

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הלכות הנהגת אדם בבוקר

סימן א - דין השכמת הבקר. ובו ט' סעיפים:

א "יתגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו בשיחה הוא מעורר השחר. הגה ועל כל פנים לא יאחר זמן התפלה שהצבור מתפללין (טור). הגה שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר, אם יסתור איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה', מיד יגיע אליו הנראה וההכנעה בפחד השם ותכרוך ובשנתו ממונו תמיד (מורה נבוכים חלק ג פרק נ"ב). ולא יתביש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השם ותכרוך. גם בהצנע לכת ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ומיד שיעור משנתו יקום בנריות לעבודת בוראו ותכרוך ותעלה (טור):

ב "המשפיים להתחנן לפני בוראו יבנו לשעות שמשנתות המשמרות, שהן בשליש הלילה ולסוף שני שלישי הלילה ולסוף הלילה, שהתפלה שיתפלל באותן השעות על החרבן ועל הגלות רצויה:

ג יראוי לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג על חרבן בית המקדש:

ד "טוב מעט תחנונים בכונה מהרבות בלא פונה:

ה יטוב לומר פרשת העקדה ופרשת הפן ופרשת הדברות ופרשת עולה ומנחה ושלמים וחסאת ואשם. הגה ודוקא ביחיד מתר לומר פרשת הדברות בכל יום, אבל אסור לאמרם בצבור (תשובת הרשב"א סימן קמ"ד):

ו "פרשיות הקרבנות לא יאמר אלא ביום (ועין לקמן סימן מ"ז סעיף י"ג):

ז כשיסיים פרשת העולה יאמר יהי רצון מלפניך שיהיה זה חשוב ומקבל כאלו הקרבתי עולה, וכך יאמר אחר פרשת המנחה והשלמים, מפני שהם באים נדבה:

ח יאמר עם הקרבנות פסוק ושהט אותו על ירך המזבח צפנה לפני ה':

ט ייש נוהגין לומר פרשת הפיור, ואחר כך פרשת תרומת הדשן, ואחר כך פרשת התמיד, ואחר כך פרשת מזבח מקטר קטרת, ופרשת סמני הקטרת ועשייתו:

סימן ב - דין כבישת בגדים. ובו ו' סעיפים:

א לא ילבש חלוקי מלישב (טור), אלא יקח חלוקי ויכניס בו (ראשו) וזרועותיו בעודנו שוכב, ונמצא כשיקום שהוא מכסה:

ב באל יאמר הנני בחדרי חדרים מי רואני, פי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו:

ג יתקדק בחלוקי ללבשו בדרפו, שלא יתפך הפנימי לחוץ:

ד ינעל מנעל זמין תחלה ולא יקשרנו, ואחר כך ינעל של שמאל ויקשרנו, ויחזיר ויקשר של זמין. הגה ובמנעלים שלנו שאין להם קשינה, ינעל של זמין תחלה (תוספות פרק במה אשה ד' ס"א):

ה יכשחולץ מנעליו חולץ של שמאל תחלה:

ו יאסור לילך בקומה זקופה. ולא ילך יד' אמות בגלוי הראש (מפני כבוד השכינה,

"ויבדק נקביו. הגה ויכסה כל גופו, ולא ילך יחף (אור זרוע). וירגיל עצמו לפנות בקר וערב, שהוא זריות ונקיות (הגהות ממוני פרק ה' מהלכות דעות):

סימן ג - הנהגת בית הכסא. וכו' י"ז סעיפים:

א "כשיפגס לבית הכסא יאמר התכבדו מכבדים וכו', ינעקשו לא נהגו לאמר:

ב יהא צנוע בבית הכסא, ולא יגלה עצמו עד שישב. הגה ולא ילכו שני אנשים ביחד, גם לא ידבר שם, ויסגר הדלת בעדו משום צניעות (אור זרוע):

ג יאם רוצה למשמש בפי טבעת בצרור או בקיסם לפתח נקביו, ימשמש קדם שישב ולא ימשמש אחר שישב, מפני שקשה לכשפים:

ד הלא יגלה עצמו פי אם מלאחריו טפח ומלפניו טפחים, ואשה, מאחריה טפח ומלפניה ולא כלום:

ה יאם נפנה במקום מגלה שאין בו מחצות, יבנו שיהיו פניו לדרום ואחוריו לצפון או איפכא, אבל בין מזרח למערב אסור. (ולקטיל מים, בכל ענני שרי) (בית יוסף בשם הרמב"ם):

ו יוכן אסור לישן בין מזרח למערב אם אשתו עמו, וינכח להזהר אפלו כשאין אשתו עמו:

ז "המטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש, מקום שיכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין יכולים לראות, רש"י), [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

ח יכשפנה בשדה, אם הוא אחר הגדר, יפנה מיד, ובבקעה יתרחק עד מקום שלא יוכל חברו לראות פרועו:

⌘ באר הגולה ⌘

[סימן א] א טור ב ירושלמי ג רא"ש אהא דברכות ג' ד רא"ש שם ה טור ו שם בטור ז תמיד לב ח תענית כו ומגלה לא ט כל בו ורא"ש גבי פרשת התמיד י ארחות חיים בשם הר"י בר יקר על פי ויקרא רבה פרשה ו כ שם [סימן ב] א מגמרא דשבת ק"ח ב טור ותענית י"א חגיגה י"ז ג שבת קי"ד ד שם ס"א ה שבת שם ו קדושין ל"א ז שם ח ברכות ט"ו [סימן ג] א שם ס ב בית יוסף ג שם בברכות ס"ב ד שם ה שם כ"ג ו שם ס"א לפרוש ירושלמי והתוספות שם והרא"ש והרשב"א שם ז ברכות ה לפי פרוש התוספות ח בית יוסף לדעת הרמב"ם בפרק ז מהלכות בית הבחירה ט שם בגמרא ס"א ולשון הרמב"ם שם י שם בגמרא ס"ב

ט כלא ישב במהרה ובחזק ולא יאנס לדחק עצמו יותר מדאי, שלא ינתק שני הפרשטא:

י לא יקנח ביד זמין:

יא לא יקנח בחרס, משום כשפים. ולא בעשבים יבשים, שהמקנח בדבר שהאור שולט בו, שניו התחוננות נושרות. ולא בצרור שקנח בו חברו, מפני שמביא את האדם לידי תחוננות. הגה ועכשו שפתי פסאות שלנו אינן בשדה נהגו לקנח (בחרס, וכן נהגו לקנח) בדבר שהאור שולט בו, ואינו מדיק, ופוק חזי מאי עמא דבר (חדישי אגדה פרק המוציא):

יב סיפגה בצניעות בלילה כמו ביום:

יג לא ישתיין מעמד, מפני ניצוצות הנפזין על רגליו, אם לא שיעמד במקום גבוה או שישתיין לתוף עפר תחום (פרוש, קרקע שאינה בתולה, אלא כגון של ארץ חרושה):

יד יזהר שלא יאחז באמה וישתיין, אם לא מעטרה ולמטה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה, אלא אם כן הוא נשוי. וימדת חסידות לזהר אפלו הנשוי:

טו יאפלו מי שאינו נשוי מתר לסייע בביצים:

טז שלא התר לנשוי לאחז באמה אלא להשתיין, אכל להתחבף לא:

יז מהמשה נקביו עובר משום כל תשקצו: סימן ד - דיני נטיילת ידים. ובו כ"ג סעיפים:

א ירחץ ידיו ויברך על נטיילת ידים. (הגה ויש אומרים גם אשר יצר ואפלו לא עשה צרכיו, וכן נהגו) (אבודרהם).² מים הפסולים לנטיילת ידים לסעדה (לקמן סימן ק"ס) פשרים לנטיילת ידים לתפלה. גמיה יש מי שאומר דלא מברך עליהו:

ב יידקדק לערות עליהן מים ג' פעמים, להעביר רוח רעה ששורה עליהן:

ג הלא יגע בידו קדם נטילה לפה ולא לחטם ולא לאזנים ולא לעינים:

ד יאפלו מי שנטל ידיו לא ימשמש בפי הטבעת תמיד, מפני שמביא את ידיו תחוננות. ולא יגע במקום הקנה, שמשמוש היד מדיק לחבורה:

ה הלא יגע בגגית שר, שמשמוש היד מפסיד השכר:

ו אין צריך רביעית לנטיילת ידים לתפלה:

ז טוב להקפיד בנטיילת ידים שחרית בכל הדברים המעפכים בנטיילת ידים לסעודה. הגה מיהו אינו מעפכ לא כלי ולא כח גברא ושאר הדברים הפוסלים בנטיילת הסעדה (מרדכי ריש פרק אלו דברים, תשובת רשב"א סימן קצ"ה):

ח בנטיילת ידים שחרית אין נוטלין על גבי קרקע, אלא לתוף כלי:

ט למים של נטיילת ידים שחרית אסור להנות מהם, ולא ישפכם בפית ולא במקום שעוברים שם בני אדם:

י בנוטל כלי של מים ביד זמין ונותנו ליד שמאלו, כדי שיריק מים על זמין תפלה:

יא הלא יטל ממי שלא נטל ידיו שחרית:

יב אם שכשף ידיו לתוף כלי של מים, עלתה לו נטילה לקריאת שמע ולתפלה, אכל לא לרוח רעה שעליהן. אם שכשף ידיו בג' מימות מחלפים, יש להסתפק אם עלתה לו להעביר רוח רעה שעליהן:

יג אם היה נעור כל הלילה, יש להסתפק אם צריך לטל ידיו שחרית להתפלל ולהעביר רוח רעה מזדיו. הגה וישלם בלא ברכה (הרא"ש פ"ל ב' ורשב"א סימן ק"ג):

יד השפים קדם עמוד השחר ונטל ידיו, יש להסתפק אם צריך לטל ידיו פעם אחרת כשיאור היום להעביר רוח רעה השורה על הידים. (הגה וישלם בלא ברכה):

טו ישן ביום, יש להסתפק אם צריך לערות מים עליהם ג' פעמים (וישלם בלא ברכה):

טז שדוד היה נזהר שלא לישן שתינן נשמינן (פרוש, ששים נשימות), כדי שלא יטעם טעם מיתה. (הגה ובגמרא פרק הלשון משמע דדוקא ביום היה נזהר) (דברי עצמו, ועין בבית יוסף):

יז יש נוהגין לרחץ פיהם שחרית, מפני הרירים שבתוף הפה:

יח אלו דברים צריכים נטילה במים. הקם מהמשה, והיוצא מבית הפסא ומבית

המרחץ והנוטל צפרניו והחולץ מנעליו, והנוגע בגליו, והחופף ראשו, ויש אומרים אף ההולף בין המתים, ומי שנגע במת, יומי שמפליא כלי, והמשמש משתו, והנוגע בכנה, והנוגע בגופו בידו. יומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל אם תלמיד חכם הוא, תלמודו משתפח, ואם אינו תלמיד חכם יוצא מדעתו:

יט המקוץ דם מהכתפים ולא נטל ידיו, מפחד ז' זמנים. המגלה ולא נטל ידיו, מפחד ג' זמנים. הנוטל צפרניו ולא נטל ידיו, מפחד יום אחד, ואינו יודע ממה מפחד:

כ יהרוץ פניו ולא נגכם יפה, פניו מתבקעות או עולה בקו שחין, ורפואתו, לרחץ הרבה במי סלקא:

כא יצריך לזהר בתפלה או באכילה (ועין לקמן סימן צ"ב סעיף ו' וסימן קס"ד) שלא לגע בשוק ודרך ובמקומות המכסים באדם, לפי שיש שם מלמולי זעה (מלמולי זעה פרוש, זמא כעין שעורים קטנים), וכן שלא לחבף בראשו, אכל מקומות המגלים בראשו ובפניו ובמקום המגלה שבזרועותיו אין להקפיד:

כב אם אין לו מים, יקנח ידיו בצרור או בעפר או בכל מידי דמנני ויברך על נקיות ידים, ויועיל לתפלה אכל לא להעביר רוח רעה שעליהן:

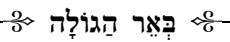
כג כלא תקנו נטיילת ידים אלא לקריאת שמע ולתפלה, אכל ברכות דשחרית יכול לברך קדם נטילה. אלא אם כן הוא ישן על משתו ערם, שאז אסור להזכיר את השם עד שינקא אותם:

סימן ה - פונת הברכות. ובו סעיף אחד:

א יכונן בכרכתו פרוש המלות. כשיזכיר השם יכונן פרוש קריאתו באדנות שהוא ארון הכל, ויכונן בכתיבתו ביו"ד ה"א שהיה והנה ויהיה, ויכונן אלהים יכונן שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כלם:

סימן ו - דין ברבת אשר יצר ואליהי נשמה ופרושיו. ובו ד' סעיפים:

א כשיצא מבית הפסא יברך אשר יצר את האדם בתכמה, שבריאת האדם היא

כ שבת פ"ב ל ברכות ס"ב מ שבת פ"ב הל' ק"ה נ ברכות ס"ב ס שם ע נדה י"ג וברכות מ פ נדה שם צ רמב"ם פרק כ"א מהלכות אישות ק רבי יונה בספר היקאה ר שם בגמרא דנדה ש ס"ג סימן קנ"ו ת מכות ט"ז [סימן ד] א ברכות ס ב הרא"ה ג שם ד שבת ק"ט ה שם קח ו שם בפרוש רש"י ז בית יוסף לדעת רש"י ט ארחות חיים בשם הרמב"ם י תשובת הרשב"א והרד"א וספר הזהר פרשת וישב בפסוק ויאמרו איש אל אחיו כ שם בזהר ל שם בזהר מ שם פרשת מקץ על פסוק ויבר יוסף את אחיו נ שם בפרשה וישב ס שם בתשובת הרשב"א ובית יוסף לדעת הטור ע בית יוסף לדעתו פ גם זה שם צ בית יוסף גם לדעת הרא"ש ק ארחות חיים ר בית יוסף ש ס"ה כ"ז וזהר ריש פרשת וישב ת הרד"א א שם בסוף ספרו והכל בו סימן כ"ג ב מרדכי פרק ח' דברכות ג מהר"א בסימן ז' ד שם ה פסחים ק"ב ו שבת קלג ז תשובת הרשב"א ח ברכות ט"ו ט רא"ש בסוף ברכות י שבת ק"ט ושם בזהר פרשה וישב כ הרא"ש שם והרשב"א בתשובה ל שם ס. [סימן ה] א טור [סימן ו] א ברכות שם

מלהוציא הטפה ההיא היה קשה לו, ותיב להודות:

ה'לכות ציצית

סימן ח - הלכות ציצית

ועטיפתו. וכו' י"ז סעיפים:

א איתעטף בציצית ויכרך מעמד:

ב בסדר עטיפתו, כדרך בני אדם שמתכסים בכסותם ועוסקים במלאכתם, פעמים בכסוי הראש פעמים בגלוי הראש. ונכון שיכסה ראשו בטלית:

ג יטליתות קטנים שלנו שאנו נוהגים ללבש, אף על פי שאין בהם עטוף יוצאין בהם ידי חובת ציצית. וטוב להניח אותו על ראשו, רחבו לקומתו, ולהתעטף בו, ויעמד כף מעטף לפחות כדי הלוך ד' אמות, ואחר כך ימשכנו מעל ראשו וילבישנו:

ד ימחזיר שתי ציציות לפניו ושתיים לאחוריו, כדי שיהא מסוכב במצות:

ה המכרך להתעטף בציצית. ואם שנים או שלשה מתעטפים בטלית באחת (פרוש, בפעם אחת), כלם מכרכים, ואם רצו, אחד מכרך והאחרים יענו אמן:

ו יעל טלית קטן יכול לברך להתעטף אף על פי שאינו מתעטף אלא לובשו. הגה ויש אומרים שמכרכין עליו על מצות ציצית, וכן נוהגין ואין לשנות (כל בו סימן כ"ב וכו' בה"ק ד' פ"ו ע"ב):

ז יצריך להפריד חוטי הציצית זה מזה:

ח יכונן בהתעטפו, שצונו הקב"ה להתעטף בו כדי שנוכר כל מצותיו לעשותם:

ט יקדם שיכרך יעני בחוטי הציצית אם הם כשרים, כדי שלא יכרך לבטלה:

י יאם לובש טלית קטן בעוד שאין ידיו נקיות, ילבישנו בלא ברכה, וכשיטל ידיו ימשמש בציצית ויכרך עליו, לא פשילבש טלית אחר יכרך עליו ויכונן לפטור גם את זה, ואין צריך למשמש בציצית של ראשון:

ב יש נוהגין להמתין לברך על נטילת ידים עד בואם לבית הפנסת ומסדרים אותו עם שאר הברכות, וכוני ספרד לא נהגו כן. ועל כל פנים לא יכרך ב' פעמים. ומי שמכרכם בביתו לא יכרך בבית הפנסת, וכן מי שמכרכם בבית הפנסת לא יכרך בביתו (כל בו סימן ב'). ומי שלומד קדם שיכנס לבית הפנסת או מתפלל קדם, יכרכם בביתו ולא יכרך בבית הפנסת, ואפלו בכהאי גוונא יש נוהגין לסדרם עם שאר ברכות בבית הפנסת ואין מכרכין בביתם (מהר"ל הלכות תפלה):

ג יברכת אלהי נשמה אינה פותחת בברוך מפני שהיא ברכת ההודאה, וברכת ההודאות אין פותחות בברוך, כמו שמצינו בברכת הגשמים:

ד יש נוהגין שאחר שברך אחד ברכת השחר וענו אחריו אמן, חוזר אחד מהעונים אמן ומכרך ועונין אחריו אמן, וכסדר הזה עושין כל אותם שענו אמן תחלה. ואין לערער עליהם ולומר שכבר יצאו באמן שענו תחלה, מפני שהמכרך אינו מכוון להוציא אחרים, ואפלו אם היה המכרך מכוון להוציא אחרים, הם מכוונים שלא לצאת בברכתו:

סימן ז - דין לברך ברפת אשך

יצר כל היום אחר הטלית מים. וכו' ד' סעיפים:

א כל היום כשעושה צרכיו, יבין קטנים בין גדולים, מכרך אשך יצר ולא על נטילת ידים, יאף אם רוצה ללמד או להתפלל מיד. הגה היו ידיו מלכלכות, ששפשף בהן, אפלו הכי אינו מכרך על נטילת ידים (סמ"ג סימן כ"ז מ"ג):

ב י הטיל מים ולא שפשה, אף על פי שצריך לברך אשך יצר, אין צריך לטל ידיו ואלא משום נקיות או משום הכון:

ג י הטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים, ואחר כך נמלך והטיל מים פעם אחרת, צריך לברך ב' פעמים אשך יצר:

ד י אין שעור להשתין מים, פי אפלו לטפה אחת תיב לברך, שאם יסתם הנקב

בחקמה נפלאה. יניש מפרשים, על שם שהגוף דומה לנוד מלא רוח והוא מלא נקבים, כדלקמן בסמוך. יניש מפרשים בחקמה, שהתקין מזונותיו של אדם הראשון ואחר כך בראו. וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים, יפרוש, נקבים רבים, כגון פה וחטם ופי טבעת, וגם ברא בו אברים רבים חלולים, כמו לב וכרס ומעים. שאם יסתם אחד מהם, כלומר, שבנקבים יש נקב אחד שהוא הפה, שכשהוא במעי אמו הוא סתום, וכשיוצא לאויר העולם הוא נפתח, ואם פשיצא לאויר העולם היה נשאר סתום, לא היה אפשר להתקיים אפלו שעה אחת, והאברים החלולים, אם היה נפתח אחד מהם, לא היה אפשר להתקיים אפלו שעה אחת. ועוד יש לפרש, ישגבול יש לאדם שיכולין נקביו לסתם ולא ימות, וכיון שעבר אותו הגבול אי אפשר להתקיים אפלו שעה אחת. וכיון שבכלל הנקבים הם פי הטבעת ופי האמה, ובכלל האברים החלולים שאם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים הם כרס ומעים, שפיר הוי שכח זה מענין עשית צרכיו. ואפשר עוד, שמאחר שאם יוצא לנקביו ביותר עד שאם עבר הגבול ימות, בכלל שאם יפתח אחד מהם הוא, והוי שאם יפתח אחד מהם, נמי מענין עשית צרכיו ממש. ירפא [חלי] כל בשר, על שם שהנקבים שברא בו להוציא פסלת מאכלו, אם יתעפש בנטן ימות, והוצאתו היא רפואה. ומפליא לעשות, מפני שאדם דומה לנוד מלא רוח, ואם יעשה אדם בנוד נקב כחדה של מחט הרוח יוצא, והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו, הרי זה פלא. יועוד יש לפרש, על שם שבורך טוב המאכל ודוחה הפסלת. הגה ועוד יש לפרש, שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא על ידי שהוא רפא כל בשר, פי אז האדם בקו הכריות ונשמתו משתמרת בקרבו (דברי עזמ):

באר הגולה

ב פרוש רש"י שם ג תוספות ד בית יוסף לדעת הטור ה נדה ל בית יוסף ז הר"ר דוד אבן עזרא ח שם בגמרא בפרוש רש"י ט הרד"א שם י כל בו בסימן ב' בשם הר"מ כ טור ותוספות בברכות י"ד מ"ו ובפסחים ק"ד ל האגור בשם מהר"י מולין למנהג אשכנז [סימן ז] א סמ"ג בשם ר"י בסימן כ"ז וסמ"ק קע"ט בשם ר"פ ב הרמב"ן בתשובה קצ"ג ומהר"א בשם הרשב"א ורננו תם ג שם בסמ"ג וסמ"ק ד הגהות מיומני פרק כ"ג מהלכות שביית עשור וספר ארחות חיים ה שם בשם גאון ו שם בשם גאון והשובת הרא"ש פלל ד' [סימן ח] א טור וסמ"ק סימן ב' הרד"א וארחות חיים ב טור בשם בעל העטור ג תרומת הדשן ומהר"ק קמ"ט והאגור ומהר"א ד שם בעל העטור וברוקח ה תוספות בפרק ב ברכות ו ארחות חיים הביאו בית יוסף בסימן כ"ב מהר"י ואגור בשם מהר"י מולין ארחות חיים ז מנחות מ"ב ח טור ט רא"ש בסוף הלכות ציצית י תוספות בברכות י"ד ובמנחות ל"ו כ טור ל בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רחלים, שהוא חיב בציצית מן התורה בלי פקפוק. הגה ומיהו אם אי אפשר רק בטלית של פשתן, מוטב שייעשה טלית של פשתן וציצית של פשתן משיתבטל ממצות ציצית (תשובת הרא"ש קלל ב):

סימן י - דיגי בנפוחת הטלית. וכו' י"ב סעיפים:

א טלית שאין לה ד' כנפות פטורה. יש לה יותר מד' חיבת, ועושה לה ארבע ציציות בארבע כנפיה בהמרחקות זו מזו יותר:

ב יגש לה ארבע, וחתף א' באלכסון ועשאהו שנים, הרי נעשית בעלת ה' וחיבת:

ג יכפל קרנות טליתו וקשרם או תפרם, ודומה כאלו קצצן ואין לה כנפות, אף על פי כן לא נפטרה:

ד הטלית של בגד וכןפיה של עור, חיבת. היא של עור וכןפיה של בגד, פטורה:

ה יהיו לה ג' כנפות ועשה בהם ג' ציציות, ושוב עשה לה כנף ד' ועשה גם בו ציצית, פסולה משום תעשה ולא מן העשוי:

ו יאין כופלין את הטלית ומטילים ציצית על כנפיה כמו שהיא פסולה. (הגה אכל צריך להטיל בד' כנפיה הפשוטים) (בית יוסף) אלא אם כן תפרה פלה, ואפלו מרוח אחת. (הגה ויש אומרים דחייבין אפלו בלא תפירה. וטוב לעשות לה ציצית אכל לא לברך עליה) (הרי"ף והרא"ש והטור): הטלית ציצית על ציצית, אם נתפון לבטל הראשונה, חותף הראשונה וכשרה, ואם נתפון להוסיף, אף על פי שחתף אחת משתיהן פסולה. (הגה ויש מקשירים בכל ענין, וכן עקר) (טור בשם הרא"ש ורבנו ירמיהו ותיב י"ח חלק ג). וקדם שחתף הראשונה, פסול בכל ענין (בית יוסף):

קדם שאיר היום (הגהות מימוני בשם ספר התרומה, הסמ"ג וסמ"ק ומרדכי בהלכות תפלין):

יז אנתכסה בכגד שהוא חיב בציצית ולא הטיל בו ציצית, בטל מצות ציצית:

סימן ט - איזה בגדים חיבים בציצית ואיזה פטורים מציצית. וכו' ו' סעיפים:

א אין חיב בציצית מן התורה אלא בגד פשתים או של צמר רחלים, אכל בגדי שאר מינים אין חיבים בציצית אלא מדרבנן. (ויש אומרים דכלהו חיבין מדאורייתא, והכי הלכתא) (תוספות דף ל"ט והרא"ש וסמ"ג ומרדכי):

ב בציצית של פשתים או של צמר רחלים פוטרים בכל מיני בגדים, יחוץ משל פשתים לצמר או של צמר לפשתים בזמן הזה דליכא תכלת, מפני שהם כלאים. הגה ויש אומרים שלא לעשות ציצית של פשתים קלל אפלו בשאר מינים, והכי נהוג. (סמ"ק סימן ל"א):

ג יציצית של שאר מינים אין פוטרים אלא במינם, כגון משי לכגד משי וצמר גפן לצמר גפן, אכל שלא במינם אין פוטריין:

ד האם הטיל בטלית של שאר מינים קצת ציציות ממינו וקצת מצמר או פשתים, יש להסתפק בו:

ה יש אומרים שצריך לעשות הציצית מצבע הטלית, והמדקדקים נוהגים כן. הגה והאשכנזים אין נוהגין לעשות הציצית רק לבנים אף בבגדים צבועים, ואין לשנות (תרומת הדשן סימן מ"ו):

ו יש אומרים שאין לעשות טלית של פשתן, אף על פי שאין הלכה כן, ירא שמים יצא את כלם ועושה טלית של צמר

המשך הלכות ציצית, סימן ח - הלכות ציצית ועטיפות

יא מעקר מצות טלית קטן ללבושו על בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכר המצות:

יב יאם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות, כלם חיבים בציצית. ואם לבשם כלם בלא הפסק ונהיה דעתו מתחלה על כלם, לא יברך אלא ברכה א'. אם מפסיק ביניהם, צריך לברך על כל אחת ואחת. והוא הדין אם לא היה בדעתו מתחלה על כלם, הוי כמפסיק ביניהם. הגה וכן אם פשט הראשון קדם שלבש השני, צריך לחזור ולברך (תרומת הדשן סימן מ"ה):

יג יהלובש טלית קטן ומברך עליו, וכשהולך לבית הכנסת מתעטף בטלית גדול, צריך לברך עליו, דהליכה מביתו לבית הכנסת חשיבה הפסק. ואם מתפלל בתוך ביתו, אם היה דעתו מתחלה גם על טלית גדול ולא הפסיק בינתיים בשיחה או בדברים אחרים, אינו צריך לחזור ולברך:

יד יאם פשט טליתו, אפלו היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד, צריך לברך בשתחזור ויתעטף בו. הגה ויש אומרים שאין מברכין אם היה דעתו לחזור ולהתעטף בו (אגדה סימן ל"ה). ויש אומרים דקא פשט שאר עליו טלית קטן, והכי נוהגין (שם) (עין לקמן סימן כ"ה סעיף י"ב):

טו יאם נפלה טליתו שלא במתפון וחוזר ומתעטף, צריך לברך, והוא שנפלה פלה, אכל אם לא נפלה פלה, אף על פי שנפלה רבה, אינו צריך לברך:

טז העלן בטליתו בלילה, צריך לברך עליו בבקר אף אם לא פשטו. והטוב למשמש בו בשעת ברכה. וכן יעשה מי שלובש טליתו

באר הגולה

מ דברי הטור ונמוקי יוסף בשם הריטב"א נ טור ס בית יוסף והאגור בשם הרשב"א ע הרא"ש מההיא דמנחות מ"ג פ בית יוסף לדעת הרא"ש ורבנו ירמיהו צ בית יוסף ושבלי הלכות והאגור בשם מהר"מ ק נמוקי יוסף בשם הריטב"א בשם רבו ור"י בסוף פרק קמא דברכות ר בית יוסף ש תשובת הרא"ש קלל ב' סימן י"ג מההיא דמנחות מ"ג ת הגהות מימוני מהלכות ציצית א הרמב"ם שם [סימן ט] א מנחות ל"ט וכו' נחמן הרי"ף בהלכות קטנות והרמב"ם שם ב שם בגמרא ג בית יוסף בפרוש הטור וסמ"ק ד שם בגמרא ה תרומת הדשן ו רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ז מנחות מ' לפרוש רבנו תם שם בתוספות וסמ"ק ור"ן בשם הרו"ח ח בית יוסף והאגור בשם הרי"ר ישעיה מהר"י מולין [סימן י] א מנחות מ"ג ב הרמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית א מנחות לו ד שם ה שם מ"ז כר"ש ו שם ז שם כ"ש, ר"מ פרק א מהלכות ציצית ח שם בגמרא לדעת ר"מ שם בפרק א

ז טמלבושים שהם פתוחים מן הצדדין למטה, ויש להם ד' כנפות לצד מטה ולמעלה הם סתומים, אם רבו סתום, פטור, ואם רבו פתוח, חייב. ואם חציו סתום וחציו פתוח, משילין אותו לחמרא וחייב בציצית ואין יוצאין בו בשבת:

ח יקאפ"ה שהיא פתוחה בענן שיש לה ד' כנפות, אם יקבעו בה אשטרינג"ה לעשותה כסתומה כדי לפטרה מציצית, אינו מועיל תקון זה אם לא תהיה קבועה מחצי ארפה ולמטה לכל הפחות, וגם שתהיה קבועה למטה מהחגור, למען יהיה הרב הסתום רב הנראה לעינים, דאם לא כן יאסר משום מראית העין:

ט להכנפים צריך שיהיו מרבעות ולא שיהיו עגלות:

י ממצנפת פטורה, אפלו של ארצות המערב שב' ראשיה משלכים על כתפיהם וגופם, ואף על פי שמתכסה בה ראשו ורבו, פטור, כיון שעקרה לכסות הראש, דכסותה אמר רחמנא ולא כסות הראש:

יא יסודר שנותנין על הצואר במלכות ארץ ישראל, שנקרא בערבי ש"ד, וכן בוק"א שהיו נותנין בספרד על כתפיהם, פטורים:

יב טמלבושים שבמצרים הנקראים גוחא"ש וכן מינטיג"י ודואלמני"ש וקאפטאני"ש ופידיני"ש שבתוגרמה, אף על פי שיש להם ד' כנפים, פטורים. (הגה והוא הדין מלבושים של גלילות בני אשכנז וספרד, הואיל ואין כנפיהם עשוין שיהיו שנים לפניהם ושנים לאחריהם מכונים זו כנגד זו, פטורים). (בית יוסף לפי סברת מהר"ק):

סימן יא - דיגי חוטי הציצית. ובו ט"ו סעיפים:

א החוטין צריך שיהיו טוויין לשמן (הגה ויש מחמירין אפלו לנפץ לשמן, והמנהג להקל בנפץ) (מרדכי ואגדה סימן כ"ג), כשיאמר בתחלת הטווי שהוא עושה כן לשם ציצית, או שיאמר לאשה טווי לי ציצית לטלית. ודאם לא היו טוויין לשמן, פסולים:

ב טוואן נכרי, וישאל עומד על גבו ואומר שיעשה לשמן, להרמב"ם פסול, להרא"ש פשר. הגה ונוהגין שיסיע הישראל מעט, וכדאיתא לקמן סימן ל"ב סעיף ט' וכיוצא דעה סימן רע"א גבי תפלין וספר תורה. ויצריכין שזירה, ושיהיו שזורין לשמן:

ג האם נתפרקו משזירתן ונעשו ט"ז, פשרים, והוא שישתפר בשזור כדי עניבה. (הגה ולכתחלה טוב לקשר החוטין למטה, כדי לקמן בסעיף י"ד בסימן זה) (בית יוסף בשם הרזקח):

ד יארף החוטים השמונה אין פחות מד' גודלים, ויש אומרים י"ב גודלים, וכן נוהגין. וילמעלה אין להם שעור. (הגה ואם עשאו ארף יותר מדי יכול לקצרו, ואין בזה משום פעשה ולא מן העשוי) (מרדכי בהלכות קטנות). א' מהחוטים יהיה 'יותר ארף, כדי שיכרך בו הגדיל. (הגדיל הינו החלק מהציצית שאינו ארוג). (הגה ושעור הנזכר יהיה בציצית לאחר שנקשר מלבד מה שמונה על קרן הבגד). (סברת בית יוסף):

ה אין עושין הציציות מהצמר הנאחז בקוצים כשהצאן רוכצים ביניהם, ולא מהנימין הנחלשים מהבהמה, ולא משיורי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד. והשעם, משום בזוי מצוה:

ו לאם עשאם מצמר גזול, פסולים, דכתיב ועשו להם, משלהם. הגה ודוקא שגזל החוטין, אבל אם גזל צמר ועשאן חוטין, פשרים, מיהו לכתחלה אסור לעשותן (בית יוסף בשם נמוקי יוסף בהלכות ציצית). (ולענין ברכה עין לקמן ריש סימן תרמ"ט):

ז החוטין שאולין הלאה היא, דלא הדר ביעיניהו וקדידה דמי:

ח המשתחוה לבהמה, צמרה פסול לציצית. המשתחוה לפשתן נטוע, פשר לציצית, שהרי נשתנה:

ט יעשה נקב בארף השלית לא למעלה מג' אצבעות (הינו גודלין) (פל בו סימן כ"ב ומימוני והנהגות סמ"ק סימן ל"א) מפני שאינו נקרא כנה, וילא למטה מפשעור שיש מקשר גודל עד הצפרן, משום שנאמר על

הכנה, ואם היה למטה ממלא קשר גודל היה פחת הכנה. הגה ומודדין זה בישור ולא באלכסון מן הקרן (בית יוסף):

א אם היה רחוק מהכנה מלא קשר גודל, ונתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר בו פשעור, פשר, כיון שהיה בו פשעור בשעה שהטיל בו ציצית זה. הגה ונוהגין לעשות אמרא סביב הנקב, שלא יתק שם ויהיה פחות מפשעור, וכן עושין אמרא בשפת הבגד למטה, מהאי טעמא (בית יוסף בשם סמ"ק וכל בו). ויש אומרים שבתוף רחב הבגד אין לו שעור, ויש אומרים, רשדין רחב הבגד כדון הארף. ונראין דבריהם:

אא אם הגדיל שקורין אוריליזא הוא רחב, לא יטיל בו הציצית, ואם הטיל בו, פסול, דעל כנפי בגדיהם כתיב, וזה אינו נחשב מהבגד, האבל עולה הוא לשעור מלא קשר גודל ולהרחקת ג' אצבעות, כיון שהנקב בתוף הבגד. הגה וטוב שימדד שעור קשר גודל בלא הגדיל, ויהיה תוף ג' אצבעות עם הגדיל (בית יוסף בשם רש"י ורשב"א):

אב ממנין חוטי הציציות בכל כנה ארבעה כפולים שהם שמונה, ואם הוסיף פסול. יחתך ראשי החוטין הארבעה ויתחכם בכנה ויכפלים ואז יהיו ח':

אג ייזהר לחתך ראשי החוטין לעשותם ח' קדם שיכרך, שאם כרך אפלו חלצי אחד (פרוש, החלק מהציצית שבין קשר לקשר) וקשר אפלו קשר אחד ואחר כך חתכן, פסול משום תעשה ולא מן העשוי, שהרי כפסול עשאם:

אד ייקח ד' חוטים מצד זה וד' מצד זה ויקשר שני פעמים זה על גב זה, ואחר כך יכרך חוט הארף סביב השבעה קצת כריכות, וקושר שני פעמים זה על גב זה, וחוזר וכורך, וכן יעשה עד שישלים לחמש קשרים כפולים וארבעה איריים ביניהם מלאים כריכות. אין שעור לכריכות, רק שיהיו כל הפרוך והקשרים רחב ארבעה גודלים והענף שמונה גודלים. הגה ואם הארף הציצית, יראה ששלישיתו יהיה גדיל וב' חלקים ענף

באר הגולה

ט הגהות מימוני בשם רבנו פרץ ומהר"ק שרש קמ"ט י בית יוסף כ מהר"ק שם ל מהר"א וכן כתב העטור מ מהר"א וכפתור ופרח וארחות חיים נ בית יוסף מפמה טעמים ס בית יוסף [סימן יא] א מנחות מ"ב סכה י"ז כשמאיל הרי"ף והרא"ש ב מרדכי הלכות ציצית ג הרא"ש ד ממשמעות גמרא דערוכין צ"ו והרא"ש בהלכות ציצית בשם ספר ה' הר"ן סוף פרק קמא דיום טוב ו מנחות ל"ט ע"א לפרוש הרא"ש והרמב"ם בפרק א מה"ז ז רבנו תם וסמ"ח הרא"ש ט שם בגמרא י הרא"ש כ מנחות מ"ב סכה ט ל סכה שם מ נמוקי יוסף וכן כתב בעטור נ עבודה ורה מ"ז ס רמב"ם פרק א' מההיא דעבודה ורה מ"ז ע מנחות מ' פ שם מ"ב צ שם ק טור ממשמעות הגמרא שם ר מהר"א בשם סמ"ג ונמוקי יוסף ובעל העטור ורבנו יונה ש טור ת בקא קמא קי"ט א מנחות מ"ב פרב אחא בר יעקב רמב"ם פרק א מהלכות ציצית ונמוקי יוסף ב סכה י"א ג מנחות ל"ח ול"ט ד הרא"ש

(רמב"ם פ"ק א). ה'נוהגים לכתוב באור ראשון ז' פריכות, ובשני ט', ובשלישי י"א, וברביעי י"ג שעולים כלם מ', כמנזן ה' אחד שעולים ל"ט, ועם השם הם מ'. ונהגו לעשות בסוף כל חוט קשר, כדי שיעמד בשזירתו:

טו יש אומרים שצריך לדקדק שיתלה הציציות לארץ הטלית, דבעינן שתהא נוטפת על הקרן (פרוש, תלוי על הקרן), ואם הנה ברחבו לא הנה נוטף, שהרי כלפי קרקע הנה תלוי. יש אומרים שאין לתת שום בגד בנקבי הטלית שמכניסים בה הציציות, ויש מתירין, וכן נהגו:

סימן יב - דברים הפוסקים בציציות. ובו ג' סעיפים:

א אם נפסקו כל חוטי הפנים ונשתיר בהם כדי עניבת כל החוטים הפסוקים ביחד, פשר, ואם לא נשאר כדי עניבה (פרוש, וירכסו את החשן פרגום וענבו) אפלו בחוט א', שנפסק בלו, פסול. גהלף, פיון שכל א' פסול לשנים, אם נפסקו שני ראשים, פסול, שמא נפסק חוט אחד. והלפי מה שאנו נוהגים לדקדק בעת עשיית הציציות לתת סימן כד' ראשים, בענין שלעולם הד' ראשים הם מצד אחד של הקשר והד' ראשים מצד האחר, אם נפסקו שני ראשים מצד אחד, פשר, דודאי שני חוטים הם, והרי נשתיר מכל אחד הראש השני שהוא יותר מפדי עניבה. וירכסו תם לא מכשירים אלא בנשתירו ב' חוטין שלמים, דהיינו ארבע ראשים שכל אחד מהראשים ארץ י"ב גודלים, אז מכשירים כשנפסקו השני חוטין אחרים אם נשתיר בהם כדי עניבה, אבל אם נפסקו ג' חוטין, אף על פי שנשתיר בהם כדי עניבה, פסולים. ומפני כן כשנחתכו שלשה ראשים, אם לא דקדק בעת עשיית הציציות שיהיו נפרים הד' ראשים שמצד אחד של הקשר, חישנין שמא כל ראש הוא מחוט אחר, ונמצא שאין כאן אלא חוט אחד שלם, הלכך מספקא פסול, אבל אם לא נחתכו אלא שני ראשים, מכשירין בכדי עניבה.

והלכה כסבא ראשונה. מיהו היכא דאפשר טוב לחוש לסכנת רבנו תם. הגה ונהגין כרבנו תם (אגדה סימן ט"ו): הגה וכל שכן אם דקדק שיהיו נפרים הד' ראשים שבצד א' ונפסקו ג' ראשים בצד אחד דפסול, דאז ודאי נפסקו ג' חוטין. ואם נפסקו בב' צדין נמי פסול שמא ג' חוטין הם (בית יוסף בשם בן חב"ב):

ב היכא דצריך כדי עניבה ומתוך שהחוטים עבים אינו יכול לענבם ואלו היו דקים הנה בהם כדי עניבה, פשר: הגה ומשערין בחוטין בינונים (דברי עצמו):

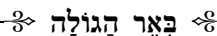
ג יפדי עניבה, לרש"י מן הענף ולר"י אפלו נחתך כל הענף ולא נשאר כדי עניבה אלא מן הגדיל פשר. ומנהג העולם כרש"י, והיכא דלא אפשר יש לסמך על ר"י:

סימן יג - דיני ציציות בשבת. ובו ג' סעיפים:

א ארבע ציציות מעכבין זה את זה, שכל זמן שאין בהם כל הארבע אינה מציצת כהלכתה, ביהוצא בה לרשות הרבים בשבת חוב חטאת (ועין לקמן סימן ש"א סעיף ל"ח):

ב אם היא מציצת כהלכתה מתר לצאת בה לרשות הרבים, בין טלית קטן בין טלית גדול, אפלו בזמן הנה שאין לנו תכלת. (רק שלא יהא מנח לו על כתפיו) (דברי ר"ן ור"י פ"ק חבית דף ק"ח ע"ב) (ומוקמינן לטלית אחזקתה שהוא מציץ כהלכתו, ואין צריך לבדוק קדם שיצא בו) (דברי תשובת הרא"ש פ"ל ב' ותשובת הרמב"ן סימן ר"ט ובפ"ל בו בשם הרמב"ם פ"ק י"ט מהלכות שבת):

ג אם נודע לו בשבת כשהוא בכרמלית שהטלית שעליו פסול, לא יסירו מעליו עד שאגיע לביתו, דגדול כבוד הבריות. הגה ואפלו טלית קטן שפתח בגדיו אין צריך לפשט, והוא הדין אם נפסק אחד מן הציציות ומתבייש לישב בלא טלית, דיוכל ללבוש בלא ברכה מנח כבוד הבריות (בית יוסף בשם התשובה). ודוקא בשבת דאסור לעשות ציציות, אבל בחל פהאי גונא אסור (מרדכי ה"ק דף צ"א ע"ב):

סימן יד - דיני ציציות שעשאן אינו יהודי ונשים, וטלית שאולה. ובו ה' סעיפים:

א ציציות שעשאן אינו יהודי, פסול, דכתיב דבר אל בני ישראל, לאפוקי אינו יהודי. ביהאשה כשרה לעשותן. הגה ויש מחמירים להצריך אנשים שיעשו אותן, וטוב לעשות כן לכתחלה (מרדכי הלכות קטנות והגהות מ"מזן מהלכות ציציות ותוספות דף מ"ב):

ב הטלית ישראל ציציות בכגד בלא פונה, אם אין ציציות אחרים (מצויים) להכשירו יש לסמך על הרמב"ם שמכשיר, אבל לא יכרך עליו:

ג יהשאל מחברו טלית שאינה מציצת פטור מלהטיל בה ציצית כל ל' יום, דכתיב פסוק, ולא של אחרים, אבל אחר ל' יום חוב מדרבנן, מפני שנראית כשלו. הגה ואם החזירו תוף ל' יום ולקחו אינו מצטרף, רק בעיני ל' יום רצופים (נמוקי יוסף הלכות ציציות). השאלה כשהיא מציצת, מברך עליה מיד:

ד ימתר לטל טלית חברו ולכרך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקפלת. הגה והוא הדין בתפלין (נמוקי יוסף פ"ק הספינה, אבל אסור ללמד מספרים של חברו בלא דעתו דחישנין שמא יקריע אותם בלמודו) (נמוקי יוסף הלכות קטנות):

ה יטלית של שתפין חובת בציציות, דכתיב על כנפי בגדיהם:

סימן טו - אם להתיר ציצית מבגד לבגד ודין נקבע הטלית. ובו ו' סעיפים:

א ימתר להתיר ציציות מטלית זה ולתנם בטלית אחר, אבל שלא להניחם בכגד אחר לא: הגה ודוקא בטלית של בר חייבא אבל מתר להתיר הציציות מטלית של מתים (מרדכי ותוספות פ"ק ב"מ דף כ"ב):

ב יאינו יכול לקח הכנף כמו שהוא עם הציציות ולהפירו בכגד אחר, משום דעל כנפי בגדיהם בעינן, וכנף זה לא הנה מבגד זה בשעת עשייה:

ג יטלית מציצת כהלכתה שחלקוה לשתיים ובכל חלק יש בו שיעור להתעטף ונשאר לכל אחת מהם ציצית אחת או שתיים אין בו משום תעשה ולא מן העשוי:

ה בית יוסף ו נמוקי יוסף ודוקא ז כל בו וארחות חיים וקרוקח ח אגור וארחות חיים הביאו לב' הדעות [סימן יב] א מנחות ל"ח לפרוש הרא"ש ב שם ל"ט ג טור ד בית יוסף מדברי מהר"א ה מנחות ל"ח שם ברש"י ותוספות ו מנחות שם ז שם דף ל"ט [סימן יג] א מנחות כ"ח ב שם ל"ח: ג תשובת הרא"ש פ"ל ב' והמרדכי בפ"ק כ"ב דשבת ד מנחות ל"ז לדעת הראב"ד והריטב"א [סימן יד] א מנחות מ"ב ב התוספות והרא"ש שם ג הרא"ש בהלכות ציצית פוסל ורמב"ם בפ"ק ח' מהלכות ציצית מכשיר ד חלין ק"י מנחות ל"ו ה תוספות שם והרא"ש שם בחלין ו הרא"ש שם בחלין וסמ"ק ורבנו ירמיהו ז חלין קל"ו [סימן טו] א מנחות מ"א ושבת כ"ב וכשמואל ב מתחמא ג תשובת הרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שויבאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ציציות לפניו ושנים לאחוריו (הגהות מימוני פרק ג) ויודע לאחזו הציצית בידו בשעת קריאת שמע (מדרכי סוף פרק לילב הגזול):
סימן יח - זמן ציצית. ובו ג' סעיפים:

א א"לילה לאו זמן ציצית הוא, דאמעט מוראתם אותו. להרמב"ם, כל מה שלובש בלילה פטור אפלו הוא מיחד ליום, ומה שלובש ביום חייב אפלו מיחד ללילה, יולחרא"ש, פסות המיחד ללילה פטור אפלו לובשו ביום, וכסות המיחד ליום או ליום ולילה חייב אפלו לובשו בלילה. הגה ופסק ברכות להקל, על פן אין לברך עליו אלא לשלובש ביום והוא מיחד גם כן ליום (הגהות מימוני). ואחר תפלת ערבית אף על פי שעדין יום הוא אין לברך עליו (פסקי מהרא"י סימן קכ"א). ובליל יום פטורים והעטף בעוד יום ויברך עליו (תשב"ץ):

ב יסדינים, אף על פי שאדם ישן בהם בבקר אין מטילין בהם ציצית:

ג המאמתי מברך על הציצית בשחר, משיפיר בין תכלת שבה ללבן שבה. ואם לבשו מעלות השחר ואילף, יש אומרים דמברך עליו וכן נוהגין (מדרכי פרק ב דמגלה). ואם לבשו קדם לכן, כגון בסליחות, לא יברך עליו, וכשיאיר היום ימשמש בו ויברך (תשב"ץ):

סימן יט - זמן ברפת ציצית. ובו ב' סעיפים:

א ציצית חובת גברא הוא ולא חובת מנא, שכל זמן שאינו לובש הטלית פטור מציצית. ולפיכך אינו מברך על עשיית הציצית, שאין מצוה אלא בלבישתו:

ב יעשה טלית לצרף תכריכין, גאף על פי שלובשו לפעמים בחייו פטור:

שתופר בחוט שהוא מין הציצית, דחלישין שמה יקח אותו חוט לחוט הציצית (תרימת הדשן סימן מ"ו ובשם הגהות מימוני):

סימן מז - שעור טלית. ובו סעיף אחד:

א "שעור טלית שחייב בציצית, שיתפסה בה בארץ וברחב ראשו ורבו של קטן הממתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשמרו. הגה ואז חייב בציצית, ודוקא כשהגדול לובשו פעמים עראי יוצא בו לשוק (בית יוסף בשם מהר"י בן חביב ובשם מהר"י אבוהב):

סימן יז - מי הם החובבים בציצית. ובו ג' סעיפים:

א "אף על גב דחייב וראיתם אותו, סומא חייב בציצית, מפני שנתרבה מאשר תכסה בה, וקרא דוראתם אותו אצטריך למעט פסות לילה: (עין לקמן סימן י"ח):

ב הנשים ועבדים פטורים, מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. הגה ומכל מקום אם רוצים לעטפו ולברך עליו הרשות בידן כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא (תוספות והרא"ש והר"ן פרק ב דראש השנה ופרק קמא דקדושין). אף מחזי כהרא, ולכן אין להן ללבש ציצית, הואיל ואינו חובת גברא (אגור סימן כ"ז) (פרוש, אינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית. ולקמן בסימן י"ט אמר, כשיש לו טלית מארבע פנות ולבשו).

ג יטמטום ואנדורגינזוס חייבין מספק, ויתעטפו בלא ברכה (פרוש טמטום, לא נודע אם הוא זכר או נקבה, ואנדורגינזוס יש לו זכרות ונקבות). (הגה ולפי מה שנהגו נשים לברך במצות עשה שהזמן גרמא גם הם יברכו) (דברי עצמו):

קטן היודע להתעטף, אביו צריך לקח לו ציצית לחנכו. הגה ודוקא כשיודע לעטף שני

המשך הלכות ציצית, סימן טו - אם להתיר ציצית מבגד לבגד, ודין נקרע הטלית

ד ינקרע הטלית תוף שלשה אצבעות סמוך לשפת הנפך, אינו רשאי לתפרו, ופרש רש"י, דחלישין שישתתיר מחוט התפירה ויניחנו ויוסיף עליו שבעה חוטין לשם ציצית. והלטעם זה, אפלו נקרע כל שהוא לא יתפר. ולפי זה טלית של צמר שנקרעת תוף שלשה מטר לתפר, האידנא דאין דרף לתפר בחוטי צמר. ורב עמרם פרש, דטעמא משום דנקרע תוף שלשה לית בה תורת בגד וכמאן דליתה דמי, ואף על גב דתפרה, כמאן דפסיק חשוב, ואי עבד בה ציצית לא פטרה לטלית. וולפרוש זה, אם נקרע ונשתתיר כל שהוא, כשר. ויש אומרים, דלרב עמרם לא נפסל אלא ציציות שהיו בו בעת שתפרו, אכל אם אחר שתפרו הטיל בו ציציות, כשר. וירא שמים יצא את כלם היכא דאפשר:

ה "אם נקרע מנזק שהציצית תלוי בו ולמטה, אם קדם הטלת ציצית לקרע, שאותו ציצית היה שם בשעת הקרע, כשר. ואם נקרע ונשתתיר ממנו כל שהוא ותפרו ואחר כך הטיל בו ציצית, אם הוא של צמר, כשר לכלי עלמא, ואם הוא של שאר מינים שדרף לתפר בחוטין של אותו המין, לא יתפר לדעת רש"י. ואם נקרע ותפרו ואחר כך הטיל בו ציצית, איבא לספקי:

ו "התופר חתיכת בגד ככנפי הטלית, וכן מה שנוהגים לתפר סביב הנזק שהציצית בו, אם הטלית של משי ותפרו בחוט משי לכן, יש לחש בדבר לדעת רש"י שלא תהא שום תפירה למטה מג' ולמעלה מקשר גודל. הגה והוא הדין בכל מקום

באר הגולה

ד מנחות מ"א וברבי מאיר ה הרא"ש ו שם ז רבנו ירמיהו ח נמוקי יוסף וכן נוטין דברי ר"מ בפרק א מהלכות ציצית ט בית יוסף י הגהות מימוני פרק א מהלכות ציצית לפרוש הבית יוסף [סימן טז] א מנחות מ"א ב רמב"ם פרק ג מהלכות ציצית [סימן יז] א מנחות מ"ג ב שם וכו"ש הרי"ף ורא"ש בשם התוספות ג רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ד ספה מ"ב [סימן יח] א מנחות מ"ג וכו' שמעון ב בפרק ג מהלכות ציצית והגהות מימוני בשם רש"י ג בריש הלכות ציצית ד הרא"ש שם בסופו ה רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ממשנה ב' דברכות ט' [סימן יט] א מנחות מ"ב וכתבו הרי"ף והרמב"ם שם והרא"ש ב מנחות מ"א ג נמוקי יוסף הלכות ציצית

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

סימן כ - דיני קניחת ומכירת מטות. ובו ב' סעיפים:

א "הלוקח טלית מציצת מישראל או מתגר אינו יהודי (ואמר שלקחן מישראל נאמן) (נמוקי יוסף הלכות ציצית) פשר, דכינן דתגר הוא, חזקה שלקחה מישראל, דלא מרע נפשה, אכל אם לקח מאינו יהודי שאינו תגר, פסולה:

ב "אין מוכרים טלית מציצת לעובד כוכבים, שמה יתלה עם ישראל בדרך ויהרגנו. יאפלו למשכן ולהפקיד טלית מציצת לעובד כוכבים אסור, אלא אם פן הוא לפי שעה דליכא למחש להא:

סימן כא - קדית מה לעשות בציציות שנפסקו ובטליות ישנים. ובו ד' סעיפים:

א "חוט ציצית שנפסקו יכול לזרקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדשה. אכל כל זמן שהם קבועים בטלית אסור להשתמש בהם, כגון לקשר בהם שום דבר וכיוצא בזה, משום בזוי מצוה: (ויש אומרים דאף לאחר שנפסקו אין לנהג בהן מנהג ביזיון לזרקן במקום מגנה, אלא שאינן צריכין גניזה (כל בו הלכות שבת), ויש מדיקדיק לגנון, והמחמיר ומדיקדק במצות תבא עליו ברכה) (מהרי"ל הלכות ציצית) (ועין לקמן סימן תרס"ד סעיף ח' ט):

ב בטליות של מצוה שבלו, אדם בודל עצמו מהם, ואינו מתר לקנח עצמו בהם ולא ליחד אותם לתשמיש המגנה, אלא זורקן והם פלים:

ג ימתר לפנס בציצית לבית הפסא. הגה וכל שפן לשפכ בהן דשרי, ויש שכתבו, שנהגו שלא לשפכ בטלית שיש בו ציצית, גם שלא לתנו לכובס אינו יהודי לכבס, והכל שלא יהיו מצות בזויות עליו. אף נוהגים להקל לשפכ בהם (כל בו):

ד יש לזהר פשאדם לובש טלית שלא יגדר ציציותיו:

סימן כב - ובו סעיף אחד:

א "קנה טלית ועשה בו ציצית מכרף שהחנינו, דלא גרע מפלים חדשים. הגה

ואם לא ברף בשעת עשיה מכרף בשעת עטוף ראשון (ממוני, נמוקי יוסף):

סימן כג - דיני ציצית בבית הקברות. ובו ד' - סעיפים:

א "מתר לפנס בבית הקברות והוא לבוש ציצית, והוא שלא יהא נגרר על הקברות, אכל אם הוא נגרר על הקברות אסור משום לעג לרש. בפמה דברים אמורים, בימיהם שהיו מטילים ציצית במלבוש שלובשים לצרף עצמם, אכל אנו שאין מכונים בהם אלא לשם מצוה, אסור אפלו אינם נגררים. והני מלי קשהציציות מגלים, יאכל אם הם מכסים מתר:

ב יש נוהגים לקשר שני ציציות שפשוני פנפים זה עם זה פשונכנסים לבית הקברות, ו'לא הועילו פלום בתקנתן:

ג "הנכנס תוך ד' אמות של מת או של קבר, דינו פנכנס לבית הקברות:

ד במקום שנוהגים להסיר ציצית מטלית המת בבית, ואם הפתים לובשים ציצית איכא למחש בהו משום לעג לרש:

סימן כד - הנהגת קבישת הציצית ושכרה ונשאה. ובו ו' סעיפים:

א "אם אין אדם לובש טלית פת ארבע פנפות אינו חלב בציצית. וטוב ינכוון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום כדי שיזכר המצות פכל רגע, ועל פן יש בו חמשה קשרים פנגד ה' חמשי תורה, וארבע פנפים, שפכל צד שיפנה יזכר. ינכוון ללבושו על המלבושים. לפחות יזהר שיהיה לבוש ציצית בשעת התפלה:

ב ימצוה לאחזו הציצית ביד שמאלית פנגד לבו בשעת קריאת שמע. רמז לדבר, והיו הדברים האלה וגו' על לכבד:

ג "טוב להסתפל בציצית בשעת עטיפה פשמכרף:

ד יש נוהגין להסתפל בציצית פשמגיעים לזריאתם אותו, ו'לתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחבובי מצוה. הגה גם נוהגים קצת לנשק הציצית בשעה שרואה פם, והכל הוא חבוב מצוה (בית יוסף):

ה "פשמסתפל בציצית מסתפל פשוני ציציות שלפניו שיש בהם עשרה קשרים, רמז

להיות. פונם יש בהם ט"ז חוטים ועשרה קשרים, עולה כ"ו פשם הוי"ה:

ו גדול ענש המבטל מצות ציצית, ועליו נאמר, לאחזו פכנפות הארץ וגו'. כהנהיר פמצות ציצית זוכה ורואה פני שכניה:

הלכות תפלין

סימן כה - דיני תפלין פפךטות.

ובו י"ג סעיפים:

א "אחר שלבש טלית מציץ ניח תפלין, שפעלין פקדש. והמניחין פיס התפלין והטלית לתוך פיס אחת יצריכין לזהר שלא ניחחו פיס התפלין למעלה, כדי שלא יפגע בהם תחלה ויצטרף להניחם קדם הטלית כדי שלא יעבר על המצוה. הגה מיהו אם תפלין מזמנים פידו ואין לו ציצית, אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפלין, וכשמביאים טלית מעטפו (דברי עצמו):

ב ימי שהוא זהיר בטלית קטן ילבושו ויניח תפלין בביתו, וילף לבוש בציצית ומכתיר בתפלין לבית הכנסת ושם יתעטף בטלית גדול. הגה והעולם נהגו להתעטף אף בטלית גדול קדם ולברך עליו, ואחר פך מניח התפלין והולף לבית הכנסת:

ג יהרא"ש היה מסדר הפרכות עד עוטר ישראל בתפארה, ואז היה מניח תפלין ומכרף עוטר ישראל בתפארה:

ד הצריך שיהיו תפלין עליו בשעת קריאת שמע ותפלה:

ה יכוון פהנחתם, שצונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו וציצית מצרים, על הזרוע פנגד הלב ועל הראש פנגד המת, כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו ואשר לו הפח והממשלה בעולוים ובתחתונים לעשות בהם פכצונו וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא פמת וגם הלב שהוא עקר התאוות והמחשבות, ויבזה יזכר הבורא וימעט הנאותיו. ויניח של יד תחלה ויברך להניח תפלין, ואחר פך ניח של ראש, ו'לא יברך פי אם ברכה אחת לשתיים. הגה ויש אומרים לברך על של ראש על מצות תפלין, אפלו לא הפסיק

פאר הגולה

[סימן כ] א מנחות מ"ו ב פם ג נמוקי יוסף [סימן כא] א מגלה כ"ז לפי השאלות והרמב"ם והר"ן מהא דכסוי הדם חלין פ"ז ז ונר תנפה שבת כ"ב ב הר"ן פפרק י"ג דשבת פשם הראב"ד ג הרמב"ם פפרק ג ובית יוסף פשם גאון מההיא דמנחות מ"ג ד אגור פשם הנהות מרדכי [סימן כב] א מהרי"א לפי השור וכן פתב העשור [סימן כג] א פרכות י"ח ב רבנו יונה פשם והרא"ש פשמו ג בית יוסף ותשובת רשב"א ד בית יוסף מההיא דמנחות ל"ז ה בית יוסף ומההיא דברכות ו הרא"ש פהלכות ציצית [סימן כד] א מנחות מ"א ב טור ג בית יוסף סימן ח' ובשם נמוקי יוסף פשם הריטב"א ד הנהות מימוני פפרק ב פשם שזכר טוב והמרדכי בסוף פפרק ג דספכ ה ארחות חיים פשם רב משה גאון ו סמ"ק ורבנו יונה וריב"ש פשם רבו ר' פפרן פהן ז טור פשם בעל העשור ח מהר"ם וריקנטי סוף פרשת שלח לך ט פן שמע הבית יוסף י מנחות מ"ג כ פשם פמקרא [סימן כה] א טור ונמוקי יוסף ורבנו יונה ב בית יוסף ג זכר פרשת ואתחנן ד טור ה פרכות י"ד ו רבנו יונה פפרק ה פשם ז מנחות ל"ו ח פפרוש רש"י והר"ף והרמב"ם ותשובת הרשב"א

בינתים (הרא"ש הלכות תפלין) (וכן פשוט המנהג בבני אשכנז שמברכין שתי ברכות וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) (מהר"י בן חביב, אגור סימן ל"ח):

ו "אם פגע בשל ראש תחלה, צריך להעביר על אותה המצוה ויניח של יד תחלה ואחר כך של ראש:

ז 'ברך להניח בקמץ תחת הה"א ולא בפתח ובדגש:

ח "כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן (פרוש, קדם, ויעבר את הכושי פרושו, רץ והקדים לפניו), ללפיק צריך לברך על התפלה של יד אחר הנחה על הקברת קדם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן. הגה וכן בשל ראש קדם שמהדקן בראשו (טור):

ט "אסור להפסיק בדבור בין תפלה של יד לתפלה של ראש, ואם הפסיק מברך על של ראש על מצות תפלין. הגה ולדידן דנוהגין לברך שתי ברכות אף אם לא הפסיק, צריך לחזור ולברך על של ראש להניח וגם על מצות (דברי עצמו):

י "אם סח לצרף תפלין אינו חוזר ומברך. אם שמע קדיש או קדשה בין תפלה של יד לתפלה של ראש לא יפסיק לענות עמיהם, "אלא שותק ושומע ומכונן למה שאומרים:

יא "אחר שקשר של יד על הזרוע יניח של ראש קדם שיקרף הרצועה סביב הזרוע. ויש מי שאומר שאסור להוציא תפלה של ראש מהתיק עד שתהא תפלה של יד מונחת. הגה ואף אם שניהם לפניו חוץ לתיק, לא יתקן לפתח התפלה של ראש עד אחר הנחה של יד (מהר"א ומהר"י בן חביב) יש מי שכתב להניח של יד מישב ושל ראש מעמד (אגור בשם הוהר סימן פ"ד) (ובמדינות אלו לא נהגו כן, אלא שתיקן מעמד):

יב "אם מניח תפלין כמה פעמים ביום, צריך לברך עליהם בכל פעם. ונשמטו ממקומם וממשמש בהם להחזירם למקומן, צריך לברך. הגה ואם מחזיר א' מהם יברך כמו

שמניח תפלה אחת, כדלקמן סימן כ"ו (דברי עצמו). "הזיזים ממקומם אדעתא להחזירם מיד, צריך לברך. הגה ויש אומרים שלא לברך (טור סימן ח' והכי נהוג, וכבר נתבאר לעיל סימן ח' סעיף י"ד). "מי שמניח תפלין של יד וברך, ובתחלת ההדוק נפסק הקשר של יד והצריך לעשות קשר אחר, אמנם לא הסיח דעתו, "אינו צריך לחזור ולברך. "אם התר של יד קדם הנחת של ראש, מהדקן ואין צריך לחזור ולברך. אבל אם הניח של ראש ואחר כך התר של יד, מהדק ומברך. "גמטר לברך על תפלין שאולין ולא על גזולין:

יג "נהגו העולם שלא לחלץ תפלין עד אחר קדשת וקא לציון. ויש מי שכתב על צד הקבלה שלא לחלץ עד שאמר בהם שלש קדשות וארבע קדישים, דהנינו לאחר קדיש יתום, והכי נוהגים המדקדקים (פתח עינים ספר המוסר פרק ד). "ובימים שיש בו ספר תורה נוהגים שלא לחלץ עד שייחזירו ספר תורה ויניחיהו בתיכל. הגה והנינו במקום שמכניסין התורה לאחר וקא לציון גואל, אבל לפי מנהג מדינות אלו שמכניסים התורה מיד לאחר הקריאה, אין לחלץ רק כמו בשאר ימים (דברי עצמו). "בימים ראש חדש חולצים אותם קדם תפלת מוסף. הגה והוא הדין בחל המועד. ודוקא במקום שאומרים במוסף קדשת פתר, מיהו נוהגים לסלקם קדם מוסף בכל מקום (בית יוסף):

סימן כו - דין מי שאין לו אלא תפלה אחת. ובו ב' סעיפים:

א "אם אין לו אלא תפלה אחת מניח אותה שיש לו ומברך עליה, שכל אחת מצוה בפני עצמה, ויהוא הדין אם יש לו שתייהם, ויש לו שום אנס שאינו יכול להניח אלא אחת, מניח אותה שיכול:

ב "אם אינו מניח אלא של ראש לבד, מברך עליה על מצות תפלין לבד. הגה ולדידן דנוהגים לברך בכל יום שתי ברכות, מברך על של ראש לבד שתי ברכות, ואם מניח של יד לבד מברך להניח לבד (טור):

באר הגולה

סימן כז - מקום הנחתן ואין הנחתן. ובו י"א סעיפים:

א "מקום הנחתן, של יד בזרוע שמאל, בבשר התפוח שבצד השמאל השמאל הקובד"ו ובית השחי. וישנה התפלה מעט לצד הגוף בענין שכתבך וזרועו למטה יהיו כנגד לבו, ונמצא מקנים והיו הדברים האלה על לכת. הגה וצריך להניח בראש העצם הסמוך לקובד"ו אבל לא בחצי העצם שסמוך לשחי (סמ"ק). (גם שאין לו יד רק זרוע יניח בלא ברכה) (תוספות פרק הקומץ פתחו דגם ח"ב, ובאר זרוע פתח דפסטר):

ב "המנהג הנכון שיהא היו"ד של קשר תפלה של יד לצד הלב והתפלה עליו לצד חוץ. יש לזהר שלא תזוז יו"ד של הקשר מהתפלה:

ג "המנהג הנכון לתקן שהמעפרתא שבה הרצועה עוברת תהא מנחת לצד הפתח והקציצה לצד היד:

ד "לא יהא דבר חוצץ בין תפלין לבשרו, לא שניא של יד לא שניא של ראש. הגה ודוקא בתפלין, אבל ברצועות אין להקפיד (רשב"א בתשובה סימן תתכ"ז):

ה "אדם שהוא עלול לנזילות, ואם יצטרף להניח תפלה של ראש על בשרו לא יניחם כלל, יש להתיר לו להניח תפלה של ראש על הכובע דק הסמוך לראש, ויכסם מפני הרואים. הגה והמניחים בדרך זה לא יברך על של ראש, רק יברך על של יד להניח (לדעת רשב"א):

ו "ואטר יד ימינו, אם עושה כל מלאכתו בשמאל מניח בשמאלו שהוא ימין של כל אדם, ואם שולט בשתי ידיו מניח בשמאל כל אדם. ואם כותב בימינו ושאר כל מעשיו עושה בשמאלו, או פותח בשמאל ושאר כל מעשיו עושה בימין, "יש אומרים שניח תפלין ביד שמש כח, דבעינן יד פהה, ויש אומרים שהיד שכותב בה היא חשובה ימין לענין זה ומניח תפלין ביד שפנגדה. (הגה והכי נהוג):

ט תוספות במנחות ל"ה וביומא ל"ג י אגור בשם מהר"י מולין כ מנחות שם ובכמה דוכתי בש"ל רמב"ם פרק ד מהלכות תפלין מ מנחות ל"ו נ מרדכי בשם רבנו תם ס הרא"ש והטור ע רש"י יד סוף פרק ג דספק ורבנו תם ור"ן ותוספות בברכות פ טור בשם הרא"ש צ תשובת הר"י גיקטילא ק ספה מ"ו וכרבי ר הרא"ש בשם ר"י והטור ש בית יוסף ת שאלה במהרי"ק קל"ג א בית יוסף ב ארחות חיים בשם הראב"ד ג ארחות חיים בשם העשור ד בית יוסף ה בית יוסף ו שם בבית יוסף [סימן כז] א מנחות ל"ח ב שם מ"ד סבא פתא דרב חסדא ג הרא"ש ד רש"י והר"ף והרמב"ם בפרק ד' מהלכות תפלין [סימן כז] א מנחות ל"ו ל"ז ב סמ"ק ג מנחות ל"ז ד שם ל"ה לפרוש הנמקי יוסף והסקמת מהר"ן חביב ה בית יוסף ו הרא"ש מהיהא דערכין ג וזבחים י"ט ז תשובת הריב"ש לדעת הרשב"א ח בית יוסף ט מנחות ל"ז י הרא"ש בשם בעל התרומה כ טור והגהת סמ"ג והגהת מימוני בשם רבי יחיאל

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ג יהיה רוצה לצאת לדרך בהשקמה, מניחם וכשיגיע זמן ימשמש בהם ויברך, דליכא למחש שמה יישן בהם, פיון שהשפים ויצא לדרך:

ד יהיה בא בדרך ותפלין בראשו וישקעה עליו חמה, או שהיה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום, יניח ידו עליהם עד שיגיע לבית, ואם יש בית קרוב לחומה שמשמרים שם, חולצים ומניחם שם:

ה חיוש מי שאומר שאם התפלל תפלת ערבית מבעוד יום עד שלא הניח תפלין, אין לו להניחם אחר כך:

סימן לא - דין תפלין בשבת ויום טוב. ובו ב' סעיפים:

א בשבת ויום טוב אסור להניח תפלין, מפני שהם עצמם אות, ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם:

ב יבחל המועד גם כן אסור להניח תפלין מהטעם הזה בעצמו, שימי חל המועד גם הם אות. הגה ויש אומרים שחל המועד חייב בתפלין (בית יוסף בשם הרא"ש), וכן נוהגין בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליהם, אלא שאין מברכים עליהם בקול רם בבית הכנסת כמו שאר ימות השנה:

סימן לב - סדר כתיבת תפלין. ובו נ"ב סעיפים:

א אמנות תפלין שיתכת ארבע פרשיות שהן קדש לי כל כבוד עד למועדה, והיה פי וביאף עד פי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, ופרשת שמע עד ובשעריך, ופרשת והיה אם שמע עד על הארץ. הגה וצריך לכתבם בסדר הזה, לכתב תחלה הקודמת בתורה. ואם שנה פסול. ולכתחלה יכתב של יד קדם של ראש:

דרך ארץ לגלות תפלין בפניו. הגה ובשל יד אין להקפיד אם הם גלויים או מכסים (מרדכי שם) ונראה לי דעכשו שאין מניחים אלא בזמן קריאת שמע ותפלה, אפלו תלמיד לפני רבו יכול לגלות אף בשל ראש, וכן המנהג שלא לזהר (דברי עצמו):

סימן כח - דיני הליצת התפלין ובו ג' סעיפים:

א חייב אדם למשמש בתפלין בכל שעה, שלא יסתי דעתו מהם. וימשמש בשל יד תחלה. וכשיאמר וקשרתם לאות על ירך ומשמש בשל יד, וכשיאמר והיו לטטפת בין עיניך ומשמש בשל ראש:

ב תפלין של ראש חולץ תחלה, משום דכתיב והיו לטטפת בין עיניך, כל זמן שבין עיניך יהיו שתיים. וצריך לחלץ תפלין של ראש מעמד, ויניח פתיק של ראש ועליו של יד, כדי שפשיבא להניחם יפגע בשל יד תחלה:

ג ימנהג החכמים לנשק התפלין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן:

סימן כט - ובו סעיף אחד:

א אין לברך שום ברכה בשחולץ תפלין, אפלו בשחולצים ערב שבת בין השמשות:

סימן ל - זמן הנחתן. ובו ה' סעיפים:

א זמן הנחתן בבקר משיראה את חברו בהרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות ויפירונו:

ב אסור להניח תפלין בלילה, שמה ישפחם וישן בהם. ואם הניחם קדם שתשקע החמה והשכה עליו, אפלו הם עליו כל הלילה מתר, ואין מורין בן. ואם לא חלץ תפלין מששקעה חמה מפני שלא היה לו מקום לשמרו ונמצאו עליו כדי לשמרו, מתר ומורין בן:

המשך הלכות תפלין, סימן כז - מקום הנחתן ואופן הנחתן

ז לאף על פי שיש לאדם מכה במקום הנחת תפלין, יניח תפלין, כי במקום יש ברוע להניח שתי תפלין, כי העצם הסמוך לבית השחי, מחציו עד הקובד"ו הוא מקום הנחת תפלין:

ח יארך רצועה של יד כדי שתקוף את הרוע ויקשר ממנה הקשר ותמתח על אצבע אמצעית ויכרך ממנה על אצבעו שלשה פריכות ויקשר. ונוהגין העולם לברך על הרוע ששה או שבעה פריכות. הגה ואין לברך הרצועה על התורה כדי לחזקה על היד (מהרי"ל):

ט מקום הנחת תפלה של ראש, מהתחלת עקרי השער ממצחו עד סוף המקום שמחו של תינוק רופס:

י צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה בערך. צריך לכוון הקציצה שתהא באמצע כדי שתהא כנגד בין העינים, וגם הקשר יהיה באמצע הערך ולא יטה לכאן, או לכאן, וצריך שיהא המקום שבקשר שנתראה פעין דל"ת לצד חוץ: הגה והוא הדין בקשר של יד צריך לזהר שלא יתהפך (מרדכי דף צ"ו):

יא יצריך שיהיה השחור שברצועות לצד חוץ ואלא יתהפכו, בין של יד בין של ראש. וישלשל הרצועות שיהיו תלויים לפניו ויגיעו עד הטבור או למעלה ממנו מעט. ארחב הרצועות של יד ושל ראש כארץ שעורה לפחות. אם פחת משעור ארץ הרצועות ורחבן, אם אינו מוצא אחרות מניחן כמות שהן עד שימצא אחרות פשוט. ותפלין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים, אבל תלמיד בפני רבו אין

באר הגולה

ל בית יוסף מצא כתוב מ ערובין צ"ו נ מנחות ל"ה לדעת הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תפלה וסמ"ג בשם הרי"ף ב בית יוסף ע מנחות ל"ו לפרוש הרא"ש פ שם בגמרא ל"ה צ הרמב"ם שם פרק ד ק שם בגמרא בפרוש רש"י ר שם ברש"י לפרוש השני ש מועד קטן כ"ה ת רא"ש בסוף הלכות תפלין ומרדכי וסמ"ג והתרומה בשם הרי"ף א רמב"ם סוף פרק ג וסמ"ג וסמ"ק ב בית יוסף לדעת סמ"ק ורמב"ם ג ספר ארחות חיים בשם רב האי (סימן כח) א מנחות ל"ו ב יומא ל"ג לפרוש התוספות בשם רבי אליהו ג טור בסימן ס"ד א מנחות שם ה מצרכת אלקות ו תוספות מההיא דיומא ז רבנו תם בשם רב האי (סימן כט) א רא"ש בהלכות תפלה בשם ר"ת והתוספות במנחות ל"ו ובכמה דוכתי (סימן ל) א ברכות ט' ב תוספות בשם הירושלמי ג מנחות ל"ו ד הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ורא"ש בפרוש הגמרא ה שם במנחות ל' גרסת הרי"ף ו שם בגמרא ז ביצה ט"ו לפרוש התוספות ח כתבי מהר"ר ישראל סימן קכ"א (סימן לא) א מנחות ל"ו ערובין צ"ו ב תשובת הרשב"א בשם התוספות והראב"ד ותשובת הרי"ף ורשב"י במדרש הנעלם בשרי השירים וספר העתים בשם גאון (סימן לב) א מנחות ל"ד

ב ישל ראש יכתב כל אחת בקלף לבדה וישל יד כותבן כלם בקלף אחד:

ג יכתבם בדיו שחור, יבין שיש בו מי עפצים בין שלא במי עפצים. הגה ולכתחלה יחמיר לכתב בדיו העשויה מעשן עצים או שמנים שרויים במי עפצים (מהר"ל סימן קי"ט), וכמו שיתבאר ביונה דעה סימן רע"א. הפתב אפלו אות א' בשאר מיני צבעונים או בזהב, הרי אלו פסולין. ואם זרק עפרות זהב על האותיות, מעביר הזהב וישאר פתב התחתון וכשר, אבל אם זרק הזהב על אות מאזכרות אין לו תקנה, לפי שאסור להעביר הזהב משום דהוי פמוחק את השם:

ד יצריך שלא תדבק שום אות בחברתה, אלא כל אות תהיה מקפת גויל. הגה ויכתב פתיכה פמה, שלא יחסר אפלו קוצו של יו"ד, ויהא מתיג כהלכתו (טור ארח חיים). ולכתחלה יכתב פתיכה גסה קצת, שלא יהיו נמחקים מהרה, וכן מצוה ליפותן מבחון ומבפנים (דברי מרדכי):

ה יצריך שיכתב בימינו אפלו אם הוא שולט בשתי ידיו. ואם כתב בשמאל פסולים, אם אפשר למצא אחרים פתובים בימין. ואטר יד, שמאל דידה הוי ימין:

ז אין צריך לשרטט לפי אם שיטה עליונה. ואם אינו יודע לישר השיטה בלא שרטוט ישרטט כל השורות. ולא ישרטט בעופרת מפני שמקום השרטוט נשאר צבוע. הגה ויש אומרים שצריך לשרטט תמיד למעלה ולמטה ומן הצדדים אף על פי שיודע לכתב בלא שרטוט, וכן נוהגין (ברוך שאמר ומרדכי וספר תרומה וסמ"ג):

ז החלכה למשה מסיני, תפלין על הקלף ולא על הדוכוסטוס ולא על הגויל. כותבין על הקלף במקום בשר, ואם שנה פסול. מהו קלף ומהו דוכוסטוס, העור בשעת עבודו חולקין אותו לשנים, וחלק החיצון שהוא לצד השער נקרא קלף, והפנימי הדבוק לבשר נקרא דוכוסטוס. ולפי זה, פי אמרינן כותבין על הקלף

ב במקום בשר, הינו, במקום היותר קרוב לבשר, דהינו במקום חבורו כשהוא דבוק לדוכוסטוס. וקלפים שלנו שאין חולקים אותם יש להם דין קלף וכותבים עליהם לצד בשר, שמה שמגררים קלפתו העליונה שבמקום שער אינו אלא כדי מה שצריך לתקנו ולהחליקו, ואפלו אם היו חולקים העור לשנים הנה צריך לגרר ממנו פה, ומצד הבשר גוררים הרבה עד שאין נשאר אלא הקלף בלבד:

ח יצריך הקלף להיות מעבד בעפצים או פסיד, ויצריך שיהיה מעבד לשמו. טוב להוציא בשפתיו בתחלת העבוד שהוא מעבדו לשם תפלין או לשם ספר תורה, האבל אם עבדה לשם מזוזה פסול:

ט אם עבדו אינו יהודי, אלהרמב"ם פסול אפלו אמר לו ישראל לעבד לשמו, יולהרא"ש כשר אם ישאל עומד על גביו וסיעו. (הגה קצת בעבודה) (בית יוסף בשם הרא"ש) וכן נוהגין ועין לעיל (סימן י"א סעיף ב):

י יכשמשמנין הנקבים במרצע בעין אותיות, אף על פי שנקל לאינו יהודי לזיף אין חוששין, משום דמרתת האיני יהודי פן יכיר ישראל בטביעות עין:

יא עור שעבדו שלא לשמו אם יש תקון לחזור לעבדו לשמו, יתבאר בטור יורה דעה סימן רע"א:

יב יהיה הקלף מעור בהמה וניה ועוף הטהורים, אפלו מנבלה וטרפה שלהם, אבל לא מעור בהמה וניה ועוף הטמאים, דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה ממין המתד לפיה. ולא מעור דג אפלו הוא טהור, משום דנפיש זהמה:

יג יהיה הקלף שלם, שלא יהא בו נקבים שאין הדיו עובר עליו, דהינו שלא תהא האות נראית בו חלוקה לשתיים:

יד הסופרים הזרזים עושים שלשה מיני קלפים. העב יותר לכתב בו פרשת שמע שהיא קטנה, והדק ממנו לפרשת וניה אם שמע שהיא יותר גדולה, ולפרשת

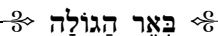
קדש ולפרשת וניה פי יביאף שהם ארבות עושים קלף דק מאד, וכזה יתמלאו הפתים בשורה וזהו נוי לתפלין:

טו אם לאחר שנכתב נקב בתוף הה"א או המ"ם, כשר, אפלו נקב כל תוכו, שהנקב ממלא כל החלל. אבל בירושלמי משמע שגם בפנים צריך שיהא מקף קלף. נקב רגל פנימי של ה"א, אפלו לא נשאר ממנו אלא כל שהוא, כפשר להרא"ש. הגה אבל שאר פוסקים מצריכין כמלא אות קטנה, והכי הלכתא (בית יוסף). לנקב רגל הימיני, אם נשתיר ממנו מלא אות קטנה כשר, ואם לאו פסול:

טז מנפסק אחת מהאותיות הגה הפשוטות כגון וי"ו זי"ן או שנפסק רגל (הנו"ן) וכיוצא בה (מרדכי הלכות קטנות דף צ"ב), אם תינוק שאינו לא חכם ולא טפש יודע לקרותו, כשר, ואם לאו, פסול, ואין צריך לכסות לו שאר אותיות כמו שנוהגים. הגה מיהו אם אנו רואים שלא נשאר צורת האות בתקונו, פסול אף על פי שהתינוק קורא אותו כהלכתו (מרדכי ומהרי"ק שרש ס"ט וריב"ש) יחא דמכשרינן כשנפסק אות, דוקא כשנכתב בכשרות ואחר כך נפסק, אבל אם מתחלה כשנכתב היה שם נקב ונפסק בו, או אם רגל הכ"ף הפשוטה או כיוצא בה מגיע לסוף הקלף בלי הקף קלף מתחלתו פסול:

יז אם נפלה טפת דיו לתוף האות ואינה נפרת האות, אין תקנה לגרר הדיו ועל ידי כך יהיה נפר האות, דהוי חק תוכות ופסול, משום דבעינן וכתב ולא חקק. והוא הדין אם טעה וכתב דל"ת במקום רי"ש או ב"ת במקום כ"ף, אין תקנה למחק התג לתקן האות, משום דהוי כחק תוכות:

יח מ"ם פתוחה שנדבק פתיחתה ונסתמה אין מועיל לגרר הדבק ולפתחה, משום דהוי כחק תוכות. וימה תקנתה, שיגרר כל החרטום ותשאר פצורת נו"ן כפופה, ואחר כך יכתב מה שגרר. ורי"ש שעשאה כמין דל"ת יש להחמיר ולומר

ב שם ג שבת ק"ג ד רמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה והגהות מימוני שם והרא"ש שם בגמרא ו בית יוסף לפרוש הנמוקי יוסף ז מנחות ל"ד ח שם ל"ז ט ספר התרומה סי' ר"ה והגהות מימון פ"ב מהלכות תפלין בשם סמ"ק י דעת הבית יוסף כ מנחות ל"ב ל תוספות והרא"ש וספר תרומה מההיא דגיטין ומסכת סופרים מ הרא"ש בהלכות ספר תורה נ שבת ע"ט ומנחות ל"ב ס לפרוש התוספות והמרדכי בשם רש"י והר"ן בשם הערוך והרא"ש בהלכות תפלין והרמב"ם בפרק א' מהלכות תפלין ע תוספות וכל הני וכוונת פ ב"י צ מגלה י"ט ק תוספות שם והרא"ש והר"ן ר גטין נ"ד אפלו לדעת רש"י ש הרא"ש בהלכות ספר תורה בשם ר' ברוך וסמ"ג בסימן כ"ה ת בית יוסף וכדעת רבנו חננאל ורבנו תם דפסלי שלא לשמה א בפרק א' מהלכות תפלין ב בהלכות ספר תורה בשם רבי ברוך ג הגהות מימון מהלכות תפלין ד הרב השמיטו שם והטור ביונה דעה שם בשם תשובת לגאון מכשיר ה שבת ק"ח ו שם וחזקין ק"כ ז הר"י אפסנדרנא בסימן ל"ו ח שם ט מנחות כ"ט לפרוש השני ברש"י ולהרמב"ם בפרק א' מהלכות תפלין בפרק קמא דמגלה ה"א כ בהלכות ספר תורה וכפרוש הא' שברש"י שבמנחות ל שם בגמרא דמנחות מ מרדכי בהקומץ נ בית יוסף מדברי הרמב"ם סוף פרק א מהלכות תפלין ס תשובת ר' לוי ו' חביב ע הרא"ה פרק ב' דגיטין וספר התרומה סימן ר"ה סמ"ג והגהות מימוני פרק א' פ תשובת הרא"ש כלל ה' ספר התרומה ומימון וסמ"ג צ מבאר בתשובת הרשב"א המיחסת להרמב"ן סימן רל"ו וכן הורה מהר"ן חביב ומהר"ר לוי בנו ק בית יוסף ממשמעות תשובת הרשב"א

דלא סגי כשיגרר הירף לכד או הגג לכד ויחזור ויכתבנו כמין רי"ש, משום דבין הגג ובין הירף נעשו כפסול, הלכך צריך לגרר שניהם. ואם נדבקה אות לאות, בין קדם שתגמר בין אחר שנגמרה, פסול. ואם יגרר והפרידה כשר ולא מקרי חק תוכות, מאחר שהאות עצמה היתה כתובה כתקונה. "אם נגעו רגלי הה"א והקו"ף בגג יגרר הרגל ויחזור ויכתבנו, ואין צריך לגרר כל האות כי הגג פדין נכתב. אם נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג שתחתייה פסול, ואין תקנה בגרידה להפרידה, דהוי חק תוכות, אלא יגרר כל מה שנעשה כפסול ויחזור ויכתבנו. הגה וכן הדין ביוד"י השי"ן והצדי"ק והעי"ן והפ"א אם נגעו בגוף האות יותר ממקום דבוקם (בית יוסף):

יט יבתחלת הכתיבה יאמר בפיו אני כותב לשם קדשת תפלין. "מלבד זה בכל פעם שכותב אצורה צריך לומר שכותב לשם קדשת השם. הגה ויש אומרים דסגי כשמשחב שכותב האצורות לשמן, הואיל והוציא בתחלת הכתיבה בפיו סגי בהכי (הרא"ש הלכות תפלין וספר תורה וטור יורה דעה וארחות חיים), ויש להקל בדיעבד. וכשבא לנמנם לא יכתב, דאינו כותב אז בכונה (אור ירוש):

כ כצריך לרקוד בחסרות ויתרות, שאם חסר או יתר אות אחת פסולים, ונמצאו המניחים אותם מכרכים בכל יום ברכה לבטלה, וגם שרוי בכל יום בלא מצות תפלין, ונמצא ענש הסופר מרבה. לכן צריך להיות מאד ירא שמים וחרד לדבר השם המתעסק בכתיבת תפלין ותקונן:

כא יכל פרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב בכונה ודקדוק פעמים ושלש, ויחזור ויקראנה קדם שיתגנה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלה פרשה בפרשה:

כב יטוב לנסות הקלמוס קדם שיתחיל לכתב הפרשה, שלא יהא עליו דיו יותר מדאי ויפסיד. וכן יזהר קדם שיכתב כל שם לקרות כל מה שכתב, כדי שלא יבאו לידי גניזה על ידו:

כג האם מצא שחפר אות אחת אין לו תקנה, שאם פן היו כתובין שלא כסדרן ופסולין משום דכתיב והיו בתוניתן יהו. ואם יתר אות אחת, יש לו תקנה על ידי שיגרר אותה אם היא בסוף תבה או בתחלתה, יאכל אם היא באמצע תבה לא, משום דכשיגרר יהיה נראה כשתי תבות:

כד ימטר לכתב על מקום הגרר ועל מקום המחוק אפלו אצורה. "ולא ימחק בעודו לח אלא ייבשנו יפה, כי אז יגרר בקל ולא ישאר לו שום רשם:

כה כל אות שהיא כתובה שלא כתונה ואין צורתה עליה, כגון נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג שתחתייה, או שהיה רגל הה"א או רגל הקו"ף נוגעים, או שהיתה אות אחת חלוקה לשתי אותיות, כגון צד"י שכתב יו"ד נו"ן, או שי"ן שכתבה עי"ן יו"ד, או ח"ת שני זני"ן, ואחר שכתב לפניו חזר ותקנם הוי שלא כסדרן ופסולין. אכל להפריד האותיות הדבוקות אחר שכתב לפנייהם שפיר דמי, דכיון שהאות צורתה עליה, כשמפרידה מחברתה לא הוי ככותב. והוא הדין שאם לא הוי מקצת יודי"ן שעל האלפ"ן והשיני"ן והעיני"ן ורגלי התו"ן נוגעין בגוף האות, ותינוק דלא חפים ולא טפש מפירם, שאף על פי שכתב לפנייהם יכול לחזור ולתקנם, דכיון דצורת האות היתה נפרת ליכא משום כתבן שלא כסדרן. ויש מי שאומר דהוא הדין אם חוטא דח"ת למעלה אין נוגעין זה לזה אף אין גבר להדיא פרידתן, אף על פי שהתינוק קורא שני זני"ן מתר להדביקם:

כו אם אותיות של שם דבוקות יכול להפרידם:

כז אותיות ותבות שנמחקו קצת, אם רשומן נפר כל כך שתינוק דלא חפים ולא טפש יכול לקרותם, מתר להעביר קלמוס עליהם להטיב הפתב ולחדשו ולא הוי שלא כסדרן:

כח ייש לזהר שלא יפנס ראש הלמ"ד באויר הה"א או החי"ת אפלו בלא נגיעה:

כט אם אין הפרשיות שגורות בפיו צריך שיכתב מתוך הפתב:

ל יאינו רשאי לכתב אלא אם כן יודע לקרות: לא אם אינו כותב מתוך הפתב, לא יכתב על פה שמקרא אותו אחר, אלא אם כן יחזר הוא ויקרא בפיו:

לב צריך להניח חלק למעלה כדי גגה של למ"ד. הגה (שיהיו גם הם מקפים גויל) (תשובת מהרי"ל סימן קל"ד וברוך שאמר), ולמטה כשעור כ"ף ונו"ן פשוטה, ובתחלתן וסופן אין צריך להניח כלל.

הגה מיהו נהגו הסופרים להניח קצת בתחלה וסוף (אגור, רוקח). וצריך להניח בין כל תבה ותבה כמלא אות וכן בין השיטים כמלא שיטה, ובין כל אות כמלא חוט השערה כמו בספר תורה, וכמו שיתבאר בטור יורה דעה. גם צריך להניח מעט חלק בין פסוק לפסוק:

לג ציעשה השורות שוות, שלא תהא אחת גבנסת ואחת יוצאת. ולפחות יזהר שלא יכתב ג' אותיות חוץ לשיטה, ואם כתבם לא פסול:

לד יב' אותיות שהם תבה א' לא יכתב חוץ לשיטה:

לה אותיות השם צריך שיהיו כלם בתוך הדף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף:

לו ייעשה כל פרשיותיה פתוחות חוץ מפרשה אחרונה הכתובה בתורה שהיא והיה אם שמע שיעשה סתומה, ואם שנה פסול: ויש מכשירים בכלם פתוחות, (מהר"ם פארו"ה סימן ע"ז בשם ארחות חיים ובית יוסף בשם העטור) ובמדינות אלו נוהגים אף פרשת והיה אם שמע בראש השיטה כשאר הפרשיות. "ולכן נהגו שפרשת קדש לי והיה כי יבאך ופרשת שמע מתחילין בראש שיטה, ובסוף קדש לי ובסוף והיה כי יבאך מניחים חלק כדי לכתב ט' אותיות, ובסוף שמע אין מניחים חלק, ואם מניחים, הוא פחות מדדי לכתב ט' אותיות, ופרשת והיה אם שמע מתחילים באמצע שיטה עליונה ומניח לפנייה חלק כדי לכתב ט' אותיות. ונמצא ששילשה פרשיות הם פתוחות בין להרמב"ם בין להרא"ש ופרשה אחרונה היא סתומה לדעת הרמב"ם:

✽ באר הגולה ✽

ר הרא"ש בהלכות תפלין וספר התרומה והגהות מימוני ש תשובת הרשב"א ותשובת הרמב"ם סימן רל"ו ות"ה סימן מ"ח ת הרא"ש בהלכות ספר תורה סמ"ג סימן פ"ה וספר התרומה מהיהא דגיטין נ"ד א שם ב הרא"ש בספר תקון תפלין וכתבתן ג ה"ר אבן עזרא ד שם ה טור בשם מכילתין והרמב"ם פ"ק א' מהלכות תפלין והר"י אבן עזרא ד סימן ו ה"ר אבן עזרא ד הרמב"ם וספר ארחות חיים בשם רבנו יונה ח ה"ר אבן עזרא ד ט הגהות מימוני פ"ק א ופ"ק ב' ומהרי"ק בש"ש ס"ט ותרומת הדשן סימן מ"ח והר"י אבן עזרא ד י מרדכי בשם ר"י והרא"ש בתשובה כ תרומת הדשן ל תשובת הריב"ש לדעת הרמב"ם בפ"ק ב דגיטין מ מגלה י"ח מנחות ל"ב נ פ"ק קמא דמסכת סופרים ס ספר התרומה קצ"ח והמרדכי בהלכות קטנות ע סמ"ק והרא"ש פ הרא"ש בסדר תקון תפלין צ הרא"ש שם וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה סימן ר"ה ק סמ"ק והגהות מימוני פ"ק ב מהיהא דמנחות ר טור ביו"ד דעה רע"ג ש שם ת הרא"ש שם והמרדכי וארחות חיים והרמב"ם בפ"ק ג' א בית יוסף

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הקורא, שאם בא לפתח ולקראן יהיו מנחים לפניו כהלכתן (תרוימת הדשן ובית יוסף בשם ארחות חיים):

מז "אם כתב כל הארבעה פרשיות בקלף אחד כשרים אפלו אין רוח ביניהם, ובלבד שיהא חוט או משיחה בין כל בית ובית. ישל יד כותב הארבעה פרשיות בקלף א', וגולל אותן מסופן לתחלתן, וכורך קלף עליהם ושער עגל ומכניסן בכיתם כמו של ראש. 'אם כתבם על ארבעה קלפים והניחם בארבעה בתים יצא, והוא שישטלה (פרוש, יכסה) עור על הארבעה בתים שיהיו נראים כבית אחד. הגה והמנהג לדבקם בדבק שיהא הכל בקלף אחד, ויזהרו לטל דבק כשר (ברוך שאמר ואגור סימן נ"ז):

מח "אם צפה הבתים בזהב או בעור בהמה טמאה, פסולים:

מט "הלכה למשה מסיני שיהיו תפלין נתפרים בגידי בהמה ותיה טהורים, 'וטוב לתפור בגידי שור:

נ "אין לקנות גידים מאינו יהודי משום דחישנין שמא של בהמה טמאה הם. למקום שאין גידין מצויים תופרים בטאליאדור"ש שעושים מן הקלף עד שיודמנו להם גידים:

נא "יתפור שלשה תפירות בכל צד, יחוט התפירה יהיה סובב משתי רוחות, וייעביר חוט התפירה בין כל בית ובית. הגה מיהו אם לא עשה רק י' תפירות או פחות מזה אינו נפסל (מדרכי). "ויש מי שאומר שיי"ב תפירות אלו יהיו בחוט אחד:

נב "יכניס הרצועה תוך המעברתא ויעשה קשר כמין דלי"ת בשל ראש וכמין יו"ד

הגה מיהו אם הפך אינו נפסל (מדרכי וסמ"ק ותוספות פרק הקומץ):

מג "סריץ של שי"ן דהינו הדה למטה גניע עד מקום התפר: הגה וכן היו"ד שבשי"ן צריך לגע למטה בשולי השי"ן (סמ"ג). ולא ימשך השי"ן הרבה, אלא שגם שולי השי"ן יתא נראה על התפר (ברוך שאמר):

מד "תתורא דתפלין הלכה למשה מסיני, והינו שישים עור למטה לכסות פי הבתים, ונראה פעין דף של גשר הנקרא תתורא. "מעברתא דתפלין הלכה למשה מסיני, והינו שעור התתורא יהא ארף מצד אחד ויעשה בו המעברתא. כיצד, יתחבנו בשני צדדים שלא תהא רחבה כמו רחב התתורא, כדי שיהא נכר רבוע התתורא, ובאותה מעברתא עוברת הרצועה, ועל שם כך נקראת מעברתא. גם בתפלין של יד יעשה תתורא ומעברתא. "יגלגל כל פרשה מסופה לתחלתה? וכורכם בקלף קטן. "ויש מקפדין מלכרכן אלא בקלף כשר. "והלכה למשה מסיני שייכרף עליה שער בהמה או תיה טהורים. הגה ונוהגין לכרף שער על הפרשה, ואחר כך כורכין עליו קלף כשר וחזורים וכורכים עליו שער (אגור סימן מ"ה). "ונהגו שיהיה שער של עגל, "ואם לא מצא של עגל כורף בשל פרה או של שור, ורוחץ השער היטב בתחלה עד שיהא נקי. "קצת שער זה צריך שיראה חוץ לפתים:

מה "יתן כל פרשה בבית שלה שתהא זקופה מעמד בביתה:

מו "יהיה הגליון עליון תחלה שנהו שורה עליונה, וגליון תחתון לצד פה הבתים.

הגה וראש הפרשה יהיה מנח לצד ימין

המשך הלכות תפלין, סימן לב - סדר כתיבת תפלין

לו יעור הבתים צריך להיות מעור בהמה תיה ועוף טהורים, יאפלו מנבלה או טרפה שלהם. "ורשאי לעשות מקלף או מעור שליל. הגה וכן הרצועות יכול לעשותן מקלף ועור שליל (מדרכי דף צ"ד) "צריך שיהיה מעבד לשמו היבא דאפשר:

לח יעשה ד' בתים מעור אחד לשל ראש ובית אחד לשל יד:

לט תפלין בין של ראש בין של יד הלכה למשה מסיני שיהיו מרבעות בתפרן ובאלכסונו. דהינו שיהיו רבוען מןן ארפו פרחבו כדי שיהיה להם אותו אלכסון, שאמרו חז"ל כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חמשא באלכסונה. וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים. הגה אבל גבה הבתים אין להקפיד אם הוא יותר מרחבן וארכן (בית יוסף בשם אשרי וסמ"ק ומדרכי ורמב"ם פרק ג). "עשאם מרבעות ואחר זמן נתקלקל רבוען, יש מי שאומר שצריך לרבען. הגה ויעשה כל הד' בתים בשנה, שלא יהא אחד גדול מחברו (ב"ש):

מ "עור הבתים מצוה לעשותו שחור (ועין לקמן סימן ל"ג). "חריץ שבין בית לבית צריך שגניע עד התפר, כןאם לא הגיע כשרה, והוא שיהיה נכר החריץ כדי שיהיו ד' ראשיה נראין לכל:

מא לארף ורחב הבתים וגבהן אין לו שעור:

מב משי"ן של תפלין הלכה למשה מסיני שיעשה בעור הבתים של ראש כמין שי"ן בולטת מקמטי העור, אחד מימינו ואחד משמאלו, ישל ימין המניח של ג' ראשים ושל שמאל המניח של ארבע ראשים.

באר הגולה

ב שבת כ"ח ג שם ק"ח ד טור בשם ספר התרומה ה שם וסמ"ג והרא"ש בהלכות ספר תורה מצריכין עבוד לשמה והרמב"ם לא מצריך ו מנחות ל"ד ז שם ל"ה ותוספות ורמב"ם בפרק ג ורא"ש ושאר פוסקים ח מצא בשם שמושא רבא בתשובת אשכנזים ט הרא"ש וספר התרומה והמדרכי בשם ר"י מההיא דמנחות ל"ה י שם בגמרא כ הרמב"ם ל העטור בשם הר"י וסמ"ג וספר ארחות חיים בשם רב האי גאון מ מנחות ל"ה נ תוספות שם בשם שמושא רבא והרא"ש והמנהיגים מ מנחות ל"ה לפרוש יש מפרשים שהביא הרא"ש ע שם בגמרא פ שם צ רמב"ם בפרק ב' מהלכות תפלין הרא"ש והמדרכי וספר התרומה מההיא דהקומץ בענין מזונה ק הרא"ש בשם שמושא רבא ר סמ"ק וספר ארחות חיים והנהגת מימוני פרק ג מהלכות תפלין ש שבת כ"ח וקיי"ת שמושא רבא ורמב"ם א הר"י אכסנדרי ב זר פרשה בא ג הרא"ש בסדר תקון תפלין והמדרכי לדעת רש"י והר"י אכסנדרי וספר ארחות חיים ד שם ה מנחות ל"ד ו שם ז שם ח סנהדרין מ"ח ט שבת כ"ח וק"ח י שמושא רבא ונמוקי יוסף וספר התרומה כ אגור בשם מהר"י מולין ל העטור מ שמושא רבא נ הרמב"ם והרא"ש לפרוש השמושא רבא ס תוספות במנחות ל"ד והרא"ש והמדרכי ע הר"י אכסנדרי פ מנחות ל"ה בפרוש רש"י

ט אביו לקנות לו תפלין לחנכו. הגה ויש אומרים דהאי קטן דוקא שהוא בן י"ג שנים ויום אחד (פעל העשור) וכן נהגו ואין לשנות (דברי עצמו):

סימן לח - דין מי הם החיובים בתפלין והפטורים. וכו' י"ג סעיפים:

א "חוליה מעים פטור מתפלין. הגה אפלו אין לו צער, אבל שאר חולה אם מצטער בחליו ואין דעתו מישב עליו פטור, ואם לאו חייב (מרדכי ארחות חיים ומגוני פרק ד):

ב מי שבריו לו שאינו יכול להתפלל בלא הפחה, מוטב שייעבר זמן התפלה ממה שיתפלל בלא גוף נקי (ועין לקמן סימן כ'). ואם יראה לו שיוכל להעמיד עצמו בגוף נקי בשעת קריאת שמע, ניחם תפלין בין אהבה לקריאת שמע ויברך:

ג ינשים ונעבדים פטורים מתפלין מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא. הגה ואם הנשים רוצין להתמיר על עצמן מוחים בידן (כל בו):

ד יהניח תפלין צריך לזהר מהרהור תאות אשה. הגה ואם אי אפשר לו בלא הרהורים, מוטב שלא להניחם (כל בו וארחות חיים):

ה האבל ביום ראשון אסור להניח תפלין, מכאן ואילף חייב אפלו באו פנים חדשות:

ו יבתשעה באב חייב בתפלין: (ועין לקמן סימן תקנ"ה):

ז יתקן ושושביניו (פרוש, רעיו השמחים עמו) וכל בני חפה פטורים, משום דשכיח שכרות וקלות ראש:

ח הכותבי תפלין ומזוזות, הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים, פטורים מהנחת תפלין כל היום זולת בשעת קריאת שמע ותפלה. הגה ואם היו צריכים לעשות מלאכתו בשעת קריאת שמע ותפלה אז פטורין מקריאת שמע ותפלה ותפלין, דכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת אם צריך לטרח אחר האחרת, אבל אם יכול לעשות שתיהן פאחת בלא טרח יעשה שתיהן (הגהת אשרי בשם אור ורוע ור"ן פרק הישן):

ט 'מצטער ומי שאין דעתו מישבת עליו וינכונה פטור, מפני שאסור להסיח דעתו מהם:

י להקורא בתורה פטור מהנחת תפלין כל היום, זולת בשעת קריאת שמע ותפלה:

יא מלא יחלץ תפלין בפני רבו, יאלא יפנה לצד אחר מפני אימתו ויחלץ שלא בפניו:

יב הנה צריך לתפלין ומזוזת ואין ידו משגת לקנות שניהם, תפלין קודמים:

יג עמדה ומצרע אסורים להניח תפלין:

סימן לט - מי הם הכשרים לכתב תפלין ולקנות מהם. וכו' י סעיפים:

א תפלין שכתבן עבד או אשה או קטן באפלו הגיע לחנוכה יאו כותי או מומר לעבודת גלולים או מוסר לאגסין, פסולים, משום ידכתיב וקשרתם וכתבתם, כל שאינו בקשירה או אינו מאמין בה אינו בכתיבה:

ב הכל שפסול לכתבן פסול בכל תקון עשייתן:

ג יגר שחזר לדתו מחמת יראה, כשר לכתב תפלין:

ד תפלין שכתבם אפיקורוס ישרפו, הויש אומרים יגנוזו:

ה נמצאו ביד אפיקורוס ואין ידוע מי כתבם, יגנוזו:

ו נמצאו ביד אינו יהודי ואין ידוע מי כתבם, כשרים:

ז אין לוקחין תפלין ומזוזות וספרים מן הפותים יותר מכדי דמיהן הרבה כדי שלא להרגיל לנגנז ולגזלן:

ח אין נקחין אלא מן הממחה שקקי בחסרות ויתרות:

ט ללקח ממי שאינו ממחה, צריך לבדקן. לקח ממנו מאה קציצות, בודק מהם שלשה קציצות, שתיים של ראש ואחת של יד או שתיים של יד ואחת של ראש, אם מצאן כשרים, החזק זה האישי והרי כלם כשרים ואין השאר צריך בדיקה. ואם לקחן צבתים צבתים, חזקתם מאנשים

הרבה הם לקוחים, לפיכך בודק מכל צבת ב' של ראש ואחד של יד או ב' של יד וא' של ראש. יהמוכר תפלין ואמר שהיו של אדם גדול, נאמן ואינם צריכין בדיקה:

י תפלין שהחזקו בכשרות אינם צריכים בדיקה לעולם, וואם אינו מניחן אלא לפקרקים, צריכים בדיקה פעמים בשבוע. הגה ואם אין לו מי שיוכל לבדק ולחזור ולתפרן יניחם כך בלא בדיקה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן מ - דין איה לנהג בקדושת התפלין. וכו' ח' סעיפים:

א אסור לתלות תפלין בין בפתים בין בפרצעות, אבל מתר לתלותן בכיסן:

ב בבית שיש בו תפלין אסור לשמש בו משתו עד שיוציאם או שניחם בכלי תוף כלי, והוא שאין השני מיוחד להם, שאם הוא מיוחד אפלו מאה חשובים כא'. הגה ואם שניהם אינם מיוחדים להם, או שהפנימי אינו מיוחד להם והחיצון מיוחד להם, מתר (ועין לקמן סימן ר"מ סעיף ו') (בית יוסף):

ג יאפלו להניח בכלי תוף כלי אסור להניחם תחת מרגלותיו, וכן אסור להניחם תחת מראשותיו כנגד ראשו האפלו בכלי תוף כלי, ואפלו אין אשתו עמו, אבל שלא כנגד ראשו אם אין אשתו עמו מתר, ואם אשתו עמו צריך כלי בתוף כלי:

ד יאשתו עמו במטה ואינו רוצה לשמש, מקרי אין אשתו עמו:

ה ילהניחם במטה כנגד צדו דינן פתחת מרגלותיו:

ו השכח ושמש משתו בתפלין, לא יאחז לא בפתים ולא בפרצעות עד שישל ידיו, מפני שהידיים עסקניות הם ושמא נגעו במקום הטנפת:

ז טישן בהם וראה קרי, לא יאחז בפתים אלא יאחז בפרצועה ומסיר אותם. הגה עד שיקנפם הקרי מעליו וישל ידיו (בית יוסף):

ח הנוכנס לסעדת קבע חולצן ומניחן על השלחן עד זמן ברכה וחזור ומניחן, אבל לאכילת עראי אין צריך לחלצן:

אורח חיים

[סימן לח] א חליו ק"י ב תשובת רא"ש כלל ד' סימן ח' ג ברכות כ' ד בית יוסף פרוש הירושלמי שמביא בארחות חיים ראיה למה שכתבו בשם הר"מ ה מ"ק כ"א וקדעת הר"ף שם ו רא"ש פרק ב דתענית ז ספה כ"ה ח שם כ"ז ט רבנו ירחם בשם ר' נסים והנהות אשרי בשם אור ורבעו יונה י הרמב"ם בפרק ד מהלכות תפלין כ הרב רבנו מנוח ל מכלתא לפרוש רבנו יונה בפרק ב דברכות מ בשמושא רבא וסנהדרין ק"א נ רש"י שם ס וירושלמי שלהי מגלה וקרב הונא כ"כ הרא"ש בהלכות תפלה ע יאבעיא במועד קטן ובעשור אסור [סימן לט] א גטין מ"ה ב מרדכי שם ג נמוקי יוסף ד רש"י שם והרמב"ם בפרק ג מהלכות תפלין ה רמב"ם שם ו גטין שם ז הרמב"ם בפרק א שם ח טור ורבנו ירחם ט גטין שם י שם וכלשנא בתרא ורמב"ם שם פרק א ור"ן כ גטין שם ל מנחות מ"ב בפרוש הווספוט והרא"ש מ ערוכין צ"ז ורמב"ם בפרק ב שם נ תשובת הרא"ש ס וירושלמי בפרק בתרא דערוכין ורמב"ם בפרק ב ע טור וסא"ח [סימן מ] א ברכות כ"ד ב שם כ"ה ג שם ד שם ה רבנו יונה שם ו בית יוסף מההיא דברכות כ"ה ז רבנו יונה שם ח ספה כ"ו ט שם י ברכות כ"ג כ וירושלמי שם פרק ב הרמב"ם בפרק ד מהלכות תפלין והמרדכי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפילין

סימן מא - דין הנושא משאוי

איה ינהג בתפילין. ובו סעיף אחר:

א "הנושא משאוי על ראשו חולץ תפילין של ראש עד שסיר המשאוי. ואפלו מטפחתו אסור להניח על הראש שיש בו תפילין. אבל דבר שדרכו לתן בראשו כגון כובע או מצנפת מותר. הגה ואפלו הכי, אם הוא משאוי כבד ד' קבין והתפילין נדחקות, צריך להסירן (בית יוסף):

סימן מב - אם מותר לשנות תפילין שיש יד לשל ראש. ובו ג' סעיפים:

א "אסור לשנות תפילין של ראש לעשותן של יד, אפלו לקח רצועה מהם ולתן בשל יד אסור, ימפני שאין מורידין מקדשה חמורה לקדשה קלה, ושל ראש קדשתו חמורה, ישרבו של שדי בשל ראש, אבל משל יד לשל ראש מותר לשנות. והוא היו חדשים שעדין לא הניחם, מותר לשנות אפלו משל ראש לשל יד, שטולה עליהם מכסה עור אהד ונראים כבית אהד:

ב ואם התנה עליהם מתחלה, אפלו לבשן אדם יכול לשנותם אפלו משל ראש לשל יד:

ג יסודר דאזמנה למצר בה תפילין "לעולם וצר בה תפילין חד זמנא, אסור למצר בה זוזי. הגה ואם התנה עליו מתחלה, בכל ענן שרי (בית יוסף בשם רבנו ירחם ומהר"א). וקלף המעבד לשם תפילין אסור לכתב עליו דברי חל, דהזמנה פי האי גונא לגוף הקדשה מלתא היא (ר"ן סוף פרק נגמר הדין): "אזמנה ולא צר בה, או צר בה ולא אזמנה, שרי למצר בה זוזי:

סימן מג - דין איה להתנהג

בתפילין בהפנסו לבית הכסא. ובו

ט' סעיפים:

א "אסור לפנס לבית הכסא קבוע להשתין בתפילין שבראשו, גזרה שמא יעשה בהם צרכיו. והוא אוהזן בידו, מותר להשתין בהם בבית הכסא קבוע. הגה והיגו ודקא כשמשתינ מישב דליכא למחש לניצוצות, אבל משתינ מעמד פשיטא דאסור דלא עדיף מבית הכסא עראי. והוא הדין אם משתינ מישב או בעפר תחוח דליכא ניצוצות, בבית הכסא עראי נמי שרי. ואין חלוק בין קבע לעראי לענן זה, אלא בבית הכסא קבוע מסתמא עושה צרכיו מישב ובית הכסא עראי מסתמא עושה מעמד הואיל ואינו נפנה לגדולים (בית יוסף בשם נמוקי יוסף ומגדל עז), ובהבית הכסא עראי מותר להשתין בהם כשהם בראשו, אבל אם אוהזן בידו אסור להשתין בהם מעמד אפלו אם תופס אותם בבגדו, מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שברגליו, אלא חולצן ברחוק ד' אמות ונותנם לחברו. "ומדברי הרמב"ם נראה שאסור להשתין כשהם בראשו, בין בבית הכסא קבוע בין בבית הכסא עראי, ויש לחש לדבריו:

ב בית הכסא קבוע הינו, שיש בו צואה והוא על פני השדה בלא חפירה:

ג בית הכסא עראי הינו, כגון להשתין מים שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא, והפעם הזאת נעשה המקום הזה בית הכסא תחלה:

ד אם הם בחיקו וקגור חגורה או כבגדו בידו מותר, בין להשתין בין לפנות:

ה אם רוצה לפנס לבית הכסא קבוע לעשות צרכיו, חולצן ברחוק ארבע אמות.

הגה ויש אומרים אפלו בלא צרכיו (בית יוסף בשם רב האי) וטוב להחמיר. וגוללן פרצועות שלחן ואוהזן בימינו יוכבגדו כנגד לבו, ליוהרה שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח, וכשיוצא מרחיק ארבע אמות ומניחן:

ו מהיה לבוש בתפילין והצריך לבית הכסא בלילה או סמוך לחשכה, שאין שהות להניחם עוד אחר שיצא, לא יכנס בהם גלולין כבגדו ואפלו להשתין מים בבית הכסא קבוע, אלא כיצד יעשה, חולצן ומניחן בכלי אם היה בו טפח או בכלי שאינו כלין אף על פי שאין בו טפח, ויאוהז הפלי בידו ונכנס:

ז כשהם דברים אמורים, בבית הכסא שבשדה, אבל בבית הכסא שבבית לא יכניסם כלל, כיון שיכול להניחם במקום המשתמר:

ח אם שכח תפילין בראשו ועשה בהם צרכיו, מניח ידו עליהן עד שייגמר עמוד הראשון, ויוצא וחולצן וחוזר ונכנס:

ט מותר לרופא לקח עביט של מי רגלים בידו ותפילין בראשו, ובעל נפש יחמיר לעצמו:

סימן מד - אסור שנה בתפילין. ובו סעיף אחר:

א "כל זמן שהתפילין בראשו או בזרועו אסור לישן בהם אפלו שנת עראי, אבל אם הניח עליהם סודר וילא היתה עמו אשה לישן בהם שנת עראי. וכיצד הוא עושה, מניח ראשו בין ברפיו והוא יושב וישן. והיו תפילין ברוכין בידו מותר לישן בהם אפלו שנת קבע, והוא אוהזן בידו ואינם ברוכים בידו, אסור לישן בהם אפלו שנת עראי. הגה ודקא כשאוהזן בלא נרתקו, אבל בנרתקו בכל ענן שרי (בית יוסף בשם העטור):

באר הגולה

[סימן מא] א בלא מציעא ק"ה וכרב שילא ב רמב"ם בפרק ד מהלכות תפילין והספימו לדבריו רבנו יונה והרא"ש [סימן מב] א מנחות ל"ד ב הרמב"ם בפרק ג מהלכות תפילין ג שם בגמרא ד שם ברש"י ה שם בגמרא ו רבנו ירחם ומהרא"י בשם ספר ארחות חיים ז ברכות כ"ג וסנהדרין מ"ח ח מדרכי פרק בני העיר ט שם ברכות ו שם בסנהדרין [סימן מג] א ברכות כג ב שם ג תוספות שם והרא"ש מהלכות תפילין וסמ"ג וספר התרומה ד שם בגמרא ה בפרק ד' מהלכות תפילין ו רש"י שם בגמרא ז שם ברש"י ח ספר התרומה ט שם בגמרא י כן הוא בגמרא שם אבל הבית יוסף כתב שטעור לפי גרסתו שלפניו והרמב"ם והרי"ף והרא"ש לא חלקו בין קבוע לעראי כ כר' עקיבא שם הרמב"ם שם וטעור ורבנו יונה ל שם בגמרא מ שם נ רמב"ם שם פרק ד ס ספר התרומה וטעור ורבנו ירחם ע שם בגמרא כ"ה פ תשובת הרשב"א [סימן מד] א ברכות כ"ג וספ"ה כ"ז ב שם בגמרא ג לשון הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ד שם לפי פרושו שם בגמרא ה לפי רש"י שם בגמרא

סימן מה - דין תפלין בבית הקברות ובבית המרחץ ובו ב' סעיפים:

א "אסור לנכנס בבית הקברות או בתוך ארבע אמות של מת ותפלין בראשו משום לעג לרש. כואם הם מכסים מתר:

ב יבבית המרחץ, בית החיצון שפל העומדים בו הם לבושים, יכולין להניח שם תפלין לכתחלה, ובבית האמצעי שמקצת בני אדם עומדים שם לבושים ומקצתן ערמים, אינו יכול להניחם לכתחלה, ואם היו בראשו אינו צריך לחלצן, ובבית הפנימי שפל העומדים שם ערמים, אפלו היו בראשו צריך לחלצן:

הלכות ברכות השחר ושאור ברכות

סימן מו - דיני ברפת השחר. ובו ו' סעיפים:

א "כשיעור משנתו יאמר אלהי נשמה. כשישמע קול התנגול יברך הנותן לשכוי בינה. כשלוכב יברך מלביש ערמים. כשיניח ידיו על עיניו יברך פוקח עורים. כשיישב יברך מתיר אסורים. כשזוקף יברך זוקף פסופים. כשיניח רגליו בארץ יברך רוקע הארץ על המים. כשנועל מנעליו יברך שעשה לי כל צרכי. כשהולך יברך המכין מצעדי גב. כשחוגר חגורו יברך אזור ישראל בגבורה. הגה או לובש האבנט המפסיק בין לבו לערוה (בית יוסף בשם הראב"ד). כשמשים כובע או מצנפת בראשו יברך עוטר ישראל בתפארה. כשיטל ידיו יברך על נטילת ידים. כשירחץ פניו יברך המעביר שנה מעיני וכו', ויהי רצון וכו' עד ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל. אין לענות אמן אחר המעביר שנה מעיני עד שיחתם גומל חסדים טובים לעמו ישראל, שהכל ברכה אחת היא:

ב יעבשו מפני שאין הידים נקיות וגם מפני עמי ארצות שאינם יודעים אותם, נהגו לסדרם בבית הכנסת ועונין אמן אחריהם ויוציאים ידי חובתן:

ג יחייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות לפחות:

ד הצריך לברך בכל יום שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, שלא עשני אשה. הגה ואפלו גר (פותים) הנה יכול לברך כף (דעת עצמו) אבל לא יאמר שלא עשני עכו"ם שגרי הנה עכו"ם מתחלה (אבודרהם). והנשים מברכות שעשני כרצונו:

ה יאם קדם וברך זוקף פסופים קדם שברך מתיר אסורים, לא יברכנה:

ו ייש נוהגין לברך הנותן לעיף פח, ויניח דבריהם נראין, הגה אף המנהג פשוט בבני האשכנזים לאמרה:

ז ייש נוהגים לברך ברכות אחרות נוספות על אלו וטעות הוא בידם:

ח יכל הברכות האלו אם לא נתחייב באחת מהן, כגון שלא שמע קול התנגול או שלא הלך או לא לבש או לא חגר, יאמר אותה ברכה בלא הזכרת השם. הגה ויש אומרים דאפלו לא נתחייב בהן מברך אותן, דאין הברכה דוקא על עצמו, אלא מברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם, וכן המנהג ואין לשנות (טור ותוספות והרא"ש פרק הרוא"ה והר"ן פרק קמא דפסחים וכל בו):

ט ללא יקרא פסוקים קדם ברפת התורה אף על פי שהוא אומרים דרך תחנונים. ויש אומרים שאין לחוש כיון שאינו אומרים אלא דרך תחנונים, ונכון לחוש לסכרא ראשונה. הגה אבל המנהג כסכרא אחרונה שהרי בימי הסליחות מתפללים הסליחות ואחר כך מברכין על התורה עם סדר שאר הברכות, וכן בכל יום כשנכנסין לבית הכנסת אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואחר כך מברכין על התורה. ונהגו לסדר ברפת התורה מיד אחר ברפת אשר יצר, ואין לשנות (וכן משמע בתוספות ומרדכי פרק קמא דברכות). וטוב לומר בשחרית אחר שמע ישראל וגו' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, פי לפעמים שוהין עם קריאת שמע לקרותה שלא בזמנה ויוצא בזה (טור):

סימן מז - דיני ברפת התורה. ובו י"ד סעיפים:

א ברפת התורה צריך לזהר בה מאד:

ב הצריך לברך בין למקרא בין למשנה בין לגמרא. הגה בין למדרש (טור):

ג הכותב בדברי תורה אף על פי שאינו קורא צריך לברך:

ד יהמהרהר בדברי תורה אינו צריך לברך: והוא הדין דיוכל לפסק דין בלא נתינת טעם לדבריו (ר"ן פרק קמא דשבת ופרק כל הצלמים כתב דהוי כההורו):

ה הברכות התורה אשר קדשנו במצותיו וצונו * על דברי תורה והערב נא וכו' ואשר פתח בנו:

ו יאמר והערב עם וי"ו. הגה ויש אומרים בלא וי"ו וכן נהגו (רמב"ם פרק ז מהלכות תפלה ורשב"א בשם המאור ואבודרהם). אבל יותר טוב לומר כו"ו:

ז ברפת אהבת עולם פוטרת ברפת התורה אם למד מיד בלי הפסק:

ח ויש להסתפק אי סגי בקורא קריאת שמע סמוך לה מיד בלי הפסק, ולכן יש לזהר לברך ברפת התורה קדם אהבת עולם:

ט ייש אומרים שאם הפסיק בין ברפת התורה ללמודו אין בכה כלום, ויהנכון שלא להפסיק ביניהם, וכן נהגו לומר פרשת ברפת כהנים סמוך לברפת התורה:

י לאם הפסיק מללמוד ונתעסק בעסקיו, כיון שדעתו לחזר ללמוד לא הוי הפסק, והוא הדין לשנה ומרחץ ובית הכסא דלא הוי הפסק:

יא משנת קבע ביום על משתו הוי הפסק. ויש אומרים דלא הוי הפסק וכן נהגו:

יב אף אם למד בפילה, הלילה הולך אחר היום שעבר ואינו צריך לחזר ולברך כל זמן שלא ישן:

יג מהמשימים קדם אור היום ללמד מברך ברפת התורה ואינו צריך לחזר ולברך כשילך לבית הכנסת. מהמשימים קדם אור היום מברך כל סדר הברכות חוץ מברפת הנותן לשכוי בינה ופרשת התמיד (עין לעיל סימן א' סעיף ו) שמתין מלאמרה עד שיאזר היום. הגה ולכתחלה יטל ידיו קדם שיברך ללמד. ואם לא הנה לו מים יכול ללמד ולברך בלא נטילה כמו בשאר ברכות שמברך קדם נטילה כדלעיל סימן מ"ו (אגור):

באר הגולה

[סימן מה] א ברכות י"ח ב בית יוסף וכן מצא בתשובת הרשב"א ג שפת י [סימן מו] א ברכות ס' ב לפרוש רמב"ם ג טור ובית יוסף בשם הרא"ש ד מנחות מ"ג ה שם ו בסדורי ר' עמרם ז בסדורי אשכנז ח האגור ט שם באגור ובית יוסף י הרמב"ם בפרק ז מהלכות תפלה כ בית יוסף לדעת רמב"ם ל טור והאגור בשם הראב"ד בסימן ב' וספר ארחות חיים מ אגור בשם מהר"י סימן צ"ה ושבן מנהג אשכנז [סימן מז] א גדרים פרק א ב ברכות י"א ג הרד"א ד האגור ותוספות בפרק ג דברכות ה הרמב"ם בפרק ז מהלכות תפלה * וכתב הרא"ש והטור שיש אומרים לעסק בדברי תורה וכן הוא נסח אשכנז ופלאנאי ו תוספות בפרק ו דברכות ובפרק י דפסחים ופרק קמא דכתבות בשם רבנו תם והרא"ש בסוף פרק קמא דברכות ז ברכות י"א ח וירושלמי שם ט בית יוסף לתרוץ שני י נמוקי יונה ורבנו יונה והמרדכי כ בית יוסף מדברי הרמב"ם ל הרא"ש ור"י בשם רבנו תם מ טור בשם תשובת אביו הרא"ש נ אגור בשם אביו ס בית יוסף ע שם פ טור בשם אביו ובתשובות כלל ד' צ שם

יד קנשים מקרבות ברפת התורה:

סימן מח - אומרים פרשת התמיד ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרשת התמיד. ובו סעיף אחר:

הגה ואומרים פרשת התמיד, ויש אומרים סדר המערכה ורבון העולמים אתה צויתנו וכו', ואם אי אפשר לאמרו בצבור יכול לאמרו בביתו ולחזור פרשת התמיד לבד עם הצבור ויכון בפעם השנייה כקורא בתורה (טור). ונהגו המדקדקים להתנועע בשעה שקורין בתורה, דגמת התורה שנתנה ברמת, וכן בשעה שמתפללים על שם כל עצמתי תאמרנה י"י מי כמוך (אבודרהם):

א "בשבת [ב] אומרים אצל פרשת התמיד פסוקי מוסף ודשבת, באכל לא בראש חדש ויום טוב מפני שקורין בתורה בפסוקי מוסף. הגה ויש אומרים שמזכירין גם מוסף ראש חדש, וכן נוהגין כדי לפרסם שהוא ראש חדש, וכן הוא לקמן סימן תכ"א (טור):

סימן מט - שניבול לומר קריאת שמע בעל פה. ובו סעיף אחר:

א "אף על גב דקומא לן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה, כל דבר שרגיל וישגור בפי הכל כגון קריאת שמע וברפת כהנים ופרשת התמיד וכיוצא בהן מתר:

סימן נ - טעם למה אומרים משנת איזהו מקומן. ובו סעיף אחר:

א "קבעו לשנות אחר פרשת התמיד פרק איזהו מקומן וברייתא דר' ישמעאל בדי שיזכה כל אדם ללמד בכל יום מקרא משנה וגמרא, דברייתא דר' ישמעאל הוי במקום גמרא, שהמדרש בגמרא:

סימן נא - דיני תפילה מן ברוך שאמר עד ושתבח. ובו ט' סעיפים:

א "אומרים ברוך שאמר קדם פסוקי דזמרה וישתבח לאחריהם:

ב "אם סים ברוך שאמר קדם שסים הסזן, עונה אחריו אמן:

ג "אחר ושתבח וכול לענות אמן אחר ברפת עצמו (ועין לקמן סימן רט"ו):

ד יצריך לזהר מלהפסיק בדבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף י"ח. ואפלו לצרף מצוה אין לדבר בין ברוך שאמר לישתבח (בית יוסף בשם כל בו) (ועין לקמן סימן נ"ג ג"ד):

ה "בין המזמורים האלו שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם, ובאמצע המזמור שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד:

ו יצריך להפסיק בין אלילים ובין וה' שמים עשה:

ז יצריך לכוון בפסוק פותח את ידך, ואם לא כוון צריך לחזור ולאמרו פעם אחרת. הגה ואומרים פסוק ואנחנו נברך זה אחר תהלה לך (טור וכל בו). וכופלין פסוק כל הנשמה תהלה לך, לפי שהוא סוף פסוקי דזמרה, (טור) וכן פסוק ה' ימלך לעולם ועד (אבודרהם). כשמגיע לזעקה ה' אלהינו מודים אנחנו לך או לפסוק וכל קומה לפניך תשתחנה אין לשחות ולהשתפחות שם כדלקמן סימן קי"ג (הרב רבנו יונה סוף פרק אין עומדין ורבנו ירחם נחבי י"א) ונהגו לעמד כשאומרים ברוך שאמר, וברך דויד וישתבח:

ח "אין אומרים הזמירות במרוצה פי אם בנחת:

ט מזמור לתודה יש לאמרה בנגינה, שכל השירות עתידות לבטל חוץ ממזמור לתודה. הגה ואין אומרים מזמור לתודה בשבת ויום טוב, (טור) או בימי פסח, שאין תודה קרבה בהם משום חמץ, ולא בערב פסח ועין לקמן סימן תכ"ט ולא בערב יום כפור, ועין לקמן סימן תר"ד, וכן נהגו במדינות אלו. (מנהגים):

סימן נב - דין מי ששיחה לבוא לבית הכנסת עד ושתבח. ובו סעיף אחר:

א "אם בא לבית הכנסת ומצא צבור בסוף פסוקי דזמרה אומר ברוך שאמר עד מהלל בתשבחות, ואחר כך תהלה לך עד מעתה ועד עולם הללויה, ואחר כך הללו את יי' מן השמים עד לבני ישראל עם קרובו הללויה, ואחר כך הללו אל בקדשו עד כל הנשמה תהלה לך. הגה ואם יש לו שהות יותר יאמר הודו לה' קראו עד והוא רחום, וידלג עד והוא רחום שקדם אשרי, פי בנתיים אינו רק פסוקים מלקטים

(הנחות מימוני פרק ז מהלכות תפלה), ואחר כך לשתבח, ואחר כך יוצר וקריאת שמע וברכותיה, ויתפלל עם הצבור. וראם אין שהות כל כך, ידלג גם מזמור הללו את יי' מן השמים. הגה אם עוד אין שהות, לא יאמר רק ברוך שאמר ותהלה לך וישתבח (הרא"ש והרב רבנו יונה פרק אין עומדין). וראם כבר התחילו הצבור יוצר ואין שהות לומר פסוקי דזמרה אפלו בדלוג, יקרא קריאת שמע וברכותיה עם הצבור ויתפלל עמהם, ואחר כך יקרא כל פסוקי דזמרה בלא ברכה שלפניהם ולא של אחריהם. הגה ומכל מקום יאמר כל הברכות שמחייב לברך בבקר (כל בו ובית יוסף בשם מהר"א כמו שנתבאר סימן מ"ו ומ"ז):

סימן נג - דין הראוי לירד לפגי התבנה. ובו כ"ו סעיפים:

א "אומר ש"ץ ושתבח מעמד:

ב אין לומר ושתבח אלא אם כן אמר ברוך שאמר וקצת פסוקי דזמרה:

ג יאין לברך על עטיפת ציצית בין פסוקי דזמרה לישתבח אלא בין ושתבח ליוצר (ועין לקמן סימן נ"ד סעיף ג'). הגה מיהו, הש"צ אם לא היה לו טלית תחלה, יתעטף בציצית קדם שיתחיל ושתבח כדי שיאמר הקדיש מיד אחר ושתבח ולא יפסיק (כל בו סימן ה'). וכן אם אין מנגן בבית הכנסת ימתין הש"צ עם ושתבח וישתק עד שיבא מנגן ויאמר ושתבח וקדיש (מהר"ל):

ד יש"ץ צריך שיהיה הגון. ואיזהו הגון, שיהיה ריקן מעברות, ושללא יצא עליו שם רע אפלו בילדותו, ושיהיה ענו ומרצה לעם, ויש לו נעימה וקולו ערב, ורגיל לקרות תורה נביאים וכתובים:

ה "אם אין מוציאין מי שיהיה בו כל המדות האלו, יבחרו הטוב שבצבור בהקמה ובמעשים טובים. הגה ואם היה כאן עם הארץ זקן וקולו נעים והעם תפצים בו, וכן י"ג שנה המבין מה שאומר ואין קולו נעים, הקטן הוא קודם (מרכיב סוף פרק קמא דחלין). מי שעבר עברה בשוגג כגון שהרג הנפש בשגגה וחזר בתשובה, מתר להיות ש"צ, אכל אם עשה במיד לא, דמכל מקום יצא עליו שם רע קדם התשובה (תשובת אור זרוע בהלכות ברכות):

⊗ באר הגולה ⊗

ק אגור בשם מהר"י מולין [סימן מח] א טור ב כל בו [סימן מט] א גשין ס' תמונה י"ד תוספות שם המרכיב שם בגשין [סימן נ] א בסדר רב עמכם ב קדושין ל' וישם בתוספות [סימן נא] א הרי"ף והרא"ש בפרק ה דברכות ב טור ג תוספות בברכות מ"ה בשם ר"ח ובה"ג והרא"ש בפרק ה דברכות ה טור ו שם ז רבנו יונה בשם הגאונים אהא דברכות ד' ח ספר ארחות חיים בשם ר' נתן ט שם [סימן נב] א הנחות מימוני בשם ספר התרומה ב טור בשם ר' נטרנאי ג טור בשם רבנו יונה בשם רבותיו [סימן נג] א טור והנחה מימוני פרק ז מהלכות תפלה והכל בו סימן כ"ז ב מההי"ן חביב ומהר"א ג בית יוסף ד תענית ט"ז ה טור

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

לאותו יחיד טעם הגון על פי טובי העיר, אכל בלאו הכי אין הניחיד יכול למחות בש"צ (מהר"י ווייל סימן ס). ואם הוא שונאו יכול למחות בו קדם שהסכים עליו (מהר"ם פדואה סימן ס"ד ומהרי"ק שרש מ"ד). ומי שהוא שונא לש"צ לא יעלה לספר תורה לשקורא התוכחה (אור זרוע):

כ אם אהד רוצה לומר תפלה בשביל אביו ואהד רוצה לומר בשביל אחר, מי שירצה תקהל שיאמר התפלה הוא יאמר:

כא יאין למנות ש"צ על פי שר עובד גלולים אף שרכ הצבור חפצים בו:

כב ישליח צבור בשכר עדיף טפי מבנדבה. הגה ואין לאדם להתפלל בלא רצון תקהל. וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות אין עונין אמן אחר ברכותיו (בגמין זאב סימן קס"ג ואגדה פרק ביצד מברכות):

כג השכר ש"צ פורעים מקפת תקהל, אף על פי שהש"צ מוציא הדל כעשיר מפל מקום אין יד העני משגת כעשיר. הגה ויש אומרים שגובין חצי לפי ממון וחצי לפי הנפשות, וכן הוא מנהג תקהלות. (מהר"ם פדואה מ"ב):

כד יצבור שצריכין לשכר רב ושליח צבור ואין בידם כדי שכר שניהם, אם הוא רב מבקק וגדול בתורה ובקי בהוראה הוא קודם, ואם לאו ש"צ קודם:

כה יאין מסלקין חזן מאמנותו אלא אם בן נמצא בו פסול. הגה ואין מסלקין אותו משום רנון בעלמא, כגון שיצא עליו שם שנתפס עם הכותית או שמסר אדם, אכל אם באו עליו עדים בזה וכיוצא בזה מעבירין אותו. וש"צ שהוא שוחט ובודק, לא תקפלל

מכון להשמיע קולו ושמח בקולו הרי זה מגנה. ומפל מקום כל שמאריך בתפלתו לא טוב עושה מפני טרח הצבור:

יב יאין ממנין מי שקורא לאלפי"ן עיני"ן ולעיני"ן אלפי"ן:

יג יפוחח, והוא מי שבגדו קרוע וזרועותיו מגלים, לא ירד לפני התבה:

יד סומא יורד לפני התבה, ויבלבד שלא יקרא בתורה, משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה:

טו ש"צ קבוע יורד לפני התבה מעצמו ולא מתין שיאמרו לו:

טז מי שאינו ש"צ קבוע יצריך לסרב מעט קדם שיירד לפני התבה, ולא יותר מדאי, אלא פעם ראשונה מסרב וכשיאמרו לו פעם שניה, מכין עצמו כמו שרוצה לעמד, ובפעם שלישית יעמד. ואם האומר לו שיירד הוא אדם גדול, אינו מסרב לו כלל:

יז יאם טעה ש"צ וצריכין להעמיד אחר תחתיו, אותו שמעמידין תחתיו לא יסרב:

יח האומר איני יורד לפני התבה מפני שבגדי צבועין או מפני שברגלי סנדל, לא ירד באותה תפלה כלל, מפני שדרך האפקיקורסין להקפיד בקף וחישינן שמא אפקיקורסות נזרקה בו. (הגה ואפלו אם נותן אמתלא לדבריו לא מהני) (בית יוסף בשם ר' יהונתן):

יט ייש מונעים גר מלהיות ש"צ, ונדהו דבריהם. אפלו יחיד יכול לעכב ולומר איני רוצה שפלוני יהיה חזן, אם לא ששכר הסכים עליו מתחלה. ונדקא שיהיה

המשך הלכות ברכות השחר ושאר ברכות, סימן נג - דין הראוי לירד לפני התבה

ו יאין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו, מפני כבוד הצבור, ואכל באקראי משהביא שתי שערות יוכל לירד לפני התבה, ויבלבד שלא יתמנה מפי הצבור או מפי ש"ץ הממנה אותו להקל מעליו להתפלל בעדו לעתים ידועים:

ז יאם אין שם מי שיודע להיות ש"ץ פי אם בן י"ג יום א', מוטב שיהא הוא ש"ץ משייבטלו מלשמע קדשה וקדיש:

ח טמי שאינו בעל זקן, כל שנכר בו שהגיע לכלל שנים שראוי להתמלאת זקנו נתמלא זקנו קרינן בה. הלפך בן כ' שנה אף על פי שאין לו זקן ממנין אותו. הגה וכן אם היה לו זקן אפלו מעט, קרינן בה נתמלא זקנו אם הוא מבן י"ח ולמעלה (בית יוסף בשם מסכת סופרים פרק י"ד ונמוקי יוסף פרק הקורא עומד):

ט סריס יש אומרים שמתר למנותו אם הוא בן עשרים:

י ייש ללמד זכות על מקומות שנוהגים שהקטנים יורדין לפני התבה להתפלל תפלת ערבית במוצאי שבתות. הגה ובמקומות שלא נהגו כן אין לקטן לעבר לפני התבה אפלו בתפלת ערבית, אפלו הגיע לכלל י"ג שנים ביום השבת אין להתפלל ערבית של שבת, דהרי עדין אין לו י"ג שנה (מהרי"ל):

יא יש"צ שמאריך בתפלתו כדי שישמעו קולו ערב, אם הוא מחמת ששמח בלבו על שנותן הודאה להשם ותברך בנעימה, תבא עליו ברכה, והוא שיתפלל בכבוד ראש ועומד באימה וביראה, אכל אם

באר הגולה

ו חלין כ"ד ז תשובת הרא"ש כלל ד' ח רשב"א והר"ן ותשובת הראש כלל ד' ט בית יוסף מדברי הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות תפלה ובמסכת סופרים פי"ד י שם במסכת סופרים כ בית יוסף עין שם תשובת הרשב"א בשם הראב"ד ל תשובת הרשב"א מ מגלה כ"ד נ שם ס שם לענין פריסת שמע ורמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה ותשובת הרא"ש כלל ד' דהוא הדין ליורד לפני התבה ע ענין במה שכתבתי בסימן קל"ט סעיף ג' פ טור צ ברכות ל"ד ק הרא"ש ר שם במשנה ש מגלה כ"ד ת רבנו יונה ור"ן והרמב"ן והרשב"א ורבנו יואל התירו א אגור ומהרי"ק בש"ש מ"ד ובשם רבי שמחה ב שם ג מרדכי פרק החובל ד תשובת הרשב"א סימן ת"צ ה הרשב"א בתשובה אחרת ו תשובת הרא"ש כלל ז' ז תשובת הרשב"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

בבגדים הצואין ומסריחין. ואם אינו רוצה להחליף בגדיו בשעת התפלה ולהתפלל, מעבירין אותו. וש"צ המנבל פיו או שמרנן בשירי הנקרים ממחין בידו שלא לעשות כן, ואם אינו שומע מעבירין אותו (פל בו דף קנ"ה ע"ד). ש"צ שהזקין ורוצה למנות בנו לסעודת לפנקים, אף על פי שאין קול בנו ערב כקולו, אם ממלא מקומו בשאר דברים, בנו קודם לכל אדם ואין הצבור יכולין למחות בידו (תשובת רשב"א סימן קנ"ח):

כו הנהגה שנהגו למנות אנשים על צרכי הצבור לזמן, ובהגיע הזמן יצאו אלו ויפנסו אחרים תחתיהם, בין לחזן בין לקפה של צדקה בין לשאר מנויים הצריכין לצבור, בין שנוטלים עליהם שכר בין שאינם נוטלים, אפלו לא קבעו להם זמן, סתמם פרושן, מאחר שנהגו כן. הגה יש מי שכתב דשליח צבור יתפלל מתוך ספר המיחד לצבור, דודאי נכתב לשמו (מהרי"ל בשם רוקח):

סימן נד - דינים השייכים לישתבח. ובו ג' סעיפים:

א ישתבח אינה פותחת בברוך, לפי שהיא סמוכה לברוך שאמר, ששתייהן נתקנו על פסוקי דמורה, זו לפנייהם וזו לאחריהם:

ב אין לענות אמן אחר מלף מהלל בתשפחות אלא אחר חי העולמים, ששם הוא סיום הברכה:

ג המספר בין ישתבח ליוצר עברה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. ויש מי שאומר, שלצרכי צבור או לפסק צדקה למי שבא להתפרנס מן הצדקה, מתר להפסיק. הגה ומזה נתפשט מה שנהגו בהרבה מקומות לברך חולה או לקבל בבית הנכנסת שיעשה לו דין בין ישתבח ליוצר, דכל זה מקרי לצרף מצוה, ולאחר כך כשחוזרין להתפלל יאמר הש"צ מקצת פסוקי דמורה ויאמר קדיש עליהם, כי לעולם אין אומרים קדיש בלא תהלה שלפניו. ולכן מתחילין ערבית בלא קדיש (פל בו). וכן מי שלא היה לו ציצית או תפלין והביאו לו בין ישתבח לקדיש יכול להניחם ולברך עליהם, אבל בין קדיש לברכו לא יפסיק בשום דבר

(אור זרוע פרק תפלת השחר), וכל שכן שלא יפסיק לאחר שאמר הש"ץ ברכו קדם שמתחילין ברכת יוצר (בית יוסף סוף סימן נ"ו בשם המנהיג. ועין לקמן סוף סימן נ"ז):

סימן נה - דיני קדיש. ובו כ"ב סעיפים:

א אומרים קדיש בואין אומרים אותו בפחות מ' זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' שערות, והוא הדין לקדשה וברכו שאין נאמרין בפחות מעשרה:

ב אם התחיל לומר קדיש או קדשה בעשרה ויצאו מקצתן, גומרים אותו הקדיש או אותה הקדשה שהתחיל, והוא שנשמתירו רפן. הגה ומפל מקום עברה היא לצאת, ועליהם נאמר ועזבי ה' יכלו (ירושלמי). אבל אם נשאר י' מתר לצאת (מרדכי פרק בתרא דמגלה):

ג אם התחיל באבות ויצאו מקצתן, גומר אפלו קדשה. הגה ואם יצאו מקצתן לאחר שהתחילו להתפלל יוצר, לא יתחיל הש"צ להתפלל התפלה בקול רם, דכבר נשלם תפלת יוצר. ואם יצאו לאחר שהתחיל בקול רם וקדשה, יכולים להשלים כל סדר קדשה ולומר הקדיש שלם שלאחריה, דש"צ לתפלה, שהרי אומר תתקבל צלותהון וכו', אבל אין קורין בתורה דזהו ענין אחר. ותפלת ערבית וקדיש שלאחריו לא ש"צ לקריאת שמע ובכוחותיה (ר"ן פרק הקורא את המגלה שבלי הלקט והרומת הדשן סימן ט"ו):

ד יש מתירין לומר דבר שפקדשה בתשעה וצרוף קטן ושהוא יותר מכן שש ויודע למי מתפללין, ואלא נראין דבריהם לגדולי הפוסקים. והוא הדין דעבד ואשה אין מצטרפין. הגה ואפלו על ד' חמש שבגידו אין לצרפו, מיהו יש נוהגין להקל בשעת הדחק (הרא"ש ומרדכי והגהות מימוני פרק ח מהלכות תפלה):

ה אם לא הביא שתי שערות, אפלו הוא גדול בשנים דינו כקטן, עד שיצאו רב שנותיו שאז יתברר שהוא סריס. וי"א נראו לו סימני סריס קדם לכן דינו כגדול. הגה ומיהו אין מדקדקין בשערות אלא כל שהגיע לכלל שנותיו מחזקין אותו כגדול

ואומרים לענין זה מסתמא הביא שתי שערות (מהרי"ק שרש מ"ט):

ו וי"א התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם או משהוא ישן, אפלו הכי מצטרף עמהם:

ז יבש אחד מתפלל לבדו, נכון שהאחרים ימתניו מלומר קדיש עד שיגמרו כדי שיזכה גם הוא:

ח סדרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הן כפקחין ומצטרפים, אבל מי שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כשוטה וקטן:

ט לעולם הוא קטן עד שיביא ב' שערות אחר שיהיה בן י"ג ויום אחד, ושנת העבור בת י"ג חדש:

י אם נער אחד נולד בכ"ט לאדר ראשון משנה מעברת, ונער אחד נולד באדר שני באחד בו, ושנת י"ג אינה מעברת, אותו שנולד בכ"ט לאדר הראשון צריך להמתין עד כ"ט לאדר בשנת י"ג להיות בן י"ג שנה, ואותו שנולד אחריו באחד באדר השני יהיה בן י"ג שנה כיון שהגיע אחד באדר של שנת י"ג. הגה ומי שנולד באדר ונעשה בר מצוה בשנת העבור אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני (תשובת מהר"י מינץ סימן ט):

יא צעברין שעבר על גזרת הצבור או שעבר עברה, אם לא נדוהו נמנה למנין עשרה:

יב קמנדה, אין מצרפין אותו לכל דבר שצריך עשרה. אבל מתר להתפלל בבית הנכנסת שהוא שם, אלא אם בן פרושו להחמיר עליו בכף:

יג שצריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם. והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוצו, ידחינו כשפוסג הדלת, ממקום (שפה) פנימית של עבי הדלת ולחוצו, כלחוצו:

יד מי שעומד אחורי בית הנכנסת וביניהם חלון, אפלו גבוה כמה קומות, אפלו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה. הגה גגין ועליות

❦ באר הגולה ❦

ח בסוף ספר הכל בו בשם תשובת הרשב"א [סימן נד] א הרי"ף והרא"ש בפרק ז מהלכות תפלה ב טור בשם הרא"ש ג הגהת מימוני שם בשם הירושלמי ד טור בשם רב עמרם וכל בו [סימן נה] א טור ומפרש השעם באגור בסימן צ"ח בשם הראב"ד ב ברכות כ"א מגלה כ"ג ג ירושלמי והביאו הרי"ף ורא"ש שם במגלה ד הר"ן שם תשובת הרשב"א ו תוספות בשם רבנו תם בברכות ריש דף מ"ח ובשם רב האי והר"ז ז שם בתוספות ח ר"ש ור"י והמרדכי בשם ראב"י והגהת מימוני בפרק ג מהלכות ברכות וסמ"ג בשם ר"י ורבנו יונה ותשובת הרשב"א בשם הראב"ד ובשם גאון והרמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה ט מרדכי שם י בית יוסף מההיא דנה מ"ז כ שם בגמרא וביבמות פ"ה ל הגהות מימוני בפרק ח מהלכות תפלה בשם הר"ם מ הר"י פי רב והאגור בסימן רס"ז נ הגהות מימוני שם תשובת מהרי"ל ע מרדכי בהגהות יבמות מההיא דבבא מציעא דף ק"ב פ האגור בחידושי בית יוסף מההיא דערכין דף ל"א צ ספר המנהיג סימן ע"ט בשם רש"י ק שם בשם רש"י ותשובת הריב"ש ר ריב"ש בתשובת אחרת ש פסחים פ"ה ת שם בפרוש רש"י ולדעת רבנו יתום א ספר ארוחות חיים בשם רב האי גאון

אינן בכלל בית, והעומד עליהם אינו מצטרף
(רבנו ירחם נתיב ג חלק ז):

טו כ'אם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ ושלוח
צבור תוף הפתח, הוא מצטרף:

טז י'חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה,
דהינו שנפרצה קטנה במקום חבורה
לגדולה, ונפל כל אותו כתל שהיה
מפסיק ביניהם, ובגדולה נשארה משארית
כתל זה שנפל פסים (פרוש, מעט כתל ישר
ושוה) מכאן ומכאן, הגדולה כמפלגת מן
הקטנה ואין הקטנה מפלגת מן הגדולה,
אלא הרי היא כקרן זוית שלה, לפיכך
אם תשעה בגדולה ואחד בקטנה,
מצטרפים, שהקטנה נגדרת אחר הגדולה
והרי היא כאלו היא בתוף הגדולה כיון
שהרב בגדולה, אבל אם היו תשעה
בקטנה ואחד בגדולה יאו חמשה בוו
וחמשה בוו, אין מצטרפין:

יז ה'היה שליח צבור בקטנה וצבור בגדולה,
מוציאין ידי חובתן, שהוא נגדר אחריהם.
אבל אם היה ש"צ בגדולה וצבור בקטנה,
אינו מוציאין ידי חובתן, ישאין הרב נגדר
אחר היחיד:

יח י'אם קצת העשרה בבית הכנסת וקצתם
בעזרה אינם מצטרפים:

יט י"ש"צ פתחה ותשעה בבית הכנסת
מצטרפין, אף על פי שהיא גבוהה י'
ורחבה ד' ויש לה מחצות גבוהות י',
מפני שהיא בטלה לגבי בית הכנסת. ויש
מי שכתב דהני מלי כשאין המחצות
מגיעות לתקרת הגג:

כ ה'היו עשרה במקום א' ואומרים קדיש
וקרשה, אפלו מי שאינו עמהם יכול
לענות. ויש אומרים שצריך שלא יהא
מפסיק דבר שאינו נקי או עבודת כוכבים:

כא י'לעיר שאין בה אלא עשרה ואחד מהם
רוצה לצאת פימים הנוראים, מחיבין אותו
לשאור או להשפיר אחר במקומו. ואם הם
י"א ורוצים לצאת שנים ישפירו שניהם
אחד בשתפות במקומם ושניהם יפצעו
בשנה. ואם אחד עני ואחד עשיר, פורעים
מחציו לפי ממון וחציו לפי נפשות. ושכר
החזן על היוצאים פעל הנשארים. הגה
ואין חלוק בין אם רוצה לילך זמן ארוך קדם

יום טוב או לא, כל שלא יחזר ביום טוב
(מהרי"ל סימן תכ"ז):

כב י'לא היו כופין להשפיר להשלים מנגן כי
אם פימים הנוראים, וכגון שאין חסרים
פי אם אחד או שנים, אלא אם כן מנהג
קבוע ומפורסם בעיר לכך להשפיר אפלו
בחסרון ג' או ד'. י'אם יש מנגן מיושבי
העיר, כופין לשפר חזן. הגה וכן במקום
שאין מנגן תמיד בבית הכנסת כופין זה את
זה בקנסות שיבאו תמיד מנגן לבית הכנסת,
שלא יתבטל התמיד (תשובת ריב"ש סימן
תק"ח). ועין לקמן ריש סימן ק"ן אם כופין
זה את זה לבנות בית הכנסת:

**סימן נו - דין ענינת הקדיש על
ידי הקהל. ובו ה' עיפויים:**

א י'יש לכוון בענינת הקדיש. הגה ולא יפסיק
בין י'הא שמה רבא למכרף (הגהות אשר"י
בשם אור זרוע כתב דלפרוש ראשון לא
יפסיק בין שמה לרבא, ולפרוש ר"י אין
להפסיק בין רבא למכרף). י'ולענות אותו
בקול רם, י'ולהשתדל לרוץ כדי לשמע
קדיש. הגה ויש לעמד כשעונין קדיש וכל
דבר שבקדושה. ומי שפא לבית הכנסת
ושומע הקהל עונין קדיש עונה עמהם אף
על פי שלא שמע שליח צבור שאמר יתגדל
וכו' (הגהות חדשים במדרכי דברכות). וגם
השליח צבור צריך לומר י'הא שמה רבא.
וכשמתחיל יתגדל יש לומר ועתה יגדל נא
כח וגו', וזכר רחמיה וגו':

ב י'כששליח צבור אומר יתברך כל העם
עונים אמן, וכן כשאומר בריך הוא וכן
כשאומר ואמרו אמן. ולא נהגו לומר אמן
אחר יתברך ולא אחר בריך הוא. ולא יפסיק
בין בריך הוא לעלא מפל ברכתא וכו':

ג י'העונים עד לעלמי עלמאי בלבד, טועים
הם, כי אסור להפריד בין עלמאי ליתברך:
י'כשאומר החזן יתגדל כורע, וכן ביהא
שמה רבא וכן בברוך הוא וכן באמן:

ד י'לאחר שפסים הקדיש פוסע ג' פסיעות
י'ואחר כך אומר עושה שלום וכו':

ה י'סימן נו - דין ברכו וענינתו. ובו
ב' עיפויים:

א י'אומר שליח צבור ברכו את ה' המכרף

ועונים אחריו ברוך ה' המכרף לעולם
ועד, י'וחזר ש"צ ואומר ברוך ה' המכרף
לעולם ועד. ונהגו שהש"ץ מאריך בברכו
והקהל אומרים יתברך וישתבח וכו' בעוד
שהוא מאריך בברכו (טור):

ב י'מקום שנהגו לצעוק על חבריהם בין
קדיש וברכו ליוצר אור או לדבר בצרכי
רבים, טועים הם (ועין לעיל סוף סימן נ"ד):

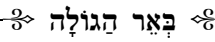
הלכות קריאת שמע

**סימן נח - דיני קריאת שמע
וברכותיה. ובו ז' עיפויים:**

א י'זמן קריאת שמע של שחרית משיראה
את חברו הרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות
ויפנינו. י'ונמשך זמנה עד סוף ג' שעות
שהוא רביע היום. י'ימצוה מן המכבד
לקרותה בנתיקין (פרוש, תלמידים. ורש"י
פרש אנשים עניים ומחכבים המצות) שהיו
מכונים לקרותה מעט קדם הנץ החמה
(פרוש, יציאת החמה כמו הנצו הרמונים),
כדי שישמע קריאת שמע וברכותיה עם הנץ
החמה ויסמך התפלה מיד בהנץ החמה.
י'ומי שייכל לכוון לעשות בן שכרו מרבה
מאד. הגה שעור הנץ החמה הוא כמו שעור
שעה אחת קדם שיעלה כל גוף השמש על
הארץ (מימוני פרק א):

ב י'אם לא קרא אותה קדם הנץ החמה יש
לו להקדים לקרותה במהרה כל מה
שיוכל:

ג י'ומי שהוא אנוס, כגון שהיה משפם
לצאת לדרך במקום גודדי חיה ולסטים,
שלא יוכל לעמד ולא לכוון אפלו פרשה
ראשונה ואפלו עד [על] לכבד, י'או שבני
השירא (קראבאנא בלע"ז) הולכים מהרה
ולא ימתינו לו כלל, יכול לקרותה עם
ברכותיה משעלה עמוד השחר, דכיון
שעלה עמוד השחר שפיר קרינן בה
ובקומך, י'וגם שפיר מקרי יוצר אור. אבל
אם אינו במקום גודדי חיה ולסטים, וגם
אין בני השירא נחפזים כל כך, אפלו
יוצא לדרך אחר שעלה עמוד השחר אינו
קורא עד שיגיע זמנה:

ב טור בשם אביו הרא"ש ג ערוכין צ"ב ד תוספות והרא"ש שם ה שם בגמרא ו טור ובית יוסף בשם רש"י ז ר"י ח ר"י אבנהב והרשב"א בתשובה ט סמ"ק סימן רפ"ב י טור ותוספות שם בפסחים כ ר"י אבנהב בשם הירושלמי ובשם רב אהא וכן כתב בארחות חיים ל הגהות מימוני פרק י"א מהלכות תפלה שכן פסק ר"מ מ שם דעתו האחרונה ולזה הסכים בית יוסף נ מהרי"ק שרש קי"ג ס סתבי מהר"ר ישראל סימן רמ"ג [סימן נו] א שבת קי"ט לפרוש רש"י שם ורבנו יונה בפרק ז דברכות ב תוספות שם בשבת על פי הפסיקתא וזהו פרשה תרומה ג שם בזה ד הרמב"ם בסדר התפלות ה תשובת ר' יוסף גיקטיליא ו לשון הכל ב זו בית יוסף בשם מנהיג ח תרומת הדשן סימן י"ג [סימן נו] א ברכות מ"ט ב רבנו יונה והרא"ש בשם ר"י בראזוני בשם רב סעדיה ג ספר המנהיג [סימן נח] א ברכות ט' וקאחרים ב שם וכרבי ג שם ד שם ה רבנו יונה שם ו שם בגמרא ח' לפרוש הרי"ף והרמב"ם בפרק א מהלכות קריאת שמע והרשב"א ז רבנו יונה ח הרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רבנו יונה והרא"ש פרק אין עומדין והנהגות מימוני פרק י מהלכות תפלה (טור):

סימן ס - דין ברכות לקריאת שמע ואם צריכים פונה. וכו' ה' סעיפים:

א אברהם שניה אהבת עולם. (הגה ויש אומרים אהבה רבה וכן נהגין בכל אשכנז). ביאינה פותחת בברוך מפני שהיא סמוכה לברכת יוצר אור. ואם היא פוטרת ברכת התורה, עין לעיל סימן מ"ז:

ב יקרא קריאת שמע בלא ברכה יצא ידי חובת קריאת שמע, ויחזור וקורא הברכות בלא קריאת שמע. ונראה לי שטוב לחזור ולקרות קריאת שמע עם הברכות:

ג הסדר הברכות אינו מעכב, שאם הקדים שניה לראשונה יצא ידי חובת ברכות:

ד יש אומרים שאין מצות צריכות פונה ויש אומרים שצריכות פונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה:

ה הקורא את שמע ולא פנו לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל לא יצא ידי חובתו. והשאר אם לא פנו לבו, אפלו היה קורא בתורה או מגיה הפרשיות האלו בעונת קריאת שמע, יצא. והוא שפנו לבו בפסוק ראשון:

סימן סא - דין במה צריף לברכה ולפניו בקריאת שמע, וכו' כ"ו סעיפים:

א יקרא קריאת שמע בכונה באימה ביראה ברתת וזיע:

ב כאשר אנכי מצוה היום, הינו לומר, בכל יום יהיו בעיניך פחדשים, ולא כמי שקבר שמע אותו הרבה פעמים שאינו חביב אצלו:

ג יבקריאת שמע יש רמ"ה תבות, וכדי להשלים רמ"ח כנגד איבריו של אדם מסים שליח צבור ה' אלהיכם אמת וחוזר

יוצר המאורות, יצא. אבל אם אמר בברוך מעריב ערבים ולא אמר יוצר אור או לא סים יוצר המאורות, לא יצא. ואם אמר יוצר אור ובורא חשך אשר בברוך מעריב ערבים וגם סים מעריב ערבים, לא יצא. הגה והוא הדין אם לא אמר תחלה רק יוצר אור, אם סים מעריב ערבים לא יצא (דברי עצמו לפרש בן הטור והרא"ש). אבל אם סים יוצר המאורות, פינו שפתח יוצר אור יצא אף על פי שהפסיק במעריב ערבים:

ג יש אומרים שהקדשה שביוצר יחיד אומרה לפי שאינה אלא ספור דברים, ויש אומרים שיחיד מדלגה ואינה נאמרת אלא בצבור, ויש לחש לדבריהם ולזהר שיחיד לאמרנה בנגון וטעמים בקורא בתורה. הגה וכבר פשט המנהג כסבא ראשונה ויחיד אומר אותה. וכשעונין קדשה זאת אומרים אותה בקול רם (הגהת מימוני בנסח התפלות):

ד ברכת יוצר וערבית אומר עם השליח צבור בנחת. הגה וימרה לסיים קדם שסיים הש"צ ויענה אמן אחר ש"צ (הגהת מימוני פרק א מהלכות ברכות רוקח סימן ר"ח).

ומיהו אם לא אמרה רק שמעה מש"צ יצא, דברכות אלו הש"צ מוציא היחיד אף על פי שהוא בקי, מיהו אין הש"צ מוציא היחיד בפחות מ" (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). וכלא יענה אמן אחר סיום הביתור בעמו ישראל באהבה משום דהוי הפסק (ועין לקמן סימן ס"א):

ה אם טעה בברכת יוצר בענין שצריף לעמד אחר תחתי, אם טעה מקדשה ואילף אין השני צריף להתחיל אלא ממקום שפסק: הגה דהינו שמתחיל מקדשה ואילף, ואם טעה קדם קדשה צריף להתחיל בראש (הרב

המשך הלכות קריאת שמע, סימן נח - דיני קריאת שמע וברכותיה

ד אם קרא משה עמוד השחר אף על פי שלא היה אנוס, יצא בדיעבד. ואם קראה בלא ברכות יחזור לקרותה בזמנה עם הברכות. ועין לקמן סימן ס' (בית יוסף סימן מ"ו):

ה אם נאנס ולא קרא קריאת שמע ערבית עד שעלה עמוד השחר, פינו שעדין לא הגין החמה קורא קריאת שמע ויוצא בה ידי חובת קריאת שמע ערבית, ואם היה אנוס באותה שעה לצאת לדרך מקום גדודי חיה ולסטים, לא יקרא אז קריאת שמע פעם שנית לצאת בה ידי חובת קריאת שמע של יום, שמאחר שעשה לאותה שעה לילה אי אפשר לחזור ולעשותה יום:

ו לאף על פי שזמנה נמשך עד סוף השעה הג', אם עברה שעה ג' ולא קראה קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שלישי היום, ואין לו שכר בקורא בזמנה. ואם עברה שעה ד' ולא קראה, קוראה בלא ברכותיה כל היום:

ז אם לא קראה ביום יש אומרים שיש לה תשלומין בערבית, וכן אם לא קרא קריאת שמע בערבית יש לה תשלומין ביום, ויש חולקים:

סימן נט - דין ברכה ראשונה ביוצא. וכו' ה' סעיפים:

א אברוף אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חשך, תקנו להזכיר מדת לילה ביום להוציא מלב האפיקורסים שאומרים שמי שבא אור לא ברא חשך:

ב אם טעה ואמר אשר בברוך מעריב ערבים ונזכר מיד ואמר יוצר אור וגם סים

באר הגולה

ט הרי"ף והרמב"ם שם י שם בגמרא ח' לפרוש הרי"ף והרמב"ם שם כ הרא"ש שם ל ברכות ח' מ שם י' נ שם לדעת רב האי גאון ס כל בו בשם רבנו חיים ע שם [סימן נט] א ברכות י"ב ב תלמידי רבנו יונה שם ג שם לפרוש הרא"ש ד תלמידי רבנו יונה בשם רבגי צרפת וקצת הגאונים ורבם ר"י והרא"ש והשוכת הרמב"ם ובארחות חיים שבנו העיד על אביו שתזר בו הלכה למעשה ה הרמב"ם פרק ז מהלכות תפלה והרשב"א ורבנו ירחם והמהניג וקרב נטוראי ורבי אליעזר מוורנא ורבי ברוך ומהר"ה והרשב"א ותורתם הדשן סימן י"ח ובספר הפרדס שפן נהגו ז תשובת הרא"ש כלל ד' סימן י"ט ח רבנו יונה בשם ר"מ ורמ"ה ורמב"ן ט וירושלמי ט' ורבנו יונה והרא"ש [סימן ס] א ברכות י"א וכרבנן הרי"ף ב טור ג שם י"ג ובירושלמי דף ד' ד רב האי והרשב"א מההיא דברכות דף י"ב ה וירושלמי ד' ו תוספות ורבנו יונה ז בה"ג והרא"ש בפרק ב דראש השנה ח רמב"ם פרק ב מהלכות תפלה וקרב"י מאיר שם בפר' י"ג [סימן סא] א טור ורב עמרם ב ויקרא רבה פסקא בחדש השלישי ג זהר סוף פרק וירא אליו ה' ובתקונים תקון י"ח

י ואמר בקול רם ה' אליהם אמת. הגה ובהו כל אדם יוצא, הואיל ושומעין מפיו של ש"צ ג' תבות אלו (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם הנחיד רוצה גם כן לאמרו עם השליח צבור, אין אסור בדבר (דברי עצמו): **י** וואם הוא קורא בנחיד יכון בט"ו ויין שפאמת ויציב שעולים צ', והם נגוד ג' שמות ההויה שקבל שם עולה כ"ו ודי אותיותיו הם ל'. הגה ויש עוד טעם אחר בדבר, דט"ו ויין עולין צ', ונקריאה נחשבת א', הרי צ"א פמנן השם בקריאתו ובכתבתו, והוי פאלו אמר ה' אדני אמת (מהר"ק שרש מ"ב ונאגור). ויש שכתבו דכל הקורא קריאת שמע בנחיד יאמר אל מלך נאמן שמע וגו', כי ג' תבות אלו משלימין המנן של רמ"ח, והוא במקום אמן שיש לענות אחר ברוך הבורח בעמו ישראל באהבה, וכן נוהגין. ונראה לי מפל מקום כשקורא עם הצבור לא יאמר אל מלך נאמן רק יאמר אמן אחר הש"צ כשמיסים הכרחה, וכן נוהגין ונכון הוא:

ד ונוהגין לקרות פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר הכוונה:

ה ונוהגין לתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון, כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוון:

ו יצריך להאריך בחי"ת של אחד כדי שימליך הקב"ה בשמים ובארץ, השלזה רומז החטוטרת שבאמצע גג החי"ת, ונאריך בדלי"ת של אחד שעור שיחשב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם, ולא יאריך יותר מפשעור זה. ויש נוהגים להטות הראש כפי המחשבה מעלה ומטה ולד' רוחות:

ז ידגיש בדלי"ת שלא תהא כרי"ש:

ח לא יחטף בחי"ת ונאריך כאל"ף:

ט אסור לומר שמע ב' פעמים, בין שכופל התבות שאומר שמע שמע, בין שכופל הפסוק ראשון:

י יקשקורא קריאת שמע על משתו מתר לקרות כל הפרשה ולחזור ולקרותה, ויש מי שאומר שגם בהו יש לזהר מלומר פסוק ראשון (הגה ב' פעמים):

יא והאומרים באשמרת בסליחות וביום כפור בתפלת נעילה ב' פעמים פסוק שמע ישראל יש ללמד שלא יאמרו:

יב פה' הוא האלהים שאומרים אותו ביום כפור בתפלת נעילה ז' פעמים מנהג פשר הוא. הגה יש אומרים שיש לזהר שלא לענות על שום ברכה ב' פעמים אמן (בית יוסף בשם אהל מועד):

יג אחר פסוק ראשון יצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי:

יד יצריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת, כדי להפסיק בין קבלת מלכות שמים לשאר מצות. הגה ויש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל לה' ובין אלהינו לה' השני, כדי שיהא נשמע, שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו הוא ה' אחד (רוקח). ויש להפסיק מעט בין אחד לברוך, כי עקר קבול מלכות שמים הוא פסוק ראשון (אבודרהם):

טו יצריך להפסיק בין היום על לבבך ובין היום לאהבה, שלא יהא נראה היום ולא למחר:

טז יצריך להפסיק בין גשפע לה', כדי להטעים יפה העיין שלא תהא נראית כה"א:

יז יצריך להתיו זי"ן של תזכרו דלא לשתימע תשקרו או תשפרו והוי פעקדים המשמשים על מנת לקבל פרס. וכן יצריך להתיו זי"ן של וזכרתם:

יח ידגיש יו"ד של שמע ישראל שלא תבלע ונאלא תראה אל"ף, וכן יו"ד דוהוי דלא לשתימע והאו:

יט יצריך לתן רוח בין וחרה לאף דלא לשתימע וחרף:

כ יצריך לתן רוח בין תבה שתחלתה פסוף תבה שלפניה, כגון ככל לבבך, על לבבכם, ככל לבבכם, עשב בשדך, ואבדתם מהרה, הכנף פתיל, אחכם מאריך:

כא יצריך ככל אל"ף שאחר מ"ם להפסיק ביניהם, כגון ולמדתם אותם, וקשרתם אותם, ושמתם את, וראיתם אותו (ויוזכרתם את, ועשיתם את), שלא יהא נראה כקורא מותם מת:

כב האף בפסוקי דזמרה ובתפלה צריך לדקדק בכך. הגה והוא הדין הקורא בתורה בנביאים ובכתובים יש לזהר (בית יוסף בשם הרד"ק):

כג יצריך לדקדק שלא ירפה הזקן ולא יחזק הרפה, ולא יניח הנד ולא יניד הנח:

כד יצריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה. הגה אכל לא נהגו כן במדינות אלו. ומפל מקום המדקדקים מחמירים בכך:

כה יפשיאמר וקשרתם לאות על ידך ומשמש בתפלין של יד, וכשיאמר והיו לטטפת בין עיניך ומשמש בשל ראש, וכשיאמר וראיתם אותו ומשמש בב' ציציות שלפניו (ועין לעיל סימן כ"ד סעיף ה'):

כו יש נוהגים לקרות קריאת שמע בקול רם ויש נוהגים לקרותו בלחש. הגה ומפל מקום יאמרו פסוק ראשון בקול רם וכן נוהגין (כל בו):

סימן סב - מי שלא דקדק בקריאת שמע או לא השמיע לאָננו, וכו' ה' סעיפים:

א אף על פי שמצוה לדקדק באותיותיה, קראָה ונא דקדק בהן יצא:

ב יכול לקרותה ככל לשון. ויוזהר מדברי שבוש שבאותו לשון וידקדק בו כמו בלשון הקדש:

ג יצריך להשמיע לאָננו מה שמוציא בפיו. ואם לא השמיע לאָננו יצא, ובלבד שיוציא בשפתיו:

ד האם מחמת חלי או אנס אחר קרא קריאת שמע בלבו יצא. הגה ואף לכתחלה יעשה כן, אם הוא במקום שאינו נקי לגמרי ואינו יכול לנקותו משום אנס יתרה בלבו, ובלבד שלא יהא מקום מטנף לגמרי, דאסור להתרה בדברי תורה במקום הטנפת (בית יוסף סימן פ"ה):

ה יצריך שליח צבור להשמיע קולו בשמע ישראל כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמים יחד:

סימן סג - לישב בשעת קריאת שמע ולא יישן. וכו' ט' סעיפים:

א אקורא אותה מהלך או עומד או שוכב או רוכב על גבי בהמה או יושב, אכל לא פרקדן, דהינו שפניו טוחות בקרקע, או

◡ באר הגולה ◡

ד שם ה טור ו מהא דברכות י"ג לפרוש הרא"ש ז שם בגמרא ח מנחות כ"ט ע"ב ט טור י וירושלמי דברכות שם כ כפלי שם ל הרא"ש מ כפלי ל"ג נ הנהת מימון פרק ב מהלכות קריאת שמע ומהרי"א בשם בה"ג ט שם ע תוספות שם ל"ד והרא"ש פ שם צ פסחים ג"ו ק טור מהא דרבי מאיר שם ר שם בפסחים ש וירושלמי דברכות ת שם בירושלמי א הראב"ד ב הרא"ש שם ב פרק ב דברכות ג שם בגמרא ט"ו ד רבנו יונה בספר היראה וכתוב בהנהגות מימוני פרק ב בהלכות קריאת שמע שכן נהגה ה שם בספר היראה ו הרמב"ם שם ז רבנו יונה בפרק ב דברכות מההיא דפסחים כ"ו ח תשובת הריב"ש סימן קכ"ז ט תשובת הרשב"א [סימן סב] א ברכות ט"ז וכרבי יוסי ב שם י"ג סוטה ל"ב ג ר"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ד ברכות ט"ו וכתנא קמא ה ספר ארחות חיים לדעת הירושלמי ו כל בו בשם מדרש [סימן סג] א ברכות י" ב שם י"ג לפרוש הרמב"ם

משלף על גבו ופניו למעלה, אכל קורא והוא שוכב על צדו. הגה (מאחר שפכר שוכב ואיפא טרחא לעמד) (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). ואם היה בעל בשר הרבה ואינו יכול להתהפך על צדו יאו שהיה חולה, נוטה מעט לצדו וקורא:

המי שרוצה להתמיר לעמד כשהוא יושב ולקרואה מעמד נקרא עברין:

יהיה מהלך בדרך ורצה לקרות קריאת שמע צריך לעמד בפסוק ראשון:

יעקר הפונה הוא בפסוק ראשון, הלךך אם קרא ולא פון לבו בפסוק ראשון לא יצא ידי חובתו וחוזר וקורא, ונאפלו למאן דאמר מצות אינן צריכות פונה מודה הקא:

ואם היה ישן, מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון והוא ער ממש. מכאן ואילך אין מצערים אותו כדי שיקרא והוא ער ממש, שאף על פי שהוא קורא מתנמנם יצא. הגה ודין שתי ושכור עין לקמן סימן צ"ט סעיף א':

הקורא קריאת שמע לא ירמו בעיניו ולא יקריץ בשפתיו ולא יראה באצבעותיו בפרשה ראשונה, שהוא עקר קבלת על מלכות שמים, למפני שנראה פקורא עראי, וכתיב ודברת בם ודרשינן עשה אותם קבע:

יהיה עוסק במלאכה ורצה לקרות קריאת שמע, יתבטל ממלאכתו עד שיקרא פרשה ראשונה, כדי שלא יהא פקורא עראי:

האמנין וכן בעל הבית שהיו עושים מלאכה בראש האילן או בראש שורות הבנין קורין קריאת שמע במקומם ואינם צריכים לירד:

הפתח אף על פי שמשאו על כתפו קורא קריאת שמע, אבל לא יתחיל בשעה שטוען ולא בשעה שפורק מפני שאין לבו מושב:

סימן סד - דין הנועה בקריאת שמע. ובו ד' סעיפים:

א קראה למפרע לא יצא. בפמה דברים אמורים, בסדר הפסוקים, אבל אם הקדים פרשה לחברתה אף על פי שאינו רשאי יצא, לפי שאינה סמוכה לה בתורה:

ב יקרא פרשה וטעה בה, אם יודע היכן טעה, בגון שקרא פלה אלא שדלג פסוק אחד באמצע, חוזר לראש אותו הפסוק וגומר הפרשה, ואם אינו יודע היכן טעה, חוזר לראש הפרשה:

ג טעה בין פרשה לפרשה, שהוא יודע שסים פרשה ואינו יודע אם ראשונה אם שניה, חוזר לפרשה ראשונה ויתחיל והיה אם שמע:

ד יהיה עומד בוכתבתם ואינו יודע אם בוכתבתם שבפרשה ראשונה אם בוכתבתם שבפרשה שניה, חוזר לוכתבתם שבראשונה. והני מלי שלא התחיל למען ירבו ימיכם, אבל אם התחיל למען ירבו ימיכם אין צריך לחזור, דסרכה נקט ואתא:

סימן סה - הנכנס לבית הנכנסת ומצא צבור קוראין קריאת שמע או שהפסיק בשעת הקריאה. ובו ג' סעיפים:

א קראה סרוגין, דהינו שהתחיל לקרות והפסיק, בין בשתיקה בין בדבור, וחזר ונגמרה, אפלו שהיה כדי לגמור את פלה יצא, אפלו היה הפסק מחמת אנס. הגה ויש אומרים דאם היה אנוס והפסיק כדי לגמור את פלה חוזר לראש, והכי נהוג. ומשערין ענין שהיה לפי הקורא ולא לפי רב בני אדם (רשב"א סוף פרק היה קורא), וכן הוא לקמן סימן ק"ד:

ב יקרא קריאת שמע ונכנס לבית הנכנסת ומצא צבור שקורין קריאת שמע, צריך לקרות עמהם פסוק ראשון, שלא יראה כאלו אינו רוצה לקבל על מלכות שמים עם חבריו. והוא הדין אם הוא בבית הנכנסת ואומר דברי תחנונים או פסוקים במקום שרשאי לפסק, אבל אם הוא עסוק במקום שאינו רשאי לפסק, בגון מברוך שאמר ואילך, לא יפסיק, אלא יאמר התבות שהוא אומר בשעה שהצבור אומרים פסוק ראשון בנגון הצבור, שיהיה נראה כאלו קורא עמהם:

ג יקרא קריאת שמע ונכנס לבית הנכנסת ומצא צבור שקורין קריאת שמע, טוב שיקרא עמהם כל קריאת שמע ויקבל

שכר פקורא בתורה. הגה אבל אינו תיב רק בפסוק ראשון כמו שנתבאר (בית יוסף):
סימן סו - באיזה מקום יבוא להפסיק ובאיזה מקום לא יפסיק. ובו ו' סעיפים:

א בין הפסקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם, ובאמצע שואל בשלום מי שהוא ירא ממנו, כגון אביו או רבו או מי שהוא גדול ממנו בהכמה, וכל שבן מלך או אנס, ומשיב שלום לאדם נכבד, ונאפלו באמצע הפסוק, וחזן מפסוק שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלא יפסיק בהם פלל, האם לא מפני מי שרא שמא יתרגנו:

ב אם שכח להניח ציצית ותפלין יכול להפסיק בין הפסקים להניחם, ויברך עליהם: הגה ויש אומרים שלא יברך עליהם עד אחר התפלה, והכי נהוג לענין טלית (בית יוסף):

ג ילקדיש ולקדשה ולברכו מפסיק אפלו באמצע הפסוק, וכן למודים, אבל לא יאמר אלא תבת מודים בלבד. הגה וכן בברכו לא יאמר יתברך וישתבח כו'. ויש אומרים דאמן שעונין אחר ברכת האל הקדוש ואחר שומע תפלה יש לו דין קדשה ויוכל לענות אותם בקריאת שמע, וכן עקר. ולכל הני מלי פוסקים מפל שבן באומר תחנונים (תשובת הרשב"א):

ד כהן שהיה קורא קריאת שמע וקראוהו לקרות בתורה, ויש מי שאומר שפסיק ויש מי שאומר שאינו מפסיק, והלכה כדבריו:

ה ואלו הן בין הפסקים. בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, בין שמע ליהיה אם שמע, בין והיה אם שמע לויאמר, אבל בין ויאמר לאמת ויצבי לא יפסיק, כשלא להפסיק בין ה' לאמת, אלא יאמר אני ה' אלהיכם אמת ואז יפסיק כדין באמצע הפרק:

ו אם פסק מפני היראה או הכבוד אחר שאמר אמת, או שסים קדם החזן וסמך ה' אלהיכם עם אמת וממתין שיתחיל החזן ושיאמר עמו, אינו צריך לחזור ולומר פעם אחרת אמת:

באר הגולה

ג שם בגמרא ד ר"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ה שם בגמרא ו ובשבת מ' ו ברכות י"ג פרב הנהיה ז שם וכו' מאיר ח הרשב"א שם ט שם י פן היה הרא"ש ורבנו יונה ושפן פתב רב האי כ יומא י"ט ל הרי"ף בפרק ב דברכות מ שם בגמרא ט"ז נ שם ס וירושלמי ה' ע"א [סימן סד] א ברכות טז ב ר"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ג שם בגמרא ד הרא"ש בשם התוספות ורבנו יונה ותוספות ה שם בגמרא ט"ז ו שם ז שם [סימן סה] א ברכות כ"ד לדעת הרי"ף והרמב"ם ב הרא"ש שם בשם בה"ג ג תורת הדשן סימן ג' ד רוקח סימן ג' [סימן סו] א ברכות י"ג וכו"ו ב פרוש הגאונים והרא"ש ג וירושלמי ד' ע"ב ד פן מצא הרא"ש פתוב ה בית יוסף ו שבלי הלקט ז סמ"ק ורבנו יונה והרא"ש ורב המפרשים ח בעל המנהיג ח הרשב"א בתשובה י ברכות י"ג כ שם י"ד ל שם וברכה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

דברים אלו פחות מ' משום דהוי דברים שבקדשה. יוצרין לחזר אחר ר' שלא שמעו, דהינו רב העשרה. וואם אינם נמצאים, אפלו בשביל אחד שלא שמעו אומרים, ואפלו מי ששמע יכול לפרס על שמע ולעבר לפני התבה בשביל אותו שלא שמע. ומקל מקום אם אותו שלא שמע בקי לפרס על שמע ולעבור לפני התבה, מוטב שיפרס ויעבר לפני התבה הוא משיפרס ויעבר לפני התבה אחר שפכר שמע. הגה ומי שעובר לפני התבה ואמר ג' הברכות הראשונות ישלים כל התפלה ולא יפסיק אף על פי שפכר התפלה, אבל האחרים יכולין להפסיק אחר כך. וכל שפן שאם לא התפלל הפורס והעובר לפני התבה תחלה שישלים תפלתו, אף על פי שיצטרף לקרות אחר כך קריאת שמע ולא יסמך גאלה לתפלה (בית יוסף בשם מהרי"א). ואסור להפסיק בדברים אלו בין גאלה לתפלה או בקריאת שמע וברכותיה ולכן אסור לש"צ להפסיק בין קריאת שמע לתפלה או בקריאת שמע וברכותיה כדי לפרס על שמע לאותן הבאים לבית הכנסת לאחר שהתפללו הקהל קדיש וברכו והתחיל בברכת יוצר אור, אבל בברכת ערבית שהיא רשות יכול להפסיק להוציא אחרים ידי חובתם, ומכל מקום איש אחר יכול לפרס על שמע או להתפלל ביו"ד כל התפלה, אפלו באותו בית הכנסת שפכר התפללו, להוציא אחרים ידי חובתם, רק שלא יעמד החזן השני במקום שעמד הראשון, דזהו נראה גנאי לראשונים, דהוי פאלו לא יצאו בראשונה ידי חובתם (תשובת מהרי"א מינץ סימן ט"ו). ונראה לי דוקא שעדין הראשונים בבית

סימן סח - שלא להפסיק בפיוטין. ובו סעיף א':
א יש מקומות שפסיקים בברכות קריאת שמע לומר פיוטים, ונכון למנע מלאמרם משום דהוי הפסק. הגה ויש אומרים דאין אסור בדבר (הרא"ש סוף פרק אין עומדין והרשב"א והשור). וכן נהגין בכל המקומות לאמרם, והמקל ואינו אומרם לא הפסיד, ומכל מקום לא יעסק בשום דבר אפלו בדברי תורה אסור להפסיק ולעסק כל זמן שהצבור אומר פיוטים, וכל שפן שאסור לדבר שום שיחה בטלה. ומכל מקום מי שלומד על ידי הרהור שרואה בספר ומהרהר לית בה אסורא, דהרהור לאו פדבור דמי, אלא שמתוך כך יבאו לדבר ויבאו לידי הפסק, ועל פן אין לאדם לפרש עצמו מהצבור במקום שנהגו לאמרם ויאמר אותם עמהם. ועין לקמן סימן צ' סעיף י' (מהרי"ל ודרכי משה):
סימן סט - דין פורס על שמע.
א ובו ב' סעיפים:
א אם יש בני אדם שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחיד ולא שמעו לא קדיש ולא קדשה, עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה יוצר אור ולא יותר, וזה נקרא פורס על שמע, לשון חתיכה פרוסה, שאין אומרים אלא קצת ממנה. הגה ועכשו לא נהגו לומר כל ברכת יוצר אור, אלא אומרים קדיש וברכו והם עונים אחריו ברוך ה' וכו'. יש אומרים שפורסין בקריאת שמע של ערבית כמו בשחרית (כל בו ובית יוסף בשם הר"ן), ולא נהגו פן משום דליכא קדיש קדם ברכו של ערבית: לאחר שסימו ברכת יוצר אור אומר אבות וגבורות וקדשה ואתה קדוש, וזה נקרא עובר לפני התבה. ונאין עושין

המשך הלכות קריאת שמע, סימן סו - באיזה מקום יכול להפסיק ובאיזה מקום לא יפסיק
ז אינו אומר אמן אחר גאל ישראל משום דהוי הפסק. הגה ויש אומרים דענין אמן, וכן נהגין לענות אחר הש"ץ, אבל אם התפלל לבד אין ענין אמן, דלקמן סימן רט"ו (טור):
ח יצריך לסמך גאלה לתפלה, ולא יפסיק לאחר שאמר גאל ישראל. ס"ק אם ארעו אנס שלא הניח תפלין ונדמנו לו בין גאלה לתפלה, מניח אז "ולא יברך עליהם עד אחר שיתפלל, אבל טלית לא יניח אז. ואם עד שלא אמר גאל ישראל נדמנו לו טלית ותפלין, מניחם ולא יברך עליהם עד אחר תפלה. הגה ויש אומרים שקדם גאל ישראל יברך על התפלין, והכי נהוג (מרדכי ותוספות והנהגות מימוני מהלכות קריאת שמע):
ט אין לענות קדיש וקדשה בין גאלה לתפלה, וזכיצד עושה ממתין בשירה קדשה כדי לענות:
י יכל מי שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ש"י חובת המצוה בתקנה. הגה מי שהוא אנוס ודחוק ואין לו פנאי להתפלל מיד אחר קריאת שמע, יקרא קריאת שמע עד אמת וימתין לומר שאר הברכה עד שיתפלל, שאז יאמר ויציב ויכונן וכו' ויתפלל, כדי שיסמך גאלה לתפלה (בית יוסף בשם רוקח סימן שכ"א):
סימן סז - דין ספק אם קרא קריאת שמע. ובו סעיף א':
א ספק אם קרא קריאת שמע חזר וקרא ומברך לפניו ולאחריה. אבל אם יודע שקראה אלא שמספק אם ברך לפניו ולאחריה, אינו חוזר ומברך:

באר הגולה

מ לדעת ר"ם בפרק א מהלכות ברכות ועל פי הזהר נ ברכות י"ט ס שם י"ד ע שם בתוספות בשם ר"מ מקוצי פ בית יוסף צ תוספות שם יג והמרדכי שם ק מהרי"ק בסימן מ"ב בשם רבנו תם ר ברכות י"ב ש לפרוש הטור [סימן סז] א ברכות כ"א וכו' אליעזר הרי"ף ורמב"ם בפרק ב מהלכות קריאת שמע ב שם [סימן סח] א תשובת הרמ"ה ור"מ בפרק א מהלכות קריאת שמע והטור בשם אביו הרא"ש [סימן סט] א מגלה כ"ג לפרוש הר"ן שם ב שם במשנה ג מסכת סופרים ור"מ בפרק א מהלכות תפלה ד תלמידי רש"י בשמו והאגור בשם סמ"ק ורוקח ומסכת סופרים ה בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

הכנסת אלא שהשלימו סדרם, אבל אם יצאו הראשונים יוכל לעמד הסזן אף במקום שעמד הראשון:

ב יסומא אף על פי שלא ראה מאורות מימיו פורס על שמע ומברך יוצר המאורות ושהוא נהנה במאורות שרואין אתרים שיורוהו הדרך אשר לך בה:

סימן ע - מי הם הפטורים מקריאת שמע. ובו ה' סעיפים:

א אנשים ועבדים פטורים מקריאת שמע מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא.

ג ונכון הוא לתקדם שיקבלו עליהן על מלכות שמים. הגה ויקרא לפחות פסוק ראשון (בית יוסף בשם אהל מועד):

ב קטנים פטורים לרבנו תם כשלא הגיעו לחנוכה, ו"לרש"י אפלו הגיעו לחנוכה, מפני שאינו מצוי אצלו בזמן קריאת שמע בערב ולכן הוא בבקר. וראוי לנהוג פרבנו תם:

ג הכונס את הבתולה פטור מקריאת שמע ג' ימים אם לא עשה מעשה, מפני שהוא טרוד טרדת מצוה. והני מלי בזמן הראשונים, אבל עכשו שגם שאר בני אדם אינם מכונים פראוי, גם הכונס את הבתולה קורא. הגה ועין לקמן סימן צ"ט אם שפור יקרא קריאת שמע:

ד יהיה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן קריאת שמע, לא יפסיק, אלא יגמר עסקיהם ויקרא אם נשאר עת לקרות:

ה היה עוסק באכילה או שהיה במרחץ או שהיה עוסק בתספורת או שהיה מהפך בעורות או שהיו עוסקים בדין, להרמב"ם גומר ואחר כך קורא קריאת שמע, ואם היה מתירא שמא יעבר זמן קריאה ויפסק וקרא הרי זה משבח, ולהראב"ד מ'פסיק וקורא אף על פי שיש שהות לקרות: (ועין לקמן סימן רל"ה):

סימן עא - אבל והעוסקים במת פטורים מקריאת שמע. ובו ז' סעיפים:

א מי שמת לו מת שהוא חיב להתאבל עליו, אפלו אינו מטל עליו לקברו פטור מקריאת שמע ומתפלה. י'אפלו אם רוצה להתמיר על עצמו ולקרות אינו רשאי.

י'ואם יש לו מי שישתדל בשבילו בצרכי קבורה ורצה להתמיר על עצמו ולקרות, אין מוחזין בידו (עין ביו"ד דעה סימן שמ"א):

ב כמה דברים אמורים, כהל, אבל בשבת חיב כל היום עד הערב אם מחשיף על התחום להתעסק בצרכי קבורה, אבל אם אינו מחשיף על התחום חיב גם לעת ערב.

ה י'יום טוב שני דינו כהל (ועין סימן תקמ"ח סעיף ה'). י'יום טוב ראשון אם רוצה לקברו בו ביום על ידי עובדי פוככים דינו כהל, ואם אינו רוצה לקברו בו ביום דינו בשבת:

ג המשמר את המת, אפלו אינו מתו, פטור: **ד** יהיו שנים משמרים, זה משמר וזה קורא, ואחר כך משמר זה וקורא זה:

ה החופר קבר למת פטור: **ו** היו ב' או יותר חופרים, כל הצריכים לצרכי החפירה בכת אחת פטורין, ואם יש נוספים, נשמטים וקורין, וחוזרים אלו ומתעסקים והאחרים נשמטין וקורין (עין ביו"ד דעה סימן ס"ה):

ז אסור לקרות קריאת שמע תוך ארבע אמות של מת או בבית הקברות, ו'ואם קרא לא יצא:

סימן עב - דין נושאי המטה והמנחמים והמלווים. ובו ה' סעיפים:

א נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן, בין אותם שהם לפני המטה בין אותם שהם לאחריה, מאחר שלמטה צרף בהם, פטורים, ושאר המלוין את המת שאין למטה צרף בהם חיבים:

ב אין מוציאים את המת סמוך לקריאת שמע, שאין שהות להוציאו ולקברו קדם שיגיע זמן קריאת שמע. ואם התחילו להוציאו אין מפסיקין כדי לקרות:

ג העם העוסקים בהספד, בזמן שהמת משל לפנייהם נשמטים אחד אחד וקורין ומתפללין, אין המת משל לפנייהם, הם קורין ומתפללין והאונן יושב ודומם:

ד לקברו את המת וחרו האבלים לקבל תנחומין, וכל העם הולכין אחריהם ממקום הקבר למקום שעומדים שם האבלים לעשות שורה לקבל תנחומין, אם

יכולים העם להתחיל ו'ולגמר אפלו פסוק אחד קדם שיגיעו לשורה ותחילו, ואם לאו לא ותחילו. הגה אם יש שהות ביום לקרות אחר כך (בית יוסף בשם הרמב"ם):

ה העומדים בשורה לנחמו, הפנימים שרואים פני האבל פטורים, והחיצונים שאינם רואים פני האבל חיבים:

סימן עג - ה'ישן עם אשתו ובניו איך יתנהגו. ובו ד' סעיפים:

א שנים שהיו י'שנים בטלית א' ובשר שניהם נוגעים זה בזה, לא יקרא קריאת שמע אלא אם פן היתה טלית מפסקת ביניהם במתניהם ולמטה:

ב אם היה ישן עם אשתו, קורא בחזרת פנים לצד אחר ואפלו בלא הפסקת טלית, משום דחשיבא כגופו. ו'יש מי שאוסר ונכון לחוש לדבריו:

ג אם היה ישן עם בניו, בעודם קטנים מתר לקרות בחזרת פנים בלא הפסקת טלית, ואם הם גדולים צריך להפסקת טלית:

ד יעד כמה הם חשובים קטנים, התינוק עד שיהיו לו י"ב שנים והתינוקת עד שיהיו לה י"א שנים, ו'אפלו הביאו ב' שערות מתר, ובשנת י"ג לתינוק וי"ב לתינוקת אם הביאו ב' שערות אסור בלא הפסק ואם לא הביאו ב' שערות מתר, ו'ומשנת י"ג ואילף לתינוק וי"ב לתינוקת אפלו לא הביאו ב' שערות אסור:

סימן עד - ש'לא לברך פ'שאבריו רואים את הערנה. ובו ו' סעיפים:

א יהיה ישן ערם בטליתו, צריך לחץ בטלית על לבו ואז יקרא, משום דלבו רואה את הערנה אסור. הגה והוא הדין אם לבו רואה ערות חברו אסור (טור):

ב בהרוחץ ערם במים צלולים ורוצה לשתות, יכסה בכגד ממטה ללבו כדי שלא יהא לבו רואה את הערנה כשיברך. י'נדוקא בכגד אבל ב'ימים לא הרי פסוי. הגה והוא הדין אם מכסה ראשו ב'ידי לא מקרי פסוי הראש. ועין לקמן סימן צ"א (תרימת הדשן בשם אור זרוע). ו'ואם היו המים עכורים שאין איבריו נראים בהן, מתר לקרות ו'הוא בתוכן, והוא שלא יהא ריחן רע

☞ באר הגולה ☜

ו מגלה כ"ד ז כתנא קמא שם בגמרא [סימן ע] א ברכות כתב ב אהל מועד ג שם בתוספות ד שם בפרוש רש"י ה שם במשנה דף ט"ז ו תוספות שם בסוף הפרק והרים מרובץ נבך ז ירושלמי שם ח' ע"ד לפרוש ר"מ בפרק ב מהלכות קריאת שמע ח שם ט שם בהשגת הראב"ד ופ'לגתיהו בהא דשבת ט"ז וספ"ה ל"ט [סימן עא] א ברכות י"ח ב תוספות ורבנו יונה והרא"ש מהירושלמי ה' ע"ב ג ראב"ה ד בכלי שם ובמועד קטן כ"ג ה שם בתוספות והרא"ש שם במועד קטן ו שם ז ברכות י"ח ח שם ט שם י"ד י לפרוש הרמב"ן בספר תורת אדם כ ברכות י"ח סוטה מ"ב ל רמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע [סימן עב] א ברכות י"ז ב לפרוש הרמב"ם שם והטור ג שם בגמרא י"ח ד רבנו יונה והרא"ש על פי הירושלמי ה שם בגמרא ו רבנו יונה שם ז שם י"ז וי"ט ח מהר"י אבהב ט שם י"ז וי"ט וכתנא קמא [סימן עג] א ברכות כ"ד וברב יוסף ב הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע ג שם בגמרא ה"ף והרמב"ם ד הרא"ש בשם ר"י ה שם בגמרא ו שם וכלשנא בתרא ה"ף והרמב"ם והרא"ש ז ר' יונה והרא"ש ח שם ורמב"ם שם [סימן עד] א ברכות כ"ד ע"ב וכלשן אומרים ה"ף והרמב"ם ושאר פוסקים ב הרא"ש בשם רבנו תם מהא דברכות כ"ב וכ"ה וכלשן אומרים ג תרימת הדשן סימן י" בשם אור זרוע ד שם בגמרא כ"ה

(ואם אין לבו בתוך המים רק למעלה מן המים, אף בצלולים שרי) (דברי עצמו):

ג 'אם האדם מחבב גופו בזרועותיו דינין לה כהפסקה:

ד 'יש מי שאומר שהנשים יכולות לברך ולהתפלל כשהן לבושות החלוק אף על פי שאינן מפסיקות למטה מהלב. הגה ואם הן צרמות צריך שתהא ערוה שלהן טוחות בקרקע או שיושבות על שאר דבר, דאז אין לכן רואה ערוה שלהן, מה שאין פן באיש (בית יוסף בשם א"ח, ועין לקמן סימן ר"ו סעיף ג):

ה 'השאר אבריו רואים את הערוה, מתר, אבל אם איזה מאבריו נוגע בין בערותו בין בערות חברו, אסור לקרות קריאת שמע או להתפלל. וירכותיו שהערוה שוכבת עליהן, צריך להפסיקן בבגד או להרחיקן בענין שלא יגע בהגיד בהם:

ו 'היתה טליתו חגורה על מתניו לכסותו ומתניו ולמטה, אף על פי שממתניו ולמעלה הוא ערום מתר לקרות קריאת שמע, אבל להתפלל אסור עד שיכסה לבו:

סימן עה - להזהר מגלוי שער וקול אשה בשעת קריאת שמע, וכן שלא לקרותה כנגד הערוה. וכו' ו' סעיפים:

א 'טפח מגלה באשה במקום שדרכה לכסותו, אפלו היא אשתו, אסור לקרות קריאת שמע כנגדה. הגה ויש אומרים דוקא באשתו, אבל באשה אחרת אפלו פחות מטפח הוי ערוה (הגהות מימוני פרק ג). ונראה מדברי הרא"ש דטפח באשה ערוה אפלו לאשה אחרת, רק שבצממה יכולה לקרות אף על פי שהיא ערומה, כדלעיל סימן ע"ד:

ב 'שער של אשה שדרכה לכסותו, אסור לקרות כנגדו. הגה אפלו אשתו. יאכל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש מתר. הגה והוא הדין השערות של נשים שרגילין לצאת מחוץ לצמתן (בית יוסף בשם הרשב"א), וכל שכן שער נכרית אפלו דרכה לכסות. (הגהת אלפסי התדשים):

ג 'יש לזהר משמיעת קול זמר אשה בשעת קריאת שמע. הגה ואפלו באשתו, אבל קול

הרגיל בו אינו ערוה (בית יוסף בשם אהל מועד והגהות מימוני):

ד 'אסור לקרות כנגד ערוה אפלו של עובד גלולים וכן כנגד ערות קטן אסור. ויש מתירין נגד ערות קטן כל זמן שאינו ראוי לכיאה (רבנו ירחם והרא"ש פרק מי שמתו ומהר"א מפראג) וכן עקר (עין ביו"ד דעה סימן רס"ה):

ה 'ערוה בעששית ורואה אותה דרך דפנותיה אסור לקרות כנגדה, דכתוב ולא יראה בך ערות דבר והא מתחזיא:

ו 'היתה ערוה כנגדו והחזיר פניו ממנה או שעצם עינו או שהוא בלילה או שהוא סומא, מתר לקרות, דבראיה תלה רחמנא והא לא חזי לה:

סימן עו - להזהר מצואה בשעת קריאת שמע וכו' ח' סעיפים:

א 'צואה בעששית, מתר לקרות כנגדה אף על פי שרואה אותה דרך דפנותיה, משום דבכסוי תלה רחמנא, דכתוב וכסית את צאתך, והא מתפסיא:

ב 'צואה בגמא, מניח סנדלו עליה וקורא, דחשיבא כמכסה. וכיון שאין ריח רע מגיע לו מתר. והוא שלא יהא סנדלו נוגע בה:

ג 'העבירו צואה לפניו, אסור לקרות כנגדה. ופי חזיר כצואה עוברת דמי, אפלו עולה מן הנקה אין הרחיצה מועלת לו, דהוי כגוף של רעי:

ד 'היתה צואה על בשרו ומכסה בכגדיו, או שהכניס ידיו בבית הכסא דרך חור ואינו מריח ריח רע, "יש מתירים לקרות ויש אוסרים. ויש אומרים שלא התיר המתיר בצואה על בשרו אלא במקום שהיא נכסה מאליה בלא מלבוש, כגון אצילי ידיו, ונכון לעשות כדברי המחמיר. הגה ושכבת זרע על בשרו דינו כצואה (מהר"ל הלכות יום כפור):

ה 'צואה פפי טבעת, אפלו היא מכסה אסור לקרות לדברי הכל, אפלו אינה נראית כשהוא עומד ונראית כשהוא יושב:

ו 'היה לפניו מעט צואה, יכול לבטלה ברק שזיק בה ויקרא כנגדה, והוא שיהא הרק עבה. ואין הפטול מועיל אלא לפי

שעה, אבל אם לא יקרא מיד והרק נמוח ונבלע בה, לא בטלה:

ז 'ספק אם צואה בפית, מתר לקרות, דחזקת בית שאין בה צואה. ספק אם צואה באשפה, אסור, משום דחזקת אשפה שיש בה צואה. ספק מי רגלים אפלו באשפה מתר, משום דלא אסרה תורה לקרות כנגד מי רגלים אלא כנגד עמוד של קלות, ואחר שנפל לא מתסר אלא מדרבנן ובספקן לא גזרו:

ח 'לקרא במקום שראוי להסתפק בצואה ומצאה אחר כך, צריך לחזור ולקרות. אבל אם אין המקום ראוי להסתפק בו, אין צריך לחזור ולקרות. וימי רגלים, אפלו מצאן במקום שראוי להסתפק אין צריך לחזור ולקרות:

סימן עז - שלא לקרות כנגד מי רגלים. וכו' ב' סעיפים:

א 'אסור לקרות כנגד מי רגלים עד שישל לתוכן רביעית מים וזו מתר, ולא שנא על גבי קרקע לא שנא בכלי, דיבולבד שלא יהא עבית המיוחד להם (ודיו עבית עין לקמן סימן פ"ו). ילא שנא היו הם בפלי תחלה ונותן עליהם מים, לא שנא היו המים בפלי תחלה:

ב 'רביעית שאמרו, למי רגלים של פעם אחת, ולשל שני פעמים שתי רביעיות ולשל שלש שלשה. (הגה וכן לעולם):

סימן עח - מי שגזרף להטיף מים בשעת קריאה. וכו' סעיף אחד:

א 'היה קורא והתחילו מי רגליו שותתין על ברפיו, פוסק עד שיכלו המים וחוזר לקרות, באפלו אם נפלו על כגדיו ויש בהם טופח על מנת להטפית, כיון שהם מכסים כנגדו. יואם נפלו מי רגלים בארץ, מרחיק מהם ד' אמות. הגה או כשעור שיתבאר לקמן סימן פ"ב או ממתין עד שיבלעו בקרקע (הרב רבנו יונה פ"ג דברכות): ונאפלו שהיה כדי לגמר את פלה, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. הגה ויש אומרים דאם שהיה כדי לגמר את פלה חוזר לראש, וכן עקר, וכמו שכתבתי לעיל סימן ס"ה, ומשערין לפי הקורא:

באר הגולה

ה שם במשנה ו רבנו יונה בשם רבני צרפת ז בספר ארחות חיים ח שם בגמרא כ"ה ט לפרוש הרב רבנו יונה והרא"ש ונארחות חיים בשם הראב"ד י רבנו ירחם כ בית יוסף ל שם בגמרא כ"ד וכו"ה (סימן עה) א ברכות כ"ד ב שם בגמרא ג הרא"ש והמדרכי והגהות מימוני ד מרדכי בשם רבנו האי וישאר פוסקים ה שם בגמרא כ"ה ו שם ז רמב"ם (סימן עז) א ברכות כה ב שם ג שם ד שם לפרוש הרא"ש ה הרי"ף והרא"ש ורבנו יונה ויבר הונא ו רבנו חננאל ואור ורוע ויבר חסדא ז הרא"ש ורבנו יונה שם בשם יש אומרים ח יומא ל' ט ברכות כ"ה י ירושלמי ו' ע"ב הביאו הרא"ש והרשב"א בשם הראב"ד כ שם בבבלי וכלשנא בתרא ל שם כ"ב לפרוש התוספות ורבנו יונה והרא"ש מ תוספות (סימן עז) א ברכות כ"ב וכו"ה ויבר יצאי ב טור והרשב"א ג שם בגמרא ד הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע (סימן עז) א ברכות כ"ב ב תוספות שם ורבנו יונה והרא"ש ג הגהות מימוני בפרק ד מהלכות תפלה ד שם בגמרא לדעת הרי"ף ורמב"ם בפרק ב מהלכות קריאת שמע

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות קריאת שמע

סימן עט - מי שגזרמן לו צוֹאָה

בשעת קריאתה. ובו ט' סעיפים:

א היתה צוֹאָה אדם מאחרי, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפלה הריח. באפלו אם יש לו חלי שאינו מריח, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפלה הריח למי שמריח. ומלפניו צריך להרחיק מלא עיניו. באפלו בלילה או שהוא סומא (תשובת הרשב"א סימן קס"ח ובית יוסף בשם הרב רבנו יונה) שאינו רואה אותה, צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראות ביום. ואם הוא מצדו דינו כמלאחריו. הגיה"ש ש"ץ המתפלל, וצוֹאָה בבית הכנסת או בבית שמתפלל שם, אפלו הוא לאחרי, בכל הבית צריך לשתק עד שיוציאנה, מאחר שמוציא רבים ידי חובתן, ואי אפשר שלא יהא מן הקהל בתוך ד' אמות של הצוֹאָה (הנהגות מרדכי החדשים פרק תפלת השחר) ועין לקמן סוף סימן צ' (ועין לקמן סימן פ"ז בדין צוֹאָה בבית):

ב היתה במקום גבוה עשרה טפחים או נמוך עשרה, או שהיתה בבית אחד והוא בבית אחר, אפלו הפתח פתוח ויושב בצדה ורואה אותה, אם אין לה ריח יכול לקרות, דכיון שהיא ברשות אחרת קרינן בה שפיר וקנה מחניף קדוש להראש, אבל להרשב"א דוקא כשאינו רואה אותה. ואם יש לה ריח לא מהני הפסקה ולא שנוי רשות. ויש אומרים, דכי היכי דהפסקה מועלת לצוֹאָה עצמה הכי נמי מועלת לריח רע שלה:

ג חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה והגדולה עורפת עליה מן הצדדים, קטנה לא חשיבא בבית בפני עצמה, כיון שנפרצה במלואה לגדולה, אבל הגדולה כיון שפתליה עורפים על של קטנה מצד

זה ומצד זה, חשיבא בבית בפני עצמה. הלכך אם צוֹאָה בגדולה, אסור לקרות בקטנה עד שירחיק פשעור, ואם צוֹאָה בקטנה, מותר לקרות בגדולה בלא הרחקה אם אין מגיע לו ריח רע:

ד צוֹאָה פֶּלֶב וְחִזִּיר, אם נתן בהם עורות, מרחיקים מהם כמו מצוֹאָה אדם, ואם לאו, דינם כדין צוֹאָה שאר בהמה חיה ועוף שאין צריך להרחיק מהם. אם אין בהם ריח רע. ואם יש בהם ריח רע דינם כצוֹאָה אדם:

ה צוֹאָה חמור הרבה לאחר שבא מהדרך וצוֹאָה חתול ונמיה ונבלה מסרחת דינם כצוֹאָה אדם. ומהולף בדרך, אף על פי שרואה צוֹאָה בהמה כנגדו, אם אין הריח בא לו אינו חושש למעוט לתלותה בשל חמור, ויבסמוף לעיר יש אומרים שיש לחש, לפי שרוב הבהמות המצויות שם הם חמורים. הגה במקום דשכיחי חמורים:

ו ביירושלמי אסור לקרות כנגד מי רגלי חמור הבא מן הדרך וכנגד צוֹאָה תרנגולים אדמה:

ז צוֹאָה תרנגולים ההולכים בבית דינה כצוֹאָה בהמה חיה ועוף, אבל הלול שלהם יש בו סכחון ודינו כצוֹאָה אדם:

ח אסור לקרות כנגד אשפה שריחה רע:

ט יצא ממנו ריח מלמטה, אסור בדברי תורה עד שיכלה הריח. ואם יצא מחברו מותר בדברי תורה, משום דאי אפשר, שהתלמידים קצתם גורסים וקצתם ישינים ומפיחים בתוך השנה. ואכל לקרות קריאת שמע אסור עד שיכלה הריח:

סימן פ - מי שאינו יכול להשמר מהפיחה. ובו סעיף אחד:

א מי שביר לו שאינו יכול לעמד על עצמו מלהפיח עד שיגמר קריאת שמע ותפלה,

מוטב שיעבר זמן קריאת שמע ותפלה ולא יתפלל ממה שיתפלל בלא גוף נקי, ואם עבר זמן תפלה, אנוס הוא ומתפלל מנחה שמים. ואם יראה לו שיכול לעמד על עצמו בשעת קריאת שמע, יניח תפלין בין אהבה לקריאת שמע. הגה ומכרח עליהם (טור):

סימן פא - דין צוֹאָה קטן. ובו ב' סעיפים:

א קטן שהגיע לכלל שאחר פיוצא בו יכול לאכל פזית דגן בכדי שיוכל גדול לאכל אכילת פס, מרחיקין מצוֹאָתו או ממימי רגליו:

ב יהיה קורא וראה צוֹאָה כנגדו, ילף כדי שיוקנה מאחרי ארבע אמות. ואם אי אפשר, כגון שיש לפניו נהר או דבר אחר המעכב, ילף כדי שיוציאנה לעדדין ד' אמות, ויאין צריך לחזור אלא למקום שפסק. וזה הרב רבנו יונה, אם היה במקום שהיה לו לתת אל לבו שיש שם צוֹאָה, צריך לחזור לראש: (ועין לעיל סימן ע"ו סעיף ח):

סימן פב - דין צוֹאָה יבשה. ובו ב' סעיפים:

א צוֹאָה יבשה כל כך שאם יוקנה תתפרך, הרי היא כעפר ומותר לקרות כנגדה, והוא שלא יהיה בה ריח רע: הגה ויש אומרים דלא הוי כעפר רק אם נפרכת על ידי גלילה בלא זריקה וכן עקר (רש"י והרא"ש פרק מי שמתו) (טור):

ב ימי רגלים שנבלעו בקרקע, אם היו מרטיבין היד אסור לקרות כנגדם: ויש אומרים דאינו אסור רק בטופח על מנת להטפוח, ויש לסמוך על זה:

באר הגולה

[סימן עט] א ברכות כ"ה וברב חסדא הרי"ף ורבנו יונה והרא"ש והרשב"א ב הרא"ש מהא דירושלמי אפלו בלילה ג ירושלמי ו' ע"ד ד רמב"ם פרק ג מהלכות קריאת שמע ה בבבלי שם ו הרא"ש שם ז רמב"ם שם ח רבנו יונה והרא"ש בשם רבנו צפת ט צרובין צ"ב י ברכות כ"ה כ טור מירושלמי לקמן ל ירושלמי ו' ע"ד והביאו הרא"ש ורבנו יונה מ טור בשם רבי חייאל אחיו ורבנו יונה נ שם ברבנו יונה ס שם ע יש מפרשים תרנגולים אדמים ויש מפרשים צוֹאָה אדמה פ שם בבבלי בחוספות והרא"ש והמרדכי שם צ שם בגמרא ק שם לפרוש רש"י והרא"ש בתשובה כלל ד' סעיף א ר שם בגמרא [סימן פ] א תשובת הרא"ש כלל ד' סימן א' [סימן פא] א סכה מ"ב לפרוש הבית יוסף לדעת הפוסקים ב ברכות כ"ב ג הרשב"א שם ד שם [סימן פב] א ברכות כ"ה ב רבנו מנחם ג שם בגמרא לדעת הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע

סימן פג - דיני בית הפסא

בקרריאת שמע. ובו ה' סעיפים:

א "אסור לקרות כנגד בית הפסא וישן אפלו פנו ממנו הצואה. וינראה לי דהינו כשאין לו מחצות, אבל אם יש לו מחצות אף על פי שיש בו צואה קורא כנגדו בסמוך ואינו חושש, אם אין מגיע לו ריח רע:

ב יהזמינו לבית הפסא ועדין לא נשתמש בו, מתר לקרות כנגדו אבל לא בתוכו:

ג יאמר בית זה יהא לבית הפסא ואמר על בית אחר וגם זה, דינם שוה. ואם אמר על השני ובית זה ולא אמר וגם זה, הרי השני ספק אם הזמינו לכך אם לאו, "לפיכך אין קורין בו לכתחלה, ואם קרא בו יצא:

ד יבית הפסא שהוא בחפירה, ופיו ירחוק ד' אמות מן הגמא, והוא עשוי במדרון בענין שהרעי מתגלגל ונפל מיד למרחוק, וכן המי רגלים יורדים מיד לגמא, כסתום דמי ומתר לקרות בו, "אם אין בו ריח רע וגם אין משתינין בו חוץ לגמא. הגה אבל אם משתינין בהם לפעמים, אסור להרהר בהם בדברי תורה, כל שכן לקרות קריאת שמע (הגהות מימוני):

ה "בני אדם שיש להם ספסל נקוב ונפנין עליו, מתר לקרות קריאת שמע כנגדו, פיון שאין הצואה על הנקב וגם אין הגרף תחת הנקב, ועוד שהנקב תמיד מכסה בדרך (וכל מי שקורא במקום שאין קורין חוזר וקורא) (מימוני פרק ג):

סימן פד - אם מתר לקרות

במרחץ. ובו סעיף אחר:

א "מרחץ חדש שלא רחצו בו מתר לקרות בו, ובגשן, בפני החיצון שכל העומדין שם לבושים מתר, ובאמצעי שקצת העומדין שם לבושים וקצת ערמים, יש שם שאילת שלום אבל לא קריאת שמע ותפלה. הגה ומתר להרהר שם בדברי תורה (ר"ן בפרק קמא דשבת ופרק כל הצלמים). ובפנימי שכלם עומדים שם ערמים, אפלו שאלת שלום אסור. (ואסור לענות אמן בבית המרחץ) (ר"ן פרק פירה):

סימן פה - באיזה מקומות אסור לקרות

קריאת שמע. ובו ב' סעיפים:

א "לא ילך אדם במבואות המטנפות ויניח ידו על פיו ויקרא קריאת שמע, ואפלו אם היה קורא וקא צריך להפסיק כשיגיע למבוי המטנף וכשיצא משם. יאפלו שהיה כדי לגמר את פלה אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. הגה ויש אומרים שחוזר לראש וכן עקר (ועין לעיל סימן ס"ה):

ב יאפלו להרהר בדברי תורה אסור בבית הפסא ובבית המרחץ, ויבמקום הטנפת, והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים. הגה ואפלו הלכות המרחץ אסור ללמד במרחץ (ר"ן פרק פירה ובית יוסף בשם ארחות חיים). הדברים של חל מתר לאמרם שם בלשון הקדש. וכן הפנויים כגון רחום, גאמן, וכיוצא בהם מתר לאמרם שם, אבל השמות שאינם נמחקין אסור להזכירם שם. ואם נזדמן לו שם להפריש מזכר האסור מפריש, ואפלו בלשון הקדש ובעניני קדש: הגה ובמקום שמתר להרהר בו בדברי תורה מתר לפסק דין, ובלבד שלא יאמר טעמו של דבר (ר"ן פרק קמא דשבת ובפרק כל הצלמים):

סימן פו - שצריך להרחיק מן

מים רוחיים. ובו סעיף אחר:

א "מים רוחיים או מי משה ששורין בהן פשתן או קנבוס צריך להרחיק מהם כמו מן הצואה:

סימן פז - כמה צריך להרחיק

בשעת קריאת שמע מן גרף של

רעי. ובו ג' סעיפים:

א "גרף של רעי ועביט של מי רגלים של חרס או של עץ, צריך להרחיק מהם כמו מצואה אפלו הטיל בהם מים. יאכל אם הן של מתכת או של זכוכית או של חרס מצפה, מתר אם הם רחוצים יפה:

ב גרף ועביט של חרס או של עץ שפפאו על פיו, ייש מתירין ויש אוסרין, ויהלכה בדברי האוסרים:

ג "מתר לקרות קריאת שמע בבית שיש בו צואה ומי רגלים או גרף ועביט פיון שהרחיק מהם כשעור שנתבאר בסימן

ע"ט. וכן אם כפה עליהם כלי, אף על פי שהם עמו בפני הרי אלו כקבורים ומתר לקרות כנגדו:

סימן פח - בעל קרי מתר

בקריאת שמע. ובו סעיף אחר:

א "כל הטמאים קורין בתורה וקורין קריאת שמע ומתפללין בחוץ מבעל קרי, שהוציאו עזרא מפל הטמאים ואסרו בין בדברי תורה בין בקריאת שמע ותפלה עד שיטבל, כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין, יואחר כך בשלו אותה תקנה והעמידו הדבר על הדין, שאף בעל קרי מתר בדברי תורה ובקריאת שמע ובתפלה בלא טבילה ובלא רחיצה דתשעה קבין, וכן פשט המנהג. הגה יש שכתבו שאין לאשה גדה בימי ראיתה לנכנס לבית הפנסט או להתפלל או להזכיר השם או לגע בספר (הגהות מימוני פרק ד), ויש אומרים שמתרת בכל וכן עקר (רש"י הלכות נדה). אבל המנהג במדינות אלו כסבא ראשונה. ובימי לבון נהגו התר. ואפלו במקום שנהגו להחמיר, בימים נוראים וכהאי גונא שרבים מתאספים לילך לבית הפנסט, מתרין לילך לבית הפנסט כשאר נשים, כי הוא להן עצבון גדול שהכל מתאספים והן יצמדו חוץ (פסקי מהרא"י סימן קל"ב):

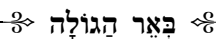
הלכות תפלה

סימן פט - הלכות תפלה וזמנה.

ובו ח' סעיפים:

א "זמן תפלת השחר מצותה שיתחיל עם הגץ החמה, כדכתיב, ויבאוך עם שמש. אם התפלל משעלה עמוד השחר והאיר פני המזרח יצא. ונמשך זמנה עד סוף ד' שעות שהוא שליש היום. ואם טעה או עבר והתפלל אחר ד' שעות עד חצות, אף על פי שאין לו שחר כתפלה בזמנה, שחר תפלה מיהא איכא. הגה ואחר חצות אסור להתפלל תפלת שחרית (בית יוסף בשם הרשב"א פרק תפלת השחר). ועין לעיל ריש סימן ק"ח:

ב "פיון שהגיע זמן תפלה אסור לאדם להקדים לפתח חבירו לתן לו שלום, משום

[סימן פג] א ברכות כ"ו ב בית יוסף ממשמעות הגמרא שם ג שם בגמרא ד גדרים ז' ה הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע ו שם בגמרא ז טור בשם רש"י ח טור ורבנו ירחם ט מרדכי שם [סימן פד] א שבת י' והביאו הר"ף ורא"ש בסוף פרק מי שמתו [סימן פה] א ברכות כ"ד ב לדעת הר"ף ורמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע ג שבת י' ד הרמב"ם שם ה שם בגמרא ו שם י' ז שם מ' [סימן פז] א ברכות כ"ב [סימן פז] א ממשמעות הגמרא דברכות כ"ה לדעת התוספות ושאר פוסקים ב שם בתוספות ורבנו יונה בשם רבגי צרפת ג טור בשם אבי העזרי ומרדכי בשם ראב"ה ד טור ושם במרדכי ה ברכות כ"ה וכו' שמעון בן גמליאל ו הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע [סימן פח] א הר"ף והרא"ש מהא דברכות כ"ו ב שם ובדף כ"ב ובבבא קמא דף פ"ב ג ברכות כ"ב וחזון קל"ו [סימן פט] א ברכות כ"ו ב הרא"ש שם ג שם במשנה וכו' יהודה ד שם בגמרא ה שם י"ד ו רבנו יונה שם ורבנו ירחם בשם גאון

ידשמו של הקב"ה שלום, אבל מתר לומר לו צפרא דמרי טב. ואפלו זה אינו מתר אלא כשהצריך ללכת לראות איזה עסק, אבל אם אינו הולך אלא להקביל פניו קדם תפלה, אפלו זה הלשון אסור, וכן אסור לכרע לו כשמשקים לפתחו. וי"ש אומרים דכריעה אסורה אפלו בלא משקים לפתחו. ואם התחיל לברך הברכות, (אחר כך) אין לחוש כל כך. ואם אינו משקים לפתחו אלא שפגע בו בדרך, מתר לתן שלום. וי"ש אומרים שאפלו במוצא חברו בשוק לא יאמר לו אלא צפרא דמרי טב, כדי שיתן לב שהוא אסור להתעפכ בדברים אחרים כלל עד שיתפלל:

אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת (וי"ש מקלין לאחר שאמרו מקצת ברכות קדם שאמרו ברוך שאמר, וטוב להחמיר בזה) (תרימת הדין סימן י"ח), ולא לאכל ולא לשתות, אבל ימים מתר לשתות קדם תפלה, בין בחל ובין בשבת ויום טוב, וכן אכלים ומשקין לרפואה מתר:

להצמא והרעב הרי הם בכלל החולים, אם יש בו יכלת לכונן דעתו ותפלל, ואם לאו, אם רצה אל תפלל עד שייאכל וישתה:

וואם התחיל לאכל קדם עלות השחר צריך להפסיק, וי"ש אומרים שאין צריך להפסיק:

אפלו ללמד אסור משיגיע זמן תפלה, והיגו, מי שרגיל להתפלל בבית מדרשו ואינו רגיל לילך לבית הכנסת, דאיכא למחש דלמא מטריד בגרסה ויעבר זמן קריאת שמע ותפלה, אבל מי שרגיל לילך לבית הכנסת מתר. ואם הוא מלמד לאחרים, אפלו אם אינו רגיל לילך לבית הכנסת מתר "ביון שהשעה עוברת, דזכות הרבים דבר גדול הוא, ואם לא ילמדו עכשו יתבטלו ולא יוכל ללמד (עין לקמן סימן ק"ו):

מתר להסתפר ולקנס למרחץ, שלא גזרו אלא סמוך למנחה, שהוא דבר המצוי:

בשעת הדחק, כגון שצריך להשכים לדרך, יכול להתפלל משעלה עמוד השחר, וימתין מלקרות קריאת שמע עד שיגיע זמנה (אם אפשר לו לקרות קריאת שמע על הדרך, דהיגו שיתפונ בפסוק ראשון, וכמו שנתבאר לעיל סימן נ"ח) (בית יוסף בשם הרשב"א), ואף על פי שאינו סומך גאלה לתפלה, הכי צדיף טפי שיתפלל בביתו מעמד ממה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך גאלה לתפלה: סימן צ' - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך. ובו כ"ו פנינים:

א"ה מתפלל לא יעמד על גבי מטה ולא על גבי פסא ולא על גבי ספסל (ואפלו אינן גבוהין ג', בית יוסף בשם מהרי"א) ולא על גבי מקום גבוה, באלא אם כן היה זקן או חולה או שהיה בנתו להשמיע לצבור:

ישעור מקום גבוה שאמרו, ג' טפחים. היה גבוה ג' ויש בו ד' אמות על ד' אמות, הרי הוא פעליה ומתר להתפלל בו, וכן אם היה מקף מחצות אף על פי שאין בו ד' על ד' מתר להתפלל בו, שאין גובהו נכר, כיון שחלק רשות:

אמנין שעושין מלאכה לבעל הבית יכולין להתפלל בראש הזית ובראש התאנה, ואין בזה משום לא יעמד על גבי מקום גבוה ויתפלל, הדיון שעלו לעשות מלאכתם הוי כמו שעלה לעליה, ובשאר אילנות צריכים לירד. והטעם שנשפתה זית ותאנה משאר אילנות, מפני שיש להם ענפים הרבה יותר משאר אילנות ויש טרח גדול בעלייתם ובירידתם, ויתבטלו ממלאכתם, ולפיכך אמרו שיתפללו שם, אבל שאר אילנות דליכא בטול, ירדו. ובעל הבית, אפלו מראש הזית ותאנה צריך לירד להתפלל, דהא אינו משעבד למלאכה, שהוא ברשות עצמו, ואם הקלו אצל פועלים מפני בטול מלאכה לא הקלו אצל בעל הבית:

צריך לפתח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב חלונות:

ה' כלא תפלל במקום פרוץ כמו בשדה, מפני שקשהו במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר:

ו' לולא בחרבה מפני חשד ומפני המפלת ומפני המזיקים:

ז' מ'לא אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחורי בית הכנסת הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך יחצד שפונים אליו הקהל כשמתפללים. ויש מפרשים * בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם כשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחוריו לבית הכנסת, אבל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו כנגד ארץ ישראל כראוי ואחוריו לכתל ביתו שהוא כתל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

ח' אסור לעבר חוץ לבית הכנסת בצד שהפתח פתוח בו בשעה שהצבור מתפללים, מפני שגראה ככופר כיון שאינו נכנס להתפלל. ואם נושא משאו או שלבוש תפלין או שיש בית הכנסת אחר בעיר או שיש לבית הכנסת זה פתח אחר (או שרוכב על הבהמה) מתר:

ט' ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הצבור. וואם הוא אנוס שאינו יכול לבא לבית הכנסת, יכון להתפלל בשעה שהצבור מתפללים (והוא הדין בני אדם הדרים ביישובים ואין להם מגן, מפל מקום ותפללו שחרית וערבית בזמן שהצבור מתפללים, סמ"ג). ש"כן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הצבור והוא מתפלל בחדו, אף על פי כן יתפלל בבית הכנסת:

י' כשעומד עם הצבור, אסור לו להקדים תפלתו לתפלת צבור, אלא אם כן השעה עוברת ואין הצבור מתפללין לפי שמאריכין בפיוטים או לסבה אחרת (אבל בלא שעה עוברת יתפלל הפיוטים והתחנות עם הצבור ולא יפרש מן הצבור אפלו לעסק בדברי תורה. ועין לקמן סימן מ"ח):

באר הגולה

ז' ארחות חיים ח הראב"ד והרשב"א ט ברכות י"ד י' שם י' כ טור בשם אבי העזרי ושא"ר פוסקים ל הרמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה מ רמב"ם שם לגרסת הבית יוסף ג הרא"ש בשם ר"י ושא"ר פוסקים ס ברכות ה' לפרוש רש"י והרא"ש ע רבנו יונה שם פ רמב"ם פ"ק ו מהלכות תפלה צ ברכות ל' וכאביה דשמואל ולוי [סימן צ] א ברכות י' ב תוספות שם פ"ק ג וארחות חיים ושא"ר פוסקים ג רמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה ד ברכות ט"ו ה הרא"ש שם ו רבנו יונה שם ז שם כגמרא ח שם ל"ד ט רמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה י זהר פ"ק פקודי כ ברכות ל"ד ל ברכות ג' מ שם ו' לפרוש רש"י ג רבנו יונה הנהו ממוני * פרוש אחורי כתל מזרחי ואחוריו אל הכתל ס רבנו יונה ע בית יוסף בשם תשובת רמב"ם פ ברכות ח' צ בית יוסף בשם ר' יתום ק שם ו' ר שם דף ז' ש רבנו יונה בשם הגאונים ת ברכות כ"ח א רבנו יונה והרא"ש

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

כב אינו מי שאומר שיש לזהר מלהתפלל אחורי שום אדם, וטוב לחוש לדבריו:

כג בהבגדים המצויים, אף על פי שאינם בולטות אין נכון להתפלל בנגדם. ואם יקרה לו להתפלל בנגד בגד או כתל מציר, יעלים עיניו. הגה ולכן אסור גם כן לציר ציורים בפספרים שמתפללין בהם שלא תבטל הפנה (מרדכי ריש פרק כל העלמים), אכל בגדים שמציר עליהם דברי תפלות אפלו לישב עליהם בבית הכנסת אסור (תשובת הרא"ש סימן ב' כלא ה').

כד ילא יתפלל בצד רבו ולא אחורי רבו ולא לפניו (יש אומרים דכל זה לא מירי אלא להתפלל ביחיד, אכל בצבור אם כף הוא סדר ישיבתו אין לחש אם מתפלל לפניו) או אחריו (בית יוסף בשם מהרי"א ואהל מועד) (ואף על פי שטוב להחמיר, המנהג להקל). יאם הרחיק ד' אמות מתר. (ועין בירור דעה סימן רמ"ב סעיף ט"ז):

כה התלמיד חבר מתר להתפלל אחורי רבו: **כו** יכל מקום שאין קורין בו קריאת שמע אין מתפללים בו. וכשם שמרחיקים מצואה ומי רגלים וריח רע ומן המת ומראית הערוה לקריאת שמע, כף מרחיקים לתפלה:

כז היה עומד בתפלה ויהשתין תינוק בבית הכנסת, ישתק עד שיביאו מים להטיל על המי רגלים, או יהלף לפניו ד' אמות או לצדדיו, או יצא מבית הכנסת ויגמר תפלתו. הגה יותר טוב לילף למקום אחר ולא לשחק, שמא ישקה כדי לגמר את פלה ויצטרף לחזר לראש (בית יוסף בשם רוקח סימן רכ"ד ועין לעיל סימן ע"ט):

אומרים דאפלו בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודוקא מי שתורתו אמונתו ואינו מתבטל בלאו הכי (הרב רבנו יונה פרק קמא דברכות). ואפלו הכי לא ירגיל עצמו לעשות כן, שלא ילמדו עמי הארץ מנוו ויתבטלו מבית הכנסת (תשובת הרא"ש כלל ד' והטור). וכל שכן שלא יעסק בתורה בבית הכנסת בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחנונות (הגהות אלקסי החדשים):

יט יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך. ואין די ב"מה שיקבע לו בית הכנסת להתפלל, אלא גם בבית הכנסת שקבוע בה צריך שיהיה לו מקום קבוע:

כ ייכנס שעור שני פתחים ואחר כך יתפלל. יש מפרשים ששעור שני פתחים דהינו ח' טפחים יכנס לפניו, שלא ישב אצל הפתח שגראה כמשאוי ישיבת בית הכנסת, ולפי זה אם יש לו מקום יחד אצל הפתח, אין בכף פלוס. ויגיש מפרשים שהטעם, מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכוון. ולפי זה, אם אינו פתוח לרשות הרבים אין בכף פלוס. ויגיש מפרשים, שלא ימהר להתפלל מיד כשכנס, אלא ישחה שעור שני פתחים. ונכון לחש לכל הפרושים:

כא שצריך שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר. ודבר קבוע כגון ארון ותבה אינם חוצצים (ולא תשיב מחצה רק בדבר גדול שגבהו י' ורחבו ד', אכל דבר קטן לא תשיב הפסק) (אבודרהם וארחות חיים בשם הראב"ד). וכן בעלי חיים אינם חוצצים. אפלו האדם אינו חוצץ. הגה ולי נראה דבעלי חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ, וכן נראה סברת הפוסקים, ואפשר דנפל טעות בפספרים:

המשך הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור, ודין ההולך בדרך יא ימי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס בו להתפלל נקרא שכן רע, וגורם גלות לו ולבניו:

יב ימצוה לרוץ כשהולך לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה, אפלו בשבת שאסור לפסע פסיעה גסה. אכל כשיצא מבית הכנסת אסור לרוץ:

יג ימתר לרק בבית הכנסת, ודורסו ברגליו יאו מכסהו בגמי:

יד ישפיע אדם לבית הכנסת כדי שימנה עם היו"ד הראשונים:

טו יאם נשאר אדם יחידי מתפלל בבית הכנסת שבשדות או אפלו בבית הכנסת שבבעיר, אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה), תיב חברו להמתין לו עד שיסיים תפלתו, כדי שלא יתבלבל בתפלתו (ויש מחמירין אפלו ביום ובבית הכנסת שלנו שהם בעיר) (הטור ומרדכי בשם ר"י והרב רבנו יונה פרק קמא דברכות). ויאם מאריך בכקשות ותחנונים, אינו תיב להמתין לו:

טז ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים בו, צריך לילף שם, ולאחריו צריך לחזר עד מיל כדי להתפלל בו:

יז ייש מי שאומר, שמכל שכן שלא ישפיע אדם לילף מעיר שמתפללים בה בו אם יכול לבא למחוז חפצו בעוד היום גדול, ושלא יהא צריך ללכת יחידי אחר התפלה:

יח לבית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת ומצוה להתפלל בו יותר מבית הכנסת, והוא שיתפלל בו. הגה ויש

באר הגולה

ב ברכות כ"ה ג ברכות שם ד שם ס"ב ה ירושלמי שם סוף פרק ה ורבנו יונה ו ברכות מ"ז ז שם ה' ח ר"ף ורבנו תם ט רבנו יונה י פסחים מ"ו לפרוש רש"י כ אגדה ל ברכות דף מ' מ רמב"ם פרק ח מהלכות תפלה נ ברכות נ' ס הרא"ש בשם הירושלמי ע ברכות ח' פ ירושלמי וארחות חיים צ רבנו יונה ק טור בשם ר"מ מרוטנבורג ר הרא"ש הביאו שם ש ברכות ה' ת מרדכי ומהר"י אבוהב א ספר הפליאה ב אבודרהם בשם תשובת הרמב"ם ג ברכות כ"ז ד רבנו יונה והרא"ש ה שם בגמרא ו רמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ז רוקח

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

ט דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי התדשים). ומי שרצה לקים אקרים הרוצה להעשיר יצפין או להחכים ידרים, מכל מקום יצדד פניו למזרח:

ג ימי שאינו יכול לכוון הרוחות, יכוון לבו לאביו שבשמים:

ד הנה רוכב על הנמור אין צריך לירד ולהתפלל אפלו אם יש לו מי שתופס חמורו, אלא מתפלל דרך הלוכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לאו יושב במקומו ומתפלל. ואם היה הולך ברגליו, מתפלל דרך הלוכו אף אם אין פניו כנגד ירושלים, אפלו שלא במקום סכנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחר דרכו ויטרד לבו ולא יוכל לכוון. והנה לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מחמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

ה הנה יושב בספינה או בעגלה, אם יכול לעמד במקום הכריעות עומד, כדי שיהא כורע מעמד ופוסע ג' פסיעות. הגה אף על פי שיושב בכל התפלה, מכל מקום אם אפשר לו לעמד יעמד כדי לקים הכריעות והפסיעות כדרךן (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם אי אפשר לו, כגון שרוכב על בהמה, יחזיר הבהמה שלשה פסיעות לאחריה, ועולה לו כאלו פוסע בעצמו (הגהות אלפסי התדשים סוף פרק תפלת השחר):

ו חולה מתפלל אפלו שוכב על צדו, והוא שיכול לכוון דעתו (ואם אי אפשר לו להתפלל, מכל מקום ירהר בלבו, שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם) (בית יוסף בשם ארחות חיים ופסקתא):

ז מי שהיו לו אנשים מכאן ומכאן ומתירא שמא יפסיקוהו תפלתו או יפסידו מקחו, יושב במקומו ויתפלל, לפי שאין דעתו מישבת עליו, ואף על פי שצריך לעשות שלשה פסיעות בסוף התפלה יושב ומתפלל וכורע:

ח יש לזהר שלא לסמך עצמו לעמוד או לחברו בשעת תפלה:

ט מי שהכרח להתפלל מישוב, פשיכול צריך לחזור ולהתפלל מעמד, ואינו צריך להוסיף בה דבר: הגה ומי שבא בדרך והוא סמוך למזון, אם יכול להסתלק מן הדרך במקום שלא יפסיקוהו עובדי רכבים, יסתלק שם ולא יתפלל במזון של עובדי כוכבים, שלא יבלבלוהו בני הבית, אבל אם אי אפשר לו להסתלק מן הדרך במקום שלא יפסיקוהו, יתפלל במזון באיזה קרן זווית (תרומת הדשן סימן ו'):

סימן צה - בזון איבריו בשעת התפלה. ובו ד' סעיפים:

א יכון רגליו זה אצל זה כזון פאלו אינם אלא א', להדמות למלאכים דכתוב בהן ורגליהם רגל ישרה, כלומר רגליהם נראים כרגל אחד: (יש אומרים פשעומד להתפלל גוף לפניו ג' פסיעות, דרך קרוב והגשה לדרך שצריך לעשות) (רוקם):

ב יצריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב כאלו עומד בבית המקדש, ובלבו כזון למעלה לשמים:

ג ימניח ידיו על לבו כפותין (פרוש, כקשורין) הימנית על השמאלית, ויעומד בעבד לפני רבו באימה ביראה ובפחד. ולא יניח ידיו על חלציו מפני שהוא דרך יהרא. (ועין לקמן ריש סימן צ"ז):

ד טוב לכוון רגליו גם בשעה שאומר קדשה עם ש"צ:

סימן צו - שימנע כל הטרודות כדי שיכוון. ובו ב' סעיפים:

א כשהוא מתפלל לא יאחז בידו תפלין ולא ספר מכתבי הקדש ולא קערה מלאה ולא סבין ומעות וכפר, מפני שלבו עליהם שלא יפלו, ויטרד ותבטל פונתו. ולולב בזמנו מתר לאחז בידו, כיון שהאחיזה בידו היא מצוה אינו נטרד בשבילו:

ב במתחיל לאחז מחזור תפלות בידו בשעה שמתפלל, הואיל ותופס לערך תפלה עצמה לא טריד, דמנא דלולב דמשום דלקיקתו מצוה לא טריד. הגה ומכל מקום אם לא היה בידו קדם שהתחיל לא יחזיר אחריו בתפלה לטלו, אלא אם כן היה

במקום מיוחד שהוא מוכן, אז מתר לטלו אפלו בתוך התפלה כדי להתפלל מתוכו (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו):

סימן צו - שאל יגהק וישאל יפהק בשעת התפלה. ובו ח' סעיפים:

א אלא יגהק (מוציא מגופו לפיו נפיקה מתוך שבעו, ריטי"ר בלע"ז) ולא יפהק (פותח פיו להוציא רוח הפה). ואם צריך לפהק מתוך אגס, יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו (ויזהר שלא יניח ידו על סנטרו בשעת התפלה, דהוי דרך גסות הרוח) (טור והרי"ף):

ב באסור לו לרק, ואם אי אפשר לו שלא לרק, מבליעו בכסותו בענין שלא יהא נראה. ואם הוא אסטניס (פרוש, שאינו יכול לראות דבר מאוס) ואינו יכול להבליעו בכסותו, וזרקו לאחוריו. ואם אי אפשר לזרוקו לאחוריו וזרקו לשמאלו, אבל לא לימינו, וכל שכן לפניו דאסור (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). והא דלקמן בריש סימן קכ"ג שהופך פניו לצד שמאל תחלה שהוא ימין של הקב"ה, יש לומר דהשעם כיון שמעולם לא ירדה השכינה למטה מ"י, אם כן אין השכינה כנגד המתפלל, ולפיכך חלקו כבוד לזמין ידיה ברוקיה שהיא בשעת תפלה, אבל כשפוסע שלשה פסיעות, האדם מרחיק עצמו ממקום תפלתו, והוא כנגד השכינה, ולפיכך נותן שלום לשמאלו, שאז הוא כנגד ימינו של הקב"ה (בית יוסף בשם אביו):

ג יאם פנה עוקצתו, ימשמש בכגדיו להסירה שלא תבטל פונתו, אבל לא יסירנה בידו. הגה ודוקא בשעת התפלה, אבל שלא בשעת התפלה יכול לטל פנה ולזרוקה בבית הפנסת (אור זרוע) (ועין לעיל סימן ד' סעיף י"ח):

ד יאם נשמת טליתו ממקומו יכול למשמש בו ולהחזירו, אבל אם נפל פלו אינו יכול לחזור ולהתעטף בו, דהוי הפסק:

ה הנושא משאוי על כתפיו והגיע זמן תפלה, פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל, ד' קבין, מניחם על גבי קרקע ומתפלל:

באר הגולה

ד שם ל' ה שם ו תוספות שם ז רבנו ירמיהו ספר ארחות חיים י מפרק ה מהלכות תפלה כ ספר ארחות חיים ל הגהות מימוני פרק ה מ ברכות שם ל' נ בית יוסף ממשמעות התוספות [סימן צה] א ברכות ב' י במות ק"ה ג מפרק ה מהלכות תפלה ד פרק קמא דשבת ה תרומת הדשן [סימן צו] א ברכות כ"ג ב תרומת הדשן ורבנו יונה [סימן צז] א ברכות כ"ד ב שם ג שם בפרוש רש"י ד שם בתוספות ה כבא מצינא קה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפלה

סימן צח - צריך שיהנה לו בונה בתפלתו. וכו' ה' סעיפים:

א "המתפלל צריך שיכונן בלבו פרוש המלות שמוציא בשפתיו, ויחשב כאלו שכינה כנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכונתו זכה בתפלתו. (ויחשב)" כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכונן בהם יפה לכל וישל, קל וחמור לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוננים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתק עד שתתבטל המחשבה. וצריך שיחשב בדברים המכניעים הלב ומכוננים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשב בדברים שיש בהם קלות ראש. הגה ויחשב קדם התפלה מרוממות האל תעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו (הרב רבנו יונה ריש פרק אין עומדין). ואסור לאדם לנשק בניו הקטנים בבית הפנסת, כדי לקבע בלבו שאין אהבה קאהבת המקום (בגמין זאב סימן קס"ג ואגדה פרק ביצד מברכין):

ב ילא יתפלל במקום שיש דבר שמכטל פונתו ולא בשעה המכטלת פונתו (טור בשם ר"מ מרוטנברג והגהות מיומני פרק ד מהלכות תפלה) ועכשו אין אנו נוהרין בכל זה מפני שאין אנו מכוננים כל פה בתפלה:

ג ייתפלל דרך תחנונים פרש המבקש בפתח ובכנתו, ושלא תראה עליו כמשא ומבקש לפטר ממנה:

ד יתפלה היא במקום הקרוב, ולכך צריך לזהר שתהא דגמת הקרבן בפונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים. ומעמד דמאי דעבודתה, וקביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמו. ושלא יחזי דבר בינו לקיר, דמאי דקרוב שהחציצה פוסלת בינו לכלי. וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהנה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה. ומפל מקום טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות:

ה יאל יחשב, ראוי הוא שיעשה הקב"ה בקשתי פיון שפונתי בתפילתי, כי "אדרבה זה מזכיר עונותיו של אדם (שעל ידי כך מפשפשו במעשיו לומר בטוח הוא בזכותו), אלא יחשב שיעשה הקב"ה בחסדו, ויאמר בלבו, מי אני דל ונבזה כא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אם לא מרב חסדיו שהוא מתנהג בהם עם בריותיו:

ו סימן צט - דין שתוי וישפור לתפלה. וכו' ג' סעיפים:

א ישתה יין כדי רביעית אל יתפלל עד שיסיר יינו. ואם שתה יותר, אם הוא יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תפלה, יואם אינו יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תועבה, וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו. ויאפלו אם עבר זמן התפלה, משלים אותה בתפלה שאחריה כדין שוגג. הגה ודין קריאת שמע כדין תפלה, אבל שאר ברכות יכול לכרך אף על פי שהוא שכור (מרכי ריש פרק הדר הגהות מיומני פרק ד מהלכות תפלה):

ב ידרך מיל ושנה כל שהוא מפיגין את

ז ינין והני מלי בששתה רביעית, אבל אם שתה יותר, כל שפן ששנה משפרתו ודרך טורדתו. והני מלי במהלך ברגליו, אבל רוכב, ודאי דרך מפיגה זינן:

ג יכל אחד שהוא שתוי סגי לה לפי מה שפירגיש בנפשו שפיג יינו. הגה ולכן אין נזהרין ביינות שלנו שאין חזקין, שמתפללין אף על פי ששתה רביעית יותר (תרומת הדשן סימן מ"ב). וכל שפן אם מתפללים מתוך סדור שבידו שאין חוששין לשכרות מעט (פן נראה לי):

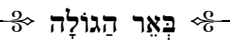
ד סימן ק - תפלת המועד צריך לסדר. וכו' סעיף אחר:

א יתפלות של מועדות ושל ראשי חדשים צריך להסדיר תפלתו קדם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו. (הגה ויש אומרים דוקא כשמתפללים על פה, אבל כשמתפללין מתוך הסדור מתר, דהא רואה מה שמתפלל, וכן נוהגין) (בית יוסף בשם הר"ר מנחם):

ה סימן קא - שצריך לבנו בכ"ל הברכות ושיכול להתפלל בכ"ל לשון. וכו' ד' סעיפים:

א יתפלל צריך שיכונן בכל הברכות. ואם אינו יכול לכונן בכלם, לפחות יכונן באבות. ואם לא כונן באבות, יאף על פי שפונן בכל השאר יחזור ויתפלל. הגה והאידידא אין חזרין בשביל חסרון פונה, שאף בתורה קרוב הוא שלא יכונן, אם כן למה יחזור (טור):

ב ילא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתף הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו. וואם אינו יכול לכונן בלחש, מתר להגיביה קולו. והני מלי בינו לבין עצמו, אבל בצבור אסור דאיתי למטרד צבורא. הגה ואם משמיע קולו

[סימן צח] א ברכות ל' ב סמ"ק והטור * צריך לומר, כי אלו, פן איתא בר"א [מאמר מרדכי]: ג ספר ארחות חיים ד ערוכין ס"ד ה ברכות כ"ט ו סמנתי לעיל סימן צ' ז טור וסמ"ק ח ראש השנה י"ג [סימן צט] א ערוכין ס"ד ב שם ג סמ"ק סימן י"א ד ערוכין ס"ד ה אהל מועד [סימן ק] א ראש השנה ל"ה [סימן קא] א ברכות ל"ד ב שם ברא"ש ג שם ל"א ד שם כ"ד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

עדין להתפלל ולקרא קריאת שמע, אינו פוסק כלל) (בית יוסף בשם הר"ן):

סימן קז - המספק אם התפלה ודין תפלת נדבה. ובו ד' סעיפים:

א "אם הוא מספק אם התפלה, חוזר ומתפלל, ואינו צריך לחדש שום דבר. אבל אם ברי לו שהתפלה, אינו חוזר ומתפלל בנדבה כל הפעמים שירצה, חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללים אותה בנדבה. ובשבת ויום טוב אינו מתפלל תפלת נדבה כלל. ואם התחיל להתפלל על דעת שלא התפלל ונזכר שפבר התפלה, פוסק גאפלו באמצע ברכה אפלו יכול לחדש בה דבר:

ב "חדוש זה שאמרנו הוא שיחדש דבר בכל ברכה מהאמצעות מעין הברכה, ואם חדש אפלו בברכה אחת דיו כדי להודיע שהיא נדבה ולא חובה. הגה (יש אומרים) דלא מקרי חדוש אלא אם נתחדש אצלו דבר שלא היה צריך אליו קדם (לכן) (טור בשם הרא"ש):

ג "אין צבור מתפללין תפלת נדבה כלל:

ד "הרצה להתפלל תפלת נדבה, צריך שיהא מכיר את עצמו וריו וזהיר ואמיד בדעתו שיוכל לכוון בתפלתו מראש ועד סוף, אבל אם אינו יכול לכוון יפה, קרינן בה למה לי רב זבחיכם, והלואי שיוכל לכוון בג' תפלות הקבועות ליום:

סימן קח - מי שלא התפלל לסבת טעות או אנס או במזיד. ובו י"ב סעיפים:

א "טעה או נאנס ולא התפלל שחרית, מתפלל מנחה שמים, הראשונה מנחה והשניה לתשלומין. ואם הפך לא יצא ידי תפלה שהיא תשלומין, וצריך לחזור ולהתפלל אותה. וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפלה לתשלומין:

ב "טעה ולא התפלל מנחה, מתפלל ערבית שמים, הראשונה ערבית והשניה לתשלומין. טעה ולא התפלל ערבית, מתפלל שחרית שמים, הראשונה שחרית

והב' לתשלומין, ג' לאחר שאומר יוצר וי"ח ברכות יאמר אשרי ואחר כך יתפלל י"ח לתשלומי ערבית (וכן כשמתפלל ערבית שמים משום שלא התפלל מנחה יאמר אשרי בין תפלה לתפלה) (סמ"ק וריב"ש סימן ק"מ):

ג "הא דמשלים התפלה שהפסיד דוקא בזמן תפלה אבל בשעה שאין זמן תפלה לא:

ד "האין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה בלבד, שאם טעה ולא התפלל שחרית ולא מנחה, מתפלל ערבית שמים, אחרונה לתשלומי מנחה, אבל שחרית אין לה תשלומין, וכן בשאר תפלות:

ה "אף על פי שאין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לאותה תפלה, ותפלות (אחרות) שהפסיד אין להם תשלומין, אם רצה להתפלל אותה נדבה ושיחדש בה שום דבר הרשות בידו, ונכון לעשות כן:

ו "עבר כל היום ולא התפלל מוסף, אין לה תשלומין:

ז "הזידר ולא התפלל תפלה אחת, אין לה תשלומין אפלו בתפלה הסמוכה לה. ו"אם רצה יתפלל אותה נדבה, ואינו צריך חדוש אם מתפלל אותה בתפלה הסמוכה לה:

ח "מי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל מפני שפבר שעדין ישאר לו זמן אחר שיגמר אותו עסק שהוא מתעסק בו, וביין כך וביין כך עברה לו השעה, וכן מי שהיה טרוד בצורך ממונו שלא יבא לידי הפסד ועל ידי כך הפסיד מלהתפלל, וכן מי שהוא שכור ולא התפלל, כלם חשויים אנוסים ויש להם תשלומין. הגה מיהו לכתחלה לא יעבר זמן תפלה משום הפסד ממון (תרומת הדשן סימן ה):

ט "טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת, מתפלל ערבית שמים של שבת, הראשונה לערבית והשניה לתשלומין. הגה והוא הדין אם לא התפלל מנחה בערב ראש חדש מתפלל של ראש חדש שמים ואם לא הזכיר יעלה ויבא בראשונה והזכיר בשניה, צריך לחזור ולהתפלל. אבל אם לא הזכיר

בשתייהן, או הזכיר בראשונה ולא בשניה, אין צריך לחזור (כל בו, חוץ ממה שכתב של ראש חדש שמים):

י "לטעה ולא התפלל מנחה בשבת, מתפלל במוצאי שבת (שמים של חל), מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה. ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה, שניה עלתה לו, ראשונה לא עלתה לו. ואם הבדיל בשתייהן או לא הבדיל בשתייהן, יצא:

יא "טעה במנחה של שבת והתפלל שמונה עשרה ולא הזכיר של שבת, מתפלל במוצאי שבת שמים ואינו מבדיל בשניה, ויתפלל אותה בתורת נדבה, ואינו צריך לחדש בה דבר. והוא הדין אם לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ראש חדש:

יב "הטועה ומזכיר מארע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי הפסקה. הגה מיהו, אם נזכר שטעה פוסק אפלו באמצע הברכה (אור דרוע מסכת ברכות):

סימן קט - דין איך ותנהג בתפלה לבנו בתפלתו עם הצבור. ובו ג' סעיפים:

א "הנכנס לבית הפנסת ומצא צבור מתפללין, אם יכול להתחיל ולגמר קדם שיגיע ש"צ לקדשה או לקדיש, יתפלל, והוא הדין אמן דהאל הקדוש ושומע תפלה דיין בקדיש וקדשה (תוספות והרא"ש ומרדכי פרק מי שמתו ותרומת הדשן סימן י"א), ואם לאו אל יתפלל באם אין השעה עוברת. ו"אם נכנס אחר קדשה, אם יכול להתחיל ולגמר קדם שיגיע ש"צ למודים, יתפלל, ואם לאו אל יתפלל. והוא הדין אם יכול להגיע למודים או לאחת מהברכות ששוחים בהם כשיגיע שליח צבור למודים, יתפלל. ואם צריך להתחיל כדי לסמוך גאלה לתפלה, ונזדמן לו שמגיע ש"צ למודים פשהו באחת מהברכות (באמצעה), ישחה עמו, אבל אם הוא בתחלתה או בסופה לא ישחה, שאין שוחין בתחלת ברכה או בסופה, אלא באבות ובהודאה:

באר הגולה

[סימן קז] א ברכות כ"א ב טור בשם הר"ף ורמב"ם בשם הגאונים פסק א מהלכות תפלה ג גמרא שם ותוספות ד רמב"ם פרק א מהלכות תפלה ה הר"ף שם ו תשובת הרא"ש פל ד' [סימן קח] א ברכות כ"ו ב שם ג סמ"ק ד רשב"א ה רמב"ם פרק ג מהלכות תפלה ו רשב"א ו הרא"ש ו הרב רבנו יונה שם ז תוספות שם ח בגמרא שם ט הרא"ש והרשב"א י הרמב"ם פרק ג מהלכות תפלה נמוקי יוסף ותרומת הדשן כ שם בגמרא ל שם מ טור בסמ"ק רצ"ב בשם רבנו יונה ג סמ"ק בשם רבנו יונה [סימן קט] א ברכות כ"א ב סמ"ק ונהגות אשרי ג תוספות שם ונהגות מימוני

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

אבל פחות מפרסה לא יחתם בברוך (ולכתחלה יאמר אותה בפרסה ראשונה) (רש"י והרב רבנו יונה). ואם שכח מלאמרה, יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, ובלבד שלא הגיע תוף פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה, ומשם ואילך יאמר אותה בלא ברכה:

ההכנס לבית המדרש יתפלל יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא אכשל בדבר הלכה וכו', וביציאתו יאמר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש:

סימן קיא - דין סמיכות גאולה

אצריך לסמך גאולה לתפלה, ולא נפסיק ביניהם באפלו באמן אחר גאל ישראל ולא בשום פסוק, יחזין מה' שפתי תפתח. הגה ויש אומרים שמתר לענות אמן על גאל ישראל וכן נוהגין (טור). ויש אומרים, הא דצריך לסמך גאולה לתפלה, הינו, דוקא בחל או ביום טוב אבל בשבת אין צריך (פרוש), דטעמא דבעינן למסמך גאולה לתפלה דכתיב יענף ה' ביום צרה וסמיד לה יהיו לרצון אמרי פי וגו' וגאלי, ושבת לאו זמן צרה. ולעניות דעתי נראה דמה שאין בן ביום טוב הוא משום שהם ימי הדין, כדתנן במשנה ב' פרק קמא דראש השנה בפסח על התבואה וכו' (הגהות אשר"י פרק קמא דברכות וכל בו הלכות שבת ומהרי"ל הלכות יום טוב). וטוב להחמיר, אם לא במקום שצריך לכך (טור):

החזן בשמתחיל י"ח בקול רם חוזר ואומר ה' שפתי תפתח ופי יגיד וגו':

אם עד שלא קרא קריאת שמע מצא צבור מתפללין, לא יתפלל עמהם, אלא

מתפלל הביננו בימות הגשמים ולא במוצאי שבת ויום טוב:

הפועלים שעושין מלאכה אצל בעל הבית, אם אינו נותן להם שכר חוץ מסעדתן, מתפללין י"ח, אבל אין יורדין לפני התבה ואין נושאים פניהם, ואם נותן להם שכר, מתפללין הביננו. ויהאידנא אין דרך להקפיד בכך ומסתמא אדעתא דהכי משפירין אותם שיתפללו י"ח:

ההולך במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל צרכי עמך מרבים וכו', ואינו צריך לא לג' ראשונות ולא לג' אחרונות, ומתפלל אותה בדרך כשהוא מהלך, ואם יכול לעמד עומד. וכשיגיע לשוב ונתקרב דעתו חוזר ומתפלל תפלת י"ח ברכות. (ואם לא חזר להתפלל, הוי כאלו שכח להתפלל לגמרי, ונתבאר לעיל סימן ק"ח) (בן משמע בבית יוסף):

היוצא לדרך יתפלל יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתולכנו לשלום וכו', וצריך לאמרה בלשון רבים. ואם אפשר יעמד מלילך כשיאמרה. "ואם היה רוכב אין צריך לירד:

אין צריך לומר אותה אלא פעם אחת ביום, אפלו אם נוח בעיר באמצע היום, אבל אם דעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבר חוצה לה או לשוב לביתו, צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת:

הר"מ מרוטנברג פשהיה יוצא לדרך בבקר היה אומרה אחר יהי רצון, כדי להסמיכה לברכת הגומל חסדים ותהיה ברכה הסמוכה לתקרתה:

אומר אותה אחר שהחזיק בדרך. ואין לאמרה אלא אם בן יש לו לילך פרסה,

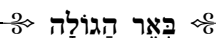
המשך הלכות תפלה, סימן קט - דין איך יתנהג היחיד לכוין בתפלתו עם הצבור

אם מתחיל להתפלל עם ש"צ, כשיגיע עם ש"צ לנקדישך יאמר עמו מלה במלה כל הקדשה כמו שהוא אומר, וכן יאמר עמו מלה במלה הברכת האל הקדוש וברכת שומע תפלה, וגם כן כשיגיע ש"צ למודים יגיע גם הוא למודים או להטוב שמך ולך נאה להודות כדי שישקה עם הש"צ במודים. הגה אבל לכתחלה לא יתחיל עד אחר שאמר קדשה והאל הקדוש, אלא שאם הצריך להתחיל מכח שהשעה עוברת או כדי לסמך גאולה לתפלה, דינא הכי (טור ודברי עצמו):

יחיד העומד בתפלה, וכשיגיע למקום קדשה היו הצבור אומרים קדשה דסדרא, אינו אומר קדוש עמהם, שאין הקדשות שוות. ונראה דהוא הדין אם היו הצבור אומרים פתח שאינו אומר עמהם קדוש, אלא ישתק ויכוון למה שאומרים, דשומע בעונה. הגה ויש אומרים דקדשת פתח דהינו קדשת מוסף, והיחיד מתפלל שחרית, ויכל לומר עמהם, דשניהם קדשת י"ח וקדשתן שנה, וכן נראה לי עקר (ולא פליג רשב"א הגאונים שהביא בית יוסף):

סימן קי - היוצא לדרך ופועלים
מה יתפללו וסדר תפלת הדרך ובהמה"ד. ובו ח' סעיפים:

א"כשעת הדחק, כגון שהוא בדרך או שהיה עומד במקום שהוא טרוה, ונרא שפסקוהו או שלא יוכל להתפלל בכונה תפלה ארפה, מתפלל אחר ג' ראשונות הביננו, ואומר אחריה ג' אחרונות. וצריך לאמרה מעמד. וכשיגיע לביתו אין צריך לחזור ולהתפלל. ואינו

ד הרמב"ם פרק י מה"ה ה תרומת הדשן סימן י"ח ו תשובת הרשב"א [סימן קין] א טור ב ברכות כ"ח וכ"ט ג שם ט"ז ד הנהת ממוני פרק א מהלכות ברכות ה ברכות כ"ט ול' ו הרמב"ם פרק ד מהל' תפלה ז ברכות כט ול' ח רבנו יונה ט כל בו בסימן פ"ו י טור בשמו כ ברכות ל' ל טור בשמו מ ברכות כ"ח [סימן קיא] א ברכות ט' ב בית יוסף על פי הזהר ג ברכות ט ד כתבי הר"ר איסקרלס ק"י ה הרשב"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

קורא קריאת שמע ואחר כך יתפלל, דמסמך גאלה לתפלה עדיף:

סימן קיב - שלא להפסיק לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות. ובו ב' סעיפים:

א "אל ישאל אדם צרכיו בג' ראשונות ולא בג' אחרונות. ודוקא צרכי יחיד, אבל צרכי צבור שרי:

ב אין לומר פיוטים ולא קרובין (פרוש, קרובין ליוצר) (ויש אומרים שהוא ראשי תבות קול ונה וישועה באהלי צדיקים) בתפלה. הגה ויש מתירין הואיל וצרכי רבים הם (הרא"ש והתוספות והר"י והר"ן ריש פרק בתרא דראש השנה והגהות מימוני פרק י טור), וכן נוהגים בכל מקום לאמרם:

סימן קיג - דיגי הקריעות בי"ח ברכות. ובו ט' סעיפים:

א "אלו ברכות ששוחין בהם, באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף. ואם בא לשחות בסוף כל ברכה או בתחלתה, מלמדין אותו שלא ישחה, אבל באמצעיתן יכול לשחות:

ב הנוהגים לשחות בראש השנה יום כפור כשואמרים וזכרנו ומי כמוך צריכים לזקף כשמגעים לסוף הברכה. הגה ואף על גב דבאבות פורע בסוף הברכה, מכל מקום צריך לזקף מעט בסוף וזכרנו כדי שיהא נראה שחזר וכו' וכרע משום חייב (דברי עצמו לפרוש הטור):

ג הכורע בנכל קומה לפניך תשתחוה או בולף לבדך אנהנו מודים או בהודאה דהלל וברכת המזון, הרי זה מגנה (פרוש, שאין לרע אלא במקום שתקנו חכמים):

ד המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חליות שבשדרה. ולא יכרע באמצע מתניו וראשו ישאר זקוף, אלא הגם ראשו יכף באגמון:

ה ולא ישחה כל כך עד שיהיה פיו כנגד חגור של מכנסים. ואם הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו, בין שיהיה פיו כנגד ראשו (פרוש, שהשפיל) ראשו דיו, מאחר שגבר שהוא חפץ לרע אלא שמצער עצמו:

ו "כשהוא פורע יכרע במהירות בפעם אחת, וכשהוא זוקף זוקף בנחת, ראשו תחלה ואחר כך גופו, שלא תהא עליו כמשאוי:

ז "כשכורע פורע בכרוף וכשזוקף זוקף בשם:

ח המתפלל ובא כנגדו 'עכו"ם ויש לו תמונת שתי וערב בידו, והגיע למקום ששוחין בו, לא ישחה אף על פי שלבו לשמים:

ט אין להוסיף על תארי של הקב"ה יותר מהאל הגדול הגבור והנורא. ודוקא לתפלה מפני שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמים, אבל בתחנונים או בקשות ושבהים שאדם אומר מעצמו לית לן בה. וימכל מקום נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום שיאמר אותו בפסוקים:

סימן קיד - דין הנזכרת הרוח וגשם וט"ו. ובו ט' סעיפים:

א "מתחילין לומר בברכה שניה משיב הרוח ומוריד הגשם בתפלת מוסף של יום טוב האחרון של חג, ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יום טוב הראשון של פסח:

ב "אסור להזכיר הגשם עד שיכריזו הש"צ. (ויש אומרים שקדם שמתחילין מוסף מכריז השמש משיב הרוח וכו' כדי שהצבור יזכירו בתפלתו, וכן נוהגין) (מרדכי ריש פרק קמא דתענית). והלכה אף אם הוא חולה או אנוס לא יקדים תפלתו לתפלת הצבור, לפי שאסור להזכיר עד שיאמר ש"צ. אבל אם יודע שהכריז ש"צ, אף על פי שהוא לא שמע מזכיר, ומטעם זה, הבא לבית הכנסת והצבור התחילו להתפלל, יתפלל ויזכיר אף על פי שהוא לא שמע מש"צ:

ג אם אמר משיב הרוח (בימות החמה) או לא אמרו בימות הגשמים, אין מחזירין אותו. וכן בטל, אם הזכירו בימות הגשמים או לא הזכירו בימות החמה, אין מחזירין אותו. הגה ואנו בני אשכנז לא מזכירין טל לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, רק אומרים בימות החמה ורב להושיע מכלכל חיים וכו' (טור). יש אומרים שש"צ פוסק להזכיר בתפלת מוסף יום טוב הראשון של פסח, אבל הקהל מזכירין ואינן

פוסקין עד מנחה, ששמעו כבר מש"צ שפסק בתפלת המוסף, וכן נוהגין:

ד "אם אמר מוריד הגשם בימות החמה, מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה. ואם סיים הברכה חוזר לראש התפלה. ואפלו במקום שצריכים גשם בימות החמה, אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו (וכן אם הזכיר גשם וטל, נמי מחזירין אותו) (בית יוסף בשם הרמב"ם והרא"ש והטור):

ה "בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו. ויהי מלי שלא הזכיר טל, אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו:

ו "במה דברים אמורים שמתזירין אותו, כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם, הינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה ואז חוזר לראש התפלה, אבל אם נזכר קדם שסיים הברכה, יאמר במקום שזכר. ואפלו אם סיים הברכה ונזכר קדם שהתחיל אתה קדוש אין צריך לחזור, אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה. הגה שלשה ברכות הראשונות תשובות כאחת, ובכל מקום ששעה בהם חוזר לראש, בין שהוא יחיד בין שהוא צבור (טור):

ז לבכל מקום שאנו אומרים חוזר לברכה ששעה בה, הני מלי ששעה בשוגג, אבל במזיד ומתבונן חוזר לראש:

ח "בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא, עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור. הגה והוא הדין לדין דאין מזכירין טל בימות החמה, אם נסתפק לו אם אמר מוריד הגשם בימות הגשמים, כל ל' יום חוזר, ודאי אמר כמו שרגיל, והרי לא הזכיר לא טל ולא גשם. לאחר ל' יום אינו חוזר (ד"ע):

ט "אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום, משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם ואינו צריך לחזור. הגה וכן לדין אם אמר עד מכלכל חיים בלא משיב הרוח ומוריד הגשם

⦿ באר הגולה ⦿

[סימן קיב] א ברכות ל"ד ב תוספות ורא"ש ג ר"מ ור' שמחה [סימן קיג] א ברכות ל"ד ב טור ותוספות ג שם באמרא ורבנו יונה ד ברכות כ"ח ה הרשב"א ו הגהות אשר"י ז ברכות כ"ח ח שם י"ב ט שם י הגהות אשר"י בשם אור זרוע כ ברכות ל"ג ל טור בשם ר"י מ רבנו יונה [סימן קיד] א ברכות לג ותענית ב' ב טור בשם הירושלמי והראב"ד ג טור בשם אבי העזרי ד תענית ג' ה תענית ו הרא"ש והמרדכי בשם רבא"ה ז תענית שם ח שם ט טור בשם הירושלמי והיר"ף י טור בשם הרא"ש כ טור בשם אבי העזרי הגהות מימוני בפרק י מהתורה והסמ"ק ל טור בשם אבי העזרי מ הירושלמי פרק קמא דתענית ג טור בשם הר"מ מרטנברג

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפלה

סימן קכב - דינים השונים בין י"ח ליהו"ה לרצון. ובו ג' סעיפים:

א אם בא להפסיק ולענות קדיש וקדושה בין י"ח ליהו"ה לרצון אינו פוסק, שיהיו לרצון מפלל התפלה הוא, אבל בין יהו"ה לרצון לשאר תחנונים שפיר דמי. הגה ודקא במקום שנוהגין לומר יהו"ה לרצון מיד אחר התפלה, אבל במקום שנוהגין לומר תחנונים קדם יהו"ה לרצון, מפסיק גם בן לקדיש וקדושה, ובמקומות אלו נוהגים להפסיק באלהי נצר קדם יהו"ה לרצון לכן מפסיקין גם בן לקדושה ולקדיש ולברכה. (ד"ע לפרש רשב"א שהביא הבית יוסף). יומיהו, הרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו, אם התחיל הש"צ לסדר תפלתו והגיע לקדיש או לקדושה, מקצר ועולה, ואם לא קצר יכול להפסיק בדרך שמפסיק בברכה של קריאת שמע אפלו באמצע.

ב אין נכון לומר תחנונים קדם יהו"ה לרצון, אלא אחר סיום י"ח מיד יאמר יהו"ה לרצון, ואם בא לחזור ולאמר פעם אחרת אחר התחנונים הרשות בידו:

ג הרגיל לומר ד' דברים אלו זוכה ומקבל פני שכינה עשה למען שמך, עשה למען ימיך, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך:

סימן קכג - דיני הבריעות בסיום י"ח ברכות. ובו ו' סעיפים:

א אכרע ופוסע ג' פסיעות לאחריו בכריעה אחת, ואחר שפסע ג' פסיעות בעודו כורע, קדם שזיקף שביאמר עושה שלום במרומיו, הופך פניו לצד שמאלו, וכשיאמר הוא יעשה שלום עלינו הופך

פניו לצד ימינו, ואחר כך ישתחוה לפניו כעבד הנפטר מרבו. הגה ונהגו לומר אחר כך יהי רצון שיבנה בית המקדש כו', פי התפלה במקום העבודה, ולכן מקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה משם (ד"ע):

ב במקום שפלו ג' פסיעות יעמד, ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"צ לקדושה, ולפחות עד שיתחיל שליח צבור להתפלל בקול רם. הגה והש"ץ יעמד כדי הלוף ד' אמות קדם שיחזור למקומו להתפלל בקול רם (תשובת הרשב"א סימן תל"ו). וכן יחיד המתפלל יעמד במקום שפלו פסיעותיו כשעור זה קדם שיחזור למקומו (בית יוסף בשם רבנו ירחם וירושלמי). יחיד שמתפלל בצבור וסגים תפלתו קדם לש"צ, אסור להחזיר פניו לצבור עד שיסיים ש"צ תפלתו (בית יוסף בשם שבלי הלקט):

ג יכשפוסע, עוקר רגל שמאל תחלה. ושעור פסיעות אלו לכל הפחות הוא כדי שיתן גודל בצד עקב. (ולכתחלה לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה. בית יוסף בשם ארחות חיים ודברי עצמו לפי השעם שקתב בית יוסף לג' פסיעות בשם רב האי):

ד ימי שמסוף על ג' פסיעות הוי יהרא:

ה גם ש"צ צריך לפסע ג' פסיעות כשמתפלל בלחש, וכשיחזור התפלה בקול רם אין צריך לחזור לפסע ג' פסיעות. (אם לא התפלל בלחש רק בקול רם, פוסע ג' פסיעות אחר תפלתו שבקול רם, אבודרהם):

ו יכשיחזור ש"צ התפלה יאמר גם כן ה' שפתי תפתח (אבל אינו אומר בסוף התפלה יהו"ה לרצון) (דברי עצמו ובית יוסף בשם אהל מועד).

סימן קכד - דין הנקנת ש"צ ב"ח הברכות ודין עניית אמן. ובו י"ב סעיפים:

א לאחר שסימו הצבור תפלתו יחזור ש"צ התפלה, שאם יש מי שאינו יודע להתפלל יבין למה שהוא אומר ויוצא בו. יוצא איתו שיוצא בתפלת ש"צ לבנון לכל מה שאומר ש"צ מראש ועד סוף, ואינו מפסיק ואינו משיח, ופוסע ג' פסיעות לאחריו כאדם שמתפלל לעצמו:

ב יש"ץ שנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שהתפללו בלחש והוא צריך לעמוד לפני התבה לאלתר, יורד לפני התבה ומתפלל בקול רם לצבור, ואין צריך לחזור ולהתפלל בלחש. הגה וכן אם הוא שעת הדחק, כגון שירא שיעברו זמן התפלה, יוכל להתפלל מיד בקול רם והצבור מתפללין עמו מלה במלה בלחש עד לאחר האל הקדוש, וטוב שיהיה אחד לכל הפחות שיצנה אמן אחר הש"צ (מהרי"ל):

ג יקהל שהתפללו וכלם בקיאים בתפלה אף על פי כן ירד ש"צ וחזור להתפלל, כדי לקיים תקנת חכמים. הגה ואם יש יחידים בקהל שמאריכין בתפלתו, אין לש"צ להמתין עליהם אפלו היו חשוכי העיר. וכן אם היה מנגן בבית הכנסת אין להמתין על אדם חשוכ או גדול שעדין לא בא (בנימין זאב סימן קס"ח):

ד הכש"צ חוזר התפלה, הקהל יש להם לשחק ולכונן לברכות שמברך החזן ולענות אמן. ואם אין ט' מכוונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאלו אין ט' זולתו ויבין לברכת החזן. (יש אומרים

באר הגולה

[סימן קכב] א תשובת הרשב"א ב שם ג שם ורבנו יונה פקד ד דברכות ד טור בשם הגדה [סימן קכג] א יומא נ"ג ומביאו הרי"ף והרא"ש בסוף פקד ה דברכות, מרדכי שם ב הרי"ף שם והרא"ש ג הגהות מימוני פקד ה מהלכות תפלה אהל מועד ד שבלי הלקט ה רמב"ם פקד ט מהלכות תפלה ותרומת הדשן סימן י"ג ו כתבי מוה"ר ר' ישראל [סימן קכד] א ראש השנה ל"ג ב טור בשם הגאונים ג כל בו כ"ז ד הרד"א בשם תשובת הרמב"ם ה טור בשם תשובת אביו הרא"ש פלל ו'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

מסתכלין בו. והוא הדין למי שיש מומין ברגליו, במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקים, וכן מי שרירי יורד על זקנו או שעניו זולפות דמעה, וכן סומא באחד מעיניו לא ישא את פניו. ואם היה דש בעירו, דהינו שהם רגילים בו ומפירים הכל שיש בו אותו מום, ישא פניו ואפלו הוא סומא בשתי עיניו. וכל ששהה בעיר ל' יום מקרי דש בעירו. ודוקא בעירו, אבל אם הולך באקראי לעיר אחרת ושהה שם ל' יום, לא. ואפלו לא בא לדור שם להיות מבני העיר אלא בא להיות שם מלמד או סופר או משרת שנה או חצי שנה, חשוב דש בעירו בל' יום:

לא אם מנהג המקום לשלשל הפהנים טלית על פניהם, אפלו יש בפניו ובגדיו כמה מומין, ישא את פניו. הגה ודוקא אם היו ידיו בפנים מן הטלית, אבל אם הם מבחוץ לא מהני הטלית לידיו:

לב יהיו ידיו צבועות אסטים ופואה (אסטיס ופואה, פרוש, מיני צבעים) לא ישא את פניו מפני שהעם מסתכלין בהם, ואם רב העיר מלאכתן בכך, ישא את פניו, וכן אם הוא דש בעירו ישא את פניו:

לג מי שאינו יודע לחתך האותיות, כגון שאומר לאלפין עייניו ולעייניו אלפיו וכו' יוצא בזה, לא ישא את פניו:

לד חקטן שלא הביא שתי שערות אינו נושא את פניו בפני עצמו כלל, אבל עם פהנים שהם גדולים נושא, ללמד ולהתחנך. ומי שהביא שתי שערות נושא את פניו אפלו בפני עצמו. ומיהו, דוקא באקראי בעלמא ולא בקביעות, עד שישתמלא זקנו, שאז יכול לשא פניו אפלו יחידי בקבע. וכל שהגיע לשנים שראוי להתמלאות זקנו,

כד עם שאחורי הפהנים אינם בכלל ברכה, אבל מלפניהם ובעדיהם אפלו מחצה של ברזל אינה מפסקת. ולאחריהם נמי אם הם אנוסים, כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים לכוא הם בכלל הברכה:

כה רבית הפנסת שפלה כהנים, אם אין שם אלא עשרה פלם עולים לדוכן. למי מברכין, לאחיהם שבשדות, ומי עונה אחריהם אמן, הנשים והטף. ואם יש שם יותר מעשרה, היתרים מעשרה יעלו ויברכו והעשרה עונים אחריהם אמן:

כו שבעה שמברכין אין לומר שום פסוק, אלא ישתקו ויכוננו לברכה. הגה ומכל מקום עכשיו שהפהנים מאריכין הרבה כגוננים נהגו גם כן לומר פסוקים, וכמו שנתבאר לעיל סימן נ"ז לענין ברכו, אך יותר טוב שלא לאמרם (דעת עצמו):

כז יכהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על השלשה פסוקים של ברכת כהנים, ואם הוסיף עובר על כל תוסיף:

כח אכהן שגשא בפיו, ואחר כך הלך לבית הפנסת אחר ומצא צבור שלא הגיעו לברכת כהנים יכול לשא את פניו פעם אחרת:

כט יכהן שלא התפלל עדין ומצא צבור מתפללין, נושא בפיו ואין התפלה מעפכתו:

ל מי שיש לו מום בפניו או בגדיו, כגון שהם בזהקניות או עקמות או עקושות (בוהקניות, פרוש, מין נגע לכן, ורש"י פרש, לינטלי"ש בלעז. עקמות כפופות. עקושות לצדדיהן. והר"ן פרש, עקמות, שנתעקמה ידו אחורנית, עקושות, שאינו יכול לחלק אצבעותיו), לא ישא את פניו מפני שהעם

המשך הלכות נשיאת כפים, סימן קכח - דיני נשיאת כפים ואיזה דברים הפוסלים בכהן

כ אם שליח ציבור כהן, אם יש שם פהנים אחרים לא ישא את פניו. (ולא יאמרו לו לעלות או לטל ידיו, אבל אם אמרו לו צריך לעלות, דהא עובר בעשה אם אינו עולה) (מרדכי פרק הקורא עומד והנהות מימוני פרק ט"ו דתפלה ואגור). ואפלו אין שם כהן אלא הוא לא ישא את פניו, אלא אם כן מבטח לו שיחזור לתפלתו בלא טרוף דעת, שאם הוא מבטח בכך, פיון שאין שם כהן אלא הוא, ישא את פניו כדי שלא תתבטל נשיאת כפים. וכיצד יעשה, יעקר רגליו מעט בעבודה ויאמר עד ולך נאה להודות, ויעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים, ויקרא לו אחר, ולמסים החזן שים שלום. מ'אם המקרא פון לתפלת ש"צ מתחלה ועד סוף, עדיף טפי שישים המקרא שים שלום:

כא אין הפהנים רשאים לנגן בברכת כהנים שנים או שלשה גוננים, משום דאיבא למחש לטרוף הדעת, ואין לנגן אלא כגון אחד מתחלה ועד סוף:

כב מ'שפתלין שיהא המקרא ישראל. וכשהחזן כהן, יעמד ישראל אצלו ויקרא כהנים ויקרא אותם, והחזן עומד ושותק:

כג שבעה שהפהנים מברכים העם לא יביטו ולא יסיחו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפלה, והעם יכוננו לברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הפהנים ולא יסתכלו בהם: הגה וגם הפהנים לא יסתכלו בידיהם על כן נהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית, ויש מקומות שנהגו שידיהם בפנים מן הטלית, שלא יסתכלו העם בהם (בית יוסף):

באר הגולה

ט שם ורמב"ם י שם במקרא כ הנהות מימוני ל רש"י שם מ אגור לדעת רש"י ומהר"ם נ תרומת הדשן ס טור בשם הרמב"ם ע רמב"ם פרק ד מהלכות תפלה פ סוטה ל"ט צ חגיגה ט"ז ק סוטה שם ר שם ש שם ת ראש השנה כ"ח א שם ב הנהות מימוני ורד"א ג מגלה כ"ד ד תרומת הדשן ה בית יוסף ו מגלה כ"ד ז שם ח שם ל פרוש התוספות ט סוף פרק קמא דחלין י בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אף על פי שלא נתמלא קרינן בה נתמלא זקנו (ועין לעיל סימן נ"ג סעיף ח):

לה ככהן שהרג את הנפש אפלו בשוגג לא ישא את פפיו אפלו עשה תשובה. הגה ויש אומרים דאם עשה תשובה נושא פפיו. ויש להקל על בעלי תשובה, שלא לנעל דלת בפניהם, והכי נהוג ד"ע דלא גרע ממומר וכ"מ מהגה"מ (טור ורש"י והרבה פוסקים אגור ובית יוסף):

לו למל תינוק ומת, נושא את פפיו. ואם העם מרנגים אחריו שהוא שופך דמים, "כיון שלא נתברר הדבר ישא את פפיו:

לז ימורר לעבודת אלילים לא ישא את פפיו. ויש אומרים שאם עשה תשובה נושא פפיו (וכן עקר). ואם נאנס, לדברי הפל נושא פפיו:

לח עשה רביעית יין בבת אחת, לא ישא את פפיו. שתאו בשני פעמים או שנתן לתוכו מעט מים, מתר. ואם שתה יותר מרביעית, אף על פי שהוא מזוג, ואפלו שתאו בכמה פעמים, לא ישא את פפיו עד שיסיר יינו מעליו:

לט לא היו בו אחד מהדברים המונעים נשיאת פפים, אף על פי שאינו מדקדק במצות וכל העם מרנגים אחריו, נושא את פפיו (שאין שאר עברות מונעין נשיאת פפים):

מ ככהן שגשג גרושה לא ישא פפיו, קואין נהגין בו קדשה אפלו לקרות בתורה ראשון. ואפלו גרשה או מתה פסול, עד שידר הנאה על דעת רבים מהנשים שהוא אסור בהם:

מא ינטמא למת שאינו משבעה מתי מצוה, פסול מן הדיוקן ומפל מצלות ההנהגה עד שישוב ויקבל שלא יטמא עוד למתים. (ויש אומרים דמי שיש לו בת שהמירה לעבודת פוככים או שזנתה, אין מחבין עוד לקדשו פי אביה היא מחללת) (מרדכי פרק נגמר הדין):

מב שהחלל אינו נושא את פפיו:

מג יאחר שבעת ימי אבלות נושא פפיו ובתוך שבעת ימי אבלות יצא מבית הכנסת בשעה שקורא כהנים. הגה ויש אומרים

דכל זמן האבלות אפלו עד י"ב חדש על אביו ועל אמו אינו נושא את פפיו (מרדכי סוף פרק הקורא עומד ונהגות ממוני), וכן נהגין במדינות אלו:

מוד אכהן אף על פי שהוא פגוי נושא את פפיו. הגה ויש אומרים דאינו נושא פפיו, דהשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה והמכרך יש לו להיות בשמחה (מרדכי פרק הקורא עומד). ונהגו שנושא פפיו אף על פי שאינו נשוי, ומפל מקום הרועה שלא לישא פפיו אין מוחין בידו, רק שלא יהא בבית הכנסת בשעה שקורין כהנים או אומרים להם לטל ידיהם. נהגו בכל מדינות אלו שאין נושאים פפים אלא ביום טוב, משום שאו שרויים בשמחת יום טוב, וטוב לב הוא יכרך, מה שאין פן בשאר ימים, אפלו בשבתות השנה, שטרודים בהרהורים על מחמתם ועל בטול מלאכתם ואפלו ביום טוב אין נושאים פפים אלא בתפלת מוסף, שיוצאים אז מבית הכנסת וישמחו בשמחת יום טוב (דעת עצמו). וכל שחרית ומוסף שאין נושאים בו פפים אומר הש"צ אלהינו ואלהי אבותינו וכו', כדלעיל סוף סימן קכ"ו. ויום הפפורים נושאים בו פפים כמו ביום טוב ויש מקומות שנושאים בו פפים בנעילה, ויש מקומות אפלו בשחרית:

מוד יאלו תבות שהכהנים הופכים בהם לדרום ולצפון. יכרך, וישמרך, אליך, אליך, ויחנך, לך, שלום. הגה ונהגין שמאריכין בנגון אלו תבות, פי כל אחת מהן הוא סוף ברכה בפני עצמה, ואומרים רבון, כמו שמפרש בסימן ק"ל, ובשעה שמאריכין בנגון התבות שבסוף הפסוקים. דהיינו וישמרך, ויחנך, שלום. והמקרא לא יאמר רבון וכו' (תשובת מהר"ל סימן קמ"ח) אסור להשתמש בכהן אפלו בזמן הזה, דהוי כמועל בהקדש, אם לא מחל על כך (מרדכי בהנהגות דגשין):

סימן קכט - באיזה תפילות נושאים פפים. ובו ב' סעיפים:

א "אין נשיאת פפים אלא בשחרית ומוסף ובנעילה ביום שיש בו נעילה כמו ביום הפפורים, אכל לא במנחה, משום דשכיחא שברות באותה שעה שמא יהא ככהן שכור, וגזרו במנחה של תענית אטו

מנחת שאר ימים. אכל בתענית שאין בו נעילה, הואיל ותפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה, היא דומה לתפלת נעילה ואינה מתחלפת במנחה של שאר ימים, הלכך יש בה נשיאת פפים. (והמנהג שלנו כבר נתבאר לעיל סימן קכ"ח):

ב ככהן שעבר ועלה לדוכן ביום הפפורים במנחה, כיון שהדבר ידוע שאין שם שברות הרי זה נושא את פפיו ואין מורידין אותו, מפני החשד שלא יאמרו פסול הוא ולכך הורידוהו. הגה ולכן אומרים במנחה ביום פפורים אלהינו ואלהי אבותינו, אף על גב דאין ראוי לנשיאת פפים, מפל מקום הואיל ואם עלה לא ירד מקרי קצת ראוי (הנהגות ממוני), וכן נהגין במדינות אלו אף על פי שיש חולקים:

סימן קל - רבנו של עולם שאומרים בשעת נשיאת פפים. ובו סעיף אהד:

א "מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא, יקום קמה כהני בשעה שעולים לדוכן ונימא הכי, רבנו של עולם, אני שלך וחלומתי שלך וכו', ויכוון דלסיים גם בהדי כהני, דעני צבורא אמן. ואי לא, לימא הכי, אדיר בפרום שוכן בגבורה, אתה שלום ושמך שלום, יהי רצון שתשים עלינו שלום. הגה ובמקום שאין עולין לדוכן יאמר כל זה בשעה שהשליח צבור אומר שים שלום ויסיים בהדי שליח צבור שיענו תקלה אמן. (הר"ן הר"י פרק הירואה):

הלכות נפילת אפים

סימן קלא - דיני נפילת אפים. ובו ח' סעיפים:

א "אין לדבר בין תפלה לנפילת אפים. כשנופל על פניו נהגו להטות על צד שמאל. הגה ויש אומרים דיש להטות על צד ימין. והעקר, להטות (ריב"ש סימן תי"ב ובית יוסף בשם הרוקח) בשחרית כשיש לו תפלין בשמאלו על צד ימין משום כבוד תפלין, ובערבית או כשאין לו תפלין בשמאלו יטה על צד שמאל (מנהגים). ולאחר שנפל על פניו יגביה ראשו ויתחנן מעט מישב, וכל מקום ומקום לפי מנהגו.

א - באר הגולה

כ ברכות ל"ב ל מרדכי פרק הקורא את המגלה ושאר פוסקים מ פן מוקי רמב"ם להיא דירושלמי נ מנחות נ"ט ס רש"י ורבנו גרשון ע לשון הרמב"ם פרק יד מהלכות תפלה משמעות הגמרא דכריתות פ שם רמב"ם על פי ירושלמי דגשין מ"ו צ בכורות מ"ה ק רשב"א ומהר"י אבובב סמוגיא דכורות ר ר"י אבובב בשם דבר שמואל ש רמב"ם ת בית יוסף א משמעות תשובת הרשב"א ב רוקח [סימן קכט] א תענית כ"ו ב רמב"ם פרק י"ד מהלכות תפלה [סימן קל] א ברכות נ"ה [סימן קלא] א תלמידי הרשב"א בשמו ושאר פוסקים

ומנהג פשוט לומר ואנחנו לא נדע כו' ויחזי קדיש, אשרי, למנצח (טור), ואפלו בקימים שאין אומרים תחנון אומרים למנצח, מלבד בראש חודש ותנכה ופורים וערב פסח וערב יום כפור וט' באב (מנהגים), ועין לקמן סימן תקנ"ט):

ב נפילת אפים, מושב ולא מעמד. הגה יש אומרים דאין נפילת אפים אלא במקום שיש ארון וספר תורה בתוכו, אבל בלא זה אומרים תנכה בלא כסוי פנים, וכן נוהגים (בית יוסף בשם רוקח סימן שכ"ד). ויחצר בית הכנסת הפתוח לבית הכנסת (מהרי"ל) או בשעה שהצבור מתפללין, אז אפלו יחיד בביתו אומר תנכה בנפילת אפים (ד"ע פרוש אגור):

ג אין נפילת אפים בליילה. ובליילי אשמרת נוהגים לפל על פניהם. שהוא קרוב ליום: יתנהגו שלא לפל על פניהם. לא בבית האבל ולא בבית החתן ולא בבית הכנסת ביום מילה ולא פשיש שם חתן. הגה ודוקא שהמילה או החתן באותו בית הכנסת, אבל אם אין המילה בבית הכנסת, אף על פי שהיא בבית הכנסת האחרת אומרים תחנון (פסקי מהרי"א סימן פ"א).

וביום המילה שאין אומרים תחנון, ודוקא שחרית שמלין אז התינוק, אבל במנחה אף על פי שמתפללין אצל התינוק הנמול אומרים תחנון, מה שאין כן בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן (הגהות ממוני פ"ק ה מהלכות תפלה) ולא מקרי חתן אלא ביום שנגנס לחפה:

ה אם חלה מילה בתענית צבור, מתפללים סליחות ואומרים ודוי, ואין נופלין על פניהם ואין אומרים והוא רחום בשחרית, אפלו במקום שנהגו לאמרו בלא זה:

ו יתנהגו שלא לפל על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט ולא בראש חודש ולא במנחה שלפניו, ולא בחגגה, ויש אומרים גם במנחה שלפניו (וכן נוהגין). בפורים אין נופלין על פניהם (בל"ג בעמר אין נופלין, בערב יום כפור אין נופלין וכן בערב ראש השנה אפלו שחרית, מנהגים):

ז ומנהג פשוט שלא לפל על פניהם בכל חודש גיסן ולא בט' באב ולא בין יום כפור לסכות (ולא מתחלת ראש חודש סיון עד אחר שבועות):

ח אין אדם חשוב ראוי לפל על פניו כשמתפלל על הצבור, אלא אם כן הוא בטוח שיענה ביהושע בן נון. הגה וכן אסור לכל אדם לפל על פניו בפשוט ידים ורגלים אפלו אם אין שם אבן משכית (הגהות אשרי סוף פ"ק תפלת השחר וריב"ש סימן תי"ב), אבל אם נוטה קצת על צדו מתר אם אין שם אבן משכית, וכן יעשו ביום כפור כשנופלין על פניהם אם יציעו שם עשבים כדי להפסיק בין הקרקע, וכן נוהגין (מרדכי):

סימן קל"ב - דיני קדשת ופא
פ"ציון. ובו ב' סעיפים:

א מתרגמינן קדשת ופא לציון. וצריף לזהר יבו מאד לאמרו בכונה. הגה ולענין אם יחזיר אומרה דינה כדין קדשה שבידו. ועין לעיל סימן נ"ט. ובקדשה שבתרגום, יחיד אומרה ולא שנים, ואין לאמרה בקול רם (בית יוסף סימן נ"ט):

ב אסור לאדם לצאת מבית הכנסת קדם קדשה וסדרא. הגה ואומרים אחר סיום התפלה עלינו לשבח מעמד (כל בו), ויזהר לאמרו בכונה. וכשמגיע אל אל לא יושיע פסיק מעט קדם שיאמר ואנחנו כורעים וכו' (טור). ואומרים קדיש יהוה אחר עלינו. ואפלו אין יהוה בבית הכנסת, יאמר אותו מי שאין לו אב ואם. ואפלו מי שיש לו אב ואם יכול לאמרו אם אין אביו ואמו מקפידין (אגור ותשב"ץ ותשובת מהרי"ל סימן ס"ד). ויש לומר פטוים הקטרת ערב ובקר אחר התפלה, ואומרים תחלה אין באלהינו וכו'. ואומרים השיר שהלויים היו אומרים במקדש שחרית לכד (טור). ויש שכתבו לזהר לומר פטוים הקטרת מתוך הכתב ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום ההקטרה, וחישינן שמא ידלג (בית יוסף בשם מהרי"ל ואחרות חיים) אחר מסממניה, ואמרין שהוא חזב מיתה אם חסר אחת מסממניה, ולכן נהגו שלא לאמרו בחל, שממרין למלאכתן וחישינן שמא ידלג. וכשיוצא מבית הכנסת אומר ה' נחני וגו' (כל בו) ומשתתחה ויוצא (מהרי"ל):

סימן קל"ג - דין ברכו בשבת.
ובו סעיף אחד:

א בשבת ויום טוב אין אומרים ברכו

אחר קדיש בתרא. הגה אפלו במקום שנהגו לאמרו בימות החל שמא לא היו יחידים בבית הכנסת כשאמרו ברכו מפל מקום בשבת ויום טוב אין לאמרו דהפל באין לבית הכנסת קדם ברכו (בית יוסף בשם ריב"ש):

סימן קל"ד - סדר והוא רחום
והנבחה התורה. ובו ב' סעיפים:

א (הגה נוהגין להרבות בתחנונים בשני ובחמישי ואומרים) (טור) והוא רחום ואומרים אותו בקול רם ואם לא אמרו מעמד עובר על התקנה ונקרא פורץ גדר. הגה וכן נוהגין לאמרו מעמד אבל אומרים אותו בלחש. ומה שנוהגים להרבות בתחנונים בשני ובחמישי, משום שהם ימי רצון, ולכן נוהגין גם כן להתענות בהם (טור):

ב ימראה פני כתיבת ספר תורה לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרע ולומר וזאת התורה וגו' תורת ה' תמימה וגו'. הגה ונהגו לעשות כן אחר שקראו בתורה אבל כשמוציאין אותו אומר הש"צ גדלו והקלה אומרים וקמנו כו', אב הרחמים הוא ירחם עם עמוסים וכו' ויש אומרים לומר על הכל יתגדל (מסכת סופרים פ"ק י"ד וטור ומהרי"ל), וכן נוהגים ביום טוב ובשבת. ויש להחזיק התורה בימין (מהרי"ל). וכשעולה הראשון לקרות אומרים ברוך שנתן תורה כו' (כל בו):

הלכות קריאת התורה

סימן קל"ה - סדר קריאת התורה
ביום ב' וה' ובו י"ד סעיפים:

א בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה, אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם, ואין מפטירין בבניא. הגה ואם היו ב' חתנים בבית הכנסת והם ישראלים מתר להוסיף לקרות ד', דלדידהו הוי ביום טוב שמתו להוסיף (מרדכי פ"ק הקורא עומד הגהות ממוני פ"ק י"ב מהלכות תפלה) ונראה דהוא הדין לשני בעלי ברית, דיום טוב שלקם הוא כדלקמן סימן תקנ"ט (ודין שבת ויום טוב עין לקמן ריש סימן רפ"ב לענין הוספה):

ב בית יוסף בשם חכמי הקבלה ג מהרי" אבוהב בשם ספר צורות ד שגלי הלקט ה שם בשם ר"י בר יהודה ו בית יוסף ז שם ח מגלה כ"ב [סימן קל"ב] א סוטה מ"ט ב טור ג רב עמרם גאון [סימן קל"ג] א אבוהב בשם הגאונים ב מסכת סופרים והרמב"ם בפרוש התורה בפ"ק ב' תבוא [סימן קל"ה] א מגלה כ"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

יד עבני אדם החבושין בבית האסורין, אין מביאין אצלם ספר תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. הגה והיגו, ונקא בשעת הקריאה לבד, אבל אם מכינים לו ספר תורה יום או ימים קדם, מתר (אור זרוע הנהגות אשרי פרק קמא דברכות). ואם הוא אדם חשוב, בכל ענין שרי (שם):

סימן קלו - מי הם הנקראים לספר תורה בשבת. ובו סיף אחר:

א בשבת יום טוב ויום הכפורים קורים אחר הלוי תלמידי חכמים הממנים על הצבור, ואחריהם תלמידי חכמים הראויים למנותם פרונסים על הצבור (ששוואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר), ואחר כך בני תלמידי חכמים שאבותיהם ממנים על הצבור, ואחר כך ראשי פגסיות וכל העם:

סימן קלז - כמה פסוקים צריכים לקרא לקרא אחר. ובו ו' סיפים:

א אביום שקורין ג' אין קורין פחות מי' פסוקים, וידבר עולה מן המנין. ואי סליק ענינא בכציר מי' פסוקים, כגון פרשת עמלק שאין בה אלא ט' פסוקים, שפיר דמי:

ב אין קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים, שנים קורין ג' ג' ואחד קורא ד'. ואיזה מהם שקורא ד' הרי זה משבח:

ג יאם דלג פסוק אחר ולא קראו, אם הוא במנחה בשבת או בב' וה' וקרא יו"ד פסוקים בלא פסוק המדלג אינו חוזר, ואם לאו חוזר. אבל בשבת אפלו דלג פסוק אחד חוזר וקורא, ואפלו אחר שהחזיר את התורה ואמר קדיש חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפלו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא. הפרשיות

ח אם אין לוי בבית הפנסת, כהן שקרא ראשון מברך שנית וקורא במקום לוי, אבל לא כהן אחר, כדי שלא יאמר שיקרא ראשון פגום:

ט יכן לא יעלו שני לויים זה אחר זה כדי שלא יאמר שיקרא מהם פגום:

י לנהגו לקרות כהן אחר כהן הפוסק ישראל בנייהם, ואומר החזן לשקורא לשני. אף על פי שהוא כהן, וכיצא כהן נהגים בלוי אחר לוי. הג"ה ולכן מתר לעלות גם כן למפטיר ככי האי גונא. ואם קורא מפטיר סתם אין לחוש לפגמו, דהרי לא מזכיר שמו. ויש אומרים דאין לקרות כהן או לוי למנין שבעה, אבל לאחר שנשלם המנין יכולים לקרות כהן או לוי (אגור בשם מהרי"ו ומרדכי פרק הנזקין ובית יוסף בשם ר' ירחם), וכן נהגין במדינות אלו. ומיהו, במקום צרף ודחק יש לסמך אסבךא ראשונה:

יא י"ש מי שאומר שאם קרא החזן כהן או לוי ואינו שם, לא יקרא לאחר בשם משום פגמו של ראשון, אלא אחר יעלה מעצמו (וכן נהגו. ש"צ שהוא כהן יכול לקרא כהן אחר לתורה) (מרדכי פרק הקורא עומד ואגור):

יב יעיר שפלה כהנים, אם יש ישראל אחד בנייהם, אותו ישראל קורא ראשון מפני דרכי שלום. יוכל שאין בהם ישראל כדי ספוקם או שאין שם ישראל כלל, קורא כהן אחר כהן, שאין שם משום פגום, שהכל יודעים שאין שם אלא כהנים, והוא הדין לעיר שפלה לויים:

יג אם קטן קורא בתורה בצבור, כסימן רפ"ב. אם אין כהן אלא סומא או שאינו כקי, כסימן קל"ט:

המשך הלכות קריאת ספר תורה, סימן קלה - סדר קריאת התורה ביום ב' וה'

ב במקום שמפסיקין בשבת בשחרית, שם קורין במנחה ובשני וחמישי ובשבת הבאה. הגה אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת (אור זרוע) (ועין לקמן סימן רפ"ב):

ג יכהן קורא בתורה ראשון, ואחריו לוי ואחריו ישראל:

ד יהמנהג הפשוט, שאפלו כהן עם הארץ קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל, והוא שהכהן יודע לקרות (ומיהו, אם יוכל לקרות עם הש"צ מלה במלה סגי בקף, כדלקמן סימן קל"ט (אבודרהם), שאם אינו יודע לקרות היאך יברך על התורה:

ה יאם הספר תורה פתוח והכהן קורא את שמע, אינו ראוי להפסיק, וקוראים ישראל במקומו. הגה וכן בתענית שאחר פסח וסכות שקורין ויחל, אם אין הכהן מתענה קורין לישראל, וטוב שילך הכהן מבית הכנסת (מהרי"ק שרש ט):

ו יאם נכנס הכהן לבית הכנסת אחר שהתחיל הישראל לברך ברפת התורה אינו פוסק, אבל ברכו לא הוי התחלה, ועומד הישראל בתבה עד שישלימו כהן ולוי ואז יקרא. יאם אין כהן בבית הכנסת, קורא ישראל במקום כהן, ולא יעלה אחריו לוי. הגה אבל ראשון יוכל לעלות (בית יוסף מהרי"ל בשם ר' ירחם נתיב ב בחלק ג) וישקורין אותו אומרים במקום כהן, שלא יטעו לומר שזהו כהן (טור):

ז יאם היו כהן ולוי בבית הכנסת וקרא הכהן וסבור שאין שם לוי, והתחיל לברך ברפת התורה שנית, אין מפסיקין אותו:

באר הגולה

ב שם ל"א ג גיטין נ"ט ד רב עמרם ורב נטרנאי ה רשב"א ו מהרי"א בשם תשובת הרשב"א ז מהרי"א בשם ארחות חיים ובשם הרי"ף ח גיטין נ"ט ט מהרי"א בשם ארחות חיים י שם בגמרא כ שם ל הרד"א בשם רב עמרם ורב עקיבא מ סעודה מ הנהגות מימוני בשם ר"מ נ ירושלמי פרק ה דגטין ס הרשב"א ע מרדכי פרק קמא דראש השנה [סימן קל"ז] א גיטין נ"ט [סימן קל"ז] א מגלה כ"א ב תוספות והרא"ש ג שם בגמרא ד הנהגות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה ה תרומת הדשן סימן כ"ד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

המועדים (דינים) כמו מנחה בשבת ושני וחמישי, לפי שכבר קראו הפרשיות בשבתות שלהן:

ד 'אם קרא אחד ב' פסוקים צריך לחזור ולקרות. ואם לא קראו בין שלשתן אלא ט' פסוקים, ג' לכל אחד, אינם צריכים לחזור ולקרות וראיה לדבר פרשת עמלק. אבל אם קראו פחות מט', צריכים לחזור ולקרות:

ה 'אם קרא פרשת פרה ופסק בולגר הגר בתוכם וגלל ספר תורה, חוזר ופותח ומתחיל מראש הפרשה עד תטמא עד הערב ומכרך לפניה ולאחריה:

ו 'הקורא בתורה ראשון וקרא השני מה שקרא הראשון, אם הוסיף על מה שקרא הראשון ג' פסוקים או אפילו שנים במקום דלא אפשר, אותו שני עולה מן המנין, ואם לאו אינו עולה מן המנין, חוץ מפרי החג משום דלא אפשר:

סימן קלח - שלא ישיר בפרישה פחות מג' פסוקים. ובו סעיף אחד:

א 'הקורא בתורה לא ישיר בפרישה פחות מג' פסוקים, מפני היוצאים אז מבית הכנסת שיאמרו העולה אחריו לא יקרא אלא שני פסוקים הנשארים. וכן לא יתחיל בה פחות מג' פסוקים, מפני הנכנסים אז בבית הכנסת שיאמרו שלא קרא הראשון אלא ב' פסוקים. הגה ואין חלוק בין פרישה פתוחה לסתומה. ופרשה שאינה רק ב' פסוקים מתר לשיר בתחלה ולהפסיק שם (תרומת הדשן סימן כ"ב) ויכון שיתחיל תמיד לקרא בדרך טוב ויסים בדרך טוב (אור זרוע וממוני פרק י"ג מהלכות תפלה). ועין לקמן סימן תכ"ח:

סימן קל"ט - סדר קריאת התורה וברכותיה. ובו י"א סעיפים:

א 'במקום שנהגו שהעולה עצמו קורא בקול רם, אם לא סדר תחלה בהפרשה פעמים ושלש בינו לבין עצמו לא יעלה. ובמקום שהסתן קורא הוא צריך לסדר תחלה (בית יוסף):

ב ימי שאינו יודע לקרות, צריך למחות בידו שלא יעלה לספר תורה. ואם צריכים לזה

שאינו יודע לקרות לפי שהוא כהן או לוי ואין שם אחר זולתו, אם פשיקרא לו ש"צ מלה במלה יודע לאמרה ולקרותה מן הכתב יכול לעלות, ואם לאו לא יעלה:

ג 'אפילו ראש הכנסת או חזן לא יקרא עד שיאמרו לו קרא, ונהגו שש"ץ פשוטה מכרך וקורא בלי נטילת רשות, משום דהוי כאלו משעה שמנחהו לש"ץ הרשוהו על פה. הגה ובמדינות אלו אין נוהגין כן, ואין הסתן עולה רק פשהסגן אומר לו לעלות, אבל אין קורין לו בשמו כמו שאר העולים שקוראים אותם בשמם פלוני בר פלוני. ומי שאביו מומר לעבודת פוכבים קורין אותו בשם אבי אביו, אבל לא בשמו לבד, שלא לבישו בפרבים (תרומת הדשן סימן נ"א וס"ח). ודוקא שלא עלה מימיו בשם אביו, אבל אם הוא גדול והרגל באותה העיר לעלות בשם אביו והמיר אביו לעבודת פוכבים, קוראים אותו בשם אביו כמו שהרגל, שלא לבישו בפרבים, וכן אם איכא למחש לאיבת המומר (מהר"ם פדואה סימן פ"ז).

ו' ו'אסופי ושתוקי קורין אותו בשם אבי אמו, ואם אינו יודע, קורין אותו בשם אביו, וכן לגר (ד"ע). 'סומא אינו קורא, לפי שאסור לקרות אפילו אות אחת שלא מן הכתב (ומהרי"ל כתב דעכשו קורא סומא, כמו שאנו מקרין בתורה לעם הארץ):

ז 'כל הקורין מכרכים לפניה ולאחריה. ופוחת הספר קדם שיכרך ורואה הפסוק שצריך להתחיל בו 'ואחר כך יכרך, ולאחר שקרא גולל ומכרך. (הגה ובשעה שמכרך ברכה ראשונה חפף פניו על הצד שלא יהא נראה כמכרך מן התורה (כל בו), ונראה לי דיהפך פניו לצד שמאלו):

ח 'נהגו לכסות הכתב בסודר בין גברא לגברא. (ובמדינות אלו נהגו שיהא מגוללת בין גברא לגברא, וכן עקר):

ט 'אומר ברכו, והברכות בקול רם. והאומרם בלחש טועה, כיון שאומרם שצריך לחזור ולכרך בקול רם. הגה כדי שישמעו העם ויענו ברוך ה' המכרך לעולם ועד (טור). ואם לא שמעו הצבור את

המכרך, אף על פי ששמעו הסתן עונה לא יענו עמו, אלא עונין אמן על דברי הסתן (בית יוסף בשם הר"י וארחות חיים וכל בו):

ז 'אחר שענו העם ברוך ה' המכרך לעולם ועד חזר המכרך ואומר ברוך ה' המכרך לעולם ועד, כדי לכלל המכרך עצמו בכלל המכרכים:

ח 'אפילו ברוך ברכת התורה לעצמו ותכף קראוהו לקרות בתורה, צריך לחזור ולכרך אשר בחר בנו כשקורא בתורה, דמשום כבוד התורה נתקנה כשקורא בצבור:

ט 'אם קראוהו לקרות בתורה קדם שיכרך ברכת התורה לעצמו, כבר נפטר מלכרך ברכת אשר בחר בנו, דלא גרע ממי שנפטר באהבה רבה:

י 'ברכה אחרונה אשר נתן לנו תורת אמת יזו תורה שבכתב, וחי העולם נטע בתוכנו הוא תורה שבעל פה:

יא 'הקורא בתורה צריך לאחז בספר תורה בשעת ברכה. הגה וסמכו מנהג זה על מה שנאמר ביהושע, לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, חזק ואמץ. ומזה נהגו לומר למסים לקרות בתורה בכל פעם חזק (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן קמ - דיני הפסק בגברת התורה. ובו ג' סעיפים:

א 'הקורא בתורה ונשתתף, העומד יתחיל ממקום שהתחיל הראשון ויכרך בתחלה ובסוף, כולהרמב"ם לא יכרך בתחלה. הגה ואפילו בזמן הנהגה שש"ץ קורא, דינא הכי (הר"י פרק אין עומדין):

ב 'העומד לקרות בתורה וברך ברכה שלפניה וקרא מקצת פסוקים ודבר דברי תורה או דברי חל, לא הוי הפסק ואינו צריך לחזור ולכרך:

ג 'העולה לקרות בתורה והראו לו מקום שצריך לקרות, וברך על התורה והתחיל לקרות, או לא התחיל, והזכירוהו שפרשה אחרת צריך לקרות, וגלל הספר תורה למקום שצריך לקרות בו, יש אומרים 'שאינו צריך לחזור ולכרך, 'ויש אומרים שצריך:

⦿ באר הגולה ⦿

ו שללי הלקט ומהרי"ק בשרש קע"ח ז כל בו בשם רבו ח הרד"א בשם תשובת הגאונים [סימן קל"ח] א מגלה כא [סימן קל"ט] א בית יוסף ב טור בשם מדרש רבה ופנחומא פרישה יתרו ג הר"ד אבודרהם משמעות המדרש ד שם בשם רבי סעדיה ה תוספתא הביאו הר"ף והרא"ש ו בית יוסף בסימן קמ"א לדעת כמה פוסקים ז מגלה כ"א ח שם ל"ב ט מרדכי שם י טור והנהות ממנוני בפרק י"ב מהלכות תפלה כ רבנו יונה ל ר' יונה והרא"ש בפרק ז דברכות בשם ר"י ברצלוני ורבי סעדיה מ טור בשם הרא"ש וסמ"ג בעשין י"ט ותוספות בשליה ראש השנה נ טור ס טור [סימן קמ] א וירושלמי וביאו הר"ף והרא"ש בפרק ג דמגלה ב בפרק י"ב מהלכות תפלה ג מרדכי שם בשם רבנו אפרים ד הרד"א ה בית יוסף

סימן קמא - דיני קורא והמקרא.

ובו ח' סעיפים.

א צריך לקרות מעמד, ואפלו לסמך עצמו לכתל באו לעמוד אסור, אלא אם כן הוא פעל בפשר. הגה וכן התחן הקורא צריך לעמד עם הקורא (מרדכי הלכות קטנות):

ב ילא יקראו שנים, אלא העולה קורא וש"צ שותק, האו שליח ציבור קורא והעולה לא יקרא בקול רם. ומכל מקום צריך הוא לקרות עם הש"צ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, אלא שצריך לקרות בנחת שלא ישמיע לאזניו. (ואפלו משמיע לאזניו ליפא למחש, דלא עדיף מתפלה כדלעיל סימן ק"א) (דעת עצמו):

ג ויש נוהגים להעמיד מי שמקרא לעולה מלה במלה ואחר שגומר המקרא המלה אומרה העולה:

ד אם שליח ציבור רוצה לברך לעצמו ולקרות צריך שיעמד אחר אצלו, שפשם שמתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכים לנהג בה על ידי סרסור:

ה אין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור:

ו יכולים לקרות ב' אחים זה אחר זה, והבן אחר האב, ואין מניחים אלא בשביל עין הרע. ואפלו אם א' הוא השביעי וא' הוא המפטיר לא יקראו השני בשמו משום עין הרע (מהרי"ל):

ז יעולה למגדל עולה בפתח שהוא לו בדרך קצרה ממקומו, וירד מהמגדל בדרך אחר שהוא לו בדרך ארצה עד מקומו. ואם ב' הדרכים שוים, עולה בפתח שהוא לו בדרך זמין וירד בפתח שנגדו. (ולא ירד עד שעלה כבר הראוי לקרות אחריו) (מרדכי הגדול):

ח מכל תבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבת כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר. ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני גדולי הדור, הרבנים הר"ר יצחק אבנהב והר"ר אברהם

ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא כפי המסורה ולא רצה, ונדוהו והורידוהו מהתבה:

סימן קמב - דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שידע לקרות בדיוק, ובו ב' סעיפים:

א יקרא וטעה אפלו בדקדוק אות אחת, מחזירין אותו. הגה וכן דין התחן הקורא. ודוקא בשנוי שמשפנה על ידי זה הענין, אבל אם טעה בנגינת הטעם או בנקוד אין מחזירין אותו, אבל גוערין בו (בית יוסף ופסקי מהרי"א סימן קפ"א)

ב ביושב שיש שם מנין ואין מי שידע לקרות בתורה כהלכתה בדקדוק ובטעמים, אפלו הכי יקראו בתורה בברכה כהלכתה. ומפטירין בנביא. ועין בסמוך ריש סימן קמ"ד):

סימן קמג - דין אם נמצא ספר

תורה מטעה ונתר דיני הספר.

ובו ד' סעיפים:

א אין קורין בתורה בפחות מעשרה גדולים בני חורין. ואם בהתחילו בעשרה ויצאו מקצתן, גומרים:

ב אם כתבו כל חמש לבדו יאפלו בגלילה בספר תורה אין קורין בו, עד שיהיו כל חמשה חמשים תפורים ביחד. הגה והם כתובים בגלילה כספר תורה, אבל בחמשים שלנו, אפלו כל ה' ספרים ביחד אין לברך עליהם (מרדכי סוף פרק הנזקין וסוף פרק הקומץ ותשובת הרמב"ן סימן קפ"ז וקצ"ט ורבי ירחם נתיב ב חלק ג ואגור בשם שבלי הלקט ומהרי"ק שרש ס"ח והפל בו ומ"ע פרק ט מהלכות ספר תורה). ובמקום שיש ספר תורה ואין ש"ץ הבקי בנגינה בעל פה, ראיתי נוהגים שהש"ץ קורא מן החמש בנקוד והעולה קורא אחריו מן הספר תורה הפשוט: **ג** יאפלו בכפרים שאין נמצא להם ספר תורה פשוט, אין מברכין עליו:

ד אם נמצא טעות בספר תורה בשעת קריאה, מוציאין ספר תורה אחרת ומתחילין במקום שנמצא הטעות ומשלימין הקורים על אותם שקראו

במטעה. ואם נמצא טעות באמצע קריאת הקורא, גומר קריאתו בספר הפשוט ומברך לאחריה ואינו חוזר לברך לפניו. הגה ואם כבר קראו עמו ג' פסוקים ואפשר להפסיק, פוסקים שם ומברך אחריה, ומשלימים המנין בספר תורה האחרת שמוציאין (מרדכי פרק ב דמגלה). והא דמוציאין אחרת, דוקא שנמצא טעות גמור, אבל משום חסרות ויתרות אין להוציא אחרת, שאין ספרי התורה שלנו מדקקים כל כך שנאמר שהאחרת יהיה יותר פשוט (אגור ופסקי מהרי"א סימן פ. ורי"א ז). ומהרי"ל פסק דאין להביא ספר תורה אחרת, ובית יוסף פסק דצריך לחלק כף). ובשעת הדחק שאין לצבור רק ספר תורה פסול ואין שם מי שיכול לתקנו, יש אומרים דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו (כל בו ואבודרהם). ויש פוסקין (תשובת הרשב"א תפ"ז ותת"ה ומימוני פרק י מהלכות ספר תורה). ואם חפש אחד שלם בלא טעות יש להקל לקרות באותו חמש אף על פי אף על פי שיש טעות באחרים (ר"ן):

ה יבית הכנסת שאין בהם מי שידע לקרות אלא אחד, יברך ויקרא קצת פסוקים ויברך לאחריהם, וחוזר לברך תחלה וקורא קצת פסוקים ומברך לאחריהם, וכן יעשה כמה פעמים כמספר העולים של אותו היום:

סימן קמד - שיא דדלג בתורה מענין לענין ודיני ההפטרות ובו ד' סעיפים

א מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה מפרשה זו לפרשה אחרת. והני מלי בשני ענינים, דחשיבין שמא תתבלבל דעת השומעים, אבל בחד ענינא, כגון אחרי מות ואף פעשור שכהן גדול קורא ביום הכפורים, מדלגין והוא שלא יקרא על פה, שאסור לקרות שלא מן הכתב אפלו תבה אחת. ובנביא מדלגין אפלו בשני ענינים, והוא שלא ישהה בדלוג בענין שיעמדו הצבור בשתיקה, והני מלי בנביא אחד, אבל מנביא לנביא אין מדלגין. ובתרי עשר מדלגין מנביא לנביא, ובכלד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו:

באר הגולה

סימן קמא] א מגלה כ"א ב ירושלמי שם ג ירושלמי שם פק קמא דברכות ד מגלה כא ה טור בשם הר"מ ו תוספות סוף פרק קמא דבבא בתרא והרא"ש ז רש"י פרק קמא דשבת ח ירושלמי הביאו הרי"ף והרא"ש פק קמא דברכות ט סוטה ל"ט י כל בו סימן כ' ומרדכי בהלכות קטנות כ פתרי ר' ישאל ק"ט ל בית יוסף מ רשב"א [סימן קמב] א רמב"ם פרק י"ב מהלכות תפלה ב פתבי מהר"ר ישאל [סימן קמג] א מגלה כ"ד ב ירושלמי שם ג גטין נ"ט ד רש"י שם ה תשובת הרשב"א והרא"ש ו בית יוסף בשם רבו מהר"י בי רב ז תוספתא מגלה והביאו הרי"ף והרא"ש והטור [סימן קמד] א מגלה כ"ד יומא ס"ט

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון מז - עמוד ג]

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

כתבי קדש (אגדה ותוספות פרק קמא דשבת), ולא נהגו כן, וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו, ובספר תורה אפלו בכהאי גוונא אסור (ד"ע אגדה). בגדול שבאותם שקראו בתורה גוללו. יורגילים לקנותו בדמים יקרים לחכב המצוה. הגה יש אומרים אם המעיל בצד אחד פשתן ובצד אחד משי, צריך להפך המשי לצד הספר ולגלל (מרדכי סוף מגלה), ולא נהגו כן (בית יוסף סימן קנ"ג). ואין לגלל במפה הקרועה אם יש לו אחרת (מהרי"ל). ואין לעשות מפות לספר תורה מדברים ישנים שנעשו בהם דבר אחר לצרף הדיוט. ועין לקמן סימן קנ"ג (אגדה מסכת מנחות ותשובת מהרי"ל סימן קי"ד ובית יוסף ורשב"ץ):

ב יכול מי שירצה לקנות להושיט המעילין לגולל ואין הגולל יכול למחות בו, כי אף על פי שקנה הגלילה לא קנה לקח המעילים (וכן במקומות שנוהגין לקנות הוצאה והכנסה אין הש"ץ יכול למחות, כי אין זה שיער לחזנים) (מרדכי סוף מגלה וא"י):

ג הגולל ספר תורה יעמידנו כנגד התפר, כדי שאם יקרע, יקרע התפר:

ד הגולל ספר תורה גולל מבחוץ, וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים. הגה פרוש, כשהספר עומד לפניו יהיה הפתח נגד פניו ויתחיל לגלל מבחוץ, ואחר שגמר הגלילה יהדק סוף המטפחת בפנים, שפשט לקרות בו ימצא ההדוק בפנים ולא יצטרף להפך הספר תורה (טור והרא"ש סוף פרק בני העיר). ונראה דכל זה מירי כשאחד עושה כל הגלילה, אבל עכשיו שנוהגים שאחד מגביה ואחד גולל, הפתח יהיה נגד המגביה, וכן נוהגים, כי הוא עקר הגולל והאוחז הספר תורה:

ב קטן מתרגם על ידי גדול, אבל אינו כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן:

ג יהאידנא לא נהגו לתרגם, משום דמה תועלת בתרגום כיון שאין מבינים אותו: סימן קמו - שלא לדבר בשעת הקריאה. וכו' ד' סעיפים:

א "אסור לצאת ולהניח ספר תורה כשהוא פתוח, אבל בין גברא לגברא שפיר דמי:

ב כיון שהתחיל הקורא לקרות בספר תורה אסור לספר אפלו בדברי תורה אפלו בין גברא לגברא, יוצא אפלו אם השלים הוא הפשוטה. ויש מתירים לגרס (פרוש ללמד) בלחש. ויש אומרים שאם יש י' הדיציתי (פרוש שמשמין לבס) לספר תורה מתר לספר (בדברי תורה) (בית יוסף בשם מהרי"א). ויש מתירים למי שתורתו אמנותו. ויש מתירים למי שקדם שנפתח ספר תורה מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמע ספר תורה אלא לקרות, ומתחיל לקרות. "ולקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה שרי. וכך זה אינו ענין לפרשת זכור ופרשת פרה שהם בעשרה מדאורייתא שצריך לכוון ולשמעם מפי הקורא. והנכון, שכל הפרשיות ראוי למדקדק בדבריו לכוון דעתו ולשמעם מפי הקורא:

ג "אסור לספר כשהמפטר קורא בנביא עד שישלים, כמו בספר תורה:

ד אין צריך לעמד מעמד בעת שקורין בתורה. (ויש מחמירין ועומדין וכן עשה מהר"ם) (מרדכי פרק רבי אליעזר דמילה):

סימן קמו - דיני גלילת ספר תורה. וכו' ח' סעיפים:

א "אסור לאחז ספר תורה ערם בלא מטפחת. הגה ויש אומרים דהוא הדין שאר

המשך הלכות קריאת ספר תורה, סימן קמד - שלא לדלג בתורה מענין לענין, ודיני ההפטרות

ב ינוהגין בשבת שיש בו חתן לומר אחר הפטרת (הפטרה, יש אומרים שהוא מלשון אין מפטירין אחר הפסח שענינו סליק, כלומר סליק תפלת שחרית) השבוע שנים או שלשה פסוקים מהפטרת שיש אש"ש. וכשחל ראש חדש בשבת וביום א', אחר ששפטירין ההפטרה בשבת אומרים פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן מחר חדש, ואין למחות בידם (ועין לקמן סימן תכ"ה סעיף ב' ובסוף סימן תכ"ח ה"א נ"הגין):

ג אין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד הצבור. ואם אין להם אלא ספר תורה אחד והם צריכים לקרות בשני ענינים, גוללין, וידחה כבוד הצבור:

ד אין קורין לאדם אחד בשני ספרי תורה משום פגמו (פרוש, שנגאף כפוגם ומטיל הפי בראשון), של ראשון, אבל שלשה גברי בשלשה ספרים, כגון ראש חדש טבת שחל להיות בשבת ליפא משום פגם:

סימן קמה - דיני המתרגמין. וכו' ג' סעיפים:

א "בימי חכמי הגמרא היו נוהגים לתרגם כדי שבינו העם. אין הקורא רשאי לקרות לתרגמן יותר מפסוק אחד, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי המתרגם. ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מהמתרגם ולא המתרגם יותר מהקורא. ואין הקורא רשאי לטיע למתרגם, שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה:

⊕ באר הגולה ⊕

ב בית יוסף והטעם מבאר שם ג יומא ס"ט ד הריטב"א שם ובהנהגות מרדכי דגטין ה יומא שם [סימן קמה] א מגלה כ"ג ב שם ג תוספות במגלה שם והביאם הטור [סימן קמו] א ברכות ח ב סוטה ל"ט ג הרשב"א בתשובה ד רש"י שם ה בעל ה"ג ו הרי"ף שם והביאו הטור ז תלמידי רבנו יונה ח מרדכי והנהגות אשרי ומנהג ר' יהודה חסיד ט תוספות ריש פרק ג דמגלה והרא"ש והסמ"ג י רבי ירחם נתיב ב' כ טור בשם רב שר שלום [סימן קמו] א מגלה לב ב שם ג טור בשם מנהג אשכנז ד מרדכי שם ה שם בגמרא לפרוש הרי"ף ו שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

ה ימוטב תגלל המטפחת סביב הספר תורה ולא יגלל הספר תורה כשכונךו במטפחת:

ו ה"גולל ספר תורה בתוך התיק טועה:

ז ט"אין המפטר מתחיל עד שיגמרו לגלל הספר תורה, כדי שלא יהא הגולל טרוד ויוכל לשמץ ההפטר:

ח "ביום שיש בו ב' ספרי תורה לא יפתחו הב' ולא יסירו המפה עד שיגללו הראשון. הגה ואין מסלקין הראשונה עד שכבר הניחו השניה על השלחן, שלא יסירו דעתן מן המצות. ומוציאין ב' הספרים כאחת, ותופסין השניה עד אחר שקראו בראשונה (אור זרוע בשם הירושלמי):

סימן קמח - שלא יפשיטו שליח ציבור התכה. ובו סעיה א' אחד:

א "אין שליח ציבור רשאי להפשיט התכה בצבור כל זמן שהם בבית הכנסת. (פרוש רש"י, שהיו רגילים להביא ספר תורה מבית אחר שהיא משתמרת בו וכו', עד שטרח צבור הוא להתעכב שם. ועין בפנים בארח חיים):

סימן קמט - שהציבור לא יצאו מבית הכנסת עד שיצניעו ספר תורה. ובו סעיה א' אחד:

א "אין הציבור רשאים לצאת מבית הכנסת עד שיצניעו ספר תורה. הגה מיהו, אם אינם יוצאים רק יחיד לית לן בה (בית יוסף בשם הר"י בחדושי מגלה). ואם מצניעים הספר תורה בבית אחר, אם אין לבית הכנסת אלא פתח א' צריכין להתעכב עד שיצא הספר תורה וילכו אחריו למקום שמצניעים אותו שם ואם יש לבית הכנסת שני פתחים, יכולים לצאת בפתח אחד קדם שיצא הספר תורה בפתח האחר, ובלבד שילכו אחר הספר תורה וילוהוהו למקום שמצניעין אותו שם. הגה ובמקומות שמצניעין אותו בהיכל שהוא הארון בבית הכנסת, מצוה לכל מי שעוברת לפניו ללוותה עד לפני הארון שמכניסין אותה שם (דעת עצמו ומהר"ל). וכן הגולל ילך אחר הספר תורה עד לפני הארון, ועומד שם עד שיחזירו הספר תורה למקומה (הגהות ממוני פרק י"ב מהלכות תפלה), וכן נוהגין במגביה הספר תורה כי הוא עקר הגולל, וכמו שנתבאר סימן קמ"ז סעיה ד.

ויש שכתבו שמביאים התינוקות לנשך התורה כדי לחנכם ולזרזם במצות, וכן נוהגין (אור זרוע):

הלכות בית הכנסת

סימן קנ - בגנין בית הכנסת ושיהיה גבוה. ובו ה' סעיפים:

א "כופין בני העיר זה את זה לבנות בית הכנסת ולקנות להם תורה נביאים וכתובים. (ועין לעיל סימן נ"ה סעיה כ"ב אם כופין זה את זה לשכר להם מנזן):

ב "אין בונים בית הכנסת אלא בגבהה של עיר. וימגביהין אותו עד שיהיה גבוה מפל בתי העיר שמשמשים בהם לאפוקי בירניות (פרוש, בגנים העשויים לנוי, תרגום שכיות החמדה בירניות שפירן) ומגדלים שאין משמשים בהם. ונג שהוא משפע ואינו ראוי לתשמיש, ימשערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש, דהינו שאם יש עליה תחת הגג לא תהא גבוה יותר מבית הכנסת. הגה ובשעת הדחק, או שיש אימת מלכות שאינן רשאים לבנות בית הכנסת כדינו, מתר להתפלל בבית אף על פי שדרין בעליה על גביו, ובלבד שינהגו בעליה שעליו בנקיות, כמו שיתבאר סוף סימן קנ"א (בית יוסף סימן קנ"ד בשם מהר"י בן חביב):

ג "מי שהגביה ביתו יותר מבית הכנסת, יש אומרים שכופין אותו להשפילו. (ואם עשה בנזן גבוה יותר בקרן אחד מבית הכנסת סגי בך) (הגהות ממון פרק י"א מהלכות תפלה שפן היה מעשה):

ד "הבונה כנגד חלון בית הכנסת אין מספיק לו בהרחקת ד' אמות, לפי שהוא צריך אור גדול:

ה "אין פותחין פתח בית הכנסת אלא כנגד הצד שמתפללין בו באותה העיר, שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח כדי שישתחוו מן הפתח נגד הארון שהוא ברוח שמתפללין נגדו. הגה ועושים בימה באמצע בית הכנסת, שיצמד עליה הקורא בתורה וישמעו כלם. וכשמתפלל השליח צבור, פניו כלפי הקדש. וסדר הישיבה כך היא, הזקנים יושבים פניהם כלפי העם, ושאר העם כלם יושבים שורות שורות, פניהם כלפי הקדש ופני הזקנים (טור):

באר הגולה

סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת. ובו י"ב סעיפים:

א "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטלה, ואין אוכלים ושותים בהם, ולא מתקשטין בהם ולא מטילין בהם, ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. ונתלמידי חכמים ונתלמידיהם מתרים לאכל ולשתות בהם מדחק. ויש אומרים דבבית המדרש אפלו שלא מדחק שרי (ר"ן פרק בני העיר). ו"אין מחשבים בהם חשבונות אלא אם פן הם של מצוה, כגון קפה של צדקה ופדיון שבויים. ו"אין מספידים בהם, אלא אם פן יהיה ההספד לאחד מגדולי העיר שפל בני העיר מתקבצים וקאים להספידו. ואם צריך לפנס בהם לצרכו, כגון לקרא לאדם, יפנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועז ואחר כך יקראנו, כדי שלא יהא נראה כאלו נכנס לצרכו. ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות, יאמר לאחד מהתינוקות קרא לי פסוק שאתה קורא בו, או ישאח מעט ואחר כך יצא, שהישיבה בהם מצוה, שנאמר אשרי יושבי ביתך. (שעור הישיבה כדי הלוח ב' פתחים) (לדעת היש מפרשים בסימן צ' סוף סעיה כ מרדכי ריש פרק השותפות):

ב "יש אומרים, שמה ששינינו בקדשת בתי מדרשות, רוצה לומר, של רבים דמיא בבית הכנסת, אבל יחיד הקובע מדרש בביתו לצרכו, אין לו קדשה כל כך:

ג "אין ישנים בבית הכנסת אפלו שנת עראי, אבל בבית המדרש מתר:

ד "לצורך בית הכנסת מתר לאכל ולישן בתוכו. ומשעם זה ישנים בליל יום הכפורים בבית הכנסת. ואפלו לצורך מצוה אחרת, כגון כשנזקקים לעבר השנה בבית הכנסת, מתר לאכל שם:

ה "היו לבית הכנסת שני פתחים, לא יפנס בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני לקצר דרכו. ואם היה הדרך עובר קדם שנבנה בית הכנסת, מתר. וכן אם לא נכנס בו תחלה כדי לקצר דרכו, מתר לעשותו דרך. וכשנכנס בו להתפלל מתר למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר:

ז שם ח ריב"ש בתשובה ט סוטה ל"ט י מרדכי בסוף הלכות קטנות [סימן קמח] א סוטה ל"ט לפרוש הגאון הביאו השור [סימן קנ] א תוספתא בתבוקה הרי"ף והרא"ש בריש פרק קמא דבבא בתרא ב תוספתא פרק ג דמגלה ג שבת י"א ד טור לדעת הרא"ש ה הרא"ש שם והשור ו אגדה בפרק קמא דבבא בתרא ז תוספתא לפרוש התוספות וכתבוקה הרי"ף והרא"ש בפרק קמא דמגלה [סימן קנא] א מגלה דף כ"ט ב רמב"ם פרק י"א מהלכות תפלה ממשמעות הגמרא שם ג שם בגמרא ד הרמב"ם שם ה שם בגמרא ו הרי"ן בן חביב ובית יוסף ז שם ח הגהות ממוני פרק י"א מהלכות תפלה מירושלמי פרק קמא דפסחים ט מגלה כ"ט ובכחות ס"ב

ו' מתר לפנס בבית הפנסת ממקלו ובתרמילו ובאפנדתו (פרוש, מיני פיסים, תרגום ובילקוט ובתרמילה). יוש אוסרים לפנס בו בסמין ארף או בראש מגלה:

ז' ליכול לרק בו, ובלבד שישפשפשו ברגליו, או שיהיה שם גמי שאם ירק לתוכו לא יהא נראה:

ח' מיטט שעל רגליו ראוי לקנחו קדם שיפנס להתפלל, וראוי שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוף:

ט' ינוהגים בהם כבוד לכבדן ולרפצן (פרוש כבוד, נקוי הבית, רבוץ, זריקת המים על פני הקרע). וינוהגין להדליק בהם גרות לכבדן:

י' אפלו לאחר שהרכבו עדין הן בקדשתן, וכשם שנוהגים בהם כבוד בישובן כף נוהגים בחרבנם, חוץ מכבוד ורבוץ. ואם עלו בהם עשבים, תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום עגמת נפש, כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם:

יא' אם בשעת בגנן בית הפנסת התנו עליו להשתמש בו, מתר להשתמש בו בתרבנו, אבל בישובו לא מהני תנאי, ואפלו בתרבנו, לתשיש מגנה בגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי פנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי פנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

יב' יש לזהר מלהשתמש בעליה שעל גבי בית הפנסת תשיש קבוע של גנאי, בגון לשפכ שם, ושאר תשישים יש להסתפק אם מתר להשתמש שם. הגה וכל זה דוקא בבית הפנסת קבוע שנבנה מתחלה לקו, אבל בית שיחדו לאחר שנבנה, לבית הפנסת מתר לשפכ עליו (פסקי מהרי"ו):

סימן קנב - שפא פסתור שום

בית הפנסת. ובו פיערף אהד:

א' אין סותרין בית הפנסת כדי לבנות בית הפנסת אחר, שפא יארע להם אנס שלא יבנו האחר, אלא בונים האחר תחלה ואחר כך סותרים הישן (ואפלו לא רצו לסתור רק מחיצה א' להרחיבו, נמי דינא

הכי) (רבנו ירחם נתיב ג ח"ה ובית יוסף בשם הרמב"ם). ויהני מלי שהיה הראשון חזק, אבל אם חרבו יסודותיו או נטו כתליו לפל, סותרים אותו מיד יומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה, שפא תדחק השעה וישאר חרב. הגה ואסור לקח אבנים מבית הפנסת הישנה כדי לבנות חדשה (הגהות אשר"י פרק בני העיר). ואסור לסתור דבר מבית הפנסת אלא אם פן עושה על מנת לבנות (מרדכי פרק בני העיר):

סימן קנג - דיני בגנן בית הפנסת. ובו כ"ב סעיפים:

א' מתר לעשות מבית הפנסת בית המדרש, אבל לא מבית המדרש בית הפנסת:

ב' בני העיר שמכרו בית הפנסת יכולים לקח בדמיו תבה, דהינו היכל שמניחין בו ספרי תורה או לוח שמעמידין עליו ספרי תורה. מכרו תבה, יכולים לקח בדמיו מטפחת של ספר תורה. מכרו מטפחת, לוקחין בדמיה ספרים, דהינו שכתוב כל חמש לבדו, וכן נביאים וכתובים. מכרו ספרים, לוקחין בדמיהן ספרי תורה אבל איפכא, להורידן מקדשתן, אסור. ואפלו אם קנו בקצת המעות דבר שקדשתו חמורה, אין יכולין לשנות המותר לקדשה קלה:

ג' ספר תורה שנמצא בו טעות דינו כחמשים (ועין לעיל סימן קמ"ג):

ד' אם מתר לקנות בדמי קדשה אחת קדשה אחרת פיוצא בה, יוש אוסרים היוש מתירים:

ה' אם גבו מעות לבנות בית הפנסת או בית המדרש או לקנות תבה או מטפחת או ספר תורה, ורצו לשנותו מלצרך מה שגבו אותם, אין משנין אלא מקדשה קלה לחמורה, אבל אם עשו בהם הדבר שגבו אותם בשבילו, משנין המותר לכל מה שיירצו. ואם כשגבו המעות התנו לעשות הפצם ממותר הדמים, אפלו קנו ומכרו וחרזו וקנו קדשה במקצת הדמים מתר להוריד המותר, אבל אם לא התנו כשגבו אלא כשמכרו התנו, אסור להורידם. הגה ואם קנו במקצת דמים אלו שגבו עצים ואבנים, חלה קדשת הדמים על העצים והאבנים ואסור לשנותן רק לקדשה

פאר הגולה

חמורה. ואם הביאו עצים ואבנים לצרך בגין בית הפנסת, אם באו ליד גבאי אסור לשנותן רק לקדשה חמורה, וקדם שבאו לידי גבאי מתר לשנותן, אבל מכל מקום לא יוכל לחזר בו (בית יוסף וכן משמע במרדכי ריש פרק בני העיר):

ו' מוכרים בית הפנסת וכן שאר דברים שבקדשה, ואפלו ספר תורה, להספקת תלמידים או להשיא יתומים בדמיו:

ז' והא דבית הפנסת נמכר, הני מלי של כפרים שאין באים אנשים ממקומות אחרים, שלא נעשית אלא לבני הכפרים לבדם (ואפלו בנו אותה משל אחרים) (מרדכי ישן בשם ראב"ה), ולכן יכולים למכרו ומכל מקום המעות נשארים בקדשתן ואינם רשאים להורידן מקדשתן, והינו כשמכרו בני העיר שלא מדעת פרנסיהם, והוא הדין אם מכרו ז' טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר, אלא אם הספיקו ז' טובי העיר באותו מכר והיו במעמד אנשי העיר, רשאים להוציא המעות לכל מה שיירצו. ואם קבלו עליהם בני העיר בפרוש בכמך זה כל מה שיעשה אפלו יחיד, מה שעשה עשוי. הגה וכל שו' טובי העיר מוכרים בפרסום, מקרי במעמד אנשי העיר ואינן צריכין לומר הן או לאו (מרדכי). אבל של כרכים שבאים שם ממקומות אחרים, אפלו בנו אותו משלהם אינו נמכר, אלא אם פן תלו אותו בדעת היחיד, שאז יעשה בו היחיד מה שיירצה בהסכמת הצבור. והוא הדין לכל דברי קדשה שנזכרו פאן, דכלהו גרירי בתר בית הפנסת. הגה יחיד שבנה בית הפנסת ונתנה לקהל, דינה כבית הפנסת של קהל, אבל אם שיר לעצמו בה שום פח, אין לה מכר פי אם על פי הקהל ועל פיו או יורשיו (אור זרוע והגהות אשר"י פרק בני העיר), וכל זה לא מירי אלא כשיש להם בית הפנסת אחרת, אבל אם אין להם רק בית הפנסת אחת אסור למכרו דהא אפלו לסתרו אסור עד שיבנו אחרת (רבנו ירחם נתיב ב' חלק ה). כל דבר שבקדשה שנמכר ומתו לשנותו, נמכר בלא הכרזה ואין בו אונאה אבל דבר שאסור לשנותו לקדשה קלה צריך הכרזה (רשב"א סימן תרי"ד):

י וכן משמע שם בברכות כ ארחות חיים בשם מהר"ם ל שם בגמרא ושם בירושלמי מ מהר"י בן חביב נ מגלה כ"ח ס טור ע שם בגמרא פ שם צ מרדכי פרק קמא דשפת ומהר"ק בסימן קס"א [סימן קנב] א מגלה כ"ו ובריש בתרא ב שם בבא בתרא ג הרמב"ם בפרק י"א מהלכות תפלה [סימן קנג] א מגלה כ"ו וכ"ז ב שם ג הרשב"א ד ר"ן ה מהר"א לדעת הטור ו שם בגמרא ז הרא"ש בתשובה ח שם בגמרא ט שם בגמרא כ"ו י בית יוסף בשם מרדכי ישן כ שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

אין יכולים להוציא לחלין ולמכרם, והקהל יכולים לתפושם שישארו בחזקת הקדש אחר מיתת המקדיש:

יט ייש מי שאומר, שאם נמצא אחר מיתת אדם כתב פתוב שהקדיש פלים, ואין עליו עדים, ולא מסרו לקהל, אפלו הכי הוי הקדש:

כ ייש מי שאומר, שספר תורה שהחזק שהיה של אבותיו של ראובן אין הצבור יכולים להחזיק בו:

כא האין לקנות מעילים שנשתמש בהם הדיוט, לתשמיש קדשה. הגה אסור לעשות מאתנן זונה או מחיר כלב דבר של מצוה כגון בית הפנסת או ספר תורה. ודוקא מהאתנן עצמה, אבל אם נתנו לה מעות באתנן, מטר לקנות בהן דבר מצוה. ולא מקרי זונה אלא אסור ערוה, אבל אלו הפנויות הקדשות שמקדישות דבר מטר לקבל מהן (רבנו ירמיהו ג' ח"א):

כב אדם שהוא רגיל בשום מצוה, כגון גלילה, וארעו אנס או עני ונתנו הקהל המצוה לאחר, ואחר כך העשיר ורצה שיחזירו לו המצוה, אם בשעה שנתנו הקהל המצוה לשני היה ספוק ביד הראשון לתת מה שהיה נותן בכל שנה ולא חפץ בה, ונתרצה הוא עם שאר הקהל לתת לאחר, אבד זכותו, אבל אם כשנתנו לשני לא היה ביד הראשון ספוק לתת מה שהיה נותן, ועתה שיש בידו רוצה לזכות במצותו ולחזור ולתן מה שהיה נותן תחלה חוזר למצותו:

סימן קנד - דיני תשמיש קדשה ונרות בית הפנסת. וכו' מ"ו מעיפים:

א ארובה של עיר, אף על פי שמתפללין בה פתעניות אין בה משום קדשה, מפני שהיא עראי. יוכן בתים וחקירות

יג קצבו מעות לבנין בית הפנסת וקא להם דבר מצוה, מוציאין בה המעות. קנו אבנים וקורות, לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים, אף על פי שהביאו האבנים ונגדרום ואת הקורות ופסלום והתקינו הפל לבנין בית הפנסת, מוכרים הפל לפדיון שבויים בלבד, אבל אם פנו ונגמרו לא ימכרו בית הפנסת, אלא יגבו לפדיון מן הצבור:

יד ראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה בית הפנסת, ולא רצו עובדי כוכבים להניחן לבנות בית הפנסת, והקהל אומרים לבנות עליה בית לתלמוד תורה, וראובן אומר אדעתא דהכי לא נדרי, לא מצי ראובן הדר בה, ואם ראובן לא היה דר שם היו יכולים לשנותה, ואם הוא מבני אותה העיר אינם רשאים לשנותה אם הוא עומד וצוח (פרוש, וצווק) אלא אם כן יש שם חבר עיר, דכל מאן דאתי אדעתא דידה אתי. (ווי' טובי העיר דינם כחבר עיר) (מדרכי ריש בני העיר):

טו שאין אדם יכול לאסור חלקו מבית הפנסת ולא מהספרים ואם אסר אינו פלוס:

טז מי שהשאיל ביתו לבית הפנסת ויש לו מריבה עם אחד מהקהל, אינו יכול לאסרה אלא אם כן יאסרנה לכל הקהל באחד. הגה ודוקא שהשאיל תחלה סתם, אבל אם התנה מתחלה שכל זמן שירצה למחות יהא בידו למחות, או שלא השאיל להם בפרוש אלא הניחם לפנס לביתו, הרשות בידו למחות במי שירצה (מהר"ם פאדואה סימן פ"ה):

יז מי שהיה בביתו בית הפנסת ימים רבים אין הצבור רשאים לשנותו בבית אחר:

יח ייש מי שאומר, שפלי הקדש של פסוף שנהגו להביאם תמיד לבית הפנסת בחגים

המשך הלכות בית הכנסת, סימן קנג - דיני בנין בית הכנסת

ח לבנו בית סתם והקדישוהו אחר כך לבית הפנסת, דינו כבית הפנסת, אבל אינו קדוש עד שיתפללו בו אפלו אם בנאוהו לשם בית הפנסת, וכיון שהתפללו בו אפלו אורחים לפי שעה כיון שהיה מיוחד לתפלה, קדוש. וואם לפי שעה הקדישו, הפל כפי מה שאמרו:

ט יבשמוכרים אנשי הפנסת בית הפנסת יכולים למכרו ממכר עולם והלוקח יעשה בו מה שירצה, חוץ ממרחץ וברסקי ובית טבילה ובית הפסא. ואם מכרוהו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, יעשה הלוקח אפלו אלו הארבעה דברים:

י ייש אומרים דיחיד בשלו אפלו ספר תורה מטר למכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה, כל שלא הקדישו לקרות ברבים. ויש מי שאסור, אלא אם כן ללמד תורה או לשא אשה:

יא בבית הפנסת או לבנים ועצים מבית הפנסת ליש שסתרו, יכולים לתן במתנה, דאי לאו דהנה לאו הנאה מנה לא הוי יחבי לה, הדר הוי לה פמכר. וכן יכולים להחליפן באחרים והם יוצאים לחלין, אבל אסור למשכנן או להשפירן או להשאילן אפלו על ידי ז' טובי העיר, שעדין נשארים בקדשתן, שאין באן דבר אחר שתחול קדשתן עליו. הגה ודוקא בדרך שמורדין מקדשתן, אבל מטר להשאיל אפלו ספר תורה לקרות בה, אפלו משל רבים ליחיד (בית יוסף בשם ארחות חיים):

יב מי שיש לו תנאי עם הקהל שלא יוכל לבנות בית הפנסת כי אם הוא וזרעו, אינו יכול למכר זכותו לאחר:

⊕ באר הגולה ⊕

ל ירושלמי ויהיאו הרא"ש שם מ מרדכי שם נ מגלה כ"ו ס הרא"ש ונמוקי יוסף וספר ארחות חיים ע הרמב"ם בפרק ו מהלכות תפלה פ מגלה כו צ מרדכי בסוף פרק החובל ק בבא בתרא דף ג' לשון הרמב"ם בפרק ח מהלכות מתנות עניים ר מרדכי שם פרק בני העיר ש ספר ארחות חיים בשם הראב"ד וכל חכמי דורו ת שם א מהר"י קולון ק"ג ב שם סימן קס"א ג שם ד שם סימן ע' ה תשובת מהר"ל בשם אגדה ו מרדכי בפרק ג' דבבא בתרא [סימן קנד] א מגלה כ"ו ב טור

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

שמתקבצין בהם להתפלל באקראי (פרוש), דרך מקרה והזדממן לא דרך קביעות) אין בהם שום קדשה:

ב יהשוכרים בית ומתפללין בו, אין לו דין בית הכנסת:

ג יתשמישי קדשה, כגון תיק של ספרים ומזוזות, ורצועות תפלין, וארגו שנותנין בו ספר תורה או חמש וכסא שנותנין עליו ספר תורה, ויילון שתולין לפני התיכל, יש בהן קדשה וצריך לגנון. הגה ודוקא הדבר שמניחין בהן דבר הקדשה בעצמו לפעמים או שנעשית לכבוד, כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל אותו מכסה שהוא לשמר אותו מכסה שעל הקרשים לא מקרי תשמיש, דהוי תשמיש דתשמיש, וכל פיוצא בזה. הגה יש אומרים דלא מקרי ארון הקדש אלא אם הוא כמין ארגו שאינו עשוי רק לכבוד התורה, אבל ארון הבנוי בחומה שנעשה לשמירה לא מקרי תשמישי קדשה, וכל שפן אם הספרים מתקלקלים בו דמתר לטלן משם (מרדכי והנהרות אשר"י פרק בני העיר). אסור לכבס מטפחת של ספר תורה במי רגלים מפני הכבוד (רבונו ירעם נתיב ב ח"ו, ר"ן מרדכי פרק ג' דמועד קטן):

ד המטפחות ספר תורה שבלו יכולים לעשות מהם תכריכין למת מצוה, וזו היא גניזתן:

ה יספר תורה שבלה, מניחין אותו בכלי חרס וגונזין אותו בקבר תלמיד חכם, אפלו אינו אלא שונה הלכות ולא שמש תלמיד חכם:

ו אין עושין מתכה פסא לספר תורה, אבל מתר לעשות מתכה גדולה, קטנה, וכן מתר לעשות מפסא גדול פסא קטן, אבל אסור לעשות ממנו שרפרף (פרוש, פסא קטן) לכסא. וכן מתר לעשות מוילון גדול וילון קטן או לעשות ממנו פיס לספר תורה אבל לעשות ממנו פיס לחמש אסור. הגה ופרכת שאנחנו תולין לפני הארון אין לו קדשת ארון רק קדשת בית

הכנסת, וכן הבלונסאות שבו תולין הפרכת, ומכל מקום אסור לעשות מהם העצים שמסמנים בו הקריאה לחובת היום, שאינן קדושים כמו הם (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה):

ז ה"הבימה (פרוש, מקום גבוה), כגון בימה שהיו עושים למלך, אין בה קדשת ארון אלא קדשת בית הכנסת:

ח הארון וכל מה שעושים לספר תורה מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמישי אפלו דחל. הגה ונהגו להנות בכמה הנאות מדברי קדשה, כגון מטפחות של ספרים ושלחן שבבית הכנסת ומעילים של ספר תורה, וכתבו השעם, משום דכיון שנהגו כן ואי אפשר לזהר, לב בית דין מתנה עליהם מעקרא כדי שלא יבאו בני אדם לידי תקלה, ואף על גב דלא התנו כאלו התנו דמי (תרומת הדשן סימן רע"ג ובית יוסף):

ט המתנדבים ספר תורה ומניחים מטפחות בבית הכנסת, מתר להשתמש בהן כל ספר וספר, שלדעת כלן הקדשו. אבל המניחים בביתם ואחר כך מקדישין, כיון שעל דעת אותו ספר נעשה ונשתמש בו אותו ספר, אסור להניחו בספר תורה אחר, ויש מתירים (וכן נוהגין עכשיו, משום לב בית דין מתנה עליהם לנהוג כן):

י הנוהגים להניח עטרות ספר תורה בראש הקורא בסיום התורה אין מוחין בידם, אבל המניחים אותם בראשי חתנים דעלמא מוחין בידם:

יא גרות של שערה שנתנם פותי לעבודת אלילים, וכפן שמשן ונתנם או מכרן לישראל, אסור להדליקם בבית הכנסת: הגה אף על פי שמתרים להדיוט. מומר עובד כוכבים שנתן שערה או נר לבית הכנסת אסור להדליקו (פסקי מהרא"י סימן ס"ד) ועין ביונה דעה סימן קל"ט ורנ"ד בדינים אלו:

יב עכבר שנמצא בשמן של בית הכנסת אם הוא מאוס אסור להדליקו בבית הכנסת:

יג נר של בית הכנסת מתר לקרות לאורו:

יד אין מדליקין נר של הדיוט מנר בית הכנסת ויש מי שאומר דהני מלי בעוד שדולקין למצותן אבל פשצריף לכבותן מתר: הגה מיהו לא נהגו לזהר בכך ומדליקין בהן נר שהוא לצרף גדול ואפשר גם כן שדעת בית דין מתנה בכך וכן בכל הדברים שנהגו להקל בדברים כאלו הוא מהאי טעמא (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה):

טו בני כרף שקנו ספר תורה והתנו שאם יצא אחד מהכרף שהנשארים יתנו לו חלקו והוקרו הספרים, אם יצא אחד מהם אין נותנין לו אלא מה שנתן בלבד:

טז סימן קנה - לילה מביית הכנסת לבית המדרש. ובו ב' סעיפים:

א אחר שצא מביית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמד וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירונו אף אם הוא סבור להרויח הרבה. הגה ואף מי שאינו יודע ללמד ילך לבית המדרש ושכר הליכה בידו. או קבע לו מקום וילמוד מעט במה שילודע, ויחשב בעניניו, ויכניס בלבו יראת שמים (הרב רבינו יונה פרק קמא דברכות):

ב יקדם שילף לבית המדרש יוכל לאכל פת שחרית אם הוא רגיל בו, וטוב שרגיל בו:

הלכות משא ומתן

סימן קנו - סדר משא ומתן. ובו סעיף אחד:

א אחר כך ילך לעסקיו, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון, פי העני יעבירונו על דעת קונו. ומכל מקום לא יעשה מלאכתו עקר אלא עראי, ותורתו קבע, וזה וזה יתקיים בידו. וישא ויתן באמונה. ויזהר מלהזכיר שם שמים לבטלה, שבכל מקום ישחזרת השם מצויה מיתה מצויה. ויזהר מלשבע אפלו באמת, שאלף עירות היו לינאי המלך וכלם נחרבו בשביל שהיו נשבעים שבועות אף על פי שהיו מקימים אותם. ויזהר מלהשתתף עם הפותים, שמא יתחייב לו שבועה ועובר משום לא ישמע

באר הגולה

ג מהר"י בן חביב ד מגלה כ"ו ה שם בגמרא ו שם ז שם ח מגלה סוף פרק ד ובירושלמי שם ט וירושלמי שם י והביאו הרא"ש שם י הרשב"א כ שם מהירושלמי ל רבנו ירעם בנתיב ט"ו נ שם בנתיב ב ס כל בו ע נמוקי יוסף בהלכות ציצית פ תשובת ר' יצחק בר יודא [סימן קנה] א טור משמענות גמרא דשבת ל"א ב טור מגמרא דפסח ט"ו [סימן קנו] א טור משנה ב' בפרק ב דאבות ב ברכות לה ג שבת לא ד נדרים ז ה סנהדרין ס"ג והר"ף סוף פרק קמא דעבודת כוכבים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

על פיך. הגה ויש מקלין בעשיית שתפות עם הכותים בזמן הזה משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בעבודת אלילים, ואף על גב דמזכירין העבודה זרה, מכל מקום פונתם לעשה שמים וארץ אלא שמשפתין שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו ע"ש בזה משום לפני עור לא תתן מכשל דברי אינם מזהירין על השתוף (ר"ן סוף פרק קמא דעבודה זרה דעל זה ורבינו יתום נתיב י"ז חלק ה ותוספות ריש פרק קמא דבכורות). ולשאת ולתת עמקה בלא שתפות, לכלי עלמא שרי בלא יום חגיגה (הגהות מימוני פרק קמא מהלכות עבודה זרה) (ועין ביוזרה דעה בהלכות עבודת אלילים סימן קמ"ז):

הלכות נטילת ידים

סימן קנז - דיני זמן קביעות סעודה.
ובו סעיף אחר:

א "כשיגיע שעה רביעית יקבע סעדתו. ואם הוא תלמיד חכם ועוסק בלמודו, ימתין עד שעה ו'. ולא יאחר יותר, דהוי פזורה אבן לחמת אם לא טעם מידי בצפרא:

סימן קנח - דיני נטילת ידים
לסעודה. ובו י"ג סעיפים:

א "כשיבא לאכל פת בשמברכין עליו המוציא יטל ידיו, אפלו אינו יודע להם שום טמאה, ויברך על נטילת ידים. יאכל לפת שאין מברכין עליו המוציא, כגון לחמניות (פרוש, סטורט"י בלעז) דקות או פת הבאה בכיסנין (פרוש, פת עשויה עם צוקארו ושקדים ואגוזים) ואינו קובע סעדתו עליהם, אין צריך נטילת ידים:

ב יש מי שאומר, שאם אינו אוכל אלא פחות מכפיצה יטל ידיו ולא יברך:

ג אם אוכל פחות מפזית יש מי שאומר שאין צריך נטילה:

ד אם אוכל דבר שטבולו באחד משבעה משקין, שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיננו, יין דבש שמן חלב טל דם מים), ולא נתגב, ואפלו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה. הגה ואפלו אינו מטביל רק ראש הירק או הפרי אפלו הכי יטל בלא ברכה (בית יוסף):

ה הנוטל ידיו לפרות הרי זה מגסי הרוח. הגה ודוקא שנוטלן בתורת חיוב, אבל אם נוטלן משום נקיות שלא היו ידיו נקיות מתר (הגהת סמ"ק). טובשר צלי, יש מי שגנראה מדבריו אף על פי שמהל טופח עליו דינו כפירות. ותכשיל מחטים והם נגובים דינו כפירות:

ו יהשתה, אין צריך לטל אפלו ידו אחת (ועין לקמן סימן ק"ע):

ז לנטל ידיו לדבר שטבולו במשקה ואחר כך רוצה לאכל לחם, יש מי שגנראה מדבריו שאין אותה נטילה עולה לו, ואין צריך לומר אם נטל ידיו שלא לאכל ואחר כך נמלך ואכל. הגה ואם לא הסיח דעתו יטל בלא ברכה (ד"ע). אם נגע באכילתו במקומות המטנפות בגופו, יחזור ויטל ידיו. תשובת רשב"א סימן קצ"ב וקצ"ג, ועין לקמן סימן קס"ד (כפול לקמן, ושם נתבאר דצריך גם כן לחזור ולברך):

ח מי שהיה במדבר או במקום סכנה ואין לו מים, פטור מנטילת ידים:

ט צריך לזהר בנטילת ידים, שכל המזלזל בנטילת ידים יחייב נדוי וק"ב לידי עניות ונעקר מן העולם:

י אף על פי ששעורם ברביעית (פרוש, רביעית הלג דהינו שעור ביצה וחצי) יוסיף לטל בשפע, דאמר רב חסדא, אנא משאי מלא חפני מא, ויהבו לי מלא חפני טיבותא:

יא מברך קדם נטילה, שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן. ונהגו שלא לברך עד אחר נטילה משום דפעמים שאין ידיו נקיות, ומפני כך מברכין עליהם אחר יששפשף ידיו שפבר ידיו נקיות, קדם שיטיל עליהם מים שניים. הגה גם יכול לברך עליהם קדם נגוב, שגם הנגוב מן המצוה, ומקרי עובר לעשייתן (הגהות אשרי פרק קמא). ואם שכח לברך עד אחר נגוב, מברך אחר כך:

יב שינגבם היטב קדם שיבצע, שהאוכל בלי נגוב ידים פאלו אוכל לחם טמא:

יג המטביל ידיו, יכול לאכל בלא נגוב, אהוא הדין לנוטל ידיו בבת אחת ושופך עליהם רביעית מים בבת אחת או שנטל ידו אחת ושפך עליה רביעית וכן שפך על חברתה:

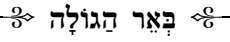
סימן קנט - באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבאו המים לידיו.
ובו כ' סעיפים:

א אין נוטלים לידים אלא בכלי. וכל הכלים כשרים, אפלו כלי גללים (פרוש, פלים עשויים מרפש בקר ועפר) וכלי אבנים וכלי אדמה. וצריך שיהא מחזיק רביעית, ואם נקב בכונס משקה, דהינו שאם ישימו אותו על משקים יכנסו בתוכו דרך הנקב, והוא יגדול מנקב שהמשקים שבתוך הכלי יוצאים בו, אז בטל מתורת כלי ואין נוטלים ממנו לידים, והאפלו אם הוא מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה:

ב והני מלי שנוטל דרך פיו למעלה, שמה שממנו מן הנקב ולמעלה אינו חשוב ככלי ונמצא שאין המים באים על ידיו מהכלי, אבל אם נוטל דרך הנקב, שרי פינן שמחזיק רביעית ממנו ולמטה:

ג יכלי שמחזיק רביעית כשסומכים אותו, ואם לא יסמכוהו ישפכו המים ולא ישאר בו רביעית, אינו כלי. הלכך מגופה של חבית שהיא חדה ואינה מקבלת רביעית שלא מסמכת, אין נוטלים ממנה. ואם הרחיבה למטה עד שמקבלת רביעית כשהיא יושבת שלא מסמכת, נוטלים ממנה:

ד חמת וכפוישה שהם מיני נאדות של עור, שתקנו ועשה להם בית מושב, נוטלים מהם, אבל שק וקפה שהתקינו לשבת בלא סמיכה ופתן בפתן עד שהם מקבלים משקים, אין נוטלים מהם לידים, לפי שאינם עשויין לקבל משקים, והוא הדין לכובעים של לבדים (פרוש, בגד קשה, פילטר"ו בלע"ז) אפלו כשהם קשים כל כך שמקבלים מים ואינם זכים מהם, מכל מקום אינם עשויים לקבל מים. ומכל מקום על ידי הדחק מתרים, שעוברי דרכים רגילים לשתות בהם:

סימן קנז א פסחים דף י"ב ושבת דף י (סימן קנח) א חלין ק"ה ב הרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג ממשמעות רמב"ם ור"ש בפרק קמא דחלה ד רוקח ה שם ו פסחים קט"ז א בית יוסף ח חלין ק"ו ט מדברי הרשב"א שם י מרדכי פרק קמא דברכות כ ר"ן פרק ערבי פסחים ל תוספות בפסחים קט"ו מ ספר ארחות חיים ממשנה סוף פרק קמא דערוכין נ עזירות פ"ה ס שבת ס"ב ע סוטה ד' פ שבת ס"ב צ בית יוסף בפרוש דברי הטור ק תוספות בברכות נ"א ובפסחים ז' והרא"ש שם ר רבנו יתום ש סוטה ד' ת מרדכי פרק ח דברכות א בית יוסף (סימן קנט) א חלין ק"ז ב פרק קמא דמסכת ידים ג חלין ק"ז ד נדה מ"ט ה הרא"ש שם פחלין ו הרא"ש שם ז חלין ק"ז לפרוש התוספות ח חלין שם ט סמ"ק

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות נטילת ידים, סימן קנט - באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבואו המים לידיו

ה' פלי שתחלת תקונו פך שאינו יכול לעמד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא על ידי סמיכה, חשוב שפיר פלי. לפיכך פלי שהוא מלא נקבים מתתתיו ופיו צר למעלה, וכשמניח אדם אצבעו עליו אין המים יוצאים וכשמסירו המים יוצאים, מתר לטל ממנו אף על פי שאינו מחזיק כלום, כיון שעשוי לקבלה בענין זה וזה עקר תשמישו, נקרא פלי. הגה וכל שפן פלי שיש בו פרזא למטה, הואיל ומתחלה נעשה לקבל על ידי פך (טור ובית יוסף):

ו' לא יתן מים לחברו בחפניו, שאין נוטלים אלא מן הפלי. והוא הדין אם נטל ידו אחת מהפלי וישפך ממנה לידו אחרת דאינו כלום. ורבנו תם מתיר בזו, כיון שתחלת נטילה לידו אחת היתה מן הפלי, והוא שהיתה ידו הראשונה טהורה, כגון ששפך עליה רביעית בכת אחת. הגה ונהגו להקל בדברי רבנו תם, אבל הסביר הראשונה היא עקר ולכן יש להחמיר לכתחלה:

ז' יצריך שביאו המים מפת נותן. לפיכך צנור שדולה מים מן היאור ושוסף בו, ונמשכים ממנו המים להשקות השדה, אינו יכול לתן ידיו לתוכו כדי שיקלחו המים עליהן, מפני שאינם באים מפת אדם, שפכר פסק פת השופך. ואם משים ידיו קרוב למקום השפיכה, אף על פי שאינו משים אותה תחת השפיכה ממש עלתה לו נטילה, דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדין מפתו הם באים. ואם הטביל ידיו לתוך הצנור הזה, אינם טהורות מפת טבילה מפני שהם שאובים.

ס' והני מלי בדולה ששופך ונותן לתוך הצנור עצמו, אבל אם נותן אותם חוץ לצנור וממשיך אותם לצנור, והטביל בו ידיו טהורות ושאובים שהמשיכוה פשרה. ואפלו דולה ונותן לתוך החריץ עצמו, אם הדלי נקוב מאחוריו ככונס משקה ובעוד ששופך דרך פיו לצנור מקלח מאחוריו ליאור, מטביל בו את הידים וטהורות, דחשיבי כאלו הטביל ביאור, דנצוק זה מחבר הפלי ליאור וחשיבי מים שבצנור מחברים למימי היאור, אף על גב דנצוק כזה לא חשיבי חבור לענין טבילה. ויש חולקין בזה ואומרים דגם לנטילת ידים לא חשיבי חבור. הגה אין לטל ידיו מאותן אבנים הקבועים לכתל ועשה להם בית קבול וברזא, אבל אם היו פלי תחלה וחרבם לכתל, נוטלין ממנו (אגדה פרק המוכר בית):

ח' אם הכניס ידיו לתוך כלי של מים ושכשך ידיו בהם, אם הפלי מחבר לקרקע לא עלתה לו נטילה, ואם אינו מחבר לקרקע, יש אומרים שעלתה לו נטילה ויש אומרים שלא עלתה לו. ובשעת הדחק יכול לסמוך על דברי המתירים. ואם אחר פך נודמן לו לטל בדרך נטילה, נוטל בלא ברכה:

ט' החבית שיש בה מים, מניחה על ברכיו ונוטל ממנה לידים. ואם היתה מטה בארץ והמים מקלחים ממנה או שעומדת והמים יוצאים דרך נקב שבה, ונתן ידיו שם, לא עלתה לו נטילה. ואם היתה ברזא (פרוש, דבר סותם הנקב, ספיני"ה בלע"ז) בנקב והסירה וקבל המים על ידיו, חשיב שפיר פת גברא, וצריך להחזירה ולהסירה בכל שפיכה ושפיכה:

י' אם הטה חבית מלאה מים והלך וישב לו, והחבית שופכת מים כל היום מחמת הטייתו, ונטל ידיו ממנו, עלתה לו נטילה:

יא' יהכל פשרים לתן מים לידים, אפלו חרש שוטה וקטן עובד גלולים ונדה (ואיפא מאן דאמר דקטן פחות מכן ששה דינו כקוף) (הגהות אשרי פרק ב דברכות):

יב' אם הקוף (פרוש, מין חיה, סימא"ה בלע"ז) נותן מים לידים, יש פוסלים ויש מכשירים, ונראים דבריהם (ומכל מקום יש להחמיר):

יג' וילכתחלה יכון הנוטל לנטילה המכשרת לאכילה. (וכונת נותן נמי מועיל אפלו לכתחלה, אפלו שלא כוון הנוטל כלל) (רשב"א סימן תק"י):

יד' הטביל ידיו במי מעין אפלו אין בו מ' סאה עלתה לו טבילה, כל שמתפסין ידיו בהם בכת אחת. ואם הטבילם במי מקוה, יש אומרים שדינו כמעין, ויש אומרים שצריך מ' סאה, ונקטינן בדברי המקל. (יש להחמיר לכתחלה):

טו' מי גשמים שהם זוחלים (פרוש, נמשכים והולכים, שאינם מכנסים) ויש בהם מ' סאה, יש להסתפק אם טובל בהם ידיו:

טז' מ' סאה מים שאובים שבקרקע, להרמב"ם אין מטבילין בהם את הידים ולהראב"ד מטבילין. ושאובה שהמשיכוה פלה, גם להרמב"ם מטבילין בהם הידים:

יז' מלא יטל מהנהר מים בידו אחת ויתן על ידו השנית, לפי שאין כאן לא נטילה ולא טבילה:

יח' ידו אחת בנטילה וידו אחת בטבילה, ידיו טהורות:

באר הגולה

י טור כ הרא"ש ל פרק קמא דידים מ מרדכי פרק ח דברכות נ חלין ק"ו ס הרא"ה ע שם בגמרא פ הרי"ף לגרסתו והרמב"ם צ הרשב"א בשם הרמב"ן ק הלכות גדולות ר טור והגהות ממוני סמ"ק ש בית יוסף ת טוף פרק קמא דידים א הרא"ש שם והמרדכי שם ב פרק קמא דידים ג שם ד תוספות והרא"ש ה הרמב"ן והרשב"א ו חגיגה י"ח ז ממוני פרק ט מהלכות מקואות והראב"ד ח רבנו יונה והרשב"א ט רש"י ומרדכי פרק ח דברכות י לדעת רש"י והרשב"א ולהרמב"ם פשיטא דאין טובלין כ בפרק ו מהלכות ברכות ל פרק ד מהלכות מקואות מ הרשב"א ותרומת הדשן נ שם בתרומת הדשן

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

ז יט המטביל ידיו אין צריך שתי פעמים ולא נגוב ולא להגביה ידיו:

ב ״המטביל ידיו אינו מברך על טבילת ידים אלא על נטילת ידים. ויש אומרים דמברכין על טבילת ידים או על שטיפת ידים, וכן עקר (טור ומרדכי פרק אלו דברים וסמ"ג ואגור):

סימן קם - איזו מים בשרים ואיזו פסולים לנטילה. וכו' ט"ו סעיפים:

א א"מ שגשגו מראיהן, בין מחמת עצמן בין מחמת דבר שגפלו לתוכן כ"בין מחמת מקומם, פסולים:

ב יעשה במים מלאכה או ששרה בהם פתו, אפלו נחפון לשרות בכלי זה ונפל לשני, פסולים. וואם צגן יין במים, פסולים. וואם הדיח בהם פלים, פסולים. וואם פלים מודחים או חדשים, פשוטים. וואם הטביל בהם הנחתום הגלסקין (פרוש, פרות לחם), פסולים. ואכל אם טבל ידיו במים וטח פני הגלסקין, או שחפן מהם בחפניו, המים הנשארים לא נעשה בהם מלאכה ולפיכך בשרים אם לא נשתנו מראיהן. (והוא הדין מים שהנחתום מדיח ידיו בהם מן הצצק הדבק בידיו) (בית יוסף בשם ר' ירמיה):

ג ימים שלפני הנפח, אף על פי שלא נשתנו מראיהם פסולים, מפני שבידוע שנעשה בהם מלאכה דהנינו שכבה בהם הברזל, ושלפני הספר, אם נשתנו מראיהם פסולים, ואם לאו בשרים:

ד מים ששתו מהם התרנגולים או שלקק (פרוש, שתית הפלב נקרא לקיקה) מהם הפלב, יש מי שפוסל, וואין דבריו נראין, אלא בין באלו בין בכל שאר בהמה תיה ועוף יש להכשיר:

ה אין מלאכה פוסלת אלא במים שאובים, בין שהם בכלי בין שהם בקרקע, אבל לא במי מקנה או מעין בעודם מחברים:

ו חמי האור, נוטלים מהם לידים אפלו הן חמין שהיד סולדת (פרוש, שכל שברשו של תינוק נכה הימנו) בהם:

ז לחמי טבריה, יכול להטביל בהם את הידים, אבל לטל מהם בכלי לא. ואם המשיר אותן בארץ דרך חריץ חוץ למקומם והפסיקן מהמעין הנובע (חס), אם יש בהם שעור מקנה מטבילין בהם הידים, ואם אין בהם שעור מקנה לא. ואם חריץ זה מימיו מחברים למי המעין הנובע חס, לרש"י והרשב"א אין מטבילין בו את הידים, ולהרב רבנו יונה מטבילין בו את הידים:

ח מ"טעם פסול חמי טבריה לנטילה, מפני שהן מרים ואינם ראויין לשתית הפלב, אבל אם ימצאו מים חמין נובעין שהן ראויין לשתית הפלב נוטלים מהם לידים:

ט ימים מלוחים או סרוחים או מרים שאין הפלב יכול לשתות מהם, פסולים לנטילת ידים, אף על פי שפשרים למי מקנה לטבילה וואם הם עכורים מחמת טיט שנתערב בהם, אם הפלב יכול לשתות מהם בשרים בין לנטילת ידים בין למקנה, ואם אינו יכול לשתות מהם פסולים לשניהם:

י ״נוטלים לידים בכל דבר שתחלתו מן המים, כגון יבחושים (פרוש, תולעים) אדמים או שמן דג. ונראה דוקא אם רסקן דלא עדיף משלג וכו':

יא פ מים שיש לו ספק אם נעשה בהם מלאכה או לאו, או שיש לו ספק אם יש בהם פשעור אם לאו או אם הם טמאים או טהורים, או ספק אם נטל ידיו או לאו, טהור (וכל ספק טהרה בידיים טהור) (טור). ויש מי שאומר, שעל כל זאת, אם יש לו מים אחרים יטל ידיו ויציא עצמו מן הספק. הגה מי שלא נטל ידיו ונגע במים, לא נפסלו אותן מים לנטילה ולא מקרי מים טמאים, אבל אסור לרחץ ידיו ממים שננטל בהם חברו כבר (תרומת הדשן סימן ר"ט):

יב י"השלג והברד והכפור והגליד (פרוש, המים הנקפים מרב הקר) והמלח אם רסקן עד שנעשו מים, נוטלין מהם וטובלין בהם אם יש בהם פשעור (עין ב"יורה דעה

סימן ר"א סעיף ל). ויש מי שאומר שאין נטילת מים ראשונים אלא במים בלבד, ויש אומרים שהיין פשוט לנטילת ידים, בין נתן לתוכו מים בין לא נתן לתוכו מים, אלא שאסור לעשות כן לכתחלה כדי שלא יהא כמזולזל בדבר חשוב שנשתנה לעלוי (פרוש, לשבח) עד שקובע ברכה לעצמו. ויש אומרים דוקא יין לבן, אבל אדם לא) (מרדכי פרק אלו דברים). ויש מי שאומר, שכל מי פרות ראויים לנטילת ידים בשעת הדחק. (וכל שכן דמטר לטל ידים בשעת הדחק בשכר או במי דבש המבשלין, דעקנן מים) (הגהות אשר"י):

יג יצריך שיהא במים רביעית. והני מלי לאחד, אבל לשנים שבאו לטל כאחד, האחרון אין צריך, ואפלו בזה אחר זה, יוכלבד שלא יפסיק הקלוח. פיצד, הנה רביעית מים בכלי ופשט אחד ידיו ואחר יוצק על ידיו, וכן שני ופשט ידיו למשה ממנו סמוך ליד הראשון, וקלוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמשה ממנו, ידי שניהם טהורות, אף על פי שפחת שעור הרביעית כשהם מגיעים לידיו של שני, ידיו טהורות, מפני שהם באים משירי טהרה ויש מתירים אפלו כשנוטלים זה אחר זה הואיל ובשעה שהתחיל האחד לטל מהם הנה בהם רביעית, גם לשני זה עולים מפני שבאו משירי טהרה, ויעל דרך זה נוטלים מחצי לג לג' ולד' ומלג לכמה בני אדם, כל זמן שמספיקים המים לשפף כל אחד על ידיו ג' פעמים, (והוא הדין) שייכולים להניח ד' וה' ידיהם זה בצד זה או זה על גב זה ולטל כאחד, ובלבד שירפו ידיהם בענין שיגיעו המים לכל אחד:

יד יצריך שיהא רביעית מכנס במקום א', שאם נטל משמינית וחזר ונטל משמינית, ידיו טמאות כשהיו:

טו רביעית שאמר, בין לידיו של גדול בין לידיו של קטן. ונטלו ב' בני אדם זה ידו אחת וזה ידו אחת, ואחר כך חזר השני ונטל ידו השניה, הרי אלו כג' בני אדם, ולפיכך אם הנה בפלי חצי לג ידיו

⦿ באר הגולה ⦿

ס תוספתא פרק ב דמסכת ידים ומרדכי פרק ח דברכות ע הרשב"א ורבנו יונה [סימן קם] א בפרק קמא דמסכת ידים ב הרמב"ם פרק ו מהלכות ברכות ג שם בפרק קמא דידים ד הרא"ש בפרוש מסכת ידים ה משנה א' שם בפרק קמא ו ר"ש בפרוש המשנה ז תוספתא ושם בפרוש הר"ש ח רש"י ואור ורוע ט בית יוסף י בית יוסף מלשון הרמב"ם פרק ז מהלכות ברכות כ חלין ק"ז ל שם מ רמב"ם ורשב"א ורבנו יונה נ פרק קמא דמסכת ידים והר"ף בפרק ח' דברכות ס נבחים כ"ב ע הגהות אשרי פרק ב דברכות פ פרק ב דמסכת ידים צ רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות והטור ק ראב"ד שם ר הרמב"ם שם ובסוף הלכות מקנאות ש הראב"ד ת הרשב"א א רש"י בברכות נ' ב ריש פרק קמא דידים וחלין ק"ו ג רשב"א ורמב"ם ד כן פתב רשב"א ה שם בריש פרק קמא דידים לפרוש הרא"ש ו הר"ש ו שם פרק ב ז ספר ארחות חיים בשם הרשב"א ח תוספתא הביאו הר"ש שם ט הרשב"א בתורת הבית

טהורות, ואם לאו אין ידו השניה טהורה, שאין נוטלין בפחות מחצי לג יותר משני בני אדם:

סימן קסא - דיני חציצה בנטיילת. ובו ד' סעיפים:

א צריך לזהר מחציצה, שכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטיילה, כגון צואה שמתחת הצפרן שלא כנגד הבשר, וכצק שמתחת הצפרן אפלו כנגד הבשר, ורטייה שעל בשרו וטיט הנון וטיט היוצרים. אבל במעוטו שאינו מקפיד אין לחוש. הגה ומשום הכי לא נהגו לנקר הטיט שמתחת הצפרנים לנטיילה משום דהוי כמעוטו שאין מקפיד, כי אין מקפידין על זה לנטיילה (הגהות סמ"ק והגהות אשרי פרק אלו דברים), אבל אם הנה מקפיד, הוא צריך לנקרו, וכן עקר. ואפשר שנהגו להקל בחציצה לענין נטיילה, כי יש אומרים שאין שפך חציצה לנטיילה, אבל העקר כפסבדא הראשונה:

ב יכל דבר שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. היה דרכו של זה להקפיד וזה אין דרכו להקפיד, למי שדרכו להקפיד חוצץ, למי שאין דרכו להקפיד אינו חוצץ. כיצד, היה אחד צבע והיו ידיו צבועות, אין הצבע חוצץ על ידיו אף על פי שיש על ידיו ממשות של צבעונים. לא היה צבע, אם היו ידיו צבועות ויש ממש הצבע על ידיו, הרי זה חוצץ, שהדיו היבש חוצץ והלח אינו חוצץ. וכן הנשים שדרכן לצבע ידיהן לנוי וכיוצא בזה, אין אותו צבע חוצץ. (גלדי מפה שעל ידיו, אם אינו מקפיד עליו אינן חוצצין, ספר התרומה):

ג צריך להסיר הטבעת מעל ידו בשעת נטילת ידים ואפלו הוא רפוי (בית יוסף), ואפלו אינו מקפיד עליו בשעת נטילה, הואיל ומקפיד עליו בשעה שעושה מלאכה שלא ישנפו (הרא"ש פרק תינוקת). ונהגו קצת להקל אם הוא רפוי, אבל יש להחמיר, כי אין אנו בקיאים איזה מקרי רפוי:

ד ישעור נטילת ידים, כל היד עד הקנה של זרוע, ויש אומרים עד מקום חבור האצבעות לכף היד, וראוי לנהג כדעת הראשון:

סימן קסב - הגבחה ושפשוף הידים בנטיילת. ובו י' סעיפים:

א הנוטל צריך להגביה ידיו (דהיינו ראשי אצבעותיו) למעלה, שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים. הגה והוא הדין אם משפילן מתחלת הנטילה עד סופה דשפיר דמי, רק שיזהר שלא יגביה תחלה ראשי אצבעותיו ואחר כך ישפילם, דאז יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו הידים (בית יוסף בשם מהר"י בן חביב). ונהיגו לשאנו נוטל כל היד עד מקום חבור היד עם הזרוע, אבל אם נוטל עד שם אין צריך להגביה ידיו (ויש חולקים בזה). וכן אם שפף על שתי ידיו רביעית בפעם אחת, כיון דאין שם מים טמאים כלל אין צריך להגביה ידיו. וכן המטביל ידיו אין צריך להגביה ידיו (יש אומרים דאם שופף על ידיו ג' פעמים אין צריך לזהר בכל זה, וכן נהגו להקל) (אגור בשם אור זרוע והגהות אשרי פרק כל הבשר):

ב הנוטל ידיו שופף עליהם קצת מהרביעית להסיר מהם הלכלוך וכל דבר שחוצץ, ואחר כך שופף עליהם פעם שנית, וגם אלו המים הם טמאים, ואחר כך שופף עליהם פעם שלישית לטהר המים שעל גבי הידים ואם אין בידיהם לכלוף ודבר החוצץ, שופף על שתי ידיו רביעית בבת אחת ואין צריך מים שניים. הגה והוא הדין אם היו לו מים רבים, רוחץ תחלה מעט כדי להסיר הלכלוף ואחר כך שופף רביעית כאחד ואין צריך מים שלישים. הנוטל ידיו, צריך לשפשפם זו בזו (מימוני פרק י"א מהלכות מקואות וכל בו וסמ"ג והרא"ש פרק כל הבשר):

ג ינטל מקצת ידו וחזרו והוסיף ונטל הנשאר מיידו, הרי ידו טמאה כמו שהיתה, דאין נטילה לחצאין. ואם עדין יש על מקצת היד שנטל בתחלה טופח על מנת להטפוח, הרי זו טהורה. במה דברים אמורים במים ראשונים, אבל בשניים, נוטל מקצת ידיו וחזרו ומוסיף על מקצתו:

ד שפף מים על ידו אחת ושפשפה בחברתה, לא עלתה לו נטילה טאפלו שפף באחרונה על שתי ידיו, לפי שהמים

שפף על ידו אחת נטמאו, וכששפשה נטמאת חברתה, ואין מים שניים מטהרים אלא המים שנטמאו מחמת היד עצמה ולא הבאים מחמת היד האחרת. הלכך השופף מהכלי על ידו אחת ושפשף בחברתה, צריך לנגב ידיו ולחזור ולטלם כראוי, לפיכך הנוטל ידיו צריך שישפף לו אחר עליהם. ואם אין לו אחר, יאחז הכלי בראשי אצבעותיו ושפף על שתי ידיו כאחד, או ישפף על כל אחת רביעית, ואחר כך ישפשפם, שהשופף רביעית כאחד אין צריך מים שניים לטהרם, שעשו רביעית בבת אחת כמו טבילה שאין צריך שטיפה ב' פעמים. אם נגע בהם אחר שלא נטל ידיו בעודן לחות מן המים, צריך לנגבם ולחזור ולטל, שהרי זה טמאם על ידי המים שעליהם. לכך צריך לזהר כששופף מים שלישית שהם שניים לבד מהראשונים שלא יגע יד בחברתה עד שישפף גם זה על השניה, או שישפף מתחלה על שתיהן כאחד. ואם נטל כל יד מרביעית אין צריך לכל זה:

ה מתוך מה שפכתנו יתבאר לך, דהא יד נטמאה בשפשוף חברתה, דוקא בנוטל ידו אחת ואחר כך שפשפה בחברתה, אבל אם רצה לטל בתחלה שתי ידיו כאחת נוטל, דשתיהן נחשבות כיד אחת ואינן מטמאות זו את זו, ואפלו ד' או ה' שהניחו ידיהם זה בצד זה או על גב זה, כיד אחת חשיבי ואינן מטמאות זו את זו:

ו ינטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה ונמלך (פרוש, נתעץ) כשנטל המים השניים, והגיע ידיו זו לזו ושפף על שתיהן כאחת, ידיו טמאות, מפני ששפצרו ידיו זו לזו לקבל המים השניים נטמאו ידיו בנגיעתם זו לזו, דמים שעל גב יד זו מטמאים מים שעל גבי חברתה וגם את היד, וכשנטל את השניים לא טהרו את הראשונים כיון שנטמאת מחמת חברתה, אלא אדרבה, גם השניים נטמאו בהן, וצריך לנגב ידיו ולטל שתיהן כאחת. הגה וכל שכן לזהר שלא יגע בידו ששפף עליה פעם אחת לידו השנית ששפף עליה שתי פעמים (מרדכי פרק אלו דברים):

סימן קסא א חלין ק"ו ב בפרק ט דמקואות ובתוספתא שם ג ערובין ד' ד הרשב"א בתורת הבית ה הגהת אשרי פ"ק ב דברכות ו הרי"ף בפרק ח דברכות על היה דחלין ק"ו ז לפרוש הרא"ש שם בחלין [סימן קסב] א סוטה ד' ב האגור בשם ר' אביגדור כהן ג בית יוסף ד תוספות והמרדכי ה טור ותוספות והרא"ש שם בחלין ו ריש פרק קמא דידים לפרוש הרא"ש והר"ש ז רמב"ם בפרק י"א מהלכות מקואות מסוגיא דגטין ט"ו ח בפרק ב דידים ט הרא"ש שם בחלין י הר"ש והרא"ש בפרק ב דמסכת ידים והרמב"ם בפרק י"א מהלכות מקואות כ בפרק ב דידים לפרוש התוספתא הביאה הרא"ש

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

אָשֶׁר יֵצֵר, וְאַחַר כֵּן בִּשְׁעַת נִגּוּב יִכְרֹךְ עַל
נְטִילַת יָדַיִם:

ב יָאֵם רַבִּים מִסְבִּין בְּסַעֲדָה, הַגְּדוּל נוֹטֵל
יָדָיו תְּחִלָּה. וְהֵרָא"ש הֵיזָה רָגִיל לִטֵּל
בְּאַחְרוֹנָה, שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק וְשֶׁלֹּא לְדַבֵּר:

הַלְכוֹת בְּצִיעַת הַיָּד

סימן קסו - דין הפסקה בין
בציעה לנטילה. ובו סעיף א':

א איש אומרים שאין צריך לזהר מלהפסיק
בין נטילה להמוציא, ב"נ"ש אומרים
שצריך לזהר. וטוב לזהר. ואם שהה כדי
הלוך כ"ב אמה מקרי הפסק (תוספות פרק
אלו נאמרים):

סימן קסז - מקום וזמן הבציעה
ומי הוא המוציא. ובו כ' סעיפים:

א "בוצע בפת במקום שנאפה היטב (ובפת
דין יש לבצע בצד הפת, ויחתך מעט מצד
העליון והתחתון) (הגהות ממוני פרק ז'
מהלכות ברכות). ב' ויחתך פרוסת הבציעה,
וצריך לחתך מעט, וישאם יאחז בפרוסה
יעלה שאר כפר עמו, שאם לא פן חשוב
בפרוסה, ויניחנה מחברת לפת ויתחיל
לברך, ו' ואחר שסיים הברכה יפרידנה כדי
שתכלה הברכה בעוד שהפת שלם. ה' ולא
יבצע פרוסה קטנה מפני שנראה כצור עין,
ולא פרוסה יותר מכפיצה מפני שנראה
כרעבתן. הגה ויבשבת לא יחתך בכפר עד
אחר הברכה, כדי שיהיו הפפרות שלמות
(תוספות ומרדכי פרק פיצד מברכות). ומפל
מקום אם שכח וחתך כמו בחל, אינו מדיק
(מרדכי). ונראה, הא דלא יבצע יותר
מכפיצה, הינו דוקא, בחל ואוכל לבדו, אבל
בשבת, או שאוכל עם הרבה בני אדם וצריך

במפה ואוכל פת או דבר שטבולו במשקה
(או אוכל על ידי פה):

ב בהמאכיל לאחרים אינו צריך נטילת ידים,
והאוכל צריך נטילת ידים אף על פי
שאחר נותן לתוך פיו ואינו נוגע במאכל,
והוא הדין לאוכל במגרפה (פרוש, כלי
שיש לו שנים, פיר"ק בלעז) שצריך נטילת
ידים. (ואסור להאכיל למי שלא נטל ידיו
משום לפני עור לא תתן מכשול) (הר"י סוף
פרק אלו דברים):

סימן קסד - דין שוכח להתנות
על הנטילה. ובו ב' סעיפים:

א "נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל
היום אפלו שלא בשעת הדחק, ויבליבד
שלא יסיח דעתו מהם (ולא יטנפם) (טור).
ו' ואם מים מצויים לו, טוב שיחזור ויטל
ידיו, אבל לא יברך. הגה והא דמהני תנאי,
דוקא בנטילה שאינה צריך אכילה דמיא
דנטילת שחרית, אבל אם נוטל לצורך אכילה
לא מהני תנאי באותה נטילה (בית יוסף בשם
הרבנו יונה):

ב ימי שעומד בסעדה ונזכר שנגע בשוק
וירך ומקומות המכסים באדם או שחפך
בראשו, וכל פיצא בזה. (ובמקומות
המטנפים שיש בהם מלמולי זעה) (תשובת
הרמב"ן סימן קנ"ה). צריך לחזור ולטל ידיו
ויברך על נטילת ידים:

סימן קסה - דין העושה צרכיו
ורוצה לאכל. ובו ב' סעיפים:

א "העושה צרכיו ורוצה לאכל, יטל ב'
פעמים. על הראשונה מברך אשר יצר,
ועל השניה מברך על נטילת ידים. ו' ואם
אינו רוצה לטל אלא פעם אחת, לאחר
ששפך פעם אחת על ידיו ומשפשף יברך

המשך הלכות נטילת ידים, סימן קסב -
הגבהה ושפשוף הידים בנטילה

ז לאם שפשוף ידיו זו כזו, יזהר שלא יגע
חוץ ממקום שנפלו בו מים, מפני שהן
מטמאות זו את זו:

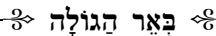
ח מנטל ידו אחת ושפשפה בראשו (פרוש,
כדי לנגבה, ולפיכך לא נטמא ידו, מה שאין
פן בסימן קס"ד סעיף ב' שחפך בראשו) או
בכתל, ואחר כך חזר ונגע באותן מים
שבאו מידו על הראש ועל הכתל, טמאה,
שאותם מים טמאים חזרו וטמאו את היד
שנגע בהם, אף על גב דכל כמה דלא
שפשוף מטהרים בשפשוף, השתא דחזר
ונגע גרע. וכבר נתבאר שהשפוף רביעית
כאחת אינו בכלל כל אלו, דאין שם מים
טמאים כלל:

ט יכששופך מים ראשונים על ידיו צריך
לזהר שלא ישאר על ידו צרור או קיסם
או שום דבר אחר, שאין מים מטהרין
אלא מים שעל גבי היד ולא המים שעל
הצרור. ו' ואם שופך רביעית מים כאחת
על ידו אין צריך לזהר בכך:

י עמי שיש לו מכה בידו ורטטה (פרוש,
אינגונט"ו בלע"ז) עליה, די לו שיטל שאר
היד שלא במקום הרטטה, וצריך לזהר
שלא יגע ברטטה, שלא יחזרו המים שעל
הרטטה ויטמאו היד, או ישפך רביעית על
היד כאחת שאז לא נטמאו המים. נוטלים
מים ראשונים בין על גבי כלי בין על גבי
קרקע (טור):

סימן קסג - דין מי שאין לו מים,
והמאכיל לאחרים. ובו ב' סעיפים:

א "אם אין מים מצויים לפניו ברחוק יותר
מארבעה מילין ולאחריו מיל, יטל ידיו

ל כל בו בשם הראב"ד מ פרק ב דידים ושם בפרוש הר"ש נ שם משנה ב' ס שם בפרוש הר"ש והרא"ש ע טור בשם הרא"ש שם בחלין ק"ו [סימן קסג] א ומב"ם
בפרק ו' מהלכות ברכות ב חלין ק"ז ג הרב רבנו יונה סוף פרק ח דברכות [סימן קסד] א חלין ק"ו ב טור בשם הרמב"ם ג סמ"ג ד תשובת הרמב"ן סימן קנ"ה
ותשובת הרשב"א [סימן קסה] א טור בשם רש"י בשם ר"י בר ר' יקר והגהות ממוני פרק ו מהלכות ברכות ב תשובת הרא"ש פל ד' והטור ג ברכות מ"ו
[סימן קסו] א טור בשם הר"ף והרמב"ם ב טור מהירושלמי פרק ו דברכות (ולעניינת דעמי הוא גם פן בכבלי דף נ"ב ע"ב) [סימן קסז] א סנהדרין ק"ב ב ברכות
ל"ט ג רא"ש ממשנה א' פרק ג דטבול יום ד תוספות והרא"ש והמרדכי שם ה הרמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ו טור ממשמעות גמרא דשבת קי"ז

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

לתן מן הפרוסה לכל אחד כזית, מתר לבצע כפי מה שצריך לו, ועין לקמן סימן רע"ד:

ב יכרף המוציא לחם מן הארץ. (ואם רבים מסבים, יכוננו לפם לשמע ברכה ויענו אמן, והמכרף יכונן לאמן שאומרים) (אור זרוע).

"יתן רוח בין לחם ובין מן:

ג ט"א לברך קדם שיתפס הלחם:

ד "יתן שתי ידיו על הפת בשעת ברכה, שיש בהן י' אצבעות, כנגד י' מצות התלויות בפת, ולכך יש י' תבות בברכת המוציא, וי' תבות בפסוק מצמיח חציר לבהמה, וי' תבות בפסוק עיני כל אליך ישברו, וי' תבות בפסוק ארץ חשה ושעורה, וי' תבות בפסוק ויתן לך:

ה כלא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן (פרש רש"י, כל דבר הנאכל עם הפת) ללפת בו פרוסת הבציעה. ואם היא נקיה או שהיא מתבלת בתבלין או במלח בעין שלנו, לאו שנתפון לאכל פת חרבה, אינו צריך להמתין: הגה ומפל מקום מצוה להביא על כל שלחן מלח קדם שיבצע, כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן, ונאמר על כל קרבן תקריב מלח (בית יוסף בשם שבלי הלקט), והוא מגן מן הפרעניות (תוספות והגהות אשירי פרק ביצד מברכין. ועין לקמן סוף סימן ק"ע):

ו מיאכל מיד, ולא ישיח בין ברכה לאכילה. ואם שח, צריך לחזור ולברך, אלא אם כן היתה השיחה בדרברים מענין דברים שמברכין עליו, כגון שברך על הפת, וקדם שאכל אמר הביאו מלח או לפתן, תנו לפוני לאכל, תנו מאכל לבהמה, וכיוצא באלו, אין צריך לברך. הגה ומפל מקום לתתחלה לא יפסיק כלל (כל בו). והא דאם שח דברים בטלים צריך לחזור ולברך, הינו דוקא ששח קדם שאכל הבוצע, אבל אחר כך לא הוי שיחה הפסק, אף על פי שעדין לא אכלו אחרים המסבים, כבר יצאו כלם באכילת הבוצע, כי אין צריכים כלם לאכל מן פרוסת הבוצע, רק שעושים כן לחבוב מצוה) (רוקח ואור זרוע):

ז יראובן שהיה נוטל ידיו לאכילה, ויעקב היה מברך המוציא ונתפון להוציא השומעים, ואחר כך נגב ראובן ידיו וברך על נטילת ידיו, לא הוי הפסק, ויוצא

בברכת יעקב ואין צריך לחזור ולברך ברכת המוציא:

ח שכח ואכל ולא ברך המוציא, אם נזכר בתוך הסעודה מברך, ואם לא נזכר עד שגמר סעדו אינו מברך:

ט אם הוא מספק אם ברך המוציא אם לאו, אינו חוזר ומברך:

י אם במקום ברכת המוציא ברך שהכל נהיה בדברו, או שאמר בריך רחמנא מלכא מארה דהאי פתא, יצא:

יא אם היו שנים או רבים, אחד מברך לכלם. ודוקא הסבו שהוא דרך קבע (או בעל הבית עם בני ביתו, דהוי כהסבו) (טור). אבל אם היו יושבים בלא הסבה, כיון שאינם נקבעים יחד, כל אחד מברך לעצמו. ואם אמרו נאכל פאן או במקום פלוני, כיון שהכינו מקום לאכילתן הוי קבע, ואפלו בלא הסבה. והאידנא שאין אנו רגילים בהסבה, ושיבה דיון בשלחן אחד, או בלא שלחן במפה אחת, הוי קביעות, ואפלו לכני חבורה בהסבה דידהו דמי. ולדידן אפלו קבעו מקום לאכילתן או בעל הבית עם בני ביתו, לא מהני, אלא אם כן ישבו בשלחן אחד או במפה אחת:

יב שאם היו רוכבים ואמרו נאכל, אף על פי שכל אחד אוכל מפכרו שלא ירדו מהבהמות, מצטרפין, כיון שעמדו במקום אחד, אבל אם היו אוכלים והולכים, לא. ואם היו אוכלים בשדה מפזרים ומפזרים, אף על פי שאוכלים כלם בשעה אחת ומפכר אחד, כיון שלא קבעו מקום ואוכלים מפזרים אינם מצטרפין:

יג היחיא דלא קבעו מקום דאמרינן שכל אחד מברך לעצמו, אם כון המברך להוציאם והם נתפנו לצאת, יצאו:

יד אם המסבים רבים, גדול שבכלם בוצע. הגה ואם הם שוים ואחד מהן כהן, מצוה להקדימו. ואם הכהן עם הארץ, תלמיד חכם קודם לו, ואם הכהן גם כן תלמיד חכם אלא שהוא פחות מן השני, טוב להקדימו אבל אין חיוב בדרך. ועין לקמן סימן ר"א (מרדכי פרק בני העיר, בית יוסף סימן קל"ה בשם רשב"א) ואם יש עמהם בעל הבית, כהוא בוצע, ואפלו אם האורח גדול, (והמברך

יאמר תחלה ברושות מורי ורבותי) (אור זרוע ובית יוסף בשם שבלי לקט):

טו אין המסבין רשאים לטעם עד שיטעם הבוצע (אכל מתר לתת לכל אחד חלקו קדם שיאכל הוא, והם ימתינו עד שיאכל הוא) (תוספות ומרדכי פרק שלשה שאכלו). וְאִם כָּל אֶחָד אוכל מפכרו ואין כלם זקוקים לכפר שביד הבוצע, רשאים לטעם קדם. והוא שפנה חוץ ממה שלפניו הבוצע, ואז יהיו רשאים לטעם קדם הבוצע:

טז אין הבוצע רשאי לבצע עד שיכלה אמן מפי רב העונים:

יז הבוצע פושט ידו תחלה לקערה לאכל. ואם בא לחלק כבוד למי שגדול ממנו, רשאי:

יח הבוצע נותן פרוסה לפניו כל אחד, והאחד נוטל פרוסה בידו, ואין הבוצע נותן בידי האוכל אלא אם כן היה אכל. (פרשה ציון בגדיה רמז לפרוסת המוציא שנותנין בידי בשעת אכלות) (בית יוסף ואבודרהם בשם רמב"ם פרק ז מהלכות ברכות ותשובות הרשב"א):

יט מי שאינו אוכל אינו יכול לברך ברכת המוציא להוציא האוכלים, אבל לקטנים יכול לברך אף על פי שאינו אוכל עמהם, כדי לחנכם במצות:

כ אפלו בשבת שהוא חיב לאכל פת, לא יברך לו חברו ברכת המוציא אם אינו אוכל. ולא שרי לברך לאחרים אף על פי שאינו טועם, אלא ברכת המוציא דמצוה בליל ראשון של פסח וברכת היין דקדוש, בין של לילה בין של יום. הגה ויש לאכל הפרוסה שבצע עליה קדם שיאכל פת אחר, שתהא נאכלת לתאבון, והוא משום חבוב מצוה (אגור ובית יוסף בשם שבלי לקט):

סימן קסח - על איזה מין פת מברכין. ובו י"ו סעיפים:

א יהיו לפניו חתיכות של פת ופת שלם הכל ממין אחד, מברך על ה"השלם, אפלו הוא פת קבר (פרוש, לחם שאינו נקי) וקטן והחתיכות פת נקיה וגדולה, אבל אם השלם משעורים והחתיכות מחטים, אפלו

⊗ באר הגולה ⊗

ז ברכות לח ח טור מהירושלמי שם ט רוקח י טור וכל בו וברוקח בשם הירושלמי פרק קמא דתחלה כ ברכות מ' ל רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות מ ברכות שם נ ספר ארחות חיים ס ברכות נ"א ע טור וסמ"ג ורמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות לפי נסחאות שלנו פ ברכות מ' צ שם מ"ב ק תוספות שם והרא"ה ור"י והרא"ה ר בית יוסף ודעת הטור בסימן קע"ד ש ר"י שם ת רוקח א רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ותוספות שם בברכות מ"ו ב שם בגמרא ג שם ד ירושלמי שם וכן פתח התוספות שם דף מ"ו והר"ר יונה והרא"ה שם ה הרא"ה שם ו שם בבבלי ז שם ח רמב"ם בפרק ו מהלכות ברכות ט ראש השנה כ"ט י כן דקדק הבית יוסף משם כ מרדכי בפרק ו' דפסחים ל שם בראש השנה (סימן קסח) א ברכות ל"ט ב תוספות והרא"ה ומרדכי

היא קטנה מניח הפרוסה תחת השלמה יובוצע משתיקן יחד. הגה וכל זה כשרוצה לאכל משניהם, אבל אם אינו רוצה לאכל אלא מאחד יבצע עליו, ואין לחוש לשני אף על פי שחשוב או חביב עליו (תרומת הדשן סימן ל"ב):

ב ואם ב' שלמות ממין אחד, אחת גדולה ואחת קטנה, מברך על הגדולה. "אם יש לאדם שני חצאי לחם ואין לו לחם שלם, יחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא נראה ודינו כדין שלם, ואפלו בשבת יכול לחברם:

ג ישני גלסקאות הדבוקים יחד שנואפו, ונחמך מן האחת והשניה נשארה שלמה, טוב להפריד החתיכה מהשלמה כדי שתהא נראית שלמה ממה שיניחנה דבוק בה אף על פי שנראית יותר גדולה. הגה ולא יבצע ממנה במקום שהיתה דבוקה בחברתה, ששם נראית כפרוסה, אלא יבצע במקום השלם שבה (מהרי"ל):

ד יפת שעורין ופת פסמין, מברך על של שעורים פיון שהוא ממין ז', אף על פי שהפסמין יפים. פת נקיה ופת קצר, מברך על הנקיה, "ואם שתיקן נקיות וזו לבנה יותר מזו, מברך על הלבנה יותר:

ה יפת עובד כוכבים נקיה ופת קצר של ישראל, אם אינו נזהר מפת עובד כוכבים, מברך על איזה מהם שיצצה, "ואם הוא נזהר מפת עובד כוכבים, מסלק פת נקי של עובד כוכבים מעל השלחן עד לאחר ברפת המוציא. "ואם בעל הבית אינו נזהר מפת עובד כוכבים, ואין דעתו לאכל כל הסעודה רק פת עובד כוכבים פי היא נקיה, אבל בני ביתו אוכלים מפת שאינו נקי של ישראל, ושתי הלחם מנחים על השלחן, צריך לבצע על פת נקיה של עובד כוכבים, הואיל והוא הבוצע ואין דעתו לאכל אלא מאותו פת. "ואם בעל הבית נזהר מפת עובד כוכבים וישראל שאינו נזהר בכך מסב עמו על השלחן, פיון דמצוה משלת על בעל הבית, יבצע

מן היפה של עובד כוכבים, וכיון שהתר לבצע התר לכל הסעודה. הגה ודוקא שחביב עליו אותו פת, אבל אם אינו חביב עליו בלא אסור פת של עובד כוכבים אינו צריך להקדימו (תרומת הדשן סימן ל"ב):

ו יפת הבאה בכיסנין מברך עליו בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה אחת ימעין שלש. ואם אכל ממנו שעור שאחרים רגילים לקבצו עליו, אף על פי שהוא לא שבצ ממנו מברך עליו המוציא וברכת המזון. "ואם מתחלה היה בדעתו לאכל ממנו מעט וברך בורא מיני מזונות, ואחר כך אכל שעור שאחרים קובעים עליו, יברך עליו ברכת המזון אף על פי שלא ברך המוציא תחלה. "ואם אכל שעור שאחרים אין קובעים עליו, אף על פי שהוא קובע עליו אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, דבטלה דעתו אצל כל אדם:

ז פת הבאה בכיסנין, "יש מפרשים פת שפשוטי כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סקר ואגוזים ושקדים ותבלין, והם הנקראים רישקולא"ש ריאלחשו"ו, "יש אומרים שהיא עסה שערב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, "והוא שיהיה טעם תערובת המי פרות או התבלין נפר בעסה. (ויש אומרים שזה נקרא פת גמור, אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתקה שקורין לעיקר, שפמעט הדבש והתבלין הם עקר, וכן נהגים) (רש"י וערוך, וכן יש לפרש דעת רמב"ם). "יש מפרשים שהוא פת, בין מתבלת בין שאינה מתבלת, שעושים אותם פעמים יבשים וכוססין אותם, והם הנקראים בישקוני"ש. והלכה כדברי פלם, שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכיסנין:

ח "לחמניות אותן שבלילתן עבה שקורין אוכליא"ש לחם גמור הוא ומברך עליו המוציא וברכת המזון, "ואותן שבלילתן רכה ודקים מאד שקורין גיבלא"ש, מברך עליהם בורא מיני מזונות וברכה אחת

⊕ באר הגולה ⊕

מעין שלש. "ואם קבע סעדתו עליהם, מברך המוציא וברכת המזון. ואי אכיל להו בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם. אבל אותם ריקקים דקים שנותנים מרקחת עליהם, הם טפלים לגבי המרקחת וברכת המרקחת פוטרמן:

ט יפת גמור אפלו פחות מכזית מברך עליו המוציא, אבל לאחריו אינו מברך כלום כל שלא אכל פזית:

י יחביצ"א, דהינו פרורי לחם שנדפקים יחד על ידי מרק "אם נתבשל, אם יש בהם פזית, אף על פי שאין בו תאר לחם מברך המוציא וברכת המזון, ואם אין בהם פזית, אף על פי שגראה שיש בו תאר לחם אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ואם אינו מבשל אלא שהוא מחבר על ידי דבש או מרק. אם יש בפרוסות פזית, מברך עליו המוציא אפלו אין לו תאר לחם, ואם אין בהם פזית אם יש בהם תאר לחם, דהינו שהוא נפר וידוע שהוא לחם, מברך עליו המוציא וברכת המזון, ואם אין בהם תאר לחם מברך, בורא מיני מזונות. וברכה אחת מעין שלש. ואם אינו לא מבשל ולא מחבר אלא מפך דק דק, אף על פי שאין בו פזית ולא תאר לחם מברך עליו המוציא וברכת המזון (ועין לעיל סימן קפ"ד פמה שעור אכילה לברך עליה ברכת המזון):

יא יש מי שאומר דפרורין שנותנין במים והמים מתלבנים מחמת הפרורין, אזיל לה תורייתא (פרוש, כאלו אמר תארייתא כלומר תאר הלחם) דנהמא, ואין מברך עליה אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש:

יב יש מי שאומר שפת השרוי ביין (אדם) אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ונראה שאין דבריו אמורים אלא בפרורין או בפרוסות שאין בכל אחת פזית:

ג רש"י ללשון שני והרמב"ם בפרק ז' מהלכות ברכות ד מרדכי והגהות ממוני פרק ז' ורוקח ו כתבי מהרי"ר ישראל סימן ק"ו ז ירושלמי פרק ו' דברכות וכתובה שם התוספות והרא"ש והרשב"א ח בית יוסף מדברי התוספות ט תוספות ורא"ש והמר' מהירו' שם י תוספות בשם ר"ש כ תרומת הדשן ל מרדכי בפרק ב דעבודה ונה בשם רבינו' מהירושלמי מ ברכות מ"ב נ הרא"ש והרשב"א ס הרא"ש לדעת הרמב"ם ע שם ורבונו יונה פ פרוש רבנו חננאל והערוך והטור והרשב"א צ רמב"ם פרק ג מהלכות ברכות ק כן דקדק בית יוסף מדבריו ר ערוך בשם רב האי ש ברכות מ"ב לפרוש התוספות והרא"ש ת שם תוספות והרא"ש א שם בפרק ב בית יוסף והכל בו ג הרשב"א לדעת הרי"ף והרמב"ם בפרק ג מהלכות ברכות וטור ובית יוסף לדעת הרא"ש ד ברכות ל"ז ה טור בשם רבנו יונה ו תוספות והמרדכי שם ז שם במרדכי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרטם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

האי גנא (הר"י סוף פרק אלו דברים).
ינאסור לתן לו פרוסת פת אלא אם כן
יודע בו שנטל ידיו:

ב ילא יתן לאכל אלא למי שידע בו
שיברך. ויש מקלן אם נותן לעני בתורת
צדקה (הר"י סוף פרק אלו דברים):

ג השמש מברך בורא פרי הגפן על (כל)
כוס וכוס שיתנו לו, לפי שהוא כגמלך,
וברכה אחרונה אינו מברך אלא לבסוף.
ואינו צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה
אם יש אדם חשוב בסעדה, שידע שיתנו
לו כל צרכו מפת, ואם אין אדם חשוב
בסעדה, צריך לברך על כל פרוסה
ופרוסה כמו על היין. הגה שנים שהיו
אוכלין ביחד, השמש אוכל עמהם בלא
נטילת רשות כדי שיצטרפו לזמן. [ועין
לקמן סימן ק"ע סעיף כ"א]:

סימן קע - דברי מוסר שינהג
אדם בסעדה. וכו' כ"ב סעיפים:

א אין משיחין בסעדה שמא יקדים קנה
לושט ונאפלו מי שנתעטש (פרוש
שטארנודאר"י בלע"ז) בסעדה אסור לומר
לו אסותא יהיו מסבין בסעדה ויצא אחד
מהם להטיל מים נוטל ידו אחת ששפשה
בה, ואינו נוטל אלא בפני פלם, שלא
יחשדוהו שלא נטל. הגה * ואם לא שפשה
אינו נוטל כלל אם לא נגע במקום טפנת,
אבל אם עשה צרכיו ודאי צריך נטילה
(הגהות אשירי פ"ב דברכות). והני מלי
לשותות, אבל לאכל נוטל אפלו בחוץ,
דמידע ידעי דאנינא דעתה (פרוש,
שמתטרפת ומתבלבלת דעתו) ולא אבל
בלא נטילה. ואם דבר עם חברו והפליג,
נוטל שתי ידיו כיון שהסיח דעתו. הגה
וקא דבעינן נטילה לשתייה הינו בתוף

מהלכות ברכות). אבל דבר שבלידתו רכה
וטגנו במשקה, לכלי עלמא לאו לחם הוא
(תוספות והרא"ש והר"ן ור"י פרק פיצד
מברכות):

טז כטרונגין, דהינו שעושין גמא בכירה
ונותנים בה קמח ומים מערבין בה ונאפה
שם, מברך עליו בורא מיני מזונות וברכה
אחת מעין שלש. ואם קבע סעדו עליו
מברך המוציא וברכת המזון אבל טריטא
דהינו שלוקחין קמח ומים ומערכים אותם
ושופכים על הפירה והוא מתפשט ונאפה,
אין עליו תורת לחם כלל ואין מברכים
עליו אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת
מעין שלש, ואפלו קבע סעדו עליו:

טז לנהמא דהנדקא, והוא לחם שאופין
בשפור ומושחין אותו בשמן או במי
ביצים, וכן לחם העשוי לכתח, שאין
אופין אותו בתנור אלא בחמה, מברך
עליו בורא מיני מזונות:

יז פשטיד"א הנאפה בתנור בכשר או
בדגים או בגבינה מברך עליו המוציא
וברכת המזון. הגה ונדקא שאפאו בתנור
בלא משקה, אבל אם אפאו במכתב במשקה
אין לברך עליו, ואין לאכלו רק תוף הסעדה,
כמו שנתבאר (דעת עצמו):

הלכות דברים הנוהגים בסעודה

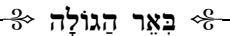
סימן קסב - דין שמש הסעדה.
וכו' ג' סעיפים:

א אכל דבר שמביאין לפני האדם שיש לו
ריח והאדם תאב לו, צריך לתן ממנו
לשמש מיד. ומדת חסידות הוא לתן לו
מיד מפל מין ומין. בלא יתן לו כל זמן
שהפוס בידו או ביד בעל הבית (נדקא
לשמש, אבל לאחר שבסעדה מתר לתן בכי

המשך הלכות בציעת הפת, סימן קסח - על
איזה מיני פת מברכין

יג האפלו דבר שבלידתו (פרוש, לישת הקמח
במים) עבה, אם בשלה או טגנה אין
מברך עליה המוציא אפלו שיש עליה
תוריתא דנהמא, ואפלו נתחבבה בחלה,
דברפת המוציא אינו הולך אלא אחר
שעת אפיה. ט"יש חולקין ואומרים דכל
שתחלת העסה עבה, אפלו רכה אחר כך
במים ועשאה ספגנין (פרוש, עסה שלשה
ועשאה כמין סוג) ובשלה במים או טגנה
בשמן, מברך עליה המוציא, (ונתנו
להקל). וירא שמים יצא ידי שניהם ולא
יאכל אלא על ידי שיברך על לחם אחר
תחלה. (הגה וכל זה לא מירי אלא בדאית
בה לאחר אפיה תאר לחם (לשון הטור
והפוסקים), אבל אי לית בה תאר לחם, כגון
לאקשי"ן שקורין ורומזליך, לכלי עלמא אין
מברכין עליהם המוציא ולא ג' ברכות, דלא
מקרי לחם, אבל פשטיד"א וקרעפלי"ך מקרי
תאר לחם (מרדכי פרק פל שעה) ואין לאכלם
אלא אם כן ברך על שאר הפת תחלה. וכל
זה לא מירי אלא בעסה שאין בה שמן ודבש
וכיוצא בו אלא שמשגן בהן, אבל אם נלוש
בהן, כבר נתבאר דינו אצל פת הבאה
בכסינן):

יד יחלוט (פרוש, כמין פת חולטין אותו
ברוחחין) שאחר כך אפאו בתנור פת גמור
הוא ומברך עליו המוציא. הגה וכן דבר
שבלידתו רכה שאפאו בתנור בלא משקה,
דינו כפת ומברך עליו המוציא ושלש
ברכות, וכן אם אפאו באלפס בלא משקה
(תוספות והרא"ש והר"ן פרק פל שעה ורמב"ם
פרק ו מהלכות חלה ושאלות וטור). ומעט
משקה שמושחין בו האלפס שלא ישרף
העסה לא מקרי משקה (הגהות מימוני פרק ג

ח רבנו יונה ורבנו ירחם בשם רבי שמשון והרמב"ם ט רבנו תם בפסחים ל"ו בתוספות וברכות לו י בית יוסף מסוגיא דיבמות מ' כ ברכות ל"ז ל שם בגמרא מ אגור
ושבלי הלקט בשם רבי ישעיה [סימן קסא] א קבחות ס"א ב חזין ק"ז א שם ד רבנו יונה בסוף פרק ח דברכות בשם יש אומרים ה חזין ק"ז [סימן קע] א מענית
ה' ב ירושלמי פרק ו' דברכות ג יומא ל' * (גראף לעניות דעתי דכאן אירי ביושב לבדו בסעדה וכן משמע ל' הנהת אשירי, ואם כן לא שייך לומר שישטל משום תשדא)

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים,
ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם
הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

הסעדה דחישין שמא יאכל, אכל בלאו הכי אין צריך נטילה לשתיה (הר"י סוף פרק אלו דברים ורש"י פרק אמר להם הממנה):

ב ישנים ממתינים זה את זה בקערה, שפשחאחד מסלק ידו מן הקערה לשתות חברו מפסיק מלאכל עד שיגמור השתיה, אכל אם הם שלשה אין השנים פוסקין בשביל האחד:

ג המשיירין פאה בקערה כל אחד מהאוכלים והוא מאכל השמש, אכל פשהשמש מערה מן האלפס לתוף הקערה, אין דרוף להניח באלפס כלום לצרכו:

ד אין מסתכלין בפני האוכל ולא במנתו, שלא לבשו:

ה הנכנס לבית, כל מה שיאמר לו בעל הבית יעשה:

ו לא יהא אדם קפדן (פרוש, פסן או רגן) בסעדתו:

ז לא יאכל אדם פרוסה כפיצה, ואם אכל (הרי) זה גרגרן:

ח לא ישתה כוסו בבת אחת, ואם שתה הרי זה גרגרן. שנים, דרוף ארץ, שלשה, הרי זה מגסי הרוח. הגה מיהו, כוס קטן מאד מתר לשתותו בבת אחת (בית יוסף), וכן גדול מאד בשלשה או ארבעה פעמים (דעת עצמו):

ט לא יאכל שום או בצל מראשו אלא מעליו, ואם אכל הרי זה רעבתן. הגה ולא יאכל דרוף רעבתנות. ולא יאחו המאכל בידו אחת ויתלש ממנו בידו השניה (טור):

י לא ישף פרוסה ויניחנה על גבי השלחן:

יא מלא ישתה אדם שני כוסות בבת אחת בתוף סעדתו ויברך ברפת המזון, מפני שנראה כגרגרן:

יב ישנים שיושבין על השלחן, הגדול פושט ידו תחלה. והשולח ידו בפני מי שגדול ממנו הרי זה גרגרן:

יג הנכנס לבית לא יאמר תנו לי לאכל, עד שיאמרו הם. הגה לא יאמר אדם לחברו בא ואכל עמי מה שהאכלתי, דהוי כפורע לו חובו ונראה כאלו הלנה לו, ויש לחוש

שיאכילהו יותר ואית בה משום רבית. אכל מתר לומר לו בא ואכל עמי ואאכל עמך בפעם אחרת, ומתר לאכל עמו אחר כך אפלו בסעדה יותר גדולה (ד"ע לפרוש השור):

יד לא יפרס אדם פרוסה על גבי הקערה, אכל מקנח הקערה בפרוסה:

טו לא ילקט פרורין ויניח על גבי השלחן, מפני שהוא ממחה (פרוש, מטריד) דעתו של חברו. ולא ישף פרוסה ויתננה לפני חברו או לתוף הקערה, לפי שאין דעת כל הבריות שזה:

טז לא ישתה מהכוס ויתן לחברו, מפני סכנת נפשות:

יז קולא ישתה כוס ויניחנה על השלחן, אלא יאחזנה בידו עד שיבא השמש ויתננו לו:

יח הנכנס לסעדה לא יקח חלקו ויתננו לשמש, שמא יארע דבר קלקול בסעדה, אלא יקחנה ויניחנה ואחר כך יתננו לו:

יט שורחים הנכנסין אצל בעל הבית אינם רשאים לטל מלפניהם ולתן לכנו או לעבדו של בעל הבית, אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית:

כ הניקי הדעת שבירושלים לא היו מסבין בסעדה אלא אם כן יודעים מי מסב עמהם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישב אצל עם הארץ בסעדה:

כא השמש שהיה משמש על שנים, הרי זה אוכל עמהם אף על פי שלא נתנו לו רשות. הנה משמש על שלשה, אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות:

כב אחר ששתית ונשאר יין בכוס לשתית חברך, קנח מקום נשיקת הפה משום מאוס, ולא תשפך משום בל תשחית, אכל אחר שתית מים שפך מהם דרוף שם. הגה אחר כל אכילתך אכל מלח ולאחר שתיתך שתה מים, וכמו שיתבאר לקמן סימן קע"ט. ונראה לי, דוקא שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל וכן שלא שתה משקה שיש בו מים, אכל בלאו הכי ליפא למחש, וכן נוהגין שלא לזהר באכילת מלח ושתית מים אחר הסעדה מטעם שנתבאר:

⊕ באר הגולה ⊕

סימן קנא - שלא לנהג בזיון באכילין. ובו ה' סעיפים:

א "עושה אדם צרכיו בפת. והני מלי דלא ממאס בה, אכל מידי דממאס בה לא. הלכך אין מניחין עליו פשר חי, ואין מעבירין עליו כוס מלא, ואין סומכין בו הקערה אם היא מלאה דבר שאם יפל על הפת ימאס. ואין נוטלין הידים ביין, בין חי ובין מזוג, אפלו נטילה שאינה צרף אכילה. ואין זורקין הפת משום בזיון אכלים. וכשם שאין זורקין את הפת כך אין זורקין אכלין הנמאסים על ידי זריקה, אכל מידי דלא ממאס, כגון אגוזים ורמונים וחבושים, שרי:

ב לא ישב אדם על קפה מלאה תאנים וגרוגרות, אכל יושב הוא על עגול של דבלה או על קפה מלאה קטניות:

ג מתר לאכל דיסא (פרוש, החטה הנקלפת ומבשלת) בפת במקום פך, והוא שיאכל הפת אחר פך. והמדקדקים אוכלים בכל פעם שמכניסים לתוף פיהם מעט מן הפת עם הדיסא. הגה והנשאר מן הפת אחר כך אוכלים אותו (בית יוסף):

ד הממשיכין יין בצנורות לפני חתן וכלה, והוא שיקבלנו בכלי כפי הצנור. וזורקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה שאינם נמאסים, אכל לא בימות הגשמים מפני שנמאסים, אכל לא גלסקאות לעולם:

ה הזורקים חטים לפני חתנים, צריך לזהר שלא זורקו אלא במקום נקי, וגם יכבדו אותו משם כדי שלא ידרסו עליהם:

סימן קעב - מי שהכניס אכילין ומשקין לפיו בלא ברכה. ובו ב' סעיפים:

א "שכח והכניס משקין לתוף פיו בלא ברכה, בולען ויאינו מברך עליהם ברכה ראשונה: הגה ויש אומרים דמברך עליהם וכן נראה עקר (הרשב"א בשם הראב"ד והרא"ש פרק ג' שאכלו וכן דברי הרמב"ם פרק ח מהלכות ברכות):

ב "שכח והכניס אכלין לתוף פיו בלא ברכה, אם הוא דבר שאינו נמאס אם יפלטנו, יפלטנו ויברך עליו, ואם הוא דבר שנמאס, מסלקו לצד אחר ומברך:

ד ברכות מ"ו ה ערובין נ"ג ו רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ז מסכת דרוף ארץ רבה פרק ד' ח שם ט שם * (פרוש לא יאחו פרוסה כפיצה בידו) י שם ובפסחים פ"ו וביצה כ"ה כ ביצה שם ומסכת דרוף ארץ רבה פרק ד ל שם מ שם נ שם פ רח ח' ס שם פ ר ו ע פרק ז פ שם צ שם ק שם ר שם ש שם ו חלצין צ"ד ת סנהדרין כ"ג א ברכות מ"ה ב ארחות חיים מגמרא דמסכת תמיד (סימן קנא) א ברכות נ' ב טור בשם מסכת סופרים ג תוספות בברכות ג' ורא"ש שם ד תוספות שם והשור בשם אביו הרא"ש ה ברכות נ' ו תוספות שם והנהגות מימוני פרק ז מהלכות ברכות (סימן קעב) א שם בגמרא נ' ב רש"י ור"ח והרמב"ם פרק ח מהלכות ברכות לדעת הבית יוסף ג שם בגמרא

סימן קעג - דין מים אמצעיים.

ובו ג' סעיפים:

א מים אמצעיים רשות. והני מלי בין תבשיל לתבשיל, אבל בין תבשיל לגבינה חובה (עין בירוק דעה סימן פ"ט):

ב בין בשר לדגים חובה לטל, משום דקשה לדבר אחר, וחמירא ספנתא מאסורא (ועין יורה דעה סימן ק"ו):

ג יכל הדברים הנוהגים באחרונים נוהגים באמצעיים, בין להקל בין להחמיר, חוץ מהסח הדעת שפוסל באמצעיים מפני שעדין רוצה לאכל וידי צריכים שמור, וחיון מנגוב הדינים שאמצעיים צריכים נגוב פראשונים. הגה ויש שאמרו שאמצעיים צריכים דוקא מים, מה שאין כן באחרונים, כדלקמן סימן קפ"א (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן קעד - דין ברפת הנין

בסעודה. ובו ח' סעיפים:

א יין שבתוף הסעודה מברך עליו בורא פרי הגפן, ואין הפת פוטר:

ב יין פוטר כל מיני משקין: הגה אפלו מברכה ראשונה (הר"י פרק פיצד מברכין ובית יוסף בשם הפוסקים):

ג אם אין לו אלא כוס אחד, מניחו עד לאחר המזון ומברך עליו:

ד אם קבע לשותות לפני המזון אין צריך לברך על יין שבתוף המזון, היין שלפני המזון פוטר. וכן היין של קדוש פוטר יין שבתוף המזון, וכן המבדיל על השלחן פוטר היין שבתוף המזון. ויש אומרים שאין ברפת יין הבדלה פוטר אלא אם כן נטל ידיו קדם הבדלה, והלכה המבדיל קדם נטילה וכן שלא להוציא יין (ועין לקמן סימן רצ"ט סעיף ז) שבתוף הסעודה, ובדיעבד שלא כון כן פוטר יין שבתוף הסעודה, דספק ברכות דרבנן להקל:

ה יכל מה ששותה בתוף הסעודה די לו בברכה אחת, אלא אם כן כשברך לא היה דעתו לשותות אלא אותו הכוס ונמלך

לשותות אחר. הגה וכן מי שבא לסעודה ומושיטין לו הרבה כוסות מברך על כל אחד ואחד, דהיי נמלך (פל בו). ועין לקמן סימן קע"ט. וכן מי שברך על כוס ברפת נשואין ואינו יודע להיכן גייע הכוס, כל אחד צריך לברך, דמקרי נמלך (אגדה פרק ערבי פסחים ועין לקמן סימן ק"צ):

ו אין לברך אחר יין שבסעודה, דברפת המזון פוטרותו, וכן כפוטרת יין שלפני המזון ואפלו [לא] היה לו יין בתוף המזון (ועין לקמן סוף סימן רע"ב). ולענין יין של הבדלה שלפני המזון (עין לקמן סימן רצ"ט סעיף ח):

ז אם אין לו יין ושותה מים או שאר משקה, אין לברך עליהם, דחשיבי כבאים מחמת הסעודה, לפי שאין דרך לאכל בלא שתיה. ואף יין לא היה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב, קובע ברכה לעצמו, אבל מים או שאר משקים לא חשיבי ואינם טעונים ברכה, ונאפלו אם היה צמא קדם סעודה, כיון שלא רצה לשותות אז כדי שלא יזיקו לו המים, נמצא כי שתית המים בסבת הפת היא ופת פוטרתם. ויש אומרים לברך על המים שבסעודה, ויש מחמירין עוד לברך עליהם בכל פעם, דסתמא נמלך הוא בכל פעם. ויהרוצה להסתלק מן הספק, ישב קדם נטילה במקום סעדתו ויברך על דעת לשותות בתוף סעדתו. הגה והמנהג כפסקא הראשונה:

ח על יין שבתוף המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אפלו הסבו יחד. הגה דלא יכולין לענות אמן (טור), משום דחשיבין שמא יקדים קנה לושט. הגה ויש אומרים דאם אמר להם סברי רבותי, וישמעו ויכוננו לברכה ולא יאכלו אז ויענו אמן, אחד מברך לכלם, וכן נוהגין (הגהות מימוני פרק ז מהלכות ברכות ומדכי סוף פרק פיצד מברכין וטור בשם רש"י). ויאמר סברי רבותי, רוצה לומר, סוברים אתם לצאת בברכה זו, ולא יאמר ברכות רבותי, וכן כל מקום שמברכין על היין משום ברפת היין שבתוף הסעודה אין

אומרים ברכות אלא סברי, משום שנתבאר (בית יוסף סימן קס"ו בשם שג"י הלכות):

סימן קעה - דיני ברפת הטוב

והמטיב על היין. ובו ו' סעיפים:

א הביאו להם יין אחר אינו מברך בורא פרי הגפן, אבל מברך עליו הטוב והמטיב. הגה אף על גב שאין לו עוד מן הראשון (בית יוסף). ולא דוקא הביאו להם מתדש, אלא הוא הדין אם הגה להם מתחלה שתי ינות, מברכין על הב' הטוב והמטיב. הגה ודוקא שלא היו לפניו יחד לשברך בורא פרי הגפן, אבל היו ביחד אין צריך לברך אלא בורא פרי הגפן, כמו שיתבאר סעיף ג' (ד"ע להשנות הטור עם מרדכי פרק הרוצה) (בית יוסף):

ב מברכין הטוב והמטיב על כל שנוי יין מן הסתם, אפלו אינו יודע שהשנוי משבח מהראשון, כל שאינו יודע שהוא גרוע ממנו. הגה ואין חלוק בין שניהם חדשים או אחד חדש ואחד ישן (בית יוסף בשם תוספות פרק הרוצה וטור ותרומת הדשן סימן ל"ד), ונאפלו שתה ממנו תוף שלשים יום. יש אומרים דאם שתה תחלה יין אדם והביאו לו יין לבן, אף על פי שהוא יותר גרוע מברך הטוב והמטיב, לפי שהוא בריא לגוף יותר מן האדם (מרדכי פרק ערבי פסחים):

ג הביאו לו יין רע ויין טוב כאחד, וברך מיד בורא פרי הגפן על הטוב ופוטר את הרע, ולא יברך על הרע תחלה בורא פרי הגפן, כדי לברך אחריו הטוב והמטיב, כי לעולם יש לברך על העקר ועל החביב תחלה:

ד אין לברך הטוב והמטיב אלא אם כן יש אחר עמו, דהכי משמע הטוב לו והמטיב לתברו, והוא הדין אם אשתו וכניו עמו, אבל אם הוא יחידי לא:

ה אם רבים מסבים בסעודה, כל אחד מברך לעצמו הטוב והמטיב, ולא יברך אחד לכלם, דחשיבין שמא יקדימו קנה לושט כשיענו אמן. הגה אבל אם היו מסבים לשותות בלא אכילה, אחד מברך לכלם (ועין לעיל סוף סימן קע"ד):

באר הגולה

סימן קעג] א חלין קה ב טור בשם הרא"ש מגמרא דפסחים ע"ו ג ארחות חיים בשם הראב"ד [סימן קעד] א ברכות מ"א ב שם ג שם נ"א ע"ב ד שם מ' ה הרא"ש שם ו תוספות שם ז בית יוסף ח פסחים ק"ג וברכות מ"א ט שם פסחים ונאממר י שם בגמרא ושם כ הרא"ש בפרק י דפסחים ל ברכות מ"א לדעת רש"י ורבנו עם וגדולי העורפמים מ רבנו יונה נ הרשב"א בשם הראב"ד לדעת יש מפ"ש שם הרא"ש ס הרא"ש שם ובתשובות כלל ד' והגהות מימוני פרק ד מהלכות ברכות ע ברכות מ"ב [סימן קעה] א ברכות נ"ט ב שם בתוספות ג מרדכי שם בשם אבי העזרי ד שם בגמרא ה התוספות שם והרשב"א ו טור ורא"ש והמרדכי שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון כא - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

דעתו על הדורות, אפלו מדברים שדרכן לבא ללפת את הפת, צריך לברך עלהן כדין נמלך. (הגה ולא ראיתי נזקרים בזה, ואפשר דטעמא דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה. ועין לקמן סימן ר"ו):

סימן קעח - איזה דברים קרויים הפסק בסעודה. ובו ז' סעיפים:

א "היה אוכל בבית זה ופסק סעדו והלך לבית אחר, או בשהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו ויצא לו לפתח ביתו וחזר, הואיל ושנה מקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל, וחוזר ומברך בתחלה המוציא ואחר כך יגמר סעדו. יאכל אם דבר עמו בתוך הבית, אף על פי ששנה מקומו מפנה לפנה אין צריך לברך. הגה (ועין לקמן סימן רע"ג. אם היה דעתו לאכל במקום אחר לא מקרי שנוי מקום, והוא שיהיו שני המקומות בבית א'. ועין לקמן סימן קפ"ד):

ב יחברים שהיו יושבין לאכל ויצאו לקראת חתן או לקראת פלה, אם הניחו שם מקצתן, חוזרים למקום וגומרין סעדתן ואינם צריכין לברך שניה, ואם לא הניחו שם אדם, כשהם יוצאים צריכים לברך למפרע וכשהם חוזרים צריכים לברך לכתחלה, וכן אם היו מסבין לשותות או לאכל פרות, שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו, ולפיכך מברך למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך שנית על מה שהוא צריך לאכל. והמשנה מקומו מפנה לפנה בבית אחד אינו צריך לחזר ולברך. "אכל" במזדקחה של תאנה זו וכן לאכל במערכה, צריך לברך. הגה ויש חולקים בכל מה שכתוב בסימן זה, רק סוברים ששנוי מקום אינו אלא פהסת הדעת, ולכן

טעונים לברכה לאחריהם, דכיון שבאו בתוך הסעודה ברפת המזון פוטרין. ואם בפתחלת אכילתו אכל הפרות (עם פת) ובסוף אכל עמהם פת, אפלו אם ביניהם אכל מהם בלא פת אינם טעונים לברכה אף לפנייהם:

ב ידברים הבאים לאחר סעדה קדם ברפת המזון, שהיה מנהג בימי חכמי הגמרא שבסוף הסעדה היו מושכים ידיהם מן הפת ומסירים אותו וקובעים עצמם לאכל פרות ולשתות כל מה שמביאים אז לפנייהם, בין דברים הבאים מחמת הסעדה, בין דברים הבאים שלא מחמת הסעדה, טעונים לברכה בין לפנייהם בין לאחריהם, דהמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שאכל תוך עקר הסעדה. ודין זה האחרון אינו מצוי בינינו, לפי שאין אנו רגילין למשך ידינו מן הפת עד ברפת המזון:

ג ואם קובע לפתן סעדו על הפרות, הוא ליה הפרות כדברים הבאים מחמת הסעדה, ואפלו אם אוכל מהפרות בתחלת סעדו בלא פת אינו מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם. ויש חולקין. ולכן טוב שיאכל בתחלה מהפרות עם פת, ואז אפלו אם אחר כך יאכל מהם בלא פת אינם טעונים לברכה כלל. הגה ואף על פי שאינו חוזר לבסוף לאכל עמהם פת, מאחר שעקר קביעות היה עליהו (בית יוסף בשם הר"י):

ד יאף על פי שלא היו הפרות לפניו בשעה שברך על הפת, כיון דללפת את הפת הם באים, אינם טעונים לברכה כלל:

ה ואם אחר שברך על הפת שלחו לו מבית אחרים, שאינו סמוך עליהם ולא היה

המשך הלכות דברים הנוהגים בסעודה, סימן קעח - דיני ברכת הטוב והמטיב על היין ויין של שתי חביות והפל ממין אחד, אם בתוך מ' יום לבצירתו שמוהו בשני בלים, חשיבי כשני מינים ומברכין עליו הטוב והמטיב, ואם לאחר ארבעים יום חלקוהו אין מברכין עליו, הואיל והפל ממין אחד:

סימן קעז - שהפת פוטר את הפרפרת. ובו סעיף אחד:

א "ברך על הפת פוטר את הפרפרת, דהינו בפרורי פת דק דק שדקקם עם מרק או דבש. לברך על הפרפרת, לא פטר את הפת: הגה ברך על הפרפרת פוטר מעשה קדרה, שהוא דיסא וכיוצא בו, וכן אם ברך על מעשה קדרה פוטר את הפרפרת (גמרא פרק פיצד מברכין ורמב"ם בפרוש המשנה):

סימן קעז - דברים הבאים בתוך הסעדה ואחר הסעדה מה דינם. ובו ה' סעיפים:

א "דברים הבאים בתוך הסעדה, אם הם דברים הבאים מחמת הסעדה, דהינו דברים שדרך לקבוע סעדה עליהם ללפת בהם את הפת, כגון בשר ודגים וביצים וירקות וגיבנה ודיסא ומיני מלוחים, אפלו אוכלם בלא פת אין טעונין לברכה לפנייהם, דברכת המוציא פוטרין, ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרין, ואם הם דברים הבאים שלא מחמת הסעדה, דהינו, שאין דרך לקבוע סעדה עליהם ללפת בהם את הפת, כגון תאנים וענבים וכל מיני פרות, (ועין לעיל סימן קס"ח סעיף ח) אם אוכל אותם בלא פת טעונין לברכה לפנייהם, דברכת המוציא אינה פוטרין דלאו מעקר סעדה הם, ואינם

באר הגולה

ז רבי פרץ בשם רבותיו: [סימן קעז] א ברכות מ"ב ב רבנו יונה ג שם בגמרא [סימן קעז] א ברכות מ"א לפרוש התוספות והרא"ש וכן לבצע הלכות גדולות ב הרא"ש לדעת הירושלמי שם ג שם בגמרא לפרוש התוספות והרא"ש ד טור בשם הרא"ש ה סמ"ג והגהת מימוני פרק ד מהלכות ברכות ו הרשב"א בשם הר"ר וזתיהו ז בית יוסף וכן מצא בספר הפרדס [סימן קעח] א פסחים ק"א ב לשון הרמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות ג בית יוסף מלשון הרמב"ם ד פסחים שם ולשון הרמב"ם שם ה שם והוא מהירושלמי * (והוא שלא היה דעתו מתחלה לכתב הראב"ד ויבדל לקמן סעיף ג)

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אם שנה מקומו למקום אחר אין צריך לברך
אלא לפני מה שרוצה לאכל אבל לא על מה
שפבר אכל (תוספות ורשב"ם והרא"ש ומרדכי
פרק ערבי פסחים וטור). ודוקא שלא הניח
מקצת חברים בסעדה ואכל מדברים שאינן
צריכים ברכה במקומם, אבל אם הניח מקצת
חברים, או אפלו לא הניח ואכל דברים
שצריכין ברכה במקומם, אפלו מה שרוצה
לאכל אחר כך אין צריך לברך (סמ"ק ואור
זריע). ולכן מי שפסק סעדתו והלך לבית
אחר, או שהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו
אפלו לפתח ביתו או למקום אחר, כשחזור
לסעדה אין צריך לברך כלל, דהא פת צריך
ברכה במקומו לכלי עלמא, מיהו אם הסיח
דעתו, כשחזור ודאי צריך לברך על מה
שרוצה לאכל אחר כך (בית יוסף ורשב"א).
ואין חלוק בין חזר למקום שאכל כבר ובין
סים סעדתו במקום אחר (רמב"ם פרק ד ור"ן),
וכן נוהגין במדינות אלו. מפל מקום
לכתחלה לא יעקר ממקומו בלא ברכה,
דחשיבנין שמא ישפח מלחזר ולאכל (הר"ר
מנחם ור"ן). מיהו, לצורך מצוה עוברת, כגון
שהגיע זמן תפלה, מתר (כל בו הלכות פסח).
ועין סימן קפ"ד:

ג יש מי שאומר שאם היה בגן ורוצה
לאכל מפרות כל אילן ואילן, כיון שברך
על אילן אחר אין צריך לברך על
האחרים, והוא שבשעה שברך היה דעתו
לאכל מאותם האחרים. אבל מגן לגן
צריך לברך אפלו אם הם סמוכים, ואפלו
אם שברך תחלה היה דעתו על הכל:

ד אם אכל פת במקום אחד וחזר ואכל
במקום אחר, אינו מברך ברפת המזון
אלא במקום השני, כמו שנהגו הולכי
דרכים שאוכלים דרך הלוכם ויושבים
ומברכין במקום סיום אכילתם:

ה יוש אומרים ששבעת המינים טעונים
ברכה לאחריהם במקומם, ויוש אומרים
ידווקא מיני דגן. הגה ויש אומרים דוקא
פת לכד (בית יוסף סימן קפ"ד בשם רשב"א
הגהות ממזוני פרק ד):

ו מי שנוצר בתוך הסעדה שלא התפלל
ועמד והתפלל, אפלו אם אין שהות לגמר

סעדתו ולהתפלל, שחייב להפסיק ואי
אפשר לו לאכל עד שיתפלל, עם כל זה
לא הוי הפסק:

ז יאדם שישן בתוך סעדתו שנת עראי לא
הוי הפסק. הגה וכן אם הפסיק בשאר דברי
רשות, כגון שהצריך לנקבו וכיוצא בזה:

סימן קעטו - אינה דברים קרויים
הפח הדעת בסעדה שצריך לחזר
ולברכה. וכו' ו' סעיפים:

א גמר סעדתו ונטל ידיו מים אחרונים,
אינו יכול לאכל ולא לשנות עד שיברך
ברפת המזון. ואם אמר הב לן ונברך הוי
הפח הדעת, ויאסור לו לשנות אלא אם
כן יברך עליו תחלה. ואכילה דינה בשתייה
להרא"ש, אבל להרב רבנו יונה והר"ן
אכילה שאני, שאף על פי שסלק ידו
מלאכל, ואפלו סלקו השלחן, אם רצה
לחזר לאכילתו אין צריך לברך פעם
אחרת. שכל שלא נטל ידיו לא נסתלק
לבגרי מאכילה:

ב ימי שסומך על שלחן אחרים, אפלו אמר
הב לן ונברך לא הוי הפח הדעת עד
שיאמר בעל הבית:

ג יאם לא אמר הב לן ונברך וגם לא נטל
ידיו, משנטל הכוס לברך הוי הפח
הדעת:

ד כשאדם נכנס לבית חברו ויש שם חבורת
הרבה שאוכלים וכל אחד מושיט לו כוס,
"יש מי שאומר שמברך על כל אחד בורא
פרי הגפן, כי בכל פעם הוא נמלך:

ה יתקוראים בבית בעל הבית לאכל מיני
פרות ומביאין להם בנה אחר זה, אינם
צריכים לברך אלא על הראשון:

ו יאכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל
משקה ולא שתה מים, ביום ידאג מפני
ריח הפה, ובלילה מפני ריח הפה ומפני
אסכרה (פרוש, חלי חונק). ויהאוכל מלח
אחר אכילתו לא יאכל בגודל (גודל הוא
האצבע הגס, אצבע הוא קרוב לגס, אמה
הארץ, קמיצה הוא הסמוך לקטן, זרת הוא
הקטן). דקשה לקבר בגנים, ולא בפרת

דקשה לעניות, ולא באצבע דקשה לש"ד
אלא באמה ובקמיצה (ועין לעיל סימן ק"ע
למה אין אנו נוהגין באכילת מלח ושתיית
מים):

סימן קפ - דיני פרוזי הפת. וכו'
ה' סעיפים:

א אין להסיר המפה והלחם עד אחר ברפת
המזון:

ב כל מי שאינו משיר פת על שלחנו אינו
רוצה סימן ברכה לעולם. אבל לא יביא
פת שלמה ויתננה על השלחן, ואם עשה
כן, מחזי דלשם עבודת כוכבים עביד,
שנאמר הערכים לגד שלחן:

ג יקדם שיטל ידיו וכבוד הבית, שלא ישארו
שם פרוזין וימאסו במים של נטילה, אף
על פי שמתר לאבד פרוזין שאין בהם
כזית, שמא יהא השמש עם הארץ, שמתר
להשתמש בשמש עם הארץ, ויניח גם
פרוזין שיש בהם כזית שאסור לאבדן
ביד, לכד וכבוד תחלה. ועכשו אין אנו
נוהגים כך מפני שאין אנו מסלקין
השלחן, ואנו נוטלים הידים חוץ לשלחן
במקום שאין שם פרוזים, וליכא למחש
למידוי:

ד יאף על פי שמתר לאבד פרוזין שאין
בהם כזית, מפל מקום קשה לעניות:

ה ינוהגים לכסות הספין בשעת ברפת המזון
ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב:

הלכות מים אחרונים

סימן קפא - דין מים אחרונים.
וכו' ו' סעיפים:

א מים אחרונים חובה:

ב מים אחרונים אין נוטלים על גבי קרקע
אלא בכלי, מפני רוח רעה ששורה
עליהם. ואם אין לו כלי, נוטל על גבי
עצים דקים וכיוצא בהן:

ג אין נוטלין בחמין שהיז נכזית בהם,
מפני שמפפעעין (פרוש, מבצעעין, מלשון
שחין אבצעעת) את הידים ואין מעבירין
את הזנהמא:

באר הגולה

ו ארחות חיים ז סמ"ק בסימן קי"ח הרמב"ם בפרק ד וברצת הרשב"א ט הרשב"ם י תוספות ורא"ש שם ובפרק פסוי הדם כ הרא"ש בפרק קמא דתענית בשם
הראב"ד [סימן קעטו] א ברכות מ"ב ב פסחים ק"ג ג תוספות שם ברכות ד בית יוסף מדברי רבנו ירחם ה כל בו בשם הר"ם ו בית יוסף בשם הר"ף ז ברכות מ'
ח שבלי הלקט [סימן קפ] א הרא"ש והמרדכי שם ב סנהדרין צ"ב ג ברכות נ"א ונ"ב ד הרב רבנו יונה שם ה תוספות שם ברכות ובחלין ק"ה ו רוקח והר"א
ושבלי הלקט [סימן קפא] א חלין קה והביאו הר"ף ורא"ש בפרק ח דברכות ב שם בגמרא ג שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים,
ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם
הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

ד יאין צריף לטל אלא עד פּרק שני של אצבעות:

ה יצריף שישפיל ראשי אצבעותיו כדי שתמד הזקמא:

ו אם המסבין רבים, עד חמשה מתחילין מן המברך, ואם הם יותר מתחילין מן הקטן, ונוטלין דרף ושיבתן, ואין מכבדין זה את זה לטל, עד שמגיעין לחמשה האחרונים, וכיון שלא נשארו אלא חמשה שלא נוטלו מתחילין מן המברך:

ז יאין מכבדין שום ברכה על מים האחרונים:

ח ייש אומרים שמים אחרונים אינם צריכים נגוב, ולהרמב"ם מנגב ואחר כך מברך:

ט מים אחרונים נוטלים בכל מיני משקים:

י ייש שאין נוהגים לטל מים אחרונים. ואפלו לנוהגים פן, אדם שהוא אסטניס ורגיל לטל ידיו אחר הסעדה, לדידה הווי ידים מזהמות וצריף לטל ידיו קדם ברפת המזון:

הלכות ברכת המזון

סימן קפב - דין כוס ברפת המזון וישא יהא פגום. וכו' כעיונים:

א ייש שאומרים שברפת המזון טעונה כוס אפלו בניהד וצריף לחזר עליו, ולא יאכל אם אין לו כוס לברך עליו אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו, אפלו אם צריף לעבר זמן אכילה אחת. וולפי זה אם שנים אוכלים יחד צריף לקחת כל אחד כוס לברפת המזון. ייש אומרים שאינה טעונה כוס אלא בשלשה. ויש אומרים שאינה טעונה כוס כלל אפלו בשלשה. הגה ומכל מקום מצוה מן המבחר לברך על הכוס (ר"ן פּרק ערבי פסחים):

ב הכוס ברפת המזון אינו אלא של יין, ולא משאר משקים אפלו קבע סעדתו עליהם. ואם אין יין מצוי באותו מקום והשכר או שאר משקין הווי חמר מדינה מכבדין

עליהם, חוץ מן המים. הגה ומה שנוהגין במדינות אלו לברך על השכר אין למחות, דהא יש אומרים דאינו טעון כוס כלל. ועוד, דהא עקר חמר מדינה הוא שכר, וקובעין הסעדה עליו, ואף על גב דיין נמצא בעיר מכל מקום לא מקרי מצוי לברך זה, שהוא ביקר, ואי אפשר לקנות יין בכל סעדה לברך עליו. אמנם המצוה מן המבחר לברך על יין (ד"ע). ויש מדקדקין כשמכבדין ביהודי על היין שלא לאחו הכוס בידם רק מניחין אותו על השלחן לפניהם, ונכון מנהג זה על דרף הקבלה (בית יוסף):

ג יצריף שלא יהא פגום שאם שתה ממנו פגמו. אכל אם שפף ממנו לתוך ידו או כלי, אין בך פלוג. ואפלו שתה מהמכר או מחבית קטנה הווי פגום, אכל אם שתה מחבית של עץ גדולה אין להקפיד. ייש מי שאומר שאפלו מים פגומים פסולים למזג בהם כוס של ברכה:

ד לאם היו כוסות המסבין פגומים צריף לתת מכוס הברכה לתוכם, מויש מי שאומר שאין צריף (עין לקמן סימן ק"ץ וסימן רע"א):

ה יאם החזיר יין של כוס פגום לקנקן, היין שבקנקן כשר, משום דקמא קמא בטיל:

ו סיכולין לתקן כוס פגום על ידי שיוסיפו מעט יין, ואפלו על ידי שיוסיפו עליו מים מתקן:

ז עבשעת הדחק מכבדין על כוס פגום:

סימן קפג - המברך איה ותנהג בכוס של ברפת המזון. וכו' כעיונים:

א כוס של ברכה טעון הדחה מפניו ושטיפה מבחוץ. ואם הוא נקי ואין בו שיוירי כוסות אין צריף:

ב ייתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברפת הארץ ואז מוזגו להודיע שבה הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריף למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות.

באר הגולה

ויצאנו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלדין שאין לנו הרבה יין אין צריף רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו היין לשם ברכה, וחבית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה מלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

ג יצריף לחזר אחר כוס שלם:

ד המקבלי בשתי ידיו, וכשמחיל לברך נוטלו בימינו ולא יסיע בשמאל. הגה והיני דוקא שלא תגע השמאל בכוס, אכל אם נותן השמאל תחת הימין לסיעה מפר (בית יוסף בשם שבלי הלקט). ומגביהו מהקרקע טפח אם הוא יושב על גבי קרקע, ואם הוא מסב בשלחן מגביהו מעל השלחן טפח, ונותן בו עיניו שלא נסית דעתו. הגה ועל פן אין לוקחין כוס שפיו צר שקורין גלוק גלא"ז, לברך עליו. והמשגרו לאשתו שתשתה ממנו:

ה ייש מי שאומר שאם המברך אשר (בלעז, מנצ"י) אוהז הכוס בימינו שהוא שמאל כל אדם:

ו משנתנו לו כוס לברך לא ישיח המברך. ויהמסבין אין להם להשיח משהתחיל המברך, לא מבעיא בשעת שהוא מברך שצריכין לשמע ולהבין מה שאומר המברך, אלא אפלו בין ברכה לברכה אין להם להשיח. ואם עברו ושחו בין ברכה לברכה בשעה שהמברך שותק מעט, יצאו. (הגה אפלו אם שח המברך עצמו), לאכל אם שחו בשעה שהוא מברך לא יצאו:

ז מנכון הדבר שכל אחד מהמסבין יאמר בלחש עם המברך כל ברכה וברכה ואפלו החתימות. הגה ויקדים לסים קצת קדם המברך כדי שיענה אמן, פדלעיל סימן נ"ט. אין נוהגין כוס של ברכה אלא לטוב עין (במרא פּרק אלו נאמרין):

ח ילענין לשאל בברפת המזון מפני היראה או מפני הכבוד, יש מי שאומר שדינה כתפלה:

ד טור והרשב"א ה סוטה ד' ו ברכות מ"ו ז טור בשם בה"ג ורב עמרם ח משמעות דברי רשב"א בתורת הפיות והכל בו בשם הראב"ד י תוספות שם בברכות נ"ג (סימן קפב) א פסחים ק"ה לדעת התוספות שם והטור ב כל בו ג במדנש רות הנעלם ד הרי"ף ורמב"ם בפּרק ו ה פסחים ק"ז ו הרא"ש שם ז פסחים ק"ו ח ברכות נ"ב ט שם פסחים י הרשב"ם שם כ ארחות חיים בשם רב האי גאון ל אהל מועד מ הרא"ה נ ארחות חיים ס הרא"ש שם בפסחים על פי הירושלמי ע הרמב"ם ור"מ מרוטנבורג (סימן קפג) א ברכות נ"א ב תוספות והר"ר יונה ג שם בגמרא לפרוש הרי"ף ד טור בשם יש מפרשים ה שם בגמרא ו טור וכן הוא בירושלמי ז שם בגמרא ח שם ט שבלי הלקט י שם בגמרא כ שם בתוספות ורבנו יונה ורא"ש ל שם מ שבלי הלקט וארחות חיים בשם רבנו פרץ נ שם בארחות חיים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

סימן קפו - אם נשים וקטנים חגיגים בכרפת המזון. ובו ב' סעיפים:

א אנשים חייבות בכרפת המזון. וספק הוא אם הן חייבות מדאורייתא ומוציאות את האנשים, או אם אינן חייבות אלא מדרבנן ואינן מוציאות אלא למי שאין חיובו אלא מדרבנן (ועין לקמן סימן קצ"ט בענין זמון שלהם):

ב קטן חייב מדרבנן כדי לחנכו. והיה דבן מברך לאביו, כשלא אכל האב כדי שביעה שאינו חייב אלא מדרבנן:

סימן קפז - דיוקים בגנפת ברפת המזון. ובו ד' סעיפים:

א איש אומרים ברוך משביע לרעבים, ואין לאמר, והמוסיף גורע. ואם אמר במקום ברפת הזן בריך רחמנא מלפא מארה דהאי פתא נצא. איש אומרים שצריך שיחתם בריך רחמנא דזן כלא:

ב בכרפת הארץ, להראש לא יאמר שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה וכו' ברית ותורה, שהרי אומר על בריתך שהתמת בכשרנו ועל תורתך שלמדנו, ודי בפעם אחד, והרמב"ם חולק (הגה ודברי הרא"ש הם עקרי):

ג יאם לא הזכיר בכרפת הארץ ברית ותורה, אפלו אם לא חסר אלא אחד מהם מחזירין אותו. הגה ונשים לאו בני ברית יאמרו ברית ותורה, דנשים לאו בני ברית יניהו ועבדים לאו בני תורה יניהו (כל בו):

ד יאם לא הזכיר בבונה ירושלים מלכות בית דוד, מחזירין אותו. הגה ואומרים על הנסים בחנפה ובפורים קדם ועל הפל וכו', ואם לא אמרו אין מחזירין אותו (טור). ועין לקמן סימן תרפ"ב. ומכל מקום יוכל לאמר:

ג יש אומרים שכל שבעת המינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם, איש אומרים דחמשת מיני דגן דוקא (ועין לעיל סימן קע"ח סעיף ה):

ד האכל ואינו יודע אם ברה ברפת המזון אם לאו, צריך לברך מספק מפני שהיא מן התורה:

ה יעד אימתי יכול לברך, עד שיתעפל המזון שבמעיו. וכמה שעורו, כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה. ומשעה שהתחיל להיות רעב, אף על פי שלא נתעפל עדין לגמרי כנתעפל לגמרי דינינן לה. והכן נמי לענין אכילת פרות ושתיית זין, אם אינו רעב ולא צמא ותאב לאותם פרות, יברך אם אינו יודע לשער אם נתעפלו:

ו ישעור אכילה לברך עליה ברפת המזון בכזית:

סימן קפה - לברך ברפת המזון בקול רם, ויתר פרטיו בכרפת המזון. ובו ה' סעיפים:

א ברפת המזון נאמרה בכל לשון:

ב צריך שישמע לאזניו מה שמוציא בשפתיו. ואם לא השמיע לאזניו יצא, יוכלבד שיוציא בשפתיו:

ג יש מי שאומר דבעל הבית עם בניו ואשתו צריך לברך בקול רם כדי שיצאו בכרכתו:

ד האפלו נשתפר כל כך עד שאינו יכול לדבר פראוי, יכול לברך ברפת המזון:

ה יאם ברה והיתה צואה כנגדו או שהיה שפור (פרוש, לגמרי) נסתפקו התוספות והרא"ש אם צריך לחזור ולברך. ומשום מי רגלים פשיטא שאינו חוזר לברך:

המשך הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המברך איך יתנהג בכוס של ברכת המזון

ט צריך לישב בשעה שמברך, בין אם היה הולך בביתו כשאל או עומד או מסב, כשמגיע לברך צריך לישב כדי שיוכל לכוון יותר. וגם לא יהא מסב, שהוא דרף גאונה, אלא יושב באימה. הגה נראה לי דלאו דוקא המברך, אלא הוא הדין כל המסבין לא יושבו בקלות ראש אלא באימה. מיהו, אם לא עשה כן, אפלו ברה מהלך, בדיעבד יצא (רמב"ם פרק ד):

י יש אומרים שגם ברפת מעין שלש צריך לאמרה מישוב:

יא אם היה מהלך בדרף ואוכל אין צריך לישב ולברך, לפי שאין דעתו מישיבת עליו:

יב יאסור לברך והוא עוסק במלאכתו: **סימן קפד - לקבוע ברכה במקום קבוע, ועד כמה יכול לברך, ומי ששכח ולא ברה. ובו ו' סעיפים:**

א מי שאכל במקום אחד, צריך לברך קדם שיעקר ממקומו: (הגה ועין לעיל סימן קע"ח) ואם יצא ממקומו ולא ברה, אם היה במזיד יחזור למקומו ויברך, ואם ברה במקום שנוצר יצא. הגה ודוקא לדעת הרמב"ם, אכל לדעת הרא"ש דסבירא לה דאף בשוגג יחזור למקומו, לכתחלה במזיד אף בדיעבד לא יצא (טור), ואם היה בשוגג, להרמב"ם יברך במקום שנוצר, ולהרוב רבנו יונה והרא"ש גם הוא יחזור למקומו ויברך:

ב בפמה דברים אומרים, כשאין לו פת עוד, אכל אם יש לו פת עוד, יאכל במקום השני מעט ויברך, רק שלא יהא רעב מאכילה ראשונה:

באר הגולה

ס שם בגמרא ע בית יוסף לדעת הרמב"ם והמרדכי פ הרא"ש שם וכל בו צ וירושלמי שם [סימן קפד] א ברכות נ"א ב טור בשם רבנו פרץ ג הרמב"ם פרק ד מהלכות ברכות ד הרא"ש ה טור ורמב"ם פרק ג מהא דברכות כ"א ו שם נ"א ז רבנו יונה ח טור והרא"ש שם ט ברכות מ"ה וכתנא קמא [סימן קפה] א סוטה ל"ב ב ברכות ט"ו ג לפרוש רש"י ולפרוש רבנו יונה שם והרא"ש ד כל בו ה טור בשם ירושלמי פרק קמא דתרומו ו ערויבין ס"ד [סימן קפז] א ברכות כ' בענין ו לא אפשטא לדעת הרמב"ם והרא"ש ב שם בגמרא [סימן קפז] א טור ב ברכות מ' ג הרשב"א שם ד שם מ"ח ה שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

בתוך שאר הרחמן, ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג (כל בו):

סימן קפח - גפח ברכה ג', ודיני ברכת המזון בשבת, והטויעה בברכת המזון. וכו' סעיפים:

א אחר שחתם בונה ירושלים יענה אמן אחר ברכת עצמו, מפני שהיא סיום הברכות דאורייתא, דהטוב והמטיב אינה דאורייתא:

ב אמן זה יאמרנו בלחש, כדי שלא ירגישו שברכת הטוב והמטיב אינה דאורייתא ויזלזלו בה. הגה ונראה דדוקא בשמברך לבדו ואין עונין עמו אחר שאר ברכות, אבל כשמזמנין עונין עליו כשאמר אמן שעונין על ברכות הראשונות, ואף על גב דהמברך עונה גם כן מכל מקום אינו נכר כל כך הואיל ואחרים עונין גם כן עמו. וכן המנהג במדינות אלו לאמר בקול גם אפלו המברך עצמו כשמזמנים, ואולי הוא מהאי טעמא:

ג יצריך להזכיר בברכה שלישית מלכות בית דוד, ואין להזכיר בה שום מלכות אחר. ויהאומר ומלכותך ומלכות בית דוד משיחך טועה, שאין להשוות מלכותא דארעא עם מלכותא דשמא. וכן אין לומר בה אבינו מלכנו. הגה ויש אומרים דאף כשאומר יעלה ויבא לא יסים מלך חנון ורחום אלא ידלג מלך מלך (אבודרהם), וסבא נכונה היא, אבל לא ראיתי נוהגין כן: **ד** הנסח ברכה זו פותח בה רחם ה' אלהינו או נחמנו ה' אלהינו, וחותם בה בונה ירושלים או מנחם ציון בבנין ירושלים. ואין לשנות הנסח משבת להל, דבין בשבת בין בחל אומר נסתא אחת. הגה ויש אומרים דאמרים בונה ברחמי ירושלים, וכן נוהגין (מרדכי סוף ברכות):

ה בשבת אומר בה רצה והחליצנו, ובראש חדש ויום טוב וחלו של מועד אומר יעלה ויבא. ואם חל אחד מהם בשבת, אומר רצה והחליצנו ואחר כך יעלה ויבא, ואינו מזכיר של שבת בייעלה ויבא ולא של יום טוב וחלו של מועד וראש חדש ברצה והחליצנו:

ו יטעה ולא הזכיר של שבת, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן שבתות:

למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית, ברוך אתה ה' מקדש השבת. ואם טעה ולא הזכיר של יום טוב אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג פלוני הנה, ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים, ואם חל יום טוב בשבת, אומר, שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה את יום חג פלוני הנה, ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים. וכל ברכות הללו בשם ומלכות. והא דסגי בהך ברכה, דוקא כשנזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אבל אם לא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב צריך לחזור לראש ברכת המזון:

ז אם טעה ולא הזכיר בה של ראש חדש בין ביום בין בלילה, אומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון, ויאינו חותם בה, והוא שנזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אבל אם לא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב אינו חוזר, מפני שאינו חייב לאכל פת כדי שיתחייב לברך ברכת המזון. כוחל המועד דינו כראש חדש. הגה ואפשר דמכל מקום יש לאמרו בתוך שאר הרחמן, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ז גבי על הנסים. ואולי יש לחלק, כי בייעלה ויבא יש בו הזכרת שמות ואין לאמרו לבשלה, כן נראה לי וכן נוהגין. ואם חל ראש חדש בשבת והזכיר של שבת ולא הזכיר של ראש חדש, ולא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב, אינו חוזר. ואם שכח [גם] של שבת ונזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, כולל ראש חדש עם שבת ואומר שנתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון. ואם פתח בהטוב והמטיב, חוזר לראש ברכת המזון ומזכיר של שבת ושל ראש חדש. ויש מי שאומר שאם שכח של שבת וראש חדש ונזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אומר שנתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון, וחותם בשל שבת ואינו חותם בשל ראש חדש:

ח סעדה שלישית בשבת דינה כראש חדש:

ט יג' שאכלו בשבתות ויום טוב ושקחו להזכיר מעין המאדע והם צריכים לחזור לראש ברכת המזון, יברך כל אחד בפני עצמו, כי מידי זמן כבר יצאו:

י היה אוכל ויצא שבת, מזכיר של שבת בברכת המזון, דאזלינן בטר התחלת הסעדה, והוא הדין לראש חדש ופורים וחנוכה:

סימן קפח - גפח ברכה רביעית ודיניה. וכו' ב' סעיפים:

א בברכה רביעית לא יאמר תתברך ולא יאמר בה החי, כי אם בבית האכל. ויאומר בה שלשה מלכיות ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו כו' המלך הטוב, וג' הטובות הוא הטיב לנו הוא מטיב לנו הוא יטיב לנו, וג' גמולות הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו:

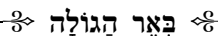
ב בבית האכל אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו בוראנו גואלנו קדושנו קדוש יעקב, המלך החי הטוב והמטיב, אל אמת דין אמת וכו' (ועין בירור דעה סימן שע"ט):

סימן קצ - שתית הניזן אחר הברכה ודיניה. וכו' ה' סעיפים:

א אחר שסים ברכת המזון מברך בורא פרי הגפן, ויטעם המברך (ואם הפסיק בין הברכה לטעימה, עין לקמן סימן רע"א סעיף ט"ו) ובאחר כך יטעמו האחרים. אם כלם זקוקים לכוס אחד ונותן המברך מכוסו לכוס ריקן שגידם, לא יטעמו עד שיטעם הוא, אבל אם אינם זקוקים לכוסו, יכולים לטעם קדם שיטעם הוא. אין צריך המברך לשפך מכוסו לכוס המסבין אלא אם כן כוס המסבין פגום. (עין לעיל סימן קפ"ב וסוף סימן רע"א):

ב יאחר ששתה כוס של ברכת המזון יברך ברכה אחת מעין שלש:

ג ישעור שתית יין להתחייב בברכה אחרונה, יש ספק אם די בכזית או ברביעית, ה"לכך יזהר לשתות או פחות מכזית או רביעית כדי להסתלק מן הספק. והכא אי אפשר לשתות פחות מכזית, דכל דבר שצריך כוס צריך

[סימן קפח] א ברכות מ"ה ב שם בגמרא קרב אשי ג שם מ"ח ד מרדכי בשם התוספות ורבנו יונה והרשב"א ה שם בגמרא בפרוש רש"י ותוספות ו טור וסמ"ג ז שם בגמרא מ"ט ח שם בגמרא ט ה"ר"ף שם ורמב"ם בפרק ב י שם בגמרא כ סמ"ג וכל בו ורבנו ירמיהו ורמב"ם ומהר"ם ומהר"ם בפרק ב דשבת מ טור בשם אחיו הרב ר' חייאל ג כל בו ס ארחות חיים בשם התוספות [סימן קפח] א טור והרד"א ב ברכות מ"ט ג שם מ"ו [סימן קצ] א פסחים ק"ג וכמר זוטרא ב דין המוציא ומוציא הדינים מצנינים שם לעיל בסימן קס"ז ג פסחים שם ד טור בשם ר"י בתוספות בספ"ה כ"ו וביומא ע"ט וברא"ש בפרק ו דברכות ה טור

לשותת ממנו כמלא לגמיו שהוא רב רביעית, הלכך ישתה רביעית שלם: ד' אם המכרף אינו רוצה לטעם וטעם אחד מהמסבין פשעור, ואין שתית שנים מצטרפת, ומפל מקום מצוה מן המכרף שיטעמו כלם (ועין לקמן סימן רע"א סעיף ה' ד):

ה' בשמסבין בסעודה גדולה ואין יודעים עד היכן יגיע כוס של ברפת המזון, כל אחד מהמסבקים אם יגיע לו צריך לברך בורא פרי הגפן. (ועין לעיל סימן קע"ד סעיף ה' בהג"ה):

סימן קצא - אם הפועלים מחיבים לברך. ובו ג' סעיפים:

א' הפועלים העושים מלאכה אצל בעל הבית מקצרים בברפת המזון כדי שלא לבטל מלאכת בעל הבית. כיצד, ברכה ראשונה בתקנה, ושניה פותח בברפת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם בברפת הארץ, ואין אומרים בברפת הטוב והמטיב לל. במה דברים אמורים, כשנוטלים שכר על מלאכתו מלבד הסעודה, אבל אם אין נוטלים שכר אלא הסעודה שאוכלים לבד, מברכין כל ד' ברכות בתקנה, וכן אם בעל הבית מסב עמהם, אף על פי שנוטלים שכר מלבד הסעודה מברכין כל ד' ברכות:

ב' והואידנא לעולם מברכים כל ארבע ברכות, שאין דרך בני אדם עכשו להקפיד בכך ומסתמא אדעתא דהכי שוכרים פועלים שיכרכו כל ארבע ברכות בתקנם:

ג' יאסור לעשות מלאכה בעודו מברך. (וכן הוא לעיל סוף סימן קפ"ג):

סימן קצב - ברפת זמון בג' או בעשרה. ובו ב' סעיפים:

א' היה המסבין ג' חיבים בזמון, שאומר אחד מהם נברך שאכלנו משלו, והם עונים ואומרים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הן את העולם וכו'. ויאם הם ארבעה יכול לומר ברכו

שאכלנו משלו, יאכל יותר טוב לומר נברך שלא להוציא עצמו מן הכלל. ויאם הם עשרה צריך להזכיר את ה', שאומר נברך אלהינו וכו' והם עונים ואומרים ברוך אלהינו וכו'. ואין לומר נברך לאלהינו בלמ"ד. ויבין שיהיו עשרה או מאה או אלה או רבוא, כך הם מברכים. ויכל המושג מזה הנסח, כגון שאומר נברך על המזון שאכלנו, או שאומר למי שאכלנו משלו, או שאומר במקום ובטובו מטובו או במקום חיינו אומר חיים, הרי זה בור. וכשהם עשרה, כיון שמזכירים את השם יכול לומר נברך אלהינו על המזון שאכלנו משלו:

ב' אם טעה המזמן בעשרה והעונים ולא הזכירו אלהינו אינם יכולים לחזור, אבל אם עדין לא ענו אחריו יחזרו ויזמן בשם:

סימן קצג - אם מצטרפין לזמון אם לאו. ובו ו' סעיפים:

א' שנים שאכלו, אף על פי שבברפת המוציא פוטר אחד את חברו, מצוה לחלק שיברך כל אחד ברפת המזון לעצמו. במה דברים אמורים כשהיו שניהם יודעין לברך ברפת המזון אבל אם אחד יודע והשני אינו יודע, מברך היודע ויוצא השני יאם מבין לשון הקדש אלא שאינו יודע לברך, וצריך לכוון מלה במלה לכל מה שיאמר. הגה וצריך המכרף שכוון להוציא (מרדכי ריש פרק ג' שאכלו ובית יוסף בשם סמ"א). יאכל אם אינו מבין אינו יוצא בשמיעה. יאכל ג' שאכלו, אינם רשאים לחלק, ושנים שאכלו, מצוה שיחזרו אחר שלישי שיצטרף עמהם לזמון. והן ארבעה או חמשה אסור להם לחלק, שכלם נחייבו בזמון. ושה נחלקים, כיון שישאר זמון לכל חבריה, עד עשרה, ואז אין נחלקים עד שיהיו עשרים כיון שנתחייבו בהזכרת השם. (הגה דאז יכולים לחלק אם יצאו. ונראה לי דהוא הדין בששה אינן מחייבים לחלק, רק אם יצאו נחלקים), ומצוה לחזור

אחר עשרה. ומיהו, אם היו רבים מסבים יחד ואינם יכולים לשמע ברפת הזמון מפי המכרף, ואינם רשאים לחלק לחבורות של עשרה עשרה מפני שיצטרכו לברך בקול רם וישמע בעל הבית ויקפיד עליהם, יכולים לחלק לחבורות של שלשה שלשה ולברך בנחת כדי שלא ישמע בעל הבית, וזה טוב להם ממה שלא יצאו ידי חובת ברפת זמון, שהרי אינם יכולים לשמע מפי המכרף:

ב' יאפלו לא הקבעו מתחלה כלם לאכל יחד, אלא שהשנים קבעו ואחר כך בא השלישי וקבע עמהם, או שאחד קבע מתחלה ואחר כך קבעו השנים עמו, אינם רשאים לחלק כיון שהם קבועים יחד בגמר האכילה, ומפל מקום אם יאכל עמהם בלא קבע רשאים לחלק, אלא אם כן הוא שמש. הגה ומפל מקום, אפלו כל מקום שרשאים לחלק, עדיף טפי לזמן משום דברב עם הדרת מלך (בית יוסף):

ג' אם היו רוכבים ואמרו נאכל, אף על פי שכל אחד אוכל מפכרו ולא ירדו מהבהמות מצטרפין, כיון שעמדו במקום אחד, אבל אם היו הולכים ואוכלים, לא. ואם היו אוכלים בשדה מפזרים ומפזרים, אף על פי שאוכלים כלם בשעה אחת ומפכרו אחד, כיון שלא קבעו מקום לאכל אינם מצטרפין. הגה המנהג שלא לזמן בבית עובד פוכבים. ונראה לי הטעם, משום דלא יוכלו לקבע עצמן בבית עובד פוכבים, משום יראת העובד פוכבים והוי פאלו אכלו בלא קבע, ולכן מתחלה לא קבעו עצמן רק לברך כל א' לבדו, ולכן אין לשנות המנהג. ואף אם לא היה טעמים אלו מספקים זה מספיק, מפל מקום מאחר דברך נהגו כך הוי פאלו לא קבעו עצמן ביחד:

ד' ישלשה שישבו לאכל וברכו ברפת המוציא, אפלו כל אחד אוכל מפכרו ואפלו לא אבל עדין פזית פת, אינם רשאים לחלק:

באר הגולה

ו טור בסימן רע"א ז אגדה בפרק ח' מפסחים [סימן קצא] א ברכות ט"ז ב הגהות מיומני ג ירושלמי שם [סימן קצב] א ברכות מ"ה ב שם לפרוש הרי"ף ג שם מ"ט ד שם ו שם בתוספות ז שם במשנה ח שם ג' ט ארחות חיים [סימן קצג] א ברכות מ"ה לפרוש התוספות והרא"ש והרשב"י והמרדכי ורובנו יונה ב שם בגמרא ג תוספות והרא"ש ורובנו יונה והמרדכי ד מרדכי בשם ר"מ ה טור ו שם בגמרא ז הרא"ש שם ממשמעות הגמרא ומהיה דחלין ק"ו ח שם בברכות ט הגהות מיומני פרק ה מההיא דברכות י' ברכות שם כ הרא"ש שם ל הרא"ש שם ורובנו יונה מ רובנו יונה נ ברכות שם לפרוש הרא"ש ועל פי הירושלמי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייה
בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת המזון, סימן קצג - אם מצטרפין לזימון אם לאו

ה' ג' שבאו מג' חבורות של שלשה שלשה בני אדם ונתחברו אלו השלשה, "אם זמנו עליהם במקומם, כגון שהפסיקו כל אחד לשנים עד שאמרו הן, שוב אינם יכולים לזמן אפלו אכלו אחר כך יחד ונקמרו סעדתן, ואם לא זמנו עליהם במקומם, חייבים לזמן ואינם רשאים לחלק, ופאפלו לא אכלו אלו הג' ביחד משנתחברו:

ו' "שלש חבורות שהיו בכל אחת ארבעה, ופרש אחד מכל חבורה ונצטרפו לחבורה אחרת, וזמנו הג' הנשארים, פרח זמון מניהו כיון שחבריהם זמנו. וזהו הדין אם לא היו בכל חבורה אלא ג', והלך אחד מכל חבורה קדם זמון, ונתחברו אלו הג', וקא א' לכל חבורה ונצטרף עם ב' הראשונים וזמנו יחד, פרח זמון מאלו הג' כיון שכבר זמנו חברתם, אף על פי שלא זמנו עמהם. הגה שלש חבורות שאכלו ובכל חבורה ג' בני אדם, אסור לכל א' לפרד מכל חבורה ולזמן ביחד, דהרי הב' הנשארים בכל חבורה אינן יכולים לזמן אחר כך. אבל אם היה בכל חבורה ד' מפרד לפרד א' מכל חבורה ולזמן ביחד, והנשארים זמנו כל חבורה במקומם (בית יוסף בשם הרשב"א):

סימן קצד - שלשה שאכלו באחד ונפרדו לענין הזמון מה דינם. וכו' ג' סעיפים:

א' "שלשה שאכלו באחד ושכחו וברך כל אחד לעצמו, בטל מהם הזמון ואין יכולים לחזור ולזמן למפרע, וכן אם ברכו שנים מהם. יאכל אם שכח אחד מהם וברך, השנים יכולים לזמן עם

השלישי אף על פי שכבר ברך ויכול לומר ברוך שאכלנו משלו, והם יוצאים ידי חובת זמון והוא אינו יוצא ידי זמון, שאין זמון למפרע. הגה ואם האחד זמן עם אחרים, אף שנים הנשארים אינן יכולים לזמן (בית יוסף בשם הרשב"א):

ב' "שלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק, קוראים אותו ומודיעים לו שרוצים לזמן כדי שיכין ויצטרף עמהם ויענה עמהם ברפת זמון, ויוצאים ידי חובתן אף על פי שאינו בא ויושב עמהם. והני מלי בג', אבל בעשרה, כיון שצריכים להזכיר את השם אינם מצטרפין עד שיבא וישב עמהם (ועין לקמן סימן ר' עד היכן ברפת הזמון):

ג' "ג' שאכלו באחד ואין אחד מהם יודע כל ברפת הזמון אלא אחד יודע ברכה ראשונה ואחד השניה ואחד השלישית, חייבים בזמון, וכל אחד וברך הברכה שידוע, ואף על פי שאין בהם מי שידוע ברכה רביעית אין בכך כלום, ויאכל לחצאין אין לברך אם האחד אינו יודע פי אם חצי הברכה, שאין ברכה אחת מתחלקת לשתיים:

סימן קצה - חבורות שאוכלים בהרבה מקומות מה דינם. וכו' ג' סעיפים:

א' "שתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בפני ביתים, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזמון, ואם לאו אינם מצטרפות. ואם יש שמש אחד לשתיהן הוא מצטרפן, וכגון שנקנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד. ויש מי שאומר, שאם רשות הרבים מפסקת בין שני הבתים אינם מצטרפין בשום ענין:

ב' יאכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית, אם המכריך יושב על מפתן הבית הוא מצטרפן:

ג' הכל היכא שמצטרפות שתי חבורות, צריך שישמעו שתייהן דברי המכריך ברפת זמון כבאור. הגה ושאר ברפת הזמון וברך כל אחד לעצמו. אבל אם ירצו שהזמון יוציא כלם צריכים שישמעו כל ברפת הזמון, דבלא זה לא יצאו כלל (ד"ע):

סימן קצו - מי שאכל דבר אסור, אם מצטרף לזמון. וכו' ד' סעיפים:

א' "אכל דבר אסור, באף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא בתחלה וילא בסוף:

ב' יאם אכל דבר אסור במקום ספקה, מברכים עליו (ועין לקמן סימן ר"ד):

ג' "שלשה שאכלו באחד, אחד נזהר מפת עובד פוככים ואחד אינו נזהר, או אחד מהן כהן ואוכל חלות, אף על פי שאותו שנהנה אינו יכול לאכל עם אותו שאינו נזהר ולא ישאל עם הפה, כיון שאותו שאינו נזהר יכול לאכל עם הנזהר והכהן עם הישראל, מצטרפין. אבל אם היו פהנים וזר אוכלים באחד, והפהנים אוכלים חלה ונזהרים מפת של עובד פוככים והזר אוכל פת של עובד פוככים, אינם מצטרפין. והוא הדין לשלשה שמדרים הנאה זה מזה, שאינם מצטרפים לזמון. הגה ודוקא כשכל אחד אוכל מפרו, אבל אם אוכלים מפפר בעל הבית, מצטרפין, דהא אוכלים מפפר אחד (אור זרוע):

ד' אין מזמנין על מי שאכל פחות מפניית:

באר הגולה

ס שם ע שם בתוספות פ שם ברשי" צ כן פרוש רש"י והביאו הרא"ש שם ורבנו יונה ק רבנו יונה שם [סימן קצד] א ברכות מ"ה ב הרא"ש והרשב"א ג שם בגמרא ד הרא"ש שם ה שם בגמרא ו שם מ"ו לפרוש הר"ף וכן הסכימו הרא"ש ורבנו יונה והתוספות ז שם בתוספות [סימן קצה] א ברכות ג' ב תוספות ורבנו חננאל ורא"ש והרב רבנו יונה והרשב"א וכן הוא בירושלמי שם ג רבנו יונה שם ד טור מהירושלמי דלעיל ה תוספות שם ע"ב [סימן קצו] א ברכות מ"ה ב שם מ"ז ג הרמב"ם והרשב"א ד רבנו ירחם בשם הרמ"ה ה טור בשם הרמב"ם ושאר פוסקים מהיה דערכין ג' ו טור בשם ר"י מהא דרשב"ם ז ברכות מ"ה וכתנא קמא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

סימן קצו - דין צרוף לזמון ג'

או עשרה. ובו ד' סעיפים:

א "שנים שאכלו באחד וגמרו ובא שלישי, כל היכא דאי מיתי להו מידי מצו למיכל מנה, מצטרף בהדיהו, בתיבם לתן לו לאכל פדי שיצטרף עמהם. והוא שבא עד שלא אמרו הב לן ונברך, אבל אם אמרו הב לן ונברך ואחר כך בא השלישי, אינו מצטרף עמהם: הגה ונטילת מים אחרונים קהב לן ונברך דמי (מרדכי פרק ג' שאכלו). ועין לעיל סימן קע"ט:

ב יתשעה שאכלו דגן ואחד אכל פזית ירק, מצטרפין להזכיר השם, ואפלו לא טבל עמהם אלא בציר או לא שתה עמהם אלא כוס אחד שיש בו רביעית מכל משקה חוץ מן המים, מצטרף עמהם, והוא שיהיה המברך אחד מאוכלי הפת. והאפלו שבעה אכלו דגן וג' ירק מצטרפין, אבל ששה לא, דרבא דמנכר בעינן:

ג המצטרף צריך לברך ברכה אחרונה על מה שאכל ואינו נסטר בכרכת המזון של אלו. במה דברים אמורים דסגי בכל מאכל, להצטרף לעשרה. ואכל לג', אינו מצטרף עד שיאכל פזית פת. ה"י"ש אומרים דבכזית דגן מהני אפלו אינו פת. ויש אומרים דבזכיר ובכל מאכל מהני. הלכה שנים שאכלו ובא שלישי, אם יכולים להזקיקו שיאכל פזית פת מוטב, ואם אינו רוצה לא יתנו לו לשתות ולא מאכל אחר, ואם ארע שנתנו לו לשתות או מאכל אחר, זמנו עמו אף על פי שאינו רוצה לאכל פת:

ד בחברים שאכלו באחד, קצתם אכלו פדי שביעה וקצתם לא אכלו אלא פזית, אם פלם יודעים לברך, מצוה שיברך אותו שאכל פדי שביעה ויוציא את האחרים, ואם אין יודעים פלם לברך, מי שאכל פזית יכול להוציא אף אותם שאכלו פדי שביעה. הגה יש אומרים שאינו חייב לברך מדאורייתא אם לא שתה והוא תאב לשתות (מרדכי פרק ג' שאכלו ובית יוסף בשם פל בו ושבלי לקט). וטוב לזהר לכתחלה אם מקצתן שתו ומקצתן לא שתו, שיברך מי ששתה (דברי עצמו):

סימן קצח - אחד נכנס אצל

שלישה שאכלו. ובו סעיף אחד:

א "שלישה שאכלו והם מברכין ונכנס אחד שלא אכל, אם נכנס כשאומר המברך נברך שאכלנו משלו, עונה אחריו ברוך ומברך בשמו תמיד לעולם ועד, ואם נכנס כשאחרים עונים ברוך שאכלנו משלו עונה אחריהם אמן. הגה וכן בכל הברכות שאדם שומע חייב לענות אמן (טור ובית יוסף בשם בה"ג וסמ"ג). ואם הם עשרה אומר ברוך אלהינו ומברך שמו תמיד לעולם ועד. והוא הדין אם היה שם כשגמרו מלאכל ולא אכל עמהם, כך הוא עונה אחר המברך ואחר העונים:

סימן קצט - על מי מזמנים ועל

מי אין מזמנים. ובו י"א סעיפים:

א "השמש שאכל פזית מזמנין עליו: ב כותי בזמן הזה, הרי הוא כעובד עבודת אלילים ואין מזמנין עליו:

ג יעם הארץ גמור מזמנין עליו בזמן הזה: ד עובד כוכבים אין מזמנים עליו. והאפלו גר שמל ולא טבל אין מזמנין עליו, אבל גר גמור מזמנין עליו, ויכול לברך ברכת המזון והלומר על שהנחלת לאבותינו:

ה יאונן בחל שהוא פטור מלברך, אין מזמנין עליו:

ו נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם, אבל מזמנין לעצמן. ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מזמנין יחד, משום פריצותא דעבדים, אלא נשים לעצמם ועבדים לעצמם, והכלבד שלא זמנו בשם:

ז נשים מזמנות לעצמן רשות, אבל כשאוכלות עם האנשים חייבות, ויוציאות בזמון שלנו. הגה אף על פי שאינן מבינות (הרא"ש ומרדכי ויש פרק ג' שאכלו בשם רש"י):

ח אנדרוגגוס מזמן למינו, ואינו מזמן לא לאנשים ולא לנשים:

ט בטמטום אינו מזמן פלל:

י לקטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מברכין, מזמנין עליו ומצטרף בין לשלישה בין לעשרה. הגה ויש אומרים

דאין מצטרפין אותו כלל עד שיהא בן שלש עשרה שנה, דאז מחזקינן לה כגדול שהביא ב' שערות (הרא"ש ותמרדכי פרק ג' שאכלו וטור), וכן נוהגין ואין לשנות. וחרש ושטוה, אם מקונים ומבינים מצטרפין לזמון, אף על פי שאין חרש שומע הברכה (מהרי"ל):

יא ימי שנדוהו על עברה [בזמן שהתר מצד השך] (1) אין מזמנין עליו:

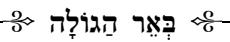
סימן ר - דין המפסיק פדי לברך. ובו ב' סעיפים:

א "שלישה שאכלו באחד, אחד מפסיק על פרחו לשנים ועונה עמהם ברכת זמון, ואפלו לא רצה להפסיק מזמנין עליו בין עונה בין אינו עונה, כל שהוא עומד שם, אבל שנים אין חייבים להפסיק לאחד, והלכה אין חייב זמון חל עד שיתרצו להפסיק לאחד ולברך. ואם לא רצו להפסיק וזמן הוא עליהם, לא עשה כלום. ואם לא רצו להפסיק, אף הוא אינו רשאי לברך ולצאת לשוק עד שיגמרו השנים ויזמן עליהם, שהרי כבר נתחייב הוא בזמון והיאך יברך בלא זמון:

ב יאינו צריך להפסיק אלא עד שיאמר ברוך שאכלנו משלו, וחוזר וגומר סעדתו בלא ברכה בתחלה. הגה ויש אומרים שצריך להפסיק עד שיאמר הן את הכל, וכן נוהגין (הרא"ש ותוספות והר"י בשם בה"ג והטור). ואם היה דעתו לחזור ולאכל פת, אף על פי שלא אכל אחר פו, כשרוצה לברך מברך מתחלה ברכת הן, וכל שכן אם חזר ואכל (הרבנו יונה פרק ג' שאכלו) (טור):

סימן רא - מי הוא המברך. ובו ד' סעיפים:

א גדול מברך אפלו בא בסוף. ויאות רצה לתן רשות לקטן לברך, רשאי. והני מלי כשאין שם אורח, אבל אם יש שם אורח הוא מברך אפלו אם פעל הפזית גדול ממנו, פדי שיברך לבעל הבית. ומה ברכה מברכו, יהי רצון שלא יבוש ולא יפלם פעל הפזית הזה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ויצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מצלחים וקרובים לעיר, ולא ישלט שטן במעשה גדי ואל יזדקק לפניו שום דבר חטא והרהור עון מעתה ועד עולם.

סימן קצו] א ברכות מ"ז ב תשובת הרשב"א מהיה דחלין ק"ז ג שם בברכות ד שם מ"ח ה שם לפרוש הפוסקים ו ר' חזיאל בשם אביו הרא"ש ז ר"מ פרק ה מהלכות ברכות ח הרי"ף והרשב"א על פי הירושלמי ט תוספות ורא"ש ורבנו יונה י בהנהגת מימיו שם בשם רבנו מאיר כ הרא"ש וכדעת רבי ירמיה (סימן קצח) א ברכות מ"ה ב תוספות ורבנו יונה והרא"ש בשם בה"ג ג שם ובסמ"ג (סימן קצט) א ברכות מ"ה והרי"ף ב והרא"ש שם מפרק קמא דחלין ג תוספות שם בברכות מ"ז והרא"ש ד שם במקרא ה תוספות בשם בה"ג ו ר"י בבא בתרא וכן הסקמת הפוסקים ו ברכות י"ח ומועד קטן כ"ג ז ברכות מ"ה ח רמב"ם פרק ה מהלכות ברכות ט סמ"ג בשם ר"י מהיה דצרכין ב' י מהיה דראש השנה כ"ט לענין שופר כ שם ל ברכות מ"ח מ רמב"ם שם נ הריב"ש בתשובה ושא"ר פוסקים עין בסימן נ"ה [סימן ר] א ברכות מ"ה לפרוש הרשב"א שם ב שם מ"ו וכרב נחמן הרי"ף והרמב"ם (סימן רא) א ברכות מ"ז ב תוספות מעבדא דרב ור' חזיאל שם ג שם מ"ה

י' ואם בעל הבית רוצה לומר (פרוש, שאינו רוצה להקפיד) על ברכתו ולברך ברכת המזון בעצמו, רשאי. הגה והוא הדין שיכול לתן לברך למי שירצה (בית יוסף בשם אהל מועד):

ב' הלא יקדים חכם ישראל לכהן עם הארץ לברך לפניו ודרך חק ומשפט בהנהגה אבל לתת לו החכם רשות שיברך, אין בכך כלום. ואכל כהן תלמיד חכם מצוה להקדימו, שנאמר וקדשתו, לפתח ראשון ולברך ראשון (ועין לעיל סימן קס"ו סעיף י"ד):

ג' מי שנותנים לו לברך ואינו מברך, מקצור זמיו:

ד' יצריך לחזור שינתנו לו כוס של ברכה לברך:

הלכות ברכת הפירות

סימן רב - דיני ברכת פרות האילן. וכו' י"ח סעיפים:

א' על כל פרות האילן מברך בתחלה בורא פרי העץ, חוץ מהיין שמברך עליו בורא פרי הגפן, בין חי בין מבשל, בין שהוא עשוי קונדיטון, דהיינו שנותנין בו דבש ופלפלין. הגה ואם נתערב יין בשכר, אוליין אחר הרב אם הרב יין מברך בורא פרי הגפן ואם הרב שכר מברך שהכל (בית יוסף בשם התשב"ץ):

ב' הבסר, כל זמן שלא הגיע לכפול הלכן מברך עליו בורא פרי האדמה, ומשהוא כפול הלכן ואילף מברך עליו בורא פרי העץ. ומתוך שלא נודע לנו שעור פול הלכן, ילעולם מברך בורא פרי האדמה עד שיהיה גדול ביותר. והשאר כל האילן, משויציאו פרי מברכין עליו בורא פרי העץ, ובלבד שלא יהא מר או עפוץ ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפלו על ידי הדחק, דאז אין מברכין עליו כלל. הגה ויש אומרים דעל תרובין אינו מברך בורא פרי העץ עד שיצאה בהן כמין שרשראות של תרובין, וכן בזיתים עד שיגדל הגן סביבם, וקדם לכן מברך בורא פרי האדמה, וכן עקר (טור):

ג' וירעיני הפרות, אם הם מתוקים מברך עליהם בורא פרי העץ, ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל, וואם מתקן על ידי האור מברך עליהם שהכל:

ד' טשמן זית, אם שתאו כמות שהוא אינו מברך עליו כלל, משום דאזיקי מזיקי לה, ואם אכלו עם פת אינו מברך עליו, דפת עקר, ומברך על העקר ופטר את הטפלה. ואם שתאו מערב עם מי סלק"א (הנקרא אניגרון) שאז אינו מזיק, אדרבה, הוא מועיל לגרון אם הוא חושש בגרונו, הנה לה שמן עקר, ומברך עליו בורא פרי העץ. וואם אינו מתכוון לרפואה אלא לאכילה, הנה לה אניגרון עקר ואינו מברך אלא על האניגרון (שהכל):

ה' לשקדים המרים, כשהם קטנים מברך בורא פרי העץ, גדולים, ולא כלום, דאזיקי מזיקי. וטעמא דמלתא, דכשהם קטנים עקר אכילתם היא הקלפה ואינה מרה, וכשהם גדולים עקר אכילתם מה שבפנים והוא מר. וואם מתקן על ידי האור או דבר אחר, מברך בורא פרי העץ:

ו' יצלף (פרוש צלף, מין אילן שעליו שלו ראויים לאכילה ויש בעליו כמין תמרים. אביונות הוא הפרי מהצלף, וקפרסין הן קלפה שסביב הפרי, כקלפות האגוזים), על העליו ועל התמרות ועל הקפרסין בורא פרי האדמה, ועל האביונות שהם עקר הפרי בורא פרי העץ:

ז' התמרים שמעכן פיד ויעשה מהם עסה והוציא מהם גרעיניהם, אפלו הכי לא נשתנית ברכתן, ומברך עליהם בורא פרי העץ ולבסוף ברכה מעין שלש. הגה ולפי זה הוא הדין בלטונעין הנקרא פאוידל"א מברכין עליהם בורא פרי העץ. ויש אומרים לברך עליהם שהכל (תרוימת הדשן סימן כ"ט ובית יוסף בשם הטור), וטוב לחוש לכתחלה לברך שהכל, אבל אם ברך בורא פרי העץ יצא, כי פן נראה עקר:

ח' בדבש הזב מהתמרים מברך עליו שהכל. וכן על משקין היוצאין מכל מיני פרות חוץ מזיתים וענבים מברך שהכל:

ט' קסופי ענבים שאין מתבשלין לעולם, וכן על יהנובלות, שהם תמרים שבשולם ושרפם החם ויבשו, מברך שהכל:

י' שפרות ששראן או בשלן במים, אף על פי שנכנס טעם הפרי במים אינו מברך על אותם המים אלא שהכל. והרא"ש כתב דאפשר שאם נכנס טעם הפרי במים מברך בורא פרי העץ:

יא' מי שרית צמוקים ותאנים או מי בשולם מברך עליהם שהכל ויוצא גם להרא"ש, אבל בברכה שלאחריהם יש להסתפק אם מברך בורא נפשות או אם מברך ברכה אחת מעין שלש כהרא"ש. ולכן ירא שמים לא ישתה אלא בתוך הסעדה, או יאכל פרי מזו מינים וגם ישתה מים פדי שיצטרף לברך ברכה אחת מעין שלש ובורא נפשות. וואם משך המים והבדילם מהצמוקים, הנה לה יין ומברך עליו בורא פרי הגפן וברכה אחת מעין שלש, והוא שיהיו צמוקים שיהנה בהם לחלוחית שאם ירף אותם יצא מהן דבשן, אבל אם כשיעצרו אותם לא יצא מהם שום לחלוחית דבש, לא:

יב' יכל הפרות שטובים חיים ומבשלים, כגון תפוחים ואגסים, בין חיים בין מבשלים מברך בורא פרי העץ. ואם אין דרך לאכלם חיים אלא מבשלים, אכלם כשהם חיים מברך שהכל, כשהם מבשלים בורא פרי העץ:

יג' יאגוז גמור המטגן בדבש ונקרא נואינד"ו (רוצה לומר, נוי"א"ט) מברך עליו בורא פרי העץ:

יד' האגוז רך שמבשלים בדבש וקורין לו נוס מושקאד"ה מברך עליו שהכל. הגה וכן אותם אגוזים שמבשלים בדבש בעודם ירקים, מברכים שהכל (רמב"ם ור"ם נתיב י"ז חלק ב ובית יוסף):

טו' יעל הסוקא"ר מברך שהכל, וכן המוצץ קנים מתוקות שהכל:

טז' יעל פלפל וזנגביל יבשים יועל הקלאוו של גירופלי (רוצה לומר, נעגלי"ך) וכל פיוצא בנה, שאין דרך לאכלם אלא על ידי תערובות, אין מברך עליהם כלום:

באר הגולה

ד' הרא"ש שם ה מגלה כ"א ו מרדכי שם ז גטין נ"ט ח ברכות נ"ה ט שם נ"ג לפרוש רש"י [סימן רב] א ברכות ל"ה ב תוספות והרא"ש כ"א בתרא צ"ז מירושלמי דשקלים ופסחים ג ברכות לו בתוספות והרא"ש ו הרשב"א ד הרא"ש שם ה שם בגמרא ממשנה בסוף פרק ג דשביעית ו רמב"ם ז שם בתוספות והרא"ש ח הרשב"א ט ברכות ל"ה י הרמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות כ שם ל רבנו יונה והרא"ש שם ב רבנו יונה והרא"ש נ ברכות ל"ו וכו' עקיבא ס שם ל"ח ע לשון הרמב"ם בפרק ב מהלכות ברכות פ שם בגמרא ל"ח צ תוספות שם ושאר פוסקים ק שם בגמרא ר שם וכתנא קמא ש הרשב"א שם ת שם א בית יוסף לדעת הרא"ש שם ב שם בבית יוסף ג ברכות ל"ח ו שם בתוספות ורב הפוסקים ד שם בתוספות ור"י והרא"ש לפרוש הבית יוסף ה שם ו רמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות ז ברכות ז ברכות מ"ז ח שם בתוספות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, פרי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתחזקים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם פל ישראל.

שלהם שהיו חזקים, אבל יינות שלנו שאינן חזקים כל כך, אפילו רמא תלתא ואתא ארבעה אינו מברך עליו בורא פרי הגפן. ונראה שמשערים בשעור שמוזגים יין שבאותו מקום. הגה ובלבד שלא יהא היין אהד מששה במים, כי אז ודאי בטל (אגור):

ו תמך שעושים מחצניים שנותנים עליהם מים, דינם כשמרים. ונהני מלי כשנעצרו בקורה, אבל אם לא נדרכו אלא ברגל, אפלו נתן שלשה מדות מים ולא מצא אלא שלשה או פחות מברכין עליו בורא פרי הגפן, שיין הוא, והמים נבלעים בזגים, ובמה שיוצא יש בו יין מרבה. הגה זגים שנתנו עליהם תאנים לחזק כח היין, אף על פי שהזגין הרב מכל מקום כל כח התאנים במשקה ואין לברך בורא פרי הגפן (בית יוסף בשם התשב"ץ):

ז יהשיתה מים לצמאו מברך שהכל, ולאחריו בורא נפשות רבות, לאכל אם חנקתה אימצא ושתה מים להעביר האומצא, אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו:

ח מכל האכלין והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה, אם טעמם טוב והחף נהנה מהם מברך עליהם תחלה וסוף. הגה אם אנסוהו לאכל או לשתות, אף על גב דהחף נהנה ממנו אינו מברך עליו, הואיל ונאנס על כך (בית יוסף בשם אהל מועד והרא"ה):

ט יאכל מאכל או משקה של אסור מפני הסכנה, מברך עליו תחלה וסוף:

י ידבש דבורים הרי הוא כשאר דבש ואינו מברך עליו אלא שהכל:

ח יצנון, מברך עליו בורא פרי האדמה*:
סימן רד - דיני הברכות ליתר
מאכילים. וכו' י"ג מעיפים:

א על דבר שאין גדולו מן הארץ, כגון בשר בהמה חיה ועוף, דגים ביצים חלב גבינה, ופת שעפשה, ותבשיל שנשתנה צורתו בנתקלקל, ונובלות, שהם תמרים שבשלים ושרפם החם ויבשו, ועל הגוכאי, ועל המלח ועל מי מלח, ועל המרק, ועל כמהין ופטריות, ועל קורא הגה שהוא הרך הנתוסף* (פלאמיטו) (טור), ועל לולבי גפנים ועל שקדים מתוקים שאוכלים אותם כשהם רכים בקלפיהם, ועל חזיו, והוא שחת, ועל קרא חיה, ועל קמחא דשערי, ועל שכר תמרים ושכר שעורים, ועל מי שעורים שמבשלים, לחולה ועל עשבי דזברא שאינם נזרעים, ועל שבת שקורין אניטו (רוצה לומר, אניס) ועל כמון וכספור (דלטעמא עבידי ולא לאכילה), ועל החמץ שערכו במים עד שראוי לשתות, מברך שהכל:

ב על החמץ לבדו יאינו מברך כלום מפני שהוא מזיקו:

ג הריחה חלא (פרוש, חמץ) וטעמה חמרא, חמרא הוא ומברך עליו בורא פרי הגפן:

ד וכל שבני אדם נמנעים לשתותו מפני חמיצותו אין מברכין עליו בורא פרי הגפן (אלא שהכל):

ה ישמרי יין מברך עליהם בורא פרי הגפן. נתן פה מים, אם נתן שלשה מדות מים ומצא ארבעה הנה לה פיין מזוג ומברך בורא פרי הגפן, ואם מצא פחות, אף על פי שיש בו טעם יין, קיוהא בעלמא הוא. ואינו מברך אלא שהכל. ונהנינו ביינות

המשך הלכות ברכת הפירות, סימן רב - דיני ברכת פירות האילן

יז על אגוז מושקא ט בורא פרי העץ, על קניל"ה (רוצה לומר, צימרינ"ד) בורא פרי האדמה:

יח על פלפל וזנגביל פשהם רטבים, בורא פרי האדמה. הגה כל הפרות שיודע בהם שהם עקר הפרי, מברך עליהם בורא פרי העץ, ושאין עקר הפרי, בורא פרי האדמה, ואם הוא מספק בו אם הוא עקר הפרי או לא, בורא פרי האדמה, ואם אינו יודע מה הוא, מברך שהכל (טור):

סימן רג - דיני ברבת פרות הארץ. וכו' ח' מעיפים:

א על פרות הארץ מברך בורא פרי האדמה:

ב על התותים הגדלים בסנה, בורא פרי האדמה. הגה* דלא מקרי עץ אלא שמוציא עליו מעצו, אבל מה שמוציא עליו משרשיו לא מקרי עץ, והני פיין דכלה עציו לגמרי בחרף והדר פרח משרשיו, מברכין עליו בורא פרי האדמה (טור ומרדכי בשם תשובת הגאונים):

ג יעל המאוזי"ש, בורא פרי האדמה:

ד יעל פרות שמוציאין אילני סרק, שהכל:
ה יבני אסא, אף על גב דבשלן והיון כפרות אינו מברך אלא שהכל:

ו יעל זנגביל שמרקחים אותו כשהוא רטב, בורא פרי האדמה. ונראה דהוא הדין אם מרקחים אותו יבש, פיין שעל ידי כך הוא ראוי לאכילה, הזנגביל עקר ומברך עליו בורא פרי האדמה:

ז יבשמים שחוקים ומערכים עם סוקר, הבשמים עקר ומברך עליהם כדין ברבת אותם בשמים:

באר הגולה

ט שם י שם בגמרא [סימן רג] א ברכות לה ב שם מ' ובתוספות על פי הירושלמי דמסכת פלאים אף על פי שהעץ מתקיים משנה לשנה (* ונראה לעניות דעתי שהגהת רמ"א שיהא אחר סעיף ג' וכן הוא בתשובת הגאונים שהביא הבית יוסף) ג בתשובת הגאונים ד שבלי הלגט בשם תשובת הגאונים ה שם ו ברכות ל"ו יומא פ"א ושם בפרוש רש"י ז טור בשם ר"מ מרזשבורג ח ברכות ל"ו (* (אף על גב דסופו אם אינו תולשו בעתו הוא מתקשה עץ) [פיין רד] א ברכות מ' משנה ובריתא ב ולא לגמרי בית יוסף *) (הטור פתב בענפי הדקל וכן הוא בפרוש רש"י שם ל"ו) ג שם במשנה לפרוש הרא"ש ד הרא"ש מההיא דיומא פ"א ה בבא בתרא צ"ו ועבודת זרה ס"ו ו שבלי הלגט בשם ספר התרומה ז בכא בתרא ג"ו וכתבא קמא לפרוש התוספות ח רבנו יונה שם ט רבנו יצחק בשם התוספות י רמב"ן כ ברכות מ"ד וכתבא קמא ל שם בגמרא ובתוספות מ שם בתוספות מההיא דשמן זית באגירון ל"ו וכן כתבו שאר הפוסקים נ הרא"ש והגהת מקמוני ובית יוסף אפלו לדעת הרמב"ם ס טור

יא חבושים או גינדא"ש או ורדים ושאר מיני פרות ועשבים שמרקחים בדבש, הפרות והעשבים הם עקר והדבש טפל אפלו הם כתושים ביותר הלפך מברך על חבושים וגינדא"ש בורא פרי העץ ועל עשבים בורא פרי האדמה ועל של ירדים בורא פרי האדמה. הגה וכל מרקחת שאין בריאים רגילין בו אלא לרפואה מברכין עליו שהכל (בית יוסף בשם הרא"ש):

יב כפל שהוא עקר ועמו טפלה, מברך על העקר ופטר את הטפלה. וכל דבר שמערבין אותו לדבק או פדי לתן ריח או פדי לצבוע התכשיל, הרי זה טפלה. אבל אם ערב פדי לתן טעם בתערובות הרי הוא עקר. לפיכך, מיני דבש שמבשלים אותם ונותנים בהם חלב חטה פדי לדבק ועושים מהם מיני מתקה, אינו מברך בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העקר. הגה ונראה דהא דאם ערב פדי לתן טעם בתערובות שהוא עקר, הינו, דוקא שיש שם ממשות מן הדבר הנותן טעם ודבר חשוב, אבל בשמים שנותנין לתוף המרקחת, אף על פי שהם לנתינת טעם אין מברכין עליהם, דבטלין במעוטן אף על פי שנותנין טעם, לכן נוהגין שלא לברך רק על המרקחת ולא על הבשמים שבהן:

יג קפל דבר שהוא מספק בברכתו יברך שהכל:

סימן רה - ברכות ורקות. ובו ה' סעיפים:

א "על הירקות מברך בורא פרי האדמה, יואפלו בשלם. וכן כל פרות וקטניות שטובים חיים ומבשלים, מברך עליהם לאחר בשולם כברכתם הראויה להם קדם שבשל. אבל קרא וסלקא וכרוב וכיוצא בהם שטובים מבשלים יותר מחיים, פשהם חיים מברך שהכל ולאחר בשולם בורא פרי האדמה, ותומי (פרוש, שומים) וכרתי (פרוש, פורט בלע"ז), כשהם חיים בורא פרי האדמה, לאחר שבשולם שהכל. הגה דמחשבי נשתנו לגריעותא, ואפלו בשלם עם פשר ונשתבחו, אין השבח מצד עצמן אלא מחמת הפשר שבהם (הרבנו יונה פרק ביצד מברכין):

ב יעל המים שבשלו בהם ורקות מברך הברכה עצמה שמברך על הירקות עצמן, אף על פי שאין בהם אלא טעם הירק. והני מלי כשבשולם בלא פשר, יאכל אם בשלם עם פשר מברך עליו שהכל:

ג האם סחטן אינו מברך על אותם משקין אלא שהכל:

ד יתכן להתיכות קטנות לא נשתנית ברכתן מפני כן:

ה ה'לפת פשהוא חי מברך עליו שהכל, אבל אם הוא מבשל או כבוש בחמץ או בחרדל, בורא פרי האדמה:

סימן רז - דיגי הפסק וטעות בברכת הפרות. ובו ו' סעיפים:

א "ברך על פרות האילן בורא פרי האדמה, יצא, אבל אם ברך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. ה'הלפך אם הוא מספק בפרי אם הוא פרי העץ או פרי האדמה, מברך בורא פרי האדמה. ועל הכל אם אמר שהכל יצא, ואפלו על פת וזין:

ב יהיו לפניו פרי האדמה ופרי העץ, וברך על פרי האדמה ונתפנו לפטר את פרי העץ, יצא:

ג יכל אלו הברכות צריך שלא יפסיק בין ברכה לאכילה. הגה יותר מכדי דבור (בית יוסף בשם שבלי לקט). "וצריך להשמיע לאזניו, ואם לא השמיע לאזניו יצא, ובלבד שיוציא בשפתיו. ונאמרים בכל לשון. 'ולא יברך ערם עד שיבספה ערותו. במה דברים אמורים באיש, אבל אשה יושבת ופניה של מטה טוחות בקרקע, כי בזה מתפסה ערותה (ועצן לעיל סימן ע"ד סעיף ד). ואפלו אם אינו ערם, אם לבו רואה את הערוה או שראשו מגלה אסור לברך:

ד יכל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו צריך לאחזו בימינו כשהוא מברך:

ה "אין מברכין לא על אכל ולא על משקה עד שביאוהו לפניו. ב'ברך ואחר כך הביאוהו לפניו צריך לברך פעם אחרת, אבל מי שברך על פרות שלפניו ואחר כך הביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר

שברכתו כברכת הראשון, אין צריך לברך. וטוב לזהר לכתחלה להיות דעתו על כל מה שיביאו לו (בית יוסף טור יורה דעה סימן י"ט):

ו ינטל בידו פרי לאכלו וברך עליו ונפל מידו ונאכד או נמאס, צריך לחזור ולברך אף על פי שהיה מאותו מין לפניו יותר מברך על הראשון. הגה רק שלא היה עליו דעתו לאוכלו (הגהות מימוני פרק ד וכל בו ואבודיהם ותשובת מהרי"ל סימן צ"ב). וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא שם שמים לבטלה. ו'אם אמר כשנפל ברוך אתה ה' ולא אמר אלהינו, יסים ויאמר למדני חקיך שיהא נראה כקורא פסוק, ואין כאן מוציאה שם שמים לבטלה, לאכל העומד על אמת המים מברך ושותה, אף על פי שהמים ששותה לא היו לפניו מברך, מפני שלכך נתפנו תחלה. הגה ועצן לקמן סימן ר"ט סעיף א' אם ברך בטעות מה דינו:

סימן רז - דין ברכה אחרונה על הפרות. ובו סעיף א' אחד:

א "פרות האילן חוץ מחמשת המינים, וכל פרות אדמה וירקות וכל דבר שאין גדולו מן הארץ, ברכה אחרונה שלהם בורא נפשות רבות. ואם אכל מכל מינים אלו, מברך לאחר פלם ברכה אחת, יוברכה זו חותם בה בלא שם, שיחתם כן, ברוך חי העולמים:

סימן רח - דין ברכה מצין ג' אחר ה' מיני פרות וח' מיני דגן.

ובו י"ח סעיפים:

א "על חמשת המינים, שהם גפן ותאנה ורמון וזית ותמרה, מברך לאחריהם ברכה אחת מעין שלש:

ב "חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדרה הריפות וגרש פרמל ודיסא, יאפלו ערב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המתיה. יאכל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו, בטל בתבשיל:

☞ באר הגולה ☞

ע טור בשם תבניו ובשל דעתו מפני דעתם פ שהנרע שלו הוא העקר והעלים הם הפרחים כל בו צ לשון רמב"ם בפרק ג מהלכות ברכות ק הגהת מימוני פרק ח בשם התוספות (סימן רח) א ברכות ל"ה וכתנא קמא ב שם ל"ה ג שם ל"ט ד טור בשם אביו הרא"ש ה שם לדעתו ו שם בגמרא ז טור בשם רב האי (סימן רז) א ברכות מ' וכו' יהודה ב טור ג רבנו יונה אהא דאין ברכותיהם שוות ברוך מ"א ד מהא דטל בריך שם ה צינתינו בסימן קפ"ה ו גם זה בסימן ע"ד ז ברכות מ"ג ח רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות מהירושלמי ט טור מההיא דירושלמי בסוף הסימן י טור והרא"ש מההיא דירושלמי ע"א ושאר פוסקים כ שם ל שם בירושלמי (סימן רז) א ברכות מ"ד ב רבנו ירמיה בשם תשובת הרשב"א ותלמידיו רבנו יונה בשם רבם (סימן רח) א ברכות מ"ד ב שם ל"ט ג הרא"ש שם ד הרשב"א ו שם ל"ט

ג הפשנותנים קמח לתוף שקדים שעושים לחולה, אם עושים בן כדי שישעוד הלב מברך בורא מיני מזונות, ואם לדבק בעלמא אינו מברך בורא מיני מזונות. וטוב להחמיר ולגמעו בתוף הסעדה לאחר ברכת המוציא, ופטרור ממנה:

ד יאכל דגן חי או עשוי קליות או שלוק והגרעינין שלמים, אינו מברך אלא בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות. הגה והא דמברך לפניו בורא פרי האדמה, הינו, באוכל חטין וכיוצא בהן דראויין לאכל פה, אבל האוכל שעורים שלמים, אפלו קלויין באש, אינו ראויין לאכל רק על ידי הדחק, ואין מברך לפנייהם רק שהכל (פל בו, וכן משמע מדברי רשב"א, שמה שהשנה חטין לשעורין, לברכה אחרונה משמע ולא לראשונה). והתוספות נסתפקו אם יברך לאחריו ברכה מעין שלש, ולכך כתבו שנכון שלא לאכלו אלא בתוף הסעדה ויפטרנו ברכת המזון:

ה טקמח אפלו של חטים מברך עליו שהכל ואחריו בורא נפשות. 'לא שנא נטחן דק דק, לא שנא נטחן קצת ועדין יש בו טעם של חטים, לא שנא קמח של קליות:

ו י קמח של אחד מחמשת מיני דגן ששלקו (פרוש, בשלו הרבה) וערכו במים או בשאר משקין, אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללעסו (פרוש, לטחן אותו בפה), מברך בורא מיני מזונות ואחריו על המחיה, ואם היה רך כדי שיהא ראוי לשתייה, מברך עליו שהכל ואחריו בורא נפשות:

ז להפוסס (פרוש, האוכל) את הארז, מברך עליו בורא פרי האדמה ואחריו בורא נפשות. ואם בשלו הגה עד שנתמעץ (בית יוסף בשם הרא"ש והרב רבנו יונה) או ששחטנו ועשה ממנו פת, מברך עליו בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות, והוא שלא יהא מערב עם דבר אחר אלא ארז לבדו, ואם ערב ממנו בתבשיל אחר והתבשיל

האחר הוא יהרב, מברך עליו כברכת אותו תבשיל:

ח יעל פת דחן ופליז"ו או של שאר מיני קטניות מברך שהכל ואחריו בורא נפשות. הגה העושה תבשיל משאר מיני קטניות, אם נשאר שלמים וטובים מבשלים כמו חזין מברך בורא פרי האדמה, ואם נתמעכו לגמרי, או שאינן טובים מבשלין כחזין, מברך שהכל (וכן פרוש הבית יוסף דברי הטור):

ט יערב קמח דחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלו בקדרה, מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה. ואם עשה ממנו פת מברך המוציא וברכת המזון, ודווקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו פזית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה השעור מחמשת המינים אינו מברך לבסוף ברכת המזון, אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן אף על פי שאין בו פזית בכדי אכילת פרס, ולבסוף על המחיה. ואם בשלו בקדרה, מברך תחלה בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות:

י יבברכה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה. ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

יא בברכה מעין ג' דיין אינו חותם על הגפן ועל פרי הגפן אלא על הארץ ועל פרי הגפן או על הארץ ועל הפרות:

יב שזכירין בה מעין המאנע בשבת יום טוב וראש חודש, אבל לא בחגגה ופורים. האם אכל פרות מזו מינים ואכל מיני מזונות ושתה יין, יכלל הכל בברכה אחת, ויקדים המחיה ואחר כך הגפן ואחר כך העץ, ויאמר על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ, וחותם על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן ועל הפרות:

☞ באר הגולה ☞

ג האם אכל פרות מזו המינים ואכל תפוחים אין צריך לברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל ברכת על העץ, שגם הם פרי העץ הם, באכל אם אכל תפוחים ושתה יין צריך לברך בורא נפשות על התפוחים. וכל שכן אם אכל בשר או פרי האדמה ושתה יין או אכל מזו המינים, שצריך לברך על כל אחת ואחת. והוא הדין אם אכל בשר ודגים ואכל מחמשת מינים, אין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים:

ד ישתה יין וברך בורא פרי הגפן ואכל ענבים, צריך לברך עליהם בורא פרי העץ, וכן בברכה אחרונה צריך להזכיר על העץ ועל פרי העץ:

טו יאם בדיעבד ברך על הענבים בורא פרי הגפן או אחריהם על הגפן, יצא:

טז השתה יין ומים, אין לו לברך על המים בורא נפשות, שברכת היין פוטרתן, כשם שבברכה ראשונה יין פוטר כל מיני משקים:

יז ברכת ג' ואינה פוטרת מעין שלש, שאם אכל דיסא אין ברכת המזון פוטרתו, אבל ביין ברכת שלשה פוטרתו, שאם ברך על היין ברכת המזון במקום על הגפן, יצא. והוא הדין אם ברך על התמרים ברכת המזון במקום על העץ, יצא, ואפלו לא אמר אלא ברכת הין, בין על היין בין על התמרים, יצא. ואם נזכר עד שלא חתם ברכת הין, נתחיל, ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסים ברכה דמעין שלש:

יח הלא יכלל על הספק שום תוספת בברכה מעין שלש אף על פי שאינו מוסיף שם ומלכות (פרוש, כגון ששתה משקה שספק אם ברכתו על הגפן וכו' או בורא נפשות רבות וכו' לא יאכל דבר שברכתו בורא נפשות ודבר שברכתו על העץ ויכלל עמו גם כן על הגפן ועל פרי הגפן כו' מספק) (תרימת הדשן וכן משמע במרדכי פרק פיצוד מברכין) (ועין לעיל סעיף ט"ו):

ה תוספות ו ברכות ל"ז ז מדברי תוספות והרא"ש והרמב"ם פרק ג מהלכות ברכות ח שם בשם הירושלמי ושאר פוסקים ט ברכות ל"ו ויברך נחמן י הרא"ש שם לדעת הר"ף כ שם ל"ח וכאוקימתא דרב חסדא ל שם ל"ז וכחכמים מ הר"ף ויברך ושמואל שם נ הרא"ש שם ס הר"ף שם והרמב"ם בפרק ג ממשמעות הגמרא שם ע ארחות חיים והר"א פ רבנו יונה צ ברכות מ"ד ק הרשב"א שם ר רבנו יונה והרא"ש והראב"ד ש תוספות בברכות מ"ד בשם ספר המינוגי והירושלמי וכן כתבו הרב רבנו יונה והרא"ש ושאר פוסקים ת רמב"ם פרק ח ורבנו יונה והרא"ש שם בשם ר"ח א רמב"ם שם והרא"ש שם ב טור בשם אביו הרא"ש ג שם בשם ר' יחיאל אחיו בשם אביו הרא"ש ד שם ה שם ו בית יוסף בשם רבנו יונה ז הרא"ש ח תרימת הדשן

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת הפירות

**סימן רט - דין טעות ופסק
בברכת הניז. ובו ג' סעיפים:**

א ילקח כוס של שכר או של מים ופתח ויאמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, על דעת לומר שהפל, וטעה ויאמר בורא פרי הגפן, אין מחזירין אותו, מפני שבטעה שהזכיר שם ומלכות שהם עקר הברכה לא נתפסו אלא לברכה הראויה לאותו המין. ויגיש אומרים שאם לקח כוס שכר או מים וסבור שהוא של זין, ופתח ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על דעת לומר בורא פרי הגפן, ונזכר שהוא שכר או מים וסיים שהכל, יצא. הגה וכל שפן אם היה בידו זין וסבור שהוא מים, ופתח אדעתא לומר שהכל ונזכר וברך בורא פרי הגפן שיצא, שהרי אף אם סים שהכל יצא (טור):

ב ילקח כוס של שכר או מים וברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן, ותוך כדי דבור נזכר שטעה, ויאמר שהכל נהיה בדברך, וכך היתה אמירתו, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן שהכל נהיה בדברך, יצא. הגה ואם היה אחרים שותים גם כן וזין לפנייהם, ודעתו גם כן על זין שהיה סבור שבכוסו זין, וברך בורא פרי הגפן, ונמצא אחר כך שבכוסו מים או שכר, כשחזר ושותה אחר כך זין אין צריך לחזור ולברך, ויצא בברכה שברך על כוסו אף על פי שהיתה בטעות, דהא דעתו היה לשתות גם כן שאר זין, גם הוציא האחרים ששותין שם, ולכן ברכתו ברכה (תשובת מהר"ל סימן צ"ב בית יוסף סוף סימן ר"ו):

ג יכל הברכות אם נסתפק אם ברוך אם לאו, אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון, מפני שהוא של תורה:

**סימן רי - האוכל פחות מפזית
מה דינו. ובו ב' סעיפים:**

א האוכל פחות מפזית בין מפת בין משאר אכלים, והשוותה פחות מרביעית בין מין בין משאר משקים, מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין ולאחריו אינו מברך כלל ויגיש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא בכריתו, כגון גרגר של ענב או של רמון, שמברכין לאחריו אף על פי שאין בו פזית, לכך נכון לזהר שלא לאכל בריה פחות מפזית. הגה ולא מקרי בריה אלא אם אכלו כמות שהוא, אבל אם לקח הגרעין ממנו לא מקרי בריה (הרבנו יונה פרק ביצד מברכין ובית יוסף בשם רשב"א). ויגיש מסתפקים עוד בברכה אחרונה של זין אם מברכין אותה על פזית, ולכן טוב לזהר שלא לשתות (אלא) פחות מפזית, או רביעית:

ב הטועם את התבשיל אין צריך לברך עד רביעית, ויאכלו אם הוא בולעו. ויגיש אומרים שאם הוא בולעו טעון ברכה, ולא פטרו את הטועם אלא כשחוזר ופולט, ואז אפלו על הרבה אין צריך ברכה. הגה ופסק ברכות להקל:

**סימן ריא - דיני קדימה בברכת
הפרות. ובו ו' סעיפים:**

א יהיו לפניו מיני פרות, הרבה אם ברכותיהם שוות ויש ביניהם מין שבעה, מקדים מין שבעה אף על פי שאינו חביב כמו המין האחר, ואם אין ביניהם מין

שבעה מקדים החביב. ויגיש אין ברכותיהם שוות, אפלו יש בהן ממין ז', כגון צנון וזית, איזה מהם שירצה יקדים ויאכלו אינו חביב. ויגיש אומרים שגם בזה צריך להקדים החביב. ונקרא חביב, המין שרגיל להיות חביב עליו, אפלו אם עתה תפץ במין השני:

ב ויהרמב"ם אם היה מין אחד חביב לו יותר, בין שברכותיהם שוות בין שאינם שוות, בין שיש בהם מין שבעה בין שאין בהם מין שבעה, מקדים החביב לו אז באותה טעה, ואם אינו רוצה בזה יותר מבזה, אם יש ביניהם משבעת המינים מברך עליו תחלה:

ג הביאו לפניו דבר שברכתו בורא פרי העץ ודבר שברכתו שהכל, בורא פרי העץ קודמת, שהיא חשובה שאינה פוטרת אלא דבר אחד, וכן בורא פרי האדמה ושהכל, בורא פרי האדמה קודמת. ואם הביאו לפניו פרי העץ ופרי האדמה, איזה מהם שירצה יקדים, ויגיש אומרים שבורא פרי העץ קודם:

ד כל הקודם בפסוק ארץ חטה ושעורה קודם לברכה, וארץ בתרא הפסיק הענין, וכל הסמוך לו חשוב מהמאחר ממנו לארץ קמא. הלכך תמרים קודמים לענבים, שזה שני לארץ בתרא וזה ג' לארץ קמא. הגה ודוקא שאוכל ענבים כמות שהן, אבל אם עשה מהם זין שקובע ברכה לעצמו, בורא פרי הגפן חשובה והיא קודמת לברך עליו תחלה, אבל מעשה קדחה מתמשת מיני דגן היא חשובה יותר מברכת הניז. כל הנאמר סמוך לארץ קמא קודם

באר הגולה

[סימן רט] א ברכות י"ב לפרוש הרמב"ם בפסק ט מהלכות ברכות ב רש"י ותוספות שם ושא"ר פוסקים ג הרי"ף לפי פרוש הרא"ש וכן כתב הפרדכי בשם ר"מ ד הרמב"ם שם [סימן רין] א תוספות ברכות ריש ל"ט ורמב"ם פרק ג מהלכות ברכות והרא"ש והרשב"א שם ב תוספות שם והרא"ש והרשב"א ורבנו יונה להשוות הירושלמי עם התלמוד שלנו ג תוספות בספ"ה כ"ו ובי"מא ע"ט ד הרא"ש בפסק ו דרכות ה שם י"ד ממשמעות הרי"ף והרמב"ם פרק א מהלכות ברכות ז תוספות בשם רבנו חננאל ושא"ר פוסקים [סימן ריא] א ברכות מ' מ"א וכו' והנה בה"ג ורבנו יונה והרשב"א בשם התוספות וראב"ד ושא"ר פוסקים ב תוספות והרא"ש שם ג שם בפסק ד הרי"ף ורמב"ם שם ה תוספות ורבנו יונה והרשב"א בשם רב האי וסמ"ק ו שם בפסק ח מהלכות ברכות וכתבתיים ז ברכות ל"ח בעבדא דבר קפא פרוש רש"י ותוספות שם ח רש"י והרי"ף ט הרא"ש בשם בה"ג י ברכות מ"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

למה שנגמר סמוך לארץ בתרא, לאחר ששנה לו בסמיכה לארץ (טור):

ה כהא דחטה ושעורה קודמים, דוקא כשעשה מהם תבשיל או פת, אבל הכוסס חטה, שברכתו בורא פרי האדמה, אינה קודמת לברכת בורא פרי העץ. הגה ברפת המוציא קודמת לברכת בורא מיני מזונות וכל שפן לשאר ברכות (אגור), ואף על פי שהדבר השני חשוב או חביב עליו (וכן יש לדקדק מדברי הגהות מ'מנוי פרק ט, ומסמ"ק שהביא הטור וכל בו ובית יוסף בשם רמב"ם), וכל הא דאמרינן דאחד קודם לחברו, הינו, שרוצה לאכל משניהם, לכן יש להקדים החביב או החשוב, אבל אם אינו רוצה לאכל משניהם אינו מברך רק על זה שרוצה לאכל, אף על פי שגם השני מנח לפניו (תרומת הדשן סימן ל"ג). וכל זה דצריך להקדים הינו דוקא לכתחלה, אבל אם עבר וברך על השני, אם הברכות שוות יוצא ואין צריך לחזור ולברך על זה שהיה לו להקדים, ובלבד שיהא דעתו גם כן עליו בברכתו (בית יוסף סימן ר"ו ובהוה הסימן בשם רשב"א):

ו ליהנה לפניו תבשיל מקמח בסמין ושבילת שועל ושפון וגפן ותאנה ורמון, כיון דמברך על התבשיל בורא מיני מזונות ברכתו קודמת, אף על גב דהנה ממין ז' ואיהו לאו ממין ז', מפל מקום כיון דחשיבי, דעבדי מניה פת ומברך עליהו המוציא וברכת המזון, קודמת אף על גב דלא עבדינהו פת:

סימן ריב - שהעקר פוטר הטפלה. וכו' ב' סעיפים:

א "כל שהוא עקר ועמו טפלה (פרוש, דבר בלתי נחשב), מברך על העקר ופוטר את הטפלה, בין מברכה שלפניה בין מברכה שלאחריה, לא מבטיא אם העקר מערב עם הטפל, אלא אפלו כל אחד לבדו. יוצא פת שהוא חשוב מכל, אם הוא טפל כגון שאוכל דג מליח ואוכל פת עמו כדי שלא יזיקנו בגרונו, מברך על הדג ופוטר הפת כיון שהוא טפל. הגה ויש אומרים, אם הטפל חביב עליו, מברך עליו ואחר כך מברך על העקר [אגור בשם אור ורוע]. הא דמברכין על העקר ופוטר את הטפלה, הינו, שאוכלן ביחד או שאוכל

העקר תחלה, אבל אם אוכל הטפל תחלה, כגון שרוצה לשנות, ורוצה לאכל תחלה כדי שלא ישתה אלבא ריקנא, או שאוכל גרעיני גרוניות למתק השתיה, מברך על האוכל תחלה אף על פי שהוא טפל לשתייה, ואינו מברך עליו רק שהטפל הואיל והוא טפל לדבר אחר (תרומת הדשן סימן ל"ה):

ב ימרחת שמניחין על ריקיני דקים, אותם ריקיני הוו טפלה למרחת, שהדבר ידוע שאין מתכוננים לאכל להם:

סימן ריג - מי שיצא עם מוציא אחרים. וכו' ג' סעיפים:

א "על כל פרות ושאר דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר אחד פוטר את חברו אפלו בלא הסבה, ומיהו, ישיבה מיהא בעי, בדדוקא פת ויין בעי הסבה. יולדידן הוי ישיבה כמו הסבה לדידהו. יולפי זה, לדידן דלית לן הסבה, אין חלוק בין פת ויין לשאר דברים, דבישיבה אפלו פת ויין אחד מברך לכלם, וישא בישיבה, בשאר דברים נמי כל אחד מברך לעצמו. והא דאמרינן דאחד מברך לכלם בשאר דברים חוץ מן הפת, הגי מלי בברכה ראשונה, "אבל בברכה אחרונה צריכין לחלק וכל אחד מברך לעצמו, דאין זמון לפרות. הגה ויש אומרים, דבכל הדברים חוץ מפת ויין לא מהני הסבה, והוא הדין ישיבה לדידן (בית יוסף סימן קע"ד בשם הראב"ד), ולכן נהגו עכשו בפרות שפל אחד מברך לעצמו:

ב "אין המברך מוציא אחרים אלא אם כן יאכל וישתה עמהם, ואז יוצאים בשמיעתן שמכוננים אליו, ואפלו לא יענו אמן:

ג "אין יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה אפלו יענה אמן, אלא אם כן ששמעה מתחלתה ועד סופה ונתפונ לצאת בה ידי חובתו, והמברך נתפונ גם כן להוציא ידי חובתו:

סימן ריד - בכל ברכה צריך להיות שם ומרכות. וכו' סעיף אחד:

א "כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות, אינה ברכה. ואם דלג שם או מלכות,

יחזר ויברך. יוצא פלו לא דלג אלא תבת העולם לבד צריך לחזור ולברך, דמלך לבד אינה מלכות:

סימן רטו - ענית אמן אחר הברכות. וכו' ד' סעיפים:

א "אין ענה אמן אחר ברכותיו, אלא אחר שתי ברכות או יותר שהם סוף ברכות. ונהגו לענות אמן אחר יהלוד ואחר ישפחה. הגה ויש אומרים שאין עונין אמן רק אחר ברכת בונה ירושלים בברכת המזון, וכן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות (תוספות ומרדכי ריש פרק שלשה שאכלו ומהרי"ק שרש ע"ב). ובמקומות שנהגו לענות אמן אחר יהלוד וישפחה יענה גם כן אחר ברכת שומר עמו ישראל לעד (בית יוסף סימן ג"א):

ב כהשומע אחד מישראל מברך אחת מפל הברכות, אף על פי שלא שמע פלה מתחלתה ועד סופה, יאף על פי שאינו חיב באותה ברכה, חיב לענות אחריו אמן. אבל אם היה המברך אפיקורוס או פותי או תינוק, או היה גדול ושנה ממטבע הברכות, אין עונין אחריו אמן. הגה ועונין אמן אחר עובד פוכבים אם שמע כל הברכה מפיו (הרבנו יונה פרק אלו דברים):

ג "הוא דאין עונין אמן אחר תינוק, דוקא בשעה שלומד הברכות לפני רבו, ישמח ללמד לתינוקות הברכות כתיקון ואף על פי שהם מברכין לבטלה בשעת הלמוד, אבל בשעה שהם מברכין לפטר את עצמן, כיון דכני חנוף הם עונים אחריהם אמן, "וכן בשעה שאומרים ההפטרות בבית הכנסת:

ד טפל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא, והרי הוא כנשבע לשוא ואסור לענות אחריו אמן:

הברכות ברכת השמים

סימן רטז - דיגי ברכת הרים. וכו' ד' סעיפים:

א "אסור להנות מריח טוב עד שיברך קדם שיריח, אבל לאחרי אין צריך לברך כלום:

כ טור בשם בה"ג ושאר פוסקים ל שם [סימן ריב] א ברכות מ"ד ב הרא"ש שם ג שם במשנה ד כל בו [סימן ריג] א ברכות מ"ג כלשנא קמא וכו' יתנן כן דעת רב הפוסקים ב שם מ"ב במשנה ג תוספות שם ושאר פוסקים ד ר"י ה חלץ ק"ו ו ראש השנה כ"ט ז רמב"ם בפרק א מהלכות ברכות ושאר פוסקים מההיא דסבה ל"ח וברכות מ"ה דשומע כעונה ח שם מההיא דסוף פרק ח דברכות ט שם ובראש השנה כ"ט כמאן דאמר מצות צריכות פנה י בית יוסף לדעת רמב"ם [סימן ריד] א ברכות מ' וברבי יתנן הרי"ף ורמב"ם שם ב תוספות שם והרא"ש [סימן רטו] א ברכות מ"ה לפרוש הרי"ף והרמב"ם ונהגו יונה והרא"ש והרשב"א ב שם ג"א ג שם ג"ג ד הרמב"ם פרק א מהלכות ברכות ה שם בגמרא ו רמב"ם שם ז טור בשם פרוש הראב"ד ח רש"י שם ט רמב"ם שם [סימן רטז] א ברכות מ"ג ב שם מ"ד ונהגו ג"א

ב יאם זה שיוצא ממנו הריח עץ או מין עץ
מכרף בורא עצי בשמים, ואם הוא עשב
מכרף בורא עשבי בשמים, ואם אינו לא
מין עץ ולא מין עשב, כמו המוס"ק*,
מכרף בורא מיני בשמים. ואם הנה פרי
ראוי לאכילה מכרף הנותן ריח טוב
בפרות. והני מלי כשנטלו להריח בו או
לאכלו ולהריח בו, האכל אם נטלו לאכלו
ולא נתפנו להריח בו, אף על פי שהוא
מעלה ריח טוב אינו מכרף. ועל כלם אם
אמר בורא מיני בשמים יצא, יהלכף על
כל דבר שהוא מספק בו מכרף בורא מיני
בשמים. ועל אגוז מוסקאט"ה ועל
קניל"ה וקלא"ו וכל בשמים שהם
לאכילה, מכרף שנותן ריח טוב בפרות:

ג העל הורד ועל הקנמוז, שהוא עור הנדי,
ועל מי הורד ועל הלבונה והמצטימי
וכיוצא בהם, בורא עצי בשמים:

ד ועל שמן אפרסמון מכרף בורא שמן ערב:

ה שמן זית שכתשו או טחנו עד שחזר ריחו
נורף, מכרף עליו בורא עצי בשמים:

ו כשמן שבשמו כמו שמן המשחה, אם
בעצי בשמים, מכרף בורא עצי בשמים,
ואם בעשבי בשמים, מכרף בורא עשבי
בשמים, ואם היו בו עצים ובשמים, מכרף
בורא מיני בשמים. ואם סגנו והוציא
ממנו הבשמים, ליש אומרים שמכרף
בורא שמן ערב, מוש אומרים שאינו
מכרף עליו כלל, דהוי ריח שאין לו עקר,
ובין שספק הוא, ויש גסחא שכתוב
ועשבים נכון לזהר מלהריח בו:

ז יסימלק וחלפי דימא, מכרף בורא עצי
בשמים. סימלק, מוש מפרשים
רוסמארין, מוש מפרשים יאסמין,
מוש מפרשים שהוא עשב שיש לו שלש
שורות של עלין זו למעלה מזו ולכל
שורה שלש עלין. וחלפי דימא הוא
שבלת גרד שקורין אישפיי"ק:

ח סיגלי, והם ויאול"ש, בורא עשבי
בשמים:

ט פנגיס, והוא יחבצלת, מוש אומרים
שהוא לירי"ו, אם גדל בגנה מכרף

בורא עצי בשמים, ואם הוא גדל בשדה
מכרף בורא עשבי בשמים:

י והיו לפניו עצי בשמים ועשבי בשמים
ומיני בשמים, מכרף על כל אחד ברכה
הראויה לו. הגה ואם ברך על כלם מיני
בשמים יצא (טור ריש הסימן). ואם צריך
להקדים של עץ לשל עשבי בשמים, עין
לעיל סימן רי"א:

יא הכיאו לפניו הדס ושמן להריח בהם, אם
ברכותיהן שוות מכרף על ההדס ופטר
השמן, וואם אינם שוות מכרף על ההדס
תחלה:

יב ומכרין על המגמר (פרוש, בשמים
שמשימים על הגחלים להריח בהם),
משיעלה קיטור עשנו קדם שניגיע לו הריח,
אבל לא יכרף קדם שיעלה קיטור העשן:

יג המגמר, אם הוא של עץ, מכרף בורא
עצי בשמים, ואם של עשב, בורא עשבי
בשמים, ואם של שאר מינים, בורא מיני
בשמים:

יד המריח באתרוג של מצוה ומכרף עליו,
מוש אומרים שאינו מכרף, לכך נכון
שלא להריח בו. הגה יש אומרים דהמריח
בפת חס יש לו לכרף שנותן ריח טוב בפת
(אבודרהם ובית יוסף סימן רצ"ז בשם ארחות
חיים), ויש אומרים דאין לכרף עליו (בית
יוסף). לכך אין להריח בו:

סימן ריז - ברכת הבשמים
והמגמר. ובו ח' סעיפים:

א הנכנס לחנותו של בושם שיש בו מיני
בשמים, מכרף בורא מיני בשמים. ויש
שם כל היום, אינו מכרף אלא אחת. נכנס
ויוצא נכנס ויוצא מכרף על כל פעם
ידוקא שלא היה דעתו לחזור, אבל היה
דעתו לחזור לא יכרף:

ב אין מכרין על הריח אלא אם פן נעשה
להריח. יהלכף אין מכרין על בשמים
של מתים והנתונים למעלה מהמטה,
שאינם אלא להעביר סרחונו של מת, אבל
נתונים למטה מכרין, שאני אומר לכבוד
החיים הם עשויים. והכן אין מכרין על
בשמים של בית הפסא ולא על שמן
העשוי להעביר את הזהמא:

ג ומגמר שמגמרין בו את הפלים אין מכרין
עליו, לפי שלא נעשה להריח בעצמו של
מגמר אלא כדי לתן ריח בפלים. והכן
המריח בכלים שהם מגמרים אינו מכרף,
לפי שאין עקר, אלא ריח בלא עקר:

ד הבשמים של ערוה, כגון טקפה של
בשמים תלוי בצנורה או אוהזת בידה או
בפיה, אין מכרבים עליהם, לפי שאסור
להריח בהם שמא יבא ליד הרגל נשיקה
או קרוב בשר:

ה בשמים של עבודת פוכבים אין מכרין
עליהם, לפי שאסור להריח בהם:

ו כמסכה של עובדי פוכבים אין מכרבים על
בשמים שלהם, דסתם מסבתן לעבודת
פוכבים:

ז להנה הולך חוץ לכרף והריח ריח טוב,
אם רב העיר עובדי פוכבים אינו מכרף,
ואם רב ישראל מכרף:

ח מנתערב ריח שמכרין עליו פריח שאין
מכרין עליו, הולכים אחר הרב:

הלכות ברכת הנמים

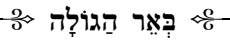
סימן ריח - ברכות הנעשים על
הנפים. ובו ט' סעיפים:

א הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל,
כגון מעברות הים ומעברות הירדן
ומעברות נחלי ארנון, ואבני אלגביש של
בית חורון, ואבן שבקש עוג לזרק על
ישראל, ואבן שישב עליה משה בעת
מלחמת עמלק, וחומת יריחו, מכרף
שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. ובין
ברכה זו ובין שאר ברכות הראיה הרי הם
כשאר ברכות וכלם בהזכרת שם ומלכות:

ב יעל נס שנעשה לקצת ישראל, כל זמן
שלא נעשה לכל ישראל או רבן, ואפלו
נעשה לקצת שבטים, אין מכרין עליו:

ג הכל אלו הדברים אינם אלא כשרואה
אותם משלשים לשלשים יום, ואז הם
חובה כמו בפעם ראשונה:

ד הרואה מקום שנעשה נס ליחיד אינו
מכרף, אבל הוא עצמו מכרף שעשה לי
נס במקום הזה, וכל יוצאי ירכו גם כן
מכרין שעשה נס לאבי במקום הזה:

ג ברכות מ"ג * (שקורין בפאלניא פיו"ם) ד שם ה הרמב"ם בפך ט מהלכות ברכות ורא"ש והטור ו תוספות שם בעמוד א' ורמב"ם שם ז מךדי בשם ר"מ מרוטנבורג והרא"ש ח רמב"ם שם ט ברכות מ"ג וכו' יוחנן י שם וכןהךצא כ לנעת הרמב"ם שם והרא"ש שם ל טור בשם יש אומרים מ שם נ שם בגמרא ס רבנו יונה ע רבנו ירמיה פ רש"י שם צ שם בגמרא ק שם ר רש"י בשם בה"ג ש נמוקי יוסף ת שם בגמרא א רמב"ם שם ורב עמרם ב שם בגמרא לגרסת הרי"ף ג שם לגרסת הרא"ש ד שם בגמרא ה שם לפרוש הטור ו טור בשם אבי העזרי ז שם בשם ר' שמחה (סימן ריז) א ברכות נג ב טור והמךדי בשם ר"מ מרוטנבורג ג שם כמשנה נ"א ד ירושלמי שם ה שם בכלי נ"ג ו מהא דטבריא וציפורי שם ז רמב"ם סוף פך ט מהלכות ברכות ח שם ט הרד"א י שם נ"א כמשנה כ שם נ"ב ל שם נ"ג מ טור בשם הרמ"ה ורמב"ם שם (סימן ריח) א ברכות נ"ד ב שם בגמרא ג שם תוספות בשם ר' שמעיה והרמב"ם בפך י מהלכות ברכות ורבנו יונה והרא"ש והרשב"א בשם הירושלמי ד שם בגמרא לפרוש רבנו יונה ה הרא"ש שם ו שם בגמרא לגרסת הרי"ף ורב האי והרמב"ם שם ז טור בשם יש מפרשים והרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת הנסים, סימן ריח - ברכות הנעשה על הנסים

ה' מי שנעשה לו נסים הרבה, בהגיעו לאחד מפל המקומות שנעשה לו גם צריך להזכיר כל שאר המקומות, ויכלל כלם בברכה אחת:

ו' טעל גם של רבו צריך לברך בשם שהוא מברך על גם של אביו. הגה יש אומרים שהוא הדין אם רוצה האדם שנעשה לו הנס, מברך עליו כמו שמברך על המקום שנעשה בו הנס (אבודרהם):

ז' על גם של אדם מסים, כיוצא בן צרויה וחבריו, וכן על גם של אדם שנתקדש בו שם שמים, כגון דניאל וחבריו, מברך לפיכך הרואה גב אריות של דניאל וכבשן האש של חנניה מישאל ועזריה, מברך שנעשה גם לצדיקים במקום הזה:

ח' כהרואה אשתו של לוט מברך שמים, עליה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם דין האמת, ועל לוט אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם זוכר הצדיקים:

ט' יש אומרים שאינו מברך על גם אלא בנס שהוא יוצא ממנהג העולם, אבל גם שהוא מנהג העולם ותולדתו, כגון שבאו גנבים בלילה ובא לידי סכנה ונצול, וכיוצא בזה, אינו חייב לברך, ויש חולק, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות:

הלכות ברכת הודאות

סימן ריט - ברכת הודאת הנהיד. ובו ט' סעיפים:

א' ארבעה צריכים להודות. יורדי הים כשעלו ממנה, והולכי מדבריות כשאיגעו לישוב, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי

שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. וסימנה, וכל החיים יודוך סלה "ח"בוש "י"סורים "י"ם "מ"דבר:

ב' יומה מברך, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הגומל לחיבים טובות שגמלני כל טוב, והשומעים אומרים מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה:

ג' יצריך לברך ברכה זו בפני עשרה, ותרי מניה ורבנן, דכתיב וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו. ואם לא שכיחי רבנן, לא נתיח מלברך. ונהגו לברך אחר קריאת התורה, לפי שיש שם עשרה. ואם ברך בפחות מעשרה, יש אומרים שצא ויש אומרים שלא יצא, וטוב לחזור ולברך בפני עשרה בלא הזכרת שם ומלכות:

ד' אם ברך אחר ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר גמלך כל טוב, וענה אמן, יצא, וכן אם אמר בריך רחמנא מלכא דעלמא דיהבך לן, וענה אמן, יצא. הגה ואין זה ברכה לבטלה מן המברך אף על פי שלא נתחייב בברכה זו, הואיל ואינו מברך רק דרך שבח והודאה על טובת חברו ששמת בה (טור):

ה' אם ברך אחד הגומל לעצמו ונתפון להוציא את חברו, ושמע חברו וכוון לצאת, יצא אפלו בלא ענית אמן (כיון שהמברך גם כן חיב, יצא האחר בלא ענית אמן) (טור):

ו' אם אחר, יש לו תשלומין לברך כל זמן שירצה, כןכוון שלא לאחר שלשה ימים: לבאשקנו וצרפת אין מברכין כשהולכין מעיר לעיר, שלא חיבו אלא בהולכי מדברות דשכיחי בה חיות רעות ולסטים, ובספרד נוהגין לברך, מפני שכל הדרכים בתזקת סכנה. וימיהו, בפחות

מפרסה אינו מברך, ואם הוא מקום מחזק בסכנה ביותר, אפלו בפחות מפרסה:

ח' סבכל חלי צריך לברך, אפלו אינו חלי של סכנה ולא מפה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמי שהעלוהו לגדרום (פרוש, מעלות שעושיין דינים לשכת כשדינין) לדון. ואין הפרש בין שיש לו מחוש קבוע ובא מזמן לזמן ובין שאינו קבוע. הגה ויש אומרים דאינו מברך רק על חלי שיש בו סכנה, כגון מפה של חלל (טור) בשם הראב"ד והר"ר יוסף, וכן נוהגין באשכנז:

ט' הני ארבעה לאו דוקא שהוא הדין למי שנעשה לו גם, כגון שנפל עליו כהל, או נצול מדריסת שור ונגיחותיו, או שעמד עליו בעיר אריה לטרפו, או אם גנבים באו לו אם שודדי לילה ונצול מהם, וכל פיוצא בזה, כלם צריכים לברך הגומל. ויש אומרים שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דוקא, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות:

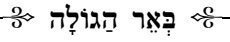
סימן רכ - הטבת חלום ותעניתו. ובו ב' סעיפים:

א' הרואה חלום ונפשו עגומה עליו, ייטיבנו באפי תלתא דרחימו לה (פרוש, שאוהבים אותו) ולימא באפיהו, חלמא טבא חזאי, ולימרו אנהו, טבא הוא וטבא להוי וכו':

ב' ייפה תענית לבטל חלום רע כאש לנערת. הגה ודוקא בו פיוס ואפלו בשבת. ועין לקמן סימן רפ"ח:

סימן רכא - ברכת הודאת הגשמים. ובו ב' סעיפים:

א' אם היו בצער מחמת עצירת גשמים וירדו גשמים, מברכים עליהם אף על פי

ח הרא"ש מעבדא דמר ברה דרבינא שם ט וירושלמי לדברי הרא"ש והרמב"ם בספר תורת האדם י שם ושם כ שם בבבלי ג"ד ל הרד"א בשם הרא"ש מלוניל וסימן ריטו א ברכות ג"ד ב שם לפי גרסת הר"ף והרמב"ם והרא"ש ג שם ד תוספות שם והמרדכי ה שם בתוספות וארחות חיים ו טור מלשנא דגמרא ז רבנו יונה ח שם בגמרא ט טור י שם כ לדעת הארחות חיים בשם הרמב"ם מהא דערובין ס"ה ל טור מ הרמב"ם והרד"א נ שם לדעת בה"ג ס טור בשם הירושלמי ולגרסא שמצא הבית יוסף ע שבת ל"ב פ משוכת הריב"ש צ הרד"א בשם רבי גרשון וארחות חיים בשם יש אומרים ובשם ר' שם טוב וכל בו בשם התוספות וסימן רכ] א ברכות ג"ה ב שבת י"א [סימן רכא] א בית יוסף מדברי הכל בו

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

הלכות פרכות

סימן רכד - דיני פרכות

פרכות. ובו י"ג סעיפים:

א "הרואה מרקוליס באו שאר עבודת פוככים אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ארץ אפים לעובדי רצונו, ויבאם רואה אותה בתוך שלשים יום אינו חוזר ומברך. הגה והאידנא אין מברכים זאת הפרכה: שהרי אנו מגודלים בנייהם ורואים אותו תמיד

ב "הרואה מקום שנעקרה עבודת פוככים, האם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת פוככים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת פוככים מהמקום הזה, ואומר ובשתייהן, כשם שעקרת אותה מהמקום הזה פן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת פוככים ממקום אחד ונתנה במקום אחר, מברך על מקום שנעקרה שעקר עבודת פוככים ועל מקום שנתנה לשם שנתן ארץ אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

ג "הרואה בכל הרשעה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בכל הרשעה. ראה ביתו של נבוכדנצר אומר, ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע. ראה גב אריות או כבשן האש, אומר ברוך שעשה נסים לצדיקים במקום הזה (ועין לעיל סימן ר"ח סעיף ז):

ד "ראה מקום שיש בכבל, שכל בהמה שתעבר עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא, והוא סימן קללה לה, דכתיב וטאטאתיה במטאטא (פרוש, מכבודות הפית, שקוב"י בלעז) השמד, אומר, ברוך אומר ועושה ברוך גזר ומקיים:

ה "הרואה ששים רבוא מ ישראל ביחד, אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם חכם הרזים, ואם הם עובדי פוככים ומזלות, אומר, וכו':

ו "הרואה חכמי ישראל, אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחלק מתחמתו ליראיו:

ז "הרואה חכמי אמות העולם עובדי

מתה אשתו בלדתה מברך שהחינו, דהא ליכא הטבה לאחריו, וכן אם מת האב קדם שילדתו, היא מברכת שהחינו (פן נראה לי לישב הרשב"א סימן רמ"ה). ויש שכתבו שנהגו להקל בברכה זו שאינה חובה אלא רשות, ומזה נחפשו שרבים מקלים באלו הפרכות:

ב ימת אכיו, מברך דין האמת. הנה לו ממון שירשו, אם אין לו אחים מברך גם פן שהחינו, ואם יש לו אחים, במקום שהחינו מברך הטוב והמטיב. הגה שאין מברכין הטוב והמטיב אלא אם פן יש לו שתפות באותה טובה (טור):

ג יבנה בית חדש או קנה פלים חדשים, אפלו הנה לו פיוצא פאלו תחלה, או קנה וחזר וקנה, מברך על כל פעם שהחינו. ולא דוקא חדשים, דהוא הדין לישנים אם הם חדשים לו שלא היו אלו שלו מעולם, וילא אמרו חדשים אלא לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן:

ד ובשעת הקנין יש לו לברך אף על פי שעדין לא נשתמש בהם, שאין הפרכה אלא על ידי שמחת הלב שהוא שמח בקנינתו, וכשילבשם ומברך מלביש ערמים:

ה "קנה פלים שמשמשין בהם הוא ובני ביתו, מברך הטוב והמטיב. טאם נתנו לו במתנה, מברך הטוב והמטיב, שהיא טובה לו ולנותן:

ו "על דבר שאינו חשוב כל כך, כגון חלוק או מנעלים ואנפלאות (פרוש, מנעלים קטנים שחופין רב הרגל). אין לברך עליהם. כואם הוא עני ושמח בהם, יברך. הגה ויש אומרים דאפלו עני אינו מברך על חלוק ומנעלים וכדומה, וכן נוהגין (טור בשם תוספות ותרומת הדשן סימן ל"ו). המנהג לומר למי שלובש בגד חדש, תבילה ותתחדש. ויש מי שכתב שאין לומר פן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה, דאם פן היו צריכים להמית בהמה אחרת תחלה שיתחדש ממנה בגד אחר, וכתוב ורחמיו על כל מצשיו (מהרי"ו בפסקיו). והנה הטעם חלוש מאד ואינו נראה, מפל מקום רבים מקפידים על זה שלא לאמרו:

שלא ירדו עדין פדי רביעה, במשירדו כל כך שרבו על הארץ, ישיעלו (עליהם) אכבעעת מן המטר וילכו זה לקראת זה. הגה ומה שאין אנו נוהגים בזמן הזה בברכת הגשמים, משום דמדינות אלו תדירים בגשמים ואינן נעצרים כל כך (סמ"ג ואגור וכל בו):

ב יומה מברך. אם אין לו שדה, אומר, מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ואלו פינו מלא שירה פים וכו', עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלפנו, וחזתם ברוך אתה ה', אל רב ההודאות. ואם יש לו שדה בשתפות עם אחר, מברך הטוב והמטיב, ואם אין לו שתף בשדה מברך שהחינו. הגה יש אומרים דהשומע שירדו גשמים מברך הטוב והמטיב (רשב"א):

סימן רכב - פרכת הודאת הטוב

והרע. ובו ד' סעיפים:

א "על שמועות שהן טובות לו לכדו מברך שהחינו, ואם הן טובות לו ולאחרים מברך הטוב והמטיב:

ב "על שמועות רעות מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, דין האמת:

ג יחביב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה פדרך שמברך בשמחה על הטובה, יפי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם, נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו:

ד "מברך על הטובה הטוב והמטיב אף על פי שירא שמא יבא לו רעה ממנו, כגון שמצא מציאה וירא שמא ישמע למלך ויקח כל אשר לו וכו' וכן מברך על הרעה ברוך דין האמת, אף על פי שיבא לו טובה ממנו, כגון שבא לו שטף על שדהו, אף על פי שפשיעבר השטף היא טובה לו שהשקה שדהו:

סימן רכג - מי שידדה אשתו,

ומת מורישו, ובנה בית חדש, וקנה פלים חדשים, מזה מברך.

ובו ו' סעיפים:

א "ילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב, כיגם היא צריכה לברך פן. הגה ואם

פאר הגולה

ב פרכות נ"ט ותענית ו' ג לפרוש רמב"ם בפירק י מהלכות פרכות והר"ן ד שם בפרכות נ"ד ונ"ט ב שם ג שם נ"ד ד טור ה שם נ"ד וס' [סימן רכג] א פרכות נ"ט ב הגהות מימוני פירק ד בשם סמ"ק ג שם בפירק ד שם וכרבי יתנו וכלשנא בתרא ה הרשב"א בשם הראב"ד ו ר"א"ש והרשב"א מירושלמי ז ירושלמי שם וכתבהו התוספות והרא"ש ח טור בשם סמ"ק ט שם בשם הירושלמי י שם בשם התוספות כ בשם הרא"ש שם [סימן רכד] א פרכות נ"ז ב רבנו יונה שם בשם יש מפרשים וטור ג מהא דריש פירק הרואה ד שם נ"ד ה ירושלמי שם ו שם וכרשב"א ז שם ח שם וכפרוש רש"י ט שם נ"ח י שם כ שם

כוכבים לִשְׁחַכְמִים בְּחֻכְמוֹת הָעוֹלָם, אֹמֵר
בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן
מִחֻכְמָתוֹ לְכַשֵּׁר וְדָם:

ח ^זעל [מלכי ישראל] אומר, ברוך אתה ה'
אלהינו מלך העולם שחלק מַכְבוֹדוֹ
לִירְאֵיו, וְעַל מַלְכֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֹמֵר
בְּרוּךְ שֶׁנָּתַן מִכְבוֹדוֹ לְכַשֵּׁר וְדָם:

ט ימצוה להשתדל לראות מלכים, [אפלו
מלכי עובדי כוכבים]:

י ^ההרואה פתי ישראל בישובו, [כגון
[בישוב] בית שני, אומר ברוך אתה ה'
אלהינו מלך העולם מציב גבול אלמנה.
[הרואה] בחרבנו אומר, ברוך דין האמת:

יא ^ההרואה פתי עובדי כוכבים בישובו אומר
[בית גאים יסח ה'. בחרבנו אומר אל
נקמות ה']:

יב ^ההרואה קברי ישראל אומר, ברוך אתה
ה' אלהינו מלך העולם אשר יצר אתכם
בדין וכו', ועל קברי עובדי כוכבים אומר
[בושה אמכם וגו']:

יג ^הכל ברכות הראיה, אם חזר וראה אותו
דבר בתוך ל' יום אינו חוזר ומברך:

סימן רכה - דיני ברפת שהחנינו.
ובו י' סעיפים:

א ^ההרואה את חברו לאחר שלשים יום
אומר שהחנינו, ואחר י"ב חדש מברך
מחיה המתים, והוא שחביב עליו הרבה
ושמח בראיתו:

ב ימי שלא ראה את חברו מעולם ושלח לו
פתים, אף על פי שהוא נהנה בראיתו
אינו מברך על ראיתו. הגה יש אומרים מי
שנעשה בנו בר מצוה יברך ברוך אתה ה'
אלהינו מלך העולם שפטרני מענשו של זה
(מהרי"ל בשם מרדכי ובראשית רבה פרשת
תולדות). וטוב לברך בלא שם ומלכות (דעת
עצמו):

ג ^ההרואה פרי חדש מתחדש משנה לשנה
מברך שהחנינו, וְאֶפְלוּ רואהו ביד חברו
או על האילן. וְנִהְיֶה שְׁלֵא לְבָרֵךְ עַד שַׁעַת
אכילה. הגה ומי שברך בשעת ראיה לא
הפסיד (טור). ואין לברך עד שנגמר תשלום

גדול הפרי (תשובת רשב"א סימן ר"ן וכל בו).
ואם לא ברך בראיה ראשונה יכול לברך
בראיה שניה (אגור):

ד ^האם ברך שהחנינו על שירזא"ש כשיאכל
גינדא"ש חוזר ומברך שהחנינו. הגה והם
כשני מיני גִּדְגָדְנִיּוֹת, כגון ווינקשיל
וקירש"ן וכל פיוצא בנה:

ה ^האם ברך שהחנינו על ענבים, כשישתה יין
חדש אינו חוזר ומברך:

ו ^הפרי שאינו מתחדש משנה לשנה, אפלו
אם יש ימים רבים שלא אכל ממנו אינו
מברך שהחנינו. הגה פרי שמתחדש ב'
פעמים בשנה מברכין עליו שהחנינו (בית
יוסף). אַבְל שְׁאִין לוֹ זְמַן קָבֹעַ לְגַדְלוֹ אִין
מְבָרְכִין עָלָיו (בית יוסף בשם הרב ר' מנחם).
לכן אין מברכין שהחנינו על ירק חדש.
דעומד כל השנה בקרקע (מהרי"ו):

ז ^האינו מברך שהחנינו על הבסר אלא
כשהבשילו האשפולות ענבים, וכן בכל
פרי אחר גמרו:

ח ^ההרואה פושי, וגיחור, דהינו שהוא אדם
הרבה, והלוקן, דהינו שהוא לכן הרבה,
והקפס, דהינו שבטנו גדול ומתוף עביו
נראית קומתו מקפסת, והננס, והדדקונה,
דהינו, מי שהוא מלא יבלת, ופתווי
הראש, שכל שערוותיו דבוקות זה בזה,
ואת הפיל ואת הקוף, מברך ברוך אתה
ה' אלהינו מלך העולם משנה הבריות:

ט ^ההרואה את החגר ואת הקטע ואת
הסומא, ומכה שחין, והבחהגין, והוא מי
שמנמר בנקודות דקות, אם הם ממעי אדם
מברך משנה הבריות, ואם נשתנה אחר
כך מברך דין האמת. וְיִוֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר
דְּנוֹקָא עַל מִי שְׁמַצְטַעַר עָלָיו, אַבְל עַל
עוֹבֵד כּוֹכָבִים אִינוּ מְבָרְכִין. וְאִינוּ מְבָרְכִין
אֶלָּא פְעַם רִאשׁוֹנָה שֶׁהִשְׁנוּי עָלָיו גְּדוֹל
מְאֹד. הגה ויש אומרים משלשים יום
לשלשים יום (טור):

י ^ההרואה אילנות טובות ובריות נאות,
אפלו עובד כוכבים או בהמה, אומר
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שככה

לו בעולמו. וְאִינוּ מְבָרְךְ עֲלֵיהֶם אֶלָּא
פְעַם רִאשׁוֹנָה וְלֹא יוֹתֵר, לֹא עֲלֵיהֶם וְלֹא
עַל אַחֲרֵים, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ נְאִים מֵהֶם:

סימן רכו - הרואה פרחי האיץן
מה מברך. ובו סעיף אחד:

א ^ההיוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין
פרי, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך
העולם, שלא חסר בעולמו כלום וברא בו
בריות טובות ואילנות טובות להנות בהם
בני אדם. וְאִינוּ מְבָרְךְ אֶלָּא פְעַם אַחַת
בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וְאִם אַחַר לְבָרֵךְ עַד אַחַר
שְׁגָדְלוֹ הַפְּרוֹת, לֹא יְבָרֵךְ עוֹד:

סימן רכו - ברכת הזיקים. ובו
ג' סעיפים:

א ^העל הזיקים, והוא כמין כוכב היוצא כחץ
בארץ השמים ממקום למקום ונמשך אורו
כשבת, ועל רעדת הארץ, ועל הברקים
ועל הרעמים וְעַל רוּחוֹת שֶׁנִּשְׁבּוּ בְּזַעַף,
על כל אחד מאלו אומר ברוך אתה ה'
אלהינו מלך העולם, עושה מעשה
בראשית. וְאִם יִרְצֶה יֹאמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה'
אלהינו מלך העולם, שכחו וגבורתו מלא
עולם:

ב יכל זמן שלא נתפזרו העבים, נפטר
בברכה אחת. נתפזרו בין ברק לברק ובין
רעם לרעם, צריך לחזור ולברך:

ג ^ההיה יושב בבית הפסא ושמע קול רעם
או ראה ברק, אם יכול לצאת ולברך תוף
כדי דבור יצא, ואם לאו לא יצא:

סימן רכח - ברכת ימים
ונהרות, הרים ונגבעות. ובו ג'
סעיפים:

א ^העל ימים ונהרות הרים ונגבעות ומדברות,
אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם
עושה מעשה בראשית. וְעַל הַיָּם הַגְּדוֹל,
והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל
ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו
מלך העולם עושה הים הגדול:

ב ילא על כל הנהרות מברך, אלא על ארבע
נהרות דכתיבי בקרא, כמו חֲדָקַל ופרת,
והוא שראה אותם במקום שלא נשתנה
מהלכם על ידי אדם:

⊕ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⊕

ל סמ"ק מ שם נ"ח נ שם פ שם ע רש"י שם פ שם צ שם ק ממשנה דריש פרק הרואה ובגמרא נ"ט [סימן רכה] א ברכות נ"ח ב תוספות שם ורפנו יונה והרא"ש
ג הרשב"א בתשובה ד ערובין מ' ה רש"י שם ורמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ו רש"י שם ורפנו מנחם ז הרא"ש שם ח תרומת הדשן ט האגור לדעת מהר"י מולין
י טור וסמ"ג בשם רב שרינא גאון כ הרשב"א בתשובת שאלה ל ברכות נ"ח מ שם נ טור בשם הראב"ד ס ברכות מ"ג ונ"ח ע ירושלמי שם פ טור בשם הראב"ד
[סימן רכו] א ברכות מ"ג ב מרדכי שם הגהות מ'מוני [סימן רכו] א ברכות נ"ד ונ"ח ב תוספות בשם ירושלמי ג שם נ"ט פאוקימא דרבא כפרוש התוספות והרי"ף
והרמב"ם והרא"ש ד ירושלמי שם לפרוש ר"י בשם ר"ח והרא"ש ה ירושלמי שם וכתבו הרא"ש ויהטור [סימן רכה] א ברכות נ"ד ב שם וכו' והנה והרמב"ם בפרק
י מהלכות ברכות ג תוספות שם והמרדכי ד ממשמעות הגמרא נ"ט

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שויבאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ביום יותר משנת הסוס שהוא שתין נשמי. יואף בזה המעט לא תהא פונתו להנאת גופו, אלא להתחזק גופו לעבודת השם ותפלה, וכן בכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכון להנאתו אלא לעבודת הבורא ותפלה, כדכתיב בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפלו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיכה והקמה והתשיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כלם לעבודת הבורא או לדבר הגורם עבודתו, שאפלו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משבח, אלא יתפון שיאכל וישתה כפי חיותו לעבד את הבורא. וכן אפלו לישב בסוד ישרים ולעמד במקום צדיקים ולילף בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו להשלים חפצו ותאותו אינו משבח, אלא אם בן עשה לשם שמים. וכן בשיכבה, אין צריך לומר שבזמן שיכול לעסק בתורה ובמצות לא יתגרה בשנה לעג עצמו, אלא אפלו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנח מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אינו משבח, אלא יתפון לתת שנה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הבריאות, שלא תשרף דעתו בתורה מחמת מניעת השנה. וכן בתשיש אפלו בעונה האמורה בתורה, אם עשה להשלים תאותו או להנאת גופו הרי זה מגנה, ואפלו אם נתפון כדי שיהיו לו בנים שישימו אותו וימלאו מקומו אינו משבח, אלא יתפון שיהיו לו בנים לעבודת הבורא, או שיתפון לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו. וכן בשיחה, אפלו לספר בדברי חכמה צריך שתהיה פונתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו. כללו של דבר, תיב

שהנכנסתני לפרך הזה לשלום. בקש לצאת אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוציאני מפרך זה לשלום. יצא בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מפרך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום פן תוליכני לשלום וכו', עד ברוך אתה ה' שומע תפלה וזו היא תפלת הדרך שנתכבה היא וכל דיניה כסימן ק"י:

ב הנהננס למד את גרנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשלח ברכה בפרי הזה. התחיל למד אומר ברוך השולח ברכה בפרי הזה. מדד ואחר כך ברוך הרי זו תפלת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי (פרוש, הנעלם ואינו נראה) מן העין:

ג הנהננס למרחץ אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום, ותצילני מהאור הזה וכיוצא בו לעתיד לבא. יצא בשלום אומר, מודה אני לפניך ה' אלהי שהצלתני מהאור הזה:

ד הנהננס לחקוי דם אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה פי רופא חנם אתה. ולאחר שהקיו יאמר, "ברוך רופא חולים:

ה ילעולם יהא אדם רגיל לומר, כל מה דעבד רחמנא לטב עביד:

ו סימן ר"א - שכל בנותיו יהיו לשם שמים. ובו סעיה אחר:

א אם אי אפשר לו ללמד בלא שנת צהרים, יישן. הגה וכשנעור משנתו אין צריך לברך אלהי נשמה (בית יוסף). ויש אומרים שיקרא קדם שישן ויהי נעם (כל בו). ויבלבד שלא יאריך בה, שאסור לישן

המשך הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות הרים וגבעות
ג יולא על כל הרים וגבעות מברך, אלא דוקא על הרים וגבעות המשנים ונפרת גבורת הבורא בהם:
סימן רכט - ברכת הקשת והמה בתקופתה. ובו ב' סעיפים:
א הרואה הקשת אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, זוכר הברית בנאמן בקריתו וקיים במאמרו. יואסור להסתכל בו ביותר:
ב הרואה חמה בתקופתה. והוא מכ"ח לכ"ח שנה, והתקופה בתחלת ליל ד', פשוטה אותה ביום ד' בבקר, אומר ברוך עושה [מעשה] בראשית. וכן מברך גם בן פשוטה לכנה בטירתה וכוכבים במשמרותם ומזלות בעתם, דיהינו כשתחור הלכנה בתחלת מזל טלה בתחלת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן פשיחורו כל כוכב מחמשה הנשארים לתחלת מזל טלה ולא יהא נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצות המזרח:
סימן רל - דין קצת ברכות פריטיות. ובו ה' סעיפים:
א המתפלל על מה שעבר, כגון שנכנס לעיר ושמע קול צווחה בעיר ואמר יהי רצון שלא יהא קול זה בתוך ביתי, או שהיתה אשתו מעברת אחר ארבעים יום לעבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זה תפלת שוא. אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר, כגון הנהננס לברך אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתכניסני לפרך הזה לשלום. נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהינו

✽ באר הגולה ✽

ה הרד"א בשם רבנו שמשון [סימן רכט] א ברכות נ"ט ב הרי"ף והרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג תגינה ט"ו לפרוש הרא"ש וטור ד ברכות נ"ט ה לשון הרמב"ם שם [סימן ר"ד] א ברכות נ"ד וס' ב שם ג תענית ח' ברא מציעא מ"ב ד ברכות ס' לנרסת הרי"ף והרמב"ם ה שם * ברכה זו וכל שאר ברכות צריך להזכיר שם ומלכות כגון לעיל ריש סימן ר"ח בית יוסף ו שם בגמרא [סימן ר"א] א ל' הטור ב סכה כ"ו ג טור בשם רבנו יונה בפרקי אבות

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אדם לשום עיניו ולבו על דרכיו ולשקל כל מעשיו במאזני שכלו, וכשרואה דבר שצריך לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו ואם לאו לא יעשהו, ומי שנוהג בן עובד את בוראו תמיד:

הלכות תפלת המנחה

סימן רלב - דברים האסורים לעשות בשעת המנחה. ובו ג' סעיפים:

א "אם השעה דחוקה יתפללו בלחש, ואחר כך יאמר שליח צבור מגן ומחיה ויענה קדושה ומסים האל הקדוש, אם אין שהות ביום לגמר י"ח ברכות. הגה ויש אומרים שיתפלל הש"ץ עם הקהל בקול רם, וכן נוהגין. ועין לעיל סימן קכ"ד סעיף ב'.

ב בלא ישוב אדם להסתפר סמוך למנחה עד שיתפלל, ולא יכנס למרחץ ולא לברסקי (מקום שמעבדין שם העורות) ולא לדין ולא לאכל יאכלו סעדה קטנה סמוך למנחה גדולה. ואם התחיל באחת מכל אלו אינו מפסיק אף על פי שהתחיל באסור, ויהוא שיהא שהות ביום להתפלל אחר שיגמר סעדו או מלאכתו, אבל אם אין שהות להתפלל אחר כך צריך להפסיק מיד. וימאמימי התחלת הספרת משיניח סודר של ספרים על ברקיו, והתחלת מרחץ, משיפשט לבושו העליון, והתחלת ברסקי, משיקשר בגד בין כתפיו כדרך הברסקים, והתחלת דין, אם היו עסוקים בו משייתחילו בעלי דינים לטען, ואם לא היו עסוקים בו משייתעטפו הדינים, וילדידן משיישבו אדעתא לדון. והתחלת אכילה, משיטל ידיו. הגה ויש חולקים וסבירא להו דסעדה קטנה מתר, ואינו אסור רק בסעדת נשואין או מלה (טור בשם רבנו תם) ויש אומרים דאפלו סעדה גדולה סמוך למנחה גדולה שרי (בעל המאור והגהות מרדכי פרק קמא דשבת). ויש אומרים דסעדה קטנה אפלו סמוך למנחה קטנה שרי (טור בשם ר"ע). ונהגו להקל בשתי הסברות, דהינו בסעדה גדולה סמוך למנחה גדולה ובסעדה קטנה סמוך למנחה קטנה, ואפשר הטעם, משום דעקשו קורין לבית הכנסת לא תישנין דלמא יפשע ולא יתפלל (אגדה פרק קמא דשבת) (ועין לעיל סימן פ"ט). מיהו,

בסעדה גדולה יש להחמיר אפלו סמוך למנחה גדולה, ואפלו אם התחיל קדם לכן, כשמגיע מנחה קטנה והשעה עוברת צריך לקום ולהתפלל (טור ובית יוסף בשם הפוסקים):

ג ויהא דאסור לאכל סעדה קטנה הינו כשקובע לסעדה, אבל לטעם דהינו אכילת פרות מתר, והוא הדין לאכל פת כפיצה כדרך שאדם אוכל בלא קבע, מתר:

סימן רלג - זמן תפלת המנחה. ובו ב' סעיפים:

א מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה יצא. ועקר זמנה מט' שעות ומחצה, ולמעלה יעד הלילה לרבנן, ולר' יהודה עד פלג המנחה, שהוא עד סוף י"א שעות חסר רביע. הגה ומשערינן שעות אלו לפי ענין היום, ואף אם היום ארך משערינן ליי"ב שעות, והם נקראות שעות זמניות, וכן כל מקום ששערו חכמים בשעות משערינן בשעות אלו (רמב"ם בפרוש המשנה בפרק קמא דברכות). ויאסקנא, דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, והוא שיעשה לעולם כחד מניהו, שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה ואם עושה כרבי יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה צריך לזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה ויעכשיו שנהגו להתפלל תפלת מנחה עד הלילה אין להתפלל תפלת ערבית קדם שקיעת החמה ואם בדיעבד התפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה יצא ובשעת הדחק יכול להתפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה: הגה ולדידן במדינות אלו שנוהגין להתפלל ערבית מפלג המנחה אין לו להתפלל תפלת מנחה אחר כך ובדיעבד או בשעת הדחק יצא (בית יוסף בשם אהל מועד ורשב"א) אם מתפלל מנחה עד הלילה דהינו עד צאת הכוכבים:

ב "אם יש לו מים צריך לטל ידיו כדי להתפלל אף על פי שאינו יודע להם שום לכלוף, ולא יברך (ועין לעיל סימן צ"ב סעיף ה). הגה ואפלו עומד מלמודו יטל ידיו לתפלה (מנהגים). ואם אין לו מים מזמנים אין צריך לטל:

סימן רלד - הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה. ובו ב' סעיפים:

א "הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה, אין ראוי לו להתפלל רשות אלא הגדולה, ואם יתפלל הגדולה חובה, לא יתפלל הקטנה פי אם רשות. אבל אין ראוי להתפלל תפלת רשות אלא אם כן מכיר בעצמו שהוא זכיר וזריז ואמיד בדעתו לכוון בתפלתו מראש ועד סוף בלא הסח הדעת, אבל אם אינו מכוון בה יפה קרינן בה למה לי רב זכתיכם. הגה אין לומר אשרי שקדם מנחה אלא כשיש מנין בבית הכנסת, כדי שיאמרו עליו הקדיש שלפני תפלת המנחה (הגהת סמ"ק וכל בו). יש שכתבו שנוהגין לומר פרשת התמיד קדם אשרי של תפלת המנחה, נגד תמיד של בין הערבים, ומנהג יפה הוא (אבודרהם בשם הרבנו יונה ובית יוסף):

ב אם שכח ולא התפלל מנחה, מתפלל ערבית שמים, ואומר אשרי קדם תפלה שהיא תשלומין לתפלת המנחה (ועין לעיל סימן ק"ח):

הלכות קריאת שמע ותפלה של ערבית

סימן רלה - זמן קריאת שמע של ערבית. ובו ד' סעיפים:

א "זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת כשלושה כוכבים גטונים. ואם הוא יום מעטן זמתינ עד שיצא הספק מלבו, ואם קראה קדם לכן, יחזור וקורא אותה בלא ברכות. והוא העבור מקדימים לקרות קריאת שמע מבעוד יום, יקרא עמהם קריאת שמע ובכרוביה ויתפלל עמהם, וכשיגיע זמן, קורא קריאת שמע בלא ברכות. הגה ומיהו, לא יחזור ויתפלל בלילה אף על פי שהצבור מקדימים הרבה לפני הלילה, אלא אם כן הוא רגיל בשאר פרישות ובחסידות, דאז לא מתחזי כהורא מה שיתחזר ויתפלל (מרדכי ריש ברכות והגהות מיומני פרק ג' מהלכות תפלה ותרומת הדשן סימן י"א):

ב יאסור להתחיל לאכל חצי שעה סמוך לזמן קריאת שמע של ערבית. וואם התחיל לאכל אחר שהגיע זמנה, מפסיק

באר הגולה

[סימן רלב] א שגלי הלקט בשם רבנו אפרים בשם רב האי ב שבת ט' ג שם וכרב אחא בר יעקב דלשנא בתרא הוא והר"ף שם ורמב"ם בפרק י מהלכות תפלה והגהות מיומני שפן הנה נוהג רבנו מאיר ד תוספות ורא"ש והר"ן ממשמעות הגמרא שם ובספכה ל"ח ה שם בגמרא י' ו רבנו יצחק ז ברכות כח ח טור [סימן רלג] א בית יוסף לדעת הרמב"ם בפרק ג מהלכות תפלה ב ברכות כ"ו ג שם כ"ז ד רבנו יונה שם ה לשון הטור בסיומן צ"ב ושם צינתי מוצא הדינן [סימן רלד] א תשובת הרא"ש פלל ד' סימן ס' ב כתבי מהר"ר ישראל סימן נ"ט [סימן רלה] א ברכות ב' ב שבת ל"ה ג רבנו יונה שם בברכות ד בן העלה בית יוסף להלכה ה שם ו בית יוסף לדעת רבנו יונה והרשב"א אהא דאיתא שם בגמרא ד' ז מרדכי בפרק קמא דשבת והר"ן שם מהא דמפסיקין לקריאת שמע ומהא דספכה ל"ח

וקורא קריאת שמע בלא ברכותיה וגומר סעדתי, ואחר כך קורא אותה בברכותיה ומתפלל. הגה אכל אין צריך להפסיק לתפלה הואיל והתחיל לאכל, אכל אם לא התחיל לאכל, אף על פי שנטל ידיו צריך להפסיק (ר"ן פרק קמא דשבת) ואם אין שהות להתפלל, מפסיק אף לתפלה (הראב"ד בהגהות פרק ב מהלכות קריאת שמע):

ג "לכתחלה צריך לקרות קריאת שמע מיד בצאת הכוכבים, וזמנה עד חצי הלילה. ואם עבר ואחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר, יצא ידי חובתו:

ד "הקורא קריאת שמע של ערבית אחר שעלה עמוד השחר קדם הגין החמה (פרוש, יציאת החמה, מענין הנצו הרמונים), לא יצא ידי חובתו, אלא אם פן היה אנוס, כגון שפור או חולה וכיוצא בהן. וְאָנוּס שְׁקָרָא אֶז לֹא יֵאמַר הַשְּׂפִיבְנוּ, דְּכִינּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר אִינוּ זְמַן שְׂכִיבָה. הגה אכל שאר הברכות, דהיינו, שמים שלפני קריאת שמע וברכת אמת ואמונה עד השפיבנו, ואמר (טור) ומרדכי והגהות מימוני. ועין לעיל סימן נ"ח סעיף ה):

סימן רל"ו - ברכות קריאת שמע ש"ל ערבית. וכו' ד' סעיפים:

א "בערב מברך שמים לפני קריאת שמע ושמים לאחריה:

ב "אין לספר בין גאלה דערבית לתפלה. ויאה הנוהגין לומר י"ח פסוקים ויראו עינינו, אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה. ודמיהו, מה שמכריז שליח ציבור ראש חדש בין קדיש לתפלת ערבית לא הוי הפסק פין שהוא צריך התפלה, וכן יכול לומר ברכו להוציא מי שלא שמע ולא הוי הפסק. הגה ועין לעיל סימן ס"ט. ראיתי מדקדקים נהגו לעמוד בפאומרים הי"ח פסוקים של ברוך ה' לעולם וכו', ומנהג יפה הוא פי נתקנו במקום תפלת י"ח, ועל פן ראוי לעמוד בהן כמו בתפלה:

ג ימצא צבור שקראו קריאת שמע ורוצים

לעמוד בתפלה, יתפלל עמהם, ואחר כך יקרא קריאת שמע עם ברכותיה:

ד "אחר שומר עמו ישראל ואמר אמן אחר ברכת עצמו, ולא יענה אמן אחר ברכת המלך בכבודו (ועין לעיל סימן רט"ו):

סימן רל"ז - סדר תפלת ערבית.

ובו סעיף אחד:

א "אין שליח צבור חוזר התפלה בתפלת ערבית (ואין נופלין על פניהם לאחר ערבית):

סימן רל"ח - לקבוע עתים לתורה בלילה. וכו' ב' סעיפים:

א "צריך לזהר בלמוד הלילה יותר מבשאר יום, והמבטלו עגשו מרבה:

ב "אם יש לו חק קבוע ללמוד כך וכך ליום והיה טרוד ביום ולא השלימו, ישלימו בלילה מיד:

סימן רל"ט - דין קריאת שמע על מפתו. וכו' ב' סעיפים:

א "קורא על מפתו פרושה ראשונה של שמע ומברך המפיל חבלי שנה על עיני וכו'. הגה ויקרא קריאת שמע סמוך למשתו. ואין אוכלים ושותים ולא מדברים אחר קריאת שמע שעל מפתו אלא ישן מיד, שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה (כל בו ורוקח ורבנו ירחם נתיב ב חלק ב). ועין לעיל סימן ס"ג אי מתר לקרות בשעה שוכב. ואם קרא קריאת שמע ולא יוכל לישן מיד, אז חוזר וקורא כמה פעמים זה אחר זה עד שישתקע בשנה, ושיהיה קריאתו סמוך לשנתו (הגהות מימוני פרק ז). ואין מברכין על קריאת שמע שעל מפתו (הגהות מימוני פרק ז ובית יוסף בשם תוספות פרק כל הבשר). ויאומו יושב בסתר עליון. ויאמר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה. ויאמר ה' ברוך ה' ביום ברוך ה' בלילה ברוך ה' בשכבנו ברוך ה' בקומנו, ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן וגו', ה' שמרך וגו' מעתה ועד עולם, בך אפקיד רוחי וגו', בך ה' וגו' עד וישם לך שלום. ויאמר יהשפיבנו עד סמוך לתתימה:

ה' השפישט חלוקו לא יהפכנו ממטה למעלה, שאם פן נמצא גופו ערם, אלא יפשטנו דרך ראשו ויכסה עצמו בסדינו מתחת ויכנס במשתו:

דלכות צניעות

סימן רמ"ו - איך יתנהג האדם בתשמיש מפתו. וכו' י"ז סעיפים:

א "אם היה נשוי לא יחא רגיל ביותר עם אשתו אלא יבעונה האמורה בתורה. הטילים שפרנסתן מצויה להם ואין פורעין מס, עונתן בכל יום. הפועלים שעושים מלאכה בעיר אחרת ולגין בכל לילה בבתיהם, פעם אחת בשבוע. ואם עושים מלאכה בעירם, פעמים בשבוע. החמרים, אחת בשבוע. הגמלים, אחת לשלשים יום. הספנים, אחת לששה חדשים. ועונת תלמידי חכמים מליל שבת לליל שבת. יוכל אדם צריך לפקד את אשתו בליל טבילה, ויבשעה שיוצא לדרך אם אינו הולך לדבר מצוה. וכן אם אשתו מניקה והוא מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה, חייב לפקדה. ויאה כשהוא מצוי אצלה לא יכון להנאתו, אלא פאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה וילקיים מצות בוראו שיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקמי מצות בישאל. וכן אם מכונ לתקון הולד, שבשעה חדשים אחרונים יפה לו שמתוך כך יצא מלבן ומרז, שפיר דמי. ואם הוא מכונ לגדר עצמו בה כדי שלא יתאנה לעברה, פי רואה יצרו גובר ומתאנה אל הדבר ההוא. הגה גם כזה יש קבול שכן, אף (טור) יותר טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבש אותו, פי הענין הזה, מרעיבו שבע משביעו רעב. אכל מי שאינו צריך לדבר אלא שמעורר תאוותו כדי למלאות תאוותו זו, היא עצת יצר הרע, ומן התור יסיתנו אל האסור, ועל זה אמרו רז"ל, המקשה עצמו לדעת יהא פגדיו:

באר הגולה

ח רבנו יונה שם לדעת פלהו תנאי דריש פרק קמא דברכות ט שם וכתבתי י שם ט' וכרשביי משום ריע כ שם פגמא [סימן רל"ז] א ברכות י"א ב שם ד' וכו' יוחנן ג הרא"ש שם ובתשובת ד הרשב"א בתשובה ה אגור בשם רב עמרם ו בית יוסף אפלו לדעת התוספות והרא"ש וכן פתב הכל בו והרשב"א שם ז הרמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות [סימן רל"ז] א הרמב"ם בפרק ט מהלכות תפלה והטור ורשב"א [סימן רל"ח] א ערובין י"ח ב שם [סימן רל"ט] א ברכות ד' ורף ס' ב שבועות ט"ו ג טור בשם רב עמרם ד שם בשם אביו הרא"ש ה שבת קי"ח [סימן רפ"א] א טור מהא דברכות כ"ב דהוא הדין בכל אדם ב כתבות ס"א ג ממשמעות מימרא דרב הונא ברה דרב יוסף בברכות כ"ד ד כתבות ס"ב ה פסחים ע"ב ובפרוש רש"י וערובין ק' ונדרים כ' ו טור ז שם הראב"ד ח נדה י"ג

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון כח - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות צניעות, סימן רמ - איך יתנהג

האדם בתשמיש מטתו

ב לא ישתה אדם ככוס זה ויתן עיניו ככוס אחר, ואפלו שתיהן נשיו:

ג יברותי מכם המרדים והפושעים בי, אלו בני ט' מדות. בני אנוסה, בני שנואה, בני נדוי, בני תמורה, בני מורדת, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוניא, בני חצופה:

ד יאסור להסתפל באותו מקום, ישפל המסתפל שם אין לו בשת פנים, ועובר על, והצנע לכת, ומעביר הבושה מעל פניו, שפל המתביש אינו חוטא, דכתיב, ובעבור תהיה יראתו על פניכם, זו הבושה, לבלתי תחטאו, ועוד דקא מגרה יצר הרע בנפשה. וכל שכן הנושק שם שעובר על כל אלה, ועוד שעובר על כל תשקצו את נפשותיכם:

ה יהוא למטה והיא למעלה, זו דרך עזות. שמשו שניהם כאחד, זו דרך עקש:

ו יאסור לשמש מטתו בפני כל אדם אם הוא נעור, ויפלו על ידי הפסק מחיצה עשרה. יובפני תינוק שאין יודע לדבר, מטר. בית שיש בו ספר תורה או חמשים העשויים בגלילה אסור לשמש בו עד שיהיה בפניו מחיצה (ולענין לעשותה בשבת, עין לקמן ריש סימן שט"ו). יאם יש לו בית אחר, אסור עד שיוציאנה. ואם יש בו תפלין או ספרים, אפלו של גמרא, אסור עד שיתנם בכלי בתוף פלי, והוא שלא יהא השני מיחד להם (ועין לעיל סימן מ' סעיף ב), אבל אם הוא מיחד להם, אפלו מאה פתח חשיבי. ואם פרש טלית על גבי ארגו, חשוב בכלי בתוף פלי:

ז שלא ישמש בתחלת הלילה ולא בסופה, כדי שלא ישמע קול בני אדם ויבא לחשב באשה אחרת, אלא באמצע הלילה:

ח ה'ישמש באימה וביראה, כמו שאמרו על ר' אליעזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שפפאו שד, פרוש, באימה וביראה כאלו כפפאו שד. י'יש מפרשים מגלה טפח ומכסה טפח, שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו, ודומה כמי שפפאו שד, שעושה הדבר באנס. י'יש מפרשים, מגלה טפח שבאשה, כלומר עכשו מגלה אותה לערף תשמיש ועכשו מכסה אותה, כלומר שלא היה מאריך באותה מעשה, ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעשה, כל כך היה מקצר בתשמיש. י'יש מפרשים, מגלה טפח על הסגר שהיתה חוגרת בו, שאף בשעת תשמיש היה מצריכה לחגרה, ומגלה רק טפח ממנה ומכסה מידי כדי למעט הנאתו. וכלהו פרושי איתנהו וצריך בעל נפש לזהר בהם:

ט ילא יספר עמה בדברים שאינם מענייני התשמיש, לא בשעת תשמיש ולא קדם לכן, שלא יתן דעתו באשה אחרת. ואם ספר עמה ושמש, אמרו עליו מגיד לאדם מה שחו, אפלו שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין:

י יאם היה לו פעם עמה אסור לשמש עד שיפסינה, ויכול לספר עמה קדם תשמיש כדי לרצותה:

יא יאסור לשמש לאור הנר אף על פי ששפאפיל בטליתו. הגה אבל אם עושה מחיצה גבוה עשרה לפני הנר (הגהות מימוני פרק ד מהלכות יום טוב), אף על פי שהאור נראה דרך המחיצה, כגון שהפסיק בסדין,

שרי (פן נראה לי מדברי רש"י בפרק ב דמסקת ביצה). גם אמרין התם דשרי כשכופה פלי על הנר. ואם מטר לעשות מחיצה זו בשבת, עין לקמן ריש סימן שט"ו. י'וכן אסור לשמש ביום, אלא אם כן הוא בית אפל. הגה ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי (טור):

יב יאסור לשמש מטתו בשני רעבון אלא לחשוכי בנים (פרוש, מי שאין לו בנים). הגה ועין לקמן סימן תקע"ד סעיף ד, והוא הדין בשאר צרות שהם כרעבון (ירושלמי דתענית):

יג יאכסנאי אסור לשמש. י'אם יחדו לו ולאשתו בית, מטר, ובלבד שלא יישן בטליתו של בעל הבית:

יד משכבת הרע הוא כח הגוף ומאור העינים, וכל זמן שתצא ביותר, הגוף פלה וחייו אובדים. וכל השטוף בבעילה, זקנה קופצת עליו וכחו תשש ועיניו כהות וריח רע נודף מפיו, ושער ראשו וגבות עיניו וריסי עיניו נושרים, ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רכה, ושניו נושרות, והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו. אמרו חכמי הרופאים, אחד מאלף מת משאר חלאים והאלף מרב תשמיש, לפיכך צריך אדם לזהר:

טו ילא יבעל והוא שבע או רעב, אלא ששיתעפל המזון שבמעיו. י'לא יבעל מעמד ולא מישוב, ולא בבית המרחץ ולא ביום שנכנס למרחץ, ולא ביום הקזה ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך, ולא לפניהם ולא לאחריהם. (והא דבריש הסימן שחייב לפקדה, איירי כשהוא רוכב או יושב בקרון, וכאן איירי במהלך) (מהרש"ל):

באר הגולה

ט נדרים כ' י שם כ שם ל הראב"ד בשער הקדשה מ טור בשם מסכת פלה נ נדה י"ו ס טור ע שם וראב"ד מהא דפסחים קי"ב פ ברכות כ"ה ושם בתוספות צ שם ק תוספות והרא"ש והראב"ד ר שם בגמרא ש נדרים כ' מאמא שלום ת שם א טור בשם הראב"ד בשם יש מפרשים ב שם בשם הראב"ד ג שם ד חגיגה ה' ה נדרים כ' ו מהא דברכות ס"ב וסוטה כ' וחגיגה ה' לפרוש הרין והראב"ד ז נדה י"ו ח תוספות שם והראב"ד ט שם בגמרא י'א תענית י"א כ כטבות בסוף פרק אף על פי ל בספר בעלי הנפש מ לשון הרמב"ם בפרק ד מהלכות דעות נ שם ס גיטין ע'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

טז "המשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה, אותו תינוק נכפה. ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא, אבל הוי בר שתא לית לן בה, ולא אמרן אלא דגני להדי פרעה (פרוש, שיטת רבנן). אבל גני להדי רישה לית לן בה, ולא אמרן אלא דלא מנח ידה עלה, אבל מנח ידה עלה לית לן בה: יז "מטה שישן בה עם אשתו צריך שתהא ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום:

סימן רמא - שאלה השתין ערם בפני מפתו. ובו סעיף אחד:

א "אחד מהדברים ששונא הקב"ה, המשתין בפני מטתו ערם. המשתין ערם, מביא לירי עניות. ולא אמרן אלא דמהדר אפה לפוריא (פרוש, למטה), אבל לבראי לית לן בה. ודמהדר אפה לפוריא נמי לא אמרן אלא בארעא, אבל במנא לית לן בה:

הלכות שבת

סימן רמב - להזהר בכבוד שבת. ובו סעיף אחד:

א "אפלו מי שצריך לאחרים, אם יש לו מעט משלו צריך לזרו עצמו לכבוד את השבת. ולא באמרו עשה שבתך חל ואל תצטרף לבריות אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר, על פן צריך לצמצם בשאר ימים כדי לכבוד השבת. המתקנת עזרא, שיהיו מכבדים בגדים בחמישי בשבת מפני כבוד השבת. הגה נהגין ללוש פדי שעור חלה בבית לעשות מהם לחמים לבצע עליהם בשבת יום טוב (סמך מפרדכי ריש מסכת ראש השנה), והוא מכבוד שבת יום טוב, ואין לשנות. יש שכתבו שבמקצת מקומות נהגו לאכל מוליקתא, שקורין פשטיד"א, כליל שבת, וזכר למן שהיה מקסה למעלה ולמטה (מהרי"ל). ולא ראיתי לחש לזה:

סימן רמג - דין המשביר שדה ומרחץ לאינו יהודי. ובו ב' סעיפים:

א "לא ישביר אדם מרחץ שלו לאינו יהודי מפני שנקרא על שמו ואינו יהודי זה עושה בו מלאכה בשבת דסתם מרחץ לאו

לאריסותא (פרוש, אריס הוא העובד לקח חלק ממה שישביית לבעליו) עביד, ואמרי שכל הרוח של ישראל, ושכר את האיני יהודי בכף וכף ליום, ונמצא שהאיני יהודי עושה מלאכה בשליחותו של ישראל. אבל שדה מתר, שכן דרך לקבל שדה באריסות, ואף על פי שיודעים שהוא של ישראל, אומרים האיני יהודי לקחה באריסות ולעצמו הוא עובד. ויתנור דינו כמרחץ. ורחים דינם כשדה. הגה ואף על פי שלא לקחה האיני יהודי רק לשליש או לרביע, ויש לישראל הנאה במה שהאיני יהודי עובד בשבת, שרי, דאיני יהודי אדעתא דנפשה עובד (בית יוסף בשם הר"ן ומימוני פ"ק ו' ובית יוסף סימן רמ"ה בשם ספר התרומה):

ב "אפלו מרחץ או תנור, אם השפירם שנה אחר שנה ונתפרסם הדבר על ידי פך שאין דרכו לשכור פועלים אלא להשפירם, יוכן אם מנהג רב אנשי אותו המקום להשפירם או לתנם באריסות, מתר להשפירם לאינו יהודי או לתנם לו באריסות. הגה ואפלו במקום האסור, אם אין המרחץ או התנור של ישראל רק שכתם מאינו יהודי וחוץ והשפירם לאינו יהודי, שרי, דאין שם הישראל נקרא עליו (אור זרוע בשם גאונים). וכן אם יש מרחץ בבית דינה ואין רוחצין במרחץ רק אותן שבביתו, והם יודעים ששכרו אינו יהודי, שרי (בית יוסף בשם מהרי"א ורבנו חננאל ואור זרוע). ואם עבר והשפירו במקום האסור, יש אומרים ששכרו מתר (בית יוסף בשם הגאונים) ויש אומרים שאסור (מפרדכי פ"ק קמא דשבת), וכן עקר (ועין לקמן סוף סימן רמ"ה):

סימן רמד - איזו מלאכות יכול האיני יהודי לעשות בעד הישראלי. ובו ו' סעיפים:

א "פוסק (פרוש, מתנה) עם האיני יהודי על המלאכה וקוצץ דמים והאיני יהודי עושה לעצמו, ואף על פי שהוא עושה בשבת, מתר. במה דברים אמורים, בצנעה, שאין מפירים הכל שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא, אבל אם היתה ידועה ומפורסמת, אסור, שהרואה

את האיני יהודי עוסק אינו יודע שקוצץ, ואומר שפלוני שכר האיני יהודי לעשות לו מלאכה בשבת. לפיכך הפוסק עם האיני יהודי לבנות לו חצר או כתלו או לקצר לו שדהו, באם היתה המלאכה במדינה או בתוך התחום, אסור לו להניח לעשות לו מלאכה בשבת, מפני הרואים שאינם יודעים שפוסק. הגה ואפלו אם דר בין האינם יהודים, יש לחש לאורחים הבאים שם או לבני ביתו שיחשדו אותו (בית יוסף בשם תשובת אשכנזיות). ואם היתה המלאכה חוץ לתחום, וגם אין עיר אחרת בתוך תחומו של מקום שעושים בו מלאכה, מתר. ואינו יהודי שהכניס צאן של ישראל לדיר שדהו (ועין לקמן סימן תקל"ז סעיף י"ד):

ב "לפסל האבנים ולתקן הקורות, אפלו בביתו של אינו יהודי אסור, פיון ולצורך מחקר הוא. ואם עשו פן, לא ישקעם בפניו. הגה ויש אומרים דאם אינו מפרסם שהוא של ישראל, שרי (כל בו):

ג "אם בנו אינם יהודים לישראל בית בשבת באסור, נכון להחמיר שלא יבנסו בו. הגה מיהו, אם התנה ישראל עם האיני יהודי שלא לעשות לו מלאכה בשבת, והאיני יהודי עשאה בעל פרוחו למתה להשלים מלאכתו, אין לחש (מפרדכי ריש פ"ק מי שהפך ורבנו ירחם ובית יוסף). ועין לקמן סימן תקמ"ג:

ד "המלאכת פרהסיא, אפלו במטלטלין, כגון ספינה הידועה לישראל, דינה כמו מלאכת מחבר:

ה "אם שכר אינו יהודי לשנה או לשנים שיכתב לו או שייארג לו בגד, הרי זה כותב ואורג בשבת, כאלו קוצץ עמו שיכתב לו ספר או שייארג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שירצה. והוא, שלא יחשב עמו יום יום ולא יעשה המלאכה בבית ישראל. ויש מי שאסור בשוכר אינו יהודי לזמן. הגה ודוקא ששכרו למלאכה מיוחדת כגון בגד לארג או ספר לכתב, אבל כששכרו לכל המלאכות שיצטרף תוף זמן השכירות, לכלי עלמא אסור (בית יוסף), וכמו שיתבאר סוף סימן רמ"ז):

ע פסחים קי"ב פ ברכות ה' צ שם בתוספות [סימן רמא] א נדה ט"ז י"ז ב שבת ס"ב [סימן רמב] א טור מדברי רש"י בפרוש הפקדי אבות פ"ק ה אהא דשבת קי"ח ב פסחים קי"ב וקי"ג ג כבא קמא דף פ"ב [סימן רמג] א עבודה זרה כ"א וכו' שמעון בן גמליאל הרי"ף והרמב"ם בפ"ק ז מהלכות שבת ומהלכות פסחים והרא"ש שם ושאר פוסקים ב טור בשם הרמב"ם והרא"ש והר"ן שם ג טור בשם רב האי ד הרא"ש שם [סימן רמד] א תוספות שם בעבודת גלולים כ"א ובשבת י"ז והרא"ש שם בעבודת גלולים ב שם מהא דמועד קטן י"ב ג שם התוספות והרא"ש מההיא דירושלמי שם בפ"ק קמא דעבודה זרה ד טור בסימן תקמ"ג מהא דמועד קטן י"ב ה ספר תורת האדם ו רמב"ם פ"ק ו מהלכות שבת ז הרב המגיד שם בשם הרשב"א ח הראב"ד שם

ו ט' יהודי הקונה מכס ומשפיר לו אינו יהודי לקבל מכס בשבת, מותר אם הוא בקבלתו, דהינו שאומר לו לכשתגבה מאה דינרים אתן לך פך ופך. הגה וכן יוכל להשפיר המכס לכל השבתות לאינו יהודי, והאינו יהודי יקח הרוח של שבתות לעצמו, ולא תשינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה, דבמקום פסידא כהאי גוונא לא חששו (בית יוסף). וישראל הממנה על מטבע של מלה, דינו כדין הממנה על המכס, ואף על פי שמשמיעים קול בשבת בהקצאת המטבע (הגהות מימוני פ"ק ו. ועין לקמן סימן רנ"ב). ויזנה שלא ישב הישראל אצל האינו יהודי בשבת בשעוסק במלאכתו במטבע או בקבלת המכס (מרדכי פ"ק קמ"א דשבת):

סימן רמ"ה - ישראל ואינו יהודי שתפין איהו ותנהגו בשבת. וכו' ו' סעיפים:

א "וישראל ואינו יהודי שיש להם שדה או תנור או מרחץ או בריחים של מים בשתפות, או שהם שתפין בחנות בסחורה, אם התנו מתחלה בשעה שבאו להשתתף שיהיה שכר השבת לאינו יהודי לבדו אם מעט ואם הרבה, ושכר יום אחד כנגד יום השבת לישראל לבדו, מותר, ואם לא התנו בתחלה, כשיבאו לחלק נוטל אינו יהודי שכר השבתות פלם והשאיר חולקים אותו. וואם לא היה שכר השבת ידוע, יטל האינו יהודי לבדו שביעית השכר וחולקים השאר. הגה ויש מתירין השכר בדיעבד אפלו לא התנו וחלקו סתם (הרא"ש פ"ק קמ"א דעבודת אלילים ורבנו ירחם חלק י"ב), ונראה לי דבהפסד גדול יש לסמוך עליהו. ויש אומרים שכל זה לא מירי אלא בשתפות שכל אחד עוסק ביומו (בית יוסף), אבל כששניהם עוסקים ביחד כל ימי החל ובשבת עוסק האינו יהודי

ח לבדו, מותר לחלק עמו כל השכר, דאינו יהודי אדעתה דנפשה קא עביד ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת, כיון שאין המלאכה מטלת עליו לעשות. ומכל מקום לא יטל שכר שבת אלא בהבלעה עם שאר הימים (ר"ן פ"ק קמ"א דעבודת אלילים וסוף פ"ק כל כתבי):

ב **היכא שהתנו בתחלה, אם אחר פך בשעת חלקה נתרצה האינו יהודי לחלק בשנה, מותר:**

ג **היכא שלא התנו בתחלה, יש תקון על ידי שיחזיר המוכר להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר, ויחזרו ויקנוהו בשתפות ויתנו בשעת הקניה. ואם נשתתפו בחנות ולא התנו, יחזרו כל אחד ויטל חלקו ויבטלו השתפות ואחר פך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. ואם קבלו הקרקע לעשות בו מלאכה בשתפות, יבטלו השתוף וימחלו זה לזה ואחר פך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. הגה ואם ירצה להשפיר לאינו יהודי חלקו בשבת או לשכרו בקבלתו, שרי, וכמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד לענין מכס ומטבע דשרי, וכל שכן כאן דשרי עם שתפות האינו יהודי:**

ד **יכול ישראל לתן לאינו יהודי מעות להתעסק בהם, ואף על פי שהאינו יהודי נושא ונותן בהם בשבת, חולק עמו כל השכר בשנה, מפני שאין מלאכה זו מטלת על ישראל לעשותה שנאמר שהאינו יהודי עושה שליחותו, וכן אין העסק נכר ממי הוא. הגה ודוקא בכהאי גוונא שהאינו יהודי נושא ונותן לחוד עם המעות, אבל אם כל א' עוסק ביומו וישראל צריך לעסק נגד מה שעסק האינו יהודי בשבת, אסור (בית יוסף בשם גאון). וישראל שיש לו משכון מן האינו יהודי, עין לקמן סימן שכ"ה סעיף ב' וגי':**

ח **ימחר לישראל לתן סחורה לאינו יהודי למכור אם קצץ לו שכר, ובלבד שלא יאמר לו מכר בשבת. התנור שלקחו ישראל משכון מאינו יהודי, וקבל עליו האינו יהודי שמה שיעלה שכר התנור יתן לישראל ברבית (קצוצה) מעותיו, מותר לטל שכר שבת, לפי שהוא ברשות האינו יהודי ואין לישראל חלק בו, וגם אין הישראל אומר לו לעסק בשבת, ואינו יהודי כי קא טרח בנפשה טרח לקיים תנאו:**

ו **אם אפו אינם יהודים בתנורו של ישראל בשבת על פרחו ונתנו לו פת בשכר התנור, אסור להנות ממנו:**

סימן רמ"ו - דיני השאלה והשכרה לאינו יהודי בשבת. וכו' ה' סעיפים:

א **מותר להשאל ולהשפיר כליו לאינו יהודי, ואף על פי שהוא עושה בהם מלאכה בשבת, מפני שאין אנו מצויים על שביתת כלים. ויש אומרים, דכלים שעושין בהם מלאכה, כגון מחרשה וכיוצא בה, אסור להשפיר לאינו יהודי בערב שבת, וביום חמישי מותר להשפיר לו, ובלבד שלא יטל שכר שבת אלא בהבלעה, כגון שישפיר לו לחדש או לשבוע. ויהאשאל לו מותר אפלו בערב שבת. הגה וכן עקר פסקא האחרונה. ומותר להשאל לו בערב שבת (טור וסמ"ג וסמ"ק ותוספות פ"ק קמ"א דשבת) אף על גב שמתנה שהאינו יהודי יחזר וישאל לו, ולא אמרינן בכהאי גוונא דהוי פשכירות (הגהות מימוני פ"ק ו):**

ב **האסור להשאל שום כלי לאינו יהודי בשבת, ואפלו בערב שבת אם הוא סמוך לחשכה, כל שאין שהות להוציאו מפתח ביתו של המשאל קדם חשכה, מפני שהרואה סבור שישאל צוהו להוציאו:**

⦿ **באר הגולה** ⦿

ט מרדכי פ"ק קמ"א דשבת בשם רבנו מאיר (סימן רמ"ה) א עבודת גלולים כ"ב ושמ בתוספות ב הרא"ש שם ג הרמב"ם שם בפ"ק ו ד מהר"י אבוהב לדרברי הפוסקים לחמ"א ה בית יוסף מדברי התוספות דעבודת גלולים כ"ג ו הרמב"ם שם פ"ק ו ותשובת רב שרירא גאון ז שם בתשובת הגאון ומרדכי פ"ק קמ"א דשבת בשם סמ"ג ח תוספות ורא"ש בסוף פ"ק קמ"א דעבודת גלולים ט מרדכי פ"ק קמ"א דשבת (סימן רמ"ו) א רמב"ם פ"ק ו מהלכות שבת וכדעת הרי"ף ב הרא"ש בשם רבנו יונה אהא דשבת י"ט וכן נראה מפרוש רש"י שם ג שם בתוספות והרא"ש והר"ה ושאר פוסקים ד סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והגהות מימוני פ"ק ו בשם התוספות ה שם ושבת י"ח ו כרבי עקיבא אלבא דבית הלל ז סמ"ג והתרומה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני המלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקוים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ת. ט.) "מיזם שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

ב אם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, ולירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערבה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש כי זהו דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי החדשים). ומי שרוצה לקים אקרום הרוצה להעשיר יצפין או להקדים ידרים, מפל מקום יצדד פניו למזרח:

ג מי שאינו יכול לכונן הרוחות, יכונן לבו לאביו שבשמים:

ד היה רוכב על התמור אין צריך לירד ולהתפלל אפלו אם יש לו מי שתופס תמורו, אלא מתפלל דרך הלכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לאו יושב במקומו ומתפלל. או אם היה הולך בגליו, מתפלל דרך הלכו אף אם אין פניו בגג ירושלים, אפלו שלא במקום סנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחר דרכו וישרד לבו ולא יוכל לכונן. והכל

הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל בשמתפללים. ויש מפרשים בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם בשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחריו לבית הכנסת, אכל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו בגג ארץ ישראל כראוי ואחריו לכתל ביתו שהוא כפל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

הלכות תפלה, סימן צד - צריך לכוון נגד ארץ ישראל, ודין הרוכב או יושב בספינה, סעיפים: א, ב, ג, ד

א בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ וחזיר פניו בגג ארץ ישראל, ויכונן גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בארץ ישראל, וחזיר פניו בגג ירושלים, ויכונן גם למקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בירושלים, וחזיר פניו למקדש, ויכונן גם בן לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחריו הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

הלכות ארץ ישראל

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן א - דין השקמת הבקר, סעיף ג

ג ראוי לכל ירא שמים שיהא מצד ודואג על חרבן בית המקדש:

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן ג - הנהגת בית הכסא, סעיף ז

ז המטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש), מקום שיכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין יכולים לראות, רש"י, [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך, סעיפים: ד, ז

ד צריך לפתח פתחים או תלונות בגג ירושלים כדי להתפלל בגגו, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב תלונות:

ז ולא אחריו בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחריו בית הכנסת

לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מהמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

הלכות תפלה, סימן צה - בון איברי בשעת תפלה, סעיף ב

ב צריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב כאלו עומד בבית המקדש, ויכלבו ויכונו למעלה לשמים:

הלכות תפלה, סימן קיז - דיני ברכת השנים, סעיף א

א ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר. ומתחילין לשאל מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחר תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל ה'ס'), (הגהות ממוני פרק ב). ובארץ ישראל מתחילין לשאל מליל ו' במרחשוון. ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל:

הלכות בית הכנסת, סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת, סעיף יא

יא אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו, מותר להשתמש בו בחרבנו, אבל בישבו לא מהני תנאי, ואפלו בחרבנו, לתשימש מגנה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי כנסיות שבהוצאה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

הלכות דברים הנהגים בסעודה, סימן קע - דברי מוסר שיעה אדם בסעודה, סעיף ב

ב נקני הדעת שבירושלים לא היו מסבין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מסב עמם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישוב אצל עם הארץ בסעודה:

הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברכת המזון, סעיף ב

ב יתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברכת הארץ ואז מוזגו להודיע שבח הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות. ויוציאונו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלידון שאין לנו הרבה יין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו

היין לשם ברכה, וחסית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה זמלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

הלכות ברכת הפרות, סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר חמשת מיני פרות וחמשת מיני דגן, סעיף י

י בברכה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

הלכות ברכות, סימן רכז - דיני ברכות פרוטות, סעיף ב

ב הרוצה מקום שנעקרה עבודת כוכבים, אם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בשמיהו, בשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מכרף על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנוה לשם שנתן ארף אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות, הרים ונבעות, סעיף א

א על ימים ונהרות הרים ונבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

הלכות שבת, סימן רמח - דין המפליג בספינה והחולף בשניא בשבת, סעיף ד

ד היוצאים בשניא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, וכיום ראשון ובשני ובשלישי מותר לצאת, ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרף לחלל שבת מפני פקוח נפש, מותר ואין פאן חלול. והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שניא אפלו בערב שבת, בין דכבר מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמם

לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמם חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחחו מחוץ לעיר ורוצה לבגס לעיר מותר, דבין דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שניא תוך ג' ימים, כי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שישמכו:

הלכות שבת, סימן רס - דיני הכנסת שבת, סעיף ב

ב כשיהיה סמוך לחשכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר. ובמקום שאין מעשרין אין צריך לומר עשרתם (טור):

הלכות שבת, סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת, סעיף א

א ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כדי שעור הלוח ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה (טור בסימן רצ"ג וכדלקמן סוף סימן ב), ושעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים), אין מעשרין את הנר, ואין מטבילין את הפלים, ואין מדליקין את הנרות, ואין מערבין ערובי תחומין (ועין לקמן סימן תט"ו סעיף ב), אבל מעשרין את הדמאי, וטומנין את החמין, ומערבין ערובי תצרות (ועין לקמן סימן שצ"ג). ומתיר לומר לאינו יהודי בין השמשות להדליק נר לערב שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לערב מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה. הגה וכן מי שקבל עליו שבת שעה או שפנים קדם חשכה, יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר ושאר דברים שצריך (מהר"י סימן ק"ו). (ועין לקמן סימן שמ"ב):

הלכות שבת, סימן רסט - דין הקדוש בבית הכנסת, ובו סעיף אחד:

א נוהגין לקדש בבית הכנסת. ואין למקדש לטעם מין הקדוש אלא מטעמו לקטן, דאין קדוש אלא במקום סעדה (ועין לקמן סימן רע"ג). ומעקרא לא נתקן אלא

בשכיל אורחים דאכלי ושתי כבי כנישתא להוציאם ידי חובתם, ועכשו אף על גב דלא אכלי אורחים כבי כנישתא לא בטלה התקנה, זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבית הכנסת, אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבית הכנסת, וכן מנהג ארץ ישראל: הגה ונהגו לעמד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

הלכות שבת, סימן שו - באיזה חפצים מתר לדבר בשבת, סעיף יא

יא מתר לקנות בית בארץ ישראל מן האינו יהודי בשבת, וחותם ומעלה בערבאות. הגה שלחם, בכתב שלחם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא נזרו (אור דרוש):

הלכות שבת, סימן שלט - פמה דינים פרטיים הנהגין בשבת, סעיף ד

ד אין דנין. הגה ולכן הנה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענין כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שבלי הל"קט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רבנו תם), ואפשר דהוא הדין הכניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב דלא קאמא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הדיינים ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והיו ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש לזהר שלא יבא לידי כך (ועין בטור אכן העור סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מנבמין, ואין כונסין, ולא מקדשין ולא מעריכין ולא מתרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, ואין פודין הבן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דתקיף לה עלמא). ובלם אם נעשו, שונגין או מודין או ממעין, מה שעשו עשוי:

הלכות שבת, סימן שפו - דיני שתוף בערוב, סעיף ח

ח משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לגזיר פנין ולישראל בתרומה. וכן (הנודר) מאכל זה

או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהינו דוקא בשנדר או נשבע שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא ינה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):

הלכות ערובי תחומין, סימן תט - דין מקום נתינת הערוב, סעיף ו

ו אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונממאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשכה הרי זה ערוב, שקנת הערוב בין השמשות אם ספק, כשר, שספק הערוב כשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אבל אם לא היה חזקת פשרות, כגון ספק אם הניח שם אם לאו, לא:

הלכות ראש חדש, סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש חדש, סעיף ב

ב וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברוך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין (ושבלי ל"קט) ולבסוף יהללוד, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נוהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורבנו תם), וכן נוהגין במדינות אלו. ומפל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשניחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שוחר טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

הלכות פסח, סימן תפס - סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העמר, סעיף י

י אסור לאכל חדש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן, ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

הלכות יום טוב, סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלויות, סעיף ג

ג בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ,

אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הניע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדין לא הקבע להיות כמותו, אבל אם הניע לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותו ואסור בין במדבר בין בשוב, וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלך לשם:

הלכות יום טוב, סימן תקד - דין התבלין ביום טוב, סעיף ג

ג אין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיון שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתיר לגרר גבינה ביום טוב על הכלי שהוא מורג חרוץ, מיהו צריך שנוי מעט כמו דרכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

הלכות יום טוב, סימן תקכד - פמה דברים האסורים ביום טוב, סעיף א

א אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות פה על גרף, ולא מטפחין להכות פה על פה, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מנבמין, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדשין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כן דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד:

הלכות חול המועד, סימן תקלא - דיני גלות בחול המועד, סעיף ד

ד ואלו מנלחין במועד, מי שיצא מבית השביה ולא הנה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפלו הנה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנדה שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שחות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רמו - דיני השאלה והשכרה לאינו יהודי בשבת

ג. "אסור להשפיר או להשאיל בהמתו לאינו יהודי כדי שיעשה בה מלאכה בשבת, שאדם מצוה על שביתת בהמתו. הגה אכל יכול להשפירה או להשאילה ולהתנות שיחזירנה לו קדם השבת, אכל לא מהני אם מתנה עם האיני יהודי שתנח בשבת, פי אין האיני יהודי נאמן על כך (סמ"ג וספר התרומה ומדכי פרק קמא דשבת). "ואם השאילה או השפירה לאינו יהודי והתנה עמו להחזירה לו קדם השבת ועכבה בשבת, יפקדנה בינו לבין עצמו קדם השבת, או יאמר בהמתי קנויה לאינו יהודי, כדי שינצל מאסורא דאורייתא. הגה ואם רוצה, יכול להפקירה לפני שלשה בני אדם כדין שאר הפקר, ואפלו הכי אין שום אדם יכול לזכות בה, דודאי אין כונתו רק כדי להפקיע מעליו אסור שבת (טור). ודוקא בשבת, אכל ביום טוב, אין אדם מצוה על שביתת בהמתו ביום טוב (בית יוסף סימן ש"ה בשם שפלי הל"ט):

ד. "ישאל שהשפיר שוורים לאינו יהודי לחרש בהם וחרש בהם, יש מתירים אם קבל עליו האיני יהודי אחריות מיתה וגזלה וגנבה ונקרא וזלא. ויש אומרים, דכיון שאין האיני יהודי יכול למכרה אם ירצה, נקראת בהמת ישראל. (ועין למטה בסימן זה):

ה. "אם ישאל ואינו יהודי שתפין בבהמה מתר לעשות בה אינו יהודי מלאכה בשבת על ידי שיתנה עם האיני יהודי בתחלה פשקנו אותה שיטל האיני יהודי בשבת וישאל ביום חל. ואם לא התנו מתחלה, אסור, אף על פי שהתנו אחר

כך. "ואם ילנה אותה לאינו יהודי בהלנאה גמורה, שיהא רשות בידו להוציאה אם ירצה שלא ברשות ישראל, ויזקק הדמים על האיני יהודי ואחריות השוורים על האיני יהודי, מתר. ויש מתירים אפלו לא יהא רשות ביד האיני יהודי להוציאה, על ידי שיזקק הדמים על האיני יהודי במלוה ויחזר האיני יהודי ויעשה אפותיקי (פרוש, אפו תהא קאי, כלומר, לא יקנה לך פרעון אלא מנה) לישראל או יהרהנם (פרוש, משכון בלשון ישמעאל רהן) אצלו, ובלבד שלא יאמר לו מעכשו. ויש מתירים על ידי שיחזיר ישראל את האיני יהודי שלא יעשה בה מלאכה בשבת, ואם יעבר ויעשה, תהיה אחריות עליו ואפלו מהאנסיים, ויכתב בן בערכאותיהם, דהשתא אם בא לעשות בה מלאכה בשבת אינה בהמת ישראל, שהרי קנאה האיני יהודי להתחזק באנסייה. הגה וכל צדדי התרים אלו הלכתא נינהו ויכול לעשות איתא מהן שירצה, ואפלו אם הבהמה פלה של ישראל דינו כאלו הנה בשתפוח האיני יהודי, רק שיפרסם שעשה דרך התר:

סימן רמו - דין אינם יהודים המביאים בתבים בשבת. ובו ו' קציפיים:

א. "שולח אדם אגרת ביד איני יהודי ואפלו בערב שבת עם חשכה, והוא שקצץ לו דמים, ובלבד שלא יאמר לו שילף בשבת. ואם לא קצץ, אי לא קביע בי דאר (פרוש, איש ידוע שקל כתב אליו יוכל והוא משלחו למי ששלוח אליו) במתא אסור לשלח אפלו מיום ראשון, ואי קביע בי דאר במתא משלחן אפלו

בערב שבת, והוא שיהא שהות ביום כדי שיוכל להגיע לבית הסמוך לחומה. הגה ויש מתירין אפלו לא קצץ, ואפלו לא קביע בי דאר במתא, אם משלחו ביום חמישי או קדם לכן, ויש לסמוך עליהו אם צריכים לכך:

ב. "אם התנה עמו שיתן לו שכרו, אף על פי שלא פרש כמה יתן לו, דינו כקוצץ, דסמכא דעתה דאיני יהודי ובדידה קא טרח, אכל בסתם, אף על פי שיש בדעתו שיתן לו שכר, אסור, דלא סמכא דעתה ובדישראל קא טרח:

ג. "אם שכרו לימים, דבר קצוב בכל יום בהליכתו ובחזרתו, אלא שאינו מקפיד עמו מתי ילף, אם הוא בערב שבת, אסור, דכשייצא בשבת נראה כאלו התנה עמו כך:

ד. "אם האיני יהודי מוליך הכתב בחנם, אפלו נתנה לו בערב שבת, מתר שהרי האיני יהודי מאליו הוא עושה זה, ואינו אלא להחזיק טובה לישראל מפני מה שקבל ממנו, והוי לה כאלו קצץ. הגה ויש חולקים וסבירא להו דכל שעושה בחנם אסור, וטוב להחמיר. אכל במקום שהאיני יהודי מתחיל עם הישראל לומר שילף לו בחנם, ודאי דעתו על הטובה שקבל ממנו ושרי (בית יוסף):

ה. "אם האיני יהודי הולף מעצמו למקום אחר וישאל נתן לו אגרת, מתר בכל גונא:

ו. "מי שיש לו שכר איני יהודי לשנה או יותר, אסור לשלחו ערב שבת באגרת. הגה ומיהו, אם לא שכרו רק לשליחות אגרת, יש מתירין, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ד:

באר הגולה

ח טור ושם ט הריב"ש בתשובה י הנהות מרדכי פרק קמא דשבת והאגור כ הנהות מימוני פרק ו בשם סמ"ק וסמ"ג והתרומה בסימן קמ"ח ל הריב"ש בתשובה מ תשובת רשב"א נ שם ס בית יוסף בשם רבו כבוד הר"ד יעקב בי רב [סימן רמון] א שבת י"ט הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפרק ו מהלכות שבת ב לפרוש הרמב"ם שם ג הרשב"א בתשובותיו ד שם בפרקא לפרוש הר"ן שם ה מהר"י אבהו ב שם ז שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

סימן רמח - דין המפליג בספינה ויהולף בשבת.
ובו ד' סעיפים:

א "מתר להפליג בספינה אפלו בערב שבת אם הולף לדבר מצוה, ופוסק עמו שישבת, ואם אחר כך לא ישבת אין בכך כלום. אכל לדבר הרשות אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת. הגה אכל קדם שלשה ימים שרי אפלו בספינה שמושכים אותה על ידי בהמות, אפלו אין בגבה המים "טפחים (מהרי"ק שרש מ"ה) ואפלו במקום שיצטרף הישראל לעשות אחר כך מלאכה בשבת להולף הספינה (ריב"ש סימן קנ"ב). ו"אם הוא דרף מועט, כמו מצור לצידון שאין ביניהם פי אם מהלף יום אחד, מתר להפליג בערב שבת בבקר, מפני שאפשר שגיע שם קדם השבת. "המקום שנהגו שלא להפליג בערב שבת כלל, אפלו דרף מועט אין מפליגין:

ב ^ו הא דאין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת, הטעם משום ענג שבת, שכל ג' ימים הראשונים יש להם צער ובלבול. וידוקא למפליגים בימים המלוחים, אכל בנהרות אין שום צער למפליגים בהם, ולפיכך מתר להפליג בהם אפלו בערב שבת. "והוא שלא יהא ידוע לנו שאין בעמקם עשרה טפחים, אכל במקום שידוע לנו שמקרקע הספינה לקרקע הנהר פחות מעשרה טפחים, אסור (לצאת חוץ לתחום) משום אסור תחומין. וכן בספינה שיצטרף הישראל לבא לידי מלאכה בשבת, אסור לקנס בה ג' ימים קדם השבת, אפלו הם נהרות הנובעים והיא למעלה מעשרה (ריב"ש סימן קנ"ב מהרי"ק). אכל אין אסור במה שהבהמות מושכות הספינה בשפת הנהר, ולא דמי להליכה בקרון שאסור (מהרי"ק):

ג היכא דמתר להפליג מערב שבת, אם נכנס בספינה מערב שבת וקנה בה שבייתה, אף על פי שמפלט בשבת, מתר, ויהא שלא יצא מהספינה מעת שקנה שבייתה. הגה ויש אומרים דאפלו יצא מן הספינה שרי, דמאחר שקנה בה שבייתה מערב שבת מתר אחר כך לקנס בה בשבת

ולהפליג. ויש אומרים שעושין קדוש בספינה, ואחר כך חוזרים לביתם ולנים שם, ולמחר חוזרין לספינה ומפליגין, וכן נהגו בקצת מקומות, ואין למחות (ר"ן פרק קמא דשבת וריב"ש סימן י"ז ק"א קנ"ב). וצ"ל לקמן סעיף סימן של"ט ות"ד:

ד להיוצאים בשבת במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, פי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, וכיום ראשון ובשני ובשלישי מתר לצאת, ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרף לחלל שבת מפני פקוח נפש, מתר ואין כאן חלול. "והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שירא אפלו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמקה לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמקה חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלף את בלה, ואפלו הניחהו מחוץ לעיר ורצה לקנס לעיר מתר, דכיון דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולף לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולף לטיל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שירא תוף ג' ימים, פי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שיסמכו:

סימן רמח - דינים השוכים לערב שבת. ובו ד' סעיפים:

א "אין הולכים בערב שבת יותר משלש פרסאות כדי שגיע לביתו בעוד היום גדול ויוכל להכין צרכי סעדה לשבת, בין שהולף לבית אחרים בין שהולף לביתו. ויהי מלי כשהוא בשוב במקום שיוכל להכין צרכי שבת, אכל אם במקום שהוא שם אי אפשר לו להכין צרכי שבת, או שאינו מקום ישוב בטוח, מתר לילף אפלו במה פרסאות. ו"אם שלח להודיעם שהוא הולף שם לשבת, מתר לילף במה פרסאות בכל גונא:

ב אסור לקבוע בערב שבת סעדה ומשתה שאינו רגיל בימי החל, ואפלו היא סעדת

ארוסין, מפני כבוד השבת, שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכל. וכל היום בכלל האסור: הגה וסעדה שזמנה בערב שבת, כגון ברית מילה או פדיון הבן, מתר, כן נראה לי וכן המנהג פשוט: ולאכל ולשתות בלי קביעות סעדה, אפלו סעדה שרגיל בה בחל, כל היום מתר להתחיל מן הדין, אכל מצוה להמנע מלקבוע סעדה שנהוג בה בחל מתשע שעות ולמעלה:

ג ידרף אנשי מעשה להתענות בכל ערב שבת:

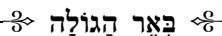
ד אם קבל עליו להתענות בערב שבת, צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אם לא שפרש בשעת קבלת התענית עד שישליומו הצבור תפלתו: הגה ויש אומרים דלא ישלים, אלא מיד שיוצאים מבית הכנסת יאכל (טור מרדכי סוף פרק בכל מערבין בשם הר"מ, ונהגות מימוני פרק א' מהלכות תענית) לכן בתענית יחיד לא ישלים, וטוב לפרש כן בשעת קבלת התענית, ובתענית צבור ישלים, וקחי נהוג (מהרי"ל). ו"אם הוא תענית חלום, צריך להתענות עד צאת הכוכבים:

סימן רנ - הקנת הפעדות לשבת. ובו ב' סעיפים:

א "ישכים בבקר ביום ששי להכין צרכי שבת. ו"אפלו יש לו כמה עבדים לשמשו, ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, פי רב חסדא הנה מחתך הירק דק דק, ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים, ורבי זירא הנה מדליק האש, ורב נחמן הנה מתקן הבית ומכניס פלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החל. ו"ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא אפגם כבודי, פי זה הוא כבודו שמכבד השבת. הגה ויש להשחיו הסכין בערב שבת, פי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו ובית יוסף בשם ספר חיי עולם):

ב ירצה בכשר ויין ומגדנות כפי יכלתו: **סימן רנא - שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ומעצה. ובו ב' סעיפים:**

א "העושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, אינו רואה סימן ברכה. ויש

[סימן רמח] א שבת י"ט ב שם וכתנא קמא רמב"ם בפרק כ"ד ורבנו ירמיה ג שם ופ"ד שם ה הרמב"ם פרק ל' מהא דבני בישן פסחים דף ג' ו הרי"ף והרמב"ם שם והרא"ש ז הרמב"ם בתשובה ח בתשובה הרמב"ם ט בית יוסף גס לדעת הרי"ף והרא"ש י טור בשם בעל הלכות גדולות כ תוספות בערוכין מ"ג והרא"ש שם וגם בתשובה והרשב"א בתשובה ל הריב"ש בתשובה ופרוש הרו"ה שם מ רשב"ץ בתשובה [סימן רמט] א סנה מ"ד וכאינא דאמרי, הרי"ף והרמב"ם בפרק ל' ב בית יוסף ג מדברי הרמב"ם שם ורבנו ירמיה חלק ו ד מהא דגשין ל"ו ה הרב המגיד ברמב"ם פרק ל' ו טור מהא דערוכין מ' ומבאר בירושלמי פרק ב דתענית ז תענית י"ח לדעת הרא"ש שם וכן כתב הטור ח טור ונהגות מימוני פרק א מהלכות תענית [סימן רנ] א טור ושבלי לקט מהא דרב חסדא שבת קי"ז ב שם קי"ט ג לשון הטור ד מדברי הרמב"ם פרק ל' מהלכות שבת [סימן רנא] א פסחים ג' ב טור והמרדכי בשם רבנו מאיר

מפרשים מנחה גדולה גיוש מפרשים מנחה קטנה. הגה ודוקא כשעושה המלאכה דרך קבע, אבל אם עושה אותה דרך עראי לפי שעה ולא קבע עליה, שרי (בית יוסף בשם אור זרוע). ולכן מתר לכתב אגרת שלומים וכל פיוצא בזה דעת עצמו):

ב י' לתקן בגדיו וכליו לצרף שבת מתר כל היום. הגה והוא הדין בגדי חברו אם הוא לצרף שבת ואינו נוטל עליו שכר (בית יוסף). והוא הדין למי שכותב ספרים לעצמו דרך למודו. הגה אבל אסור לכתב לחברו בשכר (מרדכי פרק מקום שנהגו). ומסתפרין כל היום אפלו מספר ישראל (כל בו ובית יוסף). ויש לאדם למעט קצת בלמודו בערב שבת כדי שיקין צרכי שבת (שלטי גבורים פרק י"ו דשבת וירושלמי פרק קמא דתענית):

סימן רנב - דין מלאכות המתרים והאסורים להתחיל בערב שבת כדי שיהיו נגמרים בשבת. ובו ז' סעיפים:

א מתר להתחיל במלאכה בערב שבת סמוך לחשכה אף על פי שאינו יכול לגמרה מבעוד יום והיא נגמרת מאליה בשבת, כגון לשרות דיו וסממנים במים והם נשרים כל השבת, ולתת אונין (פרוש, אגדות) של פשתן לתנור כדי שיתלבנו, ולתת צמר לתוף היורה שאינה על האש והיא טוחה בטיט, שאם היא על האש אסור שמא יתה (פרוש, יגלה ויעיר הגחלים במחתה). ואפלו אינה על האש, אם אינה טוחה בטיט אסור שמא יגיס בה בכף, ויהמגיס בקדרה אפלו אינה על האש חייב משום מבשל. ומתיר לפרס מצודות תיה ועופות ודגים והם נצודים בשבת. ומתיר למכר לאינו יהודי ולהטעינו סמוך לחשכה ובלבד שיצא מפתח ביתו

מבעוד יום: הגה ויש מתירין שיצאו האינו יהודי בשבת אם יחד לו האינו יהודי מקום מבעוד יום בבית ישראל ויש להתמיר (מרדכי פרק קמא דשבת) ועין לקמן סימן שכ"ה:

ב ומתיר לתן בגדיו לכובס אינו יהודי ועורות לעבדן (פרוש האמן שמעבד ומתקן העורות) סמוך לחשכה אם קצץ לו דמים או שעושה אותם בטובת הנאה, והוא שלא יאמר לו לעשות בשבת, ונגם שיעשה האינו יהודי המלאכה בביתו. הגה ואם לא קצץ, אסור בערב שבת. ועין לעיל סימן רמ"ז דיש חולקין אם עושה לו בחנם דהינו בטובת הנאה. ואם ראהו עושה מלאכתו בשבת אם היה עושה בטובת הנאה, צריך לומר לו שלא יעשה בה בשבת. הגה ואפלו נתנם לו כמה ימים לפני שבת:

ג ואם היה מלאכה מפרסמת ונדוע שהיא של ישראל ועושה אותה במקום מפרסם, טוב להתמיר ולאסור:

ד לכל שקצץ, אף על פי שיעשה האינו יהודי מלאכה בשבת, מתר לישראל ללבש הפלי בשבת עצמה, דכל שקצץ אדעתה דנפשה קא עביד. הגה ויש אסרין ללבשו, כל שידוע שהאינו יהודי גמרו בשבת (הגהות אשרי פרק קמא דשבת ומהרי"ל ובית יוסף בשם רוקח), וצריך להמתין במוצאי שבת בכדי שיעשה (אור זרוע), והכי נהוג לכתחלה, אם לא שצריך אליו בשבת, שאז יש להקל. ואם יש לתלות שנגמר בערב שבת, מתר בכל ענין (הגהות אלפסי). ודוקא אם שגר לו האינו יהודי לביתו, אבל אסור לקח פלים מבית האמן בשבת ויום טוב (מרדכי פרק קמא דיום טוב ואור זרוע והגהות מימוני פרק ב מהלכות יום טוב והגהות אשרי פרק אין צדין). וכל זה בכלים שעשה לישראל (בית יוסף) אבל אינו יהודי שעושה מנעלים על המקח, מתר

לישראל הפכירו לילף ולקח ממנו בשבת ולנעלם, ובלבד שלא יקצץ עמו דמי המקח (הגהות אשרי פרק אין צדין):

ה ומתיר לפתח מים לגנה והם נמשכים והולכים בכל השבת ולהניח קילור (סם של רפואה שנותנין על העין) עבה על העין אף על פי שאסור להניחו בשבת, ולתת מגמר תחת הפלים והם מתגמרים מאליהם כל השבת, ואפלו מגמר מנח בכלי, דאין אדם מצוה על שביתת פלים, ולתת שעורים בגיגית לשרותן. וטוענין בקורת בית הבד והגת מבעוד יום על זיתים וענבים, והשמן והיין היוצא מהם מתר (ועין לעיל סימן שכ"ב סעיף ב'). וכן בסר ומלילות שרסקן מבעוד יום, מתרים המשקים היוצאים מהם. ומתיר לתת חטים לתוף רחים של מים סמוך לחשכה. הגה ולא חישנין להשמעת קול שיאמרו רחים של פלוני טוחנות בשבת. ויש אוסרים ברחים ובכל מקום שיש לחש להשמעת קול (טור ותוספות והרא"ש פרק קמא דשבת וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והגהות מימוני פרק ו והשובת מהרי"ו סימן ק"ל ואגור), והכי נהוג לכתחלה, מיהו במקום פסידא יש להקל, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד. ומתיר להעמיד פלי משקלת שקורין זיגע"ר מערב שבת, אף על פי שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול (טור אגור). ועין לקמן סימן של"ח:

ו לא יצא אדם ערב שבת סמוך לחשכה במחטו פבדו ולא בקלמוסו, שמא ישבח ויוציא. אבל מתר לצאת בתפלין סמוך לחשכה לפי שאינו שוכחן:

ז מצוה למשמש אדם בכליו בערב שבת סמוך לחשכה, שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת:

⊕ באר הגולה ⊕

ג רש"י שם בגמרא לגרסת ר' אליהו מנח"י ד טור בשם אבי העזרי ושא"ר פוסקים ה שם בשם אבי הר"א [סימן רנב] א שבת י"ז ב שם בגמרא י"ח ג לפרוש רש"י שם ד שם בגמרא ה שם ורבי עקיבא אלבא דבית הלל ו שם י"ז ז שם תוספות שם י"ט והרא"ש והרמב"ם בפרק ו' מהלכות שבת ח רמב"ם שם וסמ"ג והתרומה ושא"ר פוסקים ט צינתיו לעיל סימן רמ"ד סעיף ה' י ורקח בשם הירושלמי סוף פרק קמא דשבת כ גם זה צינתיו שם בסעיף ד' ל הר"ן אהא דשבת י"ט מ שבת י"ח נ שם י"ט ממשה ו' פרק ב דעדיית ורבי ישמעאל ס שם ורבה, רבנו תנאל והספמת התוספות והרא"ש סמ"ק וסמ"ג ושא"ר פוסקים ע שם י"א פ לפרוש הרמב"ם בסוף פרק י"ט מהלכות שבת. וכתב הבית יוסף ואפשר שזה היה דעת הר"ף והרא"ש

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שויבאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן רנג - דין פירה ותנור לתן
עליהן הקדרות בערב שבת. ובו
ה' סעיפים:

א פירה שהיא עשויה פקדה ושופתין על פיה קדרה למעלה, ויש בה מקום שפיתת שתי קדרות, אם הסקה בגפת שהוא פסלת של זיתים או בעצים, אסור לתן עליה תבשיל מבעוד יום בלשהותו עליה, אלא אם בן תבשיל כל צרכו והוא מצטמק (פרוש, הולך וחסר) ורע לו, דליכא למחש שמא יחתה, או שהוא חי שלא נתבשל כלל, דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנה עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חתוי. אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפלו נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חישיון שמא יחתה, ואסור להשהותו עליה אלא אם בן גרף, דהינו שהוציא ממנו כל הגחלים, או קטם, דהינו שפסח הגחלים באפר למעט חמם. ואם נתן בה חתיכה חיה, מתר באלו היתה בלה חיה, דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה. ואפלו אינה גרופה (פרוש, שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה (פרוש, שפסח הגחלים באפר) מתר לסמך לה קדרה בסמוך חוצה לה. ואם הסקה בקש או בגבבא, מתר לשהות עליה אפלו אינה לא גרופה ולא קטומה. הגה שתי פירות המתאימות זו אצל זו ודפן של חרס ביניהם, האחת גרופה וקטומה והשניה אינה גרופה וקטומה, מתר לשהות על הגרופה וקטומה אף על פי שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה (גמרא פרק פירה). ותנור, אפלו הסק בקש וגבבא, אסור אפלו לסמך לו אפלו אם

הוא גרוף וקטום. הגה כל זמן שהיך סולדת בו (הגהות מרדכי), וכל שפן שאסור לשהות בתוכו או על גבו. ו"כופח, שהוא מקום שפיתת קדרה אחת, אם הסק בקש או גבבא דינו ככירה, בגפת או בעצים דינו כתנור. (והתנורים שלנו דינם ככירה) (ר"ן) ריש פרק פירה וכל בו, וכן משמע מפרוש רש"י. ו"אם שכח ושהה, אם הוא תבשיל שבשיל כל צרכו, מתר אפלו הוא מצטמק ויפה לו, ואם הוא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא בשל כל צרכו, אסור עד מוצאי שבת. ואם עבר ושהה, אסור בשניהם. הגה עד בכדי שיעשו (הגהות אשרי ורמב"ם) ואם התזירה אינו יהודי בשבת, דינו כשכח ושהה (הגהות אשרי). ואם התזירו ישראל, דינו כעבר ושהה (הגהות מרדכי). ואם מצטמק ורע לו, מתר, שהרי לא נהנה מן האסור (בית יוסף. ועין לקמן ריש סימן רנ"ז). ו"יש אומרים, שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי (פרוש, שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו), או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מתר להשהותו על גבי פירה. הגה או אפלו על גבי תנור (המגיד פרק ג והגהות מרדכי ומימוני פרק ג וריש פרק פירה ובית יוסף) אפלו הסק בגפת ועצים, אפלו אינה גרופה וקטומה, ולא הזכירה גרופה וקטומה והסק בקש וגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, וכן לענין אם נטל הקדרה מעליה ובה להתזירה עליה בשבת. ואם שכח ושהה תבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, אסור, ואין צריך לומר אם עבר ושהה. הגה ונהגו להקל כסברא האחרונה. ויכול זה בענין

שהיה, שהקדרה יושבת על פסא של ברזל או על גבי אבנים ואינה נוגעת בגחלים, אבל הטמנה על גבי גחלים, לדברי הכל אסור. הגה ויש אומרים דאפלו אם הקדרה עומדת על גבי האש ממש, כל זמן שהיא מגלה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי, וכן המנהג, רק שזוהרים לנתקן קצת קדם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל להסירו ממש, ואם לא נתקן מן האש ונמצאו על גבי האש בשבת, יש להסירו ממש על ידי אינו יהודי, ואם ליכא אינו יהודי מתר לישראל להסירו ממש, ויזהר שינקנו ממש בנחת ולא ינענע הגחלים, ואז אף אם ינענעו קצת, דבר שאין מתכונן הוא ושרי (מרדכי ריש פרק פירה והגהות מימוני פרק ו):

ב לפירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדרה מעליה אפלו בשבת, מתר להתזירה יכל זמן שהיא רותחת. הגה ויעודה כידו (טור) ולא הניחה על גבי קרקע. הגה ודעתו להתזירה (טור) ודוקא על גבה, אבל לתוכה אסור. ובתנור אסור להתזיר אפלו הוא גרוף וקטום, והוא הדין לכופח אם הסיקו בגפת ועצים. הגה ודוקא שהתבשיל מבשיל כל צרכו (בית יוסף), ואז מתר להתזיר ואפלו לכירה אחרת, אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור אפלו לאותה פירה (מימוני פרק ג). ויש אומרים דכל זה אינו אסור רק כשנטלו מן הפירה מבעוד יום ולא התזירו עד שחשכה, אבל אם לקחו ממש משחשכה, אפלו הניחו על גבי קרקע מתר (ר"ן) פרק פירה וכל בו). וכן נוהגים להקל בתנורין שלנו שיש להם דין פירה, וסומכים עצמם על דברי המקליו, וטוב להחמיר. מיהו, אם נצטנן, לכלי עלמא

באר הגולה

סימן רנג] א שבת ל"ו ב רבי הושעיא ורבה בר בר חנה לדעת הר"ף שם וכן דעת השאלתות והר"י ברצלוני והרמב"ם בפרק ג מהלכות שבת ג שם י"ח ד שם ל"ז ה שם ו שם ל"ח ז ממשמעות הגמרא שם לדעת כל הפוסקים ח שם ט שם לפרוש הר"ף והרמב"ם י לפרוש רש"י ור"י כ טור ורא"ש שם והר"ן בשם הגאונים והמגיד בפרק ג' מהלכות שבת לדעת הרמב"ם והגהות שם וספר התרומה וספר המצות ל שם ל"ז מ שם ל"ח נ טור ורבנו ירחם בחלק ג בשם הרב רבנו יונה ס שם וכלשנא קמא דחזקיה משמה דאב"י ע שם ל"ז פ טור והרמב"ם בפרק ג' מהלכות שבת ושאר פוסקים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אסור (בית יוסף). ויש אומרים דאם הוציא מאכל מן התנור בשבת, אסור להניחו בכרים ובכסותות (הגהות מ'מוני פרק ד). יש אומרים, דכל שהוא סמוך לחשכה או סמוך לכרכו, שהוא קבלת שבת לדין (הגהות מ'רדכי), אם הוא סמוך כל כך שאם נצטנן הקדרה אי אפשר להתיתקה מבעוד יום, דינו כמו בשבת עצמו. ויש מקלין בזה. והמנהג להקל, אף טוב להתמיר במקום שאין צורך כל כך. ודוקא על גבי כירה ממש, אבל לסמוך, אפלו סמוך לאש במקום שהיד סולדת בו שרי, אפלו סמוך לחשכה (הגהות מ'רדכי והגהות מ'מוני). ובתנור אין חלוק בין ההחזיר עליו או לסמוך אצלו, ודוקא במקום שהיד סולדת בו, אבל אין היד סולדת שם שרי אפלו בשבת, כמו שיתבאר לקמן סימן ש"ח:

ג המ'שפים בבקר וראה שהקדיחה תבשילו ונרא פן יקדיחה יותר, יכול להסיר ולהניח קדרה ישנה ריקנית על פי הכירה, ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה ריקנית. ויזהר שלא ישים קדרתו על גבי קרקע, ושתייה רותחת (ויכבר נתבאר שנהגים להקל אף אם נתנה על גבי קרקע):

ד יש למחות ביד הנוהגים להטמין מבעוד יום במקום של מים חמין ונותנים אותם לתוך הקדרה בשבת כשהתבשיל מצטמק (ועי' לקמן סימן ש"ח):

ה ימתר לתת על פי קדרת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו, כגון פאנדי"ש) וכיוצא בזה, לחממן, לפי שאין דרך בשול בכך. אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים על גבי המחס, ודאי אסור. הגה והוא הדין שאסור להניחו על גבי כירה אפלו גרופה וקטומה, דלא התיירו אלא חזרה וכדורך שנתבאר. ויש מתירין לתן לתוך תנור שאפיו בו מבעוד יום, דמאחר שלא הטמינו בו רק אפיו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הכל מעט ואין לחש לבשול (כל בו), ובכלבד שלא נצטנן לגמרי, ויש מחמירין בזה, ואם החם כל כך בתנור שהיד סולדת בו, אסור. ועי' לקמן סימן ש"ח. וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לאינו יהודי לעשות, לכן אסור לומר לאינו יהודי להחם הקדרה אם נצטנן, ואם עשה כן אסור לאכלו אפלו צונן

(בית יוסף והרשב"א בתשובה). אמנם אם לא נצטנן כל כך, שעדין ראויים לאכל, אם חממו אותו האינם יהודים, מתירין לאכל. לכן נוהגין שהאינם יהודים מוציאים הקדרות מן התנורים שמטמינים בהן ומושיבין אותן אצל תנור בית החרף או עליו, ומבערת השפחה אחר כך התנור הוא ועל ידי זה הקדרות חוזרים ונרתמים, אבל על ידי ישראל אסור בכי האי גונא (תרומת הדשן). אבל אם הקדרות עדין חמין, מתר להעמידן אצל תנור בית החרף, מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש להם דין כירה, וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה. וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת אפלו הניחה על גבי קרקע, והוא הדין לסמוך לתנור שאינו גרופ וקטום, הואיל והקדרה עדין חם ומבשל כל צרכו, וכן המנהג פשוט להתיר. ועי' לקמן סימן ש"ח:

סימן רנד - דיני תבשילין המוכנים מערב שבת כדי להגמור בשבת. ובו מ' סעיפים:

א אף על פי שבשר חי מתר להשהותו, הני מלי בקדרה, אבל בצלי שאצל האש אסור להניחו סמוך לחשכה, שממחר להתבשל ואתי לחתווי, והני מלי בבשר שור או עז, אבל בשר גדי ועוף שהם מנתחים לאברים מתר, דלא חישינן לחתוי, ישאם יתתה בגחלים יתחרף (פרוש, יצא מגדר הצלי ונכנס בגדר הנשרף) הבשר, שאינו צריך אלא חמימות האש בלבד. ואם הוא בתנור וטח פיו בטיט, בין גדי ועוף שלמים בין בשר שור או עז, מתר, דלא חישינן לחתוי, ישאם בא לפתח התנור ולחתות תכנס הרוח ויצטנן התנור ויתקשה הבשר ויפסיד. הגה ואין חלוק בזה אם הוא חי לגמרי או שנתבשל קצת (בית יוסף). וכל זמן שחלל הגוף שלם, אף על פי שאין עליו ראשו וכרעיו, מקרי שלם (הגהות מ'רדכי). ויש מחמירין וסוברין דבתנור טוח בטיט הכל שרי, ועל גבי האש שהוא מגלה הכל אסור, ובתנור שפיו מכסה אלא שאינו טוח בטיט, אז יש לחלק בין גדי ועוף לשאר בשר כדרך שנתבאר, והכי נהוג פסקבא זו. (טור והגהות אשרי ובית יוסף בשם רש"י וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה):

ב ואין צולין בצל וביצה או בשר על גבי גחלים אלא כדי שיצלה מבעוד יום ומשני צדדיו כמאכל בן דרוסאי שהוא חצי בשולו, אפלו הוא בשר גדי, דכיון שהניח על גבי גחלים אינו חושש אלא שיצלה מהרה ואף על פי שיתחרף, הלכך חישינן שמא יתתה, אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי, לא חישינן דלמא אתי לחתוי אפלו אם הוא בשר שור, שמאחר שהוא ראוי לאכילה למה יתתה להפסידו:

ג אם עבר או שכח ונצלה בשבת באסור, אסור:

ד פרות שנאכלין חייין, מתר לתנם סביב הקדרה, אף על פי שאי אפשר שיצולו קדם חשכה. ומיהו, צריך לזהר שלא יחזיר הכסוי אם נתגלה משחשכה ושלל להוסיף עליו עד שיצולו, מפני שממחר לגמור בשולם בשבת:

ה אין נוהגין סמוך לחשכה פת לתנור אלא כדי שיקרמו (פרוש, שיצלה על פני הלחם קרים וקלפה מחמת האש) פניה המדבקים בתנור, ולא תררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה שפנגד האש. הגה וכל שפוסק ואין החוטין נמשכין קרוי קרימת פנים (הגהות מ'מוני פרק ג) ופשטיד"א או פלאדי"ן, צריך שיקרמו פניה למעלה ולמטה ויתבשל מה שבתוכה כמאכל בן דרוסאי (בית יוסף בשם סמ"ג והגהות מ'מוני). ואם נתן אותם סמוך לחשכה ולא קרמו פניהם, אם במזיד, אסור עד מוצאי שבת בכדי שייעשו, ואם בשוגג, מאם אין לו מה יאכל מתר לו לרדות ממנו מזון שלש סעדות ואומר לאחרים שאין להם מה יאכלו, באו ורדו לכם מזון שלש סעדות. וכשהוא רודה לא ירדה במרדה (פרוש, ברחת ובמזרה, תרגום מרדה פאל"ה בלע"ז) אלא בסכין וכיוצא בו, שלא יעשה כדרך שעושה בחל, ואם אי אפשר לרדות בשנוי, ירדה במרדה. ואם נתנה בכדי שיקרמו פניה, כיון דלא עבד אסורא וצריך שבת הוא, ורודה כדרכו, ושלל לצרף היום אסור אפלו בשנוי. הגה וכל זה בתנור שאינו טוח בטיט (הגהות אשרי), אבל אם הוא טוח בטיט, או שאינו אופה לצרף שבת, רק למוצאי שבת דיש לו זמן לאפותו, מתר דלא גזרינן בכהאי גונא שמא יתתה (כל בו):

⊕ באר הגולה ⊕

צ הגהות מ'רדכי שם ק נמוקי יוסף ויש פרק ב דבבא בתרא בשם ר"י ר הר"ן פרק ג' דשבת בשם הרשב"א [סימן רנד] א שבת י"ח ב שם כלשנא בתרא ויכר ב ימניה, הר"ן והרמב"ם בפרק ג והתוספות ג לפרוש הרמב"ם שם ד שם בגמרא ה לפרוש הרמב"ם שם ז בית יוסף מהא דמנחות צ"ו ומהמב"ם פ"ה דשבת ח הר"ן והרב המגיד שם בפרק ג דשבת ט הגהות אשרי"י סוף פרק קמא דשבת י טור בסימן רנ"ז בשם רמב"ם והתוספות והרא"ש בריש פרק ד דשבת כ שם וכרבי אליעזר ל רמב"ם בפרק ג מהלכות שבת מדין עסיסות ות'מוסים י"ח מ שבת קי"ז ב הר"ן ריש פרק קמא דשבת

ו וְאִם נָתַנוּ בְּשַׁבַּת אֶפְלוּ בְּמִזֵּד, מִתֵּר לֹ
לְרֵדוֹת קֹדֶם שִׁיאֶפֶה כְּדִי שְׁלֵא יָבֵא לְיַדִּי
אֶסוּר סְקִילָה:

ז עֲבַתְנוּרִים שְׁלֹנוּ, שְׁאִין בְּהֶם רִדְיָה, מִתֵּר
לְהוֹצִיא יוֹתֵר מִשְׁלֵשׁ סְעֻדוֹת בְּסַכִּין או
בְּשׁוּם דְּבָר שִׁיתְחַבּ בּוֹ. וּמְכַל מְקוֹם לֹא
יֹצִיא בְּרַחַת, מִשׁוּם דְּמִחְזִי כְּעַבְדֵּין דְּחַל:

ח לֹא יִמְלֵא אָדָם קְדֻרָה עֲסָסִית (פְּרוּשׁ,
מִינֵי קְטָנִית הַגְּדֻלוֹת בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא
בְּכָבֶל) וְתַרְמוּסִין וְיִתֵּן לְתוֹף הַתְּנוּר עָרֵב
שַׁבַּת סְמוּךְ לְחֻשְׁכָּה, מְפַנֵּי שְׂדָכָרִים אֵלו
אִינֶם צְרִיכִים בְּשׁוּל רֵב וְדַעְתוֹ עֲלֵיהֶם
לְאַכְלֵם לְאַלְתֵּר, וּמְפַנֵּי כֹף אֶף עַל פִּי שְׁלֵא
נִתְבַּשְׁלוּ כֹל עֶקֶר הָרִי הֵם כִּשְׂאֹר תְּבַשִּׁיל
שֶׁהַתַּחֲלִיל לְהַתְּבַשֵּׁל וְלֹא נִתְבַּשֵּׁל כֹּל צָרְכוֹ
שֶׁאֶסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ, וְהוּא הַדִּין לְכִירָה
וְכּוֹפֶת. הֵגֵה כְּשִׂאֵינָן גְּרוּפִים וְקִטְרוּמִים
וְאֶפְשֵׁר לְחַתוֹת (בֵּית יוֹסֵף וּמַגִּיד מִשְׁנֵה פֶּרֶק
ג.) וְאִם עֲשֵׂה כֵן אֶפְלוּ בְּשׁוּגֵג, אֶסוּרִים
לְמוֹצָאי שַׁבַּת עַד כְּדִי שִׁיעֲשׂוּ:

ט שִׁיּוֹצֵא בּוֹ, לֹא יִמְלֵא חֲבִית שֶׁל מִים וְיִתֵּן
לְתוֹף הַתְּנוּר עָרֵב שַׁבַּת עִם חֻשְׁכָּה, וְאִם
עֲשֵׂה כֵן, אֶסוּרִים לְמוֹצָאי שַׁבַּת בְּכִדֵי
שִׁיעֲשׂוּ:

סִימָן רֵנָה - הַקְּנַת הָאֵשׁ קֹדֶם הַקְּנַסַת שַׁבַּת. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א אִין עוֹשִׂין מְדוּרָה מְעַצִּים סְמוּךְ לְחֻשְׁכָּה,
עַד שִׁיעִיצִית בְּהֶן הָאוּר כְּעִנְיָן שֶׁתְּהֵא
הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה בְּבִלִי סִיוַע עֲצִים
אַחֲרִים, וְאִם הוּא עֵץ יְחִידִי יִצְרִיף שִׁיאַחֲזו
הָאוּר בְּרֵב עֲבִיו וּבְרֵב הַקְּפוֹ. וְאִם לֹא
הִדְלָקָה כֹּל כֹּף, אֶסוּר לְהַנּוֹת בָּהּ בְּשַׁבַּת,
גּוֹרָה שְׂמָא יִתְהֵא בָּהּ וְיִנְיֵד הַעֲצִים כְּדִי
שִׁתְּעַלֶּה הַשְּׁלֵהֶבֶת. וּכְשֶׁהִדְלָקָה כְּשׁוּר
יִכּוֹל לְהַתְּחַמֵּם כִּנְגַדָּה בְּשַׁבַּת וְלַהֲשַׁתְּמַשׁ
לְאוּרָה, בֵּין אִם הוּא עַל גְּבִי קָרְקַע או עַל
גְּבִי הַמְּנוּרָה, וְאֶפְלוּ הֵיא מְדָבְרִים שְׁאִין
עוֹשִׂין מִהֶם פְּתִילָה לְשַׁבַּת:

ב יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁפְּתַחֲמִין אֶפְלוּ לֹא אַחֲזוּ
בְּהֶם הָאוּר אֲלֵא כֹל שְׁהוּא, שְׂרִי, מְפַנֵּי
שְׁהֶם דּוּלְקִים וְהוּלְקִים:

ג יְמִדוּרָה שֶׁל זָפַת וְשֶׁל גְּפִרִית וְשֶׁל קֶשׁ
וְגִבְבָא, אֶפְלוּ לֹא אַחֲזוּ בְּהֶם הָאוּר אֲלֵא
כֹּל שְׁהוּא, שְׂרִי, וְכֵן מְדוּרָה שֶׁל קִנִּים וְשֶׁל
גִּרְעִינֵי תְּמָרִים כִּשְׁהֶם מְפֻזְרִים, אֲכָל אִם
הַקְּנִים אֲגֻדוֹת וְהַגְּרַעֲיָנִים בְּפֶל צְרִיכִים
שִׁיעִיצִית בְּהֶם הָאוּר עַד שֶׁתְּהֵא הַשְּׁלֵהֶבֶת
עוֹלָה מֵאֲלִיָּה. וְיֵישׁ אוֹמְרִים בְּהַפֵּךְ:

סִימָן רֵנו - שִׁשׁ תְּקִיעוֹת שֶׁהָיוּ תּוֹקְעִין בְּעָרֵב שַׁבַּת. וְבוֹ סְעִיף אַחַד:

א אִכְשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּיִשׁוּבָן הָיוּ תּוֹקְעִין בְּעָרֵב
שַׁבַּת שִׁשׁ תְּקִיעוֹת כְּדִי לְהַבְדִּיל אֶת הַעֵם
מִן הַמְּלֹאכָה. הֵגֵה וְנִהְגּוּ בַּקְּהֻלוֹת
הַקְּדוּשׁוֹת, שֶׁכֹּל שְׁהוּא סְמוּךְ לְשַׁבַּת כְּחֻצֵי
שַׁעָה או שַׁעָה, שֶׁמְכַרְזוֹ שְׁלִיחַ צְבוּר לְהַכִּין
עֲצִמָן לְשַׁבַּת, וְהוּא בְּמִקוֹם הַתְּקִיעוֹת
בְּיַמֵּיהֶם, וְכֵן רְאוּי לְנַהֵג בְּכָל מְקוֹם:

סִימָן רֵנו - דִּיגֵי הַטְּמַנַּת חַמִּין. וְבוֹ ח' סְעִיפִים:

א אִין טוֹמְנִין בְּשַׁבַּת אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׁאִין
מוֹסִיף הֶבֶל, בְּאַבְל בְּסַפֵּק חֻשְׁכָּה טוֹמְנִין
בּוֹ. וְאִין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֶבֶל אֶפְלוּ
מִבְּעוֹד יוֹם. וְאִם הַטְּמִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף
הֶבֶל, הַתְּבַשִּׁיל אֶסוּר אֶפְלוּ בְּדִיעֵבֵד.
יְדוּקָא בְּצוּנָן שֶׁנִּתְחַמֵּם או שֶׁנִּצְטַמֵּק וְיִפֵּה
לוֹ, אֲכָל בְּעוֹמֵד בְּחַמִּימוֹתוֹ כְּשִׁעֵה
רֵאשׁוּנָה מִתֵּר. הֵגֵה יֵישׁ אוֹמְרִים דָּאֵם שִׁכַח
וְהַטְּמִין בְּשׁוּגֵג בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֶבֶל שְׂרִי
לְאַכֵּל (הַנְּהוֹת מְרַדְכִי), וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּכֹל זֶה
אִינוֹ אֶסוּר אֲלֵא כְּשִׁעוּשָׁה לְצַרְף לְיָלָה, אֲכָל
כְּשִׁמְטִין לְצַרְף מִתֵּר הַטְּמִין מִבְּעוֹד
יוֹם בְּדָבָר שֶׁמוֹסִיף הֶבֶל (מְרַדְכִי רֵישׁ פֶּרֶק
פִּירָה וּבֵית יוֹסֵף סוּף סִימָן רֵנ"ג בְּשֵׁם שְׁבִלִי
לְקַט). וּבְדִיעֵבֵד יֵישׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה, וּבְלִבְד
שְׁלֵא יְהֵא רְגִיל לְעֲשׂוֹת כֵּן):

ב אֶפְלוּ תְּבַשִּׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כֹּל צָרְכוֹ אֶסוּר
לְהַטְּמִין בְּשַׁבַּת אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׁאִינוֹ מוֹסִיף
הֶבֶל. וּמְכַל מְקוֹם לְשׁוּם בְּלִים עַל
הַתְּבַשִּׁיל כְּדִי לְשַׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים או כְּדִי
שְׁלֵא יִתְטַנֵּף בְּעַפְרוּרִית, שְׂרִי, שְׁאִין זֶה
כְּמִטְמִין לְחֶסֶם אֲלֵא כְּשׁוּמֵר וְנוֹתֵן כְּפוּי
עַל הַקְּדֻרָה (וְעִין לְעִיל סִימָן רֵנ"ג):

ג יְאֵלוּ הֵם דְּבָרִים הַמוֹסִיפִים הֶבֶל: פְּסֻלַּת
שֶׁל זֵיתִים אוֹ שֶׁל שִׁמְשָׁמִין, וְזָכֶל וּמְלַח,
וְסִיד וְחוּל, בֵּין לְחִים בֵּין יְבֻשִׁים, וְתַכְן
וְזִינִין, וְמוֹכִיזִין, וְעֲשֻׁבִים, בְּזִמָּן שֶׁשִּׁלְשַׁתֵּם
לְחִין. וְאֵלוּ דְּבָרִים שְׁאִינֶם מוֹסִיפִים הֶבֶל:
כְּסוּת, וּפְרוּת, וְכִנְפֵי יוֹנָה (או שְׂאָר נּוֹצוֹת,
מֵהַרֵּר"א בְּהִנְהוּת), וְנִעְרַת שֶׁל פֶּשֶׁתָן,
וְנִסְתָּר שֶׁל חֲרָשִׁין (פְּרוּשׁ, הַקֶּשׁ הַדָּק הַנוּפֵל
מִן הַעֵץ כְּשִׁמְגָרְרִים אוֹתוֹ בְּמַגְרָה). הֵגֵה יֵישׁ
אוֹמְרִים דְּמִתֵּר לְהַטְּמִין בְּסֻלְעִים אֶף עַל פִּי
שֶׁמוֹסִיפִין הֶבֶל, דְּמִלְתָּא דְלָא שְׁכִיחָא לֹא
גָּזְרוּ בָּהּ וּבְכֵן (תּוֹסְפוֹת וּמְרַדְכִי רֵישׁ פֶּרֶק לֹא
נִחְפְּרוּ):

ד אֶף עַל פִּי שְׁאִין טוֹמְנִין בְּשַׁבַּת אֶפְלוּ
בְּדָבָר שְׁאִין מוֹסִיף הֶבֶל, אִם טְמָן בּוֹ
מִבְּעוֹד יוֹם וְנִתְגַּלָּה מִשְׁחֻשְׁכָּה, מִתֵּר לְחִזוֹר
וְלְכַסּוֹתוֹ. וְכֵן אִם רָצָה לְהוֹסִיף עֲלָיו
בְּשַׁבַּת מוֹסִיף, וְכֵן אִם רוֹצֵה לְטָלוּ כְּלוּ
וְלַתֵּת אַחֵר בְּמִקוּמוֹ, בֵּין שֶׁהֵרֵאשׁוֹן חֶסֶם
יּוֹתֵר מִהַשְּׁנִי בֵּין שְׁהַשְּׁנִי חֶסֶם יּוֹתֵר
מִהֵרֵאשׁוֹן, אֶפְלוּ לֹא הֵיָה מְכַסֶּה אֲלֵא
בְּסִדִּין, יְכוֹל לְטָלוּ לְכַסּוֹתוֹ בְּגִלוּפִיקְרִין,
לְוֵהוּא שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה הַקְּדֻרָה כֹּל צָרְכָּה, אֲכָל
אִם אִינָה מְבַשֵּׁלֶת כֹּל צָרְכָּה, אֶפְלוּ
לְהוֹסִיף עַל הַכְּסוּי אֶסוּר, שֶׁתּוֹסְפַת זֶה
גּוֹרֵם לָהּ לְהַתְּבַשֵּׁל:

ה אִם פָּנָה הַתְּבַשִּׁיל בְּשַׁבַּת מְקַדְרָה
שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ לְקְדֻרָה אַחֲרַת, מִתֵּר
לְהַטְּמִינוּ בְּדָבָר שְׁאִינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל:

ו מִתֵּר לְהַטְּמִין בְּשַׁבַּת דְּבָר צוּנָן בְּדָבָר
שְׁאִינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל כְּדִי שְׁלֵא יִצְטַנֵּן בִּיּוֹתֵר
או כְּדִי שֶׁתְּפִיג צַנְתּוֹ, אֲכָל בְּדָבָר הַמוֹסִיף
הֶבֶל, אֶפְלוּ לְהַטְּמִין צוּנָן גְּמוּר וְאֶפְלוּ
מִבְּעוֹד יוֹם נְמִי אֶסוּר:

ז כֹּל הֵיכָא דְאֶסְרִינָן הַטְּמַנָּה, אֶפְלוּ בַּקְּדֻרָה
מְבַשֵּׁלֶת כֹּל צָרְכָּה אֶסְרִינָן, וְאֶפְלוּ מִצְטַמֵּק
וְרַע לוֹ: הֵגֵה וְכֵן עֶקֶר. וְיֵישׁ מְקַלִּין וְאוֹמְרִים,
דְּכֹל שְׁהוּא חֵי לְגַמְרֵי או נִתְבַּשֵּׁל כֹּל צָרְכוֹ
מִתֵּר בְּהַטְּמַנָּה כְּמוֹ בְּשֵׁהוּי, וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבַּאָר
לְעִיל סִימָן רֵנ"ג. וּבְמִקוֹם שֶׁנִּהְגּוּ לְהַקְּל עַל
פִּי סְבָרָא זֹו אִין לְמַחוֹת בְּיָדֵם, אֲכָל אִין
לְנַהֵג כֵּן בְּשְׂאָר מְקוּמוֹת:

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ס שֶׁם בְּגִמְרָא ע רְבִינּוּ יְרַחֵם בְּחֻלְק ג פ שַׁבַּת י"ח צ לְפְרוּשׁ רַמְב"ם בְּפֶרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת ק הַמַּגִּיד שֶׁם וּבֵית יוֹסֵף ר וְבֵית יוֹסֵף מִשְׁמַעוֹת הַבְּרִיתָא שֶׁם ש שֶׁם
סִימָן רֵנ"ח א שַׁבַּת י"ט ב שֶׁם כ' וְכְשִׁמוּאֵל ג שֶׁם וְכַרְבְּנוּ תֵם ד רַמְב"ם פֶּרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת ה שַׁבַּת כ"א ו טוֹר וְרַבְנּוּ יְרַחֵם בְּחֻלְק ג וְכַרְבִּי יְהוּדָה שֶׁם כ'
ז שֶׁם ח לְגַרְסַת הַרִ"ף שֶׁם וְרַמְב"ם פֶּרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת ט לְגַרְסַת הַרְא"ש שֶׁם וְהַטוֹר [סִימָן רֵנו] א שַׁבַּת ל"ה [סִימָן רֵנו] א שַׁבַּת ל"ד ב לְגַרְסַת רַש"י וְכֵן
כְּתוּב הַר"ן וְהַרְא"ש ג ר"ן מְסִילוֹן דָּאנְשִׁי טְבַרְנָה שֶׁם ל"ח ד רַמְב"ן ה הַר"ן שֶׁם ו שֶׁם מ"ז ז שֶׁם לְדַעַת הַטוֹר וְהַר"ן וְרַבְנּוּ יְרַחֵם בְּחֻלְק ג וְכֵן נִרְאֶה מְדָבְרֵי רַמְב"ם
בְּפֶרֶק ג ח לְדַעַת הַרַמְב"ם שֶׁם ט שַׁבַּת נ"א י שֶׁם בְּגִמְרָא כ שֶׁם כְּרָבֵן שֶׁמְעוֹן כֵּן גְּמִלְיָא ל טוֹר וְסַמ"ג וְסַמ"ק וְהַתּוֹרָמָה מ שֶׁם כְּרָבֵן שֶׁמְעוֹן כֵּן גְּמִלְיָא ל טוֹר
וְרַמְב"ם בְּפֶרֶק ד מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת ס שֶׁם בְּמִשְׁנֵה לְפְרוּשׁ רַמְב"ם שֶׁם וְהַר"ן וְכַשֵּׁם הַגְּאוּנִים ע ר"ן מְסִילוֹן דָּאנְשִׁי טְבַרְנָה שֶׁם ל"ח פ סַמ"ג וְסַמ"ק וְהַתּוֹרָמָה לְדָבְרֵי
ר"ח שֶׁם בְּמִשְׁנֵה מ"ז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ח טמון וכסה בדבר שאינו נטל, אם מקצת הקדרה מגלה נוטל ומחזיר, ואם לאו אינו נוטל:

ו יום טוב שקל להיות בערב שבת, יש מי שאוסר להטמין באכנים משום דהוי כמו בגין, ויש מתירים:

ז לתנור שמיניחים בו החמין וסותמין פיו בדף ושורקין (פרוש, מחליקין) אותו בטיט, מתר לסתור אותה סתימה כדי להוציא החמין, ולחזור ולקטמו. ואם יש בו גחלים לוחשות, מתר על ידי אינו יהודי. הגה ויש מחמירין שלא לסתור סתימת התנור הטוח בטיט על ידי ישראל אם אפשר לעשות על ידי אינו יהודי, וכן אם אפשר לעשותו על ידי ישראל קטן לא יעשה ישראל גדול. ואם אי אפשר, יעשה גדול על ידי שנוי קצת, והכי נהג (תרוימת הדשן סימן ס"ה ואגור). ונראה לי, הא דמתר לחזור לסתם התנור, הינו ביום, דכבר כל הקדרות מבשלות כל צרכן, אבל בלילה סמוך להטמנתו, דיש לספק שמא הקדרות עדין אינן מבשלות כל צרכן, אסור לסתם התנור, דגורם בשול, כמו שנתבאר סימן רנ"ז סעיף ד', ואפלו על ידי אינו יהודי אסור, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רנ"ג. (ושאר דיני חזרה בשבת, עין לקמן סימן שי"ח):

סימן רס - דיני הכנסת שבת. ובו ב' סעיפים:

א "מצוה לרחץ הגה כל גופו, ואם אי אפשר לו ירחץ (טור) פניו וידי ורגליו בחמין בערב שבת. ומצוה לחף הראש יולגלח הצפרנים בערב שבת. הגה ואם היו שערות ראשו גדולות, מצוה לגלחן (אור זרוע פרק אלו מגלחין). וכשנוטל צפרניו לא יטל אותן כסדרן, ויתחיל בשמאל בקמיצה ובגמין באצבע, וסימן לזה, דבהג"א בשמאלו ובדאג"ה בגמין (אבודרהם וספר המוסר):

קר על גבי קדרה חמה, שאין זה פטומן בדבר המוסיף הכל:

סימן רנט - במה דיני הטמנה ומטמון. ובו ז' סעיפים

א "מוכין (פרוש, כל דבר בך קרוי מוכין, כגון צמר גפן ותלישי צמר בך של בהמה וגרירת בגדים בלויים) שטמן בהם דרך מקרה אסור לטלטלן, באלא מנער הפסוי והן נופלות, וכגון שמקצתן מגלה, שאין זה טלטול אלא מצדו. ואם יחדן לקח, מתר לטלטלן. אבל אם טמן בגוי צמר, אפלו לא יחדן לקח מתר לטלטלן. והני מלי סתם גזין שאין עומדין לסחורה, אבל אם נתנם לאוצר לסחורה, צריכין יחוד, ואם טמן בהם בלא יחוד, מנער הפסוי והן נופלות, ודיהנו לומר שנוטל כסוי הקדרה שיש תורת פלי עליה, ואף על פי שהם עליה לא אכפת לו, דלא נעשית בסיס להן:

ב "הנותנים אכנים ולבנים סביב הקדרה צריך שיניחם לכף לעולם, שהרי כל זמן שלא יחדן אינם חשובים לו ומשליכין, הלכך אסור לטלטלן אם לא שצניעם ומיחדן לכף:

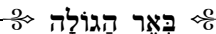
ג יחטומן בקפה מלאה גזי צמר שאסור לטלטל, והוציא הקדרה, כל זמן שלא נתקלקלה הגמא וכול להחזירה, ואם נתקלקלה לא יחזירה, ואפלו לכתחלה יכול להוציא על דעת להחזירה אם לא תתקלקל, ולא תישנין שמא יחזירה אף אם תתקלקל. ויש אומרים שאפלו טמן בדבר שמתר לטלטל, אם נתקלקל הגמא לא יחזיר, מפני שתצטרף הקדרה לעשות לעצמה מקום לשמחזירה, ונמצא כמי שטומן בשבת:

ד "טמן בדבר שאינו נטל וכסה פיה בדבר הנטל, מגלה הפסוי ואוחז בקדרה ומוציאה:

המשך הלכות שבת, סימן רנו - דיני הטמנת חמין

ח אף על פי שמתר להשהות קדרה על גבי פירה שיש בה גחלים על פי הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג אם הוא מכסה בכגדים, אף על פי שהבגדים אינם מוסיפים הכל מחמת עצמן, מכל מקום מחמת אש שתחיתהם מוסיף הכל (ואסור). וזמיהו, כל שהוא בענין שאין הבגדים נוגעים בקדרה, אף על פי שיש אש שתחיתה, כיון שאין עושה דרך הטמנה שרי. הלכך היכא שמעמיד קדרה על גבי פירה או כופח שיש בהם גחלים ואין שולי הקדרה נוגעים בגחלים, שהוי מקרי ומתר על פי הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג. וואם נתן על הקדרה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדרה ונתן בגדים על אותו כלי רחב, מתר, דכיון שאין הבגדים נתונים אלא על אותו כלי רחב שאינו נגע בצדי קדרה, אין כאן הטמנה וכן מתר להניח הקדרה בתנורים שלנו על ידי שיתן בתוכה חתיכה חמה, והוא שלא תהא הקדרה נוגעת בגחלים, ואף על פי שמכסה פי התנור בכגדים, כיון שאין הבגדים נוגעים בקדרה לאו הטמנה היא ושרי. הג"ה והטמנה שעושין במדינות אלו שמתמינים בתנור וטחין פי התנור בטיט, שרי לכלי עלמא (אור זרוע ותרוימת הדשן סימן ס"ט ואגור) וכמו שנתבאר לעיל סימן רנ"ד ויתבאר לקמן סוף סימן רנ"ט. ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין בשבת, כי זהו מכבוד וענג שבת. וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת, תישנין שמא אפיקורוס הוא (הר"ן פרק במה טומנין וכל בו):

סימן רנח - שמתר להשים ערב שבת בדבר קר על קדרה חמה. ובו סעיף אחד: א "מתר להניח מבעוד יום כלי שיש בו דבר

צ טור ושאר פוסקים ק טור לדעת הרא"ש והר"ן שם ר ר"ן לדעת רבנו יונה והרשב"א ש מדברי הרא"ש שם [סימן רנח] א שבת נ"א לגרסת הר"ף והרא"ש [סימן רנח] א שבת מ"ח כאב"י ב שם מ"ט ג שם וכרבא וכאוקמתא דרבניא, תוספות והרא"ש וטור והר"ן ושאר פוסקים ד בפרוש רש"י שם ה טור ורשב"א בתשובה ו שם במשנה וכדמפרש לה רב בגמרא נ' ז לדעת הרמב"ם בפרוש המשנה שם וכתב הבית יוסף שכן נראה מחבורו ח שם נ"א ט שם י שבלי הלקט בשם ר"י בר נתן כ שם בשם ר' בנימין ל תרוימת הדשן ותאגור בשם מהר"י מולין בשם המרדכי [סימן רכ] א שבת כ"ה מהא דרבי יהודה בר אלעאי ב מרדכי שם ושבלי הלקט א כל בו וספר חיי עולם

ב יבִישׁיהָה סְמוּךְ לַחֲשֵׁכָה יִשְׁאַל לְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ בְּלִשׁוֹן רָבָה עֲשׂוּתָם, עֲרֻכְתָּם, הַפְרִשְׁתָּם חֵלָה, וַיֹּאמֶר לָהֶם הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַעֲשְׂרִין אֵין צְרִיף לומר עֲשׂוּתָם (טור):

סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת. ובו ד' סעיפים:

א *ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כְּדִי שְׁעוֹר הַלּוּק ג' רבְעֵי מִיל אַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה (טור בְּסִימָן רצ"ג וּבְדִלְקָמֶן סוּף סִימָן ב), וְשְׁעוֹר מִיל הוּא שְׁלִישׁ שְׁעָה פְּחוֹת חֶלֶק שְׁלִישִׁים), אֵין מַעֲשְׂרִין אֶת הַנֵּר, וְאֵין מְטַבֵּילִין אֶת הַפְּלִים, וְאֵין מְדַלִּיקִין אֶת הַנֵּרוֹת, וְאֵין מַעֲרִבִין עֲרוּבֵי תַחֲמוּמִין (וְעַיֵן לְקַמֵּן סִימָן טט"ו סעיף ב), אֲכַל מַעֲשְׂרִין אֶת הַדְּמָא, וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמּוּן, וּמַעֲרִבִין עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת (וְעַיֵן לְקַמֵּן סִימָן שצ"ג). וּמֵתָר לומר לְאֵינוּ יְהוּדֵי בֵין הַשְּׂמֻשׁוֹת לְהַדְּלִיק גַּר לְצַרְף שַׁבָּת, יִבְּן לומר לוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכָה שֶׁהִיא לְצַרְף מְצוּהָ אוֹ שֶׁהוּא טְרוּד וְנִחַפֵּז עָלֶיהָ. הַגַּה וְכֵן מִי שֶׁקָּבַל עָלָיו שַׁבַּת שְׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם קֹדֶם חֲשֵׁכָה, כּוֹל לומר לְאֵינוּ יְהוּדֵי הַדְּלִיק הַנֵּר וּשְׁאֵר דְּבָרִים שֶׁצְרִיף (מַהרִ"ו סִימָן קי"ו). (וְעַיֵן לְקַמֵּן סִימָן ש"ב):

ב יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁצְרִיף לְהוֹסִיף מַחַל עַל הַקֹּדֶשׁ. הַיּוֹמֵן תּוֹסַפֵּת זֶה הוּא מַתְּחֵלֶת הַשְּׁקִיעָה שֶׁאֵין הַשְּׂמֻשׁ נֹרְאִית עַל הָאֶרֶץ עַד זְמַן בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְהַיּוֹמֵן הַזֶּה שֶׁהוּא שְׁלִשָּׁה מִלִּין וְרַבְעֵי, רָצָה לַעֲשׂוֹתוֹ כְּלוּ תּוֹסַפֵּת עוֹשֶׂה רָצָה לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מְקַצֵּת עוֹשֶׂה, וּבְלִבְד שְׁיוּסִיף אֵינוֹ זְמַן שֶׁיְהִיָּה וְדָא יוֹם מַחַל עַל הַקֹּדֶשׁ. וְשְׁעוֹר זְמַן בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת הוּא ג' רבְעֵי מִיל, שֶׁהֵם מִתְּחִלָּה אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֲמוֹת קֹדֶם הַלְּלָה. הַגַּה וְאֵם רוּצָה לְהַקְדִּים וּלְקַבֵּל עָלָיו הַשַּׁבָּת מִפְּלַג הַמִּנְחָה וְאֵילָף, הַרְשׁוֹת כְּדוֹ (טור וְאָגוּר בְּשֵׁם תּוֹסַפּוֹת פְּרָק תַּפְּלַת הַשַּׁחַר). (וְעַיֵן לְקַמֵּן סִימָן רס"ז):

ג יְמֵי שְׁאֵינוּ בְּקֵי בְּשְׁעוֹר זֶה, יְדַלִּיק בְּעוֹד שֶׁהַשְּׂמֻשׁ בְּרֹאשׁ הָאֵילָנוֹת. וְאֵם הוּא יוֹם הַמַּעֲנֵן, יְדַלִּיק בְּשֶׁהַתַּרְנַגּוּלִין יוֹשְׁבִים עַל הַקּוֹרָה מִבְּעוֹד יוֹם. וְאֵם הוּא בְּשֶׁהָ שֶׁאֵין

שֵׁם תַּרְנַגּוּלִים, יְדַלִּיק בְּשֶׁהַעוֹרְבִים יוֹשְׁבִים מִבְּעוֹד יוֹם:

ד הַאֲחֵר עֲנִית בְּרַכּוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁעֵדִין יוֹם הוּא, אֵין מַעֲרִבִין וְאֵין טוֹמְנִין, מִשּׁוּם דְּהָא קְבֵלָה לְשַׁבַּת עָלֶיהָ. וְהַלְּדִין הוּי אֲמִירַת מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת כְּעֲנִית בְּרַכּוֹ לְדִידֵהוּ:

סימן רסב - לקדוש השבת בשלחן ערוף ובכסות נקיה. ובו ג' סעיפים:

א *סדר שלחנו ויציע המשות ויתקן כל עניני הבית, כְּדִי שִׁימְצָאנוּ עֲרוּף וּמְסוּדָר בְּבָאוּ מִבֵּית הַכְּנִסֶּת. הַגַּה וְיִהְיֶה שֶׁלְּחָנוּ עֲרוּף כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת, וְכֵן הַמְּנַהֵג, וְאֵין לְשַׁנּוֹת. (טור סוּף סִימָן רפ"ט וּמְרַדְכֵי סוּף פְּרָק כָּל כַּתְּבֵי וְהַגְּהוֹת מִזְמוּנֵי פְּרָק כ"ט דְּשַׁבָּת):

ב בִּישְׁתַּדֵּל שִׁיְהִי לוֹ בְּגָדִים נְאִים לְשַׁבָּת. וְאֵם אֵי אֶפְשֵׁר לוֹ, לְפַחֹת יִשְׁלַשֵּׁל (פְּרוּשׁ יִשְׁלַשֵּׁלם כְּלָפֵי מִטָּה שִׁיְהִי אֲרַכִּים כְּמַדַּת הַעֲשִׂירִים הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵיתָם. רש"י שֵׁם) בְּגָדָיו לְמִטָּה דְרָף כְּבוֹד:

ג יִלְבַּשׁ בְּגָדָיו הַנְּאִים, וְיִשְׂמַח בְּבִיאַת שַׁבָּת כְּיוֹצֵא לְקִרְאַת הַמֶּלֶךְ וְכְיוֹצֵא לְקִרְאַת חֵתָן וְכֵלָה, דְּרַבִּי חֲנִינָא מַעֲטַף וְקָאֵי בְּפִנְיָא דְּמַעֲלֵי שַׁבָּתָא וְאָמַר בָּאוּ וְנִצַּא לְקִרְאַת שַׁבָּת מִלְּכָתָא. רַבִּי יַנָּאי אוֹמַר בּוֹאֵי כְּלָה בּוֹאֵי כְּלָה. הַגַּה וְיִלְבִּישׁ עֲצָמוּ בְּבִגְדֵי שַׁבָּת מִיַּד אַחַר שְׂרָחֵץ עֲצָמוֹ, וְזֶהוּ כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. וְעַל כֵּן לֹא יִרְחֵץ לְשַׁבָּת אֶלָּא סְמוּךְ לְעֶרְב, שֶׁלְּבִישׁ עֲצָמוֹ מִיַּד (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי הַתּוֹשָׁיִם):

סימן רסג - מי ומי הפדליקין, ואם יענו ביום המענן. ובו י"ז סעיפים:

א *יְהִיָּה זֶהִיר לַעֲשׂוֹת גַּר יְפֵה. בְּיוֹשׁ מְכוּנִים לַעֲשׂוֹת שְׂתֵי פְתִילוֹת, אֶחָד כְּנָגַד זְכוֹר וְאֶחָד כְּנָגַד שְׂמוֹר. הַגַּה וְיִכּוּלִין לְהוֹסִיף וְלְהַדְּלִיק ג' אוֹ ד' גְּרוֹת, וְכֵן נִהְגוּ. הָאֵשָׁה שֶׁשָּׂכְחָה פֶּעַם אַחַת לְהַדְּלִיק, מְדַלְקַת כָּל יְמֵיהָ ג' גְּרוֹת (מַהרִ"ל), כִּי יְכוּלִין לְהוֹסִיף עַל דְּבַר הַמְּכוּן נִגַּד דְּבַר אַחַר, וּבְלִבְד שֶׁלֹּא יִפְחַת (אֲשֶׁר"י וּמְרַדְכֵי מְסַכֵּת רֹאשׁ הַשְּׁנָה רִישׁ פְּרָק יוֹם טוֹב):

ב יֶאֱחָד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנְּשִׂים חַיִּבִים לְהִיּוֹת בְּכַתְּיָהֶם גַּר דְּלוּק בְּשַׁבָּת. אֶפְלוּ אֵין לוֹ מַה יֹּאכַל, שׂוֹאֵל עַל הַפְּתָחִים וְלוֹקַח שְׂמָן

וּמְדַלִּיק אֶת הַנֵּר, שְׂזָה בְּכָלֵל עֲנַג שַׁבָּת הוּא:

ג יְהַנְּשִׂים מִזְהָרוֹת כּוּ יוֹתֵר, הַמְּפָנֵי שְׂמֻצְיוֹת בְּבֵית וְעוֹסְקוֹת בְּצָרְכֵי הַבַּיִת. וְאֵם אֵין יְדוּ מִשְׁגַּת לְקִנּוּת גַּר לְשַׁבָּת וּלְקָדוּשׁ הַיּוֹם, גַּר שַׁבָּת קוֹדֶם. וְכֵן אֵם אֵין יְדוּ מִשְׁגַּת לְקִנּוּת גַּר לְשַׁבָּת וְגַר לְחַנְּפָה, גַּר שַׁבָּת קוֹדֶם מִשּׁוּם שְׁלוֹם הַבַּיִת, דְּאֵין שְׁלוֹם בְּבֵית כְּלָא גַּר (וְאֵם אֵין יְדוּ מִשְׁגַּת לְקִנּוּת יֵין לְקָדוּשׁ וְלְקִנּוּת גַּר חַנְּפָה, עַיֵן לְקַמֵּן סִימָן תרע"ח):

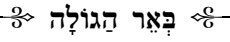
ד יֹא לֹא יִקְדִּים לְמַהֵר לְהַדְּלִיקוּ בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל, שְׂאָז אֵינוּ נִכְרַ שְׂמֻדְלִיקוּ לְכַבּוֹד שַׁבָּת. וְגַם לֹא יֵאָחֵר, "וְאֵם רוּצָה לְהַדְּלִיק גַּר בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל וּלְקַבֵּל עָלָיו שַׁבָּת מִיַּד, רִשְׁאֵי, כִּי כִּיּוֹן שְׂמַקְבֵּל עָלָיו שַׁבָּת מִיַּד אֵין זוֹ הַקְּדָמָה, וּבְלִבְד שִׁיְהִי מִפְּלַג הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה, שֶׁהוּא שְׁעָה וְרַבְעֵי קֹדֶם הַלְּלָה. הַגַּה וְעַיֵן לְקַמֵּן סִימָן רס"ז. וְאֵם הִיָּה הַנֵּר דְּלוּק מִבְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל, יִכְפְּנוּ וְיִחְזוֹר וְיִדְלִיקְנוּ לְצַרְף שַׁבָּת (טור):

ה כְּשִׁיְדַלִּיק יְבָרַךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הַעוֹלָם אֲשֶׁר קָדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנוּ לְהַדְּלִיק גַּר שֶׁל שַׁבָּת, אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. גַּם בְּיוֹם טוֹב צְרִיף לְכַרְף לְהַדְּלִיק גַּר שֶׁל יוֹם טוֹב. וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים כְּלָא שַׁבָּת יֵישׁ מִי שֶׁאֲמוֹר שֶׁלֹּא יְכַרְף, וְעַיֵן לְקַמֵּן סִימָן תר"י. הַגַּה יֵישׁ מִי שֶׁאֲמוֹר שְׂמַבְרָכִין קֹדֶם הַהַדְּלָקָה, וְיֵישׁ מִי שֶׁאֲמוֹר שְׂמַבְרָךְ אַחַר הַהַדְּלָקָה (מְרַדְכֵי סוּף בְּמָה מְדַלִּיקִין). וְכִדִּי שִׁיְהִי עוֹבֵר לַעֲשִׂיתוֹ, לֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ עַד לְאַחַר הַבְּרָכָה, וּמְשִׁימִין הֵיךְ לְפָנֵי הַנֵּר אַחַר הַהַדְּלָקָה וּמְבָרְכִין, וְאַחַר כֵּן מְסַלְּקִין הֵיךְ, וְזֶה מְקַרֵּי עוֹבֵר לַעֲשִׂיהָ, וְכֵן הַמְּנַהֵג (מַהרִ"ו):

ו לְבַחוּרִים הַהוֹלְכִים לְלַמַּד חוּץ לְבֵיתָם, צְרִיכִים לְהַדְּלִיק גַּר שַׁבָּת בְּחֻדְרָם, וּלְכַרְף עָלָיו, אֲכַל מִי שֶׁהוּא אֶצֶל אִשְׁתּוֹ אֵין צְרִיף לְהַדְּלִיק בְּחֻדְרוֹ וּלְכַרְף עָלָיו, לְפִי שֶׁאִשְׁתּוֹ מְבָרַכֵת בְּשִׁבְלֵהּ:

ז יֹא וְרַחַם שֶׁאֵין לוֹ חֻדָּר מִיַּחַד וְגַם אֵין מְדַלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ, צְרִיף לְהַשְׁתַּתֵּף בְּפְרוּטָה:

ח יְב' אוֹ ג' בְּעֵלֵי בְתִים אוֹכְלִים בְּמָקוֹם אֶחָד, יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל אֶחָד מְבָרַךְ עַל

ד שַׁבָּת ל"ד [סימן רסא] א שַׁבָּת ל"ד ב ר"י ג הרמב"ם בְּפֶרֶק ד מַהֲלָכוֹת שַׁבָּת הֵבִיאוּ הַטּוֹר וְהַבֵּית יוֹסֵף סִימָן ש"ב ד הַרִ"ף וְרֹאשׁ הַרִ"ן וְהַמְּגִיד בְּפֶרֶק ה בְּשֵׁם הַרְמַבְ"ן מִקָּא דְיוֹמָא פ"א ה הַמְּגִיד שֵׁם ו שַׁבָּת ל"ד וְכַרְבִּי יְהוּדָה וּבְדַמְפְּרָשׁ לָהּ רָבָא ז שֵׁם ל"ה ח מְרַדְכֵי ט בֵּית יוֹסֵף [סימן רסב] א מִקָּא דְרַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא שַׁבָּת קי"ט ב שַׁבָּת קי"ג ג שֵׁם קי"ח [סימן רסג] א טוֹר מִקָּא דְרַב הוֹנָא שַׁבָּת כ"ג ב טוֹר וְהַכָּל בּוֹ בְּסִימָן כ"ד ג לְשׁוֹן הַרְמַבְ"ם בְּפֶרֶק ה מַהֲלָכוֹת שַׁבָּת מִקָּא דְרַב שַׁבָּת כ"ה ד שַׁבָּת ל"א ה הַרְמַבְ"ם שֵׁם ו שַׁבָּת כ"ד ז שֵׁם ח תּוֹסַפּוֹת וְהַרִ"א וְהַרִ"א שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרְב שַׁבָּת בְּרָכוֹת כ"ז ט תּוֹסַפּוֹת בְּשַׁבָּת כ"ה וְהַרִ"א שֵׁם הַרְמַבְ"ם בְּפֶרֶק ה וּשְׁאֵר פּוֹסְקִים וְהַרִ"ן וְהַמְּרַדְכֵי וְרַב עַמְרָם וְסַמ"ק וְרַבְּנּוּ יְחָסִים י מְרַדְכֵי וְהַגְּהוֹת מִזְמוּנֵי בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי כ שֵׁם בְּתוֹסַפּוֹת וְטוֹר בְּשֵׁם יֵישׁ אוֹמְרִים ל מְרַדְכֵי שֵׁם מ בְּהַגְּהוֹת מְרַדְכֵי ג מְצָא בְּתוֹכָהּ אֲשַׁכְּנִים

מנוחה שלו, ויש מגמגם בדבר, ונכון לזה בספק ברכות ולא יברך אלא אחד. הגה אכל אנו אין נוהגין כן:

ט המדליקין בנזירות הבית ואוכלים בחצר, אם אין הנרות ארכות שדולקות עד הלילה, הוי ברכה לבטלה:

י לבעל הלכות גדולות, כיון שהדליק גר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה. ויעל פי זה נוהגות קצת נשים, שאחר שברכו והדליקו הנרות, משליכות לארץ הפתילה שבדן שהדליקו בה ואין מכבות אותה. ויש אומרים שאם תתנה קדם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו מועיל, ויש אומרים שאינו מועיל לה. ויש חולקים על בעל הלכות גדולות ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הגר אלא בתפלת ערבית, שפיון שאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכתם. ולדידן, כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי בברכו לדידהו. הגה והמנהג שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה, אם לא שתתנה תחלה, ואפלו תנאי בלב סגי (מרדכי). אבל שאר בני הבית מתרין במלאכה עד ברכו. ועקר הדלקה תלויה בנרות שמדליקין על השלחן, אבל לא בשאר הנרות שבבית (אור זרוע) וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פרק במה מדליקין):

יא יאף על פי שלא התפללו הקהל עדן, אם קדם היחיד והתפלל של שבת מבעוד יום, חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה, ואפלו אם אומר שאינו רוצה לקבל שבת:

יב אם רב הקהל קבלו עליהם שבת, המעוט נמשכים אחריהם על ברהם:

יג אדם שאב לעיר בערב שבת וכבר קבלו אנשי העיר עליהם שבת, אף על פי שעדין היום גדול, אם היו עליו מעות או שום חפץ, מניחו לפל:

יד אם ביום המענן טעו צבור וקשבו שחשכה והדליקו נרות והתפללו תפלת

ערבית של שבת, ואחר כך נתפזרו העבים וזרחה חמה, אינם צריכים לחזור ולהתפלל ערבית יאם כשהתפללו היה מפלג המנחה ולמעלה. ואם יחיד הוא ששעה בכך, צריך הוא לחזור ולהתפלל תפלת ערבית. וילענין עשיית מלאכה, בין צבור בין יחיד מתרים, דקבלת שבת היתה בטעות. ויש אומרים שאותם שהדליקו נרות אסורים בעשיית מלאכה ושאר אנשי הבית מתרין. ויש אומרים, שאותו גר שהדלק לשם שבת אסור לגע בו ולהוסיף בו שמן, ואפלו אם ככה אסור לטלטלו:

טו מי ששקה להתפלל מנחה בערב שבת עד שקבלו הקהל שבת, לא יתפלל מנחה באותו בית הנכנסת, אלא ילך חוץ לאותו בית הנכנסת ויתפלל תפלה של חל. ויהא שלא קבל שבת עמהם, אבל אם ענה וקבל שבת עמהם אינו יכל להתפלל תפלת חל, אלא יתפלל ערבית שמים:

טז אם בא לבית הנכנסת סמוך לקבלת הצבור שבת, מתחיל להתפלל מנחה, ואף על פי שבעודו מתפלל וקבלו הצבור שבת אין בכך פלוס, הואיל והתחיל בהתר:

יז יש אומרים, שמי שקבל עליו שבת קדם שחשכה מתר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה. הגה ומתן להנות מאותה המלאכה בשבת, וכל שכן במוצאי שבת. מי שמאחר להתפלל במוצאי שבת, או שממשך סעדו בלילה, מתר לומר לחברו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו, ומתן להנות ולאכל ממלאכתו, כן נראה לי:

סימן רסד - דיני הפתיחה והשמן. וכו' י' קעיפים:

א אין עושין פתיחה לגר של שבת, בין גר שעל השלחן בין כל גר שמדליק בבית, ומדבר שהאור אינו נאחז בו אלא נסרף סביביו והשלהבת קופצת, כגון צמר ושער וכיוצא בהם, אלא מדבר שהאור נתלה בו, כגון פשתן נפוצה ונגד שש וצמר גפן וקנבוס וכיוצא בהן. הגה ואם הדליק בדברים האסורים, אסור להשתמש לאורו (תשובת הרשב"א סימן קע"א). ויש אומרים

דאם יש גר אחד מדברים המתרים מתר להשתמש לאור האחרים, וכן דבר שאפשר בלא גר מתר לעשות אפלו אצל גרות האחרים, ולצרף שבת יש להקל בדיעבד (הגהות מרדכי פרק קמא ופרק ב דשבת):

ב יברך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו, אם נתפון להעבות (פרוש), לעשותה עבה) הפתילה יפדי להוסיף אורה אסור, ואם נתפון להקשות הפתילה יפדי שתהא עומדת ולא תשלשל למטה מתר. ומטעם זה מתר לברך דבר שמדליקין בו על גבי גמיו או קש יפדי לתן הפתילה בעששית. הגה נוהגין גרגיר של מלח וגריס של פול על פי הגר בערב שבת כדי שיהא דולק יפה בשבת (מימוני פרק ה וטור):

ג אין מדליקין גר לשבת אלא משמן הנמשך אחר הפתילה. ולפיכך אין מדליקין בזפת ולא בשעווה ולא בשמן העשוי מצמר גפן ולא באליה ולא בחלב, וכן אין מדליקין בעטרן, מפני שריחו רע וניחחו ויצא, ולא בצרי מפני שריחו נודף, שמא יסתפק ממנו ונמצא מתחייב משום מכבה:

ד אפלו נתן מעט שמן זית בשמנים אלו שאינם נמשכים ואז נמשכין, אין מדליקין בהם:

ה חלב מהתך וקרבי דגים אין מדליקין בהם. ואם נתן בהם מעט מאחת משמנים שמדליקין בהם, מתר להדליק בהם:

ו לשאר כל השמנים חוץ מאלו, מדליקים בהם, וימכל מקום שמן זית מצוה מן המבחר:

ז יברך זפת או שעווה או חלב סביב הפתילה, מדליקין בהם:

ח המדליק צריך שידליק רב מה שיוצא מן הפתילה מהגר:

ט אין צריך להבהב הפתילה (פרוש), ענין הבהוב יפל על דבר שאינו נשרף לגמרי וגם לא קיים לגמרי (אל תאכלו ממנו נא, תרגום יונתן, מהבהב). הגה ומפל מקום נהגו להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהיה מתרבת ויאחז בה האור יפה (טור):

⊕ באר הגולה ⊕

ס אור זרוע ע דעת עצמו פ אגדה צ שבלי הלקט ק הגהת מימוני בפרק ה בשם רבנו מאיר והמרדכי בפרק ב דשבת ר כל בו בשם הרי"ף ש תוספות והרא"ש פרק ב דשבת ורבנו ירמיהו בחלק ב והמגיד בשם הרמב"ן והרשב"א ת בית יוסף מדברי השור א מרדכי סוף פרק ב דשבת וריב"ש ב שבלי הלקט ג ברכות כ"ז ד בית יוסף ושבן נראה מדברי רבנו יונה ה הרא"ש שם והרשב"א שם ומלמידי רבנו יונה שם ור"י ו מרדכי סוף פרק ב דשבת בשם הגאונים ז שבלי לקט בשם הגאונים ח תרומת הדשן סימן ד ובכתביו סימן קנ"ג שמוצא בתשובה וכן הורו כמה גדולים ט מרדכי סוף פרק ב דשבת והגהות מימוני פרק ה ושם בתרומת הדשן י שם בתרומת הדשן ובכתביו סימן קנ"ג כ רשב"א בשם התוספות [סימן רסד] א שבת כ' ב טור והרא"ש והמרדכי ורב הפוסקים וכל גדולי צרפת ג שם כ"א ד שם כ' ה תוספות שם כ"ז ורא"ש פרק ב והר"ן שם והרמב"ם בפרק ה ושאר פוסקים ו שם כ"א ז המגיד שם פרק ה לגרסת הרי"ף והרמב"ם שם ח שבת כ' וכו"א ט שבת כ"ד וכו"א י שם כ"א בענין ונפשטה כ שם וכפרוש הרי"ף והרמב"ם בפרק ה ל שם כ"ד ובכתביו מ שם בתוספות נ שם כ' וכפרוש רש"י והרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים ס שם ע שם כ"ח וברבי עקיבא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רסד - דיני הפתילה והשמן

י אין מְדַלֵּקִין בְּסִמְרֻטִין אֶפְלוּ מִחֶרְכִּין: **סימן רסה - דין בָּלִים הַנֶּתְנִים** תחת הגר. ובו ד' סעיפים:

א אין נותנין כלי מְגַבֵּם מְלֵא שֶׁמֶן עַל פִּי הַנֵּר כְּדִי שֶׁיֵּהָא נוֹטֵף בְּתוֹכוֹ, גִּזְרָה שְׁמָא יִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ וְיִתְחַיֵּב מִשׁוּם מְכַבֵּה. וְאִם חִבְרוּ לוֹ בְּסִיד אוֹ בְּחֶרְסִית מִתָּר, דְּכִיּוֹן שֶׁהוּא כְּלִי אֶחָד בְּדִיל מִנֵּה מִשׁוּם אִסוּר שְׁבֵת:

ב לא ימלא קערה שֶׁמֶן וְיִתְנַנֵּה בְּצַד הַנֵּר וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה בְּתוֹכָהּ בְּשֶׁבִיל שֶׁתֵּהָא שׂוֹאֵבָתָּה, גִּזְרָה שְׁמָא יִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ:

ג אין נותנין כלי בשֶׁבֶת תחת הנר לקבל שֶׁמֶן הַנוֹטֵף, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּל כְּלִי מֵהֵיכַנּוּ. וְיִתָּר לִתְנוּ מִבְּעוֹד יוֹם, וְהַשֶּׁמֶן הַנוֹטֵף אִסוּר לְהִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ בְּשֶׁבֶת. הַגָּה וְאִסוּר לְגַע בְּנֵר דוֹלֵק כִּשְׁהוּא תְּלוּי, אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ מְטַלְטְלוּ וְאִין בּוֹ מִשׁוּם מְקַצֵּה בְּגִיזָה בְּעֶלְמָא. מִכָּל מְקוֹם אִסוּר פֶּן יִתְנַנֵּד קֶצֶת מְגִיעָתוֹ וְיִשָּׂה (אור זרוע):

ד ינותנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות, מִפְּנֵי שְׂאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ וְאִין כָּאֵן בְּטוֹל כְּלִי מֵהֵיכַנּוּ, אֲבָל לא יתן לתוכו מים אֶפְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם מִפְּנֵי שֶׁמְקַרֵּב זְמַן כְּבוּי הַנִּיצוּצוֹת. וְיִמְכַּל מְקוֹם מִתָּר לִתֵּן מִים בְּעִשָּׂשִׁית שְׂמֻדְלִיקִים בָּהּ בְּעֶרֶב שְׁבֵת, כִּיּוֹן שְׂאִינוּ מִתְּפוֹן לְכַבּוּי אֲלֵא לְהַגְבִּיחַ הַשֶּׁמֶן. הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֶפְלוּ מִתְּפוֹן לְכַבּוּי שְׂרִי, מֵאַחַר שְׂאִין הַמִּים בְּעִין אֲלֵא תחת השֶׁמֶן, לא הוּי אֲלֵא גֵרֵם כְּבוּי, וְכֵן נוֹהֲגִין (סמ"ג):

סימן רסו - דין מי שֶׁהִחֲשִׁיף ל' בַּדְרָף. ובו י"ג סעיפים:

א מי שֶׁהִיָּה בֵּא בַּדְרָף וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם וְהִיָּה עִמּוֹ מְעוֹת, וְיֵשׁ לוֹ חֲמוּרוֹ וְגַם יֵשׁ

עִמּוֹ אִינוּ יְהוּדִי, לא יניח פיסו על חמורו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְצַוֵּה עַל שְׂבִיתתוֹ, אֲלֵא נוֹתֵן פִּיסוֹ לְאִינוּ יְהוּדִי הַהוֹלִיכּוֹ לוֹ וְלִמְצַאֵי שְׁבֵת לִזְקָחוֹ מִמֶּנּוּ, בְּרֹאפְלוּ לא נתן לוֹ שְׂכָר עַל זֶה, וְאִף עַל פִּי שְׁתַּנּוּ לוֹ מִשְׁחֻשְׁכָּה, מִתָּר. אֲבָל אִם מְצַא מְצִיאָה, אִינוּ יִכּוֹל לְתַנּוּ לְאִינוּ יְהוּדִי אֲלֵא אִם בֵּן בָּאָה לְיָדוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, דְּהִשְׁתָּא הוּיָא כְּפִיסוֹ:

ב אם אין עִמּוֹ אִינוּ יְהוּדִי, מניחו על חמורו, וְכֵדִי שְׂלֵא יֵהָא חֵיב מִשׁוּם מִחְמַר (פרוש, מנהיג את החמור) אִי אֵיכָא עֲקִירָה וְהַנְּחָה, יִמְנִיחוּ לְאַחַר שְׁעָקְרָה יָד וְרַגְלָא לְלַבְתָּ, דְּלֵאוּ עֲקִירָה הִיא, וְכִשְׁהִיא עוֹמֶדֶת נוֹטֵל הַיִּמְנָה, וְלְאַחַר שֶׁתְּחִזּוּ וְתַעֲקֹר רַגְלָהּ יִנְחֶנּוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂצִירָף לִיְהִיר מְלֵהֲנֵהִיגָה בְּקוֹל רֵם כֹּל זְמַן שֶׁהַפִּיס עָלֶיהָ. הַגָּה וְהוּא לא ירכב על החמור אֲלֵא יֵלֵךְ בְּרַגְלָיו. וְאִם הוּא צִירָף לְצֵאת חוּץ לְתַחוּם מִפְּנֵי שֶׁמְתִירָא מִן הַלְסָטִים אוֹ שְׂאָר סַפְנָה, וְאֶפְלוּ הוּא תוֹף תְּתַחוּם, יִכּוֹל לִישֵׁב עַל חֲמוּר וְלִרְכַּב (ריב"ש וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תִּשְׁב"ץ):

ג הִיָּה עִמּוֹ חֲמוּרוֹ וְחָרַשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן, יִנְחֶנּוּ עַל חֲמוּר וְלא יתְנַנֵּה לְאַחַד מֵאֵלּוּ:

ד הִיָּה עִמּוֹ חָרַשׁ וְשׁוֹטֵה וְיִתְנַנֵּה לְשׁוֹטֵה, לְפִי שְׂאִין לוֹ דַּעַת כָּלָל:

ה שׁוֹטֵה וְקָטָן, יתְנַנֵּה לְשׁוֹטֵה, שֶׁהַקָּטָן יבא לְכָלָל דַּעַת. וְחָרַשׁ וְקָטָן, יתְנַנֵּה לְמִי שְׂצִירָה:

ו יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁכְּשׁוֹתְנוּ לְאַחַד מֵאֵלּוּ, מְנִיחוּ עָלָיו כִּשְׁהוּא מְהַלֵּךְ וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ כִּשְׁהוּא עוֹמֵד. הַגָּה וְדוֹקָא כְּשׁוֹתְנָן לְהֵם מִשְׁחֻשְׁכָּה, אֲבָל כְּשׁוֹתְנָן לְהֵם מִבְּעוֹד יוֹם מִתָּר בְּכָל עֵינָן:

ז אם אין עִמּוֹ שׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, יִטְלַטְלוּ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. וְדוֹקָא פִּיסוֹ אוֹ מְצִיאָה שְׁבָאָה לְיָדוֹ, אֲבָל אִם לא בָּאָה לְיָדוֹ לא:

ח יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדוֹקָא מִי שֶׁהִחֲשִׁיף לוֹ בְּדְרָף, שֶׁהִיָּה סְבוּר שְׂעִדָּן יֵשׁ שְׁהוֹת בְּיוֹם, אֲבָל מִי שֶׁצִּיא מִבֵּיתוֹ סְמוּךְ לְחֻשְׁכָּה וְשָׂכַח וְהוֹצִיא לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים, לא הִתִּירוּ לוֹ בְּשׁוּם אֶחָד מֵהַדְּרָכִים הָאֵלּוּ:

ט הַגִּיעַ לְחֻצֵר הַחִיצוֹנָה הַמְשֻׁמָּתָה, נוֹטֵל מֵעַל חֲמוּר כְּלִים הַנְּטִלִים, וְשְׂאִינָם נְטִלִים, מִתִּיר אֶת הַחֲבָלִים וְהַשָּׂקִים נוֹפְלִים. וְאִם הִיָּה טְעוּנָה כְּלִי זְכוּכִית שְׂאִסוּר לְטַלְטֵלָם, כְּגוֹן שֶׁהֵם כּוֹסוֹת שֶׁל מְקִיזֵי דָם שְׂאִין רְאוּיִם בְּשֶׁבֶת לְכֹלֵם לְפִי שֶׁהֵם מְאוּסִים, וְאִם יִפְלוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, מְנִיחַ תְּתִיחֵם כְּרִים וְכִסְתוֹת. וְדוֹקָא בְּמִשְׁאוֹת קִטְנִים שֶׁיִּכּוֹל לְשַׁמֵּן מִתְּתִיחֵן, אֲבָל אִם הֵם גְּדוּלִים שְׂאִינוּ יִכּוֹל לְשַׁמֵּן הַכְּרִים מִתְּתִיחֵן, אִסוּר לְהִנְיָחֵם תְּתִיחֵן, מִפְּנֵי שֶׁמְכַבֵּל כְּלִי מֵהֵיכַנּוּ (פרוש, מִהַשְׁמִישׁ שֶׁהִיָּה מוֹכֵן לוֹ), אֲלֵא פוֹרְקָן בְּנַחַת שְׂלֵא יִשְׂבְּרוּ, וְלא יניחם על הַבְּהֵמָה מִשׁוּם צַעַר בְּעָלֵי חַיִּים:

י כִּשְׂכָה לוֹ בְּדְרָף וְתַפְלִין בְּרֹאשׁוֹ, אוֹ שְׂיוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְדוּרָשׁ בְּשֻׁדָּה וְחֻשְׁכָּה לוֹ, מְנִיחַ יָדוֹ עָלֵיהֶם עַד שֶׁמְגִיעַ לְבֵיתוֹ. וְאִם יֵשׁ בֵּית סְמוּךְ לְחוּמָה שְׂנַשְׂמָרִים בְּתוֹכוֹ, מְנִיחֵן שָׁם:

יא הִיָּה חֲבִילתוֹ מְנַחַת עַל כְּתָפוֹ וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם, רֵץ תְּתִיחֵה עַד בֵּיתוֹ. וְדוֹקָא רֵץ, אֲבָל לִילָף לְאֵט לא, כִּיּוֹן דְּלִית הַכְּרָא אֲתִי לְמַעַבְדַּ עֲקִירָה וְהַנְּחָה, דְּזְמַנִּין קְאִי וְלאוּ אַדְעֵתָּה, אֲבָל רֵץ אֵית לָהּ הַכְּרָא. וְכִי מְטִי לְבִיתָהּ, כִּי הֵיכִי דְּלֵא קְאִי פְרַתָּא

באר הגולה

פ רבנו ירחם בחלק ב בשם התוספות [סימן רסה] א שבת כ"ח וכתבא קמא ב שם ג שם מ"ב ד שם מ"ז ה תשובת הגאונים בשם רב נטוראי גאון [סימן רסו] א שבת קנ"ג ב רמב"ם פרק ו מהלכות שבת ג שם והר"ש ורבנו ירחם בשם התוספות ד שם בגמרא וכלשנא קמא ה שם במשנה ו שם בגמרא ז הרמב"ם פרק כ' ח שם בגמרא ט שם י שם כ שם בענין ולא אפסקא הלכתא בהדיא ופסק הר"ף והרא"ש דעביד כמר עביד ל המגיד בשם הרשב"א והרמב"ן ושאר מפרשים מ שם בגמרא נ רבנו ירחם חלק א בשם יש מפרשים ס שם במשנה ע שם קנ"ד פ ביצה ט"ו צ שבת קנ"ג

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

וְאֶשְׁתַּכַּח דְקָא מְעִיל מְרֻשׁוֹת הַרְבִּים
לְרֻשׁוֹת הַיְחִיד, זֹרֵק לָהּ בְּלֹאֲחֵר יָד, דְּהֵינּוּ
שְׂלָא כְּדָרְךָ זְרִיקָה, כְּגוֹן מִכְתְּפֵי
וּלְאַחֲרֵי:

יב יֵשׁ אֹמְרִים דְּדוֹקָא בְּחִבְלָה הַתִּירו
לְעֻשׂוֹת כֵּן אֲבָל לֹא בְכִיסוֹ, יֵינֵשׁ אֹמְרִים
דְּהוּא הַדִּין לְכִיסוֹ. הַגָּה וּמִי שֶׁשָּׂכַח כִּיסוֹ
עָלָיו בְּשֶׁבֶת, אִם הוּא בְּבֵיתוֹ יִכּוֹל לִילֵךְ עִמּוֹ
לְחֹדֶר לְהַתִּיר חֲגוּרוֹ וְלִפְלֵי שָׁם לְהִצְנִיעוֹ, וְאִם
הוּא בְּשׁוּק, אֲסוּר לְהִבְיֹאוֹ לְבֵיתוֹ, וְכִּי מִתִּיר
חֲגוּרוֹ בְּשׁוּק וְהוּא נּוֹפֵל, וְאֹמֵר לְאִינוּ יְהוּדֵי
לְשֹׁמְרוֹ, וְאִם מְבִיאוֹ אֵין לְחַשׁ (אֲגָדָה מִסְכַּת
בִּיצָה, בֵּית יוֹסֵף סִימָן ש"ט). וְעַיֵן לְקַמְן סִימָן
ש"י, אִם הִפִּיס תְּפוּר בְּכַדּוֹ מַה דֵּינוּ:

יג שְׂמַצָּא אַרְנַנְקִי בְּשֶׁבֶת אֲסוּר לְטָלוֹ, אָף עַל
פִּי שְׂרִיא פֶן יִקְדַּמְנוּ אַחֵר:

סִימָן רסז - דִּינֵי הַתְּפִלָּה בְּעָרָב

שֶׁבֶת. וְכו' ג' סְעִיפִים:

א בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה בְּעָרָב שֶׁבֶת אֵין נּוֹפְלִין
עַל פְּנֵיהֶם:

ב מִקְדִּימִין לְהַתְּפַלֵּל עַרְבִית יוֹתֵר מִמִּימּוֹת
הַחַל יִבְכַּפְּלַג הַמִּנְחָה יִכּוֹל לְהִדְלִיק וְלִקְבֹּל
שֶׁבֶת בְּתַפְלַת עַרְבִית וְלֹאֲכַל מִיָּד (וְעַיֵן
לְעִיל סִימָן רל"ג בְּצִד מְשַׁעְרֵין שַׁעוֹר פְּלַג
הַמִּנְחָה):

ג בְּכַרְכַּת הַשְּׂפִיכָנוּ אֵינוּ חוֹתֵם בָּהּ שׁוֹמֵר
עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא בֵּינוֹן שֶׁהֵגִיעַ לְכֻבְּצַל
כְּנֶפֶיךָ תְּסַתִּירָנוּ אֹמֵר וּפְרַס סַכַּת שְׁלוֹם
עָלֵינוּ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָךָ, כְּרוּךְ אַתָּה ה' **ה'**
הַפּוֹרֵס סַכַּת שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם:

סִימָן רסח - דִּין הַטּוֹעָה

בְּתַפְלַת הַשֶּׁבֶת. וְכו' י"ג סְעִיפִים:

א אֹמֵר וְיִכְלוּ בְּתַפְלַת עַרְבִית:

ב אִם טָעָה וְהַתְּחִיל תְּפִלַּת הַחַל, גּוֹמֵר
אוֹתָהּ בְּרַכָּה שְׁנוֹפֵר בָּהּ שְׂטָעָה וּמִתְחִיל
שֶׁל שֶׁבֶת, לֹא שָׁנָא נִזְכָּר בְּכַרְכַּת אַתָּה
חוּנָן, לֹא שָׁנָא נִזְכָּר בְּכַרְכָּה אַחַת מִשְׁאֵר
הַבְּרָכוֹת, בֵּין בְּעַרְבִית בֵּין בְּשַׁחְרִית מוֹסֵף
וּמִנְחָה. יֵינֵשׁ אֹמְרִים דְּכַמוֹסָף פּוֹסֵק
אֶפְלוּ בְּאֻמְצַע בְּרַכָּה:

ג אִם הִזָּה סְבוּר שְׁהוּא חַל וְהַתְּחִיל אֲדַעְמָא
דְּחַל, וּמִיָּד בְּשֹׁמֵר תִּיבַת אַתָּה נִזְכָּר, קִדְּם
שְׁאֵמֵר חוּנָן, הִזָּה לָהּ הַתְּחִיל בְּשָׁל חַל,
וּגּוֹמֵר אוֹתָהּ בְּרַכָּה. אֲבָל אִם הִזָּה יוֹדַע
שְׁהוּא שֶׁבֶת, וְשָׂלָא בְּכּוֹנֵה הַתְּחִיל תִּיבַת
אַתָּה, אֶפְלוּ אִם הוּא בְּתַפְלַת שַׁחְרִית
שְׂאִינָה פּוֹתַחַת בְּאַתָּה אֵינוּ גּוֹמֵר בְּרַכַּת
אַתָּה חוּנָן, דְּחֻשְׁבִּינָן לָהּ כְּטָעָה בְּתַפְלַת
שֶׁבֶת בֵּין זו לְזוֹ. הַגָּה דְּהָרִי יִכּוֹל לֹמֵר אַתָּה
קִדְּשַׁת אוֹתָהּ אַחַד (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן י"ד):

ד יְמֵי שֶׁהַתְּפַלֵּל תְּפִלָּה שֶׁל חַל בְּשֶׁבֶת וְלֹא
הַזְכִּיר שֶׁל שֶׁבֶת, לֹא יִצָּא. וְאִם הַזְכִּיר שֶׁל
שֶׁבֶת בְּתוֹךְ י"ח, אָף עַל פִּי שְׂלָא קִבַּע
בְּרַכָּה לְשֶׁבֶת, יִצָּא. הַגָּה בְּמוֹסָף אֶפְלוּ לֹא
אָמַר וְכַמוֹסָף אֶפְלוּ אֶת חוֹבוֹתֵינוּ בְּתַמִּידֵי
יוֹם וְכַקְרָבָן מוֹסָף, יִצָּא. (בֵּית יוֹסֵף סִימָן רפ"ו
בְּשֵׁם הַרֵא"ש פֶּרֶק מִי שְׂמָחוּ):

ה טָעָה וְהַתְּפַלֵּל שֶׁל חַל בְּשֶׁבֶת וְלֹא הַזְכִּיר
שֶׁל שֶׁבֶת, אִם עָקַר רְגְלָיו חוּזֵר לְרֹאשׁ,
וְאִם לֹא עָקַר רְגְלָיו, אָף עַל פִּי שְׁסִים
תְּפִלָּתוֹ, אֵינוּ חוּזֵר אֲלֵא לְשֶׁל שֶׁבֶת. (וְש"צ
שֶׁשָּׂכַח שֶׁל שֶׁבֶת בְּשַׁחְרִית עַיֵן לְעִיל סִימָן
קכ"ו):

ו טְהוֹעָה בְּתַפְלַת שֶׁבֶת וְהַחְלִיף שֶׁל זו בְּזוֹ,
אֵינוּ חוּזֵר. וְיֵינֵשׁ אֹמְרִים שְׂאִם הַחְלִיף שֶׁל
מוֹסָף בְּאַחֲרַת אוֹ אַחֲרַת בְּשָׁל מוֹסָף,
חוּזֵר:

ז חוּזְרִים לֹמֵר וְיִכְלוּ, מִשּׁוּם יוֹם טוֹב
שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת שְׂאֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ
בְּתַפְלָה, וְגַם לְהוֹצִיא לְמִי שְׂאֵינוּ יוֹדַע.
וְאֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל רֶם וּמְעַמֵּד:

ח לְאֹמֵר ש"צ בְּרַכָּה אַחַת מִעֵין שֶׁבַע,
יֵינֵשׁ הַיְחִיד אֹמֵר אוֹתָהּ. הַגָּה מִיָּהוּ, אִם
הַיְחִיד רוֹצֵה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, יִכּוֹל לְאָמְרָה
בְּלֹא פְתִיחָה וּבְלֹא תְּתִימָה, וְכֵן נוֹהֲגִין
הַצְּבוּר לְאָמְרָה עִם ש"צ בְּלֹא פְתִיחָה
וְתִימָה (אֲבִינְרָהם וְכַל ב'ו):

ט יוֹם טוֹב שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת אֵינוּ מְזַכִּיר
שֶׁל יוֹם טוֹב בְּכַרְכָּה מִעֵין שֶׁבַע (פְּרוּשׁ,
אֵל עָלְיוֹן קוֹנֵה וְכו'):

י אֵין אֹמְרִים בְּרַכָּה מִעֵין שֶׁבַע בְּבֵית
חַתָּנִים וְאֲבָלִים, דְּלִיבָא טַעְמָא דְּמִאֲחֻרִין
לְבֹא שְׂיָהּוּ נְזוּקִין:

יא עָף בְּשֶׁבֶת שְׂאֵחֵר יוֹם טוֹב אֹמְרִים בְּרַכָּה
מִעֵין שֶׁבַע:

יב אֵין לְדַבֵּר בְּשֶׁעָה שְׂאֹמְרִים וְיִכְלוּ וְלֹא
בְּשֶׁעָה שְׂאֹמֵר ש"צ בְּרַכָּה מִעֵין שֶׁבַע:

יג אִם הַתְּפַלֵּל שֶׁל חַל וְלֹא הַזְכִּיר שֶׁל שֶׁבֶת
אוֹ שְׂלָא הַתְּפַלֵּל כָּלֵל, וְשָׁמַע מִש"ץ בְּרַכָּה
מִעֵין שֶׁבַע מִרֹאשׁ וְעַד סוּף, יִצָּא:

סִימָן רסט - דִּין הַקְּדוּשָׁה בְּבֵית

הַכְּנֶסֶת. וְכו' סְעִיפָה אַחַד:

א אִנוֹהֲגִין לְקַדְּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וְאֵין לְמַקְדֵּשׁ
לְטַעַם מִיָּין הַקְּדוּשָׁה אֲלֵא מִטְעִימוֹ לְקַטֵּן,
יְדֵאִין קְדוּשָׁה אֲלֵא בְּמַקּוֹם סְעֵדָה (וְעַיֵן
לְקַמְן סִימָן רע"ג). וּמַעֲקָרָא לֹא נִתְקַן אֲלֵא
בְּשִׁבִיל אוֹרְחִים דְּאֲכָלִי וְשְׂתֵי כְּבִי כְּנִישְׁתָּא
לְהוֹצִיאֵם יְדֵי חוֹבְתָם, וְיַעֲכָשׁוּ אָף עַל גַּב
דְּלֹא אֲכָלִי אוֹרְחִים כְּבִי כְּנִישְׁתָּא לֹא
בְּטָלָה הַתְּקֵנָה, זְהוֹ טַעַם הַמַּקּוּמוֹת שְׁנִהְיִנוּ
לְקַדְּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְאֲבָל יוֹתֵר טוֹב
לְהַנְהִיג שְׂלָא לְקַדְּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכֵן
מִנְהַג אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: הַגָּה וְנִהְיִנוּ לְעַמֵּד
בְּשֶׁעָה שְׂמַקְדְּשִׁין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת:

סִימָן רסז - לֹמֵר מִשְׁנַת בְּמָה

מְדַלִּיקִין. וְכו' ב' סְעִיפִים:

א אִנוֹהֲגִים לֹמֵר פֶּרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין.
יְהִסְפְּרִידִים אֹמְרִים אוֹתוֹ קִדְּם תְּפִלַּת
עַרְבִית, וְהוּא הַנּוֹכָח:

ב יֵישׁ שְׂאֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב שֶׁחַל
לְהִיּוֹת בְּעָרָב שֶׁבֶת, יֵינֵשׁ שְׂאֵין אֹמְרִים
אוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת שֶׁל חַנּוּכָה. הַגָּה וְאֵין נוֹהֲגִין
כֵּן בְּחַנּוּכָה. וּבְשֶׁבֶת שֶׁל חַל הַמוֹעֵד אֵין
אֹמְרִים אוֹתוֹ (מְנִיגִים), וְכֵן בְּיוֹם טוֹב שֶׁחַל
לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת אֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ (מַהֲרִ"ל
הַלְכוֹת סָפָה):

סִימָן רעא - דִּינֵי קְדוּשָׁה עַל הַיַּיִן.

וְכו' י"ז סְעִיפִים:

א כְּשֶׁיִּכְבֵּא לְבֵיתוֹ יִמְהַר לְאֲכַל מִיָּד:
ב בְּנִשְׁיָם חֲתִיבוֹת בְּקְדוּשָׁה אָף עַל פִּי שְׁהוּא
מְצוּת עֲשֵׂה שְׁהַזְמַן גְּרָמָא (פְּרוּשׁ, מְצוּת

⦿ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⦿

ק הַר"ן שֶׁם הַרמב"ן ר הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק י"ג בְּשֵׁם הַרמב"ן וְהַגְּהוֹת בְּפֶרֶק ב' בְּשֵׁם סמ"ק וְכֵן פֶּתַח בַּסְמ"ג וְרַבְנּוּ יִרְחֵם הַבֵּיא לְשׁוֹן ב' הַסְּבָרוֹת וְלֹא הַכְרִיעַ ש הַרֵא"ש
וְהַר"ן בְּפֶרֶק קָמָא דְּמִצְעָא וְשֹׁאֵר פּוֹסְקִים [סִימָן רסז] א טוֹר ב' שֶׁם מְהָא דר' יוֹסִי שֶׁבֶת ק"י ח ג שֶׁם תּוֹסְפוֹת וְהַרֵא"ש מְהָא דְּרַב צְלִי שֶׁל שֶׁבֶת בְּעָרָב שֶׁבֶת בְּרָכוֹת
כ"ז ד טוֹר עַל פִּי הַמְּדַרְשׁ וְשֹׁאֵר אֵיתָא בִּירוּשָׁלַיִם [סִימָן רסח] א שֶׁבֶת ק"י ט ב בְּרָכוֹת כ"א ג הַרֵא"ש ור"י שֶׁם ד ר' יוֹנָה וְהַרמב"ם בְּפֶרֶק י' מִהַלְכוֹת תְּפִלָּה וּסְמ"ג
בְּסִימָן י"ט ה תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן י"ד ו רמב"ם בְּפֶרֶק י' מִהַלְכוֹת תְּפִלָּה וּסְמ"ג סִימָן י"ט מְהָא דר' אוֹשְׁעָנָא שֶׁבֶת כ"ד ז בֵּית יוֹסֵף ח סמ"ק סִימָן י"א וְהַגְּהוֹת מִמְּוִנֵי
בְּפֶרֶק י' מִהַלְכוֹת תְּפִלָּה ט שְׁבִלִי הִלְקֵט בְּשֵׁם ר' בְּנִימִין י' שֶׁם כ תּוֹסְפוֹת וְהַרֵא"ש בְּפֶרֶק עַרְבִי פְּסָחִים וְהַמְּדַרְכֵי שֶׁם וּבְפֶרֶק ט"ז דְּשֶׁבֶת וְהַתְּרוּמָה ל טוֹר מְהָא דְּשֶׁבֶת
כ"ד מ שֶׁם בְּשֵׁם אֲבִי הַעֲזָרָה וְהַמְּדַרְכֵי פֶרֶק ב דְּשֶׁבֶת וּסְמ"ג בְּסִימָן י"ט בְּשֵׁם ר"י נ שֶׁבֶת כ"ז ס מַהֲר"י אֲבוּהָב בְּשֵׁם סְפָר הַמְּנִיגִים ע רִיב"ש בְּתוֹשֻׁבָה וְכַשֵּׁם סְפָר
הַמְּנִיגֵי פ טוֹר עַל פִּי מְעֻשָׂה מִסְפָּר חֲסִידִים צ טוֹר בְּשֵׁם רַב מִשָּׁה גָּאוֹן [סִימָן רסט] א טוֹר ב פְּסָחִים ק"א ג ר"ן וְרַמְבַּ"ם בְּתוֹשֻׁבָה וְהַמַּגִּיד בְּפֶרֶק כ"ט וְהַרְשִׁב"א
בְּתוֹשֻׁבָה ד בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַרֵא"ש שֶׁם בְּפְסָחִים וְהַטוֹר וְרַבְנּוּ יִרְחֵם [סִימָן ער] א טוֹר ב בֵּית יוֹסֵף ג טוֹר ד מַהֲר"י אֲבוּהָב בְּשֵׁם הָאֲרָחוֹת חֲתִים בְּשֵׁם יֵשׁ
אֹמְרִים [סִימָן רעא] א טוֹר מְהָא דְּזָכְרָהוּ עַל הַיַּיִן כו' בְּפְסָחִים ק"ו וְהַרמב"ם בְּפֶרֶק כ"ט וְהַרֵא"ש מְהָא דְּבְרָכוֹת כ"ז ב בְּרָכוֹת כ'

עשה התלויה בזמן, משום דאתקש זכור לשמור, והגי נשי הואיל ואיתנהו בשמירה אתנהו בזכירה. ומוציאות את האנשים, הואיל ותיבות מן התורה כמותם:

ג אם אין ידו משגת לקנות זין לקדוש ולהכין צרכי סעדה לכבוד הלילה ולכבוד היום ולקדוש היום, מוטב שיקנה זין לקדוש הלילה ממה שיכין צרכי הסעדה או ממה שיקנה זין לצורך היום. והא דתניא כבוד יום קודם לכבוד לילה, הינו, דוקא בשאר צרכי סעדה, אבל אם אין לו אלא כוס אחד לקדוש, כבוד לילה קודם לכבוד יום:

ד יאסור לטעם כלום קדם שיקדש, האפלו מים, ואפלו אם התחיל מבעוד יום יצריך להפסיק, שפורס מפה ומקדש. ואם היו שותים זין תחלה, אינו אומר אלא קדוש בלבד בלא ברפת היין, ואחר כך מברך ברפת המוציא. ואם אין לו זין ומקדש על הפת אינו מברך המוציא. ויש אומרים שאף כשמקדש על היין אינו מברך המוציא:

ה כשנים שהיו שותים ואמרו באו ונקדש קדוש היום, נאסר עליהם לשתות עד שיקדשו. ואם רצו לחזור ולשתות קדם שיקדשו, אף על פי שאינם רשאים, צריכים לחזור ולברך תחלה בורא פרי הגפן ואחר כך ישתו. הגה אדם ששכח לקדש עד לאחר שברך ברפת המוציא ונזכר קדם שאכל, קדש על הפת ואחר כך יאכל, אבל בהבדלה יאכל תחלה, דהרי אין מבדילין על הפת (הגהות אלפסי ומרדכי פרק במה מדלוקין):

ו לאם גמר סעדתו וקדש היום קדם שברך ברפת המזון, מברך ברפת המזון על כוס ראשון ואחר כך אומר קדוש היום על כוס שני, ויצריך להזכיר של שבת בברפת המזון אף על פי שמברך קדם קדוש. הגה ויש אומרים דאינו מזכיר של שבת, דאזלינן בתר תחלת הסעדה, וכן עקר, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ח. ויש מחלקת אם יטעם מכוס של ברפת המזון קדם שיקדש, גם אם צריך לאכל מעט אחר הקדוש כדי

שיהא הקדוש במקום סעדה ויש אומרים דאף בגמר סעדתו אינו מברך ברפת המזון תחלה, אלא פורס מפה ומקדש ומברך המוציא ואוכל מעט ואחר כך מברך ברפת המזון. הגה והכי נהוג, להוציא את נפשו מפלגת סכרא ראשונה:

ז אף על פי שאסור לו לטעם קדם קדוש, אם טעם מקדש:

ח אם לא קדש בלילה, בין בשוגג בין במזיד, יש לו תשלומין למחר כל היום: הגה ואומר כל הקדוש של לילה (בית יוסף) מלבד ויכלו (ארחות חיים בשם תוספות):

ט יצריך שתהיה מפה על השלחן תחת הפת, ומפה אחרת פרוסה על גביו:

י ימקדש על כוס מלא זין, שלא יהיה פגום. וטעון כל מה שטעון כוס של ברפת המזון. ואומר ויכלו מעמד, ואחר כך אומר בורא פרי הגפן ואחר כך קדוש. הגה ויכול לעמד בשעת הקדוש, ויותר טוב לישב (כל בו). ונהגים לישב אף בשעה שאומר ויכלו רק כשמתחילין עומדין קצת לכבוד השם, כי מתחילין יום הששי ויכלו השמים ונרמז השם בראשי תבות. וכשמתחיל יתן עיניו בנרות (מהרי"ל ושכל טוב), ובשעת הקדוש בכוס של ברכה, וכן נראה לי עין לעיל סימן קפ"ג סעיף ד':

יא אם אין לו אלא כוס אחד, מקדש בו בלילה ואינו טועם ממנו, שלא יפגימו, האלא שופך ממנו לכוס אחר וטועם זין של קדוש מהכוס השני, ולמחר מקדש במה שנשאר בכוס ראשון. ואם לא היה בו אלא רביעית בצמצום ונחסר ממנו בלילה, מוזגו למחר להשלימו לרביעית. והינו, דוקא כשיש לו כוס אחר להבדלה, שאם לא כן מוטב שיניחנה להבדלה שאי אפשר בפת, משיקדש עליו ולא יהא לו זין להבדלה. ואם יש לו שני כוסות מצמצמים אחר מזיגה, יקדש בלילה באחד ויבדיל על השני, ולא יקדש ביום, דקדוש הלילה עדיף:

יב יאחר שקדש על הכוס נוטל ידיו ומברך על נטילת ידיו. ואם נטל ידיו קדם קדוש,

גלי דעתה דרפתא חביבא לה, ולא יקדש על היין אלא על הפת. הגה ויש אומרים דלכתחלה יש לטל ידיו קדם הקדוש ולקדש על היין (הרא"ש ומרדכי פרק ערבי פסחים ורשב"א ונהגות מימני פרק כ"ט והטור). וכן המנהג פשוט במדינות אלו, ואין לשנות רק בליל פסח, כמו שיתבאר סימן תע"ג:

יג יצריך לשתות מכוס של קדוש כמלא לגמיו, דהינו כל שישלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לגמיו, והוא רבו של רביעית:

יד אם לא טעם המקדש, וטעם אחד מהמסבין כמלא לגמיו (פרוש, מלא פיו), יצא. ואין שתית שנים מצטרפת למלא לגמיו. ומכל מקום מצוה מן המבחר שיטעמו כלם. ויש אומרים, דכיון שבין כלם טעמו כמלא לגמיו, יצאו, דשתית כלם מצטרפת לכשעור. והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא, וראוי לחש לדברייהם. ודוקא בקדוש, אבל בשאר דברים הטעונים כוס מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר:

טו יקדש, וקדם שטעם הפסיק בדבור, חוזר ומברך בורא פרי הגפן ואין צריך לחזר ולקדש. ויהא היין אם נשפך הכוס קדם שיטעם ממנו, יביא כוס אחר ומברך עליו בורא פרי הגפן ואין צריך לחזר ולקדש:

טז לא יטעמו המסבין קדם שיטעם המקדש, אם הם זקוקים לכוסו, ששופך ממנו לכוסות שבגדם ריגנים או פגומים, אבל אם היו להם כוסות זין שאינם פגומים, רשאים לשתות קדם שישתה המקדש:

יז אין צריך לשפך מכוס המקדש לכוסות זין שלפני המסבין אלא אם כן היו פגומים, שאז צריך לשפך לכל כוס וכוס כדי שישתו כלם מכוס שאינו פגום:

סימן ערב - על איזה זין מקדשים. ובו י' סעיפים:

א אין מקדשין על זין שריחו רע, אף על גב דריחה וטעמה חמרא, ולא על זין מגלה, באפלו האידינא דלא קפדינן אגלוי. הגה ואין מקדשין על היין דריחה חמרא וטעמה חלא (טור):

באר הגולה

ג פסחים ק"ה ד שם ק"ו ה טור ורשב"א ונהגות בשם ר"י ו שם ק' וברב יהודה אמר שמואל ז טור בשם הירושלמי וכן פסק הרי"ף גיאת ח הרי"ף והרא"ש ט טור לדברי הרא"ש י שם בשם הרי"ף גיאת כ רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות ל טור בשם הרי"ף מהא דפסחים ק"ב וכן פתב הרמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת מ הרא"ש שם ג טור בשם יש אומרים והרא"ש ס פסחים ק"ז ע שם פ שם בתוספות וכן פתב ספר התרומה והטור צ הרי"ף מהא דפסחים ק"ו וכן פתב רמב"ם בפרק כ"ט ותוספות בברכות נ"ב ק רמב"ם שם ר בית יוסף לדעת הרמב"ם ש רבנו יחזק בחרק א ת שם ורא"ש בפרק ה דברכות בשם הירושלמי א בית יוסף לדעת הטור בסימן רצ"ו ב טור בשם רב עמרם והר"ן בפרוש דברי הרי"ף מהא דפסחים ק"ו והרמב"ם בפרק כ"ט (כן צריך לומר, דהטור אינו מספיק בזה לדעת אביו) ג פסחים ק"ז ד תוספות והרא"ש מהא דיומא פ' ה הרא"ש שם בפסחים ו הרי"ב"א בפרק ו דעירובין בשם התוספות ז טור בשם ח שם בשם הגאונים ט דברי עצמו לפי טעמו בבית יוסף י תוספות והרא"ש שם בפסחים ובפרק ז' דברכות ובשם הירושלמי כ שם [סימן ערב] א בבא בתרא צ"ח ב טור בשם הרי"ף גאות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רעב - על איזה יין מקדשים

ב יינן מגתו, מקדשין עליו. וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קדוש היום:

ג ימקדשין על יין שבפי החבית אף על פי שיש בו קמחין. הגה ויש אוסרין לקדש עליו אלא יסגנו תחלה להעביר הקמחין (הגהות מרדכי פרק המוכר פרות ובית יוסף בשם ארחות חיים ותוספות), ועל יין שבשוליו החבית אף על פי שיש בו שמרים ועל יין שחור, ועל יין מתוק, ועל יין דריחה חלא וטעמה חמרא. ומכל מקום מצוה לקרר יין טוב לקדש עליו:

ד ימקדשין על יין לבן, והרמב"ן פוסלו לקדוש אפלו בדיעבד, אבל מבדילין עליו. ומנהג העולם כסבא ראשונה:

ה ייין חי, אפלו אם הוא חזק דדרי (פרוש, שראוי למזג) על חד תלת מיא, מקדשין עליו. ומכל מקום יותר טוב למזגו, ובלבד שיהא מזוג פראוי. הגה ויינות שלנו יותר טובים הם בלא מדינה (טור):

ו ייין צמוקים מקדשין עליו (והוא שיש בהן לחלוחית קצת בלא שריה) (טור):

ז השמרי יין או שרצנים שנתן עליהם מים, אם ראוי לברך עליהם בורא פרי הגפן מקדשין עליו (ועי' לעיל סימן ר"ד סעיף ה):

ח ימקדשין על יין מבשל ועל יין שיש בו דבש, ויש אומרים שאין מקדשין עליהם. הגה והמנהג לקדש עליו אפלו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבשל או שיש בו דבש (אגור):

ט לבמקום שאין יין מצוי, יש אומרים שמקדשין על שכר ושאר משקין חוץ מן

המים, ויש אומרים שאין מקדשין. ויורה"א, בלילה לא יקדש על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר, שיקברף עליו שהכל, קדם ברפת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שנוי, ודברי טעם הם. הגה וכן המנהג פשוט בדברי הרא"ש. ואם יין בעיר, לא יקדש על הפת. ומי שאינו שותה יין משום נדר יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסבין עמו. ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, או ישמע קדוש מאחרים (הגהות מיומני פרק כ"ט דמחזר אחר יין ותשובת מיומני סוף הפלגה סימן ד' דיקדש על הפת, לכן צריך לומר החלוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים):

י בברכת יין של קדוש פוטרת יין שבתוך הסעדה. וראינו טעון ברכה לאחרינו, דברכת המזון פוטרתו, בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (ועי' לעיל סימן קע"ד סעיף ו):

סימן רעג - שיהנה הקדוש במקום סעדה. ובו ז' סעיפים:

א אין קדוש אלא במקום סעדה. ובבית אחד מפנה לפנה בחשוב מקום אחד, שאם קדש לאכל בפנה זו ונמלך לאכל בפנה אחרת, אפלו הוא טרקלין גדול, אין צריך לחזור ולקדש: הגה ומבית לספה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פרק ערבי פסחים).

ב ויש אומרים, שכל שרוצה מקומו, אפלו מבית לחצר אין צריך לחזור ולקדש. ויש אומרים, שאם קדש במקום אחד על דעת לאכל במקום אחר, שפיר דמי (ועי' לעיל ריש סימן קע"ח), והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד, כגון מחדר לחדר

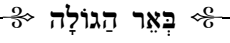
אז מאגרא לארעא (וכן עקר):

ב ואם קדש בבית אחד על מנת לאכל שם ואחר כך נמלך לאכל במקום אחר, צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכל שם:

ג ואם קדש ולא סעד, אף ידי קדוש לא יצא. הגה וצריך לאכל במקום קדוש לא לתר או שיהא בדעתו לאכל שם מיד, אבל בלאו הכי אפלו אכל במקום קדוש אינו יוצא (מהר"י מולין). ואם היה בדעתו שלא לאכל שם מיד ונמלך ואכל, יצא (בית יוסף סוף הסימן):

ד יכול אדם לקדש לאחרים אף על פי שאינו אוכל עמהם, דלדידהו הוי מקום סעדה. וראוי על גב דבברכת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה עמהם, כיון דהאי בורא פרי הגפן הוא חובה לקדוש, כקדוש היום דמי, וככול להוציאם אף על פי שאינו נהנה. הגה ואפלו בקדוש של יום בשחרית בשבת מותר לעשות כן (רבנו ירחם ובית יוסף בשם הר"ף והרא"ש והשור סימן תפ"ד). והוא שאינם יודעים. ואם עדין לא קדש לעצמו, יזהר שלא יטעם עמהם, שאסור לו לטעם עד שיקדש במקום סעדתו:

ה ככתבו הגאונים, הא דאין קדוש אלא במקום סעדה, אפלו אכל דבר מועט או שתה כוס יין שחביב עליו ברכה, יצא ידי קדוש במקום סעדה וגומר סעדתו במקום אחר. ודוקא אכל לחם או שתה יין, אבל אכל פרות לא. הגה ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשתות מכוס של מילה בשבת בשחרית אם שותין כשעור (בית יוסף), אבל נהגו לתן לתינוק (הגהות מיומני פרק כ"ט):

ג שם ד שם ה טור והריטב"א ותוספות שם שפן נראה דעת הר"ף והרא"ש והרמב"ם ו טור בשם בה"ג מהא דברכות נ"א ז בבא בתרא צ"ו ח שם ט הרא"ש שם ושאר פוסקים י טור בשם בעל העטור על פי הירושלמי והרא"ש ותוספות שם בבא בתרא והר"ן ושאר פוסקים כ ה"ר שמעיה בשם רבנו שלמה ורי"ן גיאת ורב האי והרמב"ם ל הרא"ש לדעת הר"י בשם הראב"ן ושבן הספיקו רב הגאונים מהא דפסחים ק"ג מ רמב"ם בפרק כ"ט והמגיד בשם הר"ף גאות ושבן עקר והגהות בשם רשב"ם והגאונים והלכות גדולות ואלפסי וראב"ה והר"מ והמרדכי בשם רבנו תם נ שם בפסחים ט טור ותוספות בפרק ז דברכות ובפרק י דפסחים והרא"ש שם בראש הפרק ע שם בשם אביו הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים [סימן רעג] א פסחים ק"א וכשמואל הר"ף והרא"ש ותוספות והרמב"ם בפרק כ"ט ב שם לגרסת הרא"ש ותוספות והרמב"ם שם ג טור בשם רב שר שלום ד טור והמגיד שם בשם הגאונים ה לפרוש התוספות והרא"ש ו בית יוסף מהא דרב הונא שם בשם רבנו נסים דף ק"א ז בית יוסף מהא דאפי"י שם ח הרא"ש בריש פרק ערבי פסחים ט ר"ה כ"ט י הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים ורבנו ירחם בחלק א והגהות מיומני בפרק כ"ט כ טור בשםם ובית יוסף אפלו לדעת תוספות והרא"ש

ו ואם קדש בביתו ושמע שכנו ושלחנו
ערוף לפניו, יוצא בו, דשפיר הוי מקום
סעדה, וכוונן שנתפון השומע לצאת
ומשמיע להוציא:

ז ייש אומרים שאין מקדשין אלא לאור
הנר, ויש אומרים שאין הקדוש תלוי בנר,
ואם הוא נהנה בתצר יותר מפני האויר, או
מפני הזכוכים, מקדש בתצר ואוכל שם
אף על פי שאינו רואה הנר, שהנרות לענג
נצטוו ולא לצער, והכי מסתברא:

סימן רעד - דיני בציעת הפת
בשבת. ובו ד' סעיפים:

א בוצע על שתי פרות (שלמות), שאוחזו
שתייהן כידו ובוצע בהתחנתנה. הגה ודוקא
בלילי שבת (דעת עצמו), אכל ביום השבת
או בלילי יום טוב בוצע על העלינה (פל בו
והגהות מימוני פרק ח מהלכות המזן ומצה),
והטעם הוא על דרך הסבילה:

ב ימצוה לבצע בשבת פרוסה גדולה
שמתספיק לו לכל הסעדה (ועין לעיל סימן
קס"ו):

ג אין המסבין רשאים לטעם עד שיטעם
הבוצע. ואם יש לפניו כל אחד לחם
משנה, יכולים לטעם אף על פי שעדין
לא טעם הוא:

ד יסעדה זו ושל שחרית אי אפשר לעשותה
בלא פת:

סימן ערה - דברים האסורים לעשות
לאור הנר בשבת. ובו י"ב סעיפים:

א אין פולין (פרוש), לבער את הכנים
מהבגדים. פרוש בערתי הקדש, פלית' ואין
קורין בספר לאור הנר, ונאפלו אינו
מוציא בפיו, שמא יטה, ונאפלו הוא
גבוה עשר קומות שאינו יכול לגע אליו,
שלא חלקו חכמים בדרך. וימטעם זה יש
לאסור אפלו הוא בעששית או קבוע בחור
שבכתל, וכן בנר של שעה:

ב ודוקא אחד, אבל שנים קורין ביחד,
שאם בא האחד להטות (פרוש), להטות
הנר כדי שגיע השמן לפתילה) ויפירונו
חברו. והוא שקורין בענגן אחד, שאז
ישגיח האחד כמה שיעשה חברו, אבל

בשני ענגנים לא. הגה ויש אומרים דבשני
ספרים אפלו בענגן אחד אסור (בית יוסף),
ולכן אסור לומר פיוטים בליל יום טוב שחל
להיות בשבת בבית הכנסת, וכן נהגו (מרדכי
וספר התרומה וסמ"ג והגהות):

ג אמש אחר עמו אפלו אינו קורא, ואומר לו
תן דעתך עלי שלא אשה, מתר, והוא
הדין אם אומר פן לאשתו:

ד האדם חשוב שאין דרכו בחל להטות,
מתר בכל גונא:

ה במדורה אפלו עשרה פאחד אין קורין,
'משום דהואיל ויושבים רחוקים זה מזה,
ועוד, שזנבות האודים סמוכים להם, אין
זה מכיר בשבא חברו להבעיר ולחנות:

ו תינוקות של בית רבן קורין לאור הנר,
מפני שאימת רבן עליהם:

ז למת לקרות במה מדליקין לאור הנר,
שהרי הוא מזכיר אסור שבת ואיך לשכח:

ח מנהגים לקרות בליל יום כפורים
במחזורים, מפני שאימת יום הכפורים
עליהם:

ט ליל פסח שחל להיות בשבת, מתר
לקרות ההגדה בספר, משום דהוי פנין
ראשי פרקים דאין עם הארץ שלא תהא
שגורה בפיו קצת:

י הירב יכול לראות לאור הנר מהיכן יקראו
התינוקות ולסדר ראשי הפרשיות בפיו
בספר, וקורא כל שאר הפרשה על פה.
וראשי פרשיות לאו דוקא, אלא כל שידע
הפרשה על פה ובקצת צריך לראות בספר,
שרי, שמאחר שאינו מעיז בספר תמיד
אית לה הפרא ולא אתי להטווי:

יא כלים הדומים זה לזה וצריך עיון
להבחין ביניהם אסור לבדוק לאור הנר
ואפלו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אם
הם דומים אסור לבדוק:

יב שמש שאינו קבוע אסור לו לבדק פוסות
וקערות לאור הנר מפני שאינו מכירן, בין
בנר שמן זית בין בנר של נפט (פרוש), מין
זפת לכן וריחו רע) שאורו רב. הגה ויש
מתירין בשל נפט אפלו בשמש שאינו קבוע
(טור ובית יוסף בשם הפוסקים). אבל שמש

קבוע מתר לו לבדק לאור הנר פוסות, מפני
שאין צריך עיון הרבה. ואם הנה נר של
שמן זית, אין מורין לו לבדק ואף על פי
שהוא מתר, גזרה שמא יסתפק ממנו. הגה
נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערמים בפני
הנרות משום בויי מצוה, וכן כתב הרמב"ם:

סימן רעו - דיני נר שהדליק אינו
יהודי בשבת. ובו ה' סעיפים:

א אינו יהודי שהדליק את הנר בשביל
ישראל, אסור לכל, באפלו למי שלא
הדלק בשבילו. הגה ואין חלוק בזה בין
קצב לו שקר או לא קצב, או שעשאו
בקבלנות או בשכירות, דהואיל והישראל
נהנה ממלאכה עצמה בשבת, אסור בכל
ענין (הגהות אשרי פרק קמא דשבת ובית יוסף
בשם סמ"ג וספר התרומה). אבל אם הדליקו
לצרכו או לצורך חולה ישראל אפלו אין
בו סכנה. הגה או לצורך קטנים דהוא
כחולה שאין בו סכנה (מרדכי פרק קמא
דשבת), מתר לכל ישראל להשתמש

לאורו. והוא הדין לעושה מדורה לצרכו
או לצורך חולה. ויש אסורים במדורה,
משום דגזרינן שמא ירבה בשבילו. הגה
מיהו אם עשה אינו יהודי בבית ישראל
מדעתו, אין הישראל צריך לצאת אף על פי
שנהנה מן הנר או המדורה (טור):

ב וישראל ואינו יהודי שהסכו יחד והדליק
אינו יהודי נר, אם רב אינם יהודים מתר
להשתמש לאורו, ואם רב ישראל, או
אפלו מחצה על מחצה, אסור. ואם יש
הוכחה שלצורך אינו יהודי מדליקה, כגון
שאנו רואים שהוא משתמש לאורה, אף
על פי שרב ישראל מתר. הגה יש אומרים
דמתר לומר לאינו יהודי להדליק לו נר
לסעדת שבת, משום דסבירא לה דמתר
אמריה לאינו יהודי אפלו במלאכה גמורה
במקום מצוה (ר"ן סוף פרק ר' אליעזר דמילה
בשם העטור), שעל פי זה נהגו רבים להקל
בדבר לצוות לאינו יהודי להדליק גרות
לצורך סעדה, בפרט בסעדת חתנה או מילה,
ואין מוחה בידם, ויש להחמיר במקום שאין
צורך גדול, דהא רב הפוסקים חולקים על
סברא זו. ועין לקמן סימן ש"ז:

ע באר הגולה

ל טור ורבנו ירחם חלק א וסמ"ק והגהות מימוני פרק כ"ט מ שם מהא דראש השנה כ"ט נ ראו"ש בריש פרק ערכי פסחים בשם יש אומרים ומרדכי מהא דאבאי
ק"א ס טור בשם גאון ומרדכי בשם רבי שמחה וכן כתב הגהות פרק ה [סימן עדר] א שבת קי"ז קרב פנהא פפרוש רש"י ורמב"ם בפרק ו מהלכות ברכות ב כל
בו בשם יש נוהגים והבית יוסף בשם גדולים ושפן נכון ג שם וכו' זירא לפי פרוש רש"י ובבבכות ל"ט ד בבבכות מ"ז ה רבנו יונה והרא"ש שם ובירוש פרק
ערכי פסחים והתוספות שם ו התוספות והרא"ש שם מהא דאבאי ק"א [סימן ערה] א שבת י"א ב בית יוסף מהא דהגהות אשרי ג שם י"ב ד טור בשם רבנו פרץ
וסמ"ק ה בית יוסף ו שם בגמרא ז טור שבלי הלקט ח שם בגמרא ט שם י רש"י שם כ שם י"א וי"ב ל טור בשם ספר המצות והינו סמ"ק מ שם בשם בעל
התרומות נ שבלי הלקט בשם ר' בנימין ס שבת י"א וי"ב ע בית יוסף מפרוש רש"י ושפן נראה מדברי הפוסקים פ שם בגמרא י"ב צ שם לדעת רמב"ם בפרק
ה לפי גרסתו בגמרא כמו שכתב המגיד שם והספך משנה והבית יוסף [סימן רעו] א שבת קכ"ב ב תוספות ורא"ש והר"ן שם ג שם במשנה ד סמ"ג והתרומה
והגהות פרק ו ה טור ושבלי הלקט בשם רבנו תם והמרדכי בפרק קמא ו שם בבבבכות ז מעבדא דשמואל

ג **א** אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר, אף על פי שגם הם צריכים לו, אין זה לצרף האיננו יהודי, כיון שעקר ההליכה בשביל ישראל. הגה ומתיר לומר לאינו יהודי לילך עמו לטל נר דלוק ככר, הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא (רבנו ירמיהו נתיב י"ב חלק ב' והגהות מרדכי פרק קמא דשבת והגהות מימוני פרק ו'): **ד** אם יש נר בבית ישראל ובא אינו יהודי והדליק נר אחר, מתיר להשתמש לאורו בעוד נר ראשון דולק, אבל לאחר שניכבה הראשון אסור להשתמש לאור השני, וכן אם נתן שמן בנר הדולק מתיר להשתמש עד כדי שניכלה השמן שניה בו ככר ואחר כך אסור. הגה ומתיר למחות באינו יהודי שבא להדליק נר או להוסיף שמן (טור): **ה** בארצות קרות מתיר לאינו יהודי לעשות מדורה בשביל הקטנים ומתירין הגדולים להתחמם בו ואפלו בשביל הגדולים מתיר אם הקר גדול, שהכל חולים אצל הקר, ולא פאותם שנוהגים התר אף על פי שאין הקר גדול כיום ההוא: **סימן רעז - שלא לגרום כבוי הנר. ובו ה' סעיפים:** **א** נר שמנח אחריו הדלת, אסור לפתח הדלת (בדרכי) (רמב"ם פרק ה' ומרדכי פרק כל כתבי ובית יוסף בשם סמ"ג) שמא יכבדו הרות, אבל לנצל הדלת כנגדו מתיר (תרוימת הדשן סימן נ"ט) והוא הדין בחלון שפגג הנר שעל השלחן (מרדכי פרק כל כתבי ובית יוסף בשם תוספות וטור). ב' ואם הוא קבוע כפתל שאחורי הדלת, אסור לפתח הדלת ולנעלו פדרכו, שמא תהא הדלת נוקשת עליו ותכבדו, אלא פותח ונוצל בנחת. ג' ואם הוא קבוע בדלת עצמו, שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו, אסור לפתחו ולנעלו. הגה ובנר של שעה מתיר לפתח ולנעל אף על פי שהוא קבוע בדלת (בית יוסף): **ב** אסור לפתח הדלת כנגד המדורה שהיא קרובה קצת אל הדלת, ואפלו אין שם אלא רוח מצויה, אבל אם היה פתוח כנגדה מתיר לסגרו ואין בו משום מכבה: **ג** ישכח נר על הטבלא, מנער את הטבלא והוא נופל אפלו אם הוא דולק, רק שלא

יכון לכבותו. הגה וטוב לעשותו על ידי אינו יהודי במקום שאין צריך כל כך (כל בו). ו' ובלבד שהיא נר של שעה וכיוצא בו או שלא יהא בו שמן, אבל אם יש בו שמן, אי אפשר שלא יקרבונו אל הפתילה, ונמצא מבעיר. ה' ואם הניחו עליה מדעת, אסור לנערה, שהרי הטבלא היא בסיס (פרוש), דבר הנושא דבר אחר. תרגום ואת כנו, וית בסיסה) לדבר האסור. הגה ומכל מקום מתיר לגע בטבלא הואיל ואינו מטלטל הנר, והוא הדין שמתיר לגע במנורה שבבית הכנסת והנרות דולקות עליו, ובלבד שלא ינענע (מרדכי פרק כל כתבי): **ד** מתיר להניח נר של שבת מבעוד יום על גבי אילן וידלק שם בשבת, דליכא למחש דלכשיכבה לשקלה מנה ונמצא משתמש במקרה. אבל אין מניחין נר של יום טוב על גבי אילן, דשקיל ומנח לה ונמצא משתמש באילן: **ה** מתיר לכפות קערה על גבי הנר בשבת כדי שלא יאחו האור בקורה: **סימן רעח - שניכול לכבות הנר בשביל החולה. ובו סעיף אחד:** **א** מתיר לכבות הנר בשביל שיישן החולה שיש בו סכנה: **סימן רעט - דיני טלטול הנר בשבת ובו ז' סעיפים:** **א** נר שהדליקו בו באותה שבת, אף על פי שפכה, אסור לטלטלו, וכן מותר השמן שבנר שהדליקו בו באותה שבת, אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת: **ב** נר זה שאמרנו שאסור לטלטלו, אפלו לצרף גופו ולצרף מקומו אסור. ו' ויש מי שהתיר, ולא נראה דבריו. הגה ויש אומרים, דמי שהוא אסטניס והנר מאיס עליו, מתיר להוציאו, דהוי לדידה כגוף של רעי. והמתיר לא הפסיד (מרדכי ריש ביצה): **ג** ה' לטלטל נר על ידי שנותניו עליו לחם בשבת, אסור. ואם נתן עליו לחם מבעוד יום, ויש מי שמתיר לטלטלו בשבת על ידי לחם זה, ואין לסמוך עליו: **ד** אם התנה מערב שבת על נר זה שיטלטלנו משיכבה, מתיר לטלטלו אחר שפכה. הגה ויש אומרים דלא מהני תנאי,

וכן נוהגין במדינות אלו. ודין התנאי, עין לקמן סימן תרל"ח (הגהות אשרי פרק פירה ורבנו ירמיהו חלק ב' כל בו). ונוהגין לטלטלו על ידי אינו יהודי, ואין בזה משום אסור אמירה לאינו יהודי, הואיל והמנהג כן הוי כאלו התנה עליו מתחלה ושרי, כן נראה לי: **ה** נר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה, וינלדה החיה ונתרפא החולה, מתיר לטלטלו אם פכה. והוא הדין למדליק בשבת בשוגג וכבה שמתיר לטלטלו: **ו** נר שלא הדליקו בו באותה שבת, אפלו הוא של חרס דמאיס ואפלו הוא של גבט דמסריח, מתיר לטלטלו, דמקצה מחמת מאוס מתיר: **ז** כמנורה, בין גדולה בין קטנה, אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה, דחיישינן שמא תפל ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי לואפלו אם אינה של פרקים, אלא יש בה חריצים סביב ודומה לשל פרקים, אסור לטלטלה: **סימן רפ - תשמיש המטה בשבת. ובו ב' סעיפים:** **א** תשמיש המטה מתענגי שבת הוא, לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים מליל שבת לליל שבת: **ב** מתיר לבעל לכתחלה בתולה בשבת, ואין בו משום חובל ולא משום צער לה: **סימן רפא - שלא יכרע בדרך אנהגו מודים. ובו סעיף אחד:** **א** אין לשחות בולף לדרך אנהגו מודים, שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים. הגה ונוהגים שבשבת מאחרין יותר לבא לבית הכנסת מבחל, משום דבתמיד של ימות החל נאמר בבקר, ואצל שבת נאמר וביום השבת דמשמע אחר (מרדכי פרק כל כתבי). ונוהגין להרבות בזמירות של כל מקום לפי מנהגו. ובכל דבר אם לא אמרו אין מחזירין אותו, מלבד אם לא אמר לאל אשר שבת וכו', מחזירין אותו. ויש להאריך ולהנעים בזמירות. ואין למחות במאריך בהם אף על פי שהמוחה מכונן משום בטול תורה (אור זרוע). ומכל מקום בשבת יום טוב לא יאריך יותר מדי, כדי שיאכלו קדם שעה ששית, כדלקמן סימן רפ"ח:

⚡ באר הגולה ⚡

ח טור והגהות מימוני בפרק ו ט שם והתרוימה והמרדכי בפרק קמא י הגהות מרדכי בשם תשובת רבי ישראל והגהות מימוני פרק ו ובשם ר' יום טוב ושאר פוסקים [סימן רעז] א שבת ק"כ וקרב לפרוש רש"י ב הרא"ש בשם פרוש רבנו חננאל וכן כתב רמב"ם בפרק ה ג שם בשם ר"י ותוספות שם ד שם בנמרא וקאפי ה שם בתוספות ו שם בנמרא ז תוספות והרא"ש והר"ן שם והמגיד בפרק י"ב ח שם בנמרא ט שבת מ"ה י שם במשנה כ"א [סימן רעח] א שבת כ"ט ול' [סימן רעט] א שבת מ"ד וקריבי מאיר הר"ף ורא"ש שם ורמב"ם פרק כ"ה ב שם וכתבא קמא רמב"ם פרק ה ג וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק כ"ה ומדברי רבנו ירמיהו ח והגהות אשרי פרק ג דשבת ד מרדכי שם והאגור בשם רבי ישעיהו ה הרא"ש שם בפרק כ"א דשבת ורבנו ירמיהו ו כל בו בשם חכמי צרפת והריב"ש בתשובה ז הר"ן בפרק פירה והרמב"ם על פי הירושלמי והרשב"א בתשובה ח הרשב"א בתשובה ט שבת מ"ד וקריבי מאיר י שם קנ"ז וכו' שמעון כ שם מ"ה ומ"ו וכו' יחנן לרעת הרא"ש ותוספות שם ל שם מ"ז [סימן רפ] א טור בשם הרמב"ם פרק ל' מהא דכתבות ס"ב ב שם ז' [סימן רפא] א רבנו יונה בסוף פרק ה דברכות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן רפב - קריאת התורה והמפטיר בשבת. וכו' ו' סעיפים:

א מוציאין ספר תורה וקורין בו שבעה, ואם רצה להוסיף מוסיף. הגה והוא הדין ביום טוב טוב מתר להוסיף על מגן הקוראים (רמב"ם פרק י"ב מהלכות תפלה ותשובת מהר"ם ובית יוסף). ויש אומרים דביום טוב אין להוסיף (ר"ן פרק הקורא), וכן נהגו במדינות אלו, מלבד בשמחת תורה שמוסיפין הרבה. גם בכל יום טוב אין המפטירין ממגן הקוראים, כדלקמן:

ב ימתר לקרות עולים הרבה, אף על פי שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך, אין בקף כלום. הגה ויש אוסרים (מרדכי סוף מגלה), וכן נהגו במדינות אלו, חוץ מבשמחת תורה שנהגו להרבות בקוראים ונהגו פסקא הראשונה:

ג הפל עולים למגן שבעה, אפלו אשה וקטן שיודע למי מברכין, אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. הגה ואלו דוקא מצטרפים למגן הקוראים, אבל לא שיהיו כלם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש). ודין עבד כנעני כדן אשה, אבל אם אמו מישראל מתר לעלות (הגהות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה). ואסור לקרות בראש מגלה. ואין אסור לקרות עם הארץ נכבד עשיר וגדול הדור לפני תלמיד חכם, כי אין זה בזיון לתלמיד חכם רק כבוד לתורה שמתפבדת באנשים גדולים (אור ור"ע). וממזר מתר לעלות לספר תורה (מהר"א מפראג). ועין לעיל סימן קל"ו מסדר הקוראים:

ד ינוהגים לקרות שבעה ולגמר עמהם הפרשה, ואומר קדיש, וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי. הגה וכן נוהגים ביום טוב שאין מפטיר ממגן הקוראים, אבל בחל שאסור להוסיף על מגן

הקוראים, השלישי הוא מפטיר. וביום שמוציאין ב' ספרים או ג', המפטיר קורא באחרונה. וקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוסיפין באדר, וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פרק ב' דמגלה) אף על פי שיש חולקים. ואומרים קדיש קדם שעולה המפטיר, ואין חלוק בזה בין הוסיפו על מגן הקוראים או לא ובין מוציאין ספר תורה א' או ג' (בית יוסף בשם הר"ר ישעיהו והרא"ש ורבנו ירמיהו):

ה יאם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה, וכבר אמר ש"צ קדיש אחר קריאת הפרשה, זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות, ויברך על קריאתו תחלה וסוף. הגה אבל אם לא אמר קדיש, יפטיר מי שעלה לשביעי אם יודע, ואם יש אחרים שיודעים להפטיר לא יפטיר מי שעלה כבר (אור ור"ע):

ו יאם טעה ש"צ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש, אין צריך לקרות עוד אחר, אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הששי, דקומא לן מפטיר עולה למגן שבעה:

ז יקרא הפרשה בתפלת שחרית בשבת ודלג פסוק אחד, חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפלו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא:

סימן רפג - למה אין מוציאין שני ספרי תורה בשבת. וכו' סעיף אחד:

א למה שאין מוציאין בשבת ספר שני לקרות פרשת המוספים, מפני שאין בה אלא שני פסוקים:

סימן רפד - דיני הפטרה וברכותיה. וכו' ו' סעיפים:

א מפטירין בנביא מענינה של פרשה. ואין פוחתין מכ"א פסוקים, אלא אם כן סליק ענינא בכציר מהכי, כגון עלותיכם ספו על זבחיכם. הגה ודוקא בשבת בעינן כ"א פסוקים, ג' פסוקים לכל א' מן הקוראים,

אבל ביום טוב שקורין ה', סגי בט"ו פסוקים (מהר"ם פאדוא"ה). ולא נתקנה ההפטרה רק בצבור אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סימן קצ"ט), אבל בלאו הכי אסור לקרות עם הברכות שלפניה ולאחריה, אבל בלא ברכה, שרי (בית יוסף):

ב יאם חל ראש חדש בשבת אין המפטיר מזכיר של ראש חדש כלל. ויש אומרים שאף על פי שאינו מזכיר בתחילה של ראש חדש מזכירין אותו בתוך הברכה, שאומר את יום המנוח הזה ואת יום ראש החדש הזה. והמנהג פסקא הראשונה:

ג יצריך לכוון לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטיר ויענה אחריהם אמן, ויעלו לו להשלים מגן מאה ברכות שחסר מגינם בשבת:

ד יקטן יכול להפטיר. הגה ואם קראו למפטיר מי שאינו יודע לומר ההפטרה, יכול אחר לאמרה, אבל לכתחלה אסור לעשות כן:

ה יאם נשתתק המפטיר באמצע ההפטרה, הבא לסימה לא יתחיל ממקום שפסק הראשון, אלא צריך לחזור להתחיל ממקום שהתחיל הראשון כמו בספר תורה. הגה ושנים לא יאמרו ההפטרה בפעם אחת, דתרי קלי לא משתמעי (ריב"ש סימן ל"ו מגלה דף כ"א):

ו יאין המפטיר מפטיר עד שיגמר הגולל לגלל הספר תורה:

ז יבשבת שהפרשיות מחברות מפטירין בהפטרת פרשה שניה. הגה ועין לקמן סימן תכ"ח. ונהגו להזכיר אחר קריאת התורה נשמות המתים ולברך העוסקים בצרכי צבור, כל מקום לפי מנהגו (שבלי הלקט והגהות מרדכי פרק קמא דשבת). ונהגין לומר יקום פרקן ואין בזה משום אסור תחנה בשבת. וגם כן נוהגין לומר אב הרחמים, ובכל יום שאין אומרים בו צדקתך

באר הגולה

[סימן רפב] א מגלה פרק ב' הריב"ש בתשובה ג שם במקרא ד טור ואתי שפיר בין למאן דאמר מפטיר עולה ובין למאן דאמר אינו עולה שם במגלה ה ריב"ש בתשובה ו טור בשם הר"מ מרובנובוגר ושאר פוסקים והשבלי לקט בשם מסכת סופרים ז הגהות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה מהא דמסכת סופרים פרק י"א [סימן רפג] א תוספות ורא"ש בפרק הקורא את המגלה עומד ומרדכי והר"ן בפרק בני העיר [סימן רפד] א מגלה כ"ג ב שבת כ"ד וכבר גדל, תוספות ג הרא"ש והר"ן בשם ר"ד הרא"ש בסוף ברכות ה מגלה כ"ג ו תשובת הריב"ש ז סוטה ל"ט ח הרמב"ם בסוף סדר התפלות והמרדכי פרק בני העיר והגהות מימוני בפרק י"ג מהלכות תפלה ושבלי הלקט

העולמים גלוי וכו' כמו בחל (אור זרוע הלכות תענית):

ז **א** "אם הקדימה לאכל הוא ענג לו, כגון שנתעבלה סעדת הלילה, יקדים, ואם האחור ענג לו, כגון שיעדין לא נתעבל, יאחר. הגה וכן מי שיש לו סעדות כל יום כמו בשבת, ישנה בשבת להקדים או לאחר (גמרא פרק פל פתחי וטור):

ח **ט** "אין מתענין על שום צרה מהצרות כלל: אין צועקים ולא מתריעין בו על שום צרה,

"חויץ מצרת המזונות שצועקים עליה בפה בשבת ולא בשופר. וכן יעיר שהקיפוה אנסין או נהר, וספינה המטרפת בים, ונאפלו על יחיד הנרדף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה, "זועקין ומתחננים בתפלות בשבת אבל אין תוקעין, "אלא אם כן תוקעין לקבץ העם לעזר לאחיהם ולהצילים (ועין לקמן סימן תקע"ו סעיף י"ג):

י **י** "נרדף מפני רוח רעה שאמרו, לאו דוקא, דהוא הדין לכל חולה שיש בו סכנת היום, זועקים ומתחננים, וכן נהגו לומר, מצלאים בשבת על חולים המסכנים סכנת היום. הגה וכן מתר לבקר החולה המסכן בו ביום (לקוטי מהר"י בר"ץ ובית יוסף בשם הר"ן פרק ג דתענית):

סימן רפ"ו - סדר סעדת שחרית של שבת. וכו' ב' סעיפים:

א "יהיה שלחנו ערוך ומשה מצעת יפה ומפה פרוסה כמו בסעדת הלילה, ויכרך על היין בורא פרי הגפן והוא נקרא קדושא רבא, ויאחר כך ישל ידיו (ועין לעיל סימן רע"א סעיף י"ב בהג"ה), ויבצע על לחם משנה כמו בלילה ויסעד. "וגם זה הקדוש צריך שיהיה במקום סעדה, וישל יטעם קדם לו כלום כמו בקדוש הלילה. ומיהו, לשתות מים בבקר קדם תפלה מתר, מפני שיעדין לא חל עליו חובת קדוש. הגה ועין לעיל כל דיני קדוש סימן רע"א ע"ב רע"ג:

ב "במקום שאין יין מצוי, הוי שכר ושאר משקין חוץ מן המים חמר מדינה ומקדשין עליו. "ואם אין לו שכר ושאר משקין, אוכל בלא קדוש:

סימן רצ - בשבת ישלים מאה ברכות בפרות. וכו' ב' סעיפים:

א "רבה בפרות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים מנין מאה ברכות. הגה ואם רגיל בשנת צהרים אל יבטלנו, כי ענג הוא לו (טור):

ב "אחר סעדת שחרית קובעים מדרש לקרות בנביאים ולדרש בדברי אגדה, ויאסור לקבץ סעדה באותה שעה. הגה ופועלים ובעלי בתים שאינן עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע, והתלמידי חכמים ימשיכו יותר בענג אכילה ושתיה קצת, דהרי הם מתענגים בלמודם כל ימי השבוע (בית יוסף סימן רפ"ח בשם ירושלמי):

סימן רצ"א - דין שלש סעדות. וכו' ו' סעיפים:

א "יהא זהיר מאד לקיים סעדה שלישית. ונאף אם הוא שבע יכול לקיים אותה בכביצה, ואם אי אפשר לו כלל לאכל אינו חייב לצער את עצמו. "והחכם עיניו בראשו, שלא ימלא בטנו בסעדת הבקר כדי לתן מקום לסעדה שלישית. הגה ומי שלא אכל בליל שבת יאכל שלש סעדות ביום השבת (הרא"ש פרק ערבי פסחים):

ב "ומנה, משיגיע זמן המנחה, דהינו משש שעות ומחצה ולמעלה, ואם עשאה קדם לכן לא קיים מצות סעדה שלישית. הגה יש אומרים דאסור לשתות מים בין מנחה למערב בשבת, דאז חונרות הנשמות לגיהנם, ועל כן אין לאכל סעדה שלישית בין מנחה למערב, אלא יאכל אותה קדם מנחה (תוספות והרא"ש ומרדכי פרק ערבי פסחים). ויש אומרים דיותר טוב להתפלל מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגהות מרדכי והגהות מימוני פרק ל' ונאור), וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו. ומכל מקום אין לשתות מים מן הנהרות, אבל בבית שרי, וכל שכן שאר משקין דשרי (הגהות מימוני פרק ל'). ויש אומרים דאין אסור אלא תוך י"ב חדש על אביו ואמו (אגדה ומרדכי פרק

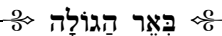
ערבי פסחים). ויש אומרים דאסור זה של שתיית מים אינו רק בערב שבת (תוספות והרא"ש ומרדכי בשם ר' משלם והגהות מימוני): **ג** "אם נמשכה סעדת הבקר עד שהגיע זמן המנחה, יפסיק הסעדה ויכרך ברכת המזון וישל ידיו ויכרך ברכת המוציא ויסעד, ונכון הדבר, שאם לא היה עושה כן, מאחר שנמשכה סעדת הבקר עד אותה שעה לא היה יכול לאכל אחר כך אלא אכילה גסה. הגה אבל מי שיודע שאפשר לאכל אחר שיתפלל מנחה עם הצבור לא יעשה סעדה שלישית קדם מנחה, מיהו אם עשאה יצא:

ד "אין צריך לקדש בסעדה שלישית, אבל צריך לבצע על שתי בפרות. הגה ואם סועד הרבה פעמים בשבת, צריך לכל סעדה ב' בפרות (אבודרהם ומימוני). ולפחות לא יהיה לו בסעדה שלישית פחות מכפר אחד שלם (טור ומרדכי פרק פל פתחי). ומנה פשט המנהג להקל לבצע בסעדה שלישית רק בכפר א' שלם, אבל יש להחמיר לקח שנים:

ה "צריך לעשותה בפת. ויש אומרים שיכל לעשותה בכל מאכל העשוי מאחד מתמשת מיני דגן. "ויש אומרים שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת, ככשר ודגים, אבל לא בפרות. ויש אומרים דאפלו בפרות יכול לעשותה וסבא ראשונה עקר שצריך לעשותה בפת, אלא אם כן הוא שבע ביותר. הגה או במקום שאי אפשר לו לאכל פת, כגון בערב פסח שחל להיות בשבת שאסור לו לאכל פת לאחר מנחה, כדלקמן בהלכות פסח (מהרי"ל הלכות פסח):

ו "נשים חייבות בסעדה שלישית: **סימן רצ"ב - דין תפילת מנחה בשבת. וכו' ב' סעיפים:**

א "במנחה (אומרים אשרי וכו' לציון ונאני תפילתי וגו') (טור) "במוציאין ספר תורה וקורין שלשה אנשים עשרה פסוקים מפרשה הבאה. ונאפלו חל יום טוב להיות בשבת קורין בפרשה הבאה ולא בשל יום טוב:

כ טור לישב הא דרב ושמואל בלהקדים או לאחר שבת קיי"ט דלא פליגי ל טור וכתב הבית יוסף שאולי כן היה לפניו נסתחו בהרמב"ם וישנה היא מ בקא בתרא צ"א והביאו הטור בסימן תקע"ו נ תענית י"ט ס שם כ"ב ע שם י"ד פ שם כרבי יוסי דתנא קמא נמי לא פליג בהא, בית יוסף בסימן תקע"ו צ הר"ן אהא דתענית דף י"ט **סימן רפ"ט** א טור ב פסחים ק"ו בעבדא דרב אשי ג רמב"ם בפרק כ"ט ד שבת קיי"ז ה רמב"ם שם ו טור בשם אביו הרא"ש ז צינמינו לעיל בסימן רע"א ח המגיד שם והרא"ש בתשובה **סימן רצ** א מנחות מ"ג ב מהא דאיתא במדרש תנחומא פרושה ונקהל ג גטין ל"ח **סימן רצ"א** א שבת קיי"ח ב טור והר"ן בשם בה"ג א רמב"ם בפרק ל מהלכות שבת ד טור ה תוספות והרא"ש והמרדכי שם והגהות בפרק כ"ט ו טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב בתשובה ז שם בשם אביו הרא"ש ורבנו ירמיהו בחלק א בשם הרמ"ה והמרדכי בפרק ט"ו דשבת ובתשובה להרמב"ן סימן ר"י ורבנו יונה ח טור בשם אביו הרא"ש והרמב"ם בפרק ל' והגהות שם והמרדכי פרק ט"ו דשבת ורבנו ירמיהו בחלק א ותשובה לרמב"ן בסימן ר"י והמגיד בשם גאון ט טור בשם ר"י תוספות ביומא ע"ט וספק כ"ו וסמ"ג י טור בשם הרא"ש שם בספק בשם התוספתא והגהות פרק ל' כ שם בתוספות ל הר"ן בפרק י"ז דשבת בשם יש אומרים ורבנו יונה בפרק ז דברכות ושגלי הלגט בשם ר"י בר' יהודה מ הר"ן והמרדכי בפרק ט"ז דשבת בשם רבנו תם **סימן רצ"ב** א טור על פי המדרש ושגלי הלגט בשם רש"י ב בקא קמא דף פ"ב ומגלה ל"א ג וקח סימן ש"כ מהא דרב גדל שבת כ"ד

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ומכבין בו הנר, ורוחצים בו עינינו משום חבוב המצוה:

ב יאין מבדילין על הפת, יאכל על השכר מבדילין אם הוא חמר מדינה, והוא הדין לשאר משקין, חוץ מן המים. הגה וטוב יותר להבדיל על כוס פגום של יין מעל שכר (אבודרהם). ונהגו להבדיל במוצאי פסח על שכר ולא על יין, משום דחביב עלי. וכיום טוב שחל להיות במוצאי שבת שיש בו קדוש שהוא נאמר על הפת, ייש אומרים שאגב הקדוש מבדילין גם כן עליו, ויש אומרים שיותר טוב לומר הקדוש והבדלה שניהם על השכר. (הגה והסברא ראשונה עקר):

ג אם אין לו יין ולא שכר ושאר משקין, ייש אומרים שמתר לו לאכל. ויש אומרים שאם מצפה שיהיה לו למחר, לא יאכל עד למחר שיבדיל. ויאם אין לו אלא כוס אחד ואינו מצפה שיהיה לו למחר, מוטב שיאכל קדם שיבדיל, ויברך עליו ברפת המזון ואחר כך יבדיל עליו, ממה שיברך ברפת המזון בלא כוס, לדברי האומרים דברפת המזון טעונה כוס, ולדברי האומרים דאינה טעונה כוס, לא יאכל עד שיבדיל. ומורי שפוס זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום וכבר היה מזוג כדינו, שאם היה משים בו מים יותר לא היה ראוי לשתיה, שאם לא כן, לדברי הכל מבדיל תחלה ושותה ממנו מעט, ומוסיף עליו להשלימו לרביעית ומברך עליו ברפת המזון:

ד מי שאין ידו משגת לקנות יין לקדוש ולהבדלה יקנה להבדלה, משום דקדוש אפשר בפת:

ה לאם אין ידו משגת לקנות שמן לגר תנפה ויין להבדלה, גר תנפה קודם:

ולהתפלל, כיון שמבדיל על הכוס במוצאי תשעה באב:

ד במקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל, מיד כשסים הברכה אין לו לחזור אף על פי שלא פתח בברכה שלאחריה:

ה במקום שאמרו שאינו חוזר, אם רצה להתמיר על עצמו, יאם סים תפלתו רשאי, אכל אם עדין לא סים תפלתו אינו רשאי לחזור:

סימן רצה - הבדלה שעושה ש"צ. ובו סעיף אחד:

הגה ואומרים ויהי נעם וסדר קדשה באריכות כדי לאחר סדר קדשה, שאז חוזרים וישעים לגיהנם (טור). ובזמן שאין אומרים ויהי נעם, כגון שחל יום טוב בשבוע, אין אומרים סדר קדשה, אכל אומרים ויתן לך (כל בו):

א מבדיל שליח צבור כדי להוציא מי שאין לו יין. הגה ונהגו לומר ולהזכיר אליהו הנביא במוצאי שבת, להתפלל שיבא ויבשרנו הגאולה (טור):

סימן רצו - דיני הבדלה על הנין. ובו ח' סעיפים:

א סדר הבדלה, יין בשמים גר הבדלה, וסימנה יבנה. ויצריך לזהר שלא יהא הכוס פגום. הגה ונהגו לומר קדם הבדלה שעושים בבית, הגה אל ישועתי וגו', כוס ישועות אשא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', לסימן טוב. ובשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר. ונהגין לשפך מכוס של יין על הארץ קדם שסים בורא פרי הגפן, כדי שלא יהיה הכוס פגום. וטעם השפכה, דאמרינן כל בית שלא נשפך בו יין פמים אין בו סימן ברכה, ועושים כן לסימן טוב בתחלת השבוע. גם שופכין מן הכוס לאחר הבדלה

המשך הלכות שבת, סימן רצב - דין תפלת מנחה בשבת

ב יאמרים צדקתך. ויאם קל בו יום שאלו היה חל לא היו אומרים בו במנחה נפילת אפים, אין אומרים צדקתך. הגה ונהגו שלא לקבוע מדרש בין מנחה למעריב (טור), אכל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף, וכל מקום לפי מנהגו:
סימן רצג - דיני ערבית במוצאי שבת. ובו ג' סעיפים:

א מאחרין תפלת ערבית כדי להוסיף מחל על הקדש:

ב יצריך לזהר מלעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים, ואל יהיו מפזרים אלא רצופים. ויאם הוא יום מעונן, ימתין עד שיצא הספק מלבו:

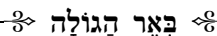
ג ימי שהוא אגוס, כגון שצריך לתחשיף על התחום לדבר מצוה, יכול להתפלל של מוצאי שבת מפלג המנחה ולמעלה ולהבדיל מיד, יאכל לא יברך על הנר, וכן אסור בעשיית מלאכה עד צאת הכוכבים. הגה ונהגים לומר והוא רחום וברכו באריכות נעם, כדי להוסיף מחל על הקדש (אור זרוע):

סימן רצד - דיני הבדלה בתפלה. ובו ה' סעיפים:

א יאמרים הבדלה בחונן הדעת. ויאם טעה ולא הבדיל, משלים תפלתו ואינו חוזר, מפני שצריך להבדיל על הכוס. ויאם טעם קדם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה:

ב יטעה ולא הבדיל בתפלה ואין לו כוס בלילה וסובר שאף למחר לא יהיה לו, צריך לחזור ולהתפלל:

ג יתשעה באב שחל להיות באחד בשבת, טעה ולא הבדיל בתפלה אין צריך לחזור

ד טור ובשם רב שר שלום ה שם בשם מנהג אשכנז [סימן רצג] א מהא דרבי יוסי שבת קי"ח ב רבנו יונה בתחלת ברכות מהא דשבת ל"ה ג הר"ן שם בשבת על פי הירושלמי ד ברכות כ"ז לפרוש הטור בשם רב האי והתוספות ורא"ש והמרדכי שם ה טור [סימן רצד] א ברכות ל"ג ופסחים קי"ב ב טור בשם הר"י ג שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה טור וכדעת רבנו תם ו שם וכדעת אביו הרא"ש [סימן רצה] א טור [סימן רצו] א ברכות ג"ב וכו' והנהגה אלא דבית הלל ב פסחים ק"ה בענין כוס של ברכה והוא הדין להבדלה וענין בסימן קכ"ב מדיני כוס פגום ג טור בשם רב עמרם והתוספות ד פסחים ק"ז בעקבא דאמימר ה טור בשם הגאונים ו שם בשם אביו הרא"ש ז תוספות ברכות ג"ג לתד תרוצא הא דאמימר פסחים ק"ז ורבנו יונה כפרק ד דברכות והאגור בשם שג"י הלקט ח הרא"ש בשם ר"י ובתוספות שם ג"ב ור"י לדעת הגאונים ט פסחים ק"ה לתרוץ ר"י הביאו הרא"ש שם י הרא"ש ריש פרק ח דברכות כ טור ל מהא דשבת כ"ז לענין קדוש היום

ו **א**ומר הבדלה מישוב. הגה ויש אומרים מעמד (אגדה וכל בו ואגור) וכן נוהגין במדינות אלו. ויאוחדו היין בזמין וההדס בשמאל ומברך על היין, ושוב נוטל ההדס בזמין והיין בשמאל ומברך על ההדס, ומחזיר היין לימינו:

ז **א**פלו שמעו כל בני הבית הבדלה בבית הפנסת, אם נתפנונו שלא לצאת, מבדילים בבית:

ח **ע**נשים חובות בהבדלה כשם שחובות בקדוש, **י**וש מי שחולק. הגה על פן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן האנשים:

סימן רצו - דיני בשמים
להבדלה. ובו ה' סעיפים:

א **מ**ברך על הבשמים אם יש לו, וואם אין לו אין צריך לחזור אחריהם:

ב **א**ין מברך על בשמים של בית הפסא ולא על של מתים, (וידוקא) הנתונים למעלה ממשותו של מת, ולא על בשמים שבמסבות עובדי פוכבים, דסתם מסבתן לעבודת פוכבים. הגה ואם ברך על בשמים אלו לא יצא, וצריך לחזור ולברך על אחרים (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ג **י**שקים מלאים בשמים שמשימים האינם יהודים תוף קנקני היין, אף על פי שמתר להריח בהם, אין מבדילין עליהם:

ד **י**נהגו לברך על ההדס כל היכא דאפשר. הגה ויש אומרים דאין לברך על הדס הכבש, דאינו מריח, רק על שאר בשמים (טור בשם הר"ר אפרים והר"א מפראג). וכן נהגו במדינות אלו. ונראה לי דיש להניח גם הדס עם הבשמים, דאז עושין ככלי עלמא:

ה **י**מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אלא אם פן נתפנו להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחנוף או להוציא מי שאינו יודע:

סימן רצה - דיני גר הבדלה.
ובו ט"ו סעיפים:

א **מ**ברך על הגר בורא מאורי האש אם יש לו, ויין צריך לחזור אחריו. והני מלי במוצאי שבת יאכל במוצאי יום הכפורים

יש אומרים שמחזור אחריו. הגה מי שאין לו כוס להבדיל, כשרואה האש מברך עליו, וכן הבשמים (טור):

ב **י**מצוה מן המבחר לברך על אבוקה, ויש מי שאומר, שאם אין לו אבוקה צריך להדליק גר אחר לצרף הבדלה חוץ מהגר המיוחד להאיר בבית. הגה וגר שיש לו שתי פתילות מקרי אבוקה (אגדה):

ג **י**נוהגים להסתפל בכפות הידים ובצפרונים. הגה ויש לראות בצפרני יד זמין ולאחזו הכוס ביד שמאל, ויש לכפף האצבעות לתוף היד, שאז רואה בצפרונים עם הכפות בבת אחת, ולא יראה פני האצבעות שבפנים (זהר פרוש בראשית ובפרשת ויקהל):

ד **א**ין מברך על הגר עד שיאורו לאורו, ויהינה שיהיה סמוך לו בכדי שיוכל להפיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת:

ה **א**ין מברך על הגר שלא שבת ממלאכת עברה, לאפוקי אור שהדלק לחיה ולחולה, שכיון שלא הדלק לעברה מברך עליו. אבל אם הדליקו אינו יהודי בשבת, כיון שאם היה מדליקו ישראל היה עובר, לא שבת ממלאכת עברה מקרי. ואין מברך על אור של עבודת גלולים (טור):

ו **א**ינו יהודי שהדליק במוצאי שבת מישראל או ישראל מאינו יהודי מברך עליו, אבל אינו יהודי שהדליק מאינו יהודי אין מברך עליו. ובמוצאי יום הכפורים אין מברך על גר שהדליק ישראל מאינו יהודי (ועין לקמן סימן תרכ"ד סעיף ה):

ז **ל**היה הולך חוץ לברך וראה אור אם רבן אינם יהודים אין מברך עליו, ואם רבן ישראל, או אפלו מחצה על מחצה, מברך עליו:

ח **א**ור היוצא מהעצים ומהאבנים מברך עליו, אבל במוצאי יום הכפורים אין מברך עליו:

ט **י**גחלים הובערת כל כף שאלו מכניס קיסם ביניהם הוא נדלק, מברך עליהם, והוא שעשויים להאיר:

י **א**ור של כבשן, בתחלת שרפת הלבנים אין מברך עליו, שאז אינו עשוי להאיר, ואחר שנושרפו, אז עשוי להאיר ומברך עליו:

יא **ג**ר בית הפנסת ואם יש שם אדם חשוב מברך עליו, ואם לאו אין מברך עליו. ויש אומרים בהפך. וואם יש שמש שאוכל שם מברך עליו, והוא שלא תהא לבנה זורחת שם:

יב **א**ין מברך על גר של מתים, שאינו עשוי להאיר. הלכך, מת שהיו מוליכין לפניו גר אלו הוציאורו ביום, והוציאורו בלילה בנר, אין מברך עליו:

יג **י**סומא אינו מברך:

יד **ה**יה יושבים בבית המדרש והביאו להם אור, אהד מברך לכלם:

טו **ג**ר בתוך חיקו או בתוך פנס (פרוש, כלי שנותן בו הגר שלא תכבה) או בתוך אספקלריא, רואה את השלהבת ואינו משתמש לאורה, משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת, אין מברך עליה, עד שיהא רואה את השלהבת ומשתמש לאורה:

סימן רצט - שאלא לאכל ולא לעשות שום מלאכה קדם שובבדיל. ובו ה' סעיפים:

א **א**סור לאכל שום דבר או אפלו לשנות יין או שאר משקין, חוץ ממים משתחשף עד שיבדיל, אבל אם היה יושב ואוכל מבעוד יום וחשכה לו, אין צריך להפסיק (אפלו משתיה) (בית יוסף). ואם היה יושב ושותה וחשכה לו, צריך להפסיק, ויש אומרים דהני מלי בספק חשכה, אבל בודאי חשכה, אפלו היה יושב ואוכל, פורס מפה ומבדיל וגומר סעדו. הגה והמנהג פשוט כפסבא הראשונה:

ב **ה**יו שותים ואמרו באו ונבדיל, אם רצו לחזור ולשתות קדם הבדלה אין צריך לחזור ולברך, ויש מי שחולק בדבר:

ג **כ**שמפסיק להבדיל אין צריך לברך בורא פרי הגפן על כוס של הבדלה, ויש אומרים שצריך:

❧ באר הגולה ❧

מ תוספות בכרכות מ"ג נ מרדכי בשם רבי"ה מהא דבכרכות מ"ג וכבית הלל ס בית יוסף לדעת הר"ן בסוף פרק ג דראש השנה ע ר"י פ ספר ארחות חיים **סימן רצין** א בכרכות נ' ב הרא"ש מהא דאור שם נ"ג ושאר פוסקים ג שם נ' ונ"ב ונ"ג ד הרשב"א בתשובה ה טור ו שם לדעתו ושפן הורה לו אביו הרא"ש **סימן רחצ** א בכרכות נ' ב שם נ"ג ג הרשב"א בשם הראב"ד והמגיד פרק כ"ט ד פסחים ק"ג ה ספר ארחות חיים בשם התוספות ו טור בשם פרקי ר' אליעזר ורב עמרם ושאר פוסקים ז בכרכות נ' ח שם נ"ג ט שם נ"ב ונ"ג י שם כ המגיד בשם הרמב"ן בפרק כ"ט מהלכות שבת ל שם בגמרא נ"ג מ פסחים נ"ד נ בכרכות נ"ג ס שם ע שם לפרוש התוספות בשם רבנו חננאל פ לפרוש רש"י שם צ שם בגמרא ק שם נ' ונ"ג ר טור בשם אבי העזרי ושאר פוסקים ש שם בגמרא נ"ג בבית הלל ת ירושלמי שם **סימן רצטא** א פסחים ק"ה ב סמ"ג מ"ע סימן נ"ט לדעת הר"ף ומהר"י קולון בש"ש צ"ו ג רמב"ם בפרק ד מהלכות בכרכות ד מהר"ק לדעת הר"ף וסמ"ג ואפלו לדברי התוספות ה לדעת הטור בסימן רע"א והרא"ש אפלו לדעת הר"ף ו לדעת מהר"ק

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ט מי שהוא אסור וכבלים (פרוש, קעין טבעות גדולים שסוגרים בהם הרגלים) ברגליו, ימטר לצאת בהם:

כ אין יוצאים ב'באנקטמין', והוא כמין חמור שעושים הליצנים ונראה כרוכב עליו, והוא נושא והולך ברגליו, ולא בקשרים, והם עצים גבוהים שיש בהם מושב לכף הרגל והולכים בהם בשיט, ולא בפרמי, והם כמין צורת פרוצוף שנותנים על הפנים להפחיד התינוקות:

כא אין יוצאים בתכה וקפה ומחצלת, אבל יוצאים בשק ויריעה וחמילה (פרוש, בגדים גסים):

כב יוצאים במוף וספוג שעל המפה, לפי שהם מרפאים הלפף הוי כמו תכשיט, וכן בקלפת שום ובצל או באספלנית ומלוגמה ורטיה שעליה. ואם נפלו מעליה לא יחזירם, וכל שפן שלא יתנם בתחלה. אבל אסור לכוף חוט או משיחה על המפה לצאת בו, דכיון שאינם מרפאים הוי משוי, אבל באגוד שכורף על הרטיה שלא תפל מעליו יכול לילך בו, וקושרו ומתירו:

כג הבנים יוצאים בגזין (פרוש, כמין פעמונים קטנים) והארוגים להם בכסותם, אבל אם אינם ארוגים לא. הגה ולא מהני הא מחבר לכסות רק בדבר שדרכו להיות מחבר שם, אבל אם חבר שם דבר שאין דרכו בכף, אסור (הגהות מימוני פרק ט"ט ובית יוסף בשם תשובת רשב"א ומרדכי פרק במה אשה) ואותן עגולים ירקים שגזרה המלכות שכל יהודי ישא אחד מהן בכסותו, מותר לצאת בהן אפלו אינו תפור בכסותו רק מחבר שם קצת (אור זרוע) וכן מותר לצאת במטפחת שמקנחין בו האף, שקורין פצולייט, אם מחבר לכסות. והא דמותר לצאת בגזין הארוגין, דוקא שאין בהם ענבל

לצאת בו בשבת. הגה ולכן מותר ללבש בגד מפני הגשמים או כוכע על ראשו, אבל אסור לאשה לתן בגד על צעיפה מפני הגשמים, דאין זה דרך מלבוש (הגהות מימוני):

טו אין הקטע יוצא בקב שלו, דהינו שעושה כמין דפוס של רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו, "ואינו עושה זה להלך בו, שעל כל פנים צריך הוא למקלו, אלא כונתו כדי שלא יראה חסר רגל אלא נכה רגל, כיון דאינו צריך הלכו אסור:

טז קטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו אלא יושב על כסא, וכשנעקר ממקומו נסמך על ידיו ועל שוקיו ונדהף לפניו ועושה סמוכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלויים, וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו קצת, אין יוצאים בהם בשבת, דאירי דתלויים ולא מנחי אארעא, זמנין דמשתלפי, אבל בכסא וספסלים הקטנים שבנידיו מותר לצאת. קטע בשתי רגליו ומהלך על שוקיו ועל ארבעותיו ועושה סמוכות של עור לשוקיו, יוצא בהם בשבת. הגה וכן מותר במנעל של עץ שהרגל נכנס בו, וליכא למיחש שיפל (רבנו ירחם חלק ה), וכן בפנטוניי דמשתלפי במהרה וממילא (רשב"א סימן תר"ו), ויש מחמירים ואוסרים (אגור) ולא ילך אדם יחד בשבת במקום שאין דרך לילך יחד. ולא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחל בלתי דבר אחר שיזכר על ידו שהוא שבת ולא יבא לחללו (כל בו):

יז לחגר שאינו יכול לילך בלא מקל, מותר לילך בו אפלו אינו קשור בו, אבל אם אפשר לו לילך זולתו, ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו, אסור (וחולה שעמד מחליו דינו כחגר):

יח סומא אסור לו לצאת במקל:

המשך הלכות שבת, סימן שא - באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

ט ילא יצא בטבעת שאין עליה חותם, ואם יצא חיב. ואם יש עליה חותם, לרשיי פטור, ולרבנו תם ולהרמב"ם מותר, שדאינו תכשיט אלא לאיש, אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה, אסור גם לאיש (ועין לקמן סימן ש"ג סעיף י"ח):

י הטבעת שקבוע בה אבן, וכן אם כתובים בה אותיות, אין עליה חותם מקרי, שלא נקרא חותם אלא אם כן חקוקים בה אותיות או צורות:

יא אדבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו, כגון מפתחות גאות של כסף כמין תכשיט, אסור, שהרואה אומר שלצורך תשמיש מוציא. כיוש מתירים אם הוא של כסף. הגה ומכל מקום אסור לצאת בתיק של פתי עינים שקורין בריל"ן אף על פי שהתיק הוא של כסף, דהבתי עינים בעצמם הם משוי (בית יוסף). ואם המפתח של נחשת וברזל, אפלו מחבר וקבוע בסגורה אסור (מרדכי פרק במה אשה ובית יוסף בשם תשובת הרשב"א). ויש שכתבו שגזגזין בזה להחזיר (בית יוסף בשם תשובת אשכנזית הר"ף והאגדה וכן משמע באור זרוע):

יב ילא יצא החיט במחט התחובה לו בכגודו, ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא סורק במשיחה שבצוארו, ואם יצא פטור:

יג ילא יצא הנזב בכיס שעושה להצילו מזיבתו שלא יטנף בה, וכן אשה נדה שקושרת בגד לפנייה שלא תתלכלך בדם נדותה, האסורה לצאת בו אם לא יהא סנר עשוי קעין מלבוש, אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לה הדם ולא תצטער מותר לצאת בו:

יד ידבר שהוא דרך מלבוש, אפלו אם אינו לזכשו אלא משום אצוליי טנוף, מותר

באר הגולה

ר שם ס"ב וכעולא ש ירושלמי לבעת הרז"ה ורא"ש ושאר פוסקים ת כל בו א טור לבעת יש מפרשים הירושלמי כך והביאו הרא"ש שם ב שם בשם הר"מ וכן כתבו הרא"ש וסמ"ג וסמ"ק ושאר פוסקים ג שבת י"א וכר"מ רמב"ם פרק י"ט ד שם ה שם ס"ד לפרוש התוספות שם ו טור ז שם ס"ה וכרבי יוסי ח כן בארו רבנו ירחם בחלק ה ט שם במשנה ס"ז וכפי פרוש רש"י י תוספות והרא"ש ור"י וכן משמע מדברי רש"י שם כ שם במשנה וכפי פרוש רש"י ל תוספות שם וכן כתבו הרא"ש והר"ן והמרדכי ושאר פוסקים מ ביצה כ"ה נ טור והמרדכי וסמ"ג ושאר פוסקים ס שבת ס"ו במשנה ע פרוש רבי אבהו שם בגמרא פ לפרוש רבא בר פפא שם וכפרש רש"י צ לפרוש רבא בר רב הונא שם ק תוספתא, כתובה הר"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפרק י"ט ט שם ושם ש שבת ס"ו ת שם ס"ז וכרבי שם

ואין משמיעין קול (הגהות אלפסי סוף פרק במה אשה):

כד יוצאים במיני עשבים *שקושרים אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה:

כה באין יוצאין בקמיע שאינו ממחה, ואם הוא ממחה יוצאין בו, לא שגא אתמחי גברא ולא קמיע, כגון שכתב לחש אחד בשלש אגרות ורפאו שלשתם שלשה בני אדם, שאתמחי גברא לאותו לחש בכל פעם שכתבנו יאכל לא לשאר לחשים,

וגם אין הקמיע ממחה אם יכתבנו אחר, לא שגא אתמחי קמיע ולא גברא, כגון שכתב לחש אחד באגרת אחת ורפא בו שלשה פעמים, שאותה אגרת ממחה לכל אדם, וכל שפן אי אתמחי גברא וקמיע, יכגון שכתב לחש אחד בשלשה אגרות וכל אחת הועילה לשלשה אנשים או לאדם אחד שלשה פעמים, אתמחי גברא ללחש זה בכל אגרת שכתבנו ואתמחו אגרות הללו לכל אדם. הגה ודוקא שבאו שתי המסאות ביחד, אבל אם אתמחי גברא תחלה ואחר כך עשה קמיע ורפא שלשה פעמים, לא תלינן בהמחאת הקמיע רק בהמחאת הגברא שכבר אתחזק (הגהות אש"י, וכן משמע מתוספות מהבאר שכתב בית יוסף), יאכל אם כתב שלשה קמיעים לאדם אחד ורפאו שלשה פעמים, לא אתמחי לא גברא ולא קמיע. ומת' לצאת בקמיע ממחה, לא שגא הוא של כתב או של עקרים בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה ותלוהו לרפואה, אלא אפלו לא אחזו החלי אלא שהוא ממשפחת נכפין, ותלוהו שלא יאחזנו, שרי, וקושרו ומתירו ברשות הרבים, ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בטבעת ויצא בו לרשות הרבים, שאז יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט, וזה אסור דלאו תכשיט הוא:

כו יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב, בין בחל בין בשבת, ואין

במה אשה):

כז יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב, בין בחל בין בשבת, ואין

בו משום דרכי האמרי, וכן בכל דבר שהוא משום רפואה, אבל אם עושה מעשה ואין נכר בו שהוא משום רפואה, אסור משום דרכי האמרי. אבל כל לחש מתר, ולא אסרו אלא באותם שבדקן ואינם מועילים. ויש מי שחשש בכל קמיע שאינו ממחה משום דרכי האמרי:

כח מי שיש לו מכה בפסת רגלו וקושר עליה מטבע להגן שלא ינגף ברגלו וגם הוא מרפא מתר לצאת בו:

כט יהיוצא בטלית מקפלת על כתפיו, והינו שלאחר שנתנה על ראשו מגביה שוליה על כתפיו, חזיב חטאת, אבל אם אינה מקפלת על כתפיו אלא משלשלת ברהבה למטה מכתפיו, שרי, ששאחר שהוא מתעשף בטליתו ומתפסה בה כתפו וגופו, אף על פי שמתקצר קצת מלמטה, מתר. ויעל פי זה מתר להתעשף בטליתו תחת הגלימא ולהביאו לבית הכנסת*:

ל מתר לצאת ברשות הרבים בטלית סביב הצנורא. הגה אף על פי שמניח צד ימין על כתפו של שמאל, דדרך ללבוש כן ולא הוי אלא להתנאות ושרי (בית יוסף):

לא יהיוצא מעטף בטליתו וקפלה מפאן ומפאן בידו או על כתפו, אם נתפון לקבץ כנפיו כדי שלא יקרעו או כדי שלא יתלכלכו, אסור, ואם קבצים להתנאות בה כמנהג אנשי המקום במלבושן, מתר. והני מלי בטליתות שלהם שהיו יריעה אחת מרבעת, אבל מלבושים דידן, כשהוא לבוש בהם ומוציא ידיו מתוכם, מתר לתפס קצתם בידו ולהגביהם כדי שלא יתלכלכו שוליו בטיט או כדי שלא יעכבוהו ללכת:

לב יהיוצא במעות הצרורים לו בסדינו חזיב. הגה אבל בבית מתר אם צריך לו, ואפלו אינן צרורים רק שהם מגבירים:

לג אסור לצאת בשבת במעות או בכסף וזהב התפורים בבגדו. הגה ויש מתירים במקום פסידא, שירא שיגזלו ממנו אם יניחם בבית וילך מהם (אגור ואסור והתר הארץ), וכן נוהגין להקל אם צריך לצאת,

— באר הגולה —

אבל אם יוכל להיות יושב בבית ולא לצאת לא צא, ובמקום שאין צריך לו ויוכל להניחם בבית יש להחמיר:

לד יהיוצא אדם בסודר המקפל על כתפיו אף על פי שאין נימא כרוכה לו על אצבעו. ויאות אין הסודר חופה ראשו ורבו, אסור לצאת בו, אלא אם כן קשר שני ראשו למטה מכתפיו זה עם זה:

לה ילכדים הקשים אסור להביאם ברשות הרבים או בכרמלית כשהוא מעטף בהם, ואם אינם קשים הרבה מתר:

לו מתר לצאת בשבת בשני מלבושים זה על גבי זה, בין לצרכו בין לצורך חברו, בין שהם שני תלוקים בין שהם שני סרבלים (פרוש סרבל, כסות העליון) בין שהם שתי חגורות זו על גבי זו, ואפלו אין מלבוש מפסיק ביניהם. הגה ויש אוסרים שתי חגורות זה על זה, אלא אם כן מלבוש מפסיק ביניהם (אור זרוע ותוספות ומרדכי פרק במה אשה), וכן ראוי לנהג. ומת' ללבש שני כובעים זה על זה (אור זרוע) וכן שני אנפילאות (אגור):

לז מתר לצאת בשבת בכתי ידים הנקראים גואנטי"ש. ויש מי שמחמיר להצריך שיתפורם מערב שבת בכתי ידים של מלבושיו או שיקשרם בהם בקשר של קנמא יפה, וראוי לחש לדבריו:

לח יהיוצא בשבת בטלית שאינה מציצת כהלכתה חזיב, למפני שאותם החוטים חשוכים הם אצלו, ודעתו עליהם עד שישלים ויעשהו ציצית. ויאות היא מציצת כהלכתה, אף על פי שאין בה תכלת, מתר לצאת בה בשבת (ועין לעיל סימן י"ג):

לט יפלה (פרוש, יריעה פנין אהל) שיש בה רצועות שמותחזין אותה בהם, מתר להתעטף בה ולצאת לרשות הרבים, ואין הרצועות חשוכות כמשאוי, שמבטלות אגבה. והלכך מתר לצאת ברצועות התלויות באבנט אף על פי שאין המנעלים קשורים בהם, דלא חשיבי וכטלי אגב האבנט, אבל אם הם של משי, חשיבי ולא בטלי ואסור אם אין

א שם ס"ו במשנה ב שם ס"ג שם ס"א וכר ב פפא ד שם בתוספות ורא"ש ור"ן ה שם בגמרא ו שם בעיא דרב פפא ולא אפשטא ז שם בגמרא ח ירושלמי שם וכתבוהו הרא"ש והר"ן והמרדכי ט שם ס"ז וכרבי מאיר לנרסה שגורסין ברישא ר' מאיר י שם כאפני ורביא כ הרא"ש ל ר"ן שם והרשב"א שפן נראה מהתוספות מ שם בשם ר"ן נ שבת ס"ה ס שם קמ"ז ע שבלי הלקט בשם רבנו תם פ רוקח * (ונראה לעניות דעתי שבאן שפן הגה שלאחר סעיף זה וכן הוא בבית יוסף) צ תשובת הרשב"א ק שם בגמרא לפרוש רמב"ם בפרק י"ט ר כן פרש הבית יוסף לדעת כל הפרושים שהביא ש שם בגמרא ת בית יוסף וכן מצא אחר כך בתשובת מהר"ם א שם בגמרא וכתבתי ב רמב"ם פרק י"ט מדין תפלין כר' חזי בר אבא אמר ר' יוחנן שם ג מהא דבי סדיא בעבדא דרב קמ"ו ד טור ה רוקח ו בית יוסף ממה שכתבו התוספות והרא"ש גבי סכנתא קמ"ז ע"ב ז טור בשם ספר המצות ושאר פוסקים ח בית יוסף לדעת הר"ן והרמב"ם ט שבלי הלקט בתפלתו י שם בסופו מחמיר וכן כתב האגור כ שבת קמ"ז ל לפרוש התוספות ורמב"ם פרק י"ט מ צינתיו לעיל בסמן י"ג נ שבת קל"ט ס שם בתוספות והרא"ש ע הרא"ש שם ורבנו ירמיהו בחלק ה

המנעלים קשורים בהם. והוא הדין לכל דבר שנפסק מן הגג וראשו אחד מחבר, כגון לולאות, ואינו חשוב, מתר לצאת בו, ואם חשוב הוא, אסור לצאת בו:

מ כובע שהוא מתפשט להלך מראשו טפח, אסור להניחו בראשו אפלו בבית, משום אהל:

מא לצאת בשבת בכובע שבראשו העשוי להגן מפני החמה, יוש מי שאסור משום דחישיון שגביהו הרבה מראשו ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים, אלא אם כן הוא מהדק בראשו, יאו שהוא עמק, שראשו נכנס לתוכו ואין הרבה יכול להפרידו מראשו, שאו שהוא קשור ברצועה תחת גרונו, דכהכי ליכא למחש למידי:

מב המוצא תפלין בשבת בבזיון במקום שאין משתמין, אם יש סכנה, שגזרו שלא להניח תפלין, מבסן והולך לו, ואם אין סכנה, אם יש בהם רצועות, שבכף נכר שהם תפלין ולא קמיעות, והן קשורות שיכול ללכשן, מכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן פלן. יואם היו רבים שלא יספיק ללכשן ולהכניסן זוג זוג, יחשיף עליהם עד הלילה ויביאם, ואם ירא להחשיף מפני לסטים, מוליכם פחות פחות מד' אמות, או נוהגם לחברו וחברו לחברו עד שמגיע לחצר החיצונה:

מג המוצא ספר תורה בשדה, אם אינו שעת סכנה, יושב ומשמרו ומחשיף עליו (לשון הרמב"ם: ובסכנה מניחו והולך לו). ואם היו גשמים יורדים, מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונכנס בו:

מד הבא להציל פליו מפני הדלקה לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטף ופושט, וחוזר ולובש ומוציא:

מו מי שגשרו פליו במים, הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה. ולא ישטחם לנגבם, מפני מראית העין, שלא יחשדוהו שבכסן בשבת, ואפלו בחרי חדרים שאין שם רואים אסור. ואלא אסור

אלא לשטחן בשבת, אבל אם שטח מערב שבת פלים המכבסים, אינו חייב לסלקן בשבת:

מו בגדים השרויים במים אסור לנגבם סמוך לאש. הגה ואסור לטלטלם, שמא יבא לידי סחיטה, והוא שמקפיד על מימיו (מרדכי פרוק חבית). ואסור לילך בשבת במקום שיוכל להחליק ולפל במים, שמא ישרו פליו ויבא לידי סחיטה:

מז טלא ישטח אדם את פליו בשבת אפלו מן הזעה:

מח מסתפג אדם באלונטית (פרוש, בגד שמסתפגין בו לאחר שרוחצין) ומביאה בידו ולא חישיון שמא יבא לסחט. יולא ימסר לפלגים שהם חשודים על הסחיטה:

מט למתן לרחץ ידיו בנהר בשבת, ובלבד שלא יוציאם עם המים שעליהם חוץ לנהר ד' אמות:

נ יוצאים בפשתן סרוק וצמר מנפץ שבראשי בעלי חטטין (פרוש, בעלי נגעים). אימתי, בזמן שצבען ויכרן או שיצא בהם שעה אחת מבעוד יום:

נא ימתר לצאת במצנפת שתולים בצואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטין (פרוש, חתיכות בגד בלוי) הפרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה:

סימן שב - דיני נקוי וקפול הבגדים בשבת. ובו י"ג עינים:

א המנער טלית חדשה שתרך ימן הטל שעליה, חייב, שהנעור יפה לה כמו בבוס, והוא שמקפיד עליה שלא ללכשו בלא נעור. הגה וכל שפן שאסור לנער בגד שגשרו במים או שירדו עליו גשמים. ודוקא בבגד חדש שמקפיד עליו (כל בו). יש אומרים דאסור לנער בגד מן האבק שעליו אם מקפיד עליו, וטוב לחש לדבריו (רש"י ואור זריע) אבל מתר להסיר הנוצות מן הבגד בשבת (אור זריע). ועין לקמן סימן של"ז:

ב יהלוקט יבולות שעל גבי בגדים, יכגון אלו היבולות שבבלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חייב משום מכה בפטיש. והוא שיקפיד עליהם, אכל אם הסירים דרך עסק, פטור:

ג ימקפלים פלים בשבת לצורך שבת ללבוש בו פיום, ודוקא באדם (אחד), ובחדשים שעדיין לא נתכבסו, ולכנים, ואין לו להחליף, ואם חסר אחת מאלו התנאים, אסור. יוש מי שאומר דלקפלו שלא כסדר קפולו הראשון מתר בכל ענין, ונראין דבריו:

ד מכבש (הוא כלי שפוכשין בו בגדים אחר הכביסה, והם שפתי לוחות זה על זה והבגדים ביניהם) של בעל הבית, מתירין אותו לטל ממנו בגדים לצורך השבת, ושל אמן אסור, מפני שהוא תחוב בחזקה והתרתו דומה לסתירה:

ה טחלוק לאחר כביסה הוא מתקשה ומשפשפים אותו בידים לרככו, מתר לעשותו בשבת, שאינו מתפון אלא לרככו, אבל סודר אסור, מפני שמתפון לצחצחו והוי כמלפן. הגה וכובעים ושאר כלי פשתן דינן כסודר (בית יוסף בשם שבלי לקט):

ו טיט שעל רגלו (או על מנעליו) בית יוסף ורבנו ירמיה חלק י"ג) מקנחו בכתל, אבל לא בקרקע, דלמא אתי לאשוויי גמות. יוש מי שאוסר אף בכתל. הגה ויש מי שמתיר בשניהם (הרא"ש). והוא הדין דמתר להסירו במעט (חרס הראוי לטלטל) (רבנו ירמיה חלק י"ג):

ז לטיט שעל בגדו, משפשפו מבפנים, דלא מוכחא מלתא לאתחזוויי למלפן, אבל לא בחוץ, דדמי למלפן. ומגררו בצפרן. יוש מפרשים דהני מלי לח, אבל יבש אסור דהוי טוחן:

ח אין מגרדין (בספין או בצפרן) מנעל, בין חדש בין ישן, מפני שקולף העור והוי ממחק:

❦ באר הגולה ❦

פ טור בשם ספר המצות צ שם קל"ח וערוכין ק"ב לגרסת רבנו תם וכן כתבו התוספות בשם רבנו חננאל והרמב"ם בפרק כ"ט וכן כתב הרב המגיד שכן עקר ופרשו בתוספות בשם רבנו חננאל בכובע חזק שאינו נכסף) ק שם לגרסת רש"י וכן כתב הר"ן ר הגהות פרק כ"ב בשם אור זריע ש תוספות שם בערוכין ת ערוכין צ"ה א שם צ"ז וכרבי יהודה כאוקימתא דרבא ותני אביה דשמאלא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק י"ט ב שם במשנה צ"ה ובגמרא צ"ז וכו' שמעון ג הרמב"ם שם פרק י"ט וכן כתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא פרק ח ד שבת ק"כ וכתנא קמא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם ה שם קמ"ו ו שם כר' אליעזר ור' שמעון בבריתא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ב ושאר פוסקים ז הרשב"א בתשובה ח מרדכי סוף פרק כ ד שבת ט תוספתא פרק ז י שבת קמ"ז רבי חזא בר אבא אמר ר' יוחנן הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כ שם בבריתא ל רבנו ירמיה חלק י"ד מ שבת ג' נ כל בו בשם הראב"ד וכתב ובלבד שיצא שעה אחת מבעוד יום [סימן שב] א שבת קמ"ז ב לפרוש התוספות והרא"ש והרי"ף ושאר פוסקים בשם רבנו תם ג שם ע"ה ד לשון הרמב"ם בפרק י ה שם לפרוש הגמרא ו שם קי"ג ז מרדכי שם ועוד כתב הבית יוסף בשם הפל בו טעם למקום שנהגו התר ועין שם ח שם קמ"א וכתנא קמא ט שם קמ"י י שם קמ"א וכרבי הרי"ף בשם בה"ג ורמב"ם בפרק כ"א כ הרי"ף בשם יש אומרים ל שם מ טור בשם רבנו פרוץ שהביא תוספות נ שם בגמרא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שב - דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת

ט מתר לתן מים על גבי מנעל לשכשכו, אבל לכבסו, דהינו שמשפשף צדו זה על זה, אסור. אבל בגד שיש עליו לכלוף אסור אפלו לשכשכו, דזהו כבסו, אלא מקנהו בסמרטוט פבקל ולא ברחק, פן יסחט. הגה ובגד שאין עליו לכלוף, מתר לתת עליו מים מועטים ולא מרבים, שמא יסחט (בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והרא"ש פרק קמא דיומא) ויש אוסרים בכל ענין (בית יוסף בשם הטור סימן של"ד וסימן ש"ט ותוספות פרק כל פתיח והגהות פרק כ"ב):

י הרוחץ ידיו, טוב לנגבם בכח זו בזו ולהסיר מהם המים כפי יכלתו קדם שיקנהם במפה. הגה ויש שכתבו דאין לחש לזה, דלא אמרין שרית בגד זהו כבסו וכי האי גונא, דאין זה רק דרף לכלוף, וכן נוהגין (טור ובית יוסף ואגור). ולכן מתר לנגב ידיו בכגד שהטיל בו תינוק מי רגלים כדי לבטלם, שאין זה רק דרף לכלוף בעלמא (טור), אבל אסור לתן מים ממש על המי רגלים כדי לבטלם (הגהות מיימוני פרק כ"ב ותוספות פרק שמונה שרצים):

יא מי שנתלכלכה ידו בטיט, מקנהה בזנב הסוס ובזנב הפרה ובמפה הקשה העשויה לאחוזה בה קוצים, אבל לא במפה שמקנהים בה ידים שלא יעשה בדרף שהוא עשה בחל ויבא לכבס המפה:

יב יאסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה, משום דאתי לידי סחיטה:

יג שאין מסתפלין בשבת במראה של מתכת שהיא חריפה כאזמל (פרוש), כעין ספין קטן חד וחריף). דחשיבין שמא ישיר בה נימין המדלדלין, ואפלו אם היא קבועה

בפתל. אבל מתר להסתפל במראה שאין בה חשש זה אפלו אינה קבועה:

סימן שג - דיני תכשיטי אשה. ובו כ"ז סעיפים:

א לא תצא אשה בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה, מפני שצריכה להסירם בשעת טבילה, חשיבין שמא תוליכם ד' אמות ברשות הרבים כיון שהם קלועות בשערה מתר יוש מי שאוסר. ויום הם מעשה אריגה, מתר, שאינה צריכה להסירם בשעת טבילה. הגה ובלבד שלא יהיו מטנפות או מזקבים, דאז מסירן כדי שלא יתטנפו במים (טור והרא"ש וסמ"ג):

ב מתר לצאת בחוטין שבצוארה שהם רפויים ואינה צריכה להסירם בשעת טבילה, אבל בקטלא שבצוארה אסור, מפני שצריכה להסירה בשעת הטבילה, לפי שהיא מהדקת אותה כדי שתראה בעלת בשר, וחשיבין דלמא אתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים. ואלא תצא בטוטפת, והוא כמין ציץ ומגיע מאזן לאזן, ולא בשרביטין, והוא גם כן ציץ ואינו מגיע אלא עד לחייה שפזרכתו על ראשה ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן, והוא שאינם תפורים בשככה, דחשיבין דלמא שלפא לאתוויי ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים, אבל אם תפורים ליכא למיחש להכי ומת. הגה ויש אומרים דבתולה שאינה חוששת לגלוי ראשה, אפלו תפורה בשככה אסור, דחשיבין שמא תסירה עם השככה ואתי לאתוויי (אור זרוע):

ג לא תצא בכפה של צמר, דהינו חוטי דעמר דגדילין ועבידי כי הוצא (פרוש), ככלים העשויים מעלי לולבי הדקלים שהם באריגה, מה שאין כן אצטמא העשויה כמין

לכד, כדאייתא בגמרא (שם) ורחבים פשתי אצבעות פשעור ציץ, ואלא באצטמא, דהינו מטלית שתולין בו חוטין של צבעונים, ותולין אותו לכלה להפריח ממנה הזכוכים:

ד לא תצא בעיר של זהב, ופרש רש"י שהוא תכשיט עגל ומצירין בו כמין עיר ויש באמצע לשון שמחברים אותו למלבוש. וירבנו תם פרש, שהוא כעין עטרה לראש:

ה יכלילא, והוא תכשיט שמניחתו על פדחתה מאזן לאזן וקושרתו ברצועות התלויות, מתרת לצאת בו, בין שהיא עשויה מחתיכות של זהב חרוזות בחוט, בין שאותן חתיכות קבועות במטלית:

ו יוסקיא דהינו חתיכת מעיל רחבה, אם יש בה רצועות קצרות תלויות בה לקשרן בהם ולהדקן סביבותיה דמהדק, שרי, ואם אין לו רצועות, אסור:

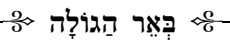
ז לא תצא בקטלא, דהינו בגד שיש לו שניצנים כעין מכנסים, ומכניסים בו רצועה רחבה וקושרה סביב צוארה, והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומציר בזהב:

ח לא תצא בנזמי האף, אבל יוצאה בנזמי האזן. הגה מפני שאזניה מכסות. ובמקום שנוהגין לגלות האזנים, אסור לצאת בנזמים שבאזן היכא דדרף להוציאם ממש (אור זרוע):

ט לא תצא במחט נקובה, ואם יצאה חבבת, ושאניה נקובה, אם מעמדת בה קשו"ריה מתרת לצאת בו, ואם אינה מעמדת בה קשו"ריה אסור:

י לא תצא בטבעת שיש עליה חותם, ואם יצאה חבבת. והוכשאין עליה חותם לא תצא, ואם יצאה פטורה:

יא לא תצא בכוליאור והוא תכשיט שקושרת

ס זכחים צ"ד וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בסוף פרק תולין ע שבת קמ"ב פ הגהות פרק כ"ב בשם סמ"ק צ מרדכי פרק ט"ו דשבת בשם הר"מ ושגלי הלקט בשם ספר יראים ק רמב"ם בפרק כ"ב וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא ר תשב"ץ בשם הר"מ ורבנו יתום בחלק י"ג ש שבת קמ"ט וכתנא קמא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"ב ושאר פוסקים ת שם בפוסקים הני"ל [פינן שג] א שבת נ"ז במשנה ובגמרא ב טור בשם רבנו תם ורא"ש והר"ן שם ג רש"י שם ד שם בגמרא ה שם פרב יוסף אלפא דרב הונא ו שם במשנה ובדמפרש לה רבינא שם ז שם במשנה ובדפרש לה רבי אבהו שם ח שם ס"ד במשנה ט שם נ"ז במשנה כבול ובדמפרש לה רבי אבהו י הרי"ף שם ח שם כ"ג ל שם במשנה מ שם נ"ט נ שם כשמאול וכרב אשי דמתני לקלא ס שם בגמרא ובפרוש רש"י ע שם במשנה נ"ז ובגמרא נ"ט וכלשון א' שבפרוש רש"י פ שם ושם צ רש"י שם והתוספות ורא"ש ושאר פוסקים ק שם ס"ב ר הרא"ש וכרב אדא שם ס"ב ש שם ס"ב ת שם נ"ז א שם ס"ב

בו מפתחי חלוקה, ולא בכובלת, והוא קשר שקשור בה בשם שריחו טוב: **יב** אם חסר אחת משניה ומשימה אחר במקומו, אם הוא של זהב לא תצא בו, דכיון שמשנה במראה משאר שנים, דלמא מבזו לה ושקלה לה וממטיא, יאכל של כסף שדומה לשאר שנים מתר וכל שכן שן דאדם: **יג** לא תצא במנעל הקרוע למעלה, דמחכו עלה ואתיא לאתווי, ולא במנעל חדש, שמה לא יבא למדתה, אלא אם כן נסתה ללכת בו מאתמול שהוא למדתה, אבל איש מתר, שאין מקפיד כל כף: הגה ובשאר מלבושים אין לחש אפלו באשה (כל בו): **יד** יוצאת בחוטי שער, בין שהם עשויים משערה או משער חברתה ואפלו משער בהמה ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה ולא ילדה בשל זקנה: **טו** יוצאת בקשר שעושין לרפואת קטוף עין הרע שלא ישלט, ובמוף הקשור ומהדק באזנה ובמוף שבסנדלה הקשור בסנדלה ובסנדל ומנעל הסתומים מכל צד, אפלו אינו קשור מתר, ובמוף שהתקינה לנדתה. הגה שלא יפל דם עליה ויצעננה (בית יוסף בשם הפוסקים) אפלו אינו קשור דכיון שהוא מאוס לא חישבין דלמא שקלה לה, אפלו יש לו בית זר, ובפולפל ובגרגיר מלא ובכל בשם שתתן לתוף פיה, ובלבד שלא תתנם לכתחלה בשבת, ואם נפל לא תחזיר, ויבבתי שוקים שקושרים במשיחה סביב שוקיה אף על פי שאין המשיחה קשורה בהם, ולא חישבין שמה ישתלשלו למשה. ויוצאה באצעדה שמניחין בזרוע או בשוק, והוא שתהא דבוקה לבשר ולא תשמש. ויש מי שאוסר בשל זרוע: **טז** בכל מה שיכולה לצאת יכולה להתירו ברשות הרבים, ולא חישבין דלמא מתיא לה: **יז** יש אוסרים להביא מפתח אפלו בחצר הבית כי אם בידו, אבל לא בחגורתו שמה ישבח ויוציאנה לרשות הרבים:

יח כל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר שאינה מערכת, חוץ מכוול ופאה נכרית, דהינו קליעת שער שקלעה בתוף שערה. ויש אומרים, דכל שאסרו לצאת בו, אפלו להמקשט בו בבית אסור, וכל שכן לצאת בו לחצר המערכת, חוץ מכוול ופאה נכרית. ויש אומרים, שהכל מתר לצאת בו בחצר אפלו אינה מערכת. והאידינא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין, ויש שאמרו דמדינא אסורות, אלא שפיון שלא לשמעו, מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות, ויש שלמדו עליהם זכות לומר שהן נהגות כן על פי סברא אחרונה שכתבתי, שלא אסרו לצאת בתכשיטין לחצר שאינה מערכת, והשתא דלית לן רשות הרבים גמור הנה לה כל רשות הרבים שלנו ברמלית, ודינו כחצר שאינה מערכת ומתה. הגה ויש אומרים עוד טעם להתיר, דעכשו שכיחי תכשיטין ויוצאין בהם אף בחל, וליכא למחש דלמא שלפא ומחוי כמו בימיהם שלא היו רגילים לצאת בהן רק בשבת ולא הוו שכיחי (תוספות פרק כ"ב והגהות אלפסי פרק במה אשה). גומיהו, טבעת שיש עליה חותם לאשה ושאין עליה חותם לאיש, דתנן בה חיב חטאת, אף בכרמלית אסור אפלו לדידן, והוא הדין לכל מאי דאתמר בה חיוב חטאת. ויש מי שאומר, שבזמן הזה שנהגו האנשים לצאת בטבעת שאין עליה חותם, הרי זה להם כתכשיט ושרי, ולפי זה אפשר דכיון שנהגו עכשו הנשים לצאת בטבעת שיש עליה חותם, הרי הוא להן כתכשיט ושרי. וימפל מקום צריך להזהיר לנשים שלא תצאנה אלא במחטים שהן צריכות להעמיד קשוריהן ולא יותר, כי בזה שאין להן תועלת בו ישמעו לנו: **יט** צריך להזהיר לנשים שלא יטלטלו מחט שנטל חדה או עקצה לשום בצעעפים אלא אם כן נטל מערב שבת חדה ועקצה (ויחדה) לשם כף (ועין לקמן סימן ש"ח סעיף י"א):

כ הבנות קטנות שנוקבים אזניהם כדי לתת בהם נזמים כשיגדלו, וכדי שלא יסתמו הנקבים נותנים בהם קסמים, מתר לצאת בהם, והוא הדין אם נותנין חוטים באותם נקבים, שמתר לצאת בהם אם אינם צבועים, ואכל אם הם צבועים אסור: **כא** יוצאת אשה רעולה, והוא שמעטפת כל ראשה חוץ מהפנים: **כב** פורפת (פרוש, קושרת) בשבת על האגוז ועל האבן שיחדתו לכף ויוצאת בו, אבל על המטבע אסור לפרף בשבת, דלאו בר טלטול הוא ולא מהני בה יחוד. וואם פרפה עליו מערב שבת, מתר לצאת בו בשבת: **כג** אם היתה צריכה להוציא אגוז לבנה ופרפה עליו כדי להוציאו, אם לרשות הרבים אסור, ואם לכרמלית מתר: **כד** יוצאה באבן תקומה (פרוש, הערוף, אבן דרועה שקשהיא על אשה לא תפיל) ובמשקל ששקלו כנגדו שלא תפיל, ואפלו לא נחעברה עדין: **כה** אסור לאשה שמתעביר בשבת סרק על פניה, משום צובע. ומטעם זה אסורה לטוח לכהל בשבת, ומטעם זה אסורה לטוח על פניה בצק, דכשנוטלתו מאדים הבשר: **כו** אסור לקלע האשה שערה בשבת ו'לא להתיר קליעתה. אבל יכולה לחלק שערה. הגה ויש אוסרים לחלק שערה, דהינו לעשות השייט"ל (רש"י ואור זרוע), וכן נהגו לאסר לעשות על ידי כלי, אבל באצבע בעלמא נהגו להקל: **כז** אסור לסרק במסרק בשבת, ואפלו אותו שעושים משער חזיר שאי אפשר שלא יעקרו שערות. אבל מתר לחף ולפסס ביד (בית יוסף): **סימן דש - על איזה עבד מצוה על שבייתו. ובו ג' סעיפים:** **א** אדם מצוה על שבייתו עבדו שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצות הנוהגות בעבד, אבל אם לא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצות בני נח, הרי הוא כגור תושב ומתה לעשות מלאכה בשבת לעצמו

☞ באר הגולה ☞

ב שם ס"ד וכתבתי שם ה שם בבריתא קמ"א ו שם ס"ד במשנה ז שם בבריתא ח שם נ"ז וכאב"י ט שם ס"ד במשנה ובגמרא ס"ה י טור בשם סמ"ג ושאר פוסקים לפרוש הבית יוסף שם כ שם ס"ד במשנה ל שם בגמרא ס"ה מ שם ס"ד נ טור בשם ר"י ושאר פוסקים ס רמב"ם בפרק י"ט מהא דרב יוסף אלבא דרב יהודה בפרוש בירית ס"ג ע הרב המגיד ממשמעות פרוש רש"י שם פ תוספות נ"ז ורא"ש והר"ן שם צ רבנו ירמיהו בחלק ט בשם רמב"ן ורשב"א ותרב המגיד בפרק ט"ז בשם הרשב"א ק שם ס"ד וקרב, הר"ף והרמב"ם בפרק י"ט ר בית יוסף ממשמעות רשב"א שהביא המגיד בפרק י"ט ומרדכי בפרק ד דשבת בשם ר"י ש טור והתוספות בשם רבנו תם ס"ד ת תוספות שם בשם רבנו שר שלום א שם בתוספות והרא"ש והר"ן שם ב טור בשם בעל התרומות וסמ"ק ושם בתוספות בשם רבנו ברוך ג שם בעל התרומות ד הר"ן על פי סברת רבנו תם והביאו הבית יוסף בסימן ש"א ה מהר"י אבוהב ו מרדכי בפרק ד' בשם ר"י ז שם ס"ה במשנה וכפרוש רש"י ח שם מהא דאבוהב דשמואל ט שם במשנה י שם במשנה כ שם בגמרא ופרוש רש"י שם ל רמב"ם בפרק י"ט לנפש הטור ובית יוסף בשם ספרי הרמב"ם החדשים מ שם בגמרא בעיא ולא נפשטה ותיקו דאריתא לחמרא ודרבנן לקלא, הר"ף והרא"ש נ שם ס"ו ס שם צ"ה ע שם צ"ד במשנה פ רש"י בפרוש המשנה בשם יש מקרשים צ שם במשנה ק תוספות נ"ז והרא"ש שם ר תוספות ס' והרא"ש והר"ן שם ש כל בו והשוכת הריב"ש [סימן דש] א לשון רמב"ם בסוף פרק ב מהלכות שבת

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

בדבר מועט, שלא יהא נראה כחולב לציף ישראל:

כא הגבירות שעושות השפחות מעצמן מחלב של ישראל מתר, כיון שאינו אומר להן שיעשו:

כב ימי שיש לו נער אינו יהודי ורוכב על הבהמה בשבת כשמוליכה להשקותה, אין צריך למנעו, שהחי נושא את עצמו, אבל צריך למנעו שלא יתן עליה בגדי וכל שום דבר:

כג ימתר למסר סוס או פרד או חמור לרועה אינו יהודי ואף על פי שהאינו יהודי משתמש בהם בשבת אין בכך פלוס, כיון דשלא מדעת ישראל הוא עושה ואינו ממתיך לשכירות ממנו. ואם רואהו משתמש בה בשבת, מוחה בידו. הגה וכל שכן דאין לחש שהרועה יוציא אותם חוץ לתחום, דהא תחומין דרבנן (הגהות מרדכי דקדושין):

סימן שו - באיזה חפצים מתר דבר בשבת. וכו' י"ד סעיפים:

א אמצוא חפצך, חפצך אסורים באפלו בדבר שאינו עושה שום מלאכה, כגון שמעיין נכסיו לראות מה צריך למחר, או לילך לפתח המדינה כדי שימחר לצאת בלילה למרחץ, וכן אין מחשיכים על התחום לשכר פועלים. הגה והוא הדין דאסור לטיל למצא סוס או ספינה או קרון לצאת בו (מרדכי סוף פרק מי שהחשיף), אבל מחשיף על התחום להביא בהמתו. וי"ש אומרים שאם אין הבהמה יכולה לילך ברגלים, כגון שהוא טלה קטן, אינו רשאי להחשיף, דאינו רשאי להביא, דאסור לטלטל בעלי חיים, שהם מקצים:

ב יהיתה בהמתו עומדת חוץ לתחום, יכול לקרות לה כדי שתבא:

שבראשיהם, ולא העגל בעל קטן שנותנים על צוארה, ולא בזמם שמוניחים בחטמו של עגל כדי שלא יינק, ולא פרה בעור שנותנים על דדיה שלא יינקה השרצים, ולא ברצועה שבין קרניה, בין אם היא לשמור בין אם היא לנוי. ולא תצא פרה או שור בקבל שבצוארה, לפי שאינה צריכה שמירה, אבל עגלים מתרים לפי שהם מורדים בקל. הגה הבהמה יוצאה בקמיע ממחה לבהמה, אבל לא בשאינה ממחה אף על פי שהיא ממחה לאדם (בית יוסף ורבנו ירמיה חלק י ורמב"ם פרק כ):

יח אין רוכבין על גבי בהמה ו'לא נתלים עליה, ו'אפלו בצדה אסור להשתמש, אבל צדי צדדין, כגון שדבר אחד מנח על צדה והוא משתמש בו, מתר. ו'אם עלה עליה אפלו במזיד ירד, משום צער בעלי חיים. ו'ומטעם זה פורקין משאוי שעליה. פיצד עושה, מכניס ראשו תחת המשאוי ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו. הגה ואסור לישב על קרון שהאינו יהודי מנהיגו בשבת משום שמשתמש בבהמה, גם שמא יחתך זמורה (תוספות והרא"ש ריש פרק מי שהוציאנהו, ומרדכי פרק קמא דשבת, והגהות ערוכין, ובית יוסף בשם סמ"ג):

יט אבהמה שנפלה לאמת המים, אם המים עמוקים ומפני כך אינו יכול לפרנסם במקומם, מביא פרים וכסתות ונותן תחתיה משום צער בעלי חיים, אף על פי שמכבטל פלי מהיכנו*. דין קרוד בהמה בשבת, כמו ביום טוב (מרדכי פרק ב דביצה) (ועין לקמן סימן תקכ"ג סעיף ב):

כ ימתר לומר לאינו יהודי לחלב בהמתו בשבת משום צער בעלי חיים, שהחלב מציערה, ו'החלב אסור בו ביום. ו'יש אומרים שצריך לקנותו מן האינו יהודי

המשך הלכות שבת, סימן שה - במה בהמה יוצאת בשבת

יד ילא תצא שום בהמה לא עקוד ולא רגול. פ'רוש עקוד, שקושר ידה אחת עם רגלה, ורגול הינו, שקושר אחת מרגליה כלפי מעלה שלא תלך אלא על ג' רגלים: **טו** ילא יקשר גמלים זה אחר זה והוא תופס באפסר הראשון וכלם נמשכים על ידו, אבל אם תופס כמה אפסרי גמלים בידו מתר. ו'יש מי שאוסר גם בזה, ולא התיר אלא להוציא בהמה אחת לכדה והוא מושקה בקבל:

טז המוציא בהמה והוא מושקה באפסר, לציף לזהר שלא יצא ראש הקבל מתחת ידו טפח למטה, דדמי כמו שנושאה בידו ולא מתחזיא מאפסר הבהמה, ו'וגם לא יניח הרבה מן הקבל בין ידו לבהמה, כדי שלא יכביד עד שלא יגיע בטפח הסמוך לארץ, ו'אם הוא ארץ, יכרך אותו סביב צוארה:

יז אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו מערב שבת, ולא בזוג ואף על פי שהוא פקוק, ולא בסלם שבצוארו, והן לוחות שקושרים סביב צוארו שלא יחפף מפתו, ולא ברצועה שברגלו, והוא כמין טבעת עבה שעושים מקש וקושרים ברגלי הבהמה שפסיעותיה קצרות ומכה רגליה זו בזו, ועושים לה זה להגן שלא תכה זו בזו. ואין התרנגולים יוצאים בחוטים שקושרים ברגליהם לסימן, ולא ברצועה שקושרים ברגליהם כדי שלא ישברו הפלים. ואין האילים יוצאים בעגלה שתחת אליותיהם, שעושים להם בן כדי שלא תהא האליה נגררת בארץ. ואין העזים יוצאות בעץ ידוע שנותנים בחטמיהם כדי שיתעטשו ויפלו תולעים

באר הגולה

ז שם במשנה ח שם בגמרא ט שם במשנה י בן נראה מדברי הר"ן ורבנו ירמיה נתיב י"ב חלק י' והרמב"ם בפרק כ כ בן נראה מדברי הטור ל שם כשמואל מ שם בכריתא נ טור מדין פריכת חבל האפסר בסעיף א' ושם צינתינו ס שם במשנה ע שם בגמרא פרב פ מהא דעגל בי רב הונא נ"ב צ ביצה ל"ו במשנה ק מהא דערוכין ק' לענין אילן ר שבת קל"ה ש רמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ת שבת קנ"ד א שם קכ"ח * (שנהו מדרבנן וצער בעלי חיים דאורייתא) ב רא"ש ומרדכי שם ושאר פוסקים ג טור וכל בו בשם הגהות הרבנו פרץ ד שם בשם רבנו יונה ור"מ מרוטנבורג והגהות מרדכי דקדושין בשם התוספות ה הגהות מימוני בשם הר"ם והוא הדין בחלב ו טור ומרדכי פרק קמא דשבת ז שבלי הלקט בשם רב האי גאון [סימן שו] א שבת קין ב ערוכין ל"ח ל"ט ג שבת שם במשנה ד שם בכריתא קנ"א ה שם בתוספות לגרסת הספרים שהביאו התוספות שם ו שם בכריתא לישב גרסת התוספתא דאין מחשיכין

ג ימחשיכין על התחום לעשות צרכי כלה או צרכי מת להביא לו ארון ותכריכין, ויכול לומר לחברו שיחשיף כדי שיביא לו. ויכול לומר לו לך למקום פלוני למחר, ואם לא מצאת במקום פלוני לך למקום פלוני, לא מצאת במקום קח במאתים, ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח, כלומר, 'שלא יאמר לו סך ידוע שלא להוסיף עליו, וכן אם לקח ממנו בשמונה, לא יאמר תן לי עוד בשנים ואהיה חבב לך עשרה. הגה ואם אי אפשר לו אלא אם כן יזכיר לו סכום מקח, מתר בכל ענין, דהא צרכי מצוה הוא (הגהת מרדכי פרק ה). ויש אוסרים בכל ענין, וכן עקר (בית יוסף בשם הר"ן ומרדכי פרק בירה והגהות ממוני פרק א ופרק כ"ו):

ד להשובר את הפועל לשמר זרעים או דברים אחרים אינו נותן לו שכר שבת, לפיכך אין אחריות שבת עליו. היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע, נותן לו שכר שבת, לפיכך אחריות שבת עליו. ואלא יאמר תן לי של שבת, אלא אומר תן לי שכר השבוע או החדש (ואם שכרו לחדש והתנה לשלם לו כל יום כף וכף מקרי שכיר יום) (ר"ן סוף פרק אף על פי), או יאמר לו תן לי שכר עשרה ימים:

ה יאסור לשכר חזנים להתפלל בשבת, ויש מי שמתיר. הגה ואם שכרו לשנה או לחדש, לכלי עלמא שרי (ד"ע):

ו הפצעי שמים מתר לדבר בהם, כגון חשבונות של מצוה, ולפסק צדקה, ולפקח על עסקי רבים, ולשדך התינוק לארס, וללמדו ספר או אמנות. וידוקא לדבר אם רוצה להשתפר, אבל לשכרו ולהזכיר לו סכום מעות אסור. הגה יש אומרים דבמקום שנוהגין לתן לקורא בתורה מי שברך ונודר לצדקה או לחנון, דאסור בשבת לפסק כמה יתן (אור זרוע), והמנהג להקל דהא מתר לפסק צדקה:

ז מתר למדד בשבת מדידה של מצוה, כגון למדד אם יש במקוה מ' סאה.

ח הרהור בעסקיו מתר. ומכל מקום משום ענג שבת, מצוה שלא יחשב בהם כלל, שיהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה:

ט האסור לומר לאינו יהודי שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המת שיבאו להספידו, אבל חולה דתקיף לה עלמא ואמר שישלחו בעד קרוביו, ודאי שרי:

י להחליף משכונן לאינו יהודי בשבת מתר אם הוא מלבוש, ויוציאו האינו יהודי דרך מלבושו (ועין לקמן סימן שכ"ה):

יא מתר לקנות בית בארץ ישראל מן האינו יהודי בשבת, וחותם ומעלה בערפאות. הגה שלמה, בכתב שלחם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו (אור זרוע):

יב מתר להכריז בשבת על אבדה אפלו היא דבר שאסור לטלטלו. הגה ומתיר להתיר חרמי צבור בשבת אף על פי שאינו לצורך שבת, הואיל והוא יום כנופניא לרבים הוי כעסקי רבים דשרי לדבר בהם (אגור), אבל אין מתרימין בשבת כי אם מדבר שהוא לצורך שבת (אגדה פרק כ"ג):

יג להכריז בשבת על קרקע הנמכר, שכל מי שיש לו זכות עליו ובה ויגיד ואם לאו יאבד זכותו אסור. הגה וכן אסור להכריז יין בשבת, דהוי כמקח וממכר (מהרי"ל):

יד מי ששאלו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מפלל ישראל, מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה, ויוצא אפלו חוץ לשלש פרסאות, ואי לא בעי, בית דין גוזרין עליו (ועין לקמן סימן שכ"ה סעיף י):

סימן שזו - דיני שבת התלוויים בדבור. וכו' כ"ב סעיפים:

א ונדבר דבר, שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל. בהלכה אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או סוחרה פלונית

אקנה למחר, ויאפלו בשית דברים בטלים אסור להרבות. הגה וכני אדם שספור שמועות ודברי חדושים הוא ענג להם, מתר לספרם בשבת כמו בחל, אבל מי שאינו מתענג אסור לאמרם כדי שיתענג בהם (תרומת הדשן סימן ס"א):

ב האסור לשכר פועלים, ואלא לומר לאינו יהודי לשכר לו פועלים בשבת, אף על פי שאין הישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לאינו יהודי לעשותו ויאפלו לומר לו קדם השבת לעשותו בשבת אסור. אבל מתר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר, אף על פי שמכין מתוך דבריו שרצונו שיעשנה בשבת הבאה:

ג אסור לתן לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו בשבת, אבל יכול לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השבת:

ד מתר לתת לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו, ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת. הגה וכן מתר לתן לו בגדים למכר, ובלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת (בית יוסף בשם סמ"ג). מי ששכר אינו יהודי להוליך סחורתו ובה האינו יהודי ולקחה מבית ישראל בשבת, אסור, והיו עונשין העושה (רבנו ירחם חלק י"ב):

ה לדבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מתר לישראל לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חלי או יהיה צריך לדבר צרך הרבה או מפני מצוה. ביצד, אומר ישראל לאינו יהודי בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקע תקיעת מצוה, או להביא מים דרך חצר שלא ערכו לרחץ בו המצטער. ויש אוסרין. הגה ולקמן סימן תקפ"ו פסק להתיר, ועין לעיל סימן רע"ו דיש מקלין אפלו במלאכה דאורייתא, ועין שם סעיף ב:

באר הגולה

ז שם במשנה ח שם בברייתא ט שם וכו' יוסי וכו' יהודה דלא פליגי י לפרוש הרב המגיד בפרק כ"ד מהלכות שבת כ לפרוש הר"ן ל בכבא מציעא ג"ח מ הרי"ף והרא"ש פרק כ"ג דשבת ורמב"ם סוף פרק ז ושאר פוסקים נ מרדכי סוף פרק אף על פי בשם ר' ברוך ונחטור בסימן תקפ"ה ס שם מרדכי בשם רבנו שמואל והבית יוסף מהא דפסחים נ"ד אין בו סימן ברכה, הא אסונא ליכא ע שבת ק"ג וכתבות ה' פ טור בשם הר"מ מרוטנבורג ושאר פוסקים צ טור בשם אבי העזרי ומהר"ם מרוטנבורג ק שם בשם מהר"ם ר שם בגמרא ש טור ורבנו יונה באגרת המשובה על פי המכילתא ת מרדכי פרק ג דשבת ושאר פוסקים א רבנו ירחם בחלק י"ב בשם המפרשים ק שם בשם מהר"ם ב בקא קמא פ' וגיטין ח' ג הרשב"א בתשובה ד תשובת הריב"ש והסכים הר"ן ה בית יוסף מדברי התוספות בשבת ד' וצורבין ל"ט וגטין מ"א ובשאר מקומות דלתרועא בתרא מצוה רבה שאני (סימן שזו) א שבת קי"ג ב טור ג טור בשם הירושלמי ותוספות שם ד שם במשנה ק"ג ה מהא דאינו יהודי שבא לבכות וכו' קכ"א ו רמב"ם בפרק ז' ז הרא"ש בפרק ז דבכא מציעא והר"ן בשם רבנו סעדיה ורמב"ם בפרק ו ושאר פוסקים ח סמ"ק וסמ"ג והגהות ממוני בפרק ו ט רא"ש שם ורבנו ירחם חלק י"ב ושאר פוסקים י הגהות מרדכי פרק קמא דשבת והגהות ממוני פרק ו כ מרדכי פרק קמא דשבת בשם סמ"ג וסמ"ק ל טור בשם רמב"ם בפרק ו מהלכות שבת וקרב המגיד שנה מסקם מהגאונים והגהות מרדכי בשם רבא"ה מ שם בשם התוספות בגטין ח' ובבא קמא פ'

ו יאסור לחשב חשבונות אפלו אם עברו, כגון כף וכף הוצאתי על דבר פלוני. ודוקא שעדין שער הפועלים אצלו, אבל אם פירעם כבר, מתר:

ז מתר לומר לחברו הנראה בעיניך שתוכל לעמד עמי לערב, אף על פי שמתוך כף מבין שצריך לו לערב לשכרו, "אבל לא יאמר לו, הנה נכון עמי לערב:

ח יכול לומר לחברו, לפרך פלוני אני הולך למחר, "וכן מתר לומר לו, לך עמי לפרך פלוני למחר, כיון שהיום יכול לילך על ידי ברבנות, וכן כל פיוצא בזה שיש בו צד התר לעשותו היום יכול לומר לחברו שיעשונו למחר, ובלבד שלא יזכיר לו שכירות, אבל בדבר שאין בו צד התר לעשותו היום, אפלו אם אין בו אלא אסור דרבנן, כגון שיש לו חוץ לתחום פרות מקצים, כיון שאי אפשר לו להביאם היום, אסור לומר לחברו שביאם לו למחר, "וכן אסור לו להחשיף בסוף התחום כדי שימחר הלילה לילך שם להביאם. הגה וכן לא יאמר אעשה דבר פלוני למחר (הרא"ש פרק השואל, ועין לעיל ריש הסימן), אבל יכול להחשיף בסוף התחום כדי למחר לילך שם לשמרם, שאפלו היום היה יכול לשמרם אם הם היו בתוך התחום. ואם לא פון להחשיף אלא לשמרם, יכול אף להביאם:

ט מתר להחשיף לתלש פרות ועשבים מגנתו וחרבתו שבתוך התחום, ולא אסור להחשיף אלא בסוף התחום משום דמנכרא מלתא:

י מתר לומר לחברו, שמר לי פרות שבתחומך ואני אשמר פרוטיך שבתחומי:

יא השואל דבר מחברו לא יאמר לו הלוני, דמשמע לזמן מרבה ואיפא למחש שמא יכתב, אלא יאמר לו השאלני. ובלשון לעז שאין חלוק בין הלוני להשאלני, צריך שיאמר תן לי. הגה וכשלה בשבת ואינו רוצה להאמינו יניח משכון אצלו, אבל לא יאמר לו הילך משכון, דהוי כעבדא דחל (בית יוסף בשם ארחות חיים).

בשם שאין לוין בשבת כף אין פורעין בשבת (ריב"ש סימן קט"ו):

יב זמן אורחים והכין להם מיני מגדים, וכתב בכתב כמה זמן וכמה מגדים הכין להם, אסור לקרותו בשבת האפלו אם הוא כתוב על גבי כתל גבוה הרבה, משום גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, דהינו שטרי חובות וחשבונות, ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור (הרא"ש ור"ן פרק השואל וטור) ואבל אם חזק בכתל חזקה שזקעת, מתר, אבל בטבלא ופנקס, אפלו אם הוא חזק אסור לקרותו:

יג שטרי הדיוטות, דהינו, שטרי חובות וחשבונות, ואגרות של שאלת שלום, אסור לקרותם, ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור:

יד טלקרות באגרת השלוחה לו אם אינו יודע מה כתוב בה, מתר, ולא יקרא בפיו אלא לעין בה. ואם הובאה בשבילו מחוץ לתחום, טוב לזהר שלא יגע בה:

טו כתל או וילון שיש בו צורות חיות משנות או דיוקנאות של בני אדם של מצעים, כגון מלחמות דוד ודגלית, וכותבים זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני, אסור לקרות בו בשבת:

טז כמליצות ומשלים של שיחת חלין, ודברי חשק כגון ספר עמנואל, וכן ספרי מלחמות, אסור לקרות בהם בשבת, ואף בחל אסור משום מושב לצים, ועובר משום אל תפנו אל האלילים, לא תפנו אל מדעתכם, ודברי חשק איפא תו משום מגרה יצר הרע. ומי שחברן ומי שהעתיקן ואין צריך לומר המדפיסן, מחטיאים את הרבים. הגה ונראה לדקדק, הא דאסור לקרות בשיחת חלין וספורי מלחמות, הינו דוקא אם כתובים בלשון לעז, אבל בלשון הקדש שרי (כן נראה לי מלשון שכתבו התוספות פרק כל כתבי, וכן נהגו להקל בזה):

יז לאסור ללמד בשבת ויום טוב זולת בדברי תורה, ואפלו בספרי חכמות אסור. ויוש מי שמתיר. יועל פי סבתו מתר להביט

באצטרול"ב בשבת (ולהפכה ולטלטלה, כדלקמן סימן ש"ח):

יח לשאל מן השדר, מה שמתר בחל מתר בשבת:

יט סחורה הנפסדת בשבת על ידי גשמים או דבר אחר, או אתי בידקא (פרוש, נחל או אגם מים) "דמיא ומפסיד ממונו, או שנתרועעה חבית של יין והולך לאבוד, מתר לקרות אינו יהודי אף על פי שיהודי יודע שהאינו יהודי יציל הממון. (ולכפות סחורה או פרות או דבר אחר מפני הגשמים, עין לקמן סימן של"ח סעיף ז), וכן מתר לומר לאינו יהודי כל המציל אינו מפסיד, כמו בדלקה שהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. ויוש מי שאומר שלא התירו אלא בדלקה דוקא (ועין לקמן סימן של"ד):

כ יישראל שאמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, מתר לו להנות בה לערב בכדי שיעשו:

כא אסור לומר לאינו יהודי בשבת הילך בשך זה ובשל אותו לצרכך, ואפלו אין מזונותיו עליו. הגה אבל מתר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו (הנחות מרדכי פרק ה ורמב"ן פרשת בא אל פרעה):

כב יכל שבות דרבנן מתר בין השמשות לצרף מצוה, כגון לומר לאינו יהודי להדליק לו נר בין השמשות, "אז אם היה טרוד והצריך לעשר בין השמשות. הגה כל דבר שאסור לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת אסור לרמוז לו לעשותו, אבל מתר לרמוז לו לעשות מלאכה אחר שבת (אור זרוע). אינם יהודים המביאים תבואה בשבת לישראל שחייבים להם, והישראל נותן לו מפתחו לאוצרו והאינו יהודי נותנו לשם ומודדים ומזנים, יש מי שמתיר משום דאינו יהודי במלאכת עצמו עוסק, ואינו של ישראל עד אחר המדידה ושיחשב עמו אחר כך, וכן אינם יהודים העושים גבינות בשבת והישראל רואה וינקח אותם ממנו, דמכל מקום האינו יהודי אדעתא דנפשה קעביד, ואף על פי שהישראל עומד בעדו חדש או חדשים, ואדעתא למכרם לישראל קא עביד, שרי:

באר הגולה

נ שבת ק"ז ש שם רב אשי בפרוש המשנה ע רמב"ם בפרק כ"ד פ שבת שם צ שם בתוספות ושאר פוסקים ק טור ורש"י שם ר שם והרא"ש שם ש שם במשנה ת הרב המגיד בפרק כ"ד בשם התוספות א גמרא שם קנ"א ב שם במשנה קמ"ג ח הר"ן בשם התוספות וסמ"ג * (דין הלואת יום טוב ושבת אם נתנה לתבע בסימן תכ"ה) ד שם במשנה ה שם בגמרא קמ"ט ו רבנו ירחם בחלק ז ז הרי"ף והרא"ש שם ח בפרוש רש"י שם וקט"ז ט תוספות שם שכן משמע בירושלמי והמדרכי פרק קמא דשבת וסמ"ג ושאר פוסקים י שבת קמ"ט וכפרוש רש"י כ הרא"ש שם בשם רבנו יונה ותוספות בשם ר"י קט"ז ל רמב"ם בפרוש המשנה בפרק שואל מ רמב"ן ורשב"א נ רשב"א ס רבנו ירחם בחלק ה מהא דסנהדרין ק"א ע בעל הג"ג וכן היא הסקמת הרא"ש בפרק כ וכן הספיק הבית יוסף כיון דאסורא דרבנן הוא פ הרשב"א בתשובה וסמ"ג ותרומה צ הרמב"ם בפרק י ק הרא"ש בפרק י דבכא מציעא ר טור בסימן שמ"ב מהא דערובין ל"ב והרמב"ם בפרק ו מהלכות ערובין ש שם בשם ר"י ת שם ברמב"ם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שח - דברים המתירים והאסורים
למלאכה בשבת. ובו נ"ב סעיפים:

א כל הכלים נטלים בשבת חוץ ממקצה מחמת הסרון פיס, כגון כספין של שחיטה או של מילה, ואמל של ספרים, וספין של סופרים שמתקנים בהם הקולמוסים, כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר, אסור לטלטלו בשבת ואפלו לצרף מקומו או לצרף גופו. הגה ואפלו תחובים בנדון עם שאר ספינים, אסור לטלטלו (מהרי"ל). והוא הדין לקרנץ של בשמים שמקפידים עליו שלא יתלכלך. הגה והוא הדין פלים המיחדים לסחרה ומקפיד עליהם (בית יוסף בשם ממוני פרק כ"ה והמגיד פרק כ"ו):

ב הכל כלי אפלו הוא גדול וכבד הרבה, לא נתבטל שם כלי ממנו, לא מפני גדלו ולא מפני כבדו:

ג יכלי שמלאכתו לאסור, מתר לטלטלו (ואם נשתמש לאסור בבין השמשות, כגון נר שהדלק, עין לעיל סימן רע"ט) בין לצרף גופו, כגון קרנץ של זהבים או נפחים לפצע בו אגוזים, קרדס לחתוך בו דבילה, בין לצרף מקומו, דהינו, שארית להשתמש במקום שהכלי מונח שם. והמתר לו לטל משם ולהניחו באיזה מקום שירצה, אכל מחמה לצל, דהינו, שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שרא שישבר או יגנב שם, אסור. הגה כל מקצה אינו אסור אלא בטלטולו, אכל בניגוע בעלמא שאינו מנדנדו שרי, ולכן מתר לגע במנורה שבבית הכנסת שנרות דולקות עליו או בתנור שדולק בו אש, וכן מתר לקח דבר התר המנח על דבר מקצה (מרדכי פרק כל

הכלים וריש ביצה ורבנו ירמס חלק י"ג והמגיד פרק כ"ה ותרימת הדשן סימן ס"ו וכל בו סוף דיני שבת), וכן מתר לטלטל דבר מקצה על ידי נפוח דלא הוי טלטול אלא פלאחר יד ולא מקרי טלטול (תשובת מהרי"ל):

ד כלי שמלאכתו להתר, מתר לטלטלו אפלו אינו אלא לצרף הכלי שמא ישבר או יגנב, אכל שלא לצרף כלל, אסור לטלטלו. וכתבי הקדש ואכלין מתר לטלטלם אפלו שלא לצרף כלל. הגה ותפלין אין לטלטלם כי אם לצרף (תרימת הדשן, ועין בבית יוסף, ושופר אסור לטלטלו כי אם לצרף גופו או מקומו (הגהות אשרי סוף פרק במה מדליקין):

ה מיש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאסור אפלו מחמה לצל על ידי כפר או תינוק:

ו יכל הכלים שגשברו אפלו בשבת, מתר לטלטל שבריהם, ובכבד שיהיו ראויים לשום מלאכה, כגון שברי ערבה לכסות בה החבית ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך, אכל אם אינם ראויים לשום מלאכה לא. הגה ואם נשברו במקום שיכולים להזיק, כגון זכוכית שגשברה על השלחן או במקום שהולכין, מתר לטלטל השברים כדי לפנותן שלא יזקו בהם (כל בו והגהות מרדכי ובית יוסף בשם ארחות חיים):

ז חתיכת חרס שגשברה בבחל מפלי וראויה לכסות בה כלי, מתר לטלטלה אפלו במקום שאין פלים מצויים שם לכסותם בה. ואם זרקו לאשפה מבעוד יום אסור לטלטלה, כיון שבטלה מהיות עוד כלי. הגה ואפלו חזי לעני, הואיל והקצוהו הבעלים שלו אף על פי שהם עשירים, דמקצה לעשיר הוי מקצה לעני, כמו שיתבאר סוף הסימן (ר"ן פרק במה

אשה). ודוקא חתיכת חרס משום דאתנא משברי כלי, אכל דבר שאין בו שיכות כלי, כגון צורות או אבנים, אף על פי שראויים לכסות בהם כלי אסור לטלטלם. הגה וכל דבר שאינו כלי כלל אסור לטלטלו אפלו לצרף גופו, כל שכן לצרף מקומו (מרדכי פרק קמא דיום טוב):

ח יכל הכלים הנטלים בשבת, דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים, בין נתפרקו בחל בין נתפרקו בשבת:

ט שדלת של שדה תבה ומגדל יכולים לטלה מהם, ואסור להחזירה, גזרה שמא יתקע. ושל לול של תרנגולים אסור, בין לטל בין להחזיר, דכיון דמחבר לקרקע אית בה בנין וסתיחה:

י תפסוי בור ודות אין נטלים אלא אם כן יש להם בית אחיזה, דאז מוכח שהוא כלי, ושל פלים, אפלו הם מחברים בטיט יכולים לטלם, אפלו אין להם בית אחיזה, והוא שתקנם ועשה בהם מעשה והכינם לכף או שגשמש בהם מבעוד יום. וכסוי חביות הקבורות בקרקע לגמרי צריכות בית אחיזה:

יא אמחט שלמה מתר לטלטלה לטל בה את הקוץ. כנטל חדה או חור שלה, אסור, יחדשה שלא נקבה עדין, מתר:

יב ישירי מחצלאות מתר לטלטלם, דחזו לכסות בהו טנופא. והאם זרקן לאשפה מבעוד יום, אסור לטלטלם:

יג ישירי מטלניות שבלו, אם יש בהם ג' אצבעות על ג' אצבעות מתר לטלטלן, ואם לאו אסור. ויש מתירין אפלו אין להם ג' על ג', ובכבד שלא יהיו טליות של מצוה:

באר הגולה

[סימן שח] א שבת שם קכ"ג משנה ויגמרא ב לפרוש תוספות שם ג הרא"ש שם ד הרא"ש בתשובה וכן נראה מדברי הטור ורמב"ם בפרק כ"ה ה ערובין ק"ב ו שבת קכ"ד במשנה בפרש"י לה רבא ז שם במשנה בפרש"י לה רבי חייא אמר ר' יוחנן ככ"ג ח הרב המגיד בפרק כ"ה בשם המפרשים ט שבת קכ"ד י שם כ הרב המגיד לדעת הרמב"ם בשם הרשב"א בפרק כ"ה ל הר"ן פרק כל הכלים מ רא"ש בתשובה ושכן נראה לראב"ן ג שבת קכ"ד במשנה וכתנא קמא ס שם ע שם בתוספות פ שם וכרבא צ שם ק הרמב"ם בפרק כ"ה מרדכי בפרק קמא דיום טוב וכן נראה מדברי הטור ר שבת קכ"ב במשנה ובגמרא ש שם בגמרא ת שם קכ"ו במשנה ובגמרא וכתנא קמא לפרוש הר"ן לדעת הר"ף והרמב"ם בפרק כ"ה והרב המגיד שם בשם הרשב"א א שם במשנה רמב"ם ב שם קכ"ג וכרב ג שם ד שם קכ"ה ה הרב המגיד בפרק כ"ו בשם הרמב"ם ו שם בגמרא ופרוש רמב"ם בפרק כ"ו ז הרב המגיד שם בשם הראב"ד וקצת מפרשים והר"ן בשם ראב"ד

יד מנעל חדש מתר לשמטו מעל הדפוס
אף על פי שמלאכתו לאסור, פיון דשם
פלי עליו ומתר לטלטלו לצרף מקומו:
טו סנדל שנפסקה רצועה הפנימית, עדין
תורת פלי עליו ומתר לטלטלו. נפסקה
החיצונית, בטל מתורת פלי ואסור
לטלטלו. כ"א הוא בכרמלית, מתר לפרף
עליו גמי לח שהוא מאכל בהמה לתקנו
שלא יפל מרגלו, ל"ב חצור שהוא נשמר
שם אסור:

טז תלוך שפכסו אותו ותחבו בו קנה
לתלות בו ליבשו, יכול לשמטו מעל
הקנה, אבל לקח הקנה מתוכו אסור, לפי
שאינו פלי. ואם תחבו בו פלי, מתר לטלו
מתוכו אפלו הוא מלאכתו לאסור. כ"ד
שנשמטה אפלו אחת מירכותיה, אסור
לטלטלה. הגה וכן ספסל ארץ שנשמט
אחת מרגליה, כל שפן שתיים, דאסור
לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב
עליה, אפלו נשברה מבעוד יום (תרומת
הדשן סימן ע"א), אלא אם פן ישב עליה כף
פעם אחת קדם השבת (בית יוסף סוף סימן
שי"ג). גם אסור להכניס הרגל לשם משום
בגנן (בית יוסף שם):

יז ל"בנים שנשארו מהבגנן מתר לטלטלם,
דמעטה לא קימי לבגנן אלא למזגא
(פרוש, לסמך ולשבת עליהן עליהן). ואם
סדן זה על זה, גלי אדעתה שהקצן
לבגנן ואסור לטלטלם:

יח ק"וץ המנח ברשות הרבים, מתר לטלטלו
פחות פחות מד' אמות, ובכרמלית מתר
לטלטלו להדיא משום דחישנין שמא
יקו בו רבים, ובמקום הזקא דרבים לא
גזור רבנן שבות:

יט סלם של עליה שהוא גדול ועשוי להטיח
בו גגו, אסור לטלטלו, אבל של שוכף
מתר לנטותו ממקום למקום, אבל לא
יוליכנו משוכף לשוכף, כדי שלא יעשה
כדרך שהוא עושה בחל ויבא לצור:

כ פחיות (פרוש, ענפים) של דקל שקצצם
לשרפה, מקצים הם ואסור לטלטלם. ישב
עליהם מעט מבעוד יום, מתר לישב
עליהם בשבת, וכל שפן אם קשרן לישב

עליהם, או ראם חשב עליהם מבעוד יום
לישב עליהם אפלו בחל:
כא ש"אכל נדבך של אבנים, אף על פי שחשב
עליו מבעוד יום אסור לישב (עליהם)
אלא אם פן למדום (פרוש, סדרום). הגה
ויש אומרים דדין אבנים דדין חריות וכן
עקר (מרדכי פרק במה טומנין והמגיד פרק כ"ה
בשם הר"ף וכן יש לפרש הרא"ש):

כב אסור לכסות פי חבית באבן או בכקעת
או לסגור בהן את הדלת או להכות בהן
בכרזא (פרוש, הקנה שמשימים בחבית
להוציא היין ממנו), אף על פי שחשב
עליה מבעוד יום אסור, אלא אם פן יחדה
לכף לעולם, אבל יחדה לשבת זה בלבד
לא. והני מלי בדבר שאין דרפה ליחדה
לכף כגון הני דארמן, אבל בכל מידי
דארחא בהכי, כגון לפצע בה אגוזים,
ביחוד לשבת אחת סגי. ויש מי שאומר
דלא שניא. ויש אומרים שצריך שיעשה
בה שום מעשה של תקון מבעוד יום
(ועין לעיל סימן רנ"ט דביחוד סגי):

כג ימתר לחתך ענף מן הדקל מבעוד יום,
ומתר להניף בו על השלחן בשבת
להכריח החובכים, פיון דלצרף חתכו
עשאו פלי גמור:

כד יפשתן סרוק וצמר מנפץ שנותנים על
המפה, ראם חשב עליהם מבעוד יום
לתתם על המפה, יאו שישב בהם שעה
אחת מבעוד יום, או שצבען בשמן, ודגלי
דעתה דלמפה קימי, או שפרכן במשיחה
לתתם על המפה בשבת, תו לית בהו
משום מקצה, ומשום רפואה גמי ליבא,
שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו
בגדיו (במפה). ויש אומרים דלא סגי
במחשבה לחוד:

כה עורות יבשים, בין של אמן בין של
בעל הבית, מתר לטלטלן. הגה ויש
אומרים, דוקא עורות בהמה גסה דחזו
לישב עליהם, אבל מבהמה דקה אסור אלא
אם פן חשב לישב עליהם מבעוד יום (רש"י
פרק במה טומנין):

כו נסרים של בעל הבית מתר לטלטלן,
ושל אמן אסור, אלא אם פן חשב עליהם

מבעוד יום לתן עליהם פת לאורחים או
תשמיש אחר:

כז לעצמות שראויים לכלבים, וקלפים
משראויים למאכל בהמה, ופרורים שאין
בהם פינת, מתר להעבירם מעל השלחן,
אבל אם אין הקלפים ראויים למאכל
בהמה אסור לטלטלם, אלא מנער את
הטבלא והם נופלים. ואם יש פת על
השלחן, מתר להגביה הטבלא ולטלטלה
עם הקלפים שאינם מאכל בהמה, שהם
בטלים אנב הפת. ואם היה צריך למקום
השלחן, אפלו אין עליה אלא דברים
שאינם ראויים למאכל בהמה מתר
להגביה ולטלטלם:

כח תבילי עצים וקש שהתקינן למאכל
בהמה, אפלו הם גדולים הרבה מתר
לטלטלן:

כט צל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף
המצויים, מטלטלים אותו, ואם אינו ראוי
אלא למאכל חיה ועוף שאינן מצויים,
אם יש לו מאותו מין חיה או עוף מתר
לטלטל מאכל הראוי לאותו המין, ואם
לאו אסור. הגה ולפי זה מתר לטלטל
עצמות שנתפרקו מן הבשר מערב שבת אם
ראויים לכלבים, דהא כלבים מצויים (בית
יוסף דלא כהר"ן):

ל ירעיני תמרים, במקום שמאכילים אותם
לבהמה, מתר לטלטלן, ואדם חשוב
צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן
אלא דרך שנוי:

לא ש"בשר חי אפלו תפל שאינו מלוח כלל,
מתר לטלטלו, משום דחזי לאמצא. וכן
אם הוא תפוח (פרוש, מסריח, רש"י) מתר
לטלטלו, משום דראוי לכלבים:

לב דג מלוח מתר לטלטלו, ושאינו מלוח
אסור מפני שאינו ראוי:

לג יקמיע שאינו ממחה, אף על פי שאין
יוצאים בו, מטלטלין אותו:

לד יכל דבר מטנף, כגון רעי וקיא וצואה,
בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא
בהם, אם היו בחצר שיושבים בה מתר
להוציאם לאשפה או לבית הכסא ואפלו
בלא פלי, ואם היו בחצר שאינו דר שם

⊗ באר הגולה ⊗

ח שבת קמ"א וכרבנן ט שם בגמרא י שם קי"ב בכריתא וכו' והנהיג כ שם ל שם וקרב יוסף הר"ף והרא"ש מ שבת קמ"ג נ שם קל"ח וקרב ס שם קכ"ד וביצה
ל"ב ע שבת מ"ב פ ביצה ט' במשנה ובגמרא צ כפית שמאי שם לענין יום טוב והרמב"ם בפרק כ"ו וטור ק שבת נ' בכריתא כ"ר שמעון פן גמליאל וכו' אפי הר"ף
והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ה ר שם וכשמואל ר"ג שם ובשם רב האי ור' יונה וכן כתבו הרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ה ש הרמב"ם שם מעבדא דרב וכו' אמי שבת
קכ"ה ת רשב"א בתשבה ותיבאו הר"ן בפרק ד דשבת א שגלי הלקט בשם רבנו ישעיה ב מרדכי סוף פרק ט"ז דשבת ור"י ג שם בשגלי הלקט ד שבת נ' בכריתא
ה כשמואל שם ו שם איתא יצא אבל הבית יוסף כתב דהוא הדין ישוב ז רש"י שם ח ר"ן ור"י שם ט שם במשנה מ"ט לפרוש רבנו תם י כר' יוסי שם כ שם כריתא
ל שם במשנה קמ"ג וקרב נחמן שם בגמרא מ לפרוש התוספות שם נ רא"ש בתשובה לפרוש הבית יוסף ס בית יוסף ומבאר בסימן ש"ט ע שם במשנה ככ"ו פ שם
בכריתא קכ"ח וכתנא צ שם במשנה לפרוש רמב"ם בפרק כ"ו כמו שכתב הר"ן שם ק שם פשוט בגמרא קכ"ח ר שם קמ"ג ש שם קכ"ט ת שם א שם ב טור בשם
הרמב"ם בפרק כ"ו וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא בפרק ט"ו ג לשון רמב"ם שם במשנה וקמרא דשבת קכ"א כפי גרסת הר"ף

אסור להוציאם. ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה, מתר לכפות עליה בלי: לה יאף על פי שמתר להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אסור להחזירם אלא אם כן נתן לתוכם מים:

לו אין עושיין גרף של רעי לכתחלה, דהיגו להביא דבר שעתיד למאס כדי להוציאו לכשימאס, ואם עבר ועשאו, מתר להוציאו:

לו במקום דאיכא פסידא, מתר להכניס מטתו אצל גרף של רעי ולקבע ישיבתו שם כדי להוציאו:

לח מכניס אדם מבעוד יום מלא קפתו עפר ומנחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת, כגון לטל ממנו טכסות צואה או רק וכיוצא בזה, אבל אם לא יחד לו קרן זוית, בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו. הגה ולכן מתר לקח פרות הטמונים בחול, פי אין אותו עפר מקצה (בית יוסף סוף סימן שי"א בשם שבלי לקט):

לט אסור לטלטל בהמה חיה ועוף, ואף על פי כן מתר לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו, לובעודם עליו אסור לטלטלו:

מו כל בהמה חיה ועוף מדדים אותם בחצר, דהיגו שאוחז בצוארם ובצדדיהם ומוליכן, אם צריכין הפעלי חיים לכך, ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ, דמקצין הם ואסור לטלטלן, חוץ מתרנגולת, שאין מדדין אותה, מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל, אבל דוחים אותה מאחוריה בידים כדי שתכנס:

מא האשה מדדה את בנה אפלו פרשות הרבים, ובלבד שלא תגררהו, אלא יהא מגביה רגלו אחת ויניח השניה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהגביה, שנמצא לעולם הוא נשען על רגלו האחת:

מב דבר שהוא מקצה מתר לגע בו, ובלבד שלא יהא מנענע אפלו מקצתו (וכבר נתבאר סיף ג):

מג ימתר לטלטל מקצה על ידי נפיקה (וכבר נתבאר ריש סימן זה):

מד שכלי שנתרועע, לא ישלו ממנו חרס לכסות בו או לסמך בו:

מה אסור לשחוק בשבת ויום טוב בכדור. הגה ויש מתירין, ונהגו להקל (תוספות פרק קמא דביצה):

מו אסור לשאת תחת אציליו זרע התולעים שעושיין המשי, מפני שאסור בטלטול, ועוד, שהוא מוליד בחמו:

מוז יוש אוסרים לטלטל בגד שעטנו ויוש מתירים:

מוח מתר לטלטל מניפה בשבת להכריח הדיבוקים:

מוט מכבדות שמכבדים בהם הקרקע מתר לטלטלם:

נ הרשב"א מתיר לטלטל* האצטרלו"ב בשבת וכן ספרי החקמות, וילדעת הרמב"ם יש להסתפק בדבר:

נא מה שמורה על השעות שקורין רילו"ו, בין שהוא של חול בין שהוא של מין אחר, יש להסתפק אם מתר לטלטלו (וכבר פשט המנהג לאסור):

נב מקצה לעשירים הוי מקצה, ואפלו עניים אין מטלטלין:

סימן טז - טלמוד על ידי דבר אחר אם מתר בשבת. וכו' ה' סעיפים:

א נוטל אדם את בנו והאבן בידו ולא חשיב מטלטל לאבן, והוא שיש לו געגועין (פרוש), שיש לו עצבון כשאינו עם אביו) עליו, שאם לא ישלנו יחלה, אבל אם אין לו געגועין עליו לא. ואפלו כשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן, אבל אם דינר בידו, אפלו לאחז התינוק בידו והוא מהלך ברגליו, אסור, דחוישינן דלמא נפיל ואתי אבוה לאתויי. ויוש אומרים שלא אסרו אלא כשהוא נושא התינוק עם דינר בידו, אבל לאחז התינוק בידו, אף על פי שדינר ביד התינוק, אין בכך בלוס:

ב לפלפלה שהיתה נקובה וסתמה באבן, מתר לטלטלה, שהרי נעשה דרפנה. וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאת בה מים, אם הוא קשור יפה שאינו נופל מתר למלאת בה, שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה, ואם לאו אסור:

ג לפלפלה מלאה פרות ואבן בתוכה, אם הם פרות רטבים כגון תאנים וענבים, יטל אותה כמו שהיא, שאם ינער הפרות מתוכה יפסדו, אבל אם הם פרות שאינם נפסדים, ינערם, וינער גם האבן עמהם ולא ישלנה עמהם, והני מלי כשאינו צריך אלא לפרות או לפלפלה, אבל אם היה צריך למקום הפלפלה, מטלטלה כמות שהיא:

ד ישכח אבן על פי חבית או מעות על הפר, משה חבית על צדה והאבן נופלת ומנער הפר והמעות נופלים. ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה, יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפיל מעליה. ואם הניחם עליהם מדעתו על דעת שישארו שם בכניסת השבת, אסור להטות ולנער ויוש אומרים, דאפלו הניחם שם על דעת שישארו שם בכניסת השבת כדי שישלם בשבת, מתר להטות ולנער בשבת, ולא אסרו אלא במניחם על דעת שישארו שם כל השבת. הגה ואז אפלו נטל האסור משם אסור לטלטל הפלי, דמאחר שנעשה בסיס לדבר האסור למקצת השבת, אסור כל השבת בלה, וכן בכל מקצה, וכן איתא לקמן סימן שי"א. אם אדם הניח דבר מקצה על של חברו לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האסור, דאין אדם אוסר של חברו שלא מדעתו (אור זרוע):

ה הא דלא שרי אלא להטות ולנער, דוקא בצריך לגוף החבית והפר, אבל אם צריך למקום החבית והפר ולא הספיק לו ההטיה והנעור, יכול לטלטלם עם האבן ועם המעות שעליהם לפנות מקומם. (וכן הוא לקמן סימן שי"א):

פאר הגולה

ד טור מהא דביצה ט"ו ה שם כ"א ו הרמב"ם בפרק כ"ה ז שם בעבדא דאבני וכתבא וכפרוש התוספות והרב המגיד בפרק כ"ה ח שבת ג' ט שם ברש"י י הרב המגיד בפרק כ"ה מהא דשבת קכ"ח בבריתא כ שם במשנה ל שם בגמ' מ"ג מ שם קכ"ח במשנה ובגמרא נ כאבני שם וכפרוש רש"י ס שם במשנה ע שם במשנה פ שם בבריתא צ ר"ן שם ורבנו ירחם נתיב נ"א חלק א ק הר"ן בסוף פרק כ"ב בשם הרמב"ם ר מהר"ל בתשובתו ש רמב"ם בפרק כ"ו מהא דמגופת החבית שבת קכ"ד ת אגור בשם שבלי הלגט א תשובת הרשב"א ב רבנו ירחם בחלק י"ג והמרדכי בשם אור זרוע ג שם ד כל בו ה רמב"ם שם ו פן כתב בתשובה* פרוש כלי העשוי להבין מתוכו חקמת התכונה ז צינתי בסימן ש"ז ח תשובת מהר"ל בשם מהר"ר פייביש ט הר"ן מהא דקרטין בי רבי שבת מ"ז [סימן שט] א משנה שבת קמ"א וגמרא שם וכפרוש רש"י שם ב הר"ן בשם הרמב"ן ג משנה שם וגמרא אוקימתא דרב שם קמ"ב ד שם קכ"ח במשנה ושם בגמרא ה שם קמ"ב בגמרא אוקימתא דר' יוחנן ובגרסת הרמב"ם שם בפרק כ"ה והרב המגיד שם ו בית יוסף ממשקעות הגמרא ז משנה שם ובגמרא ח כפרוש רש"י בשבת נ"א ט שם בתוספות י שם בגמרא קמ"ב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שי - דיני מקצה בשבת.

ובו מ' סעיפים:

א "עץ שתולין בו דגים, אף על פי שהוא מאוס מתר לטלטלו, דקומא לן במקצה מחמת מאוס כרבי שמעון דשרי:

ב אין שום אכל תלוש הראוי לאכילה מקצה לשבת, דתמרים ושקדים ושאר פרות העומדים לסחורה מתר לאכל מהם בשבת, ונאפלו חטים שזרעם בקרקע ועדין לא השרישו, וביצים שפתח התרנגולת, מתר לטלטלן, וכן תמרים הלקויים קדם בשולן. וכונסין אותם בסלים והם מתפשלים מאליהן מתר לאכל מהם קדם בשולן, אבל גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם במקצה ליבשן אסורין בשבת משום מקצה, שהן מסריחות קדם שיתבשו, דכיון שידוע שנסריחו הסחים דעתו מהם, הוכיח דאיכא תרתי, דחניהו בינים ולא חזו, הוי מקצה: הגה יש אומרים דאין תכנה שד בשל אינו יהודי, ונאפלו גרוגרות וצמוקים שבידו מתרים. (כל בו סימן ל"ה וכן משמע בהר"ן סוף פרק כ"ב וירושלמי):

ג יבין פאסור אכילה בין פאסור טלטול, כל דבר שהנה ראוי בין השמשות, אם ארע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום, חזר להתרו, אבל דבר שהקצה בין השמשות אסור כל היום:

ד גרוגרות וצמוקים שהיו מקצים, וכשהגיע בין השמשות כבר נתבשו והם ראויים לאכילה, אף על פי שלא ידעו הבעלים באותה שעה שנתבשו ואחר כך נודע להם שבין השמשות כבר היו יבשים, מתר:

ה גרוגרות וצמוקים דחזו ולא חזו, דאיכא

אינשי דאכלי לה ואיכא דלא אכלי לה, אי אצמנה נפיק לה מתורת מקצה, ואי לא לא. אבל אם אינם ראויים והזמינם, הזמנה לאו מלתא היא:

ו ט"ל דבר שאסור לטלטלו, אסור לתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו, מפני שאסור הכלי בטלטול ונמצא מבטל כלי מהיכנו, אבל מתר לכפות עליו כלי, ובלבד שלא יגע בו:

ז כמטה שיש עליה מעות, או אפלו אין עליה עתה והיה עליה בין השמשות, אסור לטלטלה, דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא. הגה ונאפלו לצרף גופו או לצרף מקומו (בית יוסף). והוא הדין לכל דבר התר שמנח עליו אסור. אבל אם אין עליה עתה מעות וגם לא היה עליה בין השמשות, מתר לטלטלה אפלו יחדה למעות והניחם עליה מבעוד יום, כיון ששללן קדם בין השמשות. הגה ויש אומרים ביחד לכך והניח בהם אף על פי ששללן מבעוד יום (טור בשם רבנו תם), ולכן אסור לטלטל כפי של מעות אף על פי שהוציא המעות ממנו מבעוד יום, אלא אם כן עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן היחוד, וכן נוהגין (הגהות מימוני פרק כ"ה), מיהו, לצרף גופו או לצרף מקומו מתר. וכן בכיס התפור בגד, הואיל ועקר הגד עומד לכבש, אם הוציא המעות משם מתר לכבש הגד, דהפיס בטל אצלו, אבל אם שכח בו מעות מתר לטלטל הגד, דלא אמרינן דכל הגד נעשה בסיס למעות, הואיל ואין המעות על עקר הגד, אבל אין ללבוש בשבת, דחישין שמא יצא בו, כדלעיל סימן ש"א סעיף ל"ג (בית יוסף סימן ש"ט). ועין לעיל סימן רס"ו אם שכח כיסו אצלו בשבת מה דינו (בית יוסף):

ח לפלי שיש עליו דבר האסור ודבר המתר, מתר לטלטלו, כגון מחתה שיש עליה מבעוד יום אפר שמתר לטלטלו לכסות בו רק או צואה, ויש עליה גם כן שכרי עצים שהם אסורים בטלטול, מתר לטלטל המחתה כמו שהיא, וכגון שדבר המתר חשוב מדבר האסור, אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המתר, בטל אצלו ואסור לטלטלו. יוטעם התר לטלטול זה, משום דלא אפשר למנקט קטמא לחודה אפלו אי שרדי לה מהמחיתה או אם צריך למקום המחיתה (כמו שנתבאר לעיל סימן ש"ט). ואם אינו צריך אלא לגוף המחיתה לא יטלטלנה כמו שהיא, אלא ינער האפר ושכרי העצים במקומם ויטל המחיתה. הגה וכן אם יוכל לנער האסור לחוד, ינערנו ולא יטלטלנו עם ההתר (בית יוסף בשם תשובת הרא"ש). וכל זה לא מירי אלא שהנה התר עם האסור מבעוד יום, אבל אם היה האסור עליו לבד, לא מהני מה שהניח אצלו ההתר בשבת (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

ט תבה שיש בה דבר המתר לטלטל ומעות, אם המעות אינם עקר, מתר לטלטלה כמו שהיא על פי התנאים שנתבארו במחיתה:

סימן שיא - דיני מת בשבת ושאר מילואי מן הצד. ובו מ' סעיפים:

א "מת שמטל במקום שירא עליו מפני הדלקה, אם יש כפר או תינוק, מטלטלו על ידיהם, ואם אין לו כפר או תינוק, כאם יש לו שתי מטות מטלטלו על ידי שיהפכנו ממטה למטה דהוי טלטול מן הצד, ואם אין לו לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור, וכל זה באותו רשות. ימת המטל בחמה, מטלטלו

באר הגולה

וסימן שי"א שבת ק"מ ב שם מ"ה ג שם בעניא ונפשטה ד שם בעניא ונפשטה ה בפרוש רש"י שם וכן כתבו הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"ו ו ביצה כ"ו בעניא ונפשטה לתר כלשנא בתרא וכן פסקו הרא"ש והר"ן והרשב"א ז שם בגמרא ח שם בגמרא ט שבת מ"ג י טור (ואף על גב דמתר לגע במקצה תכא אביצה קאי וכן הוא בירושלמי ובלבד שלא יגע בביצה והביאו הראב"ד בהשגות בפרק כ"ה והרא"ש בפרק קמא דביצה עין בית יוסף מה שכתב בשם הרב המגיד ותרוימת הדשן בסימן ש"ז) כ שבת מ"ד ודלא כרב, הר"ף ורמב"ם וכן כתב רבנו יתום בחלק ג שפן עקר ל שם מ"ז מ טור מהא דאפ"י שם ובפרוש התוספות שם בשם רבנו תם נ רא"ש בתשובה ס הנהות פרק כ"ו בשם הר"ם מהא דשבת מ"ז (אם מתר לכסות פרות או לבנים מפני הדלף או לתן כלי תחת הדלף עין לעיל סימן של"ח ותקכ"ה) [סימן שי"א א שבת מ"ג ב שם וכו' יהודה בן לקיש בן גאון מדברי רש"י שם ומדברי רמב"ם בפרק כ"ו והר"ן והרא"ש ד שם

מחמה לצל באותו רשות על ידי כפר או תינוק. ואם אין לו כפר או תינוק, לא יטלטלו כלל, אפלו להפכו ממטה למטה, ידטלטול מן הצד שמה טלטול (ועין לקמן בסימן זה סעיף ו מאי תקנתה):

ב ימת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו הגה ויש אומרים דאפלו לא הסריח עדין אלא שקרוב להסריח (בית יוסף בשם טור ורש"י ורי"ן), מתר להוציאו לכרמלית. ואם היה להם מקום לצאת בו אין מוציאים אותו, אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם. ויש אומרים שלא התירו להוציאו לכרמלית אלא על ידי כפר או תינוק. ויש מי שאומר, שכל שמוציאו לכרמלית מוטב להוציאו שלא בכפר ותינוק כדי למעט בהוצאתו. ויש מי שמתיר להוציאו אף לרשות הרבים על ידי תינוק אבל לא על ידי כפר. והוא הדין אם הוא בבזיון אחר, כגון שהיה בספינה והיו האינם יהודים מתאספים שם, וכן כל פיוצא בזה. הגה והוא הדין דמתירים לומר לאינו יהודי לטלטלו כמו על ידי כפר ותינוק (מרדכי ובית יוסף בשם שבלי לקט). ואסור לטלטל מת על ידי כפר ותינוק לצרף כהנים או דבר אחר, אבל על ידי אינו יהודי יש מתירין (טור יורה דעה סימן שע"ב ותשובת מהרי"ל סימן ס"ה), וכן ראיתי נוהגים לצרף מצוה או חתונה):

ג ליש מי שאומר שאם נתן על המת אחד מפלים שהוא לבוש, חשוב כנותן כפר או תינוק:

ד ליש מי שאומר שלא הצריכו כפר או תינוק אלא למת ערם, אבל אם הוא בכסותו אין צריך כפר או תינוק:

ה יאם צריך למקום המת או לדבר שהמת מנח עליו, מתר לטלטלו מן הצד, דהיינו שהופכו ממטה למטה, פיון דלצרף דבר המת הוא. לא התירו לטלטל על ידי כפר או תינוק אלא במת בלבד, אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל:

ו ימת המטל בחמה ויאיין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו,

באין שני בני אדם ויושבים משני צדדיו, חם להם מלמטה, זה מביא משתו ויושב עליה וזה מביא משתו ויושב עליה, חם להם מלמעלה, זה מביא מחצלת ופורס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו, זה זוקף משתו ונשטמ והולך לו וזה זוקף משתו ונשטמ והולך לו, נמצאת מחצה עשויה מאליה, שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גביהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת:

ז ימתר לטוף המת (ולהדיחו) ולשטמ הכפר מתחתיו כדי שלא יסריח, ובלבד שלא יזיז בו שום אבר, ואם היה פיו נפתח והולך, קושר את הלחי בענן שלא יוסיף להפתח, אבל לא כדי שישגר מה שנפתח או קצתו, שאם פן היה מזיז אבר. ומטעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת:

ח קטלטול מן הצד לצרף דבר המת, מתר. הלכך, יצנון ששמן בארץ ומקצת עליו מגלים, וילא השריש וגם לא נתפון לזריעה, נוטלו, יאף על פי שבנטילתו מזיז עפר ממקומו, יאף על פי שהוסיף מחמת לחות הקרקע, מתר. הגה ואפלו הניחו שם מבעוד יום להיות שם כל השבת, דאין באכלין משום בסיס לדבר האסור (כל בו). וטלטול בגופו אפלו לצרף דבר האסור, מתר. הלכך יקש שעל המטה דסתמו מקצה להסקה, מנענעו בגופו, ואם הניח עליו מבעוד יום פר או כסת מנענעו אפלו בידו, שהרי הכינו מבעוד יום לשכב עליו (וכן אם חשב לשכב עליו) (רי"ן סוף פרק במה טומנין):

ט י הפרות הטמונין בתבן או בקש המקצים, יכול לתחב בהם מחט או פוש ונוטלים, והקש ננער מאליו. הגה ואם טמונים בחל ובדפס, עין לעיל סימן שי"ח סעיף ל"ח:

י סימן שי"ב - הנצרה לנקביו במה מקנה בשבת. ובו י' סעיפים:

א משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנה, ויאפלו להעלותם לגג עמו, דהוי טרחא יתרה, מתר. יומי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא יכול להכניס עמו אבנים לקנה מלא היד, ואם אין לו

מקום קבוע מכניס עמו כשעור בוכנא קטנה. ויאם נפר באבן שקנחו בו, מתר להכניסו אפלו הוא גדול הרבה, או אפלו הם הרבה ממלא היד מתר לטל כלן, דכיון שקנחו פהן הוכנו לכך. הגה יש אומרים, דוקא בחצר מתר לטלטל אבנים (רש"י סוף פרק המוציא יין ור' ירחם נתיב י"ב חלק י"ו), ויש אומרים דאפלו מכרמלית לרשות היחיד נמי שרי, דהא נמי אינו רק אסור דרבנן ומשום כבוד הבריות התירוהו (תוספות פרק לולב הגזול והגהות מרדכי פרק הזורק):

ב אם ירדו גשמים על האבנים וינטבעו, אם רשומן נפר, מתר לשלן כדי לקנה, ויאיין בזה משום סותר ולא משום טוחן:

ג י צרור שעלו בו עשבים מתר לקנה בו, ולא חישנין שמא יתלשו דאף אם יתלשו ליפא אסורא, דדבר שאין מתפון הוא:

ד ילא יטלטל רגב אדמה לקנה בו, מפני שאינה ראויה לקניוח לפי שהיא נפרכת. יאסור לקנה בחרס אפלו בחל משום סכנה, שלא ינתק שני הכרפשתא (פרוש, המעים הלוויים בפי טבעת):

ה יהיו לפניו בשבת צרור ואזני חרס חלקים, דכיון דחלקים הם ליפא משום סכנה, מקנה באזן החרס, שהוא ראוי לכסות בו פי הכלי. לצרור ועשבים, קנה בעשבים אם הם לחים, אבל ביבשים אין מקנחין מפני שהם חדים ומחתיכין את הבשר:

ו י מקנחין בשבת בעשבים לחים אפלו הם מחברים, ובלבד שלא יזיזם, ומשום משתמש במחבר ליפא, ידלא אמרו אלא באילן אבל לא בירק:

ז י הנה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות, שרפואתו למשמש בפי הטבעת, שממשמש שם בצרור והנקב נפתח, לא ימשמש בשבת כדרך שממשמש בחל, דהיינו, שאוחזו הצרור בכל היד, משום השרת נימין, אלא ממשמש פלאחר יד, דהיינו שיאחזו הצרור בבי' אצבעותיו וממשמש:

ע באר הגולה

ה שם וקרב ו תוספות והרי"ף ורא"ש (ועין לקמן סעיף ח) ז רמב"ם פרק כ"ו ח טור וכן כתב רמב"ן וכתב בספר תורת האדם שכן נראה מדברי הרמב"ם פרק כ"ו י שם בשם הרמב"ן כ מרדכי בפרק ג דשבת ל הרמב"ן שם מ מרדכי בפרק ג דשבת בשם רבי אביגדור נ רבנו ירחם בנתיב כ"א חלק א ס שבת קמ"ב וקרב אשי ע שם מ"ג פ לשון הרמב"ם בפרק כ"ו צ שם קנ"א במשנה ק תוספות שם מ"ג ורי"ף והרא"ש שם ר כלאים פרק א' ש תוספות שם בשבת נ' ת שם בגמרא ולא כהנהו רבנן דאסרי שם א שם בתוספות ב הרא"ש שם ג שם קמ"א משנה ובפרוש רש"י ד שם קכ"ג [סימן שי"ב] א שבת פ"א ב שם בענין ונפשטה ג שם כ"ו יצאי ד שם קרב ששית וכמו שפרשו התוספות והרי"ף והרא"ש ה שם בענין ונפשטה ובפרוש הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ו ו הרי"ף ז שם פריש לקיש ח רש"י שם דהלכה כ' שמעון ט שם וקרב יהודה י שם כ שם ע"ב וקרב הונא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ו ל שם פלגתא דאמוראי ופסק הרא"ש כמאן דאמר בעשבים וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ו מ בית יוסף ממשמעות פרוש רש"י שם ורבנו ירחם בחלק י"ג נ צרובין ל"ד ס שבת פ"א מימרא דרבא ע שם בפרוש רש"י

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייה
בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שיר - דברים האסורים משום
בגנן וסתירה בשבת. ובו י"ב סעיפים:
א אין בגנן וסתירה בכלים. יהני מלי
שאינו בגנן ממש, בגנן חבית הגה שאינה
מתוקת ארבעים סאה (תרומת הדשן סימן
ס"ה) שגשברה ודבק שבריה בזפת, וכול
לשברה לקח מה שבתוכה, ויבלבד שלא
יבנן לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח,
דאם בן הנה לה מתקן מנא, אבל אם היא
שלמה אסור לשברה אפלו בענין שאינו
עושה כלי, ונאפלו נקב בעלמא אסור
לנקב בה מחדש, ונאפלו יש בה נקב
חדש, אם להרחיבו אסור. הגה ובלבד
שיתפנן לכה (מרדכי פרק חבית). וואם היה
ספין תקוע מערב שבת בחבית, מתר
להוציאו ולהכניסו, שהרי אינו מתפנן
להוסיף. הגה ודוקא שהוציאו גם בן פעם
אחת מבעוד יום, אבל אם לא הוציאו
מבעוד יום אסור, דהוי פסיק רישא, דעושה
נקב ופתח לחבית (תרומת הדשן סימן ס"ד).
כלי שנתרועע אם מתר לטל ממנו חרס, עין
לעיל סימן ש"ח סעיף מ"ד:

ב היה בה נקב ונסתם, אם הוא למשה מן
השמים אסור לפתחו, דכיון שהוא
למשה וכל כבוד היין עליו צריך סתימה
מעליא, וחשיב כפותח מחדש, למעלה מן
השמים, מתר לפתחו:

ג במקום נקב ישן נוקבין אפלו במקדח
(פרוש, כלי מחד לנקב), בגנן שגשברה
הפרזא. ויש אומרים דלא שרי לנקב נקב
ישן אלא בחבית של חרס שאין הסתימה
מהדקת יפה, אבל בחבית של עץ,
שמהדקים מאד העץ שסותמים בו הנקב
וחותכים ראשו על דעת שלא להוציאו,

ודאי נראה שזה נקב חדש ואסור:

ד כפרזא שפחבית ואין אדם יכול להוציאה,
מתר לקח כפרזא אחרת ולהפוח באותה
כפרזא לצרף לשמות יין בשבת. הגה ובלבד
שלא יהיה הכפרזא הראשון נגד השמרים, כמו
שכתוב סעיף ב (בית יוסף בשם שבלי לט"ט):
ה למתן לתן קנה חלול (בחבית או כפרזא)
להוציאה יין אף על פי שלא היה בו
מעולם, מאכל לתן עלה של הדס בנקב
שפחבית, שהעלה עשוי פמרוז והיין זב
דרך שם, לא, דגורנין שלא יתקן מרזב
ליינו שיפול היין לתוכו וילך למרחוק,
דכשלוקח העלה ומקפלו בעין מרזב
נראה פעושה מרזב, ולא דמי לכפרזא או
קנה שאינו עושה בו שום מעשה. הגה
ויש מתירים אפלו בעלה של הדס, במקום
שיש לו הרבה קטומים ואין לחש שמא
יקטם (הרא"ש סוף פרק חבית וטור):

ו ימתר להתיר ראש החבית כסיף, דלאו
לפתח מכונן, פיון שמסיר ראשה, אבל
לנקבה בצדה, בין של חבית בין של
מגופה, אסור אפלו ברמח שעושה נקב
גדול ואינו דומה לפתח, דכיון דהוי
מצדה, ודאי לפתח מכונן. וילקב המגופה
למעלה מתר, דלאו לפתח מכונן, שאין
דרך לעשות פתח למעלה אלא נוטל כל
המגופה:

ז החותמות שבכלים, בגנן שדה תבה
ומגדל, שהפסוי שלהם קשור בהם בחבל,
יכול להתירו או לחתכו בספין או להתיר
קליעתו. ודוקא פעין קשירת חבל
וכיוצא בו. אבל פותחת של עץ ושל
מתכת אסור להפקיע ולשבר, דבכלים נמי
שיף בגנן גמור וסתירה גמורה. וקומטעם
זה אסור להסיר הצירים, שקורים

גונזי"ש, שאחורי התבות אם נאבד
המפתח, ויש מתירים בזו. ושכירת
פותחת של תבות, יש מתיר ויש אסור,
איש להתיר על ידי אינו יהודי:

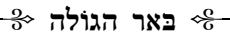
ח החותלות (פרוש, מיני כלים) של תמרים
וגרונרות, אם הפסוי קשור בחבל, מתיר
וסותר שרשרות החבל וחותף אפלו
בספין, ונאפלו גופן של חותלות, שכל זה
כמו ששובר אגוזים או שקדים כדי לטל
האכל שבהם:

ט ימתר להפקיע ולחתך קשרי השפוד
שקושרים בטלה או בעוף הצלויים:

י החותמות שבפרקע, בגנן דלת של בור
שקשור בו חבל, יכול להתירו, דלאו
קשר של קנמא הוא שהרי עומד להתיר,
אבל לא מפקיע וחותף משום סתירה,
ודוקא כשעשוי לקים על מנת שלא
להסירו בשבת, אבל אם אינו עשוי לקים
כלל, מתר. וימטעם זה מתר להתיר דף
שמשימין אותו לפני התנור ושורקין אותו
בטיט, שאינו עשוי לקיים (ועין לעיל
סימן רנ"ט):

יא אסור לתן שעוה או שמן עב בנקב
החבית לסתמו, מפני שהוא ממרח (פרש
הערוף, סיכה משיחה טיחה מריחה שיעה,
ענין אחד הוא), אבל בשאר דברים דלית
בה משום מרוח (הואיל ואין היין יוצא אז)
(בית יוסף) מתר. וואם היה היין יוצא דרך
הנקב אסור לסתמו, ונאפלו לתן בו שום
בדרך הערמה לומר שאינו מכונן אלא
להצניעו שם. ואם הוא תלמיד חכם, מתר
לו להצרים בכף:

יב כספין שהוא תחוב ככתל של עץ מבעוד
יום אסור להוציאו בשבת, פיון שהוא

וסימן שידן א שם קכ"ב ונרמא ב הרא"ש בערובין אהא דרב ושמואל ל"ה ג שבת קמ"ז במשנה ד הכי מוקי לה בביצה ל"ג ה שבת שם במשנה וקפירוש רש"י
ו שם בכריתא פיש אומרים ז מרדכי שם ח שם בכריתא וכדמפרש לה רבה ט מרדכי שם י כל בו בשם יש אומרים כ תשובה אשכנזית בשם ר' אביגדור ל שבלי
הלקט בשם ה"ר יוסף מ שבת קמ"ו מימרא דשמואל נ שם בכריתא ס שם וכרב ששת וכפרוש רש"י שם ע שם במשנה וכדמפרש לה רב הונא הרי"ף והרא"ש
פ ביצה ל"א ול"ב מימרא דשמואל צ טור בשם אביו הרא"ש שם בערובין אמתניתין דתנתו במגדל ובגמרא ל"ה וכן כתבו התוספות שם ושאר פוסקים ק מרדכי שם
בשם רבנו פרך ר שם בשם הרב ר' יעקב מקנון ש טור בשם סמ"ק בשם ה"ר אליעזר ת בשם הרי"א א שם ב שבת קמ"ז כפרוש רש"י ג כל בו ד מרדכי פרק ב דף
י"ט בשם אבי העזרי וישן ראה שעשה בן הר"מ ותמיו רבי יואל מפריה ביצה ל"א ול"ב ו (מרדכי בפרק חבית ותרומת הדשן סימן ס"ה) ז שבת קמ"ז במשנה
ח שם פרב דאסר הרי"ף והרא"ש ט בית יוסף מדברי רש"י בפרוש סתימת השום לקמן י שם קל"ט בעבדא דצורבא מרבנן ורב הונא שמה כ תרומת הדשן סימן ס"ד

דבר מחבר, אבל אם הוא תחוב בספסל וכן בכל דבר תלוש מתר להוציאו. הגה ואם דצה ושלפה מבעוד יום אפלו בכחל, שרי (בית יוסף):

סימן שמו - דברים האסורים משום אהל בשבת. וכו' י"ג סעיפים:

א אסור לעשות אהל בשבת ויום טוב אפלו הוא עראי. ב' דוקא נג, אבל מחצות מתר, ואין מחצה אסורה אלא אם פן נעשית להתיר ספה או להתיר טלטול. הגה אבל מחצה הנעשית לצניעות בעלמא שרי (טור), ולכן מתר לתלות וילון לפני הפתח אף על פי שקבוע שם (אור זרוע, בית יוסף), וכן פרכת לפני ארון הקדש, ובלבד שלא יעשה אהל בגג טפח (בית יוסף וכל בו), וכן מתר לעשות מחצה לפני החמה או הצנה או בפני הנרות שלא יכבה אותן הרוח (מרדכי ריש פרק פירה), אבל אסור לעשות מחצה בפני אור הנר כדי שישמש משתו (דעת עצמו), וכן לפני ספרים כדי לשמש או לעשות צרכיו, אם לא שהיה מבעוד יום טפח, שאז מתר להוסיף עליה בשבת (מרדכי ריש פרק פירה):

ב יעצים שתוקעין ראשן האחד בדפן הספינה וכופפין ראשן השני בדפן השני של הספינה ופורסין מחצלת עליהם לצל, אם יש ברחקן טפח, או אפלו אין ברחקן טפח, אם אין בין זה לזה ג' טפחים, חשיבי כאהל ומתר לפרס עליהם בשבת המחצלת, דהוי לה תוספת אהל עראי ושרי. ומטעם זה, מחצלת פרוסה כדי טפח, מתר לפרס שאר המחצלת בשבת, וטפח שאמרו, חוץ מן הפריכה:

ג מטה כשמעמידים אותה, אסור להניח הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים, אלא ישים הקרשים תחלה באויר ואחר כך הרגלים תחתיהם. והני מלי כשהרגלים הם דפים מחברים כמו דפני התבה, אבל רגלים של מטות שלנו וכן רגלי השלחן מתר בכל גונא:

ד מטה שהיא מסרגת (פרוש, נארגת) בחבלים, אם יש בין חבל לחבל ג' טפחים אסור לפרס עליהם סדין משום

דעביד אהלא, וכן אסור לסלק בגד התחתון מעליה משום דקא סתו אהלא. ואם היה עליה פר או כסת או בגד פרוס מערב שבת כשעור טפח, מתר לפרס בשבת על כל המטה:

ה כפסא העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח, וכשמשירים אותו סוגרים אותו והעור נכפל, מתר לפתחו לכתחלה:

ו ככשמסדרים חביות זו על גבי זו אחת על גבי שתיים, או חזו בידו העליונה ויסדר התחתונות תחתיה, אבל לא יסדר התחתונות תחלה ויניח העליונה עליהן: **ז** למתו להניח ספר אחד מקאן ואחד מקאן וא' על גביהן. הגה הואיל ואין צריך לאויר שתחתיהן (טור ור"ן ריש פרק תולין והמגיד פרק כ"ב):

ח ככל אהל משפע שאין בגגו טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגו רחב טפח, הרי זה אהל עראי והעושה אותו לכתחלה בשבת פטור:

ט ימשמת שתולין אותה לתת בה שמרים לסנן ומותחין פיה לכל צד, חשוב עשית אהל ואסור לנטותה:

י טלית כפולה שהיו עליה חוטין שהיתה תלויה בהם מערב שבת, מתר לנטותה ומתר לפרקה, וכן הפרכת:

יא ככל חתנים שאין בגגה טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגה רחב טפח, הואיל שהיא מתקנת לכך מתר לנטותה ומתר לפרקה, והוא שלא תהא משלשלת מעל המטה טפח:

יב מהנוטה פרכת וכיוצא בה, צריך לזהר שלא יעשה אהל בשעה שנוטה, לפיכך אם היא פרכת גדולה תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם היתה פלה שיש לה גג, אין מותחין אותה ואפלו עשרה, שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי:

יג כבגד ששוטחין על פי החבית לכסות, לא ישטחנו על פני פלו משום אהל, אלא יניח קצת ממנו מגלה. והני מלי כשהכפא

(פרוש, כלי) חסרה טפח, אבל אם אינה חסרה טפח מתר, דאין כאן אהל: **סימן שמו - צידה האסורה ומתרת בשבת.** וכו' י"ב סעיפים:

א הצד צפור דרור למגדל שהוא נצוד בו, ושאר צפרים וצבי לבית או לביכר שהם נצודים בו, חיב, ואם אינו נצוד בו, פטור אבל אסור:

ב הצד צבי ישן או סומא, חיב, חגר או חולה או זקן, פטור. הגה המשפה קלב אחר חיה בשבת הוי צידה (כל בו). ויש אומרים אף בחל אסור לצוד בכלבים משום מושב לצים (אור זרוע):

ג יכל שבמינו נצוד חיב עליו, אין במינו נצוד, פטור אבל אסור. הלכה, וזבובים אף על פי שאין במינו נצוד אסור לצודן. הגה ולכן יש לזהר שלא לסגר תבה קטנה או לסתם פלים וזבובים בו בשבת, דהוי פסיק רישה שיצודו שם (בעל התרומה ומרדכי סוף פרק פירה ואגור). ויש מקלין במקום שאם יפתח הפלי לטלם משם יכרחו (טור):

ד הפורסין מחצלת על גבי הפרכת (מקום שמתכנסים בו הדבורים לעשות דבש), ובלבד שלא יכונן לצוד, ונגם הוא בענין שאינו מכרח שיהיו נצודים, פי היכי דלא להוי פסיק רישה:

ה יצבי שנכנס לתוך הבית ונעל אחד בפניו, חיב, נעלו שנים פטורים. אין אחד יכול לנעל ונעלו שנים חביבים. הגה ואם הפתח כבר מגפף מתר לנעלה במנעול (ר"ן פרק האורג והמגיד פרק י):

ו יישב אחד על הפתח ומלאו, יכול השני לישב בצדו, ואפלו אם עמד הראשון והלך לו, השני פטור ומתיר והראשון חיב:

ז הצד נחשים בשבת או שאר רמשים המזיקים, אם לרפואה חיב, ואם בשביל שלא לשכנו מתר:

ח כשמונה שרצים האמורים בתורה, הצדן חיב, והחובל בהם, אף על פי שלא יצא מהם דם אלא נצרר תחת העור, חיב. ושאר שרצים אינו חיב החובל בהם, אלא אם פן יצא מהם דם, והצדן לצרף חיב,

~> באר הגולה ~<

[סימן שמו] א שבת כ"ה מימרא דר' יוחנן ב כפרוש רש"י שם ג שם בתוספות בשם רבנו תם הרא"ש והר"ן ושאר פוסקים ד ערובין ק"ב משמה דרב אשי וכתבו הר"ף בפרק י"ז דשבת ה שם גם משמה דרב ו הריטב"א בשם התוספות שדקדקו מלשון רש"י ז שבת קל"ח בריתות דאנקיט אפי' מהא דגוד ח טור בשם התוספות שם ט הר"ן והרב המגיד בשם הרשב"א י שם בשבת מהא דטרסקל כ ביצה ל"ג ל טור בשם הרשב"א בשם התוספות והר"ן בשם שם כביצה מ שבת קל"ח רמב"ם בפרק כ"ב נ שם קל"ז במשנה אפלו לר' אליעזר ס שם קל"ח והרמב"ם שם וכפרוש הר"ף ע שם ובצירובין ק"ב והרמב"ם שם פ הרמב"ם שם ועין כמה שכתב הרב המגיד שם בשם הרשב"א והביאו הבית יוסף צ לשון הרמב"ם שם לפי פרושו הא דגוד בשבת שם ק שם קל"ט והרמב"ם שם ר ר"ן שם והרב המגיד בשם הרשב"א [סימן שטו] א שבת ק"ו שם במשנה ב שם בגמרא ג שם בבביתא ד שם בבביתא וכחכמים וכן כתב הרמב"ם בפרק י (*). (נראה לצניות דעתי שמקום הגיה זו שוף לאחר סעיף ד' כי מדין המחצה וכו' למדו דין זה) ה שם מ"ג ו מרדכי שם והתוספות ובעל התרומה והרב המגיד בפרק כ"ה ז שבת ק"ו במשנה ח שם במשנה ט שם בגמרא ק"ו י משנה בפרק ב דעניות ודמפרש לה שמואל בשבת ק"ו כ שם בשבת במשנה

לשלא לצרף או סתם, פטור אבל אסור, וולהרמב"ם ח"ב:

ט פּרעוּשׁ הַנִּקְרָא כּרֵגוּ"ת בּלשׁוֹן עֶרֶב יֵאָסֹר לְצוּדוֹ יֵאָלָא אִם כֵּן הוּא עַל בִּשְׂרוֹ וְעוֹקְצוֹ, וְיֵאָסֹר לְהַרְגוֹ. הַגּה וְאִף לֹא יִמְלָלְנָה בְּיָדוֹ שְׂמָא יְהַרְגֵנָה, אֲלֵא יִשְׁלַנְהוּ בְּיָדוֹ וְיִזְדַּקְנוּ (ר' ירמיהו נתיב י"ב חלק י'), אֲבָל כִּנְיָה מִתַּר לְהַרְגָּה. וְהַמְפְּלֵה בְּגֵדוֹ מִכַּסּוּיִים לֹא יַהַרְגֵם אֲלֵא מוֹלְלָן בְּיָדוֹ וְזוֹרְקָן, אֲבָל הַמְפְּלֵה רֵאשׁוֹ מִתַּר לְהַרְגֵם:

י כָּל חַיָּה וְרִמְשׁ שֶׁהֵם נוֹשְׁכִים וּמִמִּיתִים וְדָא, יְנַהַרְגִים בְּשֶׁבֶת אֶפְלוֹ אִין רְצִין אַחֲרֵיו. וְשָׂאָר מִזִּיקִין, כְּגוֹן נָחִשׁ וְעַקְרָב, מְקוּם שְׂאִינֵם מִמִּיתִין, אִם רְצִין אַחֲרֵיו מִתַּר לְהַרְגֵם, וְאִם לֹא אִסוּר, שְׂאֲבָל מִתַּר לְדָרְסֵם לְפִי תַמּוֹ וְאֶפְלוֹ בְּמַתְכּוֹן, אֲלֵא שְׂמַרְאָה עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ אִינוֹ מְכּוּן:

יא הֵלֵא יִשְׁפָּשֵׁף בְּרַגְלֵיו רַק עַל גְּבִי קְרַקַע, מִשׁוּם מִשׁוּה גְּמוּת, אֲבָל מִתַּר לְדָרְסוֹ לְפִי תַמּוֹ שְׂאִינוֹ מַתְכּוֹן לְמַרְחַ וּלְהַשׁוּת גְּמוּת, וְאִף עַל גֵּב דְּמַמְלֵא מְמַרְח הוּא, כִּי לֹא מְכּוּן שְׂרִי מִשׁוּם מְאִיסוּתָא:

יב חַיָּה וְעוֹף שֶׁבְּרִשׁוֹתוֹ מִתַּר לְצוּדָן, וְהוּא שְׂלֵא יִמְרְדוּ, אֲבָל אִם הֵם מוֹרְדִים אִסוּר לְתַפְסֵם יֵאָפְלוֹ כְּחֶצֶר, אִם הַחֶצֶר גְּדוֹל שְׂאִם לֹא גְדוֹל בֵּין בְּנֵי אָדָם הֵיוּ צְרִיכִים מְצוּדָה. הַגּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִסוּר לְצוּד חַיָּה וְעוֹף שֶׁבְּרִשׁוֹתוֹ, וְאִם צָדָן פְּטוּר (הַגְּהוֹת אֶלְפִסִּי), אֲבָל פְּרָה וְסוֹס וְכָל שְׂכָן שְׂאָר חַיָּה וְעוֹף שְׂמַרְדּוּ, אִם צָדָן חֵיב תְּשׂאֵת, וְכֵן עַקְר (הַמְּגִיד פְּרָק י'). חַתוּל דִּינָה כְּשָׂאָר חַיָּה וְאִסוּר לְתַפְסָה בְּשֶׁבֶת (הַגְּהוֹת אֶלְפִסִּי):

סימן שי"ז - דין קשירה ועניבה בשבת. ובו ז' סעיפים:

א הקושר קשר של קנמא והוא מעשה אמן, ח"ב, כגון קשר הגמלים וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרים הרצוענים בשעת עשייתן וכן כל פיוצא כזה, אבל הקושר קשר של קנמא ואינו מעשה אמן, פטור. הגה ויש חולקים שסבירא להו דכל קשר של קנמא אפלו של הדייט חביב עליו (רש"י והרא"ש ור' ירמיהו וטור). ויש אומרים שכל קשר

שאינו עשוי להתיר באותו יום עצמו מקרי של קנמא (כל בו והנהגות מזמני פרק י'). ויש מקלין לומר דעד שבועה ימים לא מקרי של קנמא (טור ומרדכי) (ועין לעיל סימן שי"ד סעיף י'). וקשר שאינו של קנמא ואינו מעשה אמן, מתיר לקשרו לכתחלה. הגה וכן לענין התרתו דינו כמו לענין קשירתו (טור). פיצד, נפסקה לו רצועה וקשרה, נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמה, הרי זה פטור, וכן כל פיוצא כאלו הקשרים שהם מעשה הדייט וכל אדם קושר אותם לקנמא. וכל קשר שאינו של קנמא, אם קשרו קשר אמן, הרי זה אסור. והלצרך מצוה, כגון שקושר למדד אחד משעורי התורה, מתיר לקשר וקשר שאינו של קנמא. הגה ויש אומרים דיש לזהר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה, דאין אנו בקיאים איזה מקרי קשר של אמן דאפלו בשאינו של קנמא אסור לקשרו והוא הדין להתירו, וכן נוהגין (הנהגות אלפסי פרק אלו קשרים). ומכל מקום נראה דבמקום צערא אין לחש ויתיר להתירו, דאינו אלא אסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו. והא דבעינן ב' קשרים זה על זה היינו כשקושר ב' דברים ביחד, אבל אם עשה קשר בראש אחד של חוט או משיחה דינו כשני קשרים (סמ"ג):

ב וישמטו לו רצועות מנעל וסנדל או שנשמט רב הרגל, מתיר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשר. הגה ודוקא שיוכל להחזירו בלא טרח, אבל אם צריך טרח לזה, אסור, דחישנין שמא יקשר (תוספות והרא"ש פרק במה טומנין):

ג המתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, שאינו קשר של קנמא, אבל אין פותחין אותו מתדש, דמתקן מנא הוא. הגה אפלו כבר נפתח, רק שחזר האמן וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאמנים עושין (ר' ירמיהו חלק י"ד). ולכן אסור לנתק או לחתך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שהאמנים עושין אף על גב דהתפירה אינה של קנמא, דאין חלוק בתפירה בין של קנמא לאינה של קנמא (הנהגות מרדכי פרק במה טומנין). ויש

מתירין בתפירה שאינה של קנמא, ואין להתיר בפני עם הארץ (בית יוסף):

ד קושרין דלי במשיחה או באכנס וכיוצא בו אבל לא בחבל. והני מלי בדליים הקבועים בבור, אבל דליים שלנו שאינם קבועים בבור אינו קשר של קנמא:

ה לעניבה מתיר, דלאו קשר הוא. הגה ואפלו אם עשה קשר אחד למטה נוהגין בו התיר (אגור):

ו קושרים חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא אפלו בשני ראשי הפתח, ולא חישנין שמא יתיר ראש האחד ויוציאנה דרך שם ויניח ראש השני קשור:

ז מטלטלין חבל של גרדי (פרוש, אורג) לקשרו באבוס ובפרה, ולא חישנין שמא יתיר ראש האחד ויניח ראש השני קנס, אבל חבל דעלמא לא. והני מלי לקשרו באבוס ופרה, אבל אם היה קשור באבוס ורועה לקשרו בפרה, או אם היה קשור בפרה ורועה לקשרו באבוס, מתיר בכל חבל:

סימן שיח - דין המבשיל בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א המבשיל בשבת (או שעשה אחת משאר מלאכות) (טור) במזיד, אסור לו לעולם, ולאחרים מתיר למוציא שבת מיד, ובשוגג, אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מתיר גם לו מיד (ואם אמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, עין לעיל סימן שי"ז סעיף כ):

ב השוחט בשבת לחולה, בין שחלה מאתמול בין שחלה היום, מתיר הכריא לאכל ממנו חי (בשבת), אבל המבשיל (או עשה שאר מלאכה) לחולה, אסור (בשבת) לכריא או לחולה שאין בו סכנה, דחישנין שמא ירבה בשבילו. הגה ואפלו בשל על ידי אינו יהודי אסור בשבת (תוספות פרק קמא דגטין ור"ן פרק אין מעמידין). ואם קצץ פרות מן המחבר לחולה בשבת, אפלו היה חולה מבעוד יום, אסור לכריא בשבת, משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מקצה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

באר הגולה

ל שם בתוספות מ שם בפרק י וכתב הר"ן דלטעמה אזיל דפסק בפרק א דמלאכה שאינה צריכה לגופה ח"ב דלא כר' שמעון נ שבת ק"ז בכרייתא וכרבי יהושע ס שם במשנה ע טור מהא דרב אשי שם פ שם בכרייתא וכביית הלל צ שם בכרייתא וכתנא קמא ק טור ר שם קכ"א וכו' יהושע בן לוי וכפרוש התוספות ש שם בגמרא ת שם א שם ק"ז במשנה ב גמרא שם לעיל מנא ג הרב המגיד בפרק י מהלכות שבת בשם הירושלמי וכן פסק הרשב"א ד שם בהנהגות בשם ר' ברוך [סימן שי"ז] א שבת קי"א במשנה ובגמרא קי"ב ב הר"ף שם וכן פתב הרמב"ם בפרק י ג שם בגמרא ד לשון הרמב"ם שם ה שבת קנ"ו ו שם במשנה ושם בפרוש רש"י ז רמב"ם פרק י וכתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא ח שבת מ"ח ט שם קי"ג במשנה י פלשנא בתרא דתוספות וכן פתב רמב"ם בפרק י כ הרב המגיד שם בשם הרשב"א בשם התוספות ל שם בכרייתא פתכמים תוספות בערוכין צ"ז והרמב"ם בפרק י ושאר פוסקים מ שם קי"ג במשנה נ שם בגמרא קי"ב ס מימרא דר' יוחנן שם קי"ג וכפרוש הרמב"ם שם בפרק י" ע שם בגמרא [סימן שי"ח] א חלין ט"ו וכתבות ל"ד וכבא קמא ע"א וכו' והנה הר"ף והגאונים ורמב"ם בפרק ו' והרא"ש ושאר פוסקים ב חלין ט"ו וכרב דמי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שיח - דין המבשל בשבת

ג יבשם שאסור לבשל באור כף אסור לבשל בתולדת האור, כגון לתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה. ואפלו בתולדת חמה, כגון בסודר שהוחם בחמה, אסור, גזרה אטו תולדת האור, וכן אסור להטמינה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכת חמה, יאכל בחמה עצמה, כגון לתן ביצה בחמה או לתן ימים בחמה כדי שיחמו, מתר:

ד יתבשיל שנתבשל כל צרכו יש בו משום בשול אם נצטנן. הגה ויש אומרים דוקא אם מצטמק ויפה לו (רבנו ירחם חלק ג.) ואם לא נתבשל כל צרכו, ואפלו נתבשל כמאכל בן דרוסאי, שיך בו בשול אפלו בעודו רותח. והני מלי שיש בו בשול אחר בשול, בתבשיל שיש בו מרק, יאכל דבר שנתבשל בכר והוא יבש, מתר לשרותו בחמין בשבת. ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת, אין שורין אותו בחמין בשבת, אכל מדיחים אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הלישן ומן הדג שנקרא קוליס האספנין, שאינם צריכים בשול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן. הגה והוא הדין כל דבר קשה שאינו ראוי לאכל כלל בלא שריה דאסור לשרותו בשבת, דהוי גמר מלאכה (נהרות מרדכי):

ה יש מי שאומר, דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אחר כף במשקה, יש בו משום בשול, ואסור לתן פת אפלו בכלי שני שהיך סולדת בו, יוש מתירין. הגה בכלי שני, ויש מקלין אפלו בכלי ראשון. ונהגו

לזהר לכתחלה שלא לתן פת אפלו בכלי שני כל זמן שהיך סולדת בו:

ו לפלי שיש בו דבר חם שהיך סולדת בו, מתר להניחו בשבת על גבי קדרה הטמונה כדי שישמר חמו ולא יצטנן, ויכול לטוח פיו בבצק אם יש לו בצק שגלוש מאתמול, אכל אין מניחין כלי שיש בו דבר שאינו חם כל כף על גבי קדרה שהיא חמה כל כף, שהעליון יכול להתחמם מחמה עד שתהא היך סולדת בו:

ז יוש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם על גבי קדרה הטמונה, אפלו כלי התחתון על האש שרי, ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש, לעולם אסור:

ח להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מחם שעל האש, ויש אומרים שיינו כמפניחו כנגד המדורה, וכל דבר שמתר להניחו כנגד המדורה במקום שהיך סולדת בו כגון שייבש מתר להניחו על גבי מחם שעל גבי האש, ויש אומרים דהוי כמניח על גבי פינה לכתחלה ואסור אפלו אם נתבשל כל צרכו, ואפלו אם מצטמק ורע לו, ואפלו אם נותנו שם לשמר חמו, וראשון נראה עקר. וימפל מקום אם הוא תבשיל שיש בו רטב ומצטמק ויפה לו, אסור לדברי הפל:

ט כלי ראשון (פרוש, הכלי שמשפמש בו על האש), אפלו לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל כל זמן שהיך סולדת בו, לפיכך אסור לתן לתוכו תבלין, יאכל מלח מתר לתן לתוכו פיון שהעבירו מעל האש, דצריכא מלקחא בשולא כבשרא דתורא. ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה בשר

מלוח אפלו הוא של שור. הגה ונראה לי דכלא מלוח נמי אסור, אלא דנקט מלוח דכלאו הכי אסור משום דם שבו. ויש אוסרים לתת מלח אפלו בכלי שני כל זמן שהיך סולדת בו, והמחמיר תבא עליו ברכה (תוספות ומרדכי פרק פינה). ואם עבר ונתן מלח אפלו בכלי ראשון, אפלו הוא על האש שעבד אסורא, מתר המאכל, דהמלח בטל על גבי המאכל (בית יוסף בשם שבלי הלכות):

יא שאמבטי (פרוש, כלי שרוחץ בו) של מרחץ שהיא מלאה מים חמין, (אף על פי שהיא כלי שני) (תוספות וראש"ש וטור) אין נותנין לה מים צונן, שהרי מחממן הרבה, אכל נותן הוא ממים חמין שפדה האמבטי לתוך אמבטי אחר של צונן:

יב מחם שפנה ממנו מים חמין, מתר לתן לתוכו מים צונן (מרבים) כדי להפשירן. ומתר לצויק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין, והוא שלא יהיו ככלי ראשון, מפני שמתחממן הרבה. הגה ואם המים מרבים כל כף שאי אפשר שיתבשלו רק שפיגו צנן, אפלו בכלי ראשון שרי, רק שלא יהיה על האש (טור):

יג ימתר לתן קיתון של מים או של שאר משקים בכלי שני שיש בו מים חמין, אכל בכלי ראשון אסור:

יד ימתר לתן קיתון של מים או שאר משקים כנגד האש להפיג צנתן, ובלבד שיתנם רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היך סולדת (פרוש, מתחממת ונכוית) בו, דהיינו מקום שפרסו של תינוק נכוית בו, אכל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם

באר הגולה

ג שבת ל"ח במשנה פתנא קמא דר' יהודה הרי"ף ורמב"ם פרק ט ד שם ל"ט ה שם קמ"ז במשנה ו טור והרא"ש מדברי רש"י בפרוש שמא יתית ל"ד ז לדעת הטור, וכן משמע מדברי רמב"ם בפרק ט ח שם קמ"ה במשנה ומפרש לה בגמרא כגון פתנגולתא דר' אבהו ט שם במשנה י טור בשם ר' אליעזר ממיץ והסמ"ג מהא דקמא לן שאין יוציאן במבשל אחר אפיה בפסחים מ"א כ מרדכי בפרק ג דשבת בשם רבינו ל שבת ג"א ברייתא רמב"ם בסוף פרק ד מהלכות שבת וכפי שפרשו הרב המגיד שם והביאו הבית יוסף בסימן רנ"ג מ רבנו ירחם בחלק ג הביא לשתי הדעות ולא הכריע ג שם בשם הגדולים שכן כתב הרא"ש ס שם ע שם פ שבת מ"ב משנה ובגמרא שם צ שם בגמרא ויבשלנא בתרא הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק כ"ב והתוספות ק טור והתוספות כתבו המחמיר תבא עליו ברכה ר רבנו תם וכן נוטין דברי הרא"ש וכן דעת הרב המגיד בפרק כ"ב ש שבת מ"ב בברייתא וכתבו הרמב"ם בפרק כ"ב ת שם מ"א במשנה ובגמרא א שם בתוספות ב שבת מ' בעבדא דר' יצחק בר אבדימי ג שם מ' בברייתא ד שם בגמרא

שתהא היד סולדת בו, ונאפלו להניח בו שעה קטנה שתפיג צנתו אסור, ביון שיכול להתבשל שם. הגה והוא הדין בפרות או שאר דברים הנאכלים כמות שהן חיינן (מרדכי פרק פירה, ועין לעיל סוף סימן רנ"ד):

טו ודבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש, שאין בו מרק, מתר להניחו כנגד המדורה אפלו במקום שהיד סולדת בו. הגה ואפלו נצטנן כבר. אבל אם הוא רותח, אפלו בדבר שיש בו מרק מתר. ויש מקלין לומר, דכל שאין נותנו על גבי האש או הפירה ממש רק סמוך לו אפלו נצטנן מתר (המגיד פרק כ"ב), ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי, וכמו שכתבתי לעיל סימן רנ"ג:

טז ומתן לתן אינפאנדא כנגד האש במקום שהיד סולדת, ואף על פי שהשמן שבה שנקרש חוזר ונמוח. הגה וכל שכן קדירה שיש בה רטב שנקרש, שכשהשמן נמוח אינו בעין, דשרי (רבנו ירם חלק ג), ויש מחמירין (ר"ן פרק במה טומנין), ונהגו להחמיר, מיהו, במקום צרף יש לסמוך אסקרא ראשונה:

יז האסור לתן צונן (על המחס) אפלו להפשיר, כל שהמחס חם כל כך שאפלו היה מניחו שם הרבה היה בא לידי בשול, דהינו שיהיה יד סולדת בו, שדין מניח על גבי מחס קדין מניח כנגד המדורה. ואם אינו חם כל כך, מתר:

יח והאלפס והקדירה שהעבירן מרתחין מעל גבי האור, אם לא נתבשל כל צרכו אין מוציאין בכף מהם, שנמצא מגיס ואיפא משום מבשל, ואם נתבשל כל צרכו, מתר, אבל צמר ליונה, אף על פי שקלט העין, אסור להגיס בו (פרוש, לנענע אותו בקף). הגה ולכתחלה יש לזהר אף בקדירה בכל ענין (פסקי מהרי"ו):

יט אסור לטוח שמן ושום על הצלי בעודו כנגד המדורה אפלו נצלה הצלי מבעוד יום, דמכל מקום יתבשל השום והשמן: **סימן שיט - דין הבורר בשבת.**

ובו י"ז סעיפים:
א הבורר אכל מתוך פסלת, או שהיה לפניו שני מיני אכלים ובורר מין ממין אחר

בנפה ובכברה חלב, כקנון ובתמחוי פטור אבל אסור. ואם ברר בבידו כדי לאכל לאלתר מתר. הגה וכל מה שבורר לצרף אותה סעדה שמסב בה מיד מקרי לאלתר (המגיד פרק ח ורבנו ירם נתיב י"ב חלק ח ובית יוסף וטור ורא"ש), ואפלו אחרים אוכלים עמו שרי (תוספות פרק כלל גדול).

ולכן מתר לבורר הניק שקורין שלאטין מן העלין המעפשין שבו, כל מה שצריך לאכל באותה סעדה (בית יוסף סימן שכ"א):

ב הבורר אכל מתוך הפסלת בידו להניחו אפלו לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחיב:

ג היה לפניו שני מיני אכלים מערבים בורר אחד מאחד ומניח (השני כדי) לאכל מיד. הגה ושני מיני דגים מקרי שני מיני אכלים, ואסור לבורר אחד מחברו אלא בידו כדי לאכלן מיד, אף על פי שהתחיתות גדולות וכל אחת נפרת בפני עצמה, אבל כל שהוא מין א', אף על פי שבורר תחיתות גדולות מתוך קטנות, לא מקרי ברירה, ואפלו היה שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להפך, שרי, הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חברו (תרומת הדשן סימן נ"ו). ואם ברר והניח לאחר זמן, אפלו לבו ביום, כגון שבורר שחרית לאכל בין הערבים, חיב:

ד הבורר פסלת מתוך אכל אפלו בידו אחת חיב. הגה ואפלו האכל מרבה ויש יותר טרח בכרירת האכל, אפלו הכי לא יבורר הפסלת אפלו כדי לאכל לאלתר (בית יוסף):

ה הבורר תורמוסין מתוך פסלת שלהם חיב, מפני שהפסלת שלהם ממתקת אותם כששילקו אותו עמהם, ונמצא כבורר פסלת מתוך אכל וחיב:

ו אין מוללין מלילות אלא מולל בשנוי מעט כראשי אצבעותיו. הגה ואף על פי שמפרק האכל מתוך השבלים, הואיל ואינו מפרק רק בלאחר יד כדי לאכל, שרי, ויש מחמירין (מרדכי ור"ן פרק קמא דיום טוב). ולכן אסור לפרק האגוזים לזים או אגוזים גדולים מתוך קלפתן הניקה (מהרי"ל), וטוב להחמיר מאחר דיוכל לאכלן כך בלא פרוק:

ז היה לו מלילות מערב שבת, לא ינפה כקנון (פרוש רש"י, כלי שראשו אחד רחב והשני עשוי כמין מרוב, ונותנין הקטניות בראשו הרחב ומנענע האכל ומתגלגל דרך המרוב והפסלת נשאר בפלי), ותמחוי (פרוש, קערה גדולה) ולא בשתי ידיו, אלא מנפה בידו אחת בכל כחו:

ח אין שורין את הפרשינים (פרוש הערוף, ויצ"ה בלע"ז), דהינו שמצויף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסלת, ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסלת, דהוה לה כבורר, אבל נותנין בכברה אף על פי שנופל הפסלת דרך נקבי הכברה:

ט כשממרת, אפלו תלויה מערב שבת, אסור לתן בה שמרים, לאכל אם נתן בה שמרים מערב שבת, מתר לתן עליהם מים כדי שיצטרו צלולים לזוב:

י מין או מים שהם צלולים, מתר לסנן במשמרת. הגה ואף על פי שיש בו קסמין דקין, הואיל וראויין לשותות בלאו הכי (סמ"ג). ואכל בסודר, מים אסור משום לבון ויין ושאר משקין מתר. ואם הם עכורים, בין מים בין יין אסור לסננם. ומהרמב"ם, במשמרת אסור ואפלו מים ויין צלולים, ואפלו בסודרים לא התירו אלא בצלולין אבל לא בעכורים. ויין מגתו, כל זמן שהוא תוסס (פרוש, שניראה כרותח), טורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודר:

יא כשמסננין היין בסודר צריך לזהר שלא נעשה גמא (בסודר) לקבל היין, משום שנוי:

יב כל מקום שמתר לסנן יין בסודר, ימתר לסננו בכפיפה מצרית (פרוש, קפה שעושין מן הגמא וממיני ערבה), ויזהר שלא יגביה הכפיפה משולי הפלי טפח, משום שנוי:

יג שפלי שמצריין (פרוש, שמריקין) בו יין מהחבית לא יתן בפיו קשין וקסמין בחזקה, שאין לה מסננת גדולה מזה:

יד מתר לערות בנחת מפלי לחברו, ובלבד שיזהר שפשיפסק הקלות ומתחילים לירד ניצוצות קטנות הנשופות באחרונה מתוך הפסלת יפסיק ויניחם עם השמרים, שאם

⊕ באר הגולה ⊕

הר"ן שם בשם הירושלמי ובשם ר"י ושאר פוסקים ו הסכמת כל הפוסקים אפלו להתמחירם בדבר שיש בו מרק ז רמב"ן וסמ"ג וסמ"ק ורבנו ירם וכן פתב הרב המגיד בפרק כ"א לדברי הרשב"א ח תוספות בשבת מ"ח אעבדא דרבה ורבי זירא גבי ריש גלותא והר"ן שם ט הר"ן בפרק קמא דשבת י"ח אאוקימתא דיונה עקונה וטוהיה י כל בו (סימן שיט) א שבת ע"ד והרמב"ם בפרק ח ב תוספות וכן פתבו רבנו חננאל והרמב"ם שם ג שם אוקימתא דאב"י ד רמב"ם שם ח רמב"ם פרק ח מהלכות שבת ו שבת מימרא דחזקיה וכפרוש רמב"ם בפרק ח ז ביצה י"ב ובשבת קכ"ח וכתבמים ח שם ו שם ט ק"מ במשנה י שם בפרוש רש"י כ שם קל"ז במשנה ל שם קל"ט במשנה ו כפרוש רש"י שם מ שם מימרא דזעירי נ טור וכתב רבי הרשב"ם שפתבו תוספות בשבת ק"כ ס טור בשם הרמב"ם פרק ח ע שם אוקימתא דזעירי לבריתא דר' שמעון בן גמליאל פ רמב"ם שם וכתב הבית יוסף דסבירא לה דמשמרת שאמרו שם לאו משמרת ממש אלא מתר לשמרו קאמר צ שם בגמרא ק שם במשנה ר שם ובגמרא ש שם ת שם

לא יעשה כן, הני ניצוצות מוכחי שהוא בורר. מתר להגיבה הקבית על איזה דבר כדי שינקלח ממנו היין היטב (רוקח הלכות יום טוב ובית יוסף):

טו אַמסננת שנתן בה תרדל לסגנו, מתר לתן בה ביצה, אף על פי שהחלמון יורד למטה עם התרדל והחלבון נשאר למעלה:

טז במים שיש בהם תולעים מתר לשתותן על ידי מפה בשבת, דלא שיקר בורר ומשמר אלא במתקן הענין קדם אכילה או שתיה, אבל אם בשעת שתיה מעכב את הפסלת שלא יכנס לתוף פיו, אין זה מעין מלאכה ומתר:

יז יהמחבץ (פרוש, שמוציא חמאה מן התלב), תולדת בורר הוא, לפיכך אף על פי שנותנים משמים ואגוזים לרכש לא יחבצם בידו (עין לקמן סימן ש"מ סעיף י"א). הגה הרקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרק תיב משום זורה (מהרי"ל בשם אור זרוע וירושלמי פירק כלל גרול):

סימן שכ - דיגי סחיטה בשבת.
ובו כ' סעיפים:

א אזיתים וענבים אסור לסחטן (עין לעיל סימן רנ"ב סעיף ה), ואם יצאו מעצמן אסורים, אפלו לא היו עומדים אלא לאכילה. ותותים ורמונים אסור לסחטן, ואם יצאו מעצמן, הם עומדים לאכילה מתר, ואם עומדים למשקים אסור. ושאר כל הפרות מתר לסחטן. הגה ובמקום שנהגו לסחט איזה פרות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג דינו כותותים ורמונים, אבל אם נהגו לסחטו לרפואה לברו אין לחש (בית יוסף). וכל זה דוקא לסחט אסור, אבל מתר למצץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן, וכל שכן בשאר דברים (בית יוסף בשם שבלי לקט). ויש אוסרין למצץ בפה מענבים וכיוצא בהם (הגהות מימוני פירק כ"א):

ב זיתים וענבים שנתרסקו מערב שבת, משקיין היוציאין מהם מתרין. ואפלו אם לא נתרסקו מערב שבת, אם יש יין

בגגית שהענבים בתוכה, אף על פי שהענבים מתפקעים בשבת בגגית מתר לשתותן בשבת, שכל יין היוצא מהענבים מתבטל ביין שבגגית:

ג חרצנים וזגים שנתן עליהם מים לעשות תמר, מתר למשך מהם ולשתותם. ואפלו לא נתן מים והיין מתמצה וזב מאליו, מתר לשתותו:

ד מתר לסחט אשכול ענבים לתוף קדרה שיש בה תבשיל כדי לתקן האכל, דהוה לה משקה הבא לאכל וכאכל דמי, אבל אם אין בה תבשיל אסור:

ה יש מי שאומר דהוא הדין לבסר שמתר לסחטו לתוף האכל, וירבנו תם אוסר בבסר (הואיל ואינו ראוי לאכל) (טור):
למתר לסחט לימוני"ש:

ז לסחט כבשים (פרוש, פרות ומיני ירקות המנחים בחמץ ובמלח כדי שלא ירקבו) ושלקות אם לגופם, שאין צריך למים ואינו סוחטן אלא לתקנם לאכילה, אפלו סוחט לתוף קצרה שאין בה אכל, מתר, ואם צריך למימיהן מתר לסחט לתוף קדרה שיש בה אכל, אבל אם אין בה אכל יאסור. ולרבנו חננאל ס"ל שהוא צריך למימיהן תיב חטאת, אפלו סחט לקדרה שיש בה אכל (ולדבריו, הסוחט אשכול לקדרה נמי אסור) (טור):

ח הסוחט דג לציריו, דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן:

ט השלג והברד אין מרסקין אותם, דהינו לשברם לחתיכות דקות כדי שיזוכו מימיו, אבל נותן הוא לתוף כוס של יין או מים והוא נמוח מאליו ואינו חושש, וכן אם הניחם בחמה או בנגד המדורה ונפשרו מתרים:

י מתר לשבר הקרח כדי לטל מים מתחתיו:

יא יצריך לזהר בהרף שלא ישול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד, ואם ישל יזהר שלא ידחקם בין ידיו, שלא יהא מרסק:

✽ באר הגולה ✽

יב שיש לזהר שלא ישפוף ידיו במלח:
יג תדורס שלג ברגליו ואינו חושש:
יד אהר"מ מרוטנבורג מתיר להטיל מי רגלים בשלג, בהורא"ש היה נזהר:
טו יאסור לפרס סוּדָר על פי החבית ולתן על גביו הכלי שדולים בו שְמָא יבא לידי סחיטה, אבל בגד העשוי לפרס עליו מתר, שאינו חושש עליו לסחטו:
טז יאסור להדק מוכיז בפי פה שיש בו משקין, משום סחיטה:
יז הספוג אין מקנחין בו אלא אם פן יש בו בית אחיזה, גורה שְמָא יסחט:
יח חבית שפקקו בפקק של פשתן לסתם נקב שבדפנה שמוציאין בו היין, יש מי שמתיר אף על פי שאי אפשר שלא יסחט, והוא שלא יהא תחתיו כלי, דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הוי פסיק רישא (פרוש, אסור נמשך בהכרח מדבר מה, כמו המות הנמשך בהכרח מהתנת הראש) דלא ניתא לה ומתר, ויחלקו עליו ואמר, דאף על גב דלא ניתא לה, כיון דפסיק רישא הוא, אסור. והעולם נוהגים התר בדבר, ויש ללמד עלהם זכות, דכיון שהפרזא ארבה חוץ לנערת ואין יד מגעת לנערת, מתר, מידי דהוי אספוג (פרש הערוך, ספוג הוא על ראש דג אחר גדול שבים, ובשעה שמרים ראשו להסתכל בעולם יורד אותו הספוג על עיניו ואינו רואה כלום, ולולי זה לא היתה ספינה נצלת מפניו) שיש לו בית אחיזה. ולפי שאין טענה זו חזקה ויש לגמגם בה, טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת החבית בשעה שפוקקים הנקב (ועין לעיל סימן ש"א עוד מדיני סחיטה):
יט לתן פרסם בתבשיל מתר, ואין לחש לו משום צובע, דאין צביעה באכלין:
כ יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פרות הצובעים צריך לזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה משום צובע, אבל אם צובע פתו במשקה הפרות לית לן בה, דאין צביעה באכלין:

א שם במשנה וכפרוש הראשון שברש"י ב הרא"ש בתשובה ג רמב"ם פירק ח וכתב הרב המגיד שהוא מתוספתא (סימן שכ) א שבת קמ"ג במשנה ובגמרא ב שם ג שם פאוקימתא דשמואל דמודה ר' יהודה בהא ד שם ברתא דבריה הכל וכן כתבו הר"ף ורא"ש והרמב"ם בפירק כ"ח וסמ"ג ה שם וכו'. יהודה וכדמפרש לה שם בגמרא קמ"ד ו צינתי ליעיל בסימן רנ"ב סעיף ה' ז טור בשם בעל התרומות וכן כתבו הסמ"ג וסמ"ק שאסור שלא היה נכר מעולם כמו הקא מתבטל אפלו בדבר שיש לו מתירין ח שם ט שבת קמ"ה פרב, הר"ף ורמב"ם בפירק ח והתוספות שם י טור בשם ר' יוסף כ שם והמרדכי וסמ"ג לא הביאו אלא דברי רבנו תם ל תשובת הרא"ש ורבנו ירחם בחלק ה מ שבת קמ"ה נ שם פשמואל הר"ף ורמב"ם בפירק כא ס הר"ף פשמואל וכו'. יוחנן ע בית יוסף ממשמעות הגמרא שם פ שבת נ"א ברתא צ הר"ן שם ורב הפוסקים ק טור בשם אבי העזרי ר וכן כתבו תוספות והרא"ש שם ש שם בעל התרומות ת טור בשם הר"ם מרוטנבורג א טור בשמו ב שם ג שבת מ"ח בעקבא דבי ריש גלותא וכפרוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפירק כ"ב ד שם קמ"א ה שם קמ"ג במשנה ו טור בשם הערוך וכן הסכים רבנו ירחם בחלק ד אהא דשבת קמ"ח ז תוספות קי"ג ורא"ש שם והמרדכי בפירק כ דשבת בשם ר"י וסמ"ג והתרומות ח בית יוסף ממשמעות דברי הכל בו ט שבלי הלגט בשם בעל יראים י שם כבעל יראים

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שכא - דיני תולש בשבת

ורין טוחן ודיני תקוני מאכל או

מנעבד וליש. ובו י"ט סעיפים:

א "חבילי פיאח אזור וקורנית (פרוש, מין עשב), הכניסן לעצים אין מסתפקין מהם, הכניסן למאכל בהמה קוטם ואוכל ביד אבל לא בכלי, ומולל בראשי אצבעותיו:

ב אין עושין מי מלח הרבה ביחד לתת לתוף הפכשים משום דדמי לעבוד, אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוף התבשיל. ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו אפלו מעט:

ג יאסור למלח חתיכות צנון ד' או ה' ביחד מפני שגראה ככובש כבשים, והפוכש אסור מפני שהוא כמבשל, ולא מטביל כל אחת לבדה ואוכלה, אבל ביצים מתר למלחן:

ד ייש מי שכתב שמתר לטבל כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה ולהניחם יחד לפניו כדי לאכלם מיד זו אחר זו:

ה יאסור למלח בשר מבשל או ביצה מבשלת להניחה:

ו אין למלח ביחד פולים ועדשים שנתבשלו בקלפתן:

ז מתר לדוף פלפלין אפלו הרבה יחד והוא שידוכם בקתא של ספין ובקערה:

ח אין כותתין מלח במדוף של עץ, אבל מרסק הוא ביד של ספין ובצעץ הפורור ואינו חושש. הגה ודוקא מלח הגס, אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין, מתר לחתכו בספין כמו שחותר הפת (כל בו):

ט מתר לחתף בשר מבשל או צלי דק דק בספין. הגה אבל אסור לחתף דק דק בשר

חי לפני העופות, והואיל ואינן יכולין לאכלו בלא חתף קמשוי לה אכל (תרומת הדשן סימן נ"ו ועין לקמן סימן שכ"ד):

י יאסור לגרר הגבינה בשבת במורג חרוץ בעל פיפיות שקורין ראלי"ו:

יא מתר להשקות את התלוש כדי שלא יכמש:

יב המתחף הנרק דק דק, חייב משום טוחן. הגה והוא הדין דאסור לחתף גרוגרות וחרובים לפני זקנים (בית יוסף בשם תוספתא). ודוקא פרות וכדומה לזה אסור, אבל מתר לפרר לחם לפני התנגולים, והואיל וכבר נטחן אין לחש. דאין טוחן אחר טוחן (הגהות מיומני פרק כ"א ומרדכי ור"ן פרק כלל גדול וסמ"ג) וכל זה לא מירי אלא בחותר ומניח, אבל אם לאכלו מיד הכל שרי, מידי דהוי אבורר לאכל מיד דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול) פדלעיל סימן שי"ט:

יג יאסור לרדות חלות דבש מהכונת (פרוש, תקן שהדבורים עושים בו הדבש) מפני שדומה לתולש. הגה ודוקא אם דבורין בכונת (המגיד פרק כ"א), אבל אם נתלשו מבטור יום או שנתרסקו מבטור יום והדבש צף בכונת, מתר לרדותו בשבת (בית יוסף):

יד אין מגבלין (פרוש, נתינת מים בקמח נקרא גבול) קמח קלי הרבה שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי, ומתר לגבול את הקלי מעט מעט. אבל תבואה שלא הביאה שלישי, שקלו אותה ואחר כך טחנו אותה טחינה גסה, שחרי היא כחול והיא הנקראת שתימא, מתר לגבול ממנה בחמץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת, והוא שיהיה רך, אבל קשה אסור מפני שגראה בלש, (ואפלו ברך) צריך לשנות, כיצד,

נותן את השתימא ואחר כך נותן את החמץ:

טו יחדל שלשו מערב שבת, למחר יכול לערבו, הן ביד הן בכלי, ונותן לתוכו דבש, ולא יטרף לערבו בכף, אלא מערבו מעט מעט:

טז ששחלים (פרוש, שחלים בערבי תכ"א לש"א, ובלעז קרישין) שדכן מערב שבת, למחר נותן זין וחמץ, ולא יטרף אלא מערב, וכן שום שדכו מערב שבת, למחר נותן פול וגריסין, ולא יטרף אלא מערב. הגה ויש אומרים דלא יערב בכף אלא ביד (אור זרוע ומרדכי סוף פרק תולין). וה"ל אומרים דהא דשרי לערב משקה בחרדל, דוקא שנתנו מבטור יום, אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום הפתושים, משום ליש. הגה ואם נותן האכל תחלה ואחר כך החמץ או הזין ומערבו באצבעו שרי, דהוי שנוי, כמו בשתימא דלעיל, וכן נוהגין להתיר על ידי שנוי, ומקום שדרכו לעשות כף בחל, יתן בשבת החמץ תחלה ואחר כך האכל:

יז מתר לעשות יינומלין, שהוא זין לישן דבש ופלפלין, מפני שהוא לשתייה. וראין עושין אלונתית שהוא זין לישן ומים צלולים ושמן אפרסמון שהוא לרפואה:

יח אין שורין את החלתית לא בפושרין ולא בצוננין, שדריך לשרותו לרפואה, אבל נוהגו לתוף החמץ ומטביל בו פתו. היה שרוי מאתמול, מתר לשרותו בשבת. ואם שתה ממנו יום חמישי ויום ששי וצריך לשותו גם בשבת, ימתר, שקף הוא דריך רפואתו לשותו שכעה למים זה אחר זה, הלכך מתר לשרותו בצונן ולתן פתמה, מפני שהוא סכנה אם לא ישתה ממנו:

באר הגולה

וסימן שכא א צינתינו בסימן שי"ט סעיף ו ב שבת ק"ח במשנה וכתנא קמא וקדמפרש לה שמואל שם בגמרא ג שם ד שם ה רמב"ם בפרק כ"ב ו שם בגמרא ז שם פחזקניה משמה דאפי' ח תרומת הדשן ובשם אור זרוע וכן פתב משמו ההגהות בפרק ב' ושהביא ראיה מירושלמי ט שבלי הלגט בשם הגאונים י טור בשם הרב רבנו פרץ כ שבת קמ"ח וקרבא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ל הרב המגיד שם בשם תוספתא מ תוספות ע"ד נ הריב"ש בתשובתו ס הרשב"א בתשובה ע שבת ע"ד וקפירוש הרשב"ם הביאו הגהות בפרק כ"א וסמ"ג והר"ן ומרדכי שם פ שם ל"ה בריתא וכתבקים צ שם קכ"ה בריתא וכו' יוסי בר' יהודה הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א ק שם ברמב"ם לפי גרסתו ר שם ק"מ מסקנא דגמרא ש שם ת טור בשם בעל התרומות א שבת קל"ט משנה ואם מתר לסגן עין סוף סימן שי"ט ב שם ק"מ בריתא ג שם בריתא וכתנא קמא ומתניתין יחידאה היא רבי יוסי ד שם בגמרא

יט השום ובסר ומלילות שרסקן מערב שבת, אם מחסרים דיכה אסור לגמר דיקתן בשבת, ואם אין מחסרים אלא שחיקה מתר לגמר בשבת, ולפיכך מתר לגמר שחיקת הריפות בעץ פרור בקדרה בשבת אחר שמורידין אותה מעל האש. הגה ומתר להחליק האכל בשבת ולא הוי בזה משום ממחק, הואיל ואפשר לאכלו בלא זה, ומכל מקום המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך, תבא עליו ברכה (מרדכי ריש פרק כלל גדול). אסור לקלף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכל לאלתר שרי (ועין לעיל סימן שי"ט) (סמ"ג והגהות מימוני פרק כ"ב ובית יוסף בשם סמ"ק ותורמת הדשן ורבנו ירמיה):

סימן שכב - דין גזל בשבת. ובו ו' סעיפים:

א "ביצה שנולדה בשבת אסורה אפלו לטלטלה, ואפלו נתערבה באלף בלן אסורות. ויכול לכף עליה כלי שלא תשבר, ויבלבד שלא יגע בה:

ב **שבת שלאחר יום טוב או לפני נולדה בזה אסורה בזה:**

ג יפרות שגשרו מן האילן בשבת אסורים בו ביום, ולערב מתרים מיד:

ד "אכלי בהמה אין בהם משום תקון כלי, לפיכך מתר לקטם אפלו בספיני קש או תבן ולחצץ בו שני, אבל קיסם שאינו אכל בהמה, אפלו לטלו כדי לחצץ בו שניו אסור:

ה ימתר לטלטל עצי בשמים להריח בהם ולהניף בהם לחולה, ומוללו להריח בו, אחד וקשים ואחד רפים:

ו המחלק לבני ביתו מנות בשבת יכול להטיל גורל, לומר למי שיצא גורל פלוני יהיה חלק פלוני שלו, וזהו שיהיו החלקים שוים ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קנאה ביניהם, אבל עם אחרים אסור, כיון שמקפידין זה על זה ונאו לידי מדה ומשקל. אבל לתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהם, אפלו בני ביתו ובחל אסור

משום קוביא. כ"וש אומרים דעם בניו ובני ביתו מתר להטיל גורל אפלו על מנה גדולה כנגד קטנה, מפני שאין מקפידים. הגה ואסור להטיל גורל בשבת אפלו על די אינו יהודי (מהרי"ל):

סימן שכג - דיני השאגה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותקונן וטבילתן בשבת. ובו ו' סעיפים:

א "מתר לומר לחברו מלא לי כלי זה, אפלו הוא מיחד למדה. כ"הני מלי כשנוטל הלוקח מדה של מוכר ומוליכו לביתו, ואין צריך לומר אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לי כלי זה, אבל למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף לתוך בליו של לוקח אסור. הגה ויש מקלין לומר דכל שאינו מכון למדה לגמרי, שממעט או מוסיף מעט, שרי והגהות אשרי ומרדכי פרק אין צדיו, וכן המנהג פשוט למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף בכליו של לוקח, ועוד יתבאר לה בסמוך טעם המקלין. דין הלואת שבת דינו כמו ביום טוב, ועין לקמן סימן תקכ"ה ולעיל סימן ש"ז סעיף י"א:

ב ימתר לומר לחברו מלא לי כלי זה ולמחר נמדד אותו (אבל לא יאמר תן לי מדה פלוני) (טור):

ג ימתר לומר לחברו תן לי ביצים ואגוזים במנין:

ד ימתר לומר לחנוני תן לי ד' ביצים וה' רמונים, ויבלבד שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין, לומר הרי שיש לה בידי חמשים אגוזים, תן לי חמשים אחרים והרי יש לה בידי מאה. הגה וכן בסכום דמים אינו אסור אלא בכהאי גוונא שאומר תן לי בכך וכך, דמים ויהיה לה בידי, כך וכך אבל בלאו הכי שרי. וכן בסכום מדה, דוקא בכהאי גוונא אסור אבל בלאו הכי שרי. ואף על גב דאסור להזכיר דמים כלל, הנינו בדבר שאין מקחו ידוע, אבל בדבר שידוע, רק שאומר לו כמה צריך, שרי, אם לא שמזכיר לו סכום (אור ידוע והגהות אשרי פרק אין צדיו), ואף על גב

שיש מחמירין בדבר זה, כבר פשט המנהג במדינות אלו להקל, וכסבא הנזכרת:

ה ימביא פדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקפה כדרך חל, אלא יביאם לפניו או על כתפו וכיוצא בזה שישנה מדרך חל, אפלו אין בשנוי קלות במשא. וואם אי אפשר לו לשנות, כגון שזמן אורחים הרבה וצריך למהר להביא לפניהם, מתר כ"וש אומרים דלמעט בהלוף עדיף, ויותר טוב להביאם בסל ובקפה בפעם אחת מלהביאם כל אחת ואחת בפני עצמה:

ו מדיחים בלים לערך היום, כגון שגשאר לו עדין סעדה לאכל, אבל לאחר סעדה שלישית אין מדיחין. וכלי שתיה מדיחין כל היום שכל היום ראוי לשתיה:

ז ימתר להטביל כלי חדש השעון טבילה ל"וש אסורים. ויורא שמים יצא את פלם, ויתן הכלי לאינו יהודי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו ואין צריך טבילה. הגה ואם הוא כלי שראוי למלאת בו מים ימלאנו מים מן המקוה ועלתה לו טבילה (המגיד פרק ד מהלכות יום טוב והגהות מימוני פרק כ"ג מהלכות שבת):

ח יכוס ששתה בו אינו יהודי מתר להדיחו לדברי הכל:

ט ימתר לשפשף הכלים בכל דבר, חוץ מפלי כסף בגרמקן, שהוא שמרי יין כשנתקשו ונתקשו, מפני שהוא ממחק לכלי כסף שהוא רך:

י אין חופפין בלים במלח, לפי שהמלח נמחה כשחופף בחזקה:

סימן שכד - דיני הכנת מאכל לבהמה בשבת. ובו ט"ו סעיפים:

א אין פוכרין התבן בכברה שיפול המוץ לארץ, ולא יניחנו במקום גבוה כדי שיער המוץ, אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס, אף על פי שהמוץ נופל מאליו מתר כיון שאינו מכונן:

ב ילא ימדד אדם שעורים לתת לפני בהמתו, אלא משער באמד דעתו:

ג אין גובלין מרסן לבהמה או לתרנגולים, אבל נותנים בו מים ומעביר בו תרוד או

ה צינתינו לעיל בסימן רנ"ב ו טור בשם הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת וכן כתב בתשובה [סימן שכב] א ביצה ג' ברינתא ב צינתינו לעיל בסימן ש"י סעיף ז' ועין שם ג ביצה ד' מימרא ד שם ב' ה שם ל"ג מימרא ר"ב יהודה ו שם ברינתא ז שם בגמרא אלפא דתקמים ח שבת קמה משנה ט הרי"ף והרא"ש ודלא כר"ב י שם בגמרא כ רמב"ם בפרק כ"ג וכן הכריע שם הרב המגיד [סימן שכג] א ביצה כ"ט משנה וכתנא קמא וכדמפרש לה רבא שם ב ר"ן שם ושפן נראין דברי רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ג הרב המגיד בפרק ט מהלכות יום טוב בשם הירושלמי ד ביצה כ"ט משנה ה שם בברייתא ו פלגתא דתנא קמא ורשב"א ויש שם חלופי גרסאות וכתב הרא"ש שיש לזהר בשניהם וכן כתב הרמב"ם שם ז שם במשנה ח שם בגמרא ל' ט תוספות שם י שבת ק"ח ברינתא כ כן הוכיח הרא"ש מדברי הרי"ף וכן משמע מדברי רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ל רא"ש והרב המגיד שם בשם הרשב"א מ בית יוסף נ רבנו ירמיה בחלק ח ס שבת דף ג' בברייתא ע שם ופרש רש"י מפני שהוא פסיק וישא דמודה בה ר"ש פ מרדכי בשם ספר המצות [סימן שכד] א שבת ק"מ במשנה ב ביצה כ"ט ג כן פרש הרי"ף קודר הנאמר שם וכן כתב רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ד שבת קנ"ה משנה שם וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"א ה שם קנ"ו כאב"י

מקל שתי וערב, מין שאינו ממרס בידו ולא מסבב התנוד או המקל, מתר, יומנערו מפלי אל כלי כדי שיתעבר. יומתר לערב המרסן כדרכו בכלי אחד ומחלק אותו בכלים הרבה ונותן לפני כל בהמה ובהמה, ומערב בכלי אחד אפלו כור ואפלו כורים. ויש אוסרים לתן מים על גבי מרסן בשבת, ולא אמרו שמוליד בו שתי וערב אלא כשהיו המים נתונים עליו מבעוד יום (ועין לעיל סימן שכ"א גבי שום וחרדל ביצד נוחגין):

ד טקשין של שבלים שקושרים בשנים או בג' מקומות, מתר להתירן כדי שתאכל מהן הבהמה. הגה ויש אומרים דלא שרי להתיר רק בקשר שאינו של קמא (הגהות אלפסי), אבל אסור לשפשף בהם בידים כדרך שעושים באכלי בהמה כדי שיהיו נוחים לאכלם, דשוויי אכל בדרך שאינו אכל מתר לעשותו אכל, אבל מטרח באכלא בדרך שהוא ראוי לאכילה לא טרחינן בה להכשירו ולתקנו יותר:

ה יעצים שקצצן מן האילן ויש מאכילים אותם לבהמה בעודם לחים, מתירין ומפספסין (לשון שפשוף) בהם ולהאכילם, שאינם ראויים בלא שפשוף:

ו למחתינן דלועין לפני בהמה, והוא שנתלשו מאתמול:

ז ממחתינן גבלה לפני הכלבים אפלו נתנבלה היום, בין שהיתה מספנת בין שהיתה בריאה. יונה מלי נבבלה הקשה שאי אפשר להם לאכלה בלא חתיכה, אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה לא, דמטרח במה שהוא ראוי לא טרחינן (ועין לעיל סימן שכ"א אם מתר לתוכו דק דק לפני עופות):

ח אין חותכין שחת (פרוש, דק של תבואה שנקצר טרם נתפשלה התבואה) וחרובין לפני הבהמה, בין דקה בין גסה, משום דבלא חתוף נמי חזי לאכילה:

ט אין אוכסין את הגמל דהינו שמאכילה בידו כל כך עד שמרחיבין בני מעיה כאבוס, ולא דורסין, דהינו שדורס לו מאכל בגרונו למקום שאינו יכול להחזירו, אבל מלעיטין. אין מאמירים את העגלים אבל מלעיטין. איזה המראה, למקום שאינה יכולה להחזיר, הלעטה, למקום שהיא יכולה להחזיר. הגה ודין תרנגולים ואוזים כדן עגלים (מהרי"ל):

י ימתר לתן מאכל בפייהם של תרנגולים:

יא אין נוהגין מים ולא מזונות לפני דבורים ולא לפני יוני שוכף ויוני עליה ואלא לפני חזיר, אבל נוהגין לפני אוזין תרנגולים ויוני ביתות וכן לפני כלב שמזונותיו עליה:

יב ימתר להאכיל תולעת המשי:

יג ימעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים מחברים ולא חישיון שמא יתלש מהם, אבל לא על גבי מקצה, מפני שאסורו קל וחישיון שמא יתן לה ממנו בידים. ודוקא להעמידה על גבי ממש, אבל לעמד בפניה בענין שלא תוכל להטות אלא דרך שם, מתר:

יד ינוטלים מאכל מלפני חמור ונותנים לפני שור, אבל אין נוטלים מלפני שור לתן לפני חמור, מפני שנמאס ברירי השור ואין ראוי עוד לחמור. הגה ויש מחמירין גם כן בשאר מיני בהמות לקח מלפני אחת ולתן לפני אחת שאינה מינה (מרדכי פרק תולין וסמ"ג וספר התרומה):

טו יאסור לגרף האבוס לפני שור של פטם, אפלו אבוס של כלי גזרה אטו של קרקע דאחי לאשוויי גמות. ויאסור גם כן לסלק התבן מלפניו לצדדין:

סימן שבה - אינו יהודי שיעשה מלאכה בעד ישראל. וכו' ט"ז סעיפים:

א ימתר לזמן אינו יהודי בשבת, יומתר לתן מזונות לפניו בחצר לאכלן, ואם נטלן ונצא אין נזקקין לו. ודוקא שהאינו יהודי בחצר, אבל אם עומד בחוץ

ופשט ידו לפניו, שידוע הוא שיוציאו או לא לתן לו שאר חפצים שדרך להוציא, אסור אפלו אם עומד בפנים, אפלו אם החפצים של אינו יהודי, שהרואה אינו יודע שהחפצים של אינו יהודי. הגה ואפלו ביחד לו מקום מבעוד יום יש להחמיר (מרדכי פרק קמא דשבת):

ב יהיבא דאיכא משום דרכי שלום או באינו יהודי אלם, מתר לתת לו או לשלח לו על ידי אינו יהודי. והוא הדין לצרף מצוה, כגון להוציא חמץ מביתו בפסח (מרדכי):

ג ימתר להחליף משכון בשבת אם הוא מלבוש, ויוציאו דרך מלבוש, כי אין זה משא ומתן, וגם בישראל מתר בענין זה אם הישראל צריך ללבוש. הגה וטוב שהאינו יהודי יקח המשכון עצמו ויניח אחר במקומו ולא יגע בו הישראל, שלא יהא נראה כנושא ונותן (אגדה). ועין לעיל סימן ש"ז בסופו מדין אינו יהודי המביא בשבת איזה דבר אם מתר לקבלו:

ד הפת שאפה אינו יהודי לעצמו בשבת, יש אוסרים ויש מתירים, ובשעת הדחק או לצרף מצוה, כגון סעדת ברית מילה או לצרף ברפת המוציא, יש לסמוך על המתירים. הגה אבל אסור לתן לו מעות מערב שבת ושיתן לו הפת בשבת, דאז אדעתא דישראל קא עביד (רבנו ירחם חלק ח):

ה יאינו יהודי שצד דגים או לקט פרות לעצמו, אסורים לישראל. ואפלו ספק אם לקטן או צדן היום אסורים בו פיוס, אבל לערב מתרים מיד, אפלו אם ודאי לקטן וצדן היום:

ו אם לקט וצד בשביל ישראל יאו בשביל ישראל ואינו יהודי, צריך להמתין לערב בכדי שיעשו:

ז ספק אם לקטן בשביל ישראל או שידוע שלקטן בשביל ישראל, ואין ידוע אם גלקטו היום אם לאו, אסורים בו פיוס, ולערב בכדי שיעשו. ויש אומרים דלערב מתר מיד:

באר הגולה

ו שם כר' יהודה ז רמב"ם בפרק כ"א ח סמ"ג וסמ"ק ובעל התרומה וכן הוא בברייתא שם קנ"ה ט שבת שם וכדמפרש לה רב הונא וכר' יהודה וכפי גרסת רש"י והרא"ש י שם בגמרא קרב יהודה כ שם קנ"ו ל רש"י שם והרא"ש מ שבת קנ"ו במשנה וכתנא קמא הרי"ף והרא"ש וכפרוש הרמב"ם בפרק כ"א שם נ שם בגמרא אלבא דר' יהודה ס שם במשנה ע שם בגמרא אלבא דר' יהודה פ שם קנ"ה במשנה ובגמרא צ שם וכר' יהודה ק שם במשנה ובגמרא ו כר' יהודה ר משנה שם ובגמרא ו כר' יהודה ש שם במשנה ת שם בברייתא א שם במשנה ב שם בברייתא ב שם בברייתא ג שם בעל העשור ובשם ר' צמח בר שלמה ד שבת קכ"ה ה שם ו שם ק"מ משנה וכדמפרש לה אב"י ז שם במשנה וכתב רמב"ם ח שם בגמרא ט שם במשנה וכתב רמב"ם [סימן שבה] א ביצה כ"א ככמה אמוראי דסברי הכי וכן פסקו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק ו מהלכות שבת ב שבת י"ט ג רמב"ם שם וכתב הרב המגיד שהוא מהירושלמי ד תוספות והרא"ש והר"ן בריש שבת ה תוספות שם י"ט ורא"ש והר"ן והמרדכי שם ו הגהות מימוני פרק ו בשם אור זרוע ז רבנו ירחם בחלק י"ב ח טור בשם רבנו תם ורשב"א בתשובה והגהות מימוני פרק י שראבי"ה היה מלקה לשאכלו אותו בשבת ושאר פוסקים ט טור בשם אביו הרא"ש בפרק ג דביצה י הגהות אשרי שם סמ"ק וכן הכריע הבית יוסף כ טור בשם ספר המצות שיש אוסרין וכן פסקו הטור ורבנו תם ושאר פוסקים ל שם מ ביצה כ"ד וערוכין נ סמ"ג ותרומה ס ביצה כ"ד ברייתא וכו' יהושע ע הרי"ף פ טור בשם סמ"ג

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

והארון על גביו, שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל, אבל אם הוא בצנעה, מתר לקבר בו לערב בכדי שיעשו, ויאפלו כשהוא בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעשה בשבילו, אבל לישראל אחר מתר, והוא שימתין בכדי שיעשו:

טו אינו יהודי שהביא בשבת חלילין (פרוש, פלי בגון חלילים שקולם מעורר הבכי) לספד בהם ישראל, לא יספד בהם לא הוא ולא אחרים עד שימתין לערב בכדי שיבאו ממקום קרוב. ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאם בשבת, ימתין לערב כדי שיבאו מאותו מקום, ואחר כך מתרים בין לו ובין לאחרים. והני מלי כשהביאם דרך רשות הרבים, אבל אם לא הביאם אלא דרך פרמלית, בין שלא נעשה בהם אסור תורה אין צריך להמתין כדי שיבאו אלא מתרים לערב מיד:

טז יספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום, חוששין שמא מחוץ לתחום הובאו:

סימן שכו - דיני רחיצה בשבת. ובו יג עיפיים:

א אסור לרחץ כל גופו, אפלו כל אבר ואבר לבד, אפלו במים שהוחמו מערב שבת, בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע, ויאפלו לשפך המים על גופו ולהשתטף אסור, אבל מתר לרחץ בהם פניו וידיו ורגליו. הגה או שאר אברים, כל שאינו רוחץ כל גופו (פית יוסף בשם הרא"ש פרק תינתק) והני מלי בחמי האור, אבל בחמי טבריא מתר לרחץ אפלו כל גופו יחד, ואין צריך לומר בצוננין. והא דשרי בחמי טבריא, דוקא בקרקע, אבל בכלי לא, דאית לאחלופי בחמי האור:

מלא בשבילו. הגה ויש מקלין ואומרים דאף אם הובא דרך רשות הרבים לצרך ישראל מתר לאדם לשתות מהם, הואיל ואפשר לילך שם ולשתות (טור בשם רבנו תם), ויש מתירין אף לכתחלה (כל בו), וכן נהגו התר לומר אף לכתחלה לאינו יהודי להביא שכר או שאר דברים דרך פרמלית או בלא ערוכ. ואף על פי שיש להחמיר בדבר, מכל מקום אין למחות ביד המקלין לצרך שבת ובשעת הדחק, דהא יש להקל באמירה לאינו יהודי לצרך, כמו שנתבאר סימן ש"ז, וכל שכן בכהאי גוונא:

יא ילקט אינו יהודי עשבים לצרך בהמתו, אם אינו מפירו מאכיל אחריו ישראל, השעומד בפניה בענין שלא תוכל לנטות אלא דרך שם, דאלו להעמידם עליהן אסור, דחשיבין שמא יטל בידו ויאכילנה, והם מקצים, אבל אם מפירו אסור, וכן בכל דבר דאיכא למחש שמא ירבה בשבילו. ואלו דליקא למחש שמא ירבה בשבילו, בגון שהדליק גר לעצמו או עשה כבש לירד בו, שבגר אחד ובכבש אחד יספיק לכל, אפלו מפירו מתר:

יב יאף על פי שאינו מכירו, אם אומר בפרוש שלצרך ישראל הוא עושה, או אפלו אם אינו אומר כן, אם מעשיו מוכיחים שלצרך ישראל עושה, כגון שהדליק גר בבית שישאל בו והלך לו האיני יהודי, אסור:

יג אם לקט אינו יהודי והאכיל לבהמת ישראל אין צריך למחות בידו לפי שעה, אבל אם רגיל בכך צריך למחות:

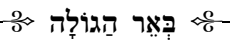
יד לעשה אינו יהודי בשבת ארון או קבר לעצמו, מתר לישראל לקבר בו, ואם עשאו בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית. ודוקא שהקבר בפרהסיא

המשך הלכות שבת, סימן שכה - אינו יהודי שעשה מלאכה בעד ישראל

ח דבר שאין בו חשש צידה ומחבר אלא שהובא מחוץ לתחום, אם הביאו האיני יהודי לעצמו מתר אפלו בו ביום, ואם הביאו בשביל ישראל, מתר לטלטל אפלו מי שהובא בשבילו, אבל לאכל אסור בו ביום למי שהובא בשבילו, וילערב בכדי שיעשו. הגה ויש אומרים דאין הלילה עולה מן החשבון, רק צריך להמתין ביום ראשון בכדי שיעשו (סמ"ק ומדכי סוף פרק כל כתבי), ולאחרים מתר בו ביום. וה"ש אומרים דלמי שהובא בשבילו מתר לערב מיד, והא דשרי לישראל לטלטל אפלו כשהביאו האיני יהודי לעצמו, דוקא בתוך ד' אמות או בתוך העיר אם היא מקפת חומה, והוא שתהא מקפות לדירה, דהינו שישבה ולכסוף הקפה, וסתם עירות מקפת לדירה, וסתם מבצרים אינם מקפים לדירה (ועין לקמן סימן ת"א):

ט אם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום, אסור. ודוקא באינו יהודי שאינו שרוי עמו בעיר, אבל אינו יהודי שרוי עמו בעיר ופרות המצויים בעיר, אין לחש מספק. ואפלו אם יש לאינו יהודי שני בתים ואחד מהם בתוך התחום, תולין להקל ומתר לאכל אפלו למי שהובא בשבילו:

י אינו יהודי שמלא מים לבהמתו מבור שהוא רשות היחיד לרשות הרבים, מתר לישראל להשקות מהם בהמתו, והוא שאין האיני יהודי מפירו, דליקא למחש שמא ירבה בשבילו. ואם מלא לצרך בהמת ישראל, אסור בכל מיני תשמיש אפלו ישראל אחר. ואם מלא מבור רשות היחיד לפרמלית, מתר לאחר שלא

צ מהא דביצה כ"ה וערבין מ' ק' שם ר הרי"ף והר"ן וסמ"ג והמרדכי ושאר פוסקים ש ר"י, וכן פסק הרא"ש ת ר"ן א רא"ש פרק ד דערובין ב הרשב"א לשיטת הרי"ף והגאונים וכן פתבו הר"ן בפרק ב דביצה ובפרק כ"ב דשבת והרב המגיד בפרק ב מהלכות יום טוב ג שבת קכ"ב משנה ד שם בריתא ה הר"ן בפרק ג דביצה ובמסקנת התוספות והרא"ש ו תוספות שם כ"ה וכן פתבו המרדכי בפרק כ"ב ושאר פוסקים ז שבת שם בריתא ח שם בגמרא ט שם וברבא י הגהות מרדכי פרק י"ד בשם רבנו תם כ הרא"ש וכן פתבו הטור ושאר פוסקים ל שבת קנ"א מ שם וכפרוש הר"ן בשם הגאונים ורמב"ם בפרק ז נ רמב"ם שם ס שם משנה ע הספמת רב הפוסקים פ טור כפרוש תוספות שם וכן דעת הרי"ף והרא"ש וכן פתבו הרמב"ם בפרק ו ושאר פוסקים צ טור והרמב"ם שם ק הרי"ף ורמב"ם שם (סימן שכו) א שבת ל"ט בריתא וכו' יהודה ב מימרא שם וכשמואל שם ג שם ד שם בבריתא ה שם מ' ו טור בשם סמ"ג וכן פתב בספר התרומה

ב י"ש אומרים דהא דשרי בחמי טבריא, דוקא בשאין המקום מקרה, אבל אם המקום מקרה אסור, משום דאתי לדי זעה ואסור. וי"ש אומרים דמתר להזיע בחמי טבריה:

ג טאמת המים שהיא חמה, אסור להמשיך לתוכה אפלו מערב שבת סילון (פרוש), צנור, מרוב וסילון דבר אחד הם) של צונן, ופי הסילון יוצא חוץ לאמה ומימיו נשפכים לעוקא (פרוש, גמא) שבקרקע. ואם המשיכו, אסורים אפלו המים שנכנסו לה מערב שבת ברחיצה ובשתיה כאלו הוחמו בשבת. וואם הביא סילון של מים מערב יום טוב, ביום טוב בחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיצה ומטרין בשתיה:

ד ללא ישתטף אדם בצונן כל גופו ויתחמם כנגד המדורה, מפני שמפשיר מים שעליו ונמצא כרוחץ כל גופו בחמין, אבל מתר להשתטף בצונן אחר שנתחמם אצל האש:

ה י"ש אומרים שצריך לזהר שלא לחמם ידיו אצל האש אחר נטילה אם לא ינגבם תחלה יפה:

ו יאסור לתן על גבי בטנו כלי שיש בו מים חמין, ואפלו בחל מפני הסכנה, שפעמים שהם ויתחיים (אבל מתר להחם בגד ולתנו על בטנו) (טור):

ז הרוחץ בנהר צריך שינגב גופו יפה כשעולה מהנהר, מפני שלא ישארו המים עליו ויטלטלם ד' אמות בכרמלית, לפי שהעולה מן הרחיצה יש רבוי מים על גופו. אבל ההולך בךרשית הרבים ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו לא הקפידו בו:

ח אדם מתר לטבל מטמאתו בשבת:

ט מתר לרחץ פניו ידיו ורגליו בדברים שאינם משירים שער מערבים עם דברים המשירים, ובלבד שלא יהיה הרב מדבר המשיר:

י המתר לרחץ ידיו במרסן. הגה דגבול כלאחר יד שרי, ואסור לרחץ ידיו במלח

(אגור), וכל שכן בברית שקורין זיי"ף בלשון אשכנז (בנזמין זאב סימן רע"ח) או בשאר חלב, שנמזח על ידיו והוי נולד (מרדכי פרק בפה בהמה וסמ"ג והנהות מימוני פרק כ"א וטור סימן שכ"א):

יא מרחץ שסתמו נקביו מערב שבת, למוצאי שבת רוחץ בו מיד. שאכל אם לא סתמו נקביו, אף על פי שמאליו הוחם בשבת, צריך להמתין לערב בכדי שיעשו, לפי שאסור לעשות כן, גזרה שמה יתה בגחלים:

יב האסור לפנס למרחץ אפלו להזיע. (וי"ש אומרים דאפלו לעבר במרחץ במקום שיכול להזיע אסור) (רש"י וטור):

יג אעיר שישאל ואינם יהודים דרים בה ויש בה מרחץ רוחצת בשבת, אם רב אינם יהודים מתר לרחץ בה במוצאי שבת מיד, ואם רב ישראל או אפלו מחצה על מחצה, אסור למוצאי שבת עד כדי שיוחם:

סימן שכז - דיגי סיכה בשבת.

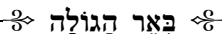
ובו ד' סעיפים:

א ההחושש במתניו לא יסוף שמן וחמין, אבל סף הוא שמן לבדו, אבל לא בשמן ורד, משום דמוקחא מלתא דלרפואה קא עביד. וואם הוא מקום שמצוי בו שמן ורד ודרף בני אדם לסוכו אפלו בלא רפואה מתר. הגה ובמקום שאין נזהגין לסוף בשמן פי אם לרפואה, בכל שמן אסור (בית יוסף):

ב יסכין וממשמשין להנאתו יעל ידי שנוי, דהינו שסף וממשמש ביחד, ולא ימשמש בכח אלא ברפיון ידים:

ג האין מגרדין בכלי העשוי לכה, אלא אם כן היו ידיו או רגליו מטנפות בטיט וצואה:

ד ילא יסוף רגלו בשמן והוא בתוך המנעל או הסנדל (החדשים) (מימוני פרק כ"ג), מפני שהעור מתרפף ודמי לעבוד, ואכל סף רגלו ומניחו במנעל, וסף כל גופו ומתעגל על גב העור, והוא שלא יהא בשמן הנשוף בגופו שיעור כדי לעבדו, אפלו יש בו כדי לצחצחו מתר, והוא שלא יכנן אפלו לצחצחו:

באר הגולה

סימן שכח - דין חולצה בשבת.

ובו מ"ט סעיפים:

א מי שיש לו מחוש בעלמא והוא מתחזק והולך ככריא, אסור לעשות לו שום רפואה ואפלו על ידי אינו יהודי, גזרה משום שחיקת סממנים:

ב מי שיש לו חלי של ספנה, מצוה לחלל עליו את השבת, והזריז הרי זה משבח, ויהשוואל, הרי זה שופך דמים:

ג יכל מכה של חלל, דהינו, מהשנים ולפנים, ושנים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת. ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימיים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מחושים אין נקראים מכה. הגה מיהו, מי שחושש בשניו ומצטער עליו להוציאו, אומר לאינו יהודי להוציאו (בית יוסף בשם ארחות חיים ואסור והתר הארוך):

ד ימכה של חלל אין צריך אמד, ושאפלו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום, עושים לו כל שרגילים לעשות לו בחל. אבל כשיודעים ומפירים באותו חלי שממתין ואין צריך חלול, אסור לחלל עליו אף על פי שהיא מכה של חלל:

ה ימכה שאינה של חלל, נשאלין בכקי ובחולה, ואין מחללין עליו שבת עד שיאמר אחד מהם שהוא צריך לחלול, או שיעשה אצל אחד מהם סכנת נפשות (ועי' לקמן סימן תר"ח):

ו ימכה שעל גב היד וגב הרגל, וכן מי שבלע עלוקה, וכן מי שנשכו כלב שוטה או אחד מזוחלי עפר הממיתים, אפלו ספק אם ממית אם לאו, הרי הם כמכה של חלל:

ז למחללין שבת על כל מכה שנעשית מחמת בפרזל, ועל שחין הבא לפי השבעת, ועל סימטא והוא הנקרא פלונקר"ו בלעז, ועל מי שיש בו קדחת חם ביותר או עם סמור:

ח מי שאחזו דם, מקיזין אותו אפלו הולך על רגליו ואפלו ביום הראשון:

ז הרי"ף בפרק כ"ב דשבת ורמב"ם בפרק כ"ו ותרב המגיד שם בשם הגאונים ח ר"ן ור"י ורמב"ן ושאר פוסקים ט שבת ל"ח משנה וכפרוש התוספות בשם ר"י והר"ן י טור לפרוש התוספות וכמו שכתב הבית יוסף כ שם בית יוסף ל שם מ' ברייתא מ טור וכן ברייתא שם הר"א"ש והמרדכי נ שם בברייתא ס שם קמ"א מימרא דרב יהודה ע הר"א"ש שם פ ביצה י"ז משנה וכתבית הלל צ שבת ג' וכו' נחמיה ק מרדכי שם ר שבת מ' ברייתא ש הר"ן שם ת שם בגמרא א משנה במסכת מכשירין פרק ב' וכתבא קמא רמב"ם פרק ו' ושבן נראה דעת הר"ף כמו שכתב הר"ן [סימן שכז] א שבת קי"א משנה ב שם מימרא דרב וכן פסקו הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א ג שם במשנה ד שם בברייתא וקדמפרש לה ר' יוחנן וכן פסקו הפוסקים ה שם בברייתא כר' שמעון בן גמליאל וכן פסקו הפוסקים ו שם קמ"א ברייתא ז רמב"ם בפרק כ"ג ושם כתב אף על פי שהם חדשים ח שם בגמרא [סימן שכח] א הרב המגיד בפרק ב מהלכות שבת ושאר פוסקים וכן פרש הבית יוסף דברי השור ב שבת ק"ט וימא פ"ד והרמב"ם בפרק ב ג טור ותרב המגיד שם בשם הירושלמי ד עבודת גלולים כ"ה ה הר"ן בפרק י"ד דשבת בשם רבנו יונה והרשב"א ו שם בעבודת גלולים ז רמב"ן בספר תורת האדם ח שם ט שבת קני"ט ועבודת גלולים כ"ה י וימא פ"ד כ שבת פרק כ"א ל עבודת גלולים כ"א מ כפרוש רש"י ור"ן נ כפרושם שם ס שם הר"ן ע פסחים כ"ה פ ספר ארחות חיים וכן כתב הר"ר שם טוב

ט י' החושש בעיניו או בעינו ויש בו ציר או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הפאב, או שהיה שותת דם, או שהיה בו רירא ותחלת אובלא (פרוש, תחלת חלי), מחללין עליו את השבת:

י ז' קבל חלי שהרופאים אומרים שהוא סכנה, אף על פי שהוא על הפשר מבחוי, מחללין עליו את השבת. ואם רופא אחד אומר צריך רופא אחד אומר אינו צריך, מחללין. ויש מי שאומר שאין צריך ממחה, דכל בני אדם חשובים ממחין קצת, וספק נפשות להקל. הגה ויש אומרים דוקא ישראלים, אבל סתם אינם יהודים שאינם רופאים לא מחזקינן אותם כבקריאים (אסור והתר הארוך). מי שרוצים לאנסו שיעבר עברה גדולה, אין מחללין עליו השבת כדי להצילו (עין לעיל סימן ש"ו) (בית יוסף בשם הרשב"א):

יא י' חולה שיש בו סכנה, שאמדהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת חלול שבת שמנה ימים, אין אומרים נמתין עד הליילה ונמצא שלא לחלל עליו אלא שבת אחת, אלא יעשו מיד אף על פי שמחללין עליו שתי שבתות. ולכבות הנר בשביל שישן, עין לעיל סימן רע"ח:

יב י' תכשם מחללין שבת על חולה שיש בו סכנה, משתדלין שלא לעשות על ידי אינם יהודים וקטנים ונשים, אלא על ידי ישראל גדולים ורבני דעת. הגה ויש אומרים דאם אפשר לעשות בלא דחוי ובלא אחר על ידי שנוי, עושה על ידי שנוי, ואם אפשר לעשות על ידי אינו יהודי בלא אחר כלל, עושין על ידי אינו יהודי (אור זרוע), וכן נוהגים, אבל במקום דיש לחש שיתעצל האיני יהודי, אין לעשות על ידי אינו יהודי (תוספות ור"ן):

יג י' ככל הנזירי לחלל שבת בדבר שיש בו סכנה הרי זה משבח, אפלו אם מתקן עמו דבר אחר, כגון שפרש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים, וכן כל פיוצא בזה:

יד י' יהיה חולה שיש בו סכנה צריך בשר, שחטים לו, ואין אומרים נאכילנו נבלה,

אבל אם היה החולה צריך לאכילה לאלתר והנבלה מוכנת מיד והשחיטה מתאחרת לו, מאכילין אותו הנבלה:

טו טו י' אמדהו (פרוש, התבוננו במחלתו ושרפו) הרופאים שצריך גרוגרת אחת, ורצו עשרה והביאו לו כל אחד גרוגרת, כלם פטורים, ויש להם שכר טוב מאת ה', אפלו הכריא בראשונה:

טז טו י' אמדהו לשתי גרוגרות ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשני עציץ וג' בעקץ אחד, כורתים העקץ שיש בו ג', ואם היו בו בעקץ אחד וג' בעקץ אחד, לא יכרתו אלא העקץ שיש בו שנים. הגה ואם הדבר כהול אין מדקדקין בכף, שלא יבא לידי דחוי ועכוב (הגהות מרדכי פרק מפנין):

יז י' חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה. הגה או שיש לו מחוש שמצטער וקלה ממנו כל גופו, שאז אף על פי שהולך, נפול למשכב דמי (המגיד פרק ב), אומרים לאינו יהודי לעשות לו רפואה, אבל אין מחללין עליו את השבת באסור דאורייתא אפלו יש בו סכנת אכר. ולחלל עליו ישראל באסור דרבנן בידים, ויש מתירים אפלו אין בו סכנת אכר. ויש אומרים שאם יש בו סכנת אכר עושין ואם אין בו סכנת אכר אין עושין. ויש אומרים שאם אין בו סכנת אכר עושין בשנוי, ואם יש בו סכנת אכר עושין בלא שנוי. ויש אומרים אפלו יש בו סכנת אכר אין עושין לו דבר שהוא נסמך למלאכה דאורייתא, ודברים שאין בהם סמך למלאכה עושין אפלו אין בו סכנת אכר. ודברי הסברא השלישית נראין. הגה מתר לומר לאינו יהודי לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכל, דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי (רבנו ירמיהו נתיב י"ב חלק ט ורמב"ן ורשב"א). וכל שאסור לעשות על ידי ישראל, אפלו על ידי החולה בעצמו אסור, אבל בשעושה לו האיני יהודי מתר לחולה לסיעו קצת, דמסיע אין בו ממש (בית יוסף):

יח י' להקזי דם ונצטנן, עושים לו מדורה אפלו בתקופת תמוז:

יט י' חולה שאין בו סכנה, מתר בכשולי אינם יהודים:

כ כ' אין נותנין יין לתוך העין, ולתנו על גביו, אם פותח וסוגר העין אסור, ואם אינו פותח וסוגר מתר. ויורק תפל אפלו על גביו אסור, דמוכחא מלתא דלרפואה עביד:

כא כ' שורה אדם קילורין בערב שבת ונותן על גבי העין בשבת, שאינו נראה אלא כרוחץ, והוא דלא עמיץ ופמתח, ויולא חישינן משום שחיקת סממנים, דכיון שלא התירו לו לשרותן אלא מערב שבת איכא הפרא:

כב י' מעבירין גלדי המפה וסכין אותה בשמן, שאכל לא בחלב מפני שהוא נמוח, ונאפלו בגמר מפה דליכא אלא צערא שרי, אכל אין נותנין עליה שמן וחמין מערבים יחד, ויולא על גבי מוף לתנו עליה, אבל נותן הוא חוץ למפה ושותת ויורד לתוכה:

כג י' נותנין ספוג וחתכות בגדים יבשים ויחדשים שאינם לרפואה אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המפה, אבל לא ישנים, שהם מרפאים. והני מלי ישנים שלא נתנו מעולם על המפה, אבל אם היו כבר על המפה, אפלו ישנים שרי, דשוב אינם מרפאים:

כד י' נותנים עלה על גבי מפה בשבת, שאינו אלא כמשמרה, חוץ מעלי גפנים שהם לרפואה. (ואין נותנין גמי על המפה, שהוא מרפא) (טור):

כה כ' ירטיה שנפלה מעל גבי המפה על גבי קרקע לא יחזירנה, נפלה על גבי כלי, יחזירנה. ויולא ידי אינו יהודי מתר להניחה אפלו בתחלה. הגה ומתר לומר לאינו יהודי לעשות רטיה על מפה או חבורה (אסור והתר הארוך), ואסור לתן עליה אפר מקלה, דמרפא, פי אם על ידי אינו יהודי (מרדכי פרק שמונה שרצים):

כו כ' מגלה קצת רטיה ומקנח פי המפה, וחוזר ומגלה קצתה הב' ומקנחה, ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח:

כז כ' מפה שנתרפאה נותנין עליה רטיה, שאינה אלא כמשמרה:

⊕ באר הגולה ⊕

צ עבודת גוללים כ"ח ק יומא פ"ד בריתא לענין להאכילו ביום הכפורים ומשם למדו לענין שבת ר טור בשם ר"י ש שם בגמרא בפרוש המשנה ובריתא ת שם בברייתא א הרמב"ם בפרק ב ב יומא שם ג ר"א ש ביימא ותשובה כלל כ"ז ד מנחות ס"ד מימרא דרבא ה שם בעיא דנפשה ו פן פרש הר"ן בפרק י"ד דשבת מימרא דרב המנוגא דבר שאין בו סכנה וכו' בשבת קכ"ט ז טור וכן כתב הרא"ש בפרק ב דעבודת גוללים והר"ן בפרק י"ד דשבת ח טור מדברי הרמב"ם ט הר"ן בפרק י"ד דשבת י טור בשם הרמב"ן כ שם בשם הרמב"ם בפרק ב דשבת ל שבת קכ"ט מ ר"י בשם רמב"ם ממה שכתב בפרק כ"א והר"ן בפרק ב דעבודת גוללים נ שבת ק"ח ס טור מהא דקילורין דלקמן מדברי רש"י שם ע שם בגמרא פ שם צ שם ק טור ושם בפרוש רש"י ר שבת נ"ג בריתא ט טור והמרדכי שם ת שם בגמרא א שם קל"ד וכשמואל וכפרוש התוספות ב שם בברייתא ג שם בברייתא ד שם בגמרא וכפרוש הר"ן וכפרוש רש"י לפרוש הרא"ש ה שם בפרוש רש"י ו סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו דשבת ז ערויבין ק"ב בריתא וכתנא קמא וכן כתב הר"ן שם בגמרא וידן ובפרק י"ט דשבת ח רמב"ם בפרק ב ט ערויבין שם י סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו דשבת

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

מב באין מתעמלין, הינו, שדורס על הגוף ככח כדי שייגע ויזיע. ואסור לדחוק פרסו של תינוק כדי להוציא הרעי:

מג מתר לכפות כוס חם על השבור ולהעלותו, ולהעלות אונים בין ביד בין בכלי*, ולהעלות אונקלי, דהינו תנוף שפנגד הלב שנקפף לצד פנים, שפכל אחד מאלו אין עושים בסמנים כדי שחשח לשחיקה, ויש לו צער מהם:

מוד רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי טבריה ובמים הנפים שבים הגדול אף על פי שהם מלוחים, שפן דרף לרחץ בהם וליקא הוכחה דלרפואה קא עבדי, אבל לא במים הרעים שבים הגדול ובמי משרה, שהם מאוסין ואין דרף לרחץ בהם אלא לרפואה. ודוקא ששואה בהם, אבל אם אינו שואה בהם מתר, שאינו נראה אלא כמקר:

מוה צלוחשים על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו, ואין כפך משום צידה:

מוז ינותנין כלי על גבי העין להקר, והוא שיהא כלי הנטל בשבת:

מוז ש"עצם שייצא ממקומו מחזירין אותו: מוח אסור להניח בגד על מפה שייצא ממנו דם מפני שהדם יצבע אותו. ואסור להוציא דם מהמפה. לכף יש לרחץ המפה במים או ביין תחלה להעביר דם שבמפה. ויש אומרים שכורף קורי עקביש על המפה ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואחר כך כורף עליו סמרטוט:

מוט אסור לשום פתילה בפי הטבעת כדרך שגוהגים לעשות למי שהוא עצור, אלא אם כן ישים אותה בשווי, שייאחזנה בשתי אצבעותיו ויניחנה בנחת:

לד לא תקל אשה חלב מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקדרה ותניק את בנה:

לה מתר לאשה לקלח מהחלב כדי שייאחז התינוק הדד ויניק. הגה אבל אסור להתיז מחלבה על מי שישף בו רוח רעה, דלית בו סכנה (בית יוסף בשם שבלי לקט):

לו אין לועסין מצטיפי (עין סימן ר"ו סעיף י"ג פרושו) ולא שפין בו השנים לרפואה, ואם משום ריח הפה מתר:

לז כל אכלים ומשקים שהם מאכל בריאים מתר לאכלן ולשתותן אף על פי שהם קשים לקצת בריאים ומוכחא מלתא דלרפואה עבדי, אפלו הכי שרי, וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור לאכלו ולשתותו לרפואה. ודוקא מי שיש לו מחוש בעלמא והוא מתחזק והולך בבריאי, אבל אם אין לו שום מחוש מתר. הגה וכן אם נפל למשכב שרי (בית יוסף):

לח ימתר לאכל שרפים מתוקים ולגמע ביצה חיה כדי להנעים הקול:

לט אין עושין אפיקטויזין (פרש הערוף, אפיק טפי זון, כלומר, להוציא ערף המזון), דהינו, גרמת קיא, אפלו בחל, משום הפסד אכלים. ואם מצטער מרב מאכל, בחל מתר אפלו בסם, ובשבת אסור בסם ומתר ביד:

מ החושש במעיו מתר לתן עליהם כוס שיערו ממנו חמין אף על פי שעדין יש בו הקל:

מא מי שנשתכר, שרפואתו לסוף כפות ידיו ורגליו בשמן (ומלח), מתר לסוכם בשבת:

המשך הלכות שבת, סימן שכח - דין חולה בשבת

כח ההמפיס שחין בשבת כדי להרחיב פי המפה כדרך שהרופאים עושים, שהם מתכוונים ברפואה להרחיב פי המפה, הרי זה חלב משום מפה בפטיש, שזו היא מלאכת הרופא. ואם הפיסה כדי להוציא ממנה הלחה שפה, להרי זה מתר:

כט מי שנגפה ידו או רגלו, צומתה ביין כדי להעמיד הדם, אבל לא בחמץ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה, ואם הוא מענג, אף היין לו כמו החמץ ואסור:

ל מי שנשטטה פרק ידו או רגלו ממקומו לא ישפשפנה הרבה בצונן, שזהו רפואתו, אלא רוחץ כדרך, ואם נתרפא נתרפא:

לא צפרן שפרשה, וציציו, שהן כמין רצועות דקות, שפרשו מעור האצבע סביב הצפרן, אם פרשו רבן כלפי מעלה ומצערות אותו, להסירן ביד מתר, בכלי פטור אבל אסור, לא פרשו רבן, ביד פטור אבל אסור, בכלי חלב חטאת. ופרש רש"י כלפי מעלה כלפי ראשי אצבעותיו, ורובנו תם פרש דהינו כלפי הגוף, וצריך לחש לשני הפרושים:

לב החושש בשניו לא יגמע בהם חמץ ויפלט, אבל גממע ויבולע או מטבל בו כדרך. החושש בגרונו לא יערענו בשמן, אבל בולע הוא שמן, ואם נתרפא נתרפא:

לג שגוהג, מתר לינק חלב מהבהמה, דבמקום צערא לא גזרו רבנן. ויש אומרים שאם אין לו אלא צער של רעב אסור לינק מהבהמה בשבת:

באר הגולה

כ משנה פרק ב דעדיית ולשון הרמב"ם בפרק י מהלכות שבת ל שם כדמפרש לה שמואל שבת ק"ז מ שם ק"ט נ שם קמ"ז משנה ס שם צ"ד בריתא ע שם בגמרא פ שם צ שם ק ק"א משנה וכדמפרש לה אב"י ר ברכות ל"ו בריתא וכפרוש הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ש כתבות ס' והביאו הר"ף בפרק כ"ב דשבת ת תוספות ביבמות ק"ג בשם רבנו תם וסמ"א א שבלי לקט בשם תוספתא ב רבנו בגמרא ג תוספתא פתבוהו הר"ף והרא"ש פרק י"ד דשבת רמב"ם בפרק כ"א ד שבת ק"ט משנה וגמרא ה טור ממשמעות הגמרא ולרעבו ולצמא ודנקט לאו ודוקא ו מרדכי שם ז שבת קמ"ז ח הר"ף ורא"ש שם ט שם ס"ז י שם כ שם קמ"ז וכפרוש הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ל שם ברמב"ם מ אגב שטפא מלי דרמב"ם חזר ושנאו פאן ונתבאר בסעיף מ נ עבודת גלולים כ"ח ופרש רש"י גירי האון שפעמים יורדים למטה ומתפרקים הלתים*) שם כ"ט ס הרמב"ם בפרק כ"א על שבת כ"ט בריתא וגמרא פ שם בגמרא וכן כתב רמב"ם בפרק כ"א ושאר פוסקים צ חלק ק"א בריתא ק רש"י שם ר שם בריתא ש שבת קמ"ח ובגמרא ודלא פסתם משנה ת שבלי לקט בשם ספר יראים א כל בו ב בית יוסף

סימן שכט - על מי מחללין

שבת. ובו ט' סעיפים:

א ככל פקוח נפש דוחה שבת, והזריז הרי זה משבח. אפלו נפלה דלקה בחצר אחרת וירא שתעבר לחצר זו ויבא לידי סכנה, מכבין כדי שלא תעבר:

ב באין הולכים בפקוח נפש אחר הרב. אפלו היו ט' עובדי כוכבים וישראל אחד בחצר, ופרש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפלת, מפקחין, ביון שנשארו קביעות הראשון במקומו חשבינן לה כמחצה על מחצה, אבל אם נעקרו כלם ובשעת עקירתן פרש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו, אין מפקחין עליו, שכינן שנעקרו קביעות הראשון במקומו אמרינן כל דפריש מרבא פריש:

ג ימי שנפלה עליו מפלת, ספק חי ספק מת, ספק הוא שם ספק אינו שם, מפקחין עליו, אף על פי שיש בו כמה ספקות:

ד יאפלו מצאוהו מרצע ששינו כולל לחיות אלא לפי שעה מפקחין ובודקים עד חטמו, אם לא הרגישו בחטמו חיות אז ודאי מת, לא שנא פגעו בראשו תחלה לא שנא פגעו ברגליו תחלה:

ה ימצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו תחתונים, אלא מפקח עליהם שמא עדין הם חיים:

ו ימותים שצרו על עירות ישראל, אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהם את השבת, באו על עסקי נפשות, ויאפלו סתם, יוצאים עליהם בכלי זין ומחללין עליהם את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, אפלו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת. הגה ואפלו לא באו עדין אלא רוצים לבא (אור זרוע):

ז ייש מי שאומר שבזמן הזה אפלו באו על עסקי ממון מחללין, שאם לא יניחנו ישראל לשלל ולבזו ממונו והרגנו והוי עסקי נפשות (ומכל מקום הפל לפי הענין) (פסקי מהרא"י סימן קנ"ו):

ח הרואה ספינה שיש בה ישראל המטרפת בים, וכן נהר שוטף, (וכן) יחיד הנרדף

מפני אנס, מצוה על כל אדם לחלל עליהם שבת כדי להצילם (ועין לעיל סוף סימן ש"ו, מי שרוצים לאנסו, אם מחללין עליו שבת):

ט לכל היוצאים להציל חוזרים בכלי זינם למקומם:

סימן של - דיגי יולדת בשבת.

ובו י"א סעיפים:

א יולדת היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה, קוראין לה חכמה במקום למקום, ומגלדין (אותה) ומגלדיקין לה גר אפלו היא בסומא, יומכל מקום בכל מה שיכולין לשנות משנין, כגון אם צריכים להביא לה כלי, מביאה לה חברתה תלוי בשערה, וכן כל פיוצא בזה:

ב יפותית אין מגלדין אותה (בשבתא):

ג ינקראת יולדת לחלל עליה שבת, משתשב על המשבר, או משעה שהדם שותת ויורד, או משעה שחברותיה נושאות אותה ברועותיה שאין בה פח להלף, כיון שנגאה א' מאלו מחללין עליה את השבת:

ד יכל שלשה ימים הראשונים, אפלו אמרה אינה צריכה מחללין עליה את השבת. משלשה ועד ז', אמרה אינה צריכה אין מחללין. מאן ואילף אפלו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה, אלא הרי היא עד ל' יום כחולה שאין בו סכנה:

ה היושבת על המשבר ומתה, מביאין סכין בשבת אפלו דרף רשות הרבים וקורעים בטנה ומוציאים הנולד, שמא ימצא חי. הגה ומה שאין נוהגין עכשו פן אפלו בחל, משום דאין בקיאיין במיתת האם בקרוב כל כך שאפשר לנולד לחיות (אסור והתר):

ו עושין מדורה לילדת כל שלשים יום, ואפלו בתקופת תמוז (ואם מתרים אחרים להתחמם כנגד המדורה, עין לעיל סימן רע"ו):

ז הנולד שנולד עושין לו כל צרכיו ומרחיצין אותו ומולחין אותו וטומנין השליא כדי שיחם הנולד, וחותכים את

הטבור. והגי מלי בנוולד לט' או לז', לאכל נולד לח' או ספק בן ז' או בן ח', אין מחללין עליו אלא אם בן גמרו שערו וצפרניו:

ח ינולד לח', או ספק בן ז' או בן ח' שלא גמרו שערו וצפרניו, אסור לטלטלו, אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני צער החלב שמצערה, וכן היא בעצמה יכולה להוציא בידה החלב המצער אותה:

ט ימישרים אברי הנולד שנתפרקו מחמת צער הלדה:

י מתר לכרכו בכגדיו שלא יתעקמו אכריו:

יא אם נפלה ערלת גרון הנולד, מתר לשום אצבע לתוף פיו ולסלק הערלה למקומה אף על פי שפעמים שמקיא:

סימן שלא - דיגי מילה בשבת.

ובו י' סעיפים:

א עושים כל צרכי מילה בשבת, מזהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליו פמוץ:

ב יכל זמן שלא סלק ידו מן המילה חוזר אפלו על ציצין שאינם מעכבין, סלק ידו, אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין. ואלו הם המעכבין, בשר החופה אפלו רב גבהה של עטרה במקום אחד:

ג יבן ח', אם גמרו שערו וצפרניו מלין אותו בשבת, ואם לא גמרו אפלו אם הוא ספק בן ז' ספק בן ח', אין מלין אותו בשבת, ואין צריך לומר בן ח' ודאי. והוא הוא בן שבע ודאי, אפלו לא גמרו שערו וצפרניו מלין אותו (ועין בידה דעה סימן רס"ו):

ד ימילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת:

ה יאנדורגינוס, ונולד בין השמשות, ונולד כשהוא מהול, היוצא דפן וכותית שילדה ואחר כך נתגירה, ומי שיש לו שתי ערלות, אין מילתן דוחה שבת:

ו מכשירי מילה שאפשר לצשותם מערב שבת אינם דוחים את השבת. לפיכך אם לא הביא אומל למילה מערב שבת לא יביאנו בשבת אפלו במקום שאין בו אלא אסור דרבנן, שהעמידו חכמים דברייהם במקום ברת. ולומר לאינו יהודי

באר הגולה

[סימן שכט] א יומא פ"ד ב שם בגמרא וכמו שפרש הרא"ש וכן פרש הר"ן לדברי הר"ף וכן פרש הרב המגיד לדברי הרמב"ם ג שם במשנה ד שם בגמרא ברייתא פ"ה וכן פסק רמב"ם בפרק ב ה שם בגמרא ברייתא וכי"א וכן פסק רמב"ם בפרק ב ו שם בברייתא ז ערובין מ"ה ח רמב"ם בפרק ב' ט פתבי מורנו הרב ר' ישראל סימן קנ"ג י טור ורמב"ם בפרק ב מהאי משנה דתענית י"ט כ שם בטור ורמב"ם ל ערובין מ"ה בברייתא [סימן של] א שבת קכ"ח משנה ב שם בגמרא בפרוש הברייתא ג שם בברייתא ד עבודת גלולים כ"ז ה טור מדברי התוספות שם ו שבת קכ"ט וככלהו אמוראי להקל טור בשם הרמב"ן בספר תורת האדם ז שם בשבת ח ערובין ז וכתבה הרמב"ם בפרק ב מהלכות שבת ט שבת קכ"ט י שם כ שם קכ"ח משנה וכו' יוסי ל שם קל"ה ברייתא מ שם בתוספות והרא"ש נ בברייתא שם ס שם בתוספות ורא"ש ורבנו ירמיהו בחלק ט ע שם קכ"ג וכתב ששת וכפרוש רש"י פ שם קמ"ז צ כפרוש רבנו תם להא דרב ששת לעיל [סימן שלא] א שבת קל"ג משנה ב שם בברייתא ג שם קל"ו במשנה ויגמרא ד שם קל"ה ברייתא ויגמרא ה הר"ף והרא"ש ו שם במשנה וברייתא קל"ב ז שם קל"ה ברייתא וכתנא קמא ח שם פלגמא דאמוראי ופסקו התוסקים לחמרא ט שם קל"ו משנה וכו' עקיבא י שם בגמרא כ הר"ף והרא"ש שם ל הרמב"ם בפרק ב מהלכות מילה

לעשותם, אם הוא דבר שאם עשהו
ישאל אין בו אסור אלא מדברבן, אומר
לאינו יהודי ועושהו, ואם הוא דבר
שאסור לישראל לעשותו מן התורה, לא
יאמר לאינו יהודי לעשותו (ועין לעיל
סימן ש"ז):

ז לא היה לו כמון שחוק מערב שבת לא
ישקנו אלא לועס בשניו. אם לא ערב
מאתמול יין ושמן לתן עליה, לא יערכם
היום, אלא יתן כל אחד לבדו:

ח יאין עושין לה חלוק, אלא כורך עליה
סמרטוט. ואם אין לו כורך על אצבעו
דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחל
ומביא דרך חצר אחרת אפלו לא נשתתפו
יחד:

ט בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים
את הולד לפני המילה ולאחר המילה
וביום שלישי למילה במים חמין היה
מסכן, לפיכך נזקקו לכתב משפטו בשחל
להיות בשבת, והאידינא לא נהגו ברחיצה
כלל, ודינו לרחץ בשבת אם רצו בדין
רחיצת כל אדם. הגה ובמדינות אלו נוהגים
לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו
מאתמול ולאחר המילה במוצאי שבת, וכן
אם היה יום ג' למילתו בשבת וראים שיש
צרך לרחצו, מכינים חמין מבעוד יום
ורוחצים אותו בשבת. וכל זה מן הסתם,
אבל אם רואים שיש לחש לסכנה אם לא
ירחצו אותו אחר המילה בודאי מתר לרחצו
ולחלל עליו שבת, מידי דהוי אשאר חולה
שיש בו סכנה:

י אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת
אבל אם מל כבר פעם אחת מתר למול
בשבת אפלו אם הוא אבי הבן. הגה ועין
עוד דיני מילה בטור יורה דעה סימן רס"ו:

סימן שלב - שלא לנדר בהמה
בשבת. ובו ד' סעיפים:

א אין מילדין את בהמה בשבת:

ב אין מפרכסין לבהמה גלדי מפה ולא
סכין אותה בשמן. והני מלי בגמר מפה
דליכא אלא משום תענוג, אבל בתחלת
מפה דאיכא צערא, שרי:

ג יאם אכלה פרישנין הרבה ומצטערת יכול
להריצה בחצר כדי שתגיע ותתרפא:
ד יאם אהזה דם, יכול להצמידה במים כדי
שתצטנן. יאם הוא ספק שאם לא יקויו
לה דם תמות, מתר לומר לאינו יהודי
להקיזה:

סימן שלג - שלא לפנות אוצר
בשבת. ובו ג' סעיפים:

א יאוצר של תבואה או של כדי יין, אף
על פי שמתר להסתפק ממנו, אסור
להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה,
כגון שפנהו להכנסת אורחים או לקבע
בו בית המדרש. וכיצד מפנהו, אם היה
האוצר גדול מפנה ממנו חמש קפות
(שכלל קפה ג' סאים) (הגהות מרדכי ור"ן
פרק מפניו), לא היה בו אלא חמש קפות,
מפנה מהם ארבע קפות, אבל בלו לא
יפנה שמא יבא להשוות גמות. הגה וכל
שבות שהתירו משום צרך מצוה, מתר גם
כן לצרך אורחים. ולא מקרי אורחים אלא
שנתארחו אצלו בביתו או שזמן אורחים
שנתארחו אצל אחרים (תרומת הדשן סימן
ע"ב), אבל בשזמן חבירו לסעד אצלו לא
מקרי אורחים, ואינו סעדת מצוה רק סעדת
רשות (בית יוסף):

ב יכשמשפנה אלו ד' או ה' קפות לא יחלקם
בקפות קטנות להוליכם בהרבה פעמים
כדי להקל המשאוי, מפני שמרבה בהלון
ואושא מלתא טפי:

ג יאלו ד' או ה' קפות שמפנה, הינו,
לאורח אחד, ואם באו לו הרבה מפנה
בשעור הזה לכל אורח ואורח, ויבלבד
שלא יפנה אחד לכלם, דאיכא טרחא
יתירה, אלא כל אחד יפנה לעצמו יאו
אחר יפנה בעדו. הגה חביות של יין
שהובאו על עגלה אסור להורידן בשבת, אם
לא לכבוד אורחים או לצרך מצוה דהוי
כמפנה האוצר:

סימן שלד - דיני דלקה בשבת.
ובו כ"ז סעיפים:

א ינפלה דלקה בשבת, אם הוא בלילה קדם
סעדה יכול להציל כדי מזון שלש סעדות,
הראוי לאדם, לאדם, והראוי לבהמה,

לבהמה, ובשחרית מזון שתי סעדות,
ובמנחה מזון סעדה אחת. ינדוקא בני
הבית שהדלקה בו לא יצילו יותר משום
דאיכא למחש שמתוך שטרודים בהצלה
ישפחו השבת וכבנו, אבל פתים הקרובים
ויראים שתגיע להם הדלקה יכולים
להציל כל מה שירצו:

ב ייש מתירים לטלטל מעות ודברים
המקצים כדי להצילם מפני הדלקה או
מאנסים הבאים לגזלם, דבמקום פסידא
אין לחש לאסור מקצה, ויש אוסרים.
ואפלו לומר לאינו יהודי לטלטל סחורה
הנפסדת מחמת גשמים ייש מי שאוסר
(ועין לעיל סימן ש"ז סעיף י"ט):

ג יהציל פת נקיה לא יציל פת הדראה
(פרוש, פת שנטל הדרה דהינו, פת סבין),
אבל איפכא שרי:

ד ימצילין מיום הכפורים לשבת, אבל לא
משבת ליום הכפורים ויום טוב ולא
לשבת הבאה, אבל מיום הכפורים
למוצאי יום הכפורים מצילין מזון סעדה
אחת:

ה ימצילין לחולה ולזקן ולרעבתן, כבינוני:

ו יחא דאין מצילין אלא מזון ג' סעדות,
הינו, דוקא בשני פלים, אבל בכלי א'
מצילין אפלו יש בו מאה סעדות, יאפלו
פרש טליתו וקפל והביא לתוכו וחרז
וקפל והביא לתוכו מתר, פיון שמוציא
הכל בפעם אחת:

ז למתו להציל כלי תשמישו יחצריכים לו
לאותו היום, כגון כוסות וקיתוניות:

ח ילובש כל מה שיכול ללבש ומוציא
ופושט, וחרזר ולובש ומוציא ופושט.
וייש מי שאומר שאינו לובש ומוציא
אלא פעם אחת בלבד:

ט יאומר לאחרים באו והצילו לכם כל
אחד מזון שלש סעדות. ויכולים ללבש
כל מה שיכולו ללבש. ואם רוצים זוכים
בו מן ההפקר פיון שאמר הצילו לכם,
ואם אינם רוצים לזכות אלא רוצים
להחזירו לקבל שכר על הצלתם, הרשות
בידם ולא הוי שכר שבת:

באר הגולה

מ שם קל"ג משנה נ שם במשנה ס דברי עצמו ע מרדכי בפרק ג' דחלין בשם רבנו שמחה ותרומת הדשן שם [סימן שלב] א שבת קכ"ח משנה ב שם נ"ג ברייתא
וגמרא ג שם ברייתא וכו' יאשהי ד ולא פהייתא ברייתא שם אלא כר' יאשהי הר"ף והרא"ש ה מרדכי שם [סימן שלג] א לשון רמב"ם בפרק כ"ז מברייתא שבת קכ"ז
ב שם קכ"ו משנה וגמרא קכ"ז ג שם קכ"ז בעניא ולא אפשטא ופסקו הפוסקים לתמרא ד שם בעניא דאפשטא ה שם בעניא ולא אפשטא ו בית יוסף [סימן שלד] א שבת
קט"ז משנה ב תוספות ורא"ש והר"ן בשם רבנו תם ושאר פוסקים ג תוספות וטור בשם בעל התרומה וכן כתב הר"ן ד טור לדעתו וכן כתב הרב המגיד בפרק ו
בשם רמב"ן ורשב"א ה בית יוסף ממשמעות דברי הרשב"א ו שם ברייתא ז שם ח הר"ן ממשמעות הגמרא ובשם הירושלמי והרב המגיד בפרק כ"ג בשם הרשב"א
ט הרב המגיד שם בשם הירושלמי י שבת ק"כ במשנה כ שם בעניא ונפשטא ל שם משנה מ שם ברש"י נ שם במשנה וסבירא לה דדברי הכל הוא טור והתרומה
וסמ"ג ס בית יוסף לדעת רמב"ם וסבירא לה דדברי רבי יוסי הם ותנא קמא פליג עלה והלכה כתנא קמא ע שם במשנה וגמרא פ פרוש רש"י שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שלד - דין דליקה בשבת

י כל הצלה שאמרנו אינה אלא לחצר אחרת המערכת, אבל לא לשאינה מערכת. הגה ויש מקלין אף לשאינה מערכת (סמ"ג והנהרות מרדכי):

יא ויש אומרים דכל הצלה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכים לרשות הרבים, וגם אינם מקרים דדמי לרשות הרבים, ומשום הכי אין מתירין להציל אלא מזון שלש סעודות וכלים הצריכים, אבל לבית אחר שערב עמו יכול להוציא כל מה שירצה, ואף לחצר לא אמרו אלא לחצר חברו, אבל לחצר שלו שאין צריך ערוב יכול להוציא כל מה שירצה, ויש אומרים שאין חלוק:

יב תכל כתיב הקדש מצילין האידינא מפני הדלקה וקורין בהם אפלו כתובים בכל לשון, ופאפלו כתובים בסם ובסקרא (פרוש, מיני צבעונים) ובכל דבר. וכן מטבע ברכות ששטבעו חכמים, מצילין אותם מן הדלקה ומפל מקום התרפה (פרוש, מקום מגלה והפקר). וכן תרגום שכתבו עברי בגון יגר שהדוּתא, וכדנא תאמרון להום, ועברי שכתבו תרגום או בלשון אחר שאותו העם בקיאים בו, וכן ספר תורה שיש בו ללקט פ"ה אותיות מתוך תבות שלמות או שיש בו אזכרה, מצילין אותה:

יג ויש מי שאומר דמגלת אסתר הואיל ואין בה אזכרות, אם אינה כתובה כמשפטה אשורית על העור וכדיו, אין בה קדשה להצילה מפני הדלקה:

יד והקמיעין שיש בהם פסוקים אין מצילים אותם מפני הדלקה, ויש אומרים שמצילים:

טו מצילים תיק הספר עם הספר ותיק התפלין עם התפלין אף על פי שיש בתוכם מעות, והוא הדין לשאר כתבי הקדש:

טז אם הניח תפלין בארנקי (פרוש, כיס) מלא מעות, יכול להצילו מפני הדלקה או מפני הגנבים והגזלנים למקום שיכול להציל התפלין. ויש מי שאומר דהינו דוקא כשהניחם שם מערב שבת:

יז ויש מתירים להציל דסקיא מלאה מעות על ידי כפר או תינוק מן הדלקה או מן הגנבים והגזלנים, ודוקא לרשות היחיד אבל לא לחצר שאינה מערכת (מצילין הספרים אפלו לחצר שאינה מערכת) ולמבוי (פרוש, מקום שנוכנסים מהם לחצרות) שלא נשתתפו בו, ובלבד שיהיו בו שלש מחצות ולחי:

יח שכתבו משם גאון, שמתר לומר לאינו יהודי להציל ספרים מן הדלקה אפלו דרך רשות הרבים:

יט כל מה שמתר להציל מפני הדלקה, מתר להציל ממנו ומשאר דברים המאבדים:

כ והגליונים שלמעלה ושלמטה ושבין פרשה לפרשה ושבין דף לדף ושבתחלת הספר ושבסוף הספר, אין מצילין אותם:

כא והאפיקורסים, דהינו, האדוקים בעבודת פוכבים, וכן מומרים לעבודת פוכבים שכתבו להם כתבי הקדש, אין מצילים אותם, ואף בחל שורפן עם האזכרות שבהן:

כב שכתב שאחזו בה האור, יכול לפרס עור

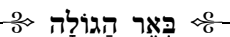
של גדי מצדה האחר שלא תשרף, ועושים מחצה בכל הכלים להפסיק בין הדלקה, ואפלו פלי חרס חדשים מלאים מים שודאי יתבקעו כשתגיע להם הדלקה, דגרים כבוי מתר. הגה במקום פסידא (מרדכי פרק כל פתבי):

כג אטלית שאחזו בה האור, פושטה ומתפסה בה ואינו חושש אם תכבה. ויש מי שאומר שצריך שלא יתפון לכך. הגה מתר לכפות קערה על הנר שלא תאחזו בקורה (טור. וענין לעיל סימן רע"ז סעיף ה):

כד ויש אומרים שאין יכול לתן עליו משקין כדי שיתכה כשתגיע להם, ויש אומרים שמתר לעשות כן בשאר משקים חוץ מן המים, משום כבוס, ויש מתירים אפלו במים. ודברי סבא שנית נראים:

כה ואינו יהודי שפא לכבות אין צריך למחות בידו, אבל קטן שפא לכבות צריך למחות בידו:

כו יכול לומר בפני אינו יהודי כל המכבה אינו מפסיד, ואף אם אינו מזמן פאן יכול לקרותו שיבא, אף על פי שודאי יכבה כשיבא, וכן כל פיוצא פזה פהזק הפא פתאם, כגון אם נתרוצעה חבית של יין יכול לקרא אינו יהודי אף על פי שודאי יתקננה כשיבא. הגה וכל הדינים הנזכרים בדיני הדלקה הני מלי בימיהם, אבל בזמן שאנו שרויין בין אינם יהודים, כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל שמתר לכבות דלקה בשבת משום דיש בה ספנת נפשות, והזריז הרי זה משבת. ומכל מקום הכל לפי הענין, דאם היו בטוחים ודאי שאין שום ספנה בדבר אסור לכבות, אבל כחשש ספנת ספק מתר לכבות אפלו הדלקה בביתו של אינו יהודי, וכן נוהגין (תרומת

צ שם במשנה וכתנא קמא וכן פסק רמב"ם בפרק כ"ג ק טור בשם בעל התרומה ר גם זה שם בעל התרומה ש טור לדעתו וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן ת שבת קט"ו א תוספות והרא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ב שם בעיא ונפשטה ג הרא"ש והמרדכי והר"ן שם ושאר פוסקים ד ברינתא שם ה שם מסקנת הגמרא ו המרדכי ז הרשב"א בתשובה ח טור ט משנה שם קט"ו י בעל התרומה וסמ"ג כ שם בעל התרומה ל סמ"ג והמרדכי מ טור בשם הסמ"ג ובשם הירושלמי וכן כתבו שאר פוסקים נ משנה שם קי"א ס שבלי לקט בשם ר' ישעיה ע שם במשנה ויגמרא וכתנא קמא פ שבלי לקט צ ר"י בחלק ג ק שם בעיא ולא נפשטה ופסקו הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ג לחומרא ר ברינתא שם מ משנה שם ק"כ ת שם וכרבי שמעון בן גנס א ברינתא שם וממשמעות פפה פוסקים ב בית יוסף ממשמעות הטור ג הר"ף וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ב בשם הראב"ד והרמב"ן ודלא כר"י שם וכן נראה דעת הרא"ש ד תוספות שם בשם הרשב"ם, וכן כתב הטור ה הרמב"ם בפרק י"ב ו הרב המגיד בשם הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן ומשנה שם קכ"א ז שם בגמרא ח הרא"ש שם

הדשן סימן ג"ח והגהות אשרי פרק מי שהוציאנה בשם אור ורוע). ודוקא לכבות הדלקה דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ויש סננה אם לא יכבה, אבל אסור לחלל שבת כדי להציל (ממוזן), ואם עבר וחלל צריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי, ולא ישטה זין ולא יאכל בשר, ויתן במקום חטאת י"ח פשיטים לצדקה, ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום שנים עשר פשיטים לצדקה (פסקי מהרא"י סימן ס') וענין בטור יורה דעה מהלכות נדה סימן קפ"ה:

בז טהלת המנחת במקום שרבים נזוקים בה יכול לכבותה בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ, וזהרמב"ם אסור בשל עץ:

סימן ש"ה - דין הבית שגושברה. ובו ה' סעיפים:

א "חבית שגושברה, מצילין ממנה מזון של סעודות אפלו בכלים הרבה, דאלו בכלי אחד אפלו מחזיק מאה סעודות מציל, ואומר לאחרים באו והצילו לכם, ובלבד שלא יספג, דהיננו שלא ישום הספג במקום היין לחזר ולהטיפו, גזרה שמא יסחט, ויאפלו אם יש לו בית אחיזה דליבא חשש סחיטה אסור, שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחל. ו' ולא יטפח בשמן להכניס ידו ולקנחה בשפת הפלי. הגה ויש אומרים, דוקא חבית שגושברה, שבהול, ואם יציל חישנין שיתקננה, אבל אם נסדק ועבד טיף טיף שאינו בהול כל כך, מתר להציל בכלים, לקלט ולצרף (הגהות מרדכי ותוספות פרק כל פתחי והגהות מימוני פרק כ"ב). ויש אומרים דכל זה לא מירי אלא להציל מחצר לחצר, אבל לבית אחר שערב עמו מצילין בכל ענין, כמו שנתבאר לעיל גבי דלקה (פסקי מהרא"י סימן קצ"ו):

ב "אם נשברה חבית בראש גגו מביא פלי ומניח תחתיה, ובלבד שלא יביא פלי אחר ויקלט לקבל מן הקלות פאזיר לאחר שיירד מן הגג, ולא יביא פלי אחר ויצרף אותו לראש הגג. ואם מציל בכלי א', מציל אפלו קולט או מצרף:

ג 'נדמנו לו אורחים, מביא פלי א' וקולט פלי א' ויצרף, ולא יקלט ויצרף ואחר כך יזמין האורחים, ולא יצרים לזמן אורחים שאינם צריכים לאכל. הגה ומיהו, אם עבר ועשה, שקלט ואחר כך זמן אורחים, מתר (רמב"ן והמגיד פרק כ"ב):

ד "אם יזוב תירוש מגיגית של ענבים שעדין לא נדרכו, שנמצא אותו הדלף אינו ראוי שהרי המשקין שזבו אסורים, ואינו ראוי לשום פלי תחתיו מפני שמבטלו מהיכנו, כיצד יעשה, יניח שם משתו או שלחננו, ואז יהיה אותו הדלף לפניו גרף של רעי, ויוכל להניח שם פלי לקבל הדלף כדי שלא יעשה שם טיט וכשיתמלא הפלי לא יזרקנו בכלי אחר, שלא יבטלנו מהיכנו, אלא מריקו בתוף הגיגית שזבו המשקים ממנו, שהיא מבטלת מהיכנה על ידי משקים שבה משום משקין שזבו:

ה "נתפזרו לו פרות בחצר אחד הנה ואחד הנה, מלקט מעט מעט ואוכל, ולא יתן לתוף הסל ולא לתוף הקפה. ואם נפלו במקום אחד נותן אפלו לתוף הסל, אלא אם כן נפלו לתוף צרורות ועפרוריות שבחצר, שאז מלקט אחד אחד ואוכל, ולא יתן לתוף הסל ולא לתוף הקפה (ועין לעיל סימן שי"ט):

סימן ש"ו - אם מתר לירך על גבי העשבים וכן באיזון. ובו י"ג סעיפים:

א "אין עולים באילן בין לח בין יבש, ואין נתלים בו, ואין משתמשין במחבר לקרקע כלל, גזרה שמא יעלה ויתלש. עלה באילן בשבת, בשוגג מתר לירד, בפמזיד אסור לירד. ואם עלה מבעוד יום, בכל גוני מתר לירד משחשכה. ויש אומרים דהני מלי כשהיה דעתו לירד מבעוד יום, אבל אם לא היה דעתו לירד מבעוד יום לא ירד משחשכה, כיון שהיה דעתו לישב שם פאסור. הגה ודוקא אדם שעלה שם, אבל אם הניח שם חפץ מבעוד יום אסור לטלו משם בשבת (המגיד פרק כ"א). וכל זה באילן וכיוצא בו, אבל קנים הרפים כגון מתר להשתמש בהם אף על פי

שמחברים בקרקע, דאין אסור להשתמש בקרקע (הגהות אשרי פרק בכל מערבין בשם אור ורוע ובית יוסף):

ב "שרשי אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים אסור להשתמש בהם, פחות מכאן מתר להשתמש בהם, דכקרקע חשיב, ואם באים מלמעלה ויורדים למטה, במקום שגבוהים שלשה אסורים ויבמקום שאין גבוהים שלשה מתרים. והיו גבוהים ג' וחלל תחתיהם, אף על פי שמצד אחד אין חלל תחתיהם והרי הן שוים לארץ, אסור לישב אפלו על צד השנה לארץ:

ג "מתר לילף על גבי עשבים, בין לחים בין יבשים, כיון שאינו מתפזר לתלש. אבל האוכלים בגנות אסורים לטל ידיהם על העשבים, שמשקים אותם, אף על פי שאינם מכונים פסיק רישה הוא, אבל מתר להטיל בהם מי רגלים או שאר משקים שאינם מצמיחין. הגה ולכן טוב להחמיר שלא לאכל בגנות אם ישתמש שם עם מים, דבקשיש לזוהר שלא יפלו שם מים (בית יוסף בשם ספר התרומה):

ד "יש לזהר מלהשליך זרעים במקום רידת גשמים, שסופן להצמיח. ואם ישליף לתרנגולים, לא ישליף אלא כשעור שיאכלו בו ביום או ליומים, ואם הוא במקום דריסת רגלי אדם מתר, שאין סופו לצמיח:

ה "עשבים שעלו על און הפלי מלחות הפלי חשובים כמחברים לקרקע והתולשן חייב: יעשבים שתחכן בעפר מבעוד יום כדי שיהיו לחים, מתר לאחזו בעלים ולהוציאן, וזהו שאינו רוצה בהשרשתן, אבל אם נתפזר לזריעה אסור:

ז "אסור לתלש אפלו מעציץ שאינו נקוב: פ"עציץ (פרוש, חצי פד שזרעים שם עשבים) (ערוף) אפלו אינו נקוב, יש לזהר מלטלו מעל גבי קרקע ולהניחו על גבי יתדות או איפכא, בין שהוא של עץ בין של חרס. הגה יחור של אילן שנופשה מערב שבת מן האילן ובו פרות, מתר לתלש הפרות ממנו בשבת (רפנו ורחם נתיב י"ב חלק ב):

באר הגולה

ט שם מ"ב י' דלא כר' והנה שם אלא כר' שמעון טור ושאר פוסקים כ בפסקי י"ב [סימן ש"ה] א משנה שבת קמ"ג ב פרוש רש"י שם ג שם בתוספות ד ברייתא שם ה ברייתא שם קי"ג ו שם ז שם וכתנא קמא ופרוש רש"י שם ח כל בו בהלכות יום טוב ט ברייתא שם קמ"ב י הר"ן בשם רבנו יונה מהא דכלכלה שבת קמ"א והרב המגיד בפסקי כ"א בשם הרשב"א כ שם בשם הרמב"ן [סימן ש"ו] א ערוכין ק' ברייתא ב שם בגמרא לתרוצא חדא (ולא נראה כן מהבית יוסף אלא הם דברי הרמב"ם פרק כ"א מהלכות שבת) ג שם לתרוץ השני ד הרב המגיד בפסקי כ"א מהלכות שבת לתרוץ הגמרא ה משנה שם צ"ט ו שם בגמרא ק' וכרבה ז ברייתא שם ח מסקנת הגמרא שם וכרבי שמעון ט סמ"ג וסמ"ק והתרומה ושאר פוסקים ובשם הגאונים וכן פסק הטור י שם בפוסקים כ הגהות מרדכי והגהות מימוני פרק ח ל שם בהגהות מימוני מ שבת קי"ז וק"ח נ שם ג' ס תוספות והר"ן שם ע משנה שם צ"ה דפטור אבל אסור ככל פטורי דשבת חוץ מג' צינתיי בסימן שכ"ח סוף סעיף כ"ח פ מדברי הגהות אשרי שכתב על פרוש רש"י בהא דפרפיסא שם פ"א

ט צנור המקלח מים מן הגג שעלו בו קשים ועשבים שפוטמים ומעבבים קלוחו, ומימיו יוצאים ומתפשטים בגג ודולפים לפית, ממעכן ברגלו בצנעה, דכיון דמתקן על ידי שנוי הוא, שאינו עושה אלא ברגליו, במקום פסידא לא גזרו רבנן:

י יהדס מחבר מתר להריח בו, אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחבר, שמא יקץ אותו לאכלו: יא השורה חטים ושעורים וכיוצא בהם במים הרי זה תולדת זורע, וחביב בכל שהוא. הגה ומתר להעמיד ענפי אילנות במים בשבת ובלבד שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים (מהרי"ל). ועין לקמן סימן תרנ"ד:

יב שתאנים שיכשו באביהן וכן אילן שיכשו פרותיו בו, התולש מהם בשבת חביב, אף על פי שהם פעקורים לענין טמאה:

יג האסור להשתמש בצדדי האילן, אבל בצדי צדדין מתר. לפיכך אסור לסמך הסלם לצדי האילן, דכי סליק בה משתמש בצדדין, אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן מתר לסמך סלם עליו, דהוה לה יתד צדדין וסלם צדי צדדין. ואם נעץ בו יתד ותולה בו בלפלה, היתד נקרא צדדין והפלפלה בצדי צדדין. הגה ומתר לגע באילן, ובלבד שלא ינידנו (בית יוסף בשם ארחות חיים). בוד עמק אפלו מאה אמות מתר לירד ולעלות, ומטפס ויורד ומטפס ועולה, ולא חושבין שמא יצקר קרקע בירידתו ועלייתו (טור):

סימן שלז - דין עבור הבית ודבר שאינו מתפון. ובו ד' סעיפים:

א דבר שאין מתפון מתר, והוא שלא יהא פסיק רישה. בהלפך גזר אדם משה פסא וספסל, בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתפון לעשות חריץ, ומתר לרביץ הבית פיון שאינו מתפון להשוות גמות אלא שלא יעלה האבק:

ב אסור לכבד הבית אלא אם כן הקרקע מרצף, ה"ש מתירין אפלו אינו מרצף: הגה ה"ש מחמירין אפלו במרצף (טור בשם ר"י ומרדכי ריש פרק כל הפלים ורבנו ירחם

חלק י"ג וסמ"ג וספר התרומה) וכן נוהגין ואין לשנות, מיהו על ידי אינו יהודי מתר (רבנו ירחם חלק י"ג), וכן על ידי בגד או מטלית או כנף או הקלים ואינו משנה גמות (אגור). ואסור לכבד הבגדים על ידי מכבדות העשויים מקסמים, שלא ישתברו קיסמיהם (הגהות אלפסי פרק הזורק):

ג אין סכין את הקרקע ולא מדיחים אותה אפלו הוא מרצף:

ד אסור לצדד הבית על הארץ, דכיון שהיא כבדה יבא להשוות גמות ודאי והוי פסיק רישה:

סימן שלח - דברים האסורים בשבת משום השמעת קול. ובו ח' סעיפים:

א השמעת קול בכלי שיר אסור, אבל להקיש על הדלת וכיוצא בזה פשוטו דרך שיר מתר. הגה וכן אם לא עביד מעשה שרי. ולכן אלו שקורין לתבריהם ומצפצפים בפיהם כמו צפור, מתר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי). ואסור להכות בשבת על הדלת בטבעת הקבוע בדלת, אף על פי שאינו מבין לשיר, מפל מקום הואיל והכלי מיחד לכף אסור. ולכן אסור לשמש להכות על הדלת לקרא לבית הננסת על ידי הכלי המיוחד לכף אלא מפה בידו על הדלת (אגור ובית יוסף בשם פסקי תוספות דערוכין):

ב גיש מתירין לומר לאינו יהודי לנגן בכלי שיר בחפזות. הגה ואפלו לומר לאינו יהודי לתקן הכלי שירי משום כבוד חתן וכלה, אבל בלאו הכי אסור (מרדכי פרק משילין). ומיהו, בזמן הזה נהגו להקל משעם שיתבאר בסימן שאחר זה לענין טפוח ורקוד:

ג זוג המקשקש לשעות עשוי על ידי משקלות, מתר לערכו ולהכינו מבעוד יום כדי שילף ויקשקש כל השבת:

ד המשמר פרותיו וזרעיו מפני חיה ועוף, לא יספק כף אל כף ולא יטפח בפיו על ירכו ולא ירקד להבריהם, גזרה שמא יטל צרור ויזרק להם:

ה אין שוחקים באגוזים ו'לא בתפוחים וכיוצא בו משום אשוויי גמות. הגה ודוקא על גבי קרקע, אבל על גבי שלחן שרי, דליכא למגזר שם משום גמות (רבנו

ירחם חלק ז). ומתר לשחוק בעצמות שקורין טשי"ך אף על פי שמשמיעים קול, הואיל ואינן מכוניין לשיר (הגהות אלפסי סוף ערוכין). וכל זה בשחוק דרך צחוק בעלמא (בית יוסף), אבל בשחוק כדי להרויח אסור אפלו שחוק בתם ובחסר דהוי כמקח וממכר (אגור ורמב"ם פרק כ"ג). ומפל מקום אין למחות בנשים וקטנים, דמוטב שיהיו שונגין ואל יהיו מזידין (תוספות וסמ"ג והגהות מימוני פרק כ"א). ולשחוק בכדור, עין לעיל סימן ש"ח סעיף מ"ה:

ו אסור לשאב מים בגלגל, גזרה שמא ימלא לגנתו וחרבתו או למשרה של פשתן, לפיכך אם לא היה שם לא גנה ולא חרבה ולא ברכה לשרות בה פשתן מתר. ה"ש אומרים שלא אסור אלא בגלגל גדול שמוציא מים הרבה ביחד בלא טרח, והם גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב, אבל גלגלים שלנו שאין ממלאים בהם אלא מעט, מתר, דליכא למחש למידי:

ז מי שיש לו פרות בראש הגג ורואה מטר שבא, אסור לשלשלם בשבת דרך ארבה שבגג, אבל מתר לכסותו, ל'אפלו לבנים שהם מקצים מתר לכסותו מפני הדלף:

ח מתר לתן כלי תחת הדלף בשבת, ו'אם נתמלא, שופכו ומחזירו למקומו, והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה, אבל אם אינו ראוי אסור משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה מתר לטלטלו במים המאוסים שבו:

סימן שלט - פמה דינים פרוטות: הנוהגין בשבת. ובו ז' סעיפים:

א אין רוכבין על גבי בהמה (ועין לעיל סימן ש"ה סעיף י"ח מדין הליכת קרוין):

ב אין שטיין על פני המים אפלו בכרכה שבחצר, מפני שכשהמים נעקרים ויוצאים חוץ לכרכה דמי לנהר. ואם יש לה שפה סביב מתר, דכיון דאפלו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם, הוי לה ככלי ולפיכא למגזר בה שמא יעשה הבית של שיטין:

§ באר הגולה §

צ כתבות ס' ברייתא וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בפרק כ"ב דשבת ק ס"ה ל"ו בגרסת הרי"ף והרא"ש וכן כתב הרמב"ם שם בפרק כ"א ר רמב"ם בפרק ח וכתב הרב המגיד שהוא מסוגיא דבבב"ם בפרק דם חסאת ש שם מהא דחלין קכ"ז שבת קנ"ד א הר"ן [סימן שלז] א מסקנא דגמרא שבת כ"ב ובכמה דוכתי ב שם ג מסקנא דגמרא שבת צ"ה ד טור בשם הרמב"ם בפרק א ש שם בשם בה"ג וכן כתבו התוספות צ"ה בשמו וכן פסק הרי"ף בפרק כל הפלים וכתב הר"ן שכתב בתשובה דהא דתנן בפרק ב דביצה דתקמים אוקרים לכבד בין המטות ר"י היא ולא קמיא לן פותה ו רמב"ם בפרק כ"א ממעשה דתלמידו של ר"מ שבת מ' ובחוספתא פרק י"ז ז שבת קמ"א [סימן שלח] א ערוכין ק"ד ב טור בשם אבי העזרי ג אגור בשם תשובת אביו ד ערוכין ק"ד ברייתא וגמרא שם ה טור בשם רבנו חננאל והרי"ף ו לפרוש הרי"ף ולפי מה שכתב הבית יוסף גם לרבני רבנו חננאל ז ערוכין ק"ד ח טור בשם הרמב"ם בפרק כ"א וכתב הרב המגיד שם שהוא מדברי אממר שם ט הרא"ש שם בשם רבנו תם י משנה בביצה ל"ה כ לפרוש רבנו יונה והביאו הטור והרא"ש שם ל שם בגמרא מ משנה שם נ ברייתא שם ס רמב"ם בפרק כ"ה [סימן שלט] א משנה בביצה ל"ו ב משנה שם ג ברייתא שבת מ' ד וכן פרש הר"ן לפי גרסת הרי"ף שם וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ג

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שלט - כמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת

ג "אין מטפחין להכות פה אל פה ולא מספקין להכות פה על גרף ולא מרקדין, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ואפלו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת פנגד אחת פדך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישתק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ולספק בלאחר יד מטר. הגה והא דמספקין ומרקדין האינדא ולא מחינין בהו, משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר וליכא למגור שמא יתקן כלי שיר, דמלתא דלא שכיח הוא, ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל (תוספות סוף פרק המביא כדי יין):

ד "אין דנין. הגה ולכן היה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענש כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו פלוג (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שבלי הלקט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רבנו תם), ואפשר דהוא הדין הכניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב דלא קומא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם פי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנהוגים ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והיו ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש לזהר שלא יבא לידי כך (ועין בטור אכן העור סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מיבמין, ואין פונסין, ולא מקדישין ולא מעריכין ולא

מחרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, וואין פודין הפן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דחקיף לה עלמא). וכלם אם נעשו, שוגגין או מזידין או מטעין, מה שעשו עשו:

ה להפונס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביום טוב (ועין לעיל סימן ר"פ):

ו "אסור לאדם להשיט במים דבר להוליכו מאצלו או להביאו אצלו, וילכן קיסמים שעל פני המים אסור להפצילן לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהיו יפים:

ז "ספינה, אם היא יושבת בקרקע הים ואינה שטה כלל מטר לכנס בה, "ואם היא קשורה כמנהג הספינות העומדות בנמל, אף על פי שהיא שטה על פני המים מטר לכנס בה:

סימן שמ - פקח דינין מדברים האסורים בשבת בעין תולדת מאבות. ובו י"ד סעיפים:

א "אסור לטל שערו או צפרניו, בין ביד בין בכלי, בין לעצמו בין לאחרים. ויחזיב על שתי שערות. וימלקט לבנות מתוך שחורות, אפלו באחת חזיב. ודבר זה אפלו בחל אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה. הגה ועין לעיל סוף סימן ש"ג דין סריקה וחפיפה:

ב "אסור לחתך יבלת מגופו, בין ביד בין בכלי, בין לו בין לאחר:

ג "המוחק דיו שעל הקלף או שענה שעל הפנקס, אם יש במקומו כדי לכתב בו אותיות חזיב. הגה אסור לשבר עוגה שקכת עליה כמין אותיות אף על פי שאינו מכון רק לאכילה, דהוי מוחק (מרדכי פרק כלל גדול):

ד "יש לזהר שלא לכתב באצבעו במשקין על השלחן או באפר. אבל מטר לרשם באויר כמין אותיות (תרומת הדשן סימן ס"ג):

ה "מטר לרשם בצפרן על הספר כמו שרשומין לסימן, שאין זה דבר המתקנים:

ו "חוט של תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר:

ז "אותם שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי החוט שמוחתין אותו ומתהדק אסור למתחו אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתקנים בתפירה בעגול:

ח "מוכין שנפלו מן הכסת מטר להחזירם, אבל אסור לתנם בתחלה בכסת:

ט "אסור לקבץ מלח ממשרפות המלח, שדומה למעמר, וכן אסור לקבץ כל דבר ממקום גדול:

י "המקבץ דבלה ועשה ממנה עגול, או שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו גוף אחד, הרי זה תולדת מעמר וחיב, וכן כל כיוצא בזה:

יא "אף על פי שנותנים שמשמין ואגוזים לדבש, לא יחבצם בידו:

יב "הנותן זרע פשתן או שמשמין וכיוצא בהם במים, חיב משום לש, מפני שמתערבים ונתלים זה בזה:

יג "אין שוברים התרס ואין קורעין הנגרי, מפני שהוא כמתקן כלי:

יד "המדבק גרות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו, הרי זה תולדת תופר וחיב, וכן המפרק גרות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתפון לקלקל בלבד, הרי זה תולדת קורע וחיב:

באר הגולה

ה משנה בביצה ל"ו וישם בגמרא ורמב"ם בפרק כ"ב ז רמב"ם שם מהא דירושלמי בשם רבנו יונה שם ח משנה ביצה ל"ו ט ריב"ש בתשובה וכתבי מהר"ר ישראל והר"ן שם י גטין ע"ז כ וירושלמי וכתבוהו הר"ף ורא"ש בפרק ה דביצה ל הר"ן שם בשם הירושלמי מ מרדכי בפרק ה דביצה בשם הירושלמי ג שם בהגה"ה ס האגור בשם ר' אביגדור ע בית יוסף וישפן נראה מדברי הנל בו (פימן שבו) א שבת צ"ד ב שם בגמרא ג ברייתא שם וכתנא קמא ונראה לעניות דעתי שצריך לפרש דאנטל בכלי קאי וכן כתבו הר"ף והרא"ש והרמב"ם והטור ושא"ר פוסקים ומה שקכת הר"ן בשם רבנו גננאל שהוא מסכים לדברי ר' אליעזר דחה הרב בית יוסף ועין שם ד שם בגמרא ה רמב"ם בפרק ט מוסגינא דערויבין ק"ג ו ברייתא שבת ע"ה ז תרומת הדשן סימן ס"ג בשם אור זרוע ח טור ט שבת ע"ה י טור בשם ר' פרץ ומרדכי פרק ז דשבת והגהות מימוני פרק י ושא"ר פוסקים כ ברייתא שם מ"ח ל שם עבודת גלולים ואסוניה איכא אף לאפני דפליגי שם פינן דאינה גדולי קרקע בית יוסף מ רמב"ם פרק ח ז הרמב"ם בפרק כ"א וכתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא פרק י"ב ס טור והרמב"ם בפרק ח' מהא דזבחים צ"ד ע רמב"ם בכפ"ג פ רמב"ם בפרק י'

סימן שמה - התר נדרים

בשבת. ובו ג' סעיפים:

א *מתירים נדרים בשבת אם הם לצרף השבת, כגון שנדר שלא לאכל או שלא לשנות, באף על פי שהיה לו פנאי להתירם קדם השבת. יאכל הבעל יכול להפיר נדרי אשתו יאפלו שאינם לצרף השבת, מפני שאם לא יפיר לה היום לא יוכל עוד להפירם:

ב *מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן, ואותו יום בא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו, נשאלין אפלו בשבת:

ג ינהגו להתיר חרמי הקהל בשבת אף על פי שאינם לצרף השבת (ועין לעיל סוף סימן ש"ו):

סימן שמב - בין השמשות מתר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזרה. ובו סעיף אחד:

א *כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם בין השמשות (ועין לעיל סימן רס"א וסוף סימן ש"ו). כהוא שיהא שם דבר מצוה או דחק. כיצד, מתר לו בין השמשות לעלות באילן או לשיט על פני המים להביא לולב או שופר, וכן מוריד מהאילן או מוציא מהכרמלית ערוב שעשה, וכן אם היה טרוד ונחפו לדבר שהוא משום שבות, מתר בין השמשות, ומטעם זה מתר לומר בין השמשות לאינו יהודי להדליק לו נר בשבת:

סימן שמוג - דיני קטן בשבת.

ובו סעיף אחד:

א *קטן אוכל נבלות אין בית דין מצוין להפרישו, יאכל אביו מצוה לגער בו להפרישו (מאסור דאורייתא). ילהאכילו בנדים אסור אפלו דברים שאסורים מדברי סופרים, וכן אסור להרגילו בחלול שבת ומועד אפלו בדברים שהם משום שבות. הגה ויש אומרים דכל זה בקטן דלא הגיע לחנוף, אכל הגיע לחנוף צריכים להפרישו (תוספות פרק פל פתחי, ויש אומרים דלא

שנף חנוף לבית דין אלא לאב בלבד (בית יוסף). וקטן שהקה את אביו או עבר שאר עברות בקטנותו, אף על פי שאין צריך תשובה כשיגדל, מכל מקום טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אף על פי שעבר קדם שנעשה בו עושי:

סימן שדמו - דין ההולף במדבר

בשבת. ובו כ' סעיפים:

א *ההולף במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבועה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו, ומקדש השביעי בקדוש והבדלה, ויום יש לו ממה להתפנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו, ואז יעשה מלאכה בכל יום, אפלו ביום שמקדש בו, כדי פרוסתו ימצמצמת. וימתר לילך בו בכל יום, אפלו ביום שמקדש בו:

ב *היה יודע מנן יום שיצא בו, כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו אכל אינו יודע באיזה יום יצא, מתר לעשות מלאכה כל מה שירצה ביום שמיני ליציאתו שביום פנה יצא מביתו, דברדאי לא יצא בשבת, וכן ביום ט"ו וביום כ"ב וכן לעולם:

סימן שמה - דין ארבע רשיות

בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א *ארבע רשיות לשבת, רשות היחיד, ורשות הרבים, פרמלית (פרוש, רף מל, לא לח ולא יבש אלא בינוני, הכי נמי לא רשות היחיד לפי שאין לו מחצות, לא רשות הרבים, שאינו דומה לדגלי מדבר, דלאו להלוקא דרבים עבידא. רש"י) ומקום פטור:

ב *איזהו רשות היחיד, מקום המקף מחצות גבוהות עשרה טפחים ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר, וכן חריץ עמק עשרה ורחב ד' על ד', וכן תל גבוה עשרה ורחב ד' על ד'. הגה יש אומרים דבעינן באלו ארבעה על ארבעה, הן ואלכסונן, וכמו שיתבאר לקמן סימן שמ"ע (הגהות אשרי פרק קמא דשבת ותוספות ערובין דף נ"א):

ג *בתלים המקיפים רשות היחיד, על גביהם רשות היחיד אפלו אינם רחבים ד':

ד *חורים שבבתלי רשות היחיד שכלפי רשות היחיד, הם רשות היחיד. הגה ואם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים, נדונים לפי גבהן ורחבן, כמו שיתבאר סימן זה סעיף י"ג (בית יוסף בשם הרשב"א והמגיד):

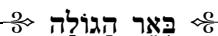
ה *אור רשות היחיד הוא רשות היחיד עד לרקיע:

ו *אפלו כלי, כגון תבה או מגדל או פורת, אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה הוי רשות היחיד:

ז *איזהו רשות הרבים, רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקרים ו"אין להם חומה, ואפלו יש להם חומה, אם הם מפלשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות בלילה) (טור) הוי רשות הרבים. ט"ז אומרים, שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים:

ח *מבואות הרחבים ט"ז אמה ומתקצרים בקצתן ואין בהם ט"ז אמה, יש אומרים שאם ארץ לארץ רשות הרבים, הרי הם רשות הרבים:

ט *מבואות הרחבים י"ג אמות ושלש ושני ראשיהם מפלשים לרשות הרבים שהוא רחב ט"ז, יש אומרים שהוא רשות הרבים: לפי דבר שהוא ברשות הרבים, אם אינו גבוה (שלשה) טפחים, אפלו הם קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהם, חשובים כקרקע והוי רשות הרבים, ואם הוא גבוה שלשה, ומשלשה עד תשעה ולא תשעה בכלל, אם הוא רחב ארבע על ארבע הוי פרמלית, ואם אינו רחב ארבע על ארבע הוי מקום פטור. ו"אם הוא גבוה ט' טפחים ימצמצמים ורבים מכתפים עליו, הוי רשות הרבים אפלו אינו רחב ארבעה. ויש מי שאומר דהוי רשות הרבים מתשעה ועד עשרה ורבים מכתפים עליו, הוי רשות הרבים אפלו אינו רחב ארבעה. וימעשרה ולמעלה, אם הוא רחב ארבעה הוי רשות היחיד, ואם לא הוי מקום פטור אפלו יש בו מקום כדי לחק להשלימו לארבעה:

סימן שמה א משנה בשבת קנ"ז ב שם בעיא ונפשטה ג משנה שם ד שם בעיא ונפשטה ה תשובת הרשב"א ו הרשב"א בתשובה **סימן שמב** א ערובין י"ג אוקמינן מתניתין קרבי דסבידא לה הכי ב טור מהא דערובין דאין מערבין תחומין אלא לדבר מצוה וכן כתב הרב המגיד בפרק כ"ד בשם הפמפ"ש ג ערובין שם ד הרמב"ם שם **סימן שמוג** א טור וסמ"ג ובעל התרומה מעבדא דאיךסי מפתחות וכו' בקמות קי"ג וקי"ד ועינן בבית יוסף שפרשו גם פן לדברי ר"מ בפרק כ"ד על דרך זה ב סמוגיא דנקמות, והאריך הבית יוסף בזה ג רמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות **סימן שדמו** א שבת ס"ט מימרא וברייתא ב שם משמעות הגמרא ג הר"ן שם ד שם וכן כתבו תוספות והרא"ש בתרוץ שני ה מימרא דרבא שם **סימן שמה** א ברייתא שבת ו' ב שם בברייתא ובכמה דוכתי ג שם צ"ט בעיא ונפשטא ד שם ו' ה שם ז' ו שם ח' בשמעטא דבורת ז שם צ"ט ח ברייתא ערובין בפרוש רש"י ט רש"י שם וכן נראה דעת הרא"ש בפרק קמא דערובין ובפרק ג' דביצה וסמ"ג וסמ"ק ותספר התרומה והרוקח בסימן קמ"ה ותוספות בפרק א דשבת שמשמע קצת פן וכן כתב בפרק י דשבת אכל הרמב"ם לא הזכיר תנאי זה בפרק י"ד וכן כתב הרב המגיד בשם רמב"ן ורשב"א הסכים עמהם וכן כתב בהגהות מרדכי ממסקת שבת שבסוף ערובין וכן כתב הר"ן בסוף פרק במה אשה והריב"ש בשו"י שאף שאין ס' רבוא עוברין בו הוי רשות הרבים י הרב המגיד בפרק י"ד בשם הרשב"א כ הראש בפרק ג דערובין בשם ר"י ל שבת ז' מ שם ח' ג רמב"ם בפרק י"ד ס הרא"ש שם וכן כתב הטור ע שם בפרק ז' ו

יא ^אגמא ברשות הרבים, אם אינה עמקה שלש הוי רשות הרבים, משלש עד עשרה, אם רחבה ארבעה הוי פרמלית, ואם לאו הוי מקום פטור, ואם היא עמקה עשרה הוי רשות היחיד, והוא שתהא רחבה ארבעה:

יב ^ברשות הרבים אינה תופסת אלא עד עשרה, אבל למעלה מעשרה הוי מקום פטור:

יג ^גחורים שבכתלים כלפי רשות הרבים, אם הם גבוהים למעלה משלשה אינם פרשות הרבים, אלא נדונים לפי מדותיהם:

יד ^דראיזה הוא פרמלית, מקום שאין הלוח לרבים, כגון ים וביקעה, ואצטונית ואצטבא (פרוש אצטונית, מקום שלפני החניות שיושבים שם הסוחרים, ואצטבא הוא מקום שמניחין עליו פרקמטיא), שלפני העמודים ברשות הרבים והיא רחבה ארבעה ונבזה משלשה ועד עשרה, וקורן זוית הסמוכה לרשות הרבים כגון מבואות שיש להן ג' מחצות ואין להם לחי או קורה ברביעית (טור), ורשות הרבים שהיא מקרה, יותל שיש בו ד' על ד' ואינו גבוה עשרה וכן חריץ שהוא ד' על ד' ואינו עמק עשרה:

טו ^הבית שאין תוכו עשרה וקרויו משלימו לעשרה ויש בו ד' על ד', תוכו פרמלית ועל גבו רשות היחיד. ואם חוקק בו ד' על ד' אפלו באמצע רחוק מן הכתלים, נעשה פלו רשות היחיד:

טז ^וג הבולט על מחצות הבית בענין שאין מחצות הבית נפרות לעומד על הגג, הוי פרמלית ואפלו הוא גבוה ורחב הרבה, ואם חלון פתוח לו מן הבית הוי פרשות היחיד. וכן זיזין הבולטים מן הכתל ויש בהם ד' על ד', הוי פרמלית, אלא אם כן חלון הבית פתוח להם:

יז ^זחורי פרמלית אינם כפרמלית, אלא הם נדונים לפי גבהם ורחבם:

יח ^חגדר פרמלית, שלא יהא פחות מד' על ד' ואינה תופסת אלא עד עשרה ולמעלה מעשרה הוי מקום פטור. לוימים ונחלים,

ממציא משחינון, הלכך הנוטל מהם מעל פני המים, עד עשרה באויר הוי פרמלית, למעלה מי' באויר הוי מקום פטור. הגה בור העומד בכרמלית אפלו עמק מאה אמה הוי פרמלית, אלא אם כן הוא רחב ד' על ד', דאין מקום פטור בכרמלית, כמו שנתבאר בסמוך:

יט ^טמקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד' ונבזה משלשה ולמעלה עד לרקיע, יאו חריץ שאין בו ד' על ד' ועמק יותר משלשה, וכן המחצות הגבוהות מג' ולמעלה ואין ביניהם ד' על ד'. הגה וכל זה דוקא בעומד ברשות הרבים, אבל בכרמלית אמרינן מצא מין את מינו ונעור ודינו בכרמלית (ר"ן פרק ביצד משתתפין והנהגות מרדכי פרק ט"ו דשבת) (טור ובית יוסף בשם רמב"ם). ויש חולקים ואומרים דאין חלוק בין רשות הרבים לכרמלית (רש"י והמגיד פרק י"ד בשם רשב"א), אבל אם עומד ברשות היחיד, לכלי עלמא דינו ברשות היחיד (בית יוסף):

סימן שמו - דיגי צרובין מן התורה. ובו ג' סעיפים:

א ^אמן התורה אין חיב אלא במוציא ומכניס וזורק ומושיט מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד, וחקמים אסרו מפרמלית לרשות היחיד או לרשות הרבים או מהם לכרמלית, אבל מקום פטור מתר להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד ולרשות הרבים ומהם לתוכו. אבל העומד ברשות היחיד ומוציא או מכניס או מושיט וזורק לרשות הרבים דרך מקום פטור או איפקא, חיב. וכן לא יעמד אדם על מקום פטור ויקח חפץ מיד מי שעומד ברשות הרבים ויתננו למי שעומד ברשות היחיד או איפקא. ולהחליף דרך מקום פטור ברשות דרבנן, ויש אוסרים ויש מתירים (עין לעיל סימן שע"ב סעיף ו').

ב ^במן התורה אין חיב אלא במעביר ד' אמות ברשות הרבים, וחקמים אסרו להעביר ד' אמות בכרמלית. וים וביקעה תרי גוגי פרמלית נינהו, ומתר לטלטל מזו לזו תוף ד' אמות:

ג ^גהקרפף (פרוש, מקום שמקף מחצות בלא קרוי כמו חצר) יותר מבית סאתים שלא הקף לדירה, אסרו חכמים לטלטל בו אלא תוף ארבע אמות, ומתר להוציא ממנו לכרמלית אחר כגון בקעה העוברת לפניו. הגה ולכן מתר לקח מפתח מפרמלית שלפני גנה לפתח ולנעל ולהחזיר המפתח אליו (טור), ובלבד שלא יהא ביניהם אסקפא שהיא רשות היחיד, כגון שהיא גבוה עשרה ורחבה ארבעה, או שיש לה שתי מחצות מן הצדדים שהם רחבים ארבע ומשקוף עליה רחבה ארבע, דאז הוי רשות היחיד אף על פי שאינה גבוה עשרה. מיהו, אסור להכניס מאסקפה לרשות היחיד או איפקא, דחוישינן שמא לא יהיה התקרה ארבע, ואז אם אין האסקפה גבוה שלש יש לה הדין שלפניה, ואפלו אם גבוה שלש, מאחר שכל רשות שלנו הם פרמלית אמרינן מצא מין את מינו ונעור, כמו שנתבאר סימן שמה. וכן אם התקרה רחבה הרבה ואין לה מחצות מן הצדדים, דינה פרשות שלפניה, וכן כגגין שלנו הבולטין לפני הבתים, דינה פרשות שלפניהם (הנהגות מרדכי פרק קמא דשבת):

סימן שמו - על איזה הוצאה חיב מן התורה. ובו סעיף אחד:

א ^אמן התורה אינו חיב אלא כשעוקר חפץ מהר"י והניחו ברשות הרבים או איפקא, אבל פשט ידו לפניו וחפץ בידו ונטלו חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לחוץ וחפץ בידו ונטלו חברו העומד בחוץ, שזה עקר וזה הניח, שניהם פטורים, אבל אסור לעשות פן מדרבנן. ואם פשט ידו לפניו וחפץ בידו והניחו לתוף יד חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לפניו ונטל חפץ מתוף יד חברו העומד בפנים והוציאו לחוץ, שנמצא שהעומד בחוץ לבדו עקר והניח, הוא חיב וחברו פטור אבל אסור. ואפלו אם העומד בחוץ הוא אינו יהודי, אסור, מפני שהוא פנותנו על מנת להוציא. והוא הדין להוציא ידו לחוץ והניחו ביד חברו העומד בחוץ או שנטל מיד חברו העומד בחוץ והכניס בפנים, שהעומד בפנים חיב, שהוא עקר והניח, והעומד בחוץ פטור אבל אסור:

באר הגולה

פ שם ויכרבא וכן כתב הרא"ש שם צ משנה שם ק' ובגמרא ז' בפרוש רש"י שם ק שם ז' ויכרבא ר הר"ן שם ש ברייתא שם ז' ת שם בפרוש רש"י א שם בגמרא ובפרוש רש"י קרן זוית שנקנס בו בית לתוכו והניח מקרקעו לרשות הרבים והפרוש שכתוב פטור והביאו הרב רמ"א הוא דעת הרמב"ם בפרק י"ד, ויכרבא כתב הרב המגיד שיש חולקין עליו ב שם ג הרמב"ם בפרק י"ד ד שם בגמרא ה שם ו ערובין צ"ב ז הרא"ש שם ח טור ט ערובין פרק ג י טור והרב המגיד כ שבת ז' ל שם ק' ויכרב חסדא ויכרבה הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק י"ד מ שם ז' נ רמב"ם בפרק י"ד ס שם [סימן שמו] א שבת ו' וצ"ו ב ברייתא שם ו' ח' ג ברייתא שם ה' וכתנא קמא הרא"ש והר"ן והרמב"ם בפרק י"ד ורבנן יונה ד ברייתא שם ז' ו' ה הרא"ש בשם הר"ז והראב"ד והספיים עמהם מהא דערובין פ"ו וכן כתב הרשב"א ו הר"ף שם ורמב"ם בפרק י"ד כמו שכתב הרב המגיד שם ושפן הורו גדולי המורים ז שבת ו' ח שבת ז' וערובין ס"ז דרשות היחיד גמור הוא ט ערובין שם וכ"ג י שם ס"ז [סימן שמו] א פשוט בריש שבת במשנה ויגמרא ב בן כתבו התוספות והרא"ש והר"ן מפני שמכשיל את חברו ג שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שמח - דין המושיט

מ'רשות ל'רשות. ובו סעיף א'חד:

א "היה עומד ברשות היחיד והוציא ידו מלאה פרות לרשות הרבים בתוך עשרה, בשוגג מתר להחזירה לאותו חצר ואסור להושיטה לחצר אחרת, ואם במזיד, אסור אפלו להחזירה לאותו חצר. ויש אומרים דהני מלי פשהוציאה מבעוד יום, אבל אם הוציאה משחשקה מתר להחזירה, שמא ישליכם מינדו ויבא לידי חיוב חטאת, ובה דברים אמורים פשהוציאה לרשות הרבים, אבל אם הוציאה לכרמלית, בכל גונא מתר להחזירה:

סימן שמט - דין ארבע אמות

ברשות הרבים. ובו ה' סעיפים:

א "כל אדם יש לו ד' אמות ברשות הרבים שיכול לטלטל בהם, במוקדים לו באמה שלו, ואם אמתו קטנה, נותנים לו ד' אמות בינוניות של כל אדם, שכל אחת מהן ששה טפחים (ועין לקמן סימן שצ"ו):

ב ד' אמות שאמרו, הן ואלכסונו, שנמצא שהם חמש אמות ושלושה חמשים. ויש מי שאומר, שמד' אמות עד חמש ושלושה חמשים פטור אבל אסור:

ג המתר לו לאדם לעקר חפץ מרשות הרבים ולהניחו לחברו שאצלו בתוך ארבע אמותיו וחברו ילחברו שאצלו, אף על פי שהחפץ הולך כמה מילין ברשות הרבים, ובלבד שלא יוציאנו חוץ מתחום שלו. ויש מי שאוסר (ועין לעיל סימן ש"א סעיף מ"ב):

ד "היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה, כגון שיש ביניהם ו'

אמות, מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חברו. היו שלושה והאמצעי מבלע ביניהם, כגון שפניו שנים החיצונים שמונה אמות, האמצעי מתר עם כל אחד מהחיצונים כמה שארבע אמותיו מבלעים בתוך שלו, ושנים החיצונים אסורים זה עם זה:

ה אסור להוליך חפץ פחות פחות מארבע אמות, ואפלו בין השמשות, ואפלו בכרמלית:

סימן שנ - דין המוציא ראשו ורבו מ'רשות ל'רשות. ובו ג' סעיפים:

א "עומד אדם ברשות היחיד ומוציא ידו לרשות הרבים וטלטל שם חפצים בשאינם צריכים לו במקום שהוא עומד, שנוטלן מכאן ומניחן כאן ובלבד שלא יעבירם ארבע אמות, ולא חישבן שמא יביאם אליו פניו שאינם צריכים לו במקום שהוא עומד שם. הלכך מתר לעמד ברשות הרבים לטל מפתח ברשות היחיד ולפתח שם, וכן מ'רשות היחיד לרשות הרבים. ואלא לא יעמד ברשות היחיד ויוציא ראשו לרשות הרבים וישתה שם או איפכא, אלא אם כן יכניס ראשו ורבו למקום שהוא שותה, דכיון שהוא צריך לאלו המים חישבן שמא יביאם אליו. ואלא מתר לעמד ברשות היחיד או ברשות הרבים ולשתות בכרמלית או איפכא. ויש מפרשים, דחפצים הצריכים לו הינו כלים נאים שהוא צריך להם, אבל אם הם כלים שאינם נאים, מתר לשתות בהם אף על פי שלא הוציא ראשו ורבו אלא שהושיט צוארו לכד. וישארו טלטולים חוץ משתיה, אפלו כלים נאים

מתר לטלטל, שלא גזרו אלא בכלים נאים ובשותה בהם, שהוא מקרבן לפיו:

ב "לא יעמד אדם ברשות הרבים וישתין או ירק ברשות היחיד ט"ו בכרמלית או איפכא, אפלו אם הוציא פיו ואמתו לחוץ:

ג ר'קו שנתלש בפיו ומוכן לזרקו, כיש מי שאומר שלא ילך ד' אמות ברשות הרבים עד שירק:

סימן שנא - דין המושיט ידו לצנור ברשות הרבים ל'שתות. ובו סעיף א'חד:

א "לא יעמד אדם ברשות הרבים ויחבר ידו למזחילה, שהוא צנור ארוך מנח לארוך הגג בתוך ג' טפחים סמוך לגג, ולקבל המים ממנה, שפניו שהוא בתוך ג' סמוך לגג חשוב כגג ואסור בין אם הוא למעלה מעשרה או למטה מעשרה, אבל מתר לקלט מן האויר אפלו אם ידו תוף ג' למזחילה. והיתה מזחילה בולטת ג' מן הגג, וכן סתם צנור שבולט ג', יכול לחבר ידו אליהם ולקבל המים, וכגון שאין בהן ד' על ד' והן למטה מעשרה, ואלא אם יש בהן ד' על ד', או יאפלו אין בהם ד' על ד' והן למעלה מעשרה, אסור:

סימן שנב - הקורא בספר ונתגלגל מ'רשות ל'רשות. ובו ב' סעיפים:

א "הקורא בספר על האסקפה ונתגלגל ראש האחד מהספר מידו ונשאר ראש השני בידו, גוללו אצלו אפלו נתגלגל חוץ לד' אמות, ואפלו ברשות הרבים והאסקפה ברשות היחיד, משום בזיון כתבי הקדש התיירו. הגה דרבים דרסי על האסקפה. ודוקא כתבי הקדש, אבל בשאר דברים אסור אסור לא נפלו אלא לכרמלית (המגיד פרק ט"ו ורשב"א):

באר הגולה

(סימן שמח) א שבת ג' ב ממשמעות הגמרא וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ג ג' הר"ן בשם התוספות והוא הדין בשם הרמב"ן והרשב"א ד בית יוסף (סימן שמט) א פשוט בערוכין מ"ח ב שם מסקנת הגמרא א שם נ"א וכפרוש רש"י וכן כתב התוספות והרא"ש שם בשם רבנו תם ורמב"ם בפרק י"ב ד הרב המגיד בשם הראב"ד ה משנה שם נ"ה וכו' והנה רמב"ם בפירוק י"ג מהלכות שבת ו והוא הדין בשם הראב"ד והר"ה וכן כתב הראש בשמו ז הר"ף לדעת הר"ה ו הרב המגיד שם בפרק י"ב בשם הרמב"ן ח משנה שם מ"ה ט ר"י בחו"ט בשם מר שר שלום והכל בו מהא דקוץ ברשות הרבים שבת מ"ב ומהא דגדשו סאה שם קנ"ג י תוספות והמרח"ק בפרק ג' בערוכין (סימן שנו) א משנה ערוכין צח וכתנא קמא ב שם צט בגמרא משנה דלא יעמד וכו' ג שם במשנה ד משנה שם צ"ט ה שם בגמרא ויכרבא ו הרב המגיד בפרק ט"ו בשם יש מפרשים וזה דעת הרמב"ם שם ז הרב המגיד לדברי הרמב"ם שם ח משנה שם צ"ח ט הרא"ש בפרק ו' דשבת לכלי עלמא י שם בענין ולא נפשטא וכתבו התוספות שם בערוכין צ"ג דאסור להוציא כ טור וכו' והנה במשנה שם צ"ח דמשמע שלא פליג תנא קמא אהא (סימן שנא) א משנה בערוכין צ"ט ובגמרא שם וכשיטת רש"י טור ב שם פשוט בגמרא ג ברייתא שם ד שם בפרוש רש"י כפי שיטתו (סימן שנב) א משנה בערוכין צ"ו ב פאוקימתא דרב שם בגמרא צ"ח וכן כתב הר"ף ברא"ש

ג יהיה קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו
האחד מידו, עד שלא הגיע לעשרה
טפחים התחתונים הקרובים לארץ גוללו
אצלו, הגיע לעשרה טפחים התחתונים,
אם הכתל משפע בענן שנוח עליו, אסור
לגוללו אצלו, וכדי שלא יעמד בבזיון
הופכה על הכתב, ואם אינו משפע, כל
זה שלא הגיע לארץ גוללו אצלו:

סימן שנג - דיני זיוון ברשות הרבים. ובו ג' סעיפים:

א "שני בתים בשני צדי רשות הרבים והם
של אדם אחד או של ב' וערכו, אם
שניהם שווים מתר לזרק מזה לזה, וואם
אחד גבוה מחברו אסור לזרק מזה לזה,
אלא אם כן הם כלי חרס וכיוצא בהם
שאם יפלו ישברו. ובמה דברים אמורים,
ברשות הרבים עוברת ביניהם, אבל אם
היתה פרמלית עוברת ביניהם מתר בכל
גונא:

ב "זיו, דהינו דף הבולט מן הכתל לרשות
הרבים, למעלה מעשרה ויזש בו ד' על
ד' וחלון הבית פתוח לו משתמשין
עליו. אם היו שני זיוים זה למטה מזה
והם של שני אנשים, אף על פי ששניהם
למעלה מעשרה, אם יש בזיו העליון
שלפני החלון רחב ד' על ד' אסור
להשתמש עליו, מפני שהוא רשות בפני
עצמו והזיו שתחתיו רשות אחרת ואוסרין
זה על זה, ואם אין בעליון ד' וגם אין
פתחון ד', משתמש בשניהם ובכל הכתל
עד עשרה טפחים התחתונים. הנה
פתחון ד' ובעליון אין בו ארבעה, אינו
משתמש בעליון אלא כנגד חלונו בלבד,
אבל בשאר הזיו שבשני צדדי החלון
אסור להשתמש מפני זה שתחתיו שחלק
רשות לעצמו:

ג 'כל זיו היוצא על אור רשות הרבים שמתר
להשתמש עליו, כשהוא משתמש בו אין
נותנין עליו ואין נוטלים ממנו אלא כלי
חרס וזכוכית וכיוצא בהם שאם יפלו
לרשות הרבים ישברו, אבל שאר כלים
אסורים שמא יפלו לרשות הרבים ויביאם.
הגה ודוקא זיו וכיוצא בו, אבל אם הוא דבר

רחב כגג, שהשתמש עומד שם עם הכלי,
מתר להשתמש בכך הכלים (בית יוסף בשם
הירושב"א). וואם הנה זיו אחד לכדו יוצא
על אור פרמלית, כל שהוא גבוה י' לעולם
מתר, בין רחב בין קצר, ואפלו פלים שאין
משתברין, שלא גזרו בכרמלית:

סימן שנד - דיני בור ואשפה ברשות הרבים. ובו ב' סעיפים:

א "בור ברשות הרבים וחליא סביבו, אם
עומד בתוף ארבעה טפחים לרשות
היחיד, מתר למלאת ממנו לרשות היחיד
אפלו אין החליא גבוה י', ואם הוא רחוק
ד' מרשות היחיד, אין ממלא ממנו אלא
אם כן תהא החליא גבוה ד':

ב באשפה ברשות הרבים שגבוהה י' ורחבה
ד', אם היא של רבים מתר לזרק לה
מרשות היחיד הקרוב לה. הגה ולא חישין
שמה יתגלגל מן האשפה לרשות הרבים
ואתי לאתויי, דאין דרך לזרק לאשפה אלא
דברים מאוסים (המגיד פרק ט בשם הרשב"א)
ואם היא של יחיד, אסור משום יחיד
עשוי לפנות אשפה שלו ויבאו לשפך שם
בדרך ונמצאו שופכים ברשות הרבים:

סימן שנה - דיני גזוזטרך ובית הפסא. ובו ה' סעיפים:

א "גזוזטרך (פרוש, דף או בנן בולט מתוף
הבתים חוצה) שהיא למעלה מן המים
וחלון פתוח לה מן הבית, אין ממלאין
ממנו אלא אם כן עשה לה מחצה כל
סביבה, או יעשה המחצה סביב הגב
שדולים דרך שם, ויהא שיהא בו ד' על
ד', ואין חלוק בין אם יעשה למטה
מחברת לה אם יעשה על גבה, ובין
שעשה מחצה מתרין וגם לשפך ממנה.
וכן ההולך בספינה, אינו יכול למלאות
אאם כן יעשה לה דף ד' על ד' ועושה
בו נקב וממלא דרך שם, וידין צריך
לעשות לו מחצות, אלא אמרינן כף
הצדדים וגוד אחית מחצתא, שהקלו
בספינה מפני שאינו יכול לעשות שם מה
שיעשה בבית. והנה מלי כשהוא בתוף י'
טפחים, אבל אם דפני הספינה גבוהים
עשרה מעל המים, מוציא זיו כל שהוא

ועושה בו נקב וממלא דרך שם, שהרי
דרך אור מקום פטור הוא ממלא וסגי
בהכר זיו. ויממיו יכול לשפך על דפני
הספינה והם יורדים לים, דכיון דלא זרק
להו להדיא לים אלא מכחו הם באים,
כחו בכרמלית לא גזרו. הגה ועין לקמן
סוף סימן שניז. ב' ספינות זו אצל זו, אסור
לטלטל מזו לזו אלא אם כן קשורות זו בזו
או אלא אם כן הם גבוהים מן המים יו"ד,
ויצריכים לערב ביחד אם הם של ב' בני אדם
(מרדכי פרק הזורק):

ב "בית הפסא שעל פני המים, מתר על ידי
מחצה תלויה, ובלבד שתהא עשויה
להתיר, אבל העשויה לעניעות בית הפסא
בלבד לא מהני, וואם עשה דף 'או קנה
פחות מג' שתפל הצואה עליו קדם שתפל
למים, אין צריך מחצות, דהנה לה כחו
בכרמלית ושרי, ויהא הדין אם בית
הפסא עשוי כף שהצואה נופל על צדי
הכתל ואחר כך מתגלגלת ונופלת למטה
בכרמלית. וואם נשבר הדף בשבת, מתר,
משום דגדול כבוד הבריות:

ג אם בית הפסא בולט חוץ לחומת העיר
וצואה נופלת בחפירה שסביב העיר, שיש
בה יותר מבית סאתים שהוא פרמלית
מאינו מתר על ידי מחצה תלויה, שלא
התירו אותה אלא במים, אבל על ידי דף
שרי, דכחו שרי בכל פרמלית. הגה ויש
אומרים, דאם בית הפסא למעלה מעשרה,
שרי בכל ענין, דהא מוציא מרשות היחיד
לכרמלית דרך מקום פטור. (ועין לעיל סימן
שמ"ו דיש חולקים). ויש אומרים דאם הנה
שם צואה מבעוד יום, שרי בכל ענין, דהא
הצואה הוא מקום פטור, דלא דרסי בה
רבים (מרדכי פרק הזורק). ועין לעיל סימן
שמ"ה דיש חולקין וסבירא להו דאין מקום
פטור בכרמלית. ולפי מה שנתבאר לעיל
סימן שמ"ה דאין מקום פטור ברשות היחיד
לכלי עלמא, בית הפסא העומד בין שני
בתים, אסור לפנות שם אם לא ערכו יחד
ולא עשו תקון מבעוד יום, כמו שנתבאר
סעיף ב', דאז שרי, דלא הוי אלא כמו חצר
שאינה מערבת, כדלקמן סימן שניז. ועין

☞ באר הגולה ☞

ג משנה וכאוקימתא דגמרא שם דמתניתין פלה ר' יהודה היא [סימן שנג] א שבת צ"ו ובערובין פ"ח ב שם וכרב ג הרמב"ם בפרק ט"ו ד הרב המגיד שם בשם הרשב"א ה משנה ערובין צ"ח ו שם בגמרא ובריתא ז תוספות שם והרא"ש קכ"ח משמענות דברי רש"י ח שם במשנה ובריתא ט שם בבריתא ועד סוף הסימן הוא לשון הרמב"ם בפרק ט"ו לפי גרסתו בגמרא ופרושו כמו שכתב הרב המגיד שם י שם אוקימתא דאב"י כ הרב המגיד בשם הרשב"א ושב"ה יודה הרמב"ם וכן כתבו התוספות צ"ה [סימן שנד] א משנה בערובין נ"ט וכאוקימתא דרב הונא ב משנה וגמרא שם [סימן שנה] א משנה בערובין פ"ז וכפרוש רש"י שם ב רש"י פרק ו והתוספות שם באותו פרק ג שם פרק ח איכא תרי לשני ופסק הרי"ף ורא"ש פלשנא בתרא דשרי ד שבת ק' וכרב חסדא ורבה בר רב הונא ה הרמב"ם בפרק ט"ו, וכן כתב הרב המגיד שם בשם רב האי והר"ן בפרק י"א דשבת ו רמב"ם שם ז שבת ק' ח כן כתבו התוספות והרא"ש על הא דתנן בור שביין ב' חצרות כו' בערובין פ"ו ט מרדכי בפרק י"ט דשבת והגהות בפרק ט"ו מהלכות שבת י שם במרדכי כ שם ל הגהות מרדכי פרק י מ טור מדלא קרב דימי

לקמן סימן שע"ו סעיף ד (דעת עצמו). וכל זה דוקא לכתחלה אבל, בדיעבד ששכחו ולא ערכו, מתר דגדול כבוד הבריות (הגהות מרדכי ודעת עצמו). (הולכי ספינות נהגו לעשות צרכיהן מן המשוטה לים, והואיל והמשוטה אינו גבוה י', אף על פי שרחקה ד', אינה אלא פרמלית, ומוציא מפרמלית לכרמלית. (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ד ימים שאין עמקים י' טפחים, אין להם דין מים להתיר לשפך בהם במחצה תלויה. הג"ה וכל שפן אם יבשו המים, אף על פי שהיו שם עמקים עשרה (מרדכי):

ה יהיו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו, משוכה זו מפגגד זו מעט ואינה רחוקה מפגגדה ד' טפחים, בין אם עומדת תוף עשרה זו לזו בין יש ביניהם יותר מגבה עשר אמות, עשו לעליונה מחצה בשתפות משל שניהם ולא עשו לתחתונה כלל, שתיקה אסורות בה עד שיערכו, וכל שפן אם עשו שתיקה לתחתונה ששתיקה אסורות עד שיערכו, אבל כל אחת מהן שעשתה לבדה בשלה, אין האחרת אוסרת עליה אפלו לא עשתה האחרת בשלה, וכן אם עשו בשתיקה בשתפות משל שניהם, אין אחת אוסרת על חברתה:

סימן שנו - דין אמת המים העוברת בחצר. ובו ב' סעיפים:

א "אמת המים העוברת בחצר, עמקה י' ורחבה ד', אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחצה גבוה עשרה בכניסתה וביציאתה ויהיה טפח ממנה משקע במים. וואם היתה המחצה בלה יורדת בתוף המים, צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים. ואם התחיל לעשות המחצה אצל השפה מכל צד ולא חבר אותה באמצע כדי שיהיו המים נכנסים ויוצאים דרך י"שם, אם אין ביניהם ג' טפחים שרי, דאמרינן לבוד, יש ביניהם ג' טפחים אסור. הגה ואם

הנקבים שהאמה נכנס ויוצא בהם אינם רחבים ג', אפלו מחצה אין צריך (בית יוסף בשם ריטב"א):

ב "חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה, ואם אינו במלואו ואין בפרצה יותר מעשרה, מתר למלאת ממנו ולהכניס לבית, נפרצה במלואה או שיש בפרצה יותר מעשרה, ואם נשאר במקום שנפרץ גדודים גבוהים י' והמים מכסים אותו, מתר למלאות ממנו בחצר, אבל אסור להכניסן לבית אלא אם כן עשו מחצה גבוה עשרה על המים, לא נשאר גדודים, אסור אפלו למלאת בחצר:

סימן שנו - דיני חצר פחות מארבע אמות וביב. ובו ג' סעיפים.

א "חצר שפחותה מד' אמות על ד' אמות שהיא סמוכה לרשות הרבים, אין שופכין לתוכה מים בשבת בימות החמה, שפינן שאין בה ד' אמות אין סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום ראוי לבלע בה והוי פאלו שופך לרשות הרבים, לכך צריך לעשות גומא שתהא חללה מחזקת סאתים. הגה וכל גומא שהיא חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חמשי אמה מחזקת סאתים (רמב"ם), בין אם יעשנה בפנים בחצר או בחוץ, אלא שאם יעשנה בחוץ צריך לכסותה בנסרים, כדי שתהא מקום פטור ויפלו המים מידו למקום פטור, וכינן שיעשה גומא בכול לשפך בה כל מה שירצה, ואם אינה מחזקת סאתים, לא ישפך בה כלל. וואם יש בחצר ד' על ד', אפלו הוא אריך וקטין, ואו בימות הגשמים בחצר כל שהוא, מתר לשפך בה כל מה שירצה. "וחצר ואכסדרה (פרוש, בית שש' לו ג' דפנות, ודפן ד' שמעמידן בו דלת אינה מגפפת כל עקר אלא ברחבו של בית כלו, ופעמים שעושים לה אמה א' פצים מכאן ואמה א' פצים מכאן, כך פרש הערוך, ופצים הוא מעט

פתל ישר ושוה) שאין בא' מהם לבר ד' אמות, מצטרפין לד' אמות להתיר לשפך בהם. הגה והוא הדין שתי דיוטאות שלפני ב' עליות ועליהם מעזיבה שראוי המים לבלע בהם, אם הם סמוכות זו לזו מצטרפות (בית יוסף בשם הרב ר' יהונתן) ובמה דברים אמורים, בחצר הסמוכה לרשות הרבים, אבל אם היא סמוכה לפרמלית, אפלו היא קטנה הרבה אינה צריכה גמא אפלו בימות החמה (ועין לקמן סימן שע"ז):

ב יביב שמכסה ד' אמות במשך ברשות הרבים ויש בו ד' על ד', מתר לשפך אפלו על פי הביב אפלו בימות החמה, אף על פי שהמים יוצאים מיד מידו לחוץ, ויבלבד שלא יהא סילון של עין שאין המים ראויים לבלע, אבל אם עשוי כעין רצפה של אבנים, מבליעים ושרי. ולהרמב"ם, אפלו היה ארך הביב או הצנור מאה אמה לא ישפך על פיו בימות החמה, אלא שופך חוץ לכיב והם יורדים לכיב:

ג "במה דברים אמורים, כשהמים יוצאים לרשות הרבים, אבל אם היו יוצאים לכרמלית מתר לשפך על פי הביב אפלו בימות החמה. הגה ויש אומרים דאין חלוק בין פרמלית לרשות הרבים (בית יוסף בשם תוספות והרא"ש בפרק ביצד משתתפין), ודוקא פרמלית שהיא תוף העיר, דמחלף ברשות הרבים עצמה אפלו בזמן הגה דלית לן רשות הרבים, אבל פרמלית שהיא מחוץ לעיר או חצר שאינה מערבת, שרי (מרדכי פרק הוורק וסמ"ג ודעת עצמו) (תשובת מהר"ם סימן צ'). ועיר המפקת חומה ולא ערכו בה, כחצר שאינה מערבת דמי (מרדכי סוף פרק הדר ותרומת הדשן סימן ע"ג וע"ד). ואם הצנור למעלה מעשרה, שעוברים המים דרך מקום פטור לכרמלית, יש להקל (מהרי"ל), וכן עקר:

⦿ **באר הגולה** ⦿

ג בית יוסף ס משנה בערויבין פ"ו וכדמפרש לה רב וכפרוש רש"י שם בלשון ראשון ע דמפרש לה רב ששת שם פ פרוש שהעליונה משתמשת דרך הפחתונה בנחת דאטרי עלה צ טור ממשמעות הגמרא שם ק שם וגם כן ממשמעות הגמרא [סימן שנו] א בערויבין פ"ו ב רמב"ם פרק ב וכן כתבו הרי"ף והרא"ש וכו' והודה וכדמפרש לה בגמרא שם ג הרמב"ם ממשמעות הגמרא שם ד טור ה ברייתא שם י"ג ו כפרוש רש"י שם ז שם בבביתא ח שם בגמרא ט כפרוש רש"י שם [סימן שנו] א משנה שם בערויבין פרק ט ב טור וכן כתב הריטב"א וסיים שם דאדם עשוי להסתפק סאתים מים וכי מסתפק טפי לא שכית הוא ולא גזרי בה רבנן ג שם בגמרא וכפרוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפרק ט"ו ד שם בגמרא ה משנה שם ו הרמב"ם שם וכתב הרב המגיד שלמד דין זה ממה שאמרנו גבי ספינה בכרמלית לא גזרו שבת ק' ז משנה שם וכו' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי תוספות שם בשם רשב"ם ח כפרוש רש"י שם ט בפרק ט"ו וחקמים שם במשנה י הרמב"ם שם, ומוצא הדין צנתינו לעיל סוף סעיף א'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויוזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שנח - דין איזה מקומות נקראים מקפים לדירה. ובו י"ד סעיפים:

א אכל שלא הקף לדירה, בגון גנות ופרדסים וברגנין, שאינם עשויים אלא לשמר בתוכן, אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מד' אמות אם הוא יותר מסאתים, אבל אם הוא סאתים, שהוא שעור ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים, מותר לטלטל בכלו בין שהוא מרבע בין שהוא עגל כ"א ארץ וקטין, יוכלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו אמה אחת. ואם הקף לדירה, יאפלו יש בו כמה מילין מותר לטלטל בכלו. הגה ועין לקמן סימן ת"א דין סתם עירות אי מקפות לדירה. ויש אומרים דסתם קרפיות שלנו מקרי מקפות לדירה, דרגילים לפתח פתח תחלה ואחר כך להקיף (מרדכי פרק עושין פסין). ויש אומרים עוד, דכל קרפף שהוא סמוך לביתו מקרי הקף לדירה, כי דעתה עלוה (הגהות אשרי פרק ב דערוכין), ויש חולקין בזה (בית יוסף בשם תוספות):

ב יומה נקרא מקף לדירה, זה שבנה בו בית דירה, או שפתח לו פתח מביתו ואחר כך הקיפו. ואם הנה מקף שלא לשם דירה ורוצה להקפו לדירה, אין צריך לפרץ פלו אלא יפרץ בו פרצה ביותר מעשרה ונמצא בית פתוח בו בלא הקף ויחזור ויגדר הפרצה פלה או אמה היתרה על י' אמות והעשר אמות פתח הן והרי הוא פתוח ולכסוף הקף. והוא פרץ אמה והגדרה ויחזור ויפרץ אמה אצל מה שגדר ויחזור ועשה פן עד שהשלימו לעשרה, מותר. הגה ואם קשה עליו לפרץ הכתל, יש אומרים דיכול להניח עפר אצל הכתל משני צדדים עד שיתמעט הכתל מגבה י',

ורחב העפר רחב מד' בארץ י' אמות בארץ הכתל, ואם אין בגבה העפר עשר, אם פן הרי פאלו פרץ שם הכתל, שלא נשאר שם גבוה עשר למעלה מן העפר דהוי כקרקעית הקרפף, ואף אם חוזר ולוקח משם אחר כך העפר, הואיל ובטלו שם שבת אחת. ויש חולקים דעפר לא הוי בטול אלא אם פן אין עתיד לפנותו לעולם. (תרומת הדשן סימן ס"ה, הרא"ש פרק קמא דספח):

ג טל גבוה י', דינו כקרפף:

ד קרפף יותר מסאתים שנטע בו אילנות למעט אורו, לא הוי מעוט (אפלו יש בהן גבה עשרה ורחב ארבעה) (הפגיד פרק י"ו), והוא הדין לחופר בו בור:

ה יבנה בו עמוד ונתמעט בכך, אם הוא רחב ג' טפחים הוי מעוט:

ו לבנה מחצה בארץ עשר לפני מחצה הראשונה לבטלה שתהיה כמו שאינה ויהיה מקף לדירה על ידי השגיה, אם הרחיקה מהראשונה ג' טפחים, מותר:

ז טח טיט על מחצות הראשונות למעט אורו ונתמעט, אם הטיט עבה שאם תנטל מחצה הראשונה ראויה לעמד בפני עצמו, הוי מעוט, ואם לאו לא הוי מעוט:

ח יבנה מחצות על הראשונה להקפו על גדם לדירה, אינו מועיל, והוא נבלעו התחתונות ונשארו העליונות מאליהם, נתר על גדם. אבל תל יותר מסאתים ועשה מחצות אפלו על שפתו לדירה, מועיל, שהרי דר באויר מחצות שעשה עתה:

ט קרפף יותר מסאתים שהקף לדירה ונטע רבו אילנות, אפלו אינם נטועים שורות שורות אינם מבטלים הדירה. אבל אם נרע רבו, הנרעים מבטלים הדירה אפלו אין

בהם אלא סאתים. ונרע מעוט, אם אין בו אלא סאתים מותר, יותר מסאתים אסור: י מי שיש לו גנה בחצרו, אם הוא רב החצר, אפלו אין בה אלא בית סאתים לא יטלטל ממנו ומן החצר לבית, ואם הוא יותר מסאתים, לא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות, ואם היא מעוט החצר, מה שיש בה יותר מסאתים אסור כל החצר, ואם יש בה סאתים או פחות, אסור להוציא ממנה לבית:

יא קרפף יותר מבית סאתים שהקף לדירה ונכנסו בו מים, דאם ראויים לשתייה אין מבטלין הדירה, אפלו אם המקום שנתפשטו שם יותר מסאתים ואפלו הם עמקים הרבה, ואם אינם ראויים לשתייה, דינם כנרעים, והוא שיהא בעמקם עשרה טפחים:

יב קרפף בית ג' סאין וקרה ממנו בית סאה, מותר אפלו אם הקרוי משפיע:

יג קרפף בית סאתים מצמצם ויחצר שגפוצו במלואם זה לזה, הקרפף אסור, מפני שמקום המחצה מתרו ונעשה יותר על סאתים:

יד קרפף יותר מבית סאתים שלא הקף לדירה, ופתח בו פתח ועשה מחצה לפניו יותר מעשרה והתר על ידי מחצה זו, שעל ידיה בטלה מחצה ראשונה שלא היתה לשם דירה, ואחר כך נפלה מחצה אחרונה, חוזר לאסורו:

סימן שנח - דין רחבה שאחורי הבתים. ובו סעיף אחד:

א רחבה שאחורי הבתים יתרה על בית סאתים ולא הקפה לדירה, אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. ואם פתח לה פתח מביתו ואחר כך הקיפה, אפלו אם יש גרן בינה לבית הוי הקף לדירה. הגה ומה שאין

באר הגולה

סימן שנח א משנה בערוכין כ"ג וכו' עקיבא שם ב שם במשנה ורבי יוסי ג שם ד שם במשנה ה שם בגמרא כ"ד ורבי נחמן ו שם בשם שמואל ז שם ר' יהונתן ח שם בגמרא נ"ד בעינא ונפשטא ט משמענות הגמרא מהא דרב חסדא שם כ"ה י פשוט שם כ שם בגמרא ל שם וכלשנא קמא ורביא מ שם כ"ה ורביא הראב"ד והרז"ה נ שם ורבי ששת הרא"ש ורמב"ם פרק ט"ז ס שם בעינא ונפשטא ע שם כ"ד רב נחמן וכן פסק הרא"ש וכן נראה מדברי רמב"ם פרק ט"ז פ שם וכלשנא בתרא לקלא רא"ש ורמב"ם בפרק ט"ז צ טור לדעת הר"מ ק שם כ"ד רביא ר שם פאמימר ש שם בפרוש רש"י ת שם כ"ה ורביא ויגרסת רמב"ם בפרק ט"ז וקמו שפתב הרא"ש לדעת האור זרוע א שם גרסינן ארזילא ויפרוש רש"י ב שם ויפרוש רש"י ג שם פההוא עבדא דבסתנא ויפרוש רבנו תם (סימן שנח א ערוכין כ"ד מימרא דרב פהנא ב שם מימרא דרב נחמן

אנו נזהרין לטלטל בתצורות שאחורי הפתים, משום דבזמן הזה סתמן מקפין לדירה, כמו שנתבאר לעיל גבי קרפף (דעת עצמו):

סימן שם - דין הקף מחצות ד'שבת. ובו ג' סעיפים:

א יחיד ששבת בבקעה והקיף מחצות גרועות, כגון שתי בלא ערב או ערב בלא שתי, בעד סאתים מתר לטלטל בכלו, מסאתים ואילך אין מטלטלין בו אלא בד', וכן הדין אם הם שנים. ואם הם ג' ישראלים, חשוכים שנירא ימתר לטלטל בכלו אפלו הוא גדול הרבה, ויבלבד שלא יקיפו יותר מקדי צרכם, שלא ישאר בית סאתים פנוי שאין צריכים לו לתשמיש, אבל אם נשאר בית סאתים פנוי, אין מטלטלין בכל המקף אלא בד' אמות. **ב** במה דברים אמורים, כשהקיפו יותר על שש סאין, אבל אם לא הקיפו יותר על שש סאין, אף על פי שיש סאתים פנוי, כיון שהם ג' מתר. הגה אינו יהודי אינו מצטרף לשנירא, ויש אומרים דהוא הדין קטן אינו מצטרף (רמב"ם פרק י"א):

ב יהיו שלשה והקיפו כל צרכם ומת אחד בשבת, מתרים בכל השבת, כיון שנגנס השבת בהתר. היו שנים והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשבת, אסורים, כיון שנגנס שבת באסור:

ג יהיו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה וערכו יחד, אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר, שנומצא האמצעי פרוץ במלואו לחיצונים והחיצונים שיש להם גופים עודפים עליו מפל צד, נותנים להם כל צרכם באמצעי אפלו הוא גדול הרבה, שאנו רואים כאלו כלם דרים בתוכו והרי יש ג' ביחד, "ואף בחיצונים נותנים להם כל צרכם, דכיון שנעשו שנירא באמצע, הנה לה אינף כחצר לאמצעי. ט"ו יש אומרים שהחיצונים אינם מתרים אלא עד סאתים, ואם אחד מהם יותר מסאתים גם האמצעי אסור, שהרי הוא פרוץ במלואו. ואם החיצונים פרוצים במלואם לאמצעי והאמצעי מגפף, ויחיד בכל אחד, אין נותנין לכל

אחד אלא בית סאתים, ואם אחד מהחיצונים יותר מבית סאתים הוא לבדו אסור, ואם האמצעי יותר מבית סאתים גם החיצונים אסורים, שהרי הם פרוצים למקום האסור להם, אבל אם אחד בכל אחד מהחיצונים ושנים באמצעי, או שנים בכל אחד מהחיצונים ואחד באמצעי, נותנין לשני החיצונים כל צרכם, דחשיבי כל מה שבאמצעי כאלו הוא בחיצונים. **ב** במה דברים אמורים, כשאינם פתוחים זה לזה יותר מ', דאם פן הנה לה פרצה וגם המגפפים אסורים. ל'כל זה כשפתלי קטנה נכנסים לגדולה וכשפתלי קטנה מפלג ג' טפחים מפתלי ארף הגדולה, דאז אוסרת הגדולה על הקטנה (עין לקמן סימן שע"ד סעיף ג'), דאם לא פן הנה לה נראה מבחוץ ושוה מבפנים, ונדון משום לחי, וכלם חשוכין מגפפין וכאלו אין אחד מהם נפרץ לחברו, ואין נותנין להם באחד מהם אלא בית סאתים:

סימן שסא - דין גג הסמוך ד'רשות הרבים. ובו ב' סעיפים:

א גג הסמוך ד'רשות הרבים בתוך י' טפחים יולמעלה מעשרה לחצר, הואיל ורבים משתמשים בו הרי זה כרשות הרבים, ואסור לבעל הגג להשתמש בו מחצרו עד שיעשה לו סלם קבוע מחצרו. י'איתרו סלם קבוע, כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת:

ב יחצר שנפרצה במלואה או ביותר מ' לרשות הרבים, מקום המחצה נדון כצדי המחצה נדון כצדי רשות הרבים, שהוא פרמלית (כמו) שהוא החצר. ו'אם נפרץ בקרן זוית, אפלו בפחות מ' אסור. וכן בית שנפרץ בקרן זוית אפלו בפחות מ' ונפרץ גם הקרוי עד שנשאר באלכסון, אסור. י'אבל פרצה שאינה בקרן זוית, אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם אפלו ביותר מ', והוא שלא יהא פי תקרה משפע, דליכא פה. הגה ויש אומרים דבעינן גם פן ברחב הקרוי ד' טפחים, (תוספות והרא"ש פרק ביצד משתפין וסמ"ג וטור). ואמרינן פי תקרה יורד וסותם אפלו

כב' מחצות אם יש כאן ב' מחצות שלמות דבוקות זו בזו, אבל זו כנגד זו לא (טור):

סימן שסב - אינה מחצה קרויה מחצה ל'מילא. ובו י"ב סעיפים:

א כל מחצה שלא נעשית לדור בתוכה, אלא לצניעות או לשמר מה שיתנו בתוכה יאו לישב בה כדי לשמר השדות, היא מחצה לטלטל מה שבתוכה, אבל אינה מחצה לעשות מה שבתוכה מקף לדירה אם הוא יותר מבית סאתים. י'הלכך אילן שענפיו יורדים למטה, אם אינם גבוהים ג' מן הארץ ועקרון במקום שמחברין לאילן הוא גבוה י', חשוכ מחצה ומתר לטלטל בכלו, והוא ש'מלא האויר שבין הענפים בעצים או בקש ויקשר הענפים שלא ינידם הרוח, שכל מחצה שאינה יכולה לעמד ברוח מצויה אינה מחצה, וידוקא עד בית סאתים, אבל יותר מבית סאתים לא, אפלו נטעו ל'ך, כיון שאינו עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצלו לשמר השדות:

ב י'שבלוה ה' והשלימו לעשרה, שעשה עליו מחצה גבוה ה', חשוכה מחצה לטלטל ולכל דבר:

ג י'מחצה העומדת מאליה, דהינו שלא נעשית לשם מחצה, כשרה. י'מחצה שנעשית בשבת, כשרה. והני מלי שנעשית בשבת בשוגג, אבל במזיד, הויא מחצה להחמיר לחיב הזורק מרשות הרבים לתוכה אבל לא להתיר לטלטל בתוכה. י'הני מלי שלא היה שם מחצה תחלה, אבל היתה שם והסירה וחרזה ונעשית, אפלו במזיד, חזרה להתרה הראשון, כגון ב' או ג' שהקיפו במחצלאות סביבותיהם ברשות הרבים והכדילו גם ביניהם במחצלאות וערכו יחד, מתרים לטלטל מזה לזה, נגללו המחצלאות, נאסרו, חזרו ונתפרסו, אפלו במזיד, חזרו להתרן הראשון:

ד י'ספינה, מתר לטלטל בכלה אפלו היא יותר מבית סאתים, דחשיבה מקפת לדירה, ועין לעיל סימן שס"ו וסוף סימן שפ"ב). י'כפאה לדור תחתיה, הוי רשות

באר הגולה

[סימן שס] א משנה ערבין ט"ו ב שם בגמרא ג כמו דהדר רב נחמן ואוקים אמונא עליה ודרש ד שם ח מרדכי ממשמעות הגמרא מימרא דרב גדל י"ו ו י"ז כרב הונא וכ"ט ר"א והרמב"ם פרק ט"ו ז שם צ"ג ח הריטב"א בשם אחרים ורשב"א וכן פתב הרב המגיד בשם רשב"א בפרק ט"ו ט רש"י וכן פתב הטור י שם בעיות ונפשטו לקלא כ ריטב"א ל שם [סימן שסא] א ערבין פרק ד ב תוספות בשם רבנו תם ג הרב המגיד בשם הרשב"א בפרק י"ד ד שם בשם הרשב"א ה משנה שם צ"ד ובגמרא שם ו משנה שם וכו' יוסי וליקמרא ז שם פלגתא דרב ושמואל וכלשנא בתרא וקרב וכן פתב הרא"ש דבשל סופרים הלף אחר המקל וכן נראה דעת הר"ף והרמב"ם בפרק י"ז ושאר פוסקים ח דעביד פי ארזולא כ"ה וכפרוש רש"י [סימן שסב] א ערבין כ"ו ב שם ק' ג טור וכן פתב הרב המגיד בשם הרשב"א ד משנה שם צ"ט ה הכי מוקי לה בסנה כ"ד ו שם בעיא בגמרא ז שם ט"ו ח שם צ"ג ט שם ט"ו י שם כ"ה ושבת ק"א כ מהא דקפיות קשורות ונגללו בשבת ק"א וכפרוש התוספות ל ערבין צ' וקרב מ שם בגמרא

היחיד אף עליה, כפאה לזפתה, יאין משלטלין בה אלא בד' אמות אם היא יותר מסאתים:

ה ככל עושים מחצה. בכלים ובאכפות, בין ישל ערב לבד כגון של חבלים, או של שתי לבד כגון קנים נעוצים בארץ, ומתרים עד סאתים אפלו ליחיד בישוב, ובלבד שלא יאה בין חבל לחברו ובין קנה לחברו ג' טפחים, וואפלו בכעלי חיים, ובלבד שיהיו כפותים, וואפלו באנשים שעומדים זה אצל זה בפחות מג' וואפלו פשהם מהלכים, חשובים מחצה וביניהם רשות היחיד, שיהוא שלא ידעו שהעמדו לשם מחצה ואפלו הא' מהם יודע אסור, ואפלו אם לא הודיעם שעושה מחצה עתה, אם קרוב הדבר שידעו, כגון שעשה מהם מחצה פעם אחת, לא יעשה מהם מחצה עוד:

ו באם מתחלה שלא לדעת, להשתמש במחצה זו, אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעתו. הגה ואין לעשות מחצה של בני אדם רק בשעת הצורך ובשעת הדחק. ואם שכח דבר אחד ברשות הרבים, יותר עדיף להוליך שם תינוקות שכיבאו הדבר בלא מחצה מלעשות מחצה של בני אדם ושיביאנו גדול (בית יוסף בשם שבלי הלקט סמ"ג וס"ה):

ח יפרוץ מרבה על העומד אסור, אלא אם פן כל פרצה מהם פחותה משלשה טפחים:

ט יפרוץ פעומד, מתר, בין בשתי בין בערב, ובלבד שלא יאה במקום אחד פרוץ יותר מעשר, אכל עד עשר אמות מתר מפני שהיא פתח:

י האם עשה צורת פתח, אפלו לפרצה יתרה מעשר מתר. וואפלו לא נעץ אלא ד' קונדסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן, מתר. והגני מלי בחצר ומבוי

ג שיש בהם דיוורין, אכל בבקעה לא מהני בשבל הרוחות על ידי צורת פתח. יולהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפרצה יותר מעשר, אלא אם פן עומד מרבה על הפרוץ (ואז מהני אפלו בבקעה בכל הרוחות) (בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק):

יא למהו צורת פתח, קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, אפלו אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהן כמה אמות, ובלבד שיהא גבה הקנים שמכאן ומכאן י' טפחים ויהיו מכונים כנגד קנה העליון. ואם חבר הקנה העליון לשני הקנים או לאחד מהן מן הצד, לא מהני. וצריך שיהיו הקנים שבצדדים חזקים לקבל דלת כל שהוא, אפלו של קש או של קנים, אכל קנה שעל גבן סגי בכל שהוא, ואפלו גמי מהני:

יב כפה (פרוש, שער העשוי כפה, רש"י) אם יש ברגליה, דהינו קדם שהתחיל להתעגל, י' טפחים, מתרת משום צורת פתח:

סימן שסג - דיני מבוי ורחי. ובו ט"ו סעיפים:

א מקום שיש לו ג' מחצות, אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום תקון ברביעית:

ב יחצר שגפרין במלואו, עד עשר אמות נתר בפס רחב ד' טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ, ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרצה, ג' די בשני פסין של שני משהויין, והוא הדין לנשתיר מהם כתל רביעי בנוי כשעור ד' טפחים במקום אחד או אם נשתיר מהשני צדדים הטפח מכאן וטפח מכאן, וכל זה בגבה י' טפחים, וואפלו אין בפרצה ד' טפחים, כיון שהוא במלואו צריך תקון עד שיהא בה פחות מג'. ואם יש בפרצה יותר מעשר אמות, אפלו אינה במלואו צריך לתקנה בצורת פתח:

ע - באר הגולה

ג מבוי שיש לו ג' מחצות ופרוץ מצד רביעי, התירו בלחי (פרוש, פרוש) פרוש הקרש האחד, לוחא חדא) טשעביו ורחבו כל שהוא, שיעמדנו בפתח המבוי, ויהיה גבהו י' טפחים, ומכל דבר שיעשונו פשר, אפלו מבעלי חיים, כבלבד שיקשרנו שם בחבלים לכתלי המבוי בידות שיוציאים מן הפתלים בענין שאינו יכול לרבוץ, כדי שלא יתמעט גבהו מי' טפחים. ואפלו קשר שם אדם, נמי הוי לחי. אור זרוע):

ד לאם יש קצת כתל ברוח רביעי, עולה משום לחי, ובלבד שיהא בו רחב טפח:

ה מלחי דאי נשיב בה זיקא לא מצי קאי, לא חשיב לחי:

ו יצריך שלא יאה הלחי רחוק מן הכתל ג' טפחים:

ז לחי אפלו שכרים ושכרי שכרים פשרים בו. הגה ולכן עושין לחי מסיד טחוי בפתל, ובלבד שיהיה שלא יתמחה יותר: משלש לארץ (תרומת הדשן סימן ע"ד):

ח ילחי שעשאו מעצי אשרה, כשר:

ט כיון שצוראית בליטת הלחי לעומדים בתוך המבוי וואינה נראית לעומדים בחוץ, כיון שצוראית לעומדים בחוץ נגד חלל המבוי (תוספות והרא"ש פרק קמא דערובין) וואינה נראית לעומדים בפנים כשר:

י שהרחיקו מהכתל ג' או שהגביהו מהארץ ג', פסול. והוא הגביהו פחות מג', אף על פי שאין בו אלא ז' ומשהו, כשר:

יא אפלו לא עשאו לשם לחי אלא שגזמון לו שם מאליו, כשר, כובלבד שישמכו עליו מערב שבת, אכל לא שמכו עליו מערב שבת, כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים עכשו לסמך על זה, לא. (אכל לא היה שם לחי אחר מערב שבת, כאלו שמכו עליו דמי) (בית יוסף בשם רש"י והגהות אשרי והמגיד פרק ט"ז):

ג שם וכפרוש רש"י ס משנה שם ט"ו ע משנה שם י"ז וכתב הרב המגיד שהוא מסוגיא דסבא וצניתי ליעיל בסעיף א ק ערובין מג בעבדא דזיקי ר פן משמע שם וכן כתב הרא"ש התשובה פלל ב' יש הרב ר' יונתן שם מהא דצניתי בסעיף ג' ת ארוחות חיים בשם הרשב"א א התוספות שם בעבדא דנחמיה ב הריטב"א ג הרמב"ם בפרק ט"ו מעבדא דבי גנא שם ד משנה שם ט"ו ה רש"י שם והרמב"ם בפרק ט"ו ממשנה דמקופין כגנים שם ט"ו ו שם בגמרא ט"ו ז משנה שם ט"ו ח משנה בריש ערובין ט שם יש אומרים מסקנת הגמרא אלבא דמתניתין י שם בדברי הרא"ש סימן י"ג בפרוש השני כ טור בשמו בפרק ט"ו ל ערובין י"א מ שם וברב נחמן הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ט"ו נ רמב"ם שם מהא דכפה ערובין י"א ס ממשמעות הגמרא שם, וכן כתב הרא"ש שם ע שם בגמרא פ שם צ שם (סימן שסג) א ערובין ה' ב שם יש אומרים ג שם ד שם בפרוש הרב ר' יהונתן וכן משמע מדברי רש"י ה בבית יוסף כתב לאו דוקא טפח דבמשהו מכאן ומשהו מכאן סגי ו שם ז משנה שם ט"ו ח משנה שם שאי אפשר וקדמפרש לה שם בגמרא ט משנה שם י"ד וכתבא קמא י שם וכתבא קמא כ טור וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ז מדין המחצה בסימן שס"ב סעיף ה' ושם צניתי ל תוספות בפרק קמא דערובין והגהות מימוני פרק י"ז מ הגהות אשרי בפרק קמא נ הרב רבנו יהונתן בפרק קמא דערובין ס הגהות פרק י"ז ע מסקנת הגמרא בפרק י"ז ולא אמרנו דכתתי מיכתת שעורה אף על פי שצריך שיהיה בגבהו י' טפחים כבר ישוב זה שם הרב המגיד בפרק י"ז פ מסקנת הגמרא בפרק ט' צ כנה לפרוש רש"י ק כנה ... לפרוש רש"י ... ר כנה לפרוש התוספות ש שם י"ב ת הרב המגיד בפרק י"ז בשם הרשב"א א שם בגמרא ט"ו וכאבי וזו אחד מן הלכות יעיל קג"ם ב שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שסג - דיני מבוי ולחי

יב ילחי העומד מאליו, אפלו סמכו עליו מערב שבת, אם המבוי רחב יותר מח' אמות, דאם הלחי בולט לתוכו ד' אמות אינו נדון משום לחי וצריך לחי אחר להתירו, ונעמידנו ברוח שפגגדו, ויאם ירצה להעמידו אצלו, יעשנו ימעט עב או דק יותר מהבליטה כדי שיהא נפר שהוא לשם לחי. הגה ואם העמידו לשם לחי, דאית לה קלא שתקנו לחי למבוי זה, אפלו רחב ד' אמות הוי לחי:

יג הלחי המושף עם דפנו של מבוי שהעמיד חדו פגגד עבי הכתל דישנה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חדו של לחי מכסה כל עבי הדפן פחות מד' אמות נדון משום לחי ומשתמש עם חדו הפנימי ד' אמות נדון משום מבוי ואסור להשתמש בכל המבוי שהרי אין פאן לחי:

יד עוד יש הכשר אחר למבוי הפרוץ ברוח רביעית, בקורה שנייחנה על ראש המבוי, וצריך שנייחנה על פתלי המבוי, אבל אם נעץ שתי יתדות אצל המבוי בחוץ אפלו בסמוך לו והניחם עליהם, פסול:

טו וצריך שנייחנה כדי להתיר המבוי, אבל אם לא נעשית לשם כך, אפלו סמכו עליה מערב שבת פסולה:

טז קורה זו שאמרנו צריכה שעור, וולפיכך אם עשאה מעצי אשרה, פסולה, דכיון דלשריפה קומא, פתותי מכתת שעורה:

יז שעור הקורה, רחבה טפח ועביה כל שהוא, רק שתהא חזקה כדי לקבל אריח, שהיא חצי לבנה של ג' טפחים. ואם

היא רחבה ד' טפחים אין צריך להיות חזקה לקבל אריח:

יח מעמידים, דהינו אם היא נסמכת על יתדות היוצאים מן הכתל, שאין ברחפן טפח ולא בארפן שלש, ויש אומרים שצריך שיהיו חזקים לקבלה ולקבל חצי לבנה, ויש אומרים שאין צריך שיהיו חזקים אלא כדי לקבלה בלבד:

יט אם היתה הקורה עגולה, צריך שיהיה בהקפה ג' טפחים, שאז יש ברחבה טפח:

כ היתה עקמה, ועקמיותה נוטה חוץ למבוי או למעלה מד' או למטה מ', רואין כל שאלו ינטל העקמיות ואין בין זה לזה ג' פשרה, ואם לא פסולה:

כא היתה יוצאה מכתל זה ואינה נוגעת בכתל זה, כגון שסמכה על עמודים, וכן שתי קורות אחת יוצאה מכתל זה ואחת יוצאה מכתל זה ופגעו זה בזה באמצע המבוי, אם אין ביניהם ג' פשרה, יש ביניהם ג' פסולה:

כב הניח שתי קורות זו בצד זו, ולא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח, אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח לרחבו דהינו טפח וראין בין זו לזו ג' טפחים, אין צריך להביא קורה אחרת, ואם לאו צריך להביא קורה אחרת. ויש אומרים שצריך שיהיו קרובות זו לזו בתוך טפח:

כג היתה אחת למעלה ואחת למטה, ורואים את העליונה פאלו היא למטה ואת התחתונה פאלו היא למעלה, ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מן' ולא תחתונה למטה מ' ואלא יהיה ביניהם ג' טפחים לא בגובה ולא במשך, כשרואין אותה

באר הגולה

שצד זה ועלתה זו בכונה עד שיעשו זו בצד זו. ויש פוסלים:

כד פרס על הקורה מחצלת ואינה נוגעת עד הקרקע, אם גבוהה מהארץ ג' טפחים פסולה, שהרי פסה הקורה ואינה נראית וכטלה מהיות קורה, ומחצה גם כן אינה, כיון שגבוה מהארץ ג'. אבל אם הניח קורה רחבה ונמשכת קצת למטה מ' פשרה:

כה נעץ שתי יתדות עקמות על שני פתלי המבוי ועקמיותה נוטה לתוך המבוי ונתן הקורה עליהם, ואין ביתדות טפח שהוא שעור קורה להיות נחשבים כקורה, אם אינם גבוהים מפתלי המבוי שלשה ואין בנטינתן ג' פשרה, שאנו רואים פאלו הם על פתלי המבוי וכאלו הקורה נוגעת במבוי, ואם יש בגובהן או בנטינתן ג' פסולה:

כו הא דמבוי נתר בלחי או קורה יוקא כשאינו נמוך פחות מ' טפחים מרוחים, ואלא יהא רחבו יותר מ' אמות מצמצמות, וישיהא ארכו ד' אמות מרוחות או יותר, אבל אם חסר אחד מכל אלו אין לו תקנה, אלא בצורת פתח. ואם הנה בגובה חללו יותר מעשרים אמה מצמצמות אינו נתר בקורה, אבל נתר הוא בלחי, ואם רוצה להכשירו בקורה, צריך שיעשה בה ציור וכיור (פרוש, ציור אחד בפתל מן הסיד או על שמי קורה), שעל ידי כך הכל מסתכלים בה. ואם היה גבוה יותר מכ' ויבנה בננין תחת הקורה למעטו מכ', די בכנין רחב טפח פרחב הקורה, אבל אם אינו גבוה עשרה וחוקק בו להשלימו לי', צריך

ג שם ה' וכרב הונא בריה דרב יהושע ד פנה ה שם פרב פפא פנה ו שם פרב הונא ברה דרב יהושע ז פנה ח שם מימרא דרב הונא ט פנה י משנה שם י"א כ שם בגמרא וכרבא והרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק י' ל הרא"ש שם גפי לחי העומד מאליו והרב המגיד בפרק י"ז בשם הרשב"א מ משנה שם מ"ג נ שם בגמרא פ' ובר' חזא בר אשי ס משנה שם פ"ג וכתנא קמא ע שם בגמרא י"ד ובר' אלעאי אמר רב הרא"ש והמקדכי בשם רבנו תם שם והוא הדין בפרק י"ז בשם הרשב"א פ שם בגמרא וכפרוש רש"י צ פרב חסדא שם הרמב"ם בפרק י"ז וסמ"ג ק פורבא בר רב הונא הרא"ש בשם הר"מ והספדים עמו ר משנה י"ד ש בגמרא כפרוש המשנה ת ברייתא שם א ברייתא שם ב הרמב"ם בפרק י"ז ג טור וכן כתב הגהות מימוני התדלות בשם מהר"ם וכן פרוש רבי יהונתן ד ברייתא דרבי יוסי בר' יהודה שם טור בשם הרמב"ם ה הרמב"ם שם ו טור בשם ר"מ מוטנבונג ואביו הרא"ש וכן הוא בגסס הר"ף דאין הלכה כר"י בר' יהודה ז שם בגמרא ח הרא"ש שם ודלא כהרשב"א, וכן פסק הטור ט שם ח' וכאוקימתא דרב אשי וכפרוש רש"י י שם בגמרא ה' כ משנה ריש ערובין ל שם בגמרא ג' מ משנה ריש ערובין וכרבא שם בגמרא ג' נ בית יוסף וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ז ס שם בגמרא ג' וכרב דימי וכפרוש רבי יהונתן ע שם בגמרא ד' וכרב יוסף והרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק י"ז פ שם ה' וכאב"י דכל פחות מ' לא מקרי דפן וצריך תקון כשעור משך המבוי לאב"י

לחק ד' אמות לתוף המבוי על פני כל רחבו. אין מבוי נטר בלחי או קורה עד שיהיו פתוחים לתוכו שני חצרות ולכל חצר שני בתים (ואפלו כל החצרות פתוחות זו לזו) ה"רא"ש ומדרכי (הטור), ויש חולקים בזה (בית יוסף בשם הר"ף והרמב"ם), וישלא יהא בכל פתח מאלו פחות מד' טפחים, ושיהיו דיוורים אוכלים בכל בית, שמקום הפת גורם, ואפלו היה הבית "הא' לאב והשני לבן, אף על פי שהבן מקבל פ"ס משלחן אביו ואוכל בביתו, הרי הם נדונים בשנים, ואפלו צדו א' אינו יהודי ואחד ישראל מהני. עוד צריך, בשיהא ארפו יותר על רחבו, ואם חסר א' מאלו, אינו נטר אלא בפס ארבעה או שני פסין שני משהוין או צורת פתח. הגה ויש אומרים דנוהגין האידינא לתקן כל המבואות בצורת הפתח, דכל המבואות שלנו יש להם דין חצרות (תרימת הדשן סימן ע"ד). והמנהג הפשוט במדינות אלו לתקן על ידי חבל הקשור לרחבו של מבוי, ודין חבל זה אינו קורה שהרי אין רחבו טפח, ולא מהני אלא מטעם צורת הפתח דמהני למעלה אפלו בגמי, כדלעיל סוף סימן שס"ב, ועל פ"ס לזהר להעמיד תחת החבל שני קנים גבוהים עשרה מקננים תחת החבל, ואז מהני אפלו במבוי מפלש בתורת צורת פתח או אפלו בחצר ובכל מקום שצורת הפתח מהני (ויכמו שנתבאר לעיל סוף סימן שס"ב) (דעת עצמו):

כז יחצר שארכו יותר על רחבו, דינן במבוי ונטר בלחי או קורה. הגה אף על פי שאין חצרות ובתים פתוחין לתוכו, הואיל ואינו קרוב לרשות הרבים אלא פתוח למבוי והמבוי פתוח לרשות הרבים (בית יוסף בשם תשובת מהרי"ל בשם סמ"ק):

כח "מבוי שאין ברחבו ג' טפחים אין צריך שום תקון, שהוא כסתום. ויש אומרים דכל שאין בו ד' טפחים אין צריך שום תקון:

כט מבוי שצדו אחד פלה לים וצדו אחד פלה לאשפה של רבים, אין צריך כלום,

שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות, ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון (פרוש, יבש כעין אי שנדחו המים ממנו, שנעשה ראוי לזריעה). הגה ויש חולקים וסוברים דחשישין שמא יעלה הים שרטון ואין כאן מחצה (הרא"ש ורש"י וטור המגיד):

ל מבוי שצדו אחד ארך ואחד קצר, אפלו אין צד הארך עודף על הקצר ד' אמות, אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר, אכל אם ירצה יעשה שם צורת פתח באלכסון, לתוף המבוי יכול להניח הקורה באלכסון, ומשמש בקצר כנגד הקצר ובארץ כנגד הארך:

לא להעמיד לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי, אוסרים אלו על אלו עד שיערבו יחד, ואם אין שם חצר, או שיש חצר ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי, שמן הלחי ולפנים מתרים ממנו ולחוץ אסורים. אכל אם עשו באמצע שני פסים, או פס ד' אם אינו רחב יותר מ', או שעשו צורת פתח אם הוא רחב יותר מ', אפלו אם יש חצר מהתקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תקון לראש המבוי, כל אחד יכול לערב ויהיה מתר בחלקו:

לב יזה שהקשרנו להעמיד לחי באמצע המבוי, הוא הדין להעמיד קורה באמצע המבוי. וכל זה בלש באותו חצר מבוי המכשר תורת מבוי, שלא יהא ארכו פחות מד' אמות, ושיהא ארכו יתר על רחבו, ושיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, הא לא הכי, צריך פס משהו מכאן ופס משהו מכאן או פס ד' בצד אחד:

לג מבוי שהוא רחב כ' אמות, עושה פס רחב ד' אמות ומעמידו באמצע, וחשוב כל צד מצדי הפס במבוי בפני עצמו כיון שארך הפס ד' אמות, ויתן קורה בראשו, ויצריך לזהר שתהא הקורה מנחת על הפס או תוף ג' טפחים, וצריך שיהא בכל מבוי משנים אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכל תנאי (מבוי), וימה שמן הפס עד כהל האמצעי

של מבוי יש לו דין מבוי עקם, שהרי אלו שני המבואות מתעקמים ובאמצע פתוחים בשני ראשיהם לרשות הרבים. הגה ויש אומרים דאין לו דין מבוי עקם אלא אם פ"ס מן הפס עד כהל האמצעי יותר מעשר אמות (הרא"ש ורובנו ירחם וטור):

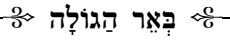
לד קוד אפטר לעשות תקון אחר למבוי שהוא רחב כ' אמות, שירחיק שתי אמות מהכהל ויעשה פס רחב ג' אמות, ויעשה פ"ס בצד השני וישאר פתח רחב עשר אמות, או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וכן יעשה בצד השני, יאו ירחיק שתי אמות ושני טפחים ויעשה פס שתי אמות וד' טפחים, וכן יעשה בצד השני, וכן כל פיוצא בזה, ובכלד שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכהל, דאם לא כן אתי אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא ומכשל לה. וצריך לזהר דלא לשבק פתחא רבא ועייל בזוטא, שאם יעשה פ"ס בטל תקון המבוי, אלא אם כן עשה צורת פתח לזוטא:

לה פ"ס זו שאמרנו שעושה פ"ס למעט רחב המבוי, אין צריך שיהא פ"ס אחד שלם, אלא בקנה קנה פחות מג' סגי, דפחות מג' כשלם דמי:

לו מבוי ששונה מתוכו ומדרון (פרוש, מקום משפ"ע) לרשות הרבים או ששונה לרשות הרבים ומדרון לתוכו, אם הולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה עשרה מתוף ארבע אמות, הרי הוא כאלו זקוף פלו ואינו צריך שום תקון (ובזה, הפל הרי כמחצה (בית יוסף):

סימן שסד - דין מבוי המפלש ויעשו כנגדו. ובו ה' סעיפים:

א מבוי המפלש בשני ראשיו לרשות הרבים או צד אחת לרשות הרבים וצדו השני לכרמלית. הגה או שני ראשיו פתוחין לכרמלית (ריב"ש סימן ת"ה), צריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן, אכל אם צדו אחד פתוח לרשות הרבים וצדו השני לחצר שאינה מערבת, אין צריך

צ שם י"ב ק תוספות ורא"ש וכפרוש רש"י ע"ד ושאר פוסקים ר כן צריך לומר שהם פסקו שאין הלכה כרב ש הרב המגיד בפרק י"ז מהלכות ערובין ת שם ובגמרא על גבי פניא ונפשטא א הרא"ש והגהות מימוני בפרק ב מהלכות ערובין מוסקנת הגמרא שם ע"ד ב שם י"ב ג שם בפרוש רש"י ד רמב"ם בפרק י"ז מהלכות ערובין מתוף הגמרא דלעיל ה רמב"ם בפרק י"ז מהלכות ערובין ונדל כרב אחלאי י"ב ו הראב"ד והרא"ש והמרדכי בשם ר"מ והוא הדין בשם הרשב"א ז שם ח ח הרי"ף והרמב"ם בפרק י"ז לפי גרסתם ט שם בגמרא ובקבא י הרא"ש בשם הראב"ד והוא הדין בפרק י"ז בשם הרשב"א כ הרא"ש שם בשם ר"מ והמרדכי ל התוספות שם כ"ט והרא"ש מ הרא"ש בשם ר"מ שם והמרדכי והגהות מימוני בפרק ה מהלכות ערובין נ הרא"ש שם מהירושלמי והוא הדין בשם הרשב"א ס שם ע שם בגמרא י פ טור בשם הרא"ש והרב המגיד בפרק י"ז בשם הרשב"א ז ואפלו בפחות מ' אמות לדידן דקיימא לן כרב דאמר תורתו כמפלש בית יוסף ק מפ"ש שם בגמרא ר הרב המגיד בשם הרשב"א בפרק י"ז מהלכות שבת ש הגהות אשרי ש הגהות מימוני פרק י"ז בשם הר"מ והמרדכי בריש ערובין ושאר פוסקים א שבת ק' (סימן שסד) א ערובין ה ברינתא וגמרא וכתנא קמא, הרי"ף הרא"ש והרמב"ם בפרק י"ז ב טור וסמ"ק בהגהות

אלא לחי או קורה בשני ראשו. הגה וכל זה, שיש לו תנאים המבארים לעיל סימן שס"ג סעיף כ"ו בדין מבוי, אבל אם אינן רק כחצר, צריך תקון חצר משני צדדיו:

ב לרשות הרבים עצמה אינה נמרת אלא בדלתות, והוא שנועלות בלילה, והיש אומרים אף על פי שאין נועלות, אבל צריך שיהיו ראויות לנעיל, שאם היו משקעות בעפר, מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויות לנעיל, ואחר שעשה לה תקון דלתות, חשובה כלה כחצר א' ואין מבואותיה צריכין תקון:

ג מבוי עקם כמין ירלי"ת, דינו כאלו היה מפלש בעקמימות, וצריך צורת פתח בעקמימותו, ובשני ראשו לכל אחד לחי או קורה, או צורת פתח בכל אחד משני ראשו, ולחי או קורה בעקמימותו. והוא עשוי כמין סח"ת, צריך צורת פתח בשני עקמימותיו ולחי או קורה בשני ראשו:

ד מבואות הפתוחים אלו לאלו ואין העקום של אחד מהם נוטה לרשות הרבים, בין שפתיחת המבוי החיצון לרשות הרבים, הרי אותו מבוי שפתוח אליו בעקמימותו חשיב כפתוח לרשות הרבים, וכן מבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כלם:

ה מבוי העשוי כנדל, דהינו למבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו וראשי השניים פתוחים לרשות הרבים, אפלו אין פתחי הקטנים שמכאן ומכאן מכונים זה כנגד זה, עושה לכל אחד במקום פתיחתו למבוי גדול צורת פתח ובראשו השני הפתוח לרשות הרבים לחי או קורה ויבמבוי הגדול, אם הוא מפלש, עושה צורת פתח מצד אחד ומצדו השני לחי או קורה, ואם הוא סתום עושה לחי או קורה בראשו

סימן שס"ה - דין מבוי שגפרין.
ובו ח' סעיפים:

א מבוי שגפרין בו פרצה מצדו ככלפי ראשו, אם נשאר עומד בראשו פס רחב ד' טפחים מתר, והוא שלא תהא הפרצה

יותר על י', ואם לא נשאר פס ד' אסור, אלא אם פן היתה הפרצה פחות מג' טפחים:

ב גפרין מצדו ישלא כלפי ראשו, שעורו כ', אפלו לא נשמיר מן הפתל ביסוד כלום, והוא דלא בקעי בה רבים (אבל אי בקעי בה רבים, אפלו לא נפרץ רק ד' טפחים, צריך לתקנו שם) (הרי"ף והרא"ש וטור):

ג מבוי שגפרין במלואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לרשות הרבים, אם לא ערכו בני חצר עם בני המבוי, חצר מתר אפלו נפרץ נגד פרצת המבוי, ואפלו בקעי בה רבים, ובלבד שלא יהא יותר מעשר, ומבוי אסור אפלו אינו כנגד פרצת החצר, דכיון שלא ערכו עם המבוי אוסרת עליו, והכונן ששוכנסו פתלי המבוי בחצר בענין שאין הגפופין שגשאריו בחצר נראין למי שעומד במבוי אבל אם נראים עולים לו משום לחי ומתר. ואם ערכו בני החצר עם בני המבוי והפרצה שבמבוי לחצר אינו מצד החצר, ופרצות החצר מצד השני אינן מכוננות כנגד פרצת המבוי, והחצר של רבים, גם המבוי מתר, אבל אם לא ערכו, או אפלו ערכו לפרצת החצר למבוי מצדו, או אפלו באמצע החצר ופרצת החצר מצד השני כנגדה, יאו אפלו אינה כנגדה והחצר הוא של יחיד, אסור. והוא נפרץ לרחבה פחותה מסאתים, או יותר על סאתים והקף לדידה, דינו כאלו נפרץ לחצר, אבל אם יתרה על סאתים ולא הקפה לדידה, הוי כאלו נפרץ לכרמלית וצריך תקון:

ד מתר להשתמש תחת הקורה ויכנגד הלחי. והנה מלי פתוח לרשות הרבים, וכל פתוח לכרמלית אסור בין תחת הקורה ובין כנגד הלחי, מפני שמצטרף לפרמלית שאצלו, שמצא מין את מינו ונעור:

ה שאף על פי שמתר להשתמש תחת הקורה, לא ישב אדם בראש המבוי וחסף בידו, שמא יתגלגל החפץ מידו לרשות

הרבים ויביאנו אליו בין שאין הכר בינו לרשות הרבים, אבל על פתח החצר מתר, בין פתוח לרשות הרבים בין פתוח לכרמלית, שיש בו הכרא:

ו אנשים היושבות על פתח המבוי ונדדין בידן אין ממחין בידן, דכיון דמידי דרבנן הוא, מוטב שיהיו שוגגות ולא מזידות:

ז מבוי שנטלו קורותיו או לחייו בשבת, אף על פי שהתר למקצת שבת אסור משום ואילף, בין פתוח לרשות הרבים בין פתוח לכרמלית. והיש מי שאומר דהני מלי בעיר שאינה מקפת חומה, אבל בעיר מקפת חומה מתר. הגה ויש לסמוך על זה ולהתיר. וכל זה, שהיה ראוי לעמד כל השבת, אבל אם היה עומד לסתר מערב שבת, אסור לאחר שנסתר. ואם ספק אם נסתר מערב שבת או לא, אזלינן לקלא (תרימת הדשן סימן ע"ג):

ח מבוי שגשפתפו בו ונשברה הקורה, אותו חצר שהערוכ מנה בו וחסרות הפתוחות לו מתרות, אבל חסרות שאין פתוחות לאותו חצר אסורות:

סימן שס"ו - דין ערוכ לחצר
שהרבה בני אדם דרים בו. ובו ט"ו סעיפים:

א חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכו, אסרו חכמים לטלטל מבתיהם לחצר עד שיערכו, דהינו שגובים פת מכל בית ובית ונותנים אותו באחד מבתי החצרות, שעל ידי כך אנו רואים כאלו כלם דרים באותו הבית וכאלו כל החצר מיוחד לאותו בית:

ב ביושבי אהלים או סכות או מחנה שהקיפוחו מחצה, אין מטלטלין מאהל לאהל עד שיערכו כלם. אבל שיא שהקיפוח מחצה אין צריכים לערב, לפי שכלם מערבים ואין אותם אהלים קבועים להם. הגה בתים שבספינה צריכים ערוכ, אף על פי שיש לספינה מחצות. ואם אין לספינה מחצות, אסור לטלטל בספינה רק בד' אמות (בית יוסף בשם שג"ל לקט). ועין לקמן סוף סימן שפ"ב וסימן ת"ה סעיף ז':

❦ פאר הגולה ❦

ג מפרש בברייתא וגמרא שצניתי לעיל ד הרי"ף והרא"ש ה הרמב"ם בפרק י"ז מסוגיא דגמרא שם אלבא דר"ן וכתב הרב המגיד שכן עקר ו שם פרב וכפרוש רש"י וכן הסכימו התוספות ורא"ש ז פנה ח שם בפרוש רש"י ט פנה י הרא"ש בתשובה כ שם בגמרא ח' וכפרוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפרק י"ז מהלכות שבת והטור ופרוש נדל הוא שרץ שיש לו שני שורות רגלים ל פנה מ פשוט מהא דצניתי בריש הסימן (סימן שס"ה א ערוכין ח' משמה רב אמי ורב אסי הרי"ף והרא"ש ב פנה ג שם ד פנה ה שם ו' ו שם ו' ז פנה רשות הרבים ח הרא"ש שם מהא דר' וירא ט' ט פנה רשות הרבים י פנה רשות הרבים כ פנה רשות הרבים ל פנה רשות הרבים מ פרוש, דנראה כמבוי ארץ ומשוח עד רשות הרבים שפגגו נ פנה רשות הרבים ס זמנין דממלין עלה ופנה לה פתים והנה לה מבוי שפלה לצדה ואסור ע תוספות בשם ר"י וכן כתב הרא"ש והטור ועין לעיל בסימן שס"ח פ שם בגמרא ח' ז פרב ורבי חזא ור' יוחנן ק שם ט' וקרבא ר שם ש שבת קמ"א ת הרא"ש שם א ביצה ל' ב משנה ערוכין צ"ד וכרבי יוסי והרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק י"ז ג שם בגמרא צ"ה ד תרימת הדשן ה מרדכי פרק ו' דערוכין והנהגות מימוני פרק ג (סימן שס"ו א ברייתא שבת ו' ב רמב"ם בפרק ח מהלכות ערוכין וכתב הרב המגיד שהוא מהירושלמי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

אפלו הם גדולים, ולא על ידי בתו אפלו אינה סמוכה על שלחנו כל זה שלא בגרה, ולא על ידי אשתו שמעלה לה מזונות או שאמר לה צאי מעשה ידך במזונותיך ואפלו יש לה בית בחצר, אבל מזכה על ידי בנו שאינו סמוך על שלחנו אפלו הוא קטן, ועל ידי בתו שבגרה ואינה סמוכה על שלחנו, ועל ידי אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפלו אין לה בית בחצר, ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר. הגה ויבדעבד סומכין על דברי המקל בערוכ. וכן גדול שיש לו אשה, אף על פי שסמוך על שלחן אביו מזכין על ידו (הנהגות אשרי והנהגות סמ"ק וכל בו), ואפלו לכתחלה. ואין צריך להודיע לאותם שזכה להם קדם השבת, אלא אם מודיעם בשבת מתר לטלטל (כל בו):

א כגני חבורה שהיו מסבין לאכל וקדש עליהם היום, הפת שעל השלחן סומכין עליה משום ערוכ, ליהוא שמסבין בבית, שהוא מקום הראוי להניח שם ערוכ, אבל בחצר לא (והוא הדין אם יש להם פת בשתפות בא' מן הבתים, סומכין עליו משום ערוכ):

ב אפטרופוס של קטן יכול לערב בעדו: יג ימצוה לחזור אחר ערוכי חצרות: יד סמברך על מצות ערוכ:

טו ע"מתי מברך, בשעה שמקבץ אותו מבני החצר או בשעה שמזכה להם. ואומר בבהדין ערוכא יהא שרא לן לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר. אם גבו הערוכ ולא ברכו עליו, אין הברכה מעבכת ומתרים לטלטל:

דאין מערבין רק בפת שלם הינו, שכל הערוכ ביחד יהיה פת שלם, ולכן נהגו לקבץ מקל בית ובית מעט קמח ועושים חלה אחת שלמה ומערבין בה (המגיד והנהגות הראב"ד פ"ק א מהלכות ערוכין), וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו. וצריך לזהר שיהא בחלה השעור המפרש לקמן סימן ס"ח סעיף ג' ואף על פי ששפתיר מן הקמח ולא נעשה מכלו חלה, אפלו הכי הוי ערוכ. ולא גרע מאלו אחד מזכה לכלם, ואדעתא דהכי נתנו קמחם מתחלה, פן נראה לי:

ז אם אחד מזכה לכלם יכול לערב בפרוסה: ח שמערבין בפת ארז ועדשים, אבל לא בפת דחן:

ט האם אחד מבני החצר רוצה לתן פת בשביל כלם, שפיר דמי, ובלבד שיוצגו להם על ידי אחר, וכשזוכה בו צריך להגביהו מן הקרקע טפח, וצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך. ויש אומרים שאף על פי שלא יזכה בפרוש למתוספים עליהם, לב בית דין מתנה עליהם. ואם נתוספו דיוורין לאחר שנתמעט הערוכ מן השעור, צריך להוסיף מחמתן:

י הכשמזכה להם על ידי אחר, לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים אפלו אם אינם סמוכים על שלחנו ולא על ידי עבדו ושפחתו הבנונים, אבל מזכה הוא על ידי בנו ובתו הגדולים אפלו סמוכים על שלחנו, ועל ידי עבדו ושפחתו העבדים אפלו הם קטנים, ועל ידי אשתו אף על פי שהוא מעלה לה מזונות, ואפלו אין לה בית בחצר. ויש אומרים שאינו מזכה על ידי בנו ובתו הסמוכים על שלחנו

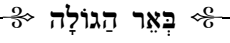
המשך הלכות שבת, סימן שסו - דין עירוב לחצר שהרבה בני אדם דרים בו

ג הבהית שמניחים בו הערוכ אין צריך לתן פת. ואין צריך שיהיה בערוכ שוה פרוטה. ואין מניחים אותו בחצר אלא בבית שראוי לדירה לאפוקי בית שער, אכסדרה ומרפסת. וצריך שיהא בו ד' אמות על ד' אמות. ואפלו הוא של קטן. ואם רגילים לתנו תמיד בבית ידוע, אין להם לשנותו ולתנו בבית אחר, מפני דרכי שלום. ואפלו קטן יכול לגבות הערוכ ולקבצו. הגה והמנהג בזמן הזה להניח הערוכ בבית הפנסת, וכן נהגו הקדמונים. ונראה לי הטעם, שלנו יש להם דין שתוף ואין צריך להניח בבית דירה. וענין לקמן סימן שפ"ו ושפ"ז:

ד צריך לתן כל הערוכ בכלי אחד. ואם חלקו ונתנו בשני כלים אינו ערוכ, אלא אם כן נתמלא האחד ואז מתר, והוא שיהיו שני הכלים בבית אחד:

ה צריך שלא יקפיד שום אחד מהם על ערוכו אם יאכלנו חבורו, ואם מקפיד אינו ערוכ, לכה צריך לזהר שלא לערב בדבר שתמן לצרף השבת:

ו אין מערבין בפרוסה אפלו היא גדולה הרבה, אבל בשלמה אפלו קטנה מאד מערבין, ובלבד שיהא בהם כל כף שיהא בהם כשעור. ומהיה, אם נוטל ממנו כדי חלת נחתום, שהוא אחד ממ"ח, מערבין בה אפלו לא היתה טבולה לחלה. ואם נפרסה וחברה בקיסם, שהכניס הקצה האחד בתוך הפת והקצה השני בתוך הפרוסה, אם אינו נפרשנפרסה, מערבין בה. הגה ויש שפרשו הא

ג שם בגמרא מ"ט ד שם וקרבה ה שם פ"ק ה ו משנה שם ז ס"ה ג' ח לפרוש התוספות על וקטן מאי טעמא ט גשין נ"ט י לפרוש רש"י על וקטן בערוכין שם כ ערוכין מ"ט ל הרב המגיד ושכן נראה מהגמרא שם ובשם רשב"א מ שם וקרוב יהודה אמר שמואל נ המרדכי והרא"ש שם ושאר פוסקים ס משנה שם פ' וכו' יהושע ע נתבאר בסימן ס"ח פ שם בגמרא פ"א צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ש שם בגמרא פ"א ת משנה שם ע"ט א שם בגמרא ב הרב המגיד בפ"ק א מהלכות ערוכין בשם הרשב"א ג ריטב"א בשם רבו ד שם ה משנה שם ו טור בשם רמב"ם בפ"ק י"א ושאר פוסקים ולא דמי למציאה בחושן משפט סימן ר"פ, דשם אין האב זוכה אלא כדי שלא תהא לו איבה פיון שבהן סמוך על שלחנו, אבל במה 19 שהאב רוצה לזכות לאחרים על ידי בנות זוכים הם לאחרים פאגז דעלמא, רמב"ן בתשובה בסימן ר"ב ז הר"ף והרמב"ם והר"ן בפ"ק ב דביצה וברבנן דפליגי עליה דר' מאיר וסב"י שיש לאשה קנן בלא בעלה, ושאר פוסקים ח הר"ש שם בערוכין ושאר פוסקים כ"ר"ב כבא מציאה י"ב ט פדמוקין לה בשלהי נדרים י טור כ ערוכין כ"ה פלשנא קמא ל שם אוקמתא דרבא מ מרדכי פ"ק ד ערוכין ב טור בסימן שצ"ה מעבדא דתרי גברי רבנן ערוכין ס"ח ס שם בטור ורמב"ם בפ"ק כ"א מהלכות ערוכין ע שם ושם פ גסח שבלי לקט צ בית יוסף

סימן שסז - אם אשה יבולת

לערב. ובו סעיף אחד:

א "אשתו של אדם מערכת לו שלא מדעתו, אפלו אם מחה בה שלא לערב ואפלו אין רגיל לערב עמהם, והני מלי כשאוסר עליהם, כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר, אכל אם הוא פתוח לשתי חצרות, באחת רגיל לצאת ולבא תדיר, שאוסר עליהם, ובאחת אינו רגיל לצאת ולבא, כרגיל שאוסר, מערכת שלא לדעתו אפלו אינו רגיל לערב, ובשאינו רגיל לצאת ולבא נמי, אף על פי שאין אוסר, אם רגיל לערב עמהם מערכת שלא לדעתו, אכל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם, אינה מערכת שלא לדעתו. וכל זמן שלא מחה בה בפרוש, אפלו אם אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר, מערכת שלא בידיעתו, דמסתמא ניחא לה, אכל אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא בידיעתו. והוא אין הפעל והאשה בעיר, יכולים בני הבית לערב שלא בידיעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר אחד, ואפלו אם היה פתוח לשתי חצרות, אם הוא רגיל לערב באחד מהם מערבין עליו, אכל אם אינו רגיל לא. אכל בני החצר אין יכולים לקח פתו מביתו לערב שלא מדעת ואחד מבני הבית, אפלו רגיל עמהם ואוסר עליהם. והיש אומרים דאין אשתו מערכת אלא שלא בידיעתו, אכל אם אומר שאינו רוצה לערב עמהם לא. והוא רגיל לערב עמהם ועכשו אינו רוצה, בני חצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו בעל כרחו, ואם אינו רגיל אינם יכולים לטל ממנו בעל כרחו, אכל היו כופין אותו בבית דין לערב עמהם. או היו בית דין יורדין לנכסיהוהגה מי שאינו רגיל לערב וערב עם בני החצר וחסר מערובו, צריך לחזר ולזכות. אכל אם רגיל לערב, הוי ערוב בעל כרחו (הרא"ש פרק הדר):

סימן שסח - אם אחר שערב

נתקלקל הערוב. ובו ה' סעיפים:

א "ערבו ואחר כך נתקלקל וקא אחד מבני החצר לחזר ולתקנו, באם בא לערב ממין

הראשון, אפלו כלה אין צריך להודיע, ונאפלו מערב עליהם משלהם, ואם בא לערב ממין אחר, אם כלה הראשון צריך להודיע להם אם מערב משלהם, ואם משלו, אין צריך להודיעם כלל. ואם לא כלה הראשון אלא נתמעט, אף על פי שמערב משלהם אין צריך להודיעם:

ב ונתוספו דיורים בחצר, אם הבית פתוח לשתי חצרות צריך להודיעם, מפני שאולי אינם רוצים לערב עם אלו:

ג הפמה הוא שעור הערוב בתחלתו, כזמן שהם י"ח או פחות, שעורו כגורגרת לכל אחד, ואם הם יותר מ"ח, אפלו הם אלף או יותר, שעורו מזון שתי סעדות, שהם י"ח גורגרות, ושהם כששה ביצים, ויש אומרים שהם כשמונה ביצים:

ד הנתמעט משעורו אחר שגכנס שבת ראשונה ונשתיר בו אפלו כל שהוא, כשר אף לשאר שבתות:

ה אם נתעפש פת הערוב ונפסל מלאכל, הרי הוא כמו שפלה לגמרי וצריך לערב מחדש: הגה ולכן נהגו לעשות הערוב חלת מצה שאינה ממנהרת להתעפש (כל בו ובית יוסף סימן ש"ד), ועוד דיוכילים לשמרה בימי הפסח ויכולים לשמר הערוב כל השנה (דעת עצמו), וזה טוב יותר מלערב כל שבת ושבת, שלא ישכחו מלערב. מיהו, אם רוצים לערב כל ערב שבת ולאכל הערוב כל שבת, הרשות בידם ועין לקמן סימן שצ"ד:

סימן שסט - באיזה אופן מקנין

הערוב. ובו סעיף אחד:

א "הנותן מעות לנחתום ואמר לו. אם יבאו בני החצר לקנות ממך כפר לערוב זכה לי בערוב שיהא לי חלק עמהם בשביל מצה זו, אינו ערוב, אפלו ערב החנוני (לכל האחרים) וזכה גם לזה עמהם. אכל אם אמר לה ערב לי, קנה ערוב. ואפלו אם אמר זכה לי, ואם נתן לו כלי בתורת קנין שיקנה לו בו, קנה ערוב. והן אם זכה לו הנחתום על ידי אחר, ואו שקנה במצה שנתן לו להם מן השוק,

קנה ערוב. ואם נתן לו מצה לבעל הבית ואמר לה זכה לי בערוב, קנה ערוב:

סימן שע - דיני שתוף בערוב.

ובו ה' סעיפים:

א "הדר בבית שער, אכסדרה ומרפסת שבחצר, אינו אוסר על בני החצר, שאינם חשובים דינה, אכל הדר בבית התבן, בבית העצים, בבית הפקר, ובבית האצרות, אוסר:

ב יבעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר והשאלין או השקינן לאחרים, ויש לו בכל אחד מהם דברים שאינם נטלים בשבת מחמת כבדן או מחמת אסור, שהם דברים שאסור לטלטלם אפלו לצורך מקומן, אין הדברים בהם אוסרים עליו ילפי שנעשו כלם כאורחים אצלו, ולפיכך גם הם מתרים להוציא מבתיהם לחצר אף על פי שלא נתנו ערוב. והוא אין הבתים שלו, לא קנייות ולא שכורות, אף על פי שיש לו בהם דברים שאסור לטלטלם, אוסרים זה על זה. הגה ויש אומרים דכל זה כשאין דיורים בחצר אלא הם, אכל כשיש דיורים אחרים ומולכים ערבין אצלם, צריכין כל אחד לערב (הרב ר' יהונתן פרק ביצד משפתין). אחד ששכר בית מן העובד כוכבים והשכיר א' מן הבירה לחברו, אם מתחלה לא שכרה אדעתא דהכי, הוי לה כאלו כל הבירה שלו והשכיר אחד מן הבתים לחברו, אכל אם שכרה מתחלה אדעתא דהכי, תנה לה שני בתים ולא מהני אף על פי שיש לאחד תפיסת יד בבית חברו. (מהרי"ק שרש מגן אברהם):

ג "המש חבורות ששבתו בטרקלין וחלקיהו במחצות, ואם עוברים כלם זה על זה, שאין פתח פתוח לחצר אלא החיצון וכלם עוברים דרך עליו, אין צריכין לתן בערוב אלא שנים הפנימיים, וכל האחרים חשובים בבית שער להם. ואם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר, הגה או שאין עוברים זה על זה, רק כל אחד יש לו פתח פתוח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר (בית יוסף), ואם המחצות מגיעות

באר הגולה

[סימן שסז] א ערובין פ' מימרא דשמואל וכפרוש התוספות הרא"ש וכפרוש הטור ב הינו בריתא דנשים שערבו וכו' שם ג הרא"ש שם ד תוספות שם ורא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ה תוספות שם כפי שפרש הרא"ש שם דבריהם ו תוספות והרא"ש שם אהא דשמואל אחד מבני המבוי שרגיל וכו' ז לשון טור ח הרמב"ם בפרק ה הלכות ערובין ט שם בגמרא י בית יוסף ושכן כתב הרב המגיד בריש פרק בענין המבוי [סימן שסח] א משנה ערובין ט' ב שם בגמרא בתרוין השני וכפרוש רש"י ג כפרוש ר' יהונתן ד משנה שם פ' ובגמרא ע"א ה משנה וגמרא ו רמב"ם סוף פרק א מהלכות ערובין ז טור בסיומן ת"ט ח משנה שם פ' ט כפרוש ר' יהונתן י הרמב"ן [סימן שסח] א משנה שם פ"א ובתקמים ב באשר הגהתי פן הוא ברש"י וכן הגיה הבית יוסף בטור ג שם בגמרא ד שם ה הרא"ש שם ו הרמב"ם פרק ו מהלכות ערובין ז שם במשנה [סימן שע] א משנה ערובין פ"ה ב שם במשנה וכו' והנה ג שם בגמרא ובריתא פ"ה ד רש"י שם והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין ה בית יוסף מדברי הרמב"ם שם ומדברי הטור ושאר פוסקים ו משנה שם ע"ב ובגמרא שם ז רש"י שם והתוספות ושאר פוסקים וכו' יותנן ע"ה ח הרב המגיד בפרק ד מהלכות ערובין בשם הרשב"א

לתקרה בתוך ג' טפחים דהוי כל אחד חדר בפני עצמו, אפלו הן של זריעות, אם בני החצר נותנים הערוב באחד משאר בתי החצר, צריך כל אחת ואחת מחבורות שבטרקלין לתן ערוב, אבל אם נתנו הערוב בזה הטרקלין, אין צריכין לתן ערוב כלל, שכלם דרים בבית זה, ובית שמניחים בו הערוב אין צריך לתן ערוב, וכן אם אין דירין אחרים בחצר, אינם צריכים ערוב. חלקוהו במחצות שאין נוגעות לתקרה, (אפלו) אם בני החצר נותנין ערוכין באחד משאר בתי החצר די בערוב אחד לכל החמש חבורות. הגה אם מקצתן עשו מחצות ומקצתן לא עשו, אותן שעשו הם מחלקים ואותן שלא עשו הם כמשפתי (המגיד פרק ד). ואם היו דירין בעליות ממש, אפלו נתנו בני החצר הערוב בטרקלין, צריכה כל חבורה וחבורה לתת ערוב. לאכל מי שיש לו מלמד או סופר בביתו, וכן תלמידים הלומדים בפני הרב ודרים בביתו כל אחד בחדרו, אפלו יש לכל א' פתח פתוח לחצר ואוכל וישן בחדרו, אינם אוסרים:

ד יאנשי חצר שהיו כלם אוכלים על שלחן אחד, אף על פי שכל אחד יש לו בית בפני עצמו, אינם צריכים ערוב, מפני שהם כאנשי בית אחד. ואם הצרכו לעשות ערוב עם אנשי חצר אחרת, ערוב אחד (לכלן) ופת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו, ואם היה ערוב בא אצלם, אינם צריכים לתת ערוב פדין בית שמניחים בו ערוב, שכל אלו הבתים בבית אחד הם חשויים. הגה וכן אם הרבה בעלי בתים אוכלים בחדר אחד כל אחד על שלחנו, אף על פי שכל אחד ישן בחדר בפני עצמו, ערוב אחד לכלם, הואיל ואין מחצה מפסקת בין מקום אכילתן הוי כחמשה ששבתו בטרקלין וכו', ואף על פי שפורסין לפעמים וילון לפניהם לצניעות לא מקרי מחצה הואיל ולא הוי שם בקביעות (ר' ירחם חלק ט"ו):

ה מי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר, מקום אכילתו הוא העקר ויש הוא אוסר. הלכך האחין שאוכלים בבית אביהם וישנים בבתיהם, אינם אוסרים, ואם נותן להם פרס ואוכלים בבתיהם, אוסרים. ויהי מלי בשנותנים בני שאר החצר ערוכין במקום אחר, אבל אם היו בני שאר החצר נותנים הערוב באחד מבתים אלו, או שאין עמהם דירים בחצר, אינם צריכים לערב:

ו זמי שיש לו ה' נשים וה' עבדים מקבלים ממנו פרס וכל אחד אוכל בביתו, וכן תלמיד המקבל פרס מרבו ואוכל בביתו, אינם אוסרים זה על זה אם אין עמהם דירין בחצר או אם הערוב בא אצלם:

ז יעשרה בתים זה לפניו מזה וכלם עוברים מזה לזה ויוצאים דרך החיצון לחצר שנים הפנימיים לכד צריכים לתן בערוב והשארו פטורים, שהשוכים כלם בבית שער:

ח שהמתארח בחצר, אפלו נתארח בבית בפני עצמו, אם לא נתארח דרך קבע אלא ללי יום או פחות, אינו אוסר על בני החצר והוא והם מתרים, בין בביתו בין בביתם, הגה ואפלו אם האורחים רבים ובעל הבית א'. ודוקא בדאיכא בעל הבית אחד קבוע דאז האורחים בטלים לגבה, אבל אורחים ביחד אוסרים זה על זה מיד (תרומת הדשן סימן ע"ו מגמרא דף ע'). ועין לקמן סוף סימן שצ"ח (ואינו יהודי המתארח, עין לקמן סימן שפ"ד):

סימן שעא - כשאחד מבני חצר נפרד משם או מת. ובו ו' סעיפים:

א אחד מבני חצר שהניח ביתו והלך ושבת בחצר אחרת, אפלו היתה סמוכה לחצרו, באם הסיח מלבו ואין דעתו לחזור לביתו בשבת, הרי זה אינו אוסר עליהם. בפמה דברים אמורים, בישראל, אבל אינו יהודי, אפלו הלך לשבת בעיר אחרת אוסר עליהם עד שישכרו ממנו מקומו, ואם הוא קרוב מהלך יום אחד, שהרי אפשר שיבא בשבת, אבל אם רחוק יותר

אינו אוסר. ה'יש אומרים, שגם אינו יהודי אם הלך לשבת בחצר אחרת אינו אוסר. וכן נראה עקר. (ואם בא האיני יהודי בשבת, עין לקמן סימן שפ"ג):

ב ישראל בן חצר זו שהלך לשבת בחצר אחרת ואין דעתו לחזור בשבת ואחר כך נמלך בשבת וחזר, אינו אוסר:

ג אחד מן השוק שהיה לו בית בחצר ומת והניח רשותו לאחד מבני החצר, אם מת מבעוד יום אין הזוכה אוסר, שהערוב שמערב על ביתו מתיר גם מה שירש ואם מת משחשכה אוסר, אף על פי שערב הזוכה עמהם אינו מועיל למה שירש אחר כך בשבת:

ד אחד מן החצר שמת בשבת, אם ערב, אפלו ירשו א' מבני השוק אינו אוסר, ואם לא ערב, אם ירשו אחד מן השוק, כל זמן שאינו בא לדור עמהם אינו אוסר, בא לדור בשבת בבית מורישו, אוסר. ואם ירשו אחד מבני החצר, אם ערב היורש והיה דר עם המוריש בבית אחד, אינו אוסר אף על פי שלא ערב המוריש, ואם לא היה דר עם המוריש אלא בבית אחר שבחצר, אוסר אף על פי שערב היורש, כיון שלא ערב המוריש. ואם מבעוד יום מת וירשו אחד מן השוק, הרי זה אוסר, והוא שבא היורש בבית מורישו בשבת:

ה מישראל וגר שהיו דרים בחצר ומת הגר מבעוד יום והחזיק ישראל אחר בנכסיו, אפלו לא החזיק עד שחשכה, אוסר עד שיבטל רשותו כשאר יורש. מת משחשכה, אין המחזיק אוסר, שבהתר הראשון עומד:

ו אחד מבני החצר שהיה גוסס, אף על פי שאינו יכול לחיות בו פיוס, אוסר עד שיזכו לו בפת ויערבו עליו, וכן קטן אוסר אף על פי שאינו יכול לאכל פזית, אבל האורח אינו אוסר, כמו שנתבאר בסימן ש"ע:

באר הגולה

ט תוספות והרא"ש שם ושאר פוסקים י בריתא שם כ תוספות שם מפשיטותא דגמרא שם והרא"ש שם ל תוספות שם והרא"ש שם והמרדכי ושאר פוסקים מ לשון פסקי הרא"ש ג לשון רמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין ס ע"ב בבריתא וכמו שפרשה רב ע משנה שם וכדמפרש לה רב והודה אמר רב פ שם במשנה צ בריתא שם ופולגתא דהנאי והלכה בדברי שניהם להקל הרא"ש בשם הר"מ והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין ק שם בעיא ונפשא ר שם מ"ח ש תרומת הדשן סימן ע"ו (סימן שעא) א משנה ערובין פרק ז ב רמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין ג שם וכו' יוסי רמב"ם בפרק ד ונתן הרב המגיד טעם לדבריו ד הרב המגיד שם שנראה פן מדברי רמב"ם ובשם אחרים והביא ראיה לזה מהגמרא ס"ב ה כרבי יהודה שם במשנה הרא"ש שם משום דהלכה בדברי המלך בערוב ו פן כתבו המרדכי שם וסמ"ג ושאר פוסקים והרא"ש לדעתו ובשם הראב"ד והוא הדין שם ז בריתא שם ע' ח הרב המגיד שם בשם רשב"א ט שם בבריתא הרב המגיד בפרק ב מהלכות ערובין ורא"ש שם י הרא"ש כ שם והרב המגיד שם ל הרא"ש שם מ בריתא שם ע' וכדמפרש לה שם בגמרא נ טור בשם הרמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא פרק ה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שעב - דיני שתפי הדירות לערוב. וכו' ט סעיפים:

א "גגין וחקצרות וקרפיפות, בלן רשות אחד הם לכלם ששבתו בתוכן, שמתר לטלטלם מזה לזה, אפלו הם של בעלים הרבה ולא ערבו יחד, מתר לטלטל מחצר לחצר אחרת או לגג או לראש כהל שביניהם, ומגג לגג אחר הסמוך לו אפלו גבוה ממנו הרבה, ומגג לקרפף שאינו יותר מסאתים, או שהקף לדירה אפילו הוא יותר מסאתים, גאו למבוי שמתקן בלחי או קורה אפלו לא ערבו בו. דואף על פי שערכו בני חצר לעצמן, דשכיחי מאני דבתים בחצר, מתר לטלטל פלים ששבתו בחצר זו לחצר אחרת, ולא חשיבן שמא יטלטל גם פלים ששבתו בבית לחצר אחרת או לגג וקרפף:

ב "קרפף יותר על סאתים שלא הקף לדירה הוי פרמלית, ואסור לטלטל ממנו לקרפף אחר, להכניס ולהוציא מזה לזה, כי אם שתי אמות בזה ושתי אמות בזה:

ג ישתי חצרות שרוצות לערב יחד להתיר אף פלים ששבתו בבתים, אין צריכות ערוב אחר, אלא הערוב שעשו כבר יולכנו אחד מבני החצר בשביל כלם ויתננו באחד מבתי חצר שניה, ואם ירצה יוליך שם אפלו פת משלו וכלם מתרים. הגה והוא שערכו בני חצרו עמו תחלה (משוכת הרא"ש סימן י"ו), או שאין צריך לערב, כמו שנתבאר סימן ש"ע (בית יוסף). והוא שערכו בני החצר השניה לעצמה. ואין בני חצר השניה צריכים פת אחר, אלא הערוב שעשו כבר, מתיירן:

ד "אין שתי חצרות יכולות לערב יחד אלא אם בן יהא פתח ביניהם או חלון שיש

בו ד' טפחים על ד' טפחים, טייהיה קצתו בתוך י' טפחים הנמוכה לארץ, ואז אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבין כל א' לעצמו. (ועין לקמן סימן שפ"ו סעיף ב, ישראלים הדרים בכ' וג' מקומות פיצד וערבו):

ה "חלון שבין שני בתים, אפלו הוא למעלה מי', אם רצו מערבין יחד, והוא הדין לארבה שבין בית לעלה, שאפלו הוא למעלה מי' אם רצו מערבין יחד, ואפלו אין שם סלם לעלות בו: הגה ומכל מקום בעינן שיהא רחבו ד' על ד' (בית יוסף). ואם עשו סריגה לפני החלון, בטל לה מתורת חלון (המגיד פרק ג):

ו "בית שבין שתי חצרות והוא פתוח לשניהם וערב עם שתיים אכל החצרות לא ערבו זה עם זה, אין לטלטל פלים ששבתו בבתים מחצר לחצר על ידי בית זה שביניהם. ליהיה בין שתי חצרות כהל גבוה י' טפחים, גאו שהיה קרקעה של אחת מהחצרות גבוה מחברו ה' טפחים ועשו עליו מחצה ה' להשלימו לעשרה, אין יכולים לערב יחד. יואם היה הכהל גבוה לשניהם י' והיו בראשו פרות, בני שתי החצרות יכולים להורידם לחצרות וכן להעלות עליו מפרות ששבתו בחצרות ולהורידם ממנו לחצר אחרת, פבין שהכהל רחב ד' או אינו רחב ארבעה, אכל פרות ששבתו בבית, אם הכהל רחב ד' אסור להעלות לו ולא להוריד ממנו, ואם אינו רחב ד' מתר (ובלבד שלא יחליפו, כדלעיל סימן שפ"ו סעיף א). ואם היה הכהל גבוה לאחת מהחצרות י' ולשניה אינו גבוה י', כגון שקרקעו של אחד גבוה משל חברו, מי שאינו גבוה לו י' מתר להשתמש בו אף בכלים

ששבתו בבית, והשני אסור להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר, והוא שיהא הכהל רחב ד', אכל יאם אינו רחב ד' מתר לשתייהן להשתמש בו אף מן הבתים, אפלו ערבה כל אחת לעצמה:

ז "נפרץ הכהל, עד י' אמות הרי הוא כפתח, והוא שלא יהא נפרץ במלואו, ואם נפרץ ביותר מעשר, חשוב כחצר אחת וצריכים לערב יחד. (וכל שפן אם אין ביניהם מחצה גבוהה י' דצריכין לערב יחד) (הרב ר' יהונתן פרק חלון):

ח "כהל שבין שתי חצרות גבוה י' לשניהם, והעמיד אצל הכהל סלם רחב ד' וכן כנגדו בחצר השניה, אפלו אין הסלמות זה כנגד זה, אם אין ביניהם ג' חשיבי כפתח. היו מפלגים זה מכנגד זה ג', אם הכהל רחב ד' עדין חשובים כפתח, ואם אינו רחב ד' לא חשיבי כפתח. באיזה סלם אמרו, כשיש בו ד' שליכות, אכל פחות מפאן לא, אלא אם בן זרועותיו ושליובותיו כבדות, שאז כבדו קובעו. יואם אין הכהל, גבוה אלא י' וזקף סלם גבוה ז' ומשהו במשך ד' אצל הכהל, מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד, כיון שלא נשאר ג' עד ראש הכהל. יעקר חוליא מראש הכהל למעטו מגבה י', אם יש בה משך ד' מהני, בין לעשותו כפתח לערב יחד בין לענגן שיכול להשתמש בכל הכהל, ואם אין בו ד' אינו חשוב כפתח לערב יחד, וכן אינו מועיל להשתמש בכל הכהל, שאינו משתמש אלא כנגד המקום שנתמעט:

ט "בנה אצטבא למטה אצל הכהל למעטו מגבה י', אם יש בה ד' ארץ במשך הכהל ויבולטת ד', מועיל להשתמש בכל הכהל, אכל אינו חשוב כפתח לערב יחד עד

באר הגולה

וסימן שעב א משנה ערובין פרק ט וכו"ש שם בגמרא צ"א ב רש"י שם במשנה וגמרא ורמב"ם בפרק ג מהלכות ערובין ושאר פוסקים ג ברייתא שם ד שם בגמרא כר' יוחנן ושמואל ה רש"י בשבת ק"ל ו ברייתא ערובין מ"ח וכפרוש רש"י שם ע"ג בפשיטותא דרבא הבעיא דאב"י ז טור ח משנה שם ע"ו ט ברייתא שם ומתניתין נמי דיקינן הכי י' שם בגמרא על זה בעיא ונפשטא כ שבלי הלקט ל משנה שם ע"ו מ טור מהא דגדוד ה' ומחצה ה' מצטרפין צ"ג וכדלעיל בסימן שפ"ב ג משנה שם ס לפרוש התוספות שם וכן כתב הר"ף ורא"ש שם ע פרות מבית זה לבית אחר דרך הכתלים כן הוא לד' האוסרים אכל הבית יוסף פסק להתר כנראה ממה שכתב לעיל בסמוך והג"ה זו היא לדעת האוסרים ולעיל בסימן שפ"ו הביא הבית יוסף שתי הדעות פ מהא דצינתי לעיל בסימן זה ז מהא דרב נחמן ע"ז ק הרמב"ם בפרק ג מהלכות ערובין ר הרב המגיד שם ש משנה שם ת כפרוש ר' יהונתן א שם במשנה ב שם בגמרא ע"ו ג שם ע"ח ד שם בגמרא ה שם בגמרא ו תוספות

שגיגע לראש הכתל, ואם אין ביה ד' על ד', אינו מועיל אפלו להשתמש בנגדו: יכפה ספסל שיש בו ד' על ד' וגבוהה כל שהוא ומעט בו גבוה מ', מתר להשתמש בנגד המעוט, ובלבד שיחברנו בטיט:

יא **ה** בנה אצטבא על אצטבא, אם יש פתחונה ד' על ד', או אם אין ביה ד' על ד' ויש בעליונה ד' על ד', ואין בין זו לזו ג' טפחים, טמנהי להתיר להשתמש עליו, אבל לא מהני למהוי פתח לערב יחד:

יב **ז** וזו היוצא מן הכתל ויש בו ד' על ד' והניח עליו סלם כל שהוא, מועיל להתיר לו תשמיש הכתל, והוא שלא תהא שליכה הפתחונה גבוהה מן הארץ ג' ולא יהא בין שליכה לשליכה ג', והוא שיעינת הסלם על גב היזו, אבל סומכו אצלו לא. יוכל זמן שאין גבוה הכתל כ' טפחים די בזיו אחד שמניחו באמצע, שהרי אין גבוה עשרה עד היזו ולא גבוה י' ממנו עד ראש הכתל, ואם הוא גבוה כ', צריך שני זיזין, אחד בתוף י' הפתחונים ואחד למעלה ממנו בתוף עשרה העליונים, שאם היה היזו גבוה עשרה לא סגי לה בסלם כל שהוא והוא שלא יהיו הזיזין זה בנגד זה שראוי להטיל סלם מזה לזה:

יג **ח** העמיד שני סלמות זה בצד זה ולא היה בשניהם משך ד', והרחיקם זה מזה פדי שיהא בשניהם ד' ומלא האויר שביניהם בקש, אינו מועיל לא להתירו להשתמש עליו ולא לערב יחד, שמקום מעמד הרגלים הוא באמצע הסלם ואין ראוי לעלות בקש. ואם העמיד הסלם באמצע והקש מן הצד, מהני בין להתירו להשתמש עליו בין לערב יחד:

יד **ט** אין הסלם רחב ד' וחקק אצלו בפתל להשלימו לארבעה, די לו שיחקק בגובה י'. ואם לא העמיד סלם כלל אלא חקק בפתל פמין שליכות של סלם לעלות בו, צריך שיחקק בכל גובה הכתל, ומועיל בין להתיר תשמיש בין לערב יחד:

טו **י** יהיה אילן בצד הכתל ועשהו סלם לכתל, אם רצו מערבין אחד, אבל אם עשהו

אשרה סלם לכתל, אין מערבין אחד, מפני שאסור לעלות עליה מן התורה, שהרי אסורה בהנאה. והרא"ש ז"ל כתב בהפך, דאילן אינו מועיל ואשרה מועלת, והוא שתהא יבשה:

טז **י** חריץ שבין שתי חצרות עמק י' ורחב ד', אין יכולין לערב יחד אפלו מלא תבן וקש כ' זמן שלא בטלו. ואם היה מלא עפר וצורות, אפלו סתמא שלא בטלו צריכים לערב יחד (ועין לעיל סימן שנ"ח סעיף ב). הגה שאי אפשר דאם מלאם בפרות סתמא בטלו לה דודרפן לעשות שם אוצר (הגהות אשרי):

יז **י** נתן עליו נסר פמין אשר משפת החריץ אל שפתו, אם הוא רחב ד' חשוב כפתח ומערבין אחד, ואם רצו מערבין שנים. הגה והוא הדין אם מלאו ברחב ד' בדבר המכטלו שם (בית יוסף). וואם נתן הנסר לארץ החריץ כמשך ד', אפלו אין בו אלא כל שהוא חשוב כפתח, שהרי מעטו מד':

יח **י** אם החריץ עמק לאחר י' ולשני אינו עמק י' או שהוא שנה לשניהם, דינו ככתל:

יט **י** אגדיש של תבן שבין שתי חצרות, אם הוא גבוה י', כל אחד מערב לעצמו. נתמעט כחול מ' צריכים לערב ביחד, וכעוד שלא נתמעט ג' אסור לשום אחד מהן לתן מן התבן לתוף קפתו בשבת להאכילה לכהמתו, ואפלו להעמידה שם פדי שתאכל אסור, אבל יכול לעמד בפניה פדי שלא יהא לה דרך לנטות אלא לשם. וולהרא"ש, אפלו כחל אסור לתן ממנו לקפתו וכן להעמיד הבהמה ביניים. במה דברים אמורים, בגדיש שבין שתי חצרות, אבל גדיש שבין שני בתים מתר להאכיל לכהמתו ממנו ביניים:

סימן שעג - דין שתי גוזזטראות בשתי עליות. וכו' סעיף אחד:

א **א** שתי גוזזטראות (פרוש, נסרים בולטים משפת תקרת העליה לרשות הרבים, רש"י) הבולטות משתי עליות זו בנגד זו ונתן

בניהם נסר רחב ד', הרי הוא כפתח ומערבין יחד. הגה ואם אין המרחק שביניהם ד', אפלו בלא נסר נמי דינא הכי (המגיד פרק ג), ואם רצו, כל אחת מערכת לעצמה. אבל אם היו זו שלא בנגד זו, שאחת משוכה למזרח ואחת למערב, אינם יכולים לערב יחד, וכן אם הייתה אחת גבוהה מחברתה, לא חשיב פתח. ויהי מלי כשמרחקות זו מזו ג' טפחים, אבל אם הם תוף ג' זו לזו, בין ברחוק בין בגובה, חשיב שפיר כפתח:

סימן שעד - נקתם בשבת פתח או חלון במקום שערב בו. וכו' ד' סעיפים:

א **א** ערבו דרך חלון או פתח שביניהם ונסתם בשבת, מתירים להשתמש דרך גבה הכתל וחוריו. ואפלו אם ערב לשנה ונסתם הפתח כחל ונסתם בשבת (ואפלו סתמה במזיד) (אגור), חזר הערוב להתרו. וולהרמב"ם אין מתר לטלטל אלא כל אחת לעצמה, אבל מזו לזו לא:

ב **ב** יהיה פתל שתי חצרות וערכה כל אחת לעצמה ונפרץ הכתל בשבת, מתרים לטלטל כל השבת כל אחד בחצרו, ואפלו פלי הבית. אבל חצר שנפרצה בשבת לרשות הרבים או לכרמלית, אסור:

ג **ג** חצר קטנה שנפרצה קדם שבת במלואה לגדולה וואין בפרצה יותר מ' אמות, גדולה מתרת להוציא פלים ששבתו בבית לחצרה אם ערכה לעצמה, וקטנה אסורה להוציא פלים ששבתו בבית לחצרה אלא אם כן ערכו יחד, והניו כשנכנסין פתלי קטנה לגדולה, יכשפתלי קטנה מפלגים ג' טפחים מפתלי ארץ הגדולה, דאם לא כן הייתה קטנה נותרת על ידי נראה מבחוץ ושנה מבפנים:

ד **ד** מג קטן שנפרץ קדם שבת במלואו לגג גדול, (קטן) אסור להעלות עליו פלים ששבתו בבית, וגדול מתר, והוא שיהיו מחצות הבית נפרות למי שעומד על הגג, אבל אם אינם נפרות, כגון שהגג בולט עליהם, הוי כרמלית, אלא אם כן פתוח לו מהבית חלון ארבע על ארבע:

באר הגולה

שם והרא"ש בשם ר"מ אהא דאצטבא על גבי אצטבא שם ז שם בנגמרא ספסל ח שם ט הרא"ש שם בשם הר"מ י שם בנגמרא ע"ז וע"ח כ שם ל שם ע"ח בעינא בנגמרא ונפשטה מ שם נ שם ע"ח בעינא דרב יוסף מרבא וכדאמר לה רבה ס כמאן דאמר בשם ר' אליעזר ואיכא דאמרי בשם ר' יוחנן שם ע משנה שם פ שם בנגמרא צ שם בנגמרא ק משנה שם ר שם בנגמרא ע"ט ש בפרוש רש"י שם וכן כתב הטור ת שם על זה א משנה שם ע"ט ב בפרוש רש"י שם וכן כתב הטור ג שם בנגמרא דחישנין דלמא שקיל טובא וממעט מצשרה וקא מטלטל בחצר האוסרת אבל הבהמה אוכלת מעט מעט ד שם ה הכי מפרש שם למתניתין דתנן אלו מאכילין מכאן וכד' ו שם ז בריתא שם ומפרש בנגמרא שם פיון דאיתא מחצות פי מפתח מנגמרא לה מלתא (סימן שעג) א משנה ערובין ע"ח ב שם בנגמרא ע"ט ג שם בנגמרא (סימן שעד) א ערובין צ"ג בעינא ונפשטא ב בפרוש רש"י שם וכן כתב הטור ג הרא"ש שם ד בפרק ג מהלכות ערובין ד שם צ"ג וכשמואל הסקמת הפוסקים ו דאי בששבתו בחצר אפלו מחצר לחצר נמי ז משנה שם צ"ב ח בית יוסף דאלו בשבת פיון שהתרה התרה פדלעיל ט משנה שם ד' ט"ו י שם בנגמרא ט' כ כזה ל דהנה אמרין חזינן פאלו ראשי הכניסה של פתלי הקטנה סניפין לב' פתלי ארץ הגדולה מ משנה שם צ"ב נ שם בפרוש רש"י ס שם בנגמרא אלא דרב ע כן כתב הרא"ש שם

סימן שעה - מה הם הדברים השרויים בקצור שאינם אוסרים. ובו ד' סעיפים:

א "מרפסת שהוא דרך לעליות הפתוחים לה, ועומדת בקצור ועולים לה בסלם ובני העליות יורדים ממנה לקצור ועוברים לרשות הרבים, אינם אוסרים על בני הקצור, דסלם תורת פתח עליו, והוי כשתי חצרות ופתח ביניהם, שאם רצו מערכים יחד ואם רצו כל אחד מערב לעצמו, ובלבד שיערכו כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המתרת במקומה:

ב "אם לא ערכו יחד ויש בקצור תל או עמוד שהוא משתף בין שניהם, אם אינם גבוהים י' טפחים יהרי אלו נחשבים בין הקצור ובין המרפסת ושניהם אסורים להוציא שם כלים שבפתים, ואם הם גבוהים מקרקעית הקצור י' טפחים (ובתוף עשרה למרפסת) (טור) וזהם בתוף ד' טפחים למרפסת, בני מרפסת מתרים לפי שתשמישו (להם) פנתת מלבני הקצור, ואם היו רחוקים מהמרפסת ד' טפחים או יותר אף על פי שגבוהים י' (מן הקצור ותוף י' למרפסת) (טור) יהרי אלו בכלל הקצור והמרפסת, לפי ששניהם אפשר להשתמש בהן על ידי זריקה, לפיכך שניהם אסורים להוציא שם כלים ששבתו בפתים עד שיערכו:

ג "היתה מצבה ד' טפחים לפני המרפסת, אין המרפסת אוסרת על בני הקצור, שהרי נחלקה מהם:

ד "זיזים היוצאים מהפתלים, כל שהוא למטה מ"ו טפחים יהרי זה נחשב מהקצור ובני הקצור משתמשין בו, וכל שהוא בתוף י' טפחים העליונים הסמוכים לעליה, אנשי עליה משתמשין בו, והנשאר בין י' התחתונים עד תחלת י' העליונים מן הזיזין היוצאים, שניהם אסורים בו, ואין משתמשין בהם בכלים ששבתו בפתים אלא אם כן ערכו:

סימן שני - בור ובאר שבין שתי חצרות. ובו ד' סעיפים:

א "בור שבין שתי חצרות ואין ביניהם פתח או חלון שיוכלו לערב, או שיש ביניהם ולא ערכו, אין ממלאים ממנו בשבת אלא אם כן עשו מחצה י' למעלה מן המים, וצריך שיהיה טפח מן המחצה יורד בתוף המים. ואם היתה המחצה פלה בתוף המים, צריך שיהיה טפח יוצא ממנה למעלה מן המים כדי שתהיה נפרת רשות זה מרשות זה. וכן אם עשו על פי הבור קורה רכה ד' טפחים, זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצד האחר. הגה ודוקא אם בא למלאת בכלים של בית, אבל בכלים של חצר לא בעינן שום תקון, דהא חצרות רשות אחת הן, כדלעיל סימן שע"ב (הגהות מימוני פרק ט"ו):

ב "באר שבאמצע השביל בין שני פתלי חצרות, אף על פי שהיא מפלגת מכתל זה ד' טפחים ומכתל זה ד' טפחים, שניהם ממלאים ממנה ואין צריך זיזים על גבן, שאין אדם אוסר על חברו דרך אור. הגה ודוקא כשאין החצרות פתוחות לשביל רק בחלונות (טור והמגיד פרק ג מהלכות ערוכין). ויש אומרים דאם אין מפלגים ד' אוסרים אפלו בכהאי גוונא (בית יוסף בשם רש"י):

ג "שתי חצרות וביניהם ג' חרבות, כל אחד מתר באותה שאצלו להשתמש בה דרך חלונות על ידי זריקה, והאמצעית המתרת לשניהם. ואם היו שלשתן סמוכות לבתים, ושהיתה האמצעית כנגד השתים כשלישה ראשי זנזון, כל אחד מתר בחרבה שאצלו, והשלישית הקרובה לשתי החצרות אסורה לשתייהן:

ד "בית הכסא שבין שני בתים ולא ערכו יחד, רשות שניהם שולטת בו ואסורים (ועין לעיל סימן שנה"ה):

סימן שני - דין שתי עליות זו כנגד זו הפתוחות לקצור, ובו סעיף אחד:

א "שתי עליות הפתוחות לקצור זו כנגד זו, ואחת עשתה גמא בקצור כדי לשפך

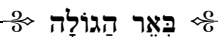
בקצור שאין בה ארבע אמות מימה והשניה לא עשתה, אם ערכו יחד, שתייהן מתרות לשפך מימה, ואם לא ערכו יחד והאחת ערכה לעצמה והשניה לא ערכה כלל, זו שלא ערכה אסורה ושערכה מתרת, ובלבד שלא תשפך להדיא בגמא, אלא תשפך בעליה והם יורדים לגמא הגה דכחו בקצור שאינה מערכת שרי (טור). והוא הדין אם הקצור יותר מד' אמות ושתייהם מתרים כפי האי גוונא ואין צריכים לגמא (בית יוסף):

סימן שעה - דין חצרות הפתוחות זו לזו. ובו ה' סעיפים:

א "שלוש חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, וערכה כל אחת מהחיצונות עם האמצעית והחיצונות לא ערכה יחד, החיצונות אסורות זו עם זו, והאמצעית מתרת עם כל אחת מהן והן מתרות עמה. גמא דברים אמורים, כשנתנה אמצעית ערכה בזו וערכה בזו או שנתנו החיצונות ערוכין באמצעית בשני פתים, אבל אם נתנו שתי החיצונות ערוכין באמצעית בבית א', שלשתן מתרות זו עם זו:

ב "שתי חצרות זו לפניו מזו ופנימית פתוחה לחיצונה והחיצונה למבוי ויש לפנימית דריסת רגל על החיצונה, אם ערכה פנימית לעצמה ולא החיצונה, או שערכה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהחיצונה ולא ערב, פנימית מתרת והחיצונה אסורה. ערכה החיצונה ולא פנימית, או שערכה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהפנימית ולא ערב, שתייהן אסורות. ערכה כל אחת לעצמה, כל אחת מתרת בקצרה:

ג "ערכו ביחד ונתנו ערוכין בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא ערב, שתייהן אסורות עד שיכבטל רשותו. ואם נתנו ערוכין בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא ערב, שתייהן אסורות, אבל אם שכח אחד מן החיצונה ולא ערב, פנימית מתרת:

[סימן שעה] א הטור מדברי רש"י בערוכין במשנה דלקמן ב משנה שם פ"ג ג טור ד שם בגמרא פ"ד וברב ה הרמב"ם והרב המגיד בפרק ד מהלכות ערוכין ו שם במשנה פ"ג ז שם ח רמב"ם בפרק ד מהלכות ערוכין מהא דשמואל ערוכין ט' ט בריהא שם פ"ד וברב [סימן שני] א משנה ערוכין פ"ו ב שם בגמרא וברב הנהיה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ג ושאר פוסקים ג שם ד שם פ"ה וכפרוש הרמב"ם בפרק ג מהלכות ערוכין ה שם ו דכיון ששניהם אינם יכולים להשתמש באמצע אלא בנריקה ולא בטלטול אין אדם אוסר על חברו דרך אור שאין לו עליו תשמיש אלא באויר ז פנה חרבה . . חרבה חצר חרבה חצר ח דשניהם משתמשים בה דרך שלשול, ורשות שניהם היא ט הגהות פרק ט מהלכות שבת [סימן שני] א משנה ערוכין פ"ח ב שם בגמרא פ"ט ג תוספות רא"ש שם [סימן שעה] א משנה ערוכין פ"ה וכו' שמעון ב שם מ"ז ג שם בגמרא מ"ה ד דמניא אמצעית כאלו דרה בהם ואין דיורי חיצונים באמצעית ה שם בגמרא ו דהשתא לא מחברין חיצונים בהדדי ז משנה שם מ"ה ובגמרא ח דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ט שם במשנה ובגמרא י דכיון דערוכה אצלה יכולה להסתלק מהחיצונה דאמרינן לתקוני שתפתח ולא לעוותי, וסוגרת הדלת ומשתמשת לעצמה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רשותם, שיבטל כל אחד מהם רשותו לכל בני החצר, בין אם מבטלין לרבים שערכו, ובלבד שכל אחד מהם יבטל לכל אחד, בין אם מבטלין לאחד שלא ערב, אבל אין מבטלין לשנים שלא ערכו, בין אם מבטלין רבים וערכו בין אם הוא יחיד שלא ערב, שהרי אף לאחר שיבטלו להם הם שנים, ואחד אוסר על חברו. ונאפלו אמר לאחד אני מבטל לך על מנת שתחזור ותבטל לחברך, אינו מועיל:

סימן שפא - דיגי המבטל רשותו ועבר והוציא. וכו' ז' סעיפים:

א "המבטל רשותו והוציא אחר כך מביתו לחצר, בשוגג אינו אוסר, במזיד אוסר, שהרי חוזר מבטולו שבטל. בואם החזיקו בו כבר, שהוציאו מבתיהם לחצר או שהכניסו מחצר לבתיהם, אינו יכול לחזור מבטולו. ג' לרש"י אין חזקה מועלת אלא אם כן החזיקו משחשכה:

ב י"ג בטול רשות מחצר לחצר, הלא שנא שתי חצרות ופתח ביניהן וערכו כל אחת לעצמה ולא שנא ערכו יחד, יכולה כל אחת לבטל רשותה לחברתה להיותה מתרת להשתמש בה ולא היא, לא שנא שתי חצרות זו לפניו מזו ולא ערכו אלא החיצונה לבדה, שפנימית אוסרת על החיצונה, יכולה לבטל לה רשותה שלא תשתמש ולא תעבר עליה אלא בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מתרת, או אם ערכו יחד ונתנו ערוכין בחיצונה ושכח אחד מהפנימית ולא ערב יכול לבטל רשותו, דהיגו שיבטל רשותו לכל אחד מבני הפנימית וגם לכל אחד מבני החיצונה ויהיה הוא לבדו אוסר וכלם מתרים:

האחרים, אוסר עליהם. מה בתקנתם, יבטל להם רשותו, שיאמר רשותי מבטלת לכם או קנויה לכם, ג' ואין צריך לקנות קנין סודר, ויכול לבטל אף משתחשף. ה' ואם דר עם ד' או ה' צריך לבטל לכל אחד ואחד, שיאמר רשותי מבטלת לך ולך. וי"ג אומרים שדי שיאמר רשותי מבטלת לכלכם. י"אם בטל רשותו סתם, לא בטל אלא רשותו שיש לו בחצר, הלכך הם מתרים להוציא מבתיהם לחצר, וגם הוא, שהוא אורח בעלמא, אבל אסורין להוציא מביתו לחצר, וגם הוא. וי"ג אומרים שצריך לנעל ביתו כדי שלא יבא להוציא באסור, ולא יפתחונו אלא בשרוצה לצאת ולבא וינעלנו מיד אחר צאתו ובוואו:

ב ט"א בטל להם גם רשות ביתו, מתרין בין הוא בין הם להוציא לחצר, מביתו בין מבתיהם:

ג אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשפירו, י"ג אומרים שמועיל כמו בטול, י"ג אומרים שאינו מועיל:

ד לאם בני החצר שערכו מבטלים רשותם לאחד שלא ערב, הוא מתר להוציא מביתו לחצר ולא מבתיהם (אם לא שבטלו בפרוש גם רשות ביתם) (בית יוסף), והם אסורים אף מבית לחצר, מ' ולא אמרינן שיהיו כאורחים, שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד. ויהוא הדין אם היו שנים לבד ובטל אחד מהם לחברו, המבטל אסור אף בשל חברו, וחברו מתר אף בשל עצמו, וכן רבים שלא ערכו שנתנו רשותם לרבים שערכו, לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים, ורבים אינם נעשים אורחים אפלו אצל הרבים ולא היחיד אצל היחיד. וי"ג שכתו שנים ולא ערכו, יכולים לבטל

המשך הלכות שבת, סימן שעח - דין חצרות הפתוחות זו לזו

ד "אם יחיד דר בפנימית ויחיד בחיצונה או שנים בחיצונה וערכו, אין היחיד שבפנימית אוסר על החיצונה. הגה והוא הדין רבים שהם יחיד, ואין צריך לערב בדרך שנתבאר לעיל סימן ש"ע (המגיד פרק ד):

ה ג' חצרות זו לפניו מזו ויחיד בכל אחת, אף על פי שרבים דורסים בחיצונה אינם אוסרים, שכל אחת מתרת במקומה. ואם היו ב' בפנימית ולא ערכו, הרי הם אוסרים על היחידים שבאמצעית ושבחיצונה. זה הכלל, רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, ורגל המתרת אינה אוסרת שלא במקומה:

סימן שעט - דיגי חצרות ובתים ביניהם. וכו' ב' סעיפים:

א "שתי חצרות וג' בתים ביניהם פתוחים זה לזה ורוצים לערב יחד, חצר זה בא דרך בית שאצלו ונתן ערוכו בפית שבאמצע וכן עושה השניה, ומתרים בשלשמן, שכל בית שאצל החצר חשוב לו כבית שער ואין צריך לתן פת, והאמצעי הוא בית שמניחין בו ערוכ ואין צריך לתן פת:

ב "שתי חצרות ושני בתים ביניהם ולא ערכו יחד אלא כל אחת לעצמה, ובא בן חצר זה דרך בית שאצלו והניח ערוכו בפית שאצל השני, וכן עשה השני, שגם הוא הניח ערוכו בפית הסמוך לחצר האחרת, ולא קנו ערוכ, שכל אחד הניח ערוכ בפית שער של חצר אחרת:

סימן שפ - דיגי בשול רשות. וכו' ד' סעיפים:

א "אחד מבני החצר ששכח ולא ערב עם

באר הגולה

כ שם במשנה ל שם בגמרא וכשמואל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערוכין [סימן שעט] א גמרא ערוכין ע"ה ב שם ע"ו בעיא ונפשטא [סימן שפ] א משנה ערוכין ס"ט ב שם ובסימן פרק ב ג ברייתא שם ד שם במשנה ובבית הלל ה שם בגמרא דף ע' בעיא ונפשטא ודף כ"ו וכרבנן ו טור וכתב הרב המגיד שכן משמע מדברי רש"י (בדף כ"ו) ושלשון הרמב"ם בזה צריך תלמוד ז משנה וגמרא ס"ט לרבנן דקמא לן קותיהו ח הרא"ש שם וכדפרש רש"י ט פשוט שם בגמרא כ"ו ונאפלו לרש"י י הרא"ש בריש פרק הדר וכן פתח הטור כ ה"ר"מ והמרדכי בפרק הדר, וכן נוטים דברי הרמב"ם בפרק ב' מהלכות ערוכין ל משנה שם ס"ט מ שם בגמרא נ הרב המגיד בפרק ב מהלכות ערוכין ס משנה ובריתא שם ס"ט וע' ע פשוט שם בגמרא דף ע' מיתורא דמתניתין [סימן שפא] א משנה בערוכין ס"ט וכו' יהודה הסקמת הפוסקים ב ברייתא שם וכו' יהודה ולא כר' יהודה דמתניתין דהלכה פדברי המקל בערוכ ג טור בשם רש"י בדף ס"ח ד גמרא ס"ו וכרבי יוחנן הסקמת הפוסקים ה שם משמעות הגמרא

ג יוש בטול רשות בחרבה, שאם היו שני פתים וחרבה ביניהם שהיא של שניהם ושכחו ולא ערכו, יכול אחד לבטל רשותו לחברו ולהיותו מתר בו:

ד יוש בטול רשות מבית לבית, שאם היו שני פתים ופתח ביניהם ולא ערכו, אחד מבטל רשות לחברו ואפלו המבטל מתר להוציא מביתו לבית חברו, אבל אינו יכול להוציא מבית חברו לביתו, שאז הנה חוזר ומחזיק ברשות שבטל. וכן אם יש לו חדר פתוח לביתו ובטל רשות ביתו, אסור להוציא מהחדר לביתו. הגה ויש אומרים דאין לבטל מבית לבית אלא אם כן ישאיר לעצמו חדר אחד שלא בטל, ואז מתר להקניס אפלו מבית חברו לביתו, וטוב להחמיר לכתחלה (בית יוסף בשם רבנו ירחם ורבנו תם והגהות ממוני פרק ב מהלכות ערובין):

ה שני פתים בשני צדי רשות הרבים והקיפום אינם יהודים מחצה בשבת בענין שיש ביניהם כמו חצר ששני פתים פתוחים לו והרי הם אוסרים זה על זה, אינם יכולים לבטל כל אחד לחברו:

ו כיושר מבטל רשות, שאם לא ערב מורישו ומת בשבת והיורש בא לדור בחצר לאוסר, יכול לבטל רשותו:

ז מבטלין וחוזרין ומבטלין, כלומר, שמבטלים רשותם בני חצר זו לבני חצר אחרת או לאחד מבני חצר עד שיוציאו מה שירצו, וחוזרין ומבטלים לאותם שבטלו להם עד שיוציאו גם הם מה שירצו:

סימן שפב - אם דירת אינו יהודי מעבבת בערובו. ובו כ' סעיפים:

א הדר עם עכו"ם בחצר אינו אוסר עליו, עד שיהיו ב' ישראלים דרים בשני פתים באוסרים זה על זה, אז העכו"ם אוסר עליהם. ואינו מועיל שיקבטל העכו"ם רשותו, אלא צריך שישפירו ממנו. הגה וישאיר להשאל או השאל ביתו לאינו יהודי אינו אוסר עליו, דלא השפיר או השאל לו ביתו כדי שיאסר עליו (המגיד פרק ב'), אבל אם הבית של אינו יהודי ושכרו ישראל ממנו ואינו יהודי דר בבית

עמו, אין שכירות הבית מועיל לענין שכירות הערוב (אור ורוע). וישאיר להשאל או השכיר בית לחברו (במקום שדרים אינם יהודים), אף על פי שיש לו תפיסה בבית לא מהני, וצריכים לשכר מאינו יהודי (בית יוסף בשם משנה פסוק):

ב אם בטלו הישראלים רשותם לאחד מהם כדי שישב ביחודי אצל האיני יהודי, אינו מועיל:

ג אם אין לאינו יהודי דריסת רגל על הישראלים אינו אוסר, כגון שתי חצרות הפתוחות זו לזו ואין להם דריסת רגל זה על זה, ובחצר אחד דר אינו יהודי ובחצר אחר דרים ב' ישראלים או יותר, מכניסין ומוציאין מחצר זו לחצר זו בשבת דרך חלון שביניהם ואין צריך לשכר מהאינו יהודי:

ד השוכר מן האיני יהודי סתם, מועיל, ואין צריך לפרש לו שהוא להתיר הטלטול, ואין צריך לכתב שום כתיבה על השכירות:

ה שוכרין מאינו יהודי אפלו בפחות משנה פרוטה: ומתיר לשכר ממנו בשבת (מרדכי ריש פרק הדר) (ועין לקמן סימן שפ"ג):

ו כל זמן שאין האיני יהודי חוזר פי מועיל השכירות, ואפלו לזמן מרבה: ואינו יכול לחזר משכירתו עד שיחזיר הדמים (בית יוסף בשם רש"י פרק הדר):

ז אם שכרו מהאינו יהודי לזמן ידוע לכשיכלה הזמן צריך לחזר ולשכר שנית, וצריך לחזר ולערב, דאין ערוב ראשון חוזר ונעור:

ח אם שכרו מהאינו יהודי לזמן ידוע ובתוך הזמן השפיר האיני יהודי דירתו לאחר, די בשכירות הראשון:

ט ה' הדרים בחצר, אחד שוכר מהאינו יהודי בשביל כלם:

י אם שכרו ממנו בעל פרוהו אינו מועיל, אף על פי שהיה רגיל להשפיר מקדם:

יא אבל מאשתו או משכירו ולקטו שוכרים אף על פי שהוא מוחה, (ושכירו של

שכירו ולקטו של בעל הבית הוא כשכיר בעל הבית עצמו) (ריב"ש סימן תכ"ז):

יב אם אינו רוצה להשפיר, יתקרב לו אחד מבני החצר עד שישאיר לו רשותו שהיא לו רשות להניח בו שום דבר, דהוה לה כשכירו ולקטו, וימשפיר שלא מדעת האיני יהודי. ויש אומרים שאין צריך להשפיר, אלא נתן ערובו ודין:

יג אם יחד לו מקום בבית שמשאיר לו, פיון שאינו כשלוהו בכל הבית לא מהני:

יד ששכרו משכירו ולקטו לזמן, אף על פי שסלקו תוך הזמן מהיות שכירו ולקטו, מתרים עד תם הזמן. אבל אם שכרו ממנו סתם, פיון שסלקו נתבטל השכירות. הגה והוא הדין אם שכרו מגזבר המלך ונסתלק לגמרי מן המלך. אבל אם לא סלקו רק מן הגזברות ועדין אוכל פרס המלך, עדין מקרי שכירו ולקטו ויכול לשכר ממנו, ולכן גם שכירות הראשון עדין קיים (בית יוסף בשם תשובת רשב"א):

טו אם ישראל ואינו יהודי דרים בבית אחת, צריך לשכר מהאינו יהודי ולערב עם הישראל. הגה אם יש לכל אחד דירה בפני עצמו, והוא הדין ב' (אינם יהודים) הדרים בכהאי גונא בבית א', צריך לשכר (משנייהם) (בית יוסף בשם הגהות אשר"י):

טז אם יש לאינו יהודי ה' שכירים או לקיטים ישראלים דרים בביתו, אין דירתם חשובה דירה שישאירו זה על זה (דשכירות של אינו יהודי אינו אוסר אם שכרו מבעל הבית) (בית יוסף):

יז ישתי חצרות זו לפני מזו וישאיר ואינו יהודי בפנימית וישאיר בחיצונה, או שישאיר ואינו יהודי בחיצונה וישאיר בפנימית, ש'אפלו אינו יהודי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה, אוסר ויש מי שאומר שאפלו אינו יהודי בפנימית וישאיר אחד בחיצונה אוסר:

יח אינו יהודי שהשפיר ביתו לחברו אינו יהודי, אם נשאר לו שום תפיסה בבית, שיש לו רשות להניח שם שום כלים, יכולים לשכר ממנו, ואם לא נשאר לו שום תפיסה, באם יכול המשפיר לסלק

באר הגולה

ו שם וכו' יוחנן הסקמט הפוסקים ז תוספות בשם רש"י אעבדא דהמן בר ריסקא וכן פסק הרא"ש והטור ח טור והגהות ממוני בשם סמ"ק וסמ"ג ט שם י ברייתא שם ע' כ שם וכרב נחמן הסקמט הפוסקים ל על פי מה שנתבאר בסימן ש"ע"א מ שם וכרב הסקמט הפוסקים וכן פתב רמב"ם בפרק ב מהלכות ערובין [סימן שפב] א משנה ערובין ס"א וכו' אליעזר בן יצקב בגמרא שם ס"ב ב מאבאר בסימן ש"ע"ב מי הם שאינם אוסרים ג שם בגמרא ס"ד בעבדא דהמן בר ריסקא ד הרא"ש בתשובה ה שם פ"ה וכרב ששת וכפרוש התוספות בשם הערוך ו שם הו ז הרא"ש והמרדכי בריוש פרק הדר בשם ר"מ הדר בשם ר"מ והגהות ממוני בפרק ב מהלכות ערובין ח תשובת הרמב"ן סימן ר"ז ט שם י שם בגמרא ט"ו כ הכי משמע בדר ס"ג בעבדא דהמן בר ריסקא ל פשוט מההוא עבדא וכן פתב הרשב"א בתשובה מ פשוט מההוא עבדא שם ס"ד נ רמב"ם בפרק ב' מהלכות ערובין והרשב"א בתשובה וסמ"ג ט טור ורבנו ירחם ע שם ופ' הרשב"א בתשובה צ תוספות ס"ד מהא דר' יוחנן בירושלמי שם ק בבלי ס"ד ר שם בגמרא ס"ה ש שם ת הרמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין א שם בגמרא ב שם מעבדא דריש לקיש ותלמידו רבי חנינא

השוכר תוך זמנו יכולים לשכר ממנו, ואם לאו אינו מועיל אלא אם כן ישפרו מהשוכר. הגה והוא הדין איש אחר שיש לו תפיסה בבית יכולים לשכר ממנו, דלא גרע משכירו ולקוטו (בית יוסף בשם ריב"ש סימן תכ"ז):

יט יחצר שישאל ואינו יהודי דרים בה ובית אחד של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהם, אינו יכול לערב עמו דרך החלון שביניהם כדי להוציא פליו דרך בית שכנו הפתוח לחצר, אבל אם פתח פתוח ביניהם, מתר. וי"ש מי שאומר דאף אם פתח פתוח ביניהם אסור:

כ יחצר שישאל ואינו יהודי שרויים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו ערוב דרך חלונות, אף על פי שהם מתרים להוציא מבית לבית דרך חלונות, הרי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחים מפני האינו יהודי עד שישפיר. הגה ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם פתחים מיחדים, צריכים לערב ולשפר רשות מן האינו יהודי בעל הספינה או להקליעו בשכר הספינה (בית יוסף בשם שבלי לקט). וענין לעיל סימן שס"ו סעיף ב':

סימן שפג - פשאין האינו יהודי בבית אינו מעצב. ובו סעיף אחד:

א "אינו יהודי הדר עם שני ישראל ואין האינו יהודי בביתו, אינו אוסר ועין לעיל סימן שע"א, ויערב ויהיו מתרים. בא האינו יהודי בשבת, אוסר והערוב בטל, ומיהו, יכולים לשכר ממנו בשבת ואחר כך יבטל האחד לחברו ויהיה החיד מתר, וכל שכן אם מת העובד פוכבים בשבת, שיבטל אחד לחברו ויהיה החיד מתר:

סימן שפד - אינו יהודי אכסנאי אם מעצב. ובו ב' סעיפים:

א "אינו יהודי הנכנס לשם אכסנאות, אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר לעולם, ואם נכנס ברשות, אם הוא רגיל לבא אוסר מיד, ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר שלשים יום:

ב יאנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים, בין בחזקה בין ברצון, אם יש לבעלי בתים באותן מקומות שנכנסו האינם יהודים כלים שאסור לטלטלם בשבת, אינם אוסרים עליהם:

סימן שפה - דין צדוקי וכותי בערוב. ובו ד' סעיפים:

א "צדוקי הרי הוא פישאל ומבטל רשות, אבל ערוב אינו מועיל פיון שאינו מודה בערוב:

ב יכותי הרי הוא כשאר עמים ואין לו תקנה אלא בשכירות:

ג ישראל מומר לעבודת אלילים או לחלל שבתות בפרהסיא, יאפלו אינו מחללו אלא באסור דרבנן, הרי הוא כעובדי אלילים. ואם אינו מחלל אלא בצנעה, אפלו מחללו באסור דאורייתא, הרי הוא פישאל ומבטל רשות:

ד ישראל שהמיר והיו לו בתים בשכונת ישראל שערכו לכל השנה, אם אין לו פתח אחר כלל, הוא אוסר בכל שבת שחל לאחר שהמיר, אבל אם יש לו פתח אחר לשכונת האינו יהודי, אפלו הוא פתח קטן שלא היה רגיל בו מתחלה, דוחין אותו אצל פתח הפתוח לשכונת האינו יהודי:

סימן שפז - דיני שתוף בערוב. ובו ט' סעיפים:

א "אסרו חכמים לטלטל מן החצרות למבוי, והתירוהו על ידי שתוף, בשגובין פת או דבר אחר ממניי מאכל מפל חצר וחדר ונותנים אותו באחד מן החצרות, ואנו רואים כאלו פתוח כל המבוי לאותו חצר. וימפני שאינו אלא לשתף החצרות, יכולים לתנו באויר החצר או בבית שאין בו ד' על ד', ואין צריך לתנו בבית, רק שיהיה במקום המשתמר, הלכך אין נותנים אותו באויר המבוי (ועין לעיל סימן שס"ו):

ב "ישאלים שדרים בג' מקומות חלוקים ודלתות כל אחד מהמקומות נעולים בלילה והשמש גובה קמח מפלם, אינו מועיל להם להשתתף, ששתוף מבוי צריך

שיהיה מנח פתח פתח שבמבוי, ואלו שנבדלים זה מזה ורחוקים אין שתופן אחד ואין מבואיהן כאחד. הגה ואם ערכו במקום א', אין האחרים שלא ערכו אוסרים עליהם, הואיל ואין להם דריסת הרגל זה על זה, פי אין כל העיר חשוכה כמבוי א' אף על פי שישבין בהקף חומה אחת (בית יוסף סימן שצ"ב בשם תוה התנופה):

ג יבכל משפטי ערובי חצרות ושעורו, ושאשתו מערכת בשבילו, ושמערכין שלא לדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר א', ושקטן יכול לגבותו, ושכחול אחד לזכות לכלם (ושאם היו שתפין אין צריך לערב), כך דיני שתוף: הגה ואפלו היה משתף עם שכניו בסחורה, לזה ביין ולזה בשמן, אין צריך להשתתף, והוא שיהיה בכלי אחד (טור סימן שס"ו):

ד ימשתתפין בכל מיני מאכל, ויאפלו ד' וה' מיני מאכל מצטרפין למזון שתי סעודות:

ה יבכל מיני מאכל משתתפין, חוץ מגדגדניות שהקשו לזרע, ותכלין ופולין יבשים, ולא בעלי בצלים שלא גדלו ארך זרת, ולא בכמהין ופטירות ולא בכפניות, ולא בעדשים, ולא בחטים ושעורים, ולא בגרם שהוא בשיל ולא בשיל, ולא במים לבדם ולא במלח לבדו, אבל אם ערכם יחד משתתפין בהם. וי"ש אומרים דדוקא כשנתן לתוכן שמן. וי"ש אומרים שיערבין בתכלין:

ו יבכל דבר שרגילים ללפת בו את הפת, שעורו ללפת בו פת הנאכל לשתי סעודות, וכל שאין מלפתין בו הפת, שעורו כדי לאכל ממנו שתי סעודות. ובשר חי לא הוי לפתן, וצריך כדי שיאכל ממנו שתי סעודות, אבל צלי הוי לפתן, ושעורו ללפת בו שתי סעודות. חמץ הוי לפתן, וכן יין מבשל, אבל יין חי לא הוי לפתן, ושעורו שתי רביעיות, וכן שעור שאר משקים:

ז ימשתתפין בשני ביצים, אפלו חיים, כבב' רמונים, בה' אפרסקים, בליטרך ירק בין חי בין מבשל, בפולים לחים כמלא היד, בתפוחי יצר מלא הקב:

» באר הגולה «

ג שם ע"ד גבי מימרא דרב והנה אמר רב וכפרוש רש"י שם ד התוספות והרא"ש שם בשם ר"י ה לרש"י שם ו הרמב"ם בפ"ק ב' מהלכות ערובין כפי פירושו במימרא דלעיל וכתב הרב המגיד אף על פי שיש לאחרונים בזה שיטה אחת דינו של רבנו אמת ופרושו נראה [סימן שפג] א מעבדא דרב תנינא בר יוסף וכו' בההוא פונדק כפרוש רש"י שם בנסתאות שלפנינו ערובין ס"ה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ק ב' מהלכות ערובין [סימן שפד] א וירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש אמנתיתין דאנשי חצר וכו' ס"ט ב תשובת הרשב"א ג כרבי יהודה במשנה פ"ה [סימן שפה] א משנה ערובין ס"א ובגמרא בפרוש המשנה וכו' שמעון בן גמליאל, הרא"ש בשם ר"מ והרמב"ם בסוף פ"ק ב ב פשוט גריש חלין ד' ג בריתא ערובין ס"ט ד תוספות והרא"ש והמקדכי שם וכן דעת רש"י ה הרשב"א בתשובה [סימן שפז] א מדברי רמב"ם בפ"ק א ושנוי בריתא שבת ו' ובפרוש רש"י שם ב משנה ערובין כ"ו ובריתא פ"א ג בריתא וגמרא פ"ה ובפרוש רש"י שם ד בריתא ס"ה ג' ה הרשב"א בתשובה ו ממשמעות המשנה ע"ז ז צינתי גריש הסימן ח ממשנה פ"ה פ"ה י"ג והובא בערובין כ"ט וגמרא שם ט שם בגמרא כ"ה י שם בגמרא כל זה וכן כתב הטור ושאר פוסקים כ תוספות והגהת אשר"י ל רמב"ם בפ"ק א' מהלכות ערובין וסמ"ג מ שם בגמרא כ"ט: ג שם בגמרא ס בריתא לענין מעשר עני וכן לערוב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

עבד יתור וברך עליו הוי ברכה לבטלה (דעת עצמו ותשובת מהר"ם שהביא הביית יוסף):
סימן שפח - דין אם לא ערכו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי. ובו סעיף א' אהד:

א אם לא ערכו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי, מתר לטלטל בכל המבוי פלים ששבתו בתוכו, בין ערכו חצרות עם הבתים בין לא ערכו. יולקח רבנו משה בר מ'מון, דוקא בשלא ערכו חצרות עם הבתים, אכל אם ערכו חצרות עם א אין מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות: **סימן שפח - אינו יהודי שגיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף. ובו סעיף א' אהד:**
א אינו יהודי הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה או לקרפף, אפלו אין בו אלא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אינו אוסר על בני מבוי אפלו מכניס ומוציא גמלים וקרונות דרך המבוי כל היום, שחפץ יותר באותו שפתוח לו מאחוריו לבדו שיש לו אויר, והוי פתוח למבוי כמו שאינו רגיל, שאינו אוסר, והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים, אכל אם אין בו אלא סאתים, קטן הוא ולא ניחא לה בה. וישאל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושכח ולא ערב, אם הקרפף יותר מסאתים, אוסר, לפי שאינו ראוי לו ואינו מסתלק מן המבוי, ואם הקף לדיירה, אפלו יותר מסאתים אינו אוסר פנין שראוי לו. ויש מי שאומר דאדרבה, אם הקף לדיירה, אפלו בית סאתים אוסר, שפנין שהקף לדיירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי:

פנין שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שתף עמם, ויש רוח לאחרים שעל ידי זה יהיו מתרים, כופין אותו על מדת סדם:
סימן שפז - שתפין במבוי צריכין לערב בחצרות. ובו סעיף א' אהד:

א המשתתפין במבוי צריכים לערב בחצרות כדי שלא ישכחו התינוקות תורת ערוב, שהרי אין התינוקות מכירים מה נעשה במבוי, לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת, סומכין עליו ואין צריך לערב בחצרות, שהרי התינוקות מכירים בפת. ויש אומרים שאם לא ערכה כל חצר לעצמה אין סומכין על השתוף, אכל כשכל חצר ערכה לעצמה ואחר כך נשתתפו במבוי ולא ערכו דרך פתחים שביניהם, מתרים להשתמש בחצרות שבמבוי דרך פתחים שביניהם, שסומכים על שתוף במקום ערוב, ואם ערכו דרך פתחים שביניהם ולא נשתתפו במבוי, מתרות להשתמש החצרות במבוי, שסומכים על ערוב שערכו החצרות דרך פתחים במקום שתוף. הגה ויש אומרים דסומכין אשתוף במקום ערוב אפלו לא נשתתפו אלא ביין, וכן סומכין אערוב במקום שתוף (הרא"ש והמדרכי פרק הדר וטור). ולעיל סימן שס"ו סעיף ז בהג"ה כתבתי דאנו נוהגין לכתחלה שלא לעשות רק שתוף אהד בקמח, ונראה לי הטעם, כי ערוב שלנו שכל אהד מבני החצר נותן לשתוף הוי כערוב ושתוף ביחד ולכתחלה אין לעשות יותר, והא שהצריכו שתוף וערוב הינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשתוף, רק החצר ערכו ביחד ואהד מבני החצר נתן לשתוף, אכל בכהאי גונא לכלי עלמא אין עושין רק שתוף א, ואי

המשך הלכות שבת, סימן שפז - דיני שיתוף בעירוב

ח "משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לגזיר ביין ולישראל בתרומה. וכן פ' (הנודר) מאכל זה או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהיני דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו, אכל אם נדר או נשבע שלא יהנה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):

ט אמר על כפר היום חל ולמחר קדש או קונם, משתתפין לו בה, שפין השמשות עדין לא נתקדשה ודאי וראויה היתה מבעוד יום, אכל אם אמר היום קונם ולמחר חל, אין משתתפין לו בה, שאינה ראויה עד שתחשף. החצר הפתוח לשני מבואות ושתף עם כל א' מהם, מתר עם כל א' מהם לטלטל ממנו לחצר ומחצר לתוכו, ואסור לטלטל פלים ששבתו במבוי זה למבוי האחר דרך החצר. ואם לא שתף עם שום אהד מהם, אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבא בחל דרך עליהם, אוסר על שניהם, ואם הוא רגיל עם האהד ועם השני אינו רגיל, אותו שרגיל אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר. ואם שתף עם אותו שאינו רגיל, התר הרגיל לעצמו אם שתפו ביניהם. וכן אם היה רגיל עם שניהם ושתף עם אהד מהם, מתר השני, שהרי סלק עצמו ממנו. ואם המבוי שרגיל בו שתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שתפו והוא לא שתף לא עם זה ולא עם זה, דוחים אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מתר,

באר הגולה

ע משנה שם כ"ו וכתנא קמא הרא"ש והרמב"ם בפרק א מהלכות ערוכין פ' שם בגמרא ל"ו בעיא ונפשטא ר משנה שם מ"ה לענין חצרות וכו' שמעון ומשמע בגמרא מ"ט שהוא הדין לחצר שבין ב' מבואות ש שם בגמרא וכן פתב הרמב"ם בפרק ה מהלכות ערוכין ת טור א שם בגמרא [סימן שפז] א בריהא ערוכין פ"א וכו' מאיר ב שם וכמאן דאמר פת פלי עלמא לא פליגי ג פרוש רש"י שם ובתוספות ע"ב ושאר פוסקים ואין דעת הרמב"ם בן בפרק א ובפרק ה [סימן שפח] א שבת ק"ל ודלא כמימרא דרב שם ב בפרק ה' מהלכות ערוכין וכתב [סימן שפט] א ערוכין ס"ו מימרא דאמוראי ב טור בשם רש"י [וכן פתב הרב המגיד בריש פרק ה מהלכות ערוכין ושפן משמע מדברי הרמב"ם שם ג תוספות בשם ר"י שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

סימן שצ - מבוי שצדו אחד אינו יהודי
וצדו אחד וישראל. ובו ב' סעיפים:
א "מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד
ישראל, ובית של ישראל אחר אצלו
פתוח לרשות הרבים ולא למבוי, וחלון
בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול
לערב דרך החלון שביניהם להוציא כליו
למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח
למבוי, אבל אם פתח ביניהם, מתר. ויש
מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם:

ב "מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד
ישראלים, והיו חלונות פתוחות מחצר
לחצר של ישראל וערכו כלם דרך חלונות,
אף על פי שנועשו פאנשי בית אחד
ומתרים להוציא ולהכניס דרך חלונות,
הרי אלו אסורים להשתמש במבוי דרך
פתחים עד שישקרו מן האיני יהודי:

סימן שצא - דין בטויל רשות לאותן
ששקחו לערב. ובו ב' סעיפים:

א "ככל משפטי בטויל למי ששכח ולא ערב
בחצרו, כן הוא במבוי, שאם שכחה חצר
אחת ולא נשתתפה, מבטלת רשותה
לשאר בני המבוי או הם לה אף על פי
שהם רבים, שבני החצר גבי מבוי
חשובים כיהודי בחצר. וככל משפטי
ישראל בחצר עם האיני יהודי, כן הוא
במבוי או בעיר, שאין אסור לטלטל
במבוי או בעיר המקפת חומה עד שיהיו
שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, אבל
חצר אחת לא, אפלו אם הרבה בתים של
ישראל פתוחים לתוכה, והוא שתהא
העיר מקפת חומה לדידה, וסתם עירות
הן מקפות לדידה, וסתם מבצרים אינם
מקפים לדידה. וכשיש שתי חצרות של
בתי ישראל בעיר, הצריכים לשכר מפל
חצר וחצר של אינו יהודי ואין מספיק
במה שישכר משר העיר. הגה ויש אומרים
דדוקא לענין להוציא ולהכניס לרשות אינו
יהודי, אבל לטלטל במבוי יכול לשפר מן
השר, שהרי דרך המבוי הוא של השר ויכול
לסלק כל האינם יהודים משם (ריב"ש סימן
תש"ו). בפמה דברים אמורים, בשר שאין
הבתים שלו יוגם אין לו רשות להשתמש

בבתי בני העיר כלל, אפלו בשעת
מלחמה, אבל במקום שכל צרכי העיר
אינם נעשים אלא על פי השר או הממנה
שלו, ודאי ששכירות מהשר ההוא או
משכירו ולקוטו מהני, שהרי יש לו רשות
להשיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני
העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם:

ב "ישראלים הדרים בחצר יהודי בעיר של
אינם יהודים שהיא מקפת חומה, ועברו
יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו
בחצר אחרת, אינם אסורים עליהם,
דאורח אינו אסור, ומתרים לטלטל בכל
העיר (ועין לעיל סוף סימן ש"ע):

סימן שצב - דיני ערובין בעיר.
ובו ח' סעיפים:

א "עיר שהיתה קנין יחיד, אפלו נעשית של
רבים, משתתפים כלם שתוף אחד
ויטלטלו בכל המדינה, וכן אם היתה של
רבים ויש לה פתח אחד, משתתפים כלם
שתוף אחד. אבל אם היתה של רבים ויש
לה שני פתחים, שהעם נכנסים בזה
ויוצאים בזה, אפלו נעשית של יחיד אין
מערבין את פלה, אלא מניחין ממנה
מקום א' אפלו חצר אחת ובית לתוכה,
ומשתתפין השאר, ויהיו אלו משתתפין
כלם מתרים בכל העיר חוץ מאותו מקום
ששירו, ויהיו אותם הנשארים מתרים
במקומם בשתוף שעושים לעצמם, ואם
היו הנשארים רבים, אסורים לטלטל
בשאר כל העיר, ודבר זה משום הכר
הוא, כדי שידעו שהערוב התיר להם
לטלטל בעיר זה שרבים בוקעים בה,
שהרי במקום שנשארו ולא נשתתף עמהם
אין מטלטלים בו אלא אלו לעצמן ואלו
לעצמן. ואם רצו לערב מבוי מבוי בפני
עצמו כל שכן דמהני, דאין שיור גדול
מזה. הגה וצריך שיעשו ביניהם שני פסין
של שני משהויין אם הוא רחב עשר אמות,
וביתר מ' צריך צורת פתח. (טור):

ב "עיר של רבים שיש לו פתח אחד וסלם
במקום אחר, מערבין את פלה ואין צריך
שיור, שאין הסלם שבחומה חשוב בפתח,
ואפלו העמיד הרבה סלמות זה בצד זה

עד רחב י', לא חשיב פתח. ואם יש
לה שני פתחים ויש אשפה לפני אחד
מהם, כאלו אין שם אלא פתח אחד:

ג "הבתים שמניחים אותם שיור, אף על פי
שאינם פתוחים לעיר, אלא אחוריהם
לעיר ופניהם לחוץ, ואפלו הוא (רק בית
אחד, אפלו) בית הבקר או בית התבן שאין
צריך לערב, עושים אותם שיור ומערבין
את השאר:

ד "עיר שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי
אחד, הרי זה אוסר על כלם, ואם בנו
מצבה על פתח המבוי אינו אוסר עליהם.
לפיכך, עיר שהיתה קנין יחיד, אפלו
נעשית של רבים, אין מערבין אותה
לחצאין, אלא או פלה או מבוי מבוי,
ובונה כל מבוי ומבוי מצבה על פתחו אם
רצה לחלק רשותו מהם, כדי שלא יאסר
על שאר המבואות:

ה "במה דברים אמורים שאין מערבין אותה
לחצאין, בעיר מקפת חומה גבוה י'
טפחים ויש לה דלתות, אבל אם לא
היתה העיר פלה מלשרת במחצות ובאו
להכשיר חציה ולערכה, הרשות בידם:

ו "זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין
הינו לומר שאין לחי וקורה מועיל
לסלקם זה מזה, אבל בפס ארבעה או
בשני פסין שני משהויין, נחלקים אלו
מאלו ומערבין לחצאין. ואם הוא רחב
מעשר אמות, עושה צורת פתח. הגה או
יעשה מחצה גבוה י' לפתח מבואו (טור).
יש אומרים, הא דעיר של יחיד אסור לחלק
הינו לארפה, מאחר דשניהם צריכים לילף
לרשות הרבים שבתוכה, אבל לרחבה ואלו
יוצאים בשער זה ואלו יוצאים בשער זה
ואין להם דריסת הרגל זה על זה, מערבין
לחצאין ועושין תקון ביניהם, כמו שנתבאר
לעיל סימן ש"ג דעד י' מהני לחי או קורה
וביתר מעשרה צורת הפתח (הגהות מיוני
פרק ה מהלכות ערובין והרא"ש והטור):

ז "עיר של רבים ונתממטה ועמדה על
חמשים דיורים, אין צריך שיור:
ח "המזכה בשתוף לכל בני העיר, אם ערכו
כלם ערוב אחד אין צריך להודיעם,

❦ באר הגולה ❦

וסימן שצ] א ערובין ע"ד וצניתי לעיל בסימן שפ"ב ב רמב"ם בפרק ה מהלכות ערובין ועין במה שצניתי לעיל [סימן שצא] א משנה ערובין על גבי ובגמרא שם
ב גלומר וקמא לן דאין מבטלין רשות לרבים שלא ערכו כמבאר בסימן ש"ע ג הרא"ש ריש פרק הדר ורבנו ירמיה בספרו ד תוספות ה טור והמרדכי בשם ר"מ והכל
בו וצניתי מוצא הדין לעיל בסימן שפ"ב ו בית יוסף וכן כתב הרשב"א בתשובה ז הרב המגיד בפרק ב מהלכות ערובין ושאר פוסקים ח בית יוסף [סימן שצב] א משנה
ערובין ג"ט וכפרוש הרמב"ם כפי מה שצניתי בסימן שפ"ה סעיף ד' ב שם בגמרא דף ס' ג הרב ר' יהונתן בפרושו שם ד שם בגמרא ג"ט משמה דרב נחמן ה שם
ס' משמה דשמואל ו שם ג"ט בעבדא דר' זיקא ז שם ס' בעבדא דבני קננאי ח רמב"ם פרק ה מהלכות ערובין מהא דעביד דקה ג"ט ט הרב המגיד בפרק ה ושפן
כתב רמב"ן ושפן משמע מלשון רמב"ם בבאור י הרא"ש שם ושפן כתב התוספות וכן כתב ר"מ כ רבנו ירמיה מבריתא דר' יהודה בגמרא שם ס' ל הרמב"ם בפרק ה
מהלכות ערובין

שזכות הוא להם. מדין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר, או מי שהלך לשבת בעיר אחרת, או אינו יהודי שהיה עמהם בעיר, דין הכל פדינם בחצר ומבוי:

סימן שצג - דין ערוב ביום טוב שחל בערב שבת ודין בין השמשות לערב. וכו' ג' סעיפים.

א אין מערבין ערובי חצרות ושתופי מבואות ביום טוב שחל להיות בערב שבת. ואם שכח ולא ערב מערב יום טוב ונחלו שני ימים טובים ביום החמישי ויום ששי, יערב ביום טוב על תנאי, שיאמר אם היום חל י'הא זה ערוב ואם היום קדש אין בדיברי בלום, ולמחר יאמר אם היום קדש הרי ערבתי מאתמול ואם היום חל י'הא זה ערוב. והני מלי כב' ימים טובים של גלויות, אבל כב' ימים טובים של רשות הרבים לא, ידיקומא אריכתא דמנא (ועין לקמן סימן תקכ"ח):

ב אחד ערובי חצרות ואחד שתופי מבואות ימערבין אותם בין השמשות, והאפלו אם כבר קבל עליו תוספת שבת. ויש אוסרים אם קבל עליו תוספת שבת:

ג יערב לשנים, לאחד מבעוד יום ונאכל הערוב בין השמשות ולאחד ערב בין השמשות, שניהם קנו ערוב, שלאותו שנאכל ערובו בין השמשות אנו חושבים אותו לילה ולאותו שהניח ערובו בין השמשות חושבים אותו יום. האכל אם ערב עליו בין השמשות ונאכל ערובו בין השמשות, אסור:

סימן שצד - ספק ערוב מה דינו. וכו' ג' סעיפים:

א ספק ערוב, כגון ספק אם היה קנים בין השמשות אם לאו, מתר, והוא שהיה לו חזקת פשרות, כגון שהניח שם וארע בו ספק, אבל אם לא היה לו חזקת פשרות, כגון ספק אם הנח שם אם לאו, לא:

ב יוצריף שהיא הערוב בין השמשות במקום שראוי לטלו, הלכך, אם נפל עליו גל ואינו יכול לטלו בלא מרא וחצינא, אסור: הגה והערוב אין צריך להיות קנים רק

בין השמשות (טור), ויכול לאכלו כשודאי השכה (הגהות אשרי ומרדכי פרק בכל מערבין). ויש לבצע עליו בשחרית בשבת (מנהגים), ודוקא במקום שנוהגים לערב כל ערב שבת, אבל צדיף טפי לערב על כל השנה בפעם אחת, כדלעיל סימן שס"ח (בית יוסף):

ג נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קדם שחשכה, אם אי אפשר להוציא הערוב אלא אם כן עשה המלאכה גמורה בין השמשות, הרי זה כמי שאבד ואינו ערוב, שהרי אי אפשר לאכלו:

סימן שצה - דינו ברפת ערוב. וכו' סעיף אחד:

א מצוה לחזור אחר שתופי מבואות. ומכרך עליו על מצות ערוב ואומר בזה השתוף יהיה מתר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצרות למבוי (ומהם לבתים) (בית יוסף בשם שגלי לקט) בשבת. אימתי מכרך עליו, בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי או בשעה שמוכף להם: הגה ואם נבו אותו לשם ערוב ושכחו ולא ברכו עליו, הוי ערוב, כי אין הברכה מעפכת (אגור ושגלי לקט. עין סוף סימן שס"ז):

הלכות תהומין

סימן שצו - דין ארבע אמות שיש רבץ אדם בשבת. וכו' ב' סעיפים:

א שבו איש תחתיו, מכאן שכל אדם יש לו כד' אמות בכל מקום, אפלו יצא חוץ לתחום. ומודדים לכל אדם באמה שלו. ואם היה ננס באבריו, נותנים לו ד' אמות בנינוניות של כל אדם, שכל אחת מהן ו' טפחים. הגה ואלו ד' אמות מודדין לו מנחוחות והוא באמצען (טור). ויש אומרים דמתר להלך ד' אמות לכל צד, אבל לטלטל אין לו רק ד' אמות עם אלכסונו, כמו שנתבאר לעיל סימן שמ"ט (טור בשם הר"ה והמגיד פרק י"ב בשם רשב"א):

ב בכל מקום שקדש עליו היום, אם הוא מקף לדיירה, אפלו אין בו עתה דיוורין חשוב כלו כד' אמות, והוא אינו מקף לדיירה, עד סאתים חשוב כלו כד' אמות.

באר הגולה

ואפלו שבת בתל גבוה ובקמה קצורה ושבלים מקיפות אותה, חשיבי כארבע אמות עד סאתים:

סימן שצז - דין שביבת הנהיר ובליו ומהלך אלפים אמה. וכו' י"ח סעיפים:

א כל אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח, חוץ מד' אמותיו או מהמקום ששבת בו:

ב יקדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות (בינוניות) (טור) שהם תחום שבת:

ג יבשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביום טוב אלא אלפים אמה לכל רוח, כך כליו ובהמתו אין יכול שום אדם להוליכם חוץ אלפים אמה של בעליהם. והוא ערבו בעליהם לרוח אחת, אין שום אדם יכול להוליכם לרוח האחרת אפלו פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים לילך הגה ועין לעיל סוף סימן ש"ה אם מתר למסר בהמה לאינו יהודי במקום שיש לחוש שיוציאנה חוץ לתחום:

ד המוסר בהמתו לבנו, הרי הוא כרגלי האב:

ה ימסרה לרועה, אפלו נתנה לו ביום טוב, הרי היא כרגלי הרועה. והוא מסרה לשני רועים הרי היא כרגלי בעליה, מפני שלא קנה אחד מהם:

ו השור של פטם, כרגלי מי שלקחו לשחטו ביום טוב. וכן אם שחטו בעליו ביום טוב ומכר בשרו, כל אחד מהלוקחים מוליק מנתו למקום שהוא הולך:

ז שור של רועה, כרגלי אנשי אותה העיר:

ח כפלים המיחדים לאחד מהאחים שבבית הרי הם כרגליו, ושאינן מיחדים, אין יכולים להוליכם אלא למקום שפלהם יכולים לילך:

ט לשנים ששאלו חלוק, זה לילך בו שחרית וזה לילך בו ערבית, לא יוליכו אלא למקום ששניהם יכולים לילך, ואם ערב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב, לא יזוהו ממקומו:

מ שם [סימן שצג] א ברייתא ביצה ט"ז וכתנא קמא ב שם בגמרא ז' וברבא וכמו שכתב הר"ף והרא"ש שם ג שם ד משנה שבת ל"ד ובגמרא בפרוש המשנה ופרוש רש"י ותוספות שם ושאר פוסקים ה טור בשם ר' שמריה והמרדכי גם בשם ר' יואל ו שם במרדכי בשם מקצת תלמידי ויחזור בו הרב ז מימרא דרבה בשבת ל"ד וערבין מ"ו ח רבי יונה שם בשבת [סימן שצד] א משנה ערובין ל"ה וברבי יוסי וברי שמעון ב משמעות הגמרא שם ל"ו ג שם במשנה הנזכרת ד משנה שם לד ה באוקמתא דאביי ורבא שם ועין בסימן ש"ד סעיף ז' פרטי הדגין [סימן שצה] א סימן זה צניתי לעיל בסוף סימן שס"ו [סימן שצז] א ברייתא ערובין מ"ח ב כתנא קמא במשנה שם מ"א הר"ף והרמב"ם בפרק י"ב וכ"ז ג צניתי לעיל סימן שמ"ט סעיף א' וב' ד פשוט שם סעיף א לרבנן דקיימא לן כותיהו ה ברייתא ג' לענן השוכת שם והוא הדין למערב וכן כתב הרב המגיד בשם הרשב"א [סימן שצז] א משנה ערובין מ"א ומ"ה ופשוט בכמה מקומות ב שם בגמרא מ"ב ג משנה ביצה ל"ו ובגמרא שם ד שם ל"ו ה משנה שם ל"ו ז שם ברייתא וכו' דוסא ז שם במשנה ובגמרא בפרוש המשנה שם ובפרוש רש"י וכן כתב הטור ח שם מימרא דשמאל ל"ו ובגמרא שם ט ט' רמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב י שם ל"ח כ משנה שם ל ברייתא שם ל"ו

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ה כ"כ בית דירה שהוא יוצא מהעיר, אם היה בינו ובין העיר ע' אמה ושני שלישים, שהוא צלע בית סאתים המרובעות, או פחות מזה, הרי זה מצטרף לעיר ונחשב ממנה, וכשמודדו לה אלפים אמה לכל רוח, מודדו חוץ מבית דירה זה. הגה ויש אומרים שאין מתחילין למדוד מיד מן הבית, אלא מותחין חוט על פני רחב העיר נגד הבית ומרחיקין משם שבעים אמה ושירים ומתחילין, וכן בכל מקום שמודדו (טור), וכן נראה לי להקל:

ו היתה בית קרוב לעיר בע' אמה ובית שני קרוב לבית הראשון בע' אמה ובית שלישי קרוב לשני בע' אמה, וכן עד מהלך כמה ימים, הרי הכל כעיר א', וכשמודדו מודדו מחוץ לבית האחרון, והוא שיהיה בית דירה זה ד' אמות על ד' אמות או יותר. וכן בית הפלגה של בו בית דירה לחזנים, ובית תפלה של אינם יהודים שיש בו בית דירה לכהנייהם, והאצרות שיש בהם בית דירה, והגשר והקבר שיש בהם בית דירה, ושלש מחצות שאין עליהם תקרה ויש בהם ד' אמות על ד' אמות, והבית הפנוי פים, וישתי מחצות שיש עליהם תקרה ומעויבה, ומערה שיש בגן על פיה ויש בה בית דירה כל אלו מצטרפין עמה אם היו בתוף ע' אמה ושירים, ומאותו הבית היוצא רואים כאלו חוט מתוח על פני כל העיר ומודדו חוץ מאותו החוט אלפים אמה, אבל שתי מחצות שאין עליהם תקרה אף על פי שדרים ביניהם, והגשר והקבר ובית הפלגה של אינם יהודים והאצרות שאין בהן בית דירה, והבור והשית והמערה והשוקף ובית שבספינה, כל אלו וכיוצא בהם אין

הסעדה יכול לילך בו, אלא אם כן זכה להם מערב יום טוב על ידי אחר במנות אלו:

סימן שצח - דין היאך מודדו אלפים אמה. ובו י"א סעיפים:

א הכא למדד אלפים אמה של תחום העיר, אם היתה העיר אריקא וקטינא או שהיתה מרבעת ולא לרבע העולם, הואיל ויש לה ד' זוויות שוות מניחים אותה כמות שהיא ומודדים לה אלפים אמה לכל רוח מד' רוחותיה:

ב היתה צגלה, עושין לה זוויות ורואים אותה כאלו היא בתוף המרבע, ומודדו חוץ מצלעות אותו מרבע אלפים אמה לכל רוח, שנמצא משתכר הזוויות. וכן אם היתה העיר משלשת או שיש לה צלעות רבות, מרבעים אותה ואחר כך מוציאים חוץ למרבע אלפים אמה לכל רוח:

ג יכשהוא מרבעה, מרבעה ברבע העולם, כדי שתהא כל רוח ממנו משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכונת כנגדם:

ד היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד א', רואין אותה כאלו פלה רחבה. והיתה עשויה כמין גם או כקשת, אם יש בין שני ראשיה פחות מד' אלפים אמה מודדו לה מן היתר, ורואין את כל הרחב שבין היתר והקשת כאלו הוא מלא בתים, ואם היה בין שני ראשיה ד' אלפים, אין מודדו לה אלא מן הקשת. הגה ויש אומרים מן המקום שנתקצר שם הקשת, שאין בו ד' אלפים אמה. וכל זה, שיש בין הקשת והיתר יותר מאלפים, אבל אם אין ביניהם אלפים, מודדו בכל ענן מן היתר, וכן נראה להקל (הגהות מימוני פרק כ"ה מהלכות שבת והרא"ש וטור):

המשך הלכות תחומין, סימן שצז - דין שבינת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה

י משנים שלקחו בהמה בשתפות ושחטוה ביום טוב, אף על פי שלקח כל אחד מנתו, הרי כל הבשר פרגלי שניהם, אבל אם לקחו חבית של יין וחלקוה ביום טוב, חלקו של כל אחד מהם פרגליו:

יא יהשואל פלי מחברו מערב יום טוב, אפלו לא לקחו עד הלילה, הרי הוא פרגלי השואל. ואם שאלו ממנו ביום טוב, אף על פי שדרפו לשאלו ממנו בכל יום טוב, הרי הוא פרגלי המשאל:

יב האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעסטה ותבלין לקדרתה ביום טוב, הרי העסה ותבשיל פרגלי שתייהן:

יג לקח מחברו ביום טוב גחלת, לא יוליכנה אלא פרגלי הנותן, אבל אם הדליק גר או עץ משלהבת חברו, הרי הוא פרגלי זה שהדליק:

יד פבור של יחיד הרי הוא פרגלי בעליו, ושל אותה העיר פרגלי אנשי אותה העיר, ושל הפקר פרגלי הממלא:

טו נהרות המושכים ומעינות הנובעים, הרי הם פרגלי הממלא. והיו באים מחוץ לתחום לתוף התחום, ממלאים מהם בשבת ואין צריך לומר ביום טוב:

טז מלא מים מבור של הפקר לצורך חברו, הרי הם פרגלי הממלא:

יז מי שהיו לו פרות מפקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו וערכו בני אותה העיר לבא אצלו, לא יביאו לו מפרותיו, שפרותיו פמוהו. כמה דברים אמורים, כפשיחד להם קרן זווית, אבל אם לא יחד להם, הרי הם פרגלי זה שהם מפקדים אצלו:

יח ימי שזמן אצלו אורחים ביום טוב, לא יוליכו בגדם מנות למקום שאין בעל

באר הגולה

מ בריתא שם וקרב, הרי"ף והגאונים ורמב"ם בפרק ה' מהלכות יום טוב נ משנה וגמרא שם ס משנה שם ע משנה שם פ משנה שם צ בריתא שם ק פפרוש הרא"ש וכן איתא בתוספות וכן דעת הר"ן ר רמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב וכתב הרב המגיד שהוא סמוגיא דפרק מי שהוציאוהו מ"ו ש שם בגמרא וקרב ששת, כתב הר"ן שכן נראה דעת הר"ף ודעת הרמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב ת משנה שם א הכי מפרש לה שם בגמרא אלבא דרב דקמא לן קותה ב שם בגמרא וקרב ג משנה שם [פינן שצח] א בריתא ערובין נ"ה ובגמרא שם ב משנה שם ג"ב ובריתא נ"ה ג רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ד בריתא שם ה בריתא שם ו בריתא שם ז שם בגמרא וקרב הונא פן דעת הר"ף והרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ח משנה שם ובפרוש רש"י שם ובגמרא נ"ה ט רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת מצבא דהוי אחי לבי כנישתא דדנאל שם כ"ד י בריתא שם נ"ה כ בעיא שם ולא נפשטה ופסק רמב"ם בפרק כ"ח לקלא ל שם בבריתא דר' חיא וגמרא שם מ שם בבריתא

מצטרפין עמה. הגה ואם היו שני בתים כאלו נגד העיר, דינם כעיר העשויה כקשת (טור):

ז יהיו שתי עירות זו סמוכה לזו קמ"א אמות ושליש, כדי שיהיה ע' אמות ושירים לזו וע' אמה ושירים לזו, חשובים שתייהם כעיר אחת, ונמצאת כל עיר מהן מהלכה את כל העיר השנייה וחוצה לה אלפים אמה. הגה וכן חומת העיר שנפרצה מב' רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ"א אמה ושליש, דינו כסתם (טור). אבל בית אחד, אפלו גדול הרבה, אין לו דין עיר לתת לו ע' אמה ושירים (תוספות והרא"ש פרק פיצד מעברין וטור):

ח ה' ג' פורים משלשים, אם יש בין האמצעי ובין כל א' מהחיצונים אלפים אמה או פחות מכאן (מלבד רחב העיר האמצעי) (טור) ובין שנים החיצונים רפ"ג אמות פחות שלישי כדי שיהיה בין כל אחד מהם ובין האמצעי פשתרא אמות כאלו הוא ביניהם קמ"א ושליש, הרי שלשתן כמדינה אחת ומודרים להם אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן (וגם אומרים דאין מוודין מן האמצעי רק מחומותיה). (תוספות והרא"ש פרק פיצד מעברין וטור):

ט "עיר שיושבת על שפת הנחל ש' שרב העתים הוא יבש ומשתמשים בו, שאינו מלא אלא בשעת הגשם, אם יש לפניה מצבה רחב ד' אמות על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל, נמצא הנחל בכלל העיר, ומוודין לה אלפים אמה משפת הנחל השני, ויעשה הנחל פלו בכלל העיר מפני המצבה הבנויה בצדה, ואם לא היה שם מצבה, אין מוודים להם אלא מפתח בתייהם, ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם:

י "יושבי צריפים, דהינו שיושבים באהלים שעושין מהוצין וערכה, אין להם דין עיר, ולפיכך אין מוודין להם אלפים אמה אלא מפתח בתייהם (אם אין להם כמין הקף מחצה " או חריץ " סביב

בתייהם) (בית יוסף בשם שבלי לקט). ויאם יש שם שלש חצרות של שני שני בתים קבועים של אבן או של נסרים, אלו עושים את כלם קבע ויש להם דין עיר ומרבעים אותה ונותנין לה אלפים אמה לכל רוח פשאר העירות:

יא "עיר שהקפה ואחר כך ישבה, מוודין לה ממקום שישבתה, ישבה ואחר כך הקפה, מוודין לה מחומותיה: סימן שצט - בקמה מוודין התחומין, ומקום המדידה, ומי הוא המווד. ובו י"א סעיפים:

א אין מוודין תחום העיר אלא בחבל של פשתן בשל נ' אמה, לא פחות, שהוא נמתח ביותר, ולא ארף יותר, מפני שאינו נמתח כראוי:

ב "אם יש נהר לפניו לסוף ע"ה אמה, לאחר שמדד נ' אמה חוזר לאחוריו כ"ה אמה, כדי שיהא החבל של נ' אמה שלם עד הנהר:

ג "ישים החבל כנגד לבו וימתחנו בכל כחו:

ד "לא ימדד אלא כנגד העיר, אפלו אם יש הרים וגאיות כנגדה, לא ילך מפנגדה בצדה שהוא ישר וימדד שם ויחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד שם, אלא ימדד כנגד העיר. וכשיגיע להר, אם הוא כל כך זקוף שאם יורידו חוט המשקלת מראשו לא יתרחק מפנגדו למטה בשפולו ד' אמות, או אין צריך למדד (כל כך) הירידה והעליה אלא אם יש מישור בראשו, ואם אין מישור בראשו אינו מווד כלל. ואם חוט מתרחק מפנגדו ד' אמות ומתלקט י' מתוף ה', דהינו שבהלוף ה' אמות של שפוע עולה י' טפחים, אז רואים אם אין משפתו אל שפתו אלא נ' אמה, מבליעו בחבל של נ' אמה, כשזוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה, ואם אינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מוודו בחבל של ד' אמות, וכן יעשה, אחד עומד ברגלי הנהר למטה ואחד למעלה ממנו ברחוק ד' אמות,

ונותן התחתון החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו, ועולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה ד' אמות ומוודין כבתחלה, וכן יעשה עד שימדד כלו. ויאם הוא משפע יותר, שבהלוף ד' אמות עולה י' טפחים, אז הקלו בו ולא הטריחוהו להבליעו בחבל של נ' אמה על ידי קורות, אלא אם אין בו אלא נ' אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אמד הדעת, ויאם יש בו יותר מנ' אמה מוודו בחבל של ד' אמות:

ה "הגיע לגיא, אם חוט המשקלת מתרחק מפנגדו למטה ד' אמות, אז רואים אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו, ואם לאו מוודו בחבל של ד' אמות, והוא שלא יהא עמק יותר מאלפים, אבל אם הוא עמק יותר מאלפים, מווד הירידה והעליה של כל השפוע. ויאם אין החוט מתרחק מפנגדו ד' אמות, אז אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו, ויאם לאו, אינו מווד כלל השפוע של ירידה ועליה אלא המישור של מטה ויאפלו אם עמק יותר מאלפים:

ו "הגיע להר (או לגיא) וכל מה שהוא ממנו מפנגד העיר הוא רחב מנ' אמה, שאינו יכול להבליעו, כגון שהוא במזרח העיר וכל ארף מזרח אינו יכול להבליעו, אם יכול להבליעו בתוף אלפים של צד צפון או דרום, ילך שם ויבליעו בין שהוא עדין בתוף התחום של צד העיר, אבל אם אינו יכול להבליעו בתוף אלפים של צד העיר, לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להבליעו:

ז "אין סומכין אלא על מדידת אדם ממחה שהוא יודע מדת הקרקע:

ח "יהיו לנו תחומי שבת מחזקין וכא ממחה ומדד, רבה בתחום מהם ומעט בתחום, שומעין לו אף בתחום שרבה. הגה מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית תרה על שפנגדה במזרחית דרומית, מותח החוט של סימן התחום מזה לזה באלכסון (הרא"ש וטור), ויש אומרים בשנה כפי המקום שרבה בו (בית יוסף בשם רש"י ורשב"א).

ע- באר הגולה

ג משנה שם ג' ויכדמפרש לה רב הונא שם והרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ושאר פוסקים ש שם במשנה ובגמרא מפרש לה הכי אלכא דרב הונא ע שם בגמרא ס"א פ הרי"ף שם צ לשון הרמב"ם בפרק כ"ח מה"ש פרוש דקה הנזכר בגמרא ובפוסקים והרב נקט מצבה במקום דקה) ק שם בגמרא ג"ה ר שם וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ש רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת מזה דעיר תדשה מוודין לה משיבתה לשבה וכו' שם בית יוסף [סימן שצב] א גמרא ערוכין ג"ה ב משנה שם ג פלגתא בירושלמי והכריע הטור כמאן דאמר שחזור לאחוריו ד משנה שם ג"ה ה בפרוש רש"י ג"ה בשם התוספתא ו משנה שם וכפרוש התוספות ורא"ש בשם רבנו חננאל ז משנה שם כ"ו ח בגמרא ג"ח מימרא דרב יהודה ט הרא"ש שם, פאשר הנהתי פן הוא ברא"ש שהביא הבית יוסף י שם מימרא דרבא כ התוספות והרא"ש שם ל שם בגמרא בפרוש המשנה מקודין מ ברימא שם וכפרוש רש"י ג הרא"ש שם ס משנה שם ג"ו וקמרא ג"ח ע שם במשנה וכפרוש רש"י פ שם בגמרא צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ד הרא"ש שם ש הנו מאי דאמר רב יהודה שם ת פלשנא בתרא דרב יוסף א משנה שם ג"ו וכפרוש רש"י שם ב משנה שם וכפרוש רש"י והרמב"ם ג רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת

ט יאם באו ב' ממחים ומקדו את התחום, אחד רבה ואחד מעט, שומעין למרבה, ויבלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר. ופיצד בעת שירבה זה, נאמר שמה הא' מקרן אלכסון של עיר מדד האלפים ולפיכך מעט מדתו, ונמצא צלע המתחון בינו ובין העיר פחות מאלפים, וזה האחרון מדד אלפים מצלע העיר, ואין מחזיקין על הראשון ששערה ביותר על זה:

י יעושי תחומין כטבלא מרבעת, דהינו שמוקד על פני כל ארץ העיר למזרח אלפים אמה לחוץ, וכן לצפון, ואחר כך רואים כאלו היתה טבלא מרבעת בקרן למלאתו, ונמצא התחום בקרן אלפים ואלכסונן, שהם אלפים ות"ת, אבל לא ימדד מאמצע הקרן אלפים באלכסון וכן בקרן שפגגדו ויתן החוט מזה לזה, שאם פן מפסיד הת"ת שבקרן, וגם לא יהיה התחום כנגד העיר אלא אלה ותכ"ח:

יא טאפלו עבד אפלו שפחה נאמנים לומר עד באן תחום שבת, אבל קטן לא בעודו קטן, אבל נאמן הגדול לומר זכור אני שעד באן היינו באים בשבת פשהייתי קטן, וסומכין על עדותו:

סימן ת - מי שישב לו בדרך לנהו ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו. וכו' סעף אחר:

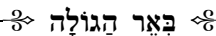
א "מי שהיה בא בדרך לכנס לעיר וישב בדרך לנהו וחסכה לו ולא ידע שהוא בתחום העיר ואחר כך מצא עצמו בתחומה, קנה שביתה בעיר, ונכנס לתוכו בשבת ומהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח, אבל אם לא הנה דעתו לכנס למדינה זו, קנה שביתה במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח, ואם פלים אלפים אמה ממקום שביתתו בחצי העיר, אינו מהלך בעיר יותר מחציה. הגה והוא הדין אם הנה בדעתו לכנס לעיר ואמר שביתתי במקומי נמי דינא הכי (הפגיד פרק כ"ז):

סימן תא - מי שישן בדרך וחסכה לו קנה אלפים אמה לכל רוח. וכו' סעף אחר.

א "מי שישן בדרך וחסכה לו קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח. ודוקא באדם, משום דהואיל ואם היה געור היה קונה, ישן נמי קונה, אבל הפצי הפקר אינם קונים שביתה, והם כרגלי הזוכה בהם תחלה שיכול להוליכן למקום שילך הוא, אבל הפצי האיננו יהודי קנין שביתה במקומן אף על פי שבעליהם לאו בני שביתה ניהו, גזרה הפצי אינו יהודי אטו הפצי ישראל. ואם הוציאן אינו יהודי חוץ לתחומן והביאן לעיר, יכולים לטלטל בכלה, שפלה כד' אמות, ובלבד שתהא מקפת לדירה, והסתם צירות מקפות לדירה, שבונים בתים תחלה ואחר כך מקיפים אותם, אבל סתם מבצרים אינם מקיפים לדירה. הגה ולכן יש לנהר ישראל שהשאל פליו לאינו יהודי והחזירן בשבת, שלא לטלטל חוץ מד' אמות אם אין העיר מקף מחצה, שהרי הפלים קנו שביתה אצל האיננו (אור זרוע):

סימן תב - דין חריץ מים בין שני תחומין. וכו' סעף אחר:

א "חריץ מלא מים מכנסים שהוא בין שני תחומי שבת, מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתחום עיר אחרת, שתי העירות אסורות למלאות ממנו אפלו בתוך תחומם, שהמים שבתוך התחום קונים שביתה העיר ומתערבים אלו עם אלו, וצריך לעשות מחצה בסוף התחומין להפסיקן, ונאפלו היא תלויה שאינה מצעת לקרקע החריץ ושל קנים בעלמא סגי. הגה וכו' של תבן העומדת בין שני תחומין, אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן ואין חוששין שמה יקח אחד מחלק חברו (גמרא פרק חילון). ואם המים מושכין אין צריך שום תקון, שאינם קונים שביתה והרי הם כרגלי המלא:

סימן תג - דין בקעה שהקיפיה אינם יהודים. וכו' סעף אחר:

א "שבת בבקעה והקיפיה אינם יהודים בשבת מחצות לדירה, אינו הולך בה אלא אלפים אמה, שאינה פלה כד' אמות פיון שלא שבת באויר המחצות, ומטלטל בכלה על ידי זרקה, שיכול לזרק אפלו חוץ לאלפים, שהרי רשות הניחיד גמור הוא פיון שהקף לדירה (אבל לטלטל ממש חוץ לד' אמות אסור אפלו תוך אלפים) (בית יוסף בשם תוספות הנהות אשרי פרק מי שהוציאנהו):

סימן תד - דין אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים. וכו' סעף אחר:

א "המהלך חוץ לתחום למעלה מ' טפחים, כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהים י' ואין בכל אחד מהם ד' טפחים על ד' טפחים, הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מ' או לאו, יומה שיהיה בדרך ויהיה ספקו להקל. הגה מיהו, אם היה הולך בדרך זה או על ידי קפיצת שם מתוך י"ב מיל חוץ לי"ב מיל, אוליין להמרא, למאן דאמר תחומין י"ב מיל הוי דאורייתא (דעת עצמו ותשובת רמב"ם) ויהואיל ואין פנים ובנהרות אסור תחומין דאורייתא לדברי הכל לפי שאינם דומין לדגלי מדבר, ימי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל אם משוכנס השבת עד שהגיע לנמל לעולם היתה למעלה מ' מקרקע הים או הנהר, יורד ואינו נמנע ויש לו אלפים אמה ממקום שפגע בו למטה מ'. הגה ואם הוא ספק אם הוא למעלה מ' או לא, אוליין לקלא (הפגיד פרק כ"ז). ואם כבר יצא אלפים ממקום שפגע למטה מ', דאין לו רק ד' אמות, מפל מקום אם צריך לצאת מן הספינה מכח גשמים שיורדים עליו או שחמה זורחת עליו או שצריך לנקבו וצריך מכח זה לכנס בעיר, הנה לה כל העיר כד' אמותיו וכתן דעל על (אור זרוע ומרדכי והנהות אשרי פרק מי שהוציאנהו). ועין לקמן סימן ת"ו. ועין לעיל סימן רס"ו, מי שרוכב בדרך וחסכה לו בערב שבת פיצד יעשה:

ד משנה שם ה שם בגמרא ו פפוש רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ז משנה שם ח מ"ש זל כל אמתא ברובע אמתא ותרי חמשי דאליפס הוו ת"ת ט משנה שם צ"ח י משנה כתבות מה [סימן ת] א משנה ערובין מ"ה וקרבי יהודה ב בית יוסף מדברי הרמב"ם והרב הפגיד בפרק כ"ז מהלכות שבת [סימן תא] א משנה ערובין מ"ה וקרבי יותנן בן נורי לקלא גמרא שם מ"ז ב שם בגמרא וכחכמים וקלא דהלכה פדברי המלך בערוב ג שם מ"ז וכו' יותנן בגמרא ד שם בעבדא דהנהו דברי ה נתבאר בסימן שצ"ח ושם צינתי [סימן תב] א בריתא דרבי חיאי ערובין מ"ז ב ולא הוי פנכסי הפקר דאין קונים שביתה במקומן דכיון דסמוכים לעיר הם דעת בני העיר עליהם ג שם בגמרא ד צינתי לעיל סימן שצ"ז [סימן תג] א גמרא ערובין מ"ב וכשמואל דתניא בותה [סימן תד] א בעיא בגמרא ד' מ"ג ולא נפשטא וכתב רמב"ם בפרק כ"ז מהלכות שבת ב הרב הפגיד שם בשם תשובת הרמב"ם ג שם ושם ד רמב"ם והרמב"ן והרשב"א מפתיתין דערויבין מגן אברהם במעשה דר' גמליאל אוקי לה שם בגמרא במהלכת למטה מ' ו

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויוכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון נז - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

לו אלא ד' אמות, והצרך לנקביו, יכול לצאת מהם עד שימצא מקום צנוע לפנות. ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו, שאם לא ימצא צנוע עד תחומו יכול לכנס, ולאחר שנכנס הוי כאלו לא יצא פינן שנכנס ברשות. באכל אם מצא מקום צנוע קדם, לא יכנס אלא יפנה שם, ויתרחק ממקום שנפנה עד שישלח הריח, ושם יש לו ד' אמות, ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומו, כאלו לא יצא. ואם יצא לדעת, אין לו תקנה. זה שאמרנו בהצרך לנקביו, גיש אומרים אפלו לקטנים יוש אומרים דוקא לגדולים:

סימן תז - מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום. ובו ג' סעיפים:

א "מי שיצא חוץ לתחום ברשות, כגון חקמה הפאה לילד וכיוצא בזה, יש לה אלפים אמה לכל רוח באותו מקום שהגיע לו, ואם הגיע לעיר הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח חוץ לעיר (עין לעיל סוף סימן רמ"ח):

ב הנה יוצא ברשות והוא הולך בדרך ואמר לו כבר נעשית המצוה שיצאת לעשות, יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח. ואם היה מקצת התחום שיצא ממנו ברשות מבלע בתוך אלפים אמה שיש לו ממקומו, הרי זה חוזר למקומו וכאלו לא יצא:

ג יכל היוצאים להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים או מן הנקר או מן המפלת, יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו. ואם היתה יד העובד כוכבים תקיפה והיו מפתחים לשבת במקום שהצילו, הרי אלו חוזרים בשבת למקומם וככלי זינים:

מאלו ונזכר והוא בתוכו, מהלך את פלו. אכל אם יצא חוץ לתחומו לדעת, אף על פי שהוא בתוך אחד מאלו, אין לו אלא ד' אמות:

ז כמי שהפליגה ספינתו בים, מהלך את פלה, הואיל ושבת באויר מחצות. ויאהם נפתחו דפני ספינה בשבת, אם היא מהלכת, מהלך את פלה, ואם היא עומדת, אינו מהלך בה אלא ד' אמות. הגה ואם באמצעו יש לו מחצות ויבראשו אין לו, אזלינן בטר אמצעי, ואפלו אין לו כלל רק יש בו חלק י, דאמרין חוקקין להשלים (אור זרוע):

ח יצא לדעת והחזירוהו עובדי כוכבים, אין לו אלא ד' אמות. וימיהו, אם החזירוהו לעירו (המקפת מחצות לדירה) (הרא"ש פרק שהוציאוהו ורפנו ירום ח"ח אור זרוע). פלה כד' אמות, ואפלו יצא לדעת וחזר לדעת (ועין לעיל דין סתם עירות, סימן ת"א):

ט פרות שהוציאו חוץ לתחום והחזירוהו אפלו במזיד, לא הפסידו מקומם, שכל העיר להם כד' אמות וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כבתחלה, אם הוא יום טוב, ואם הוא שבת, מתרין באכילה במקומם ונאפלו לאותו ישראל שהחזירוהו לצרכו במזיד, מאי טעמא, אנוסים הם. וכל זמן שלא החזרו להם חוץ למקומם, אם הוציאו בשוגג, מתרים לאכלם ואסור לטלטלם חוץ לד' אמות, ואם הוציאו במזיד, אסור לאכלם אפלו מי שלא הוציאו, ויש מתירים למי שלא הוציאו:

סימן תז - מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת. ובו סעיף אחד:

א "מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, שאין

המשך הלכות תחומין
סימן תה - דין היוצא חוץ לתחום. ובו ט' סעיפים:

א "מי שיצא חוץ לתחום אפלו אמה אחת לא יכנס להיות ככני העיר ואין לו אלא ד' אמות מעמידת רגליו ולחוץ:

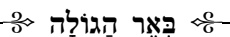
ב היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום, יכנס:

ג מי שקדש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפלו אמה אחת לא יכנס להיות ככני העיר, ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שקדש עליו היום:

ד "מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, מתר לעשות לו מחצה של בני אדם שעברו לאותו רוח ויכולים ללך שם, ויעשו סביבו כמו מחצה ויכנס ביניהם, והוא שלא ידעו אותם שנעשית בהם המחצה שלשם כך נקראו, ואכל אם יצא לדעת, אסור:

ה "מי שהוציאוהו חוץ לתחום עובדי כוכבים או רוח רעה או שאר כל אנס או ששגג ויצא, אין לו אלא ד' אמות. החזירוהו לתוך התחום, כאלו לא יצא, והרי כל העיר כד' אמות כבתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. באכל אם חוזר לדעת, אין לו אלא ד' אמות. הגה וכן אם נכנס לספינה ויצאה הספינה חוץ לתחום וחזרה לאחוריה לנמל שהפליגה משם, הרי הוא כאלו לא יצא, דהנה לה כמו שהוציאוהו עובדי כוכבים והחזירוהו (אור זרוע):

ו שתנהו עובדי כוכבים חוץ לתחום בדרך או בסהר ומערה או בעיר אחרת מקפת חומה לדירה, או שגאנס בשאר אנס, או ששגג ויצא חוץ לתחום ונכנס לאחד

סימן תה] א משנה ערובין נ"ב וכתנא קמא וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ו ב שם בגמרא וכלשנא בתרא ג משנה שם כ"ב ד שם בגמרא מ"ג בעבדא דנקמיה ה שם מ"ד משמעות הגמרא שם וכן פסק הרא"ש שם ז משנה שם מגן אברהם וקפוש רש"י שם ח שם בגמרא מדייקא דמתניתין ט שם במשנה וכו' שמעון בן גמליאל וכו' פסק רב שם בגמרא מ"ב תוספות והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת י שם מ"ה מדייקא דמתניתין כ שם במשנה כר' שמעון בן גמליאל ל הגהות אשר"י שם מ שם בגמרא מ"א מדייקא דמתניתין נ הרא"ש והמרדכי שם בשם ר"מ מסוגית הגמרא ס שם בגמרא מגן אברהם ע הגהות אשר"י בשם התוספות פ ברייתא שם בגמרא וכתנא קמא צ הרא"ש שם ק מרדכי בשם הר"מ [סימן תז] א פשוט בגמרא ערובין מגן אברהם וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ו ב הרא"ש בפסקיו שם ג טור בשם ר"מ ד שם בשם אביו הרא"ש [סימן תז] א מדברי רמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת משנה דראש השנה כ"ג והובאה בערובין מ"ה ב משנה ערובין מ"ד וכאוקימתא דרב שימי ג שם במשנה וכהני תרי אוקימתות הא דרב וקא דרב נחמן שם בגמרא מ"ה הרא"ש שם ורמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת

סימן תח - דין הנחת הערוב וקנינת השביתה. וכו' ד' סעיפים:

א (מתר לערב ערובי תחומין ולקנות שביתה סוף התחום. ולכן) כמי שיצא מהעיר בערב שבת והניח מזון ב' סעדות רחוק מהעיר בתוך התחום וקבע שביתתו שם, אף על פי שחזר לעיר ולן בביתו, נחשב אותו כאלו שבת במקום שהניח בו השתי סעדות, וזהו הנקרא ערובי תחומין, ויש לו להלך ממקום ערובו למחר אלפים אמה לכל רוח, לפיכך כשהוא מהלך ממקום ערובו למחר אלפים אמה כנגד העיר, אינו מהלך בעיר אלא עד סוף מדתו, ויאה היתה העיר מבלעת בתוך מדתו, תחשב העיר כלה כד' אמות וישלים מדתו חוצה לה. כיצד, הרי שהניח את ערובו ברחוק אלה אמה מביתו שבעיר לרוח מזרח, נמצא מהלך למחר ממקום ערובו אלפים אמה למזרח, ומהלך ממקום ערובו אלפים אמה למערב, אלה שמן הערוב עד ביתו ואלה אמה מביתו בתוך העיר, ואינו מהלך בעיר אלא עד סוף האלה. ואם היה מביתו עד סוף העיר פחות מאלה אפלו אמה אחת שנמצאת מדתו פלטה חוץ לעיר, תחשב המדינה כלה כד' אמות ויהלך חוצה לה תתקצו אמה תשלום האלפים. לפיכך, אם הניח ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו שבעיר, הפסיד את כל העיר, ונמצא מהלך מביתו עד ערובו אלפים אמה ואינו מהלך מביתו בעיר לרוח מערב אפלו אמה אחת. הגה ויש אומרים דאפלו פלטה מדתו באמצע העיר מהלך בכל העיר כלה, אבל לא חוצה לה, ויש להקל (טור) והנהות מימוני פרק כ"ז מהלכות שבת בשם סמ"ק ורש"י). ואם פלטה מדתו בסוף העיר, ואף על גב דעדין עבור לפני העיר, כל העיר כד' אמות, דלא אמרינן עבור של העיר פציר להחמיר (המגיד פרק כ"ז מהלכות שבת). כל מקום שהניח ערוב תחומין ויש לו אלפים לכל רוח, אסור לו לילך לצפון ולדרום רק

נגד רחב המקום שקנה בו שביתה, ואם אינו רק ד' אמות, כגון שאין הערוב ברשות היחיד, אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק ברחב ד' אמותיו עם זיוותיהן, כדלעיל סימן שצ"ח סעיף ב, ומכל מקום אם פלטה המדה סוף העיר וכלה כד' אמותיו מתר לילך כל רחבה ויש אלפים חוץ לעיר לצפון ולדרום, אף על פי שאין לו רחב כל כך נגד המקום שקנה בו ערוב (הרב ר' יהונתן)

ב 'המניח ערובו ברשות היחיד, אפלו היתה מדינה גדולה כנינה, ואפלו עיר חרבה או מערה הראויה לזיווין, מהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח:

ג 'המניח ערובו בתוך העיר ששבת בה, לא עשה כלום אין מודדין ממקום ערובו, אלא הרי הוא כבני העיר כלם שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר, וכן אם נתן ערובו במקומות המצטרפים לעיר שמוודיין התחום חוץ מהם, הרי זה כנותנו בתוך העיר:

ד 'נתן ערובו חוץ לתחום אינו כלום (ויש לו תחום מביתו) (מימוני והמגיד פרק ו מהלכות ערובין):

סימן תטו - דין מקום נתינת הערוב. וכו' י"ג סעיפים:

א 'הנותן ערובו בבית הקברות אסור בהנאה, וכיון לפי שביתת הקברות אסור בהנאה, וכיון שרוצה בקיום הערוב שם אחר קנינה הרי נהנה בו. ואם נתנו בבית הפרס הרי זה ערוב, ואפלו היה פהן, מפני שיכול להכנס שם כמגדל הפורח או שינפח והולך:

ב יצריף שיהא הוא וערובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכלו בין השמשות, לפיכך אם נתפון לשבת ברשות הרבים והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות היחיד והניח ערובו ברשות הרבים, אינו ערוב, שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בין השמשות אלא בעברה, אבל אם נתפון לשבת ברשות היחיד או ברשות הרבים והניח ערובו בכרמלית או שנתפון לשבת בכרמלית והניח ערובו ברשות היחיד או

ברשות הרבים, הרי זה ערוב, שבשעת קנינת הערוב שהוא בין השמשות מתר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה, שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק:

ג ינתנו בראש הקנה או הקונדס הצומחים מן הארץ, אינו ערוב, המפני שמאחר שהם רפים ונוחים לקטם ויתחייב חטאת, גזרו בהם (ואם הם רפים כניק עין לעיל ריש סימן של"ו) אפלו בין השמשות, אפלו במקום מצוה, ואם היו תלושים ונעוצים, הרי זה ערוב:

ד ינתנו כמגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבעוד יום או שנפול עליו גל, אם יכול להוציאו ובלא עשיית מלאכה דאורייתא, הרי זה ערוב:

ה כל המניח ערובו במקום, יש לו במקום ערובו ד' אמות. לפיכך, המניח ערובי שלו בסוף התחום ונתגלגל, בתוך ד' אמות הרי זה ערוב, חוץ לד' אמות אינו ערוב:

ו טאבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונטמאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשקה הרי זה ערוב, שקנינת הערוב בין השמשות אם ספק, פשר, שספק הערוב פשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אבל אם לא היה חזקת פשרות, כגון ספק אם הנח שם אם לאו, לא:

ז לפיצד עשית ערוב, אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו ולהחשיף שם, זה הוא עקר מצותו, ואפלו לא אמר שביתתי במקומי אלא החשיף שם ושתיק, לא שנא מי שיוצא מביתו להחשיף על התחום ולא שנא מי שפא בדרך וחשקה לו קונה, אלפים אמה בלא אמירה. ויאה אינו רוצה לטרח להחשיף שם, ילך מבעוד יום ויניח שם מזון שתי סעדות, כל א' וא' כפי מזונו ואם זהו חולה, או רעבתן, שעורו שתי סעדות כנינוניות שהם כפששה ביצים (ועין לעיל סימן

באר הגולה

[סימן תח] א פשוט בכמה מקומות ובפרק ד ובפרק ב דערויבין ועין בסימן תטו שדוקא לדבר מצוה מערבין ב רמב"ם בפרק ז מהלכות ערובין ג שם מגמרא דף ס' ד רמב"ם בפרק כ מהלכות שבת וכן משמע מדברי הסמ"ק ה שם ו שם בגמרא דף ס"א וכו' אלעזר הרא"ש ממשמעות הר"ף והרמב"ם בפרק ו' ז משנה שם ס' עבורו של עיר וכל שפן בתוך העיר ח רמב"ם בפרק ו מהלכות ערובין ממשמעות הגמרא שם וכפרוש רש"י [סימן תטו] א משנה ערובין כ"ו וכתנא קמא ואפלו לישראל רמב"ם בפרק ו' מהלכות ערובין ממשמעות הגמרא שם ב משנה שם ל"ב ובכמה דוכתי ג שם במשנה דמוקי לה שם בגמרא כרבי ד משנה שם ל"ד ה שם בגמרא ו משנה שם ל"ד וצניחתי לעיל בסימן שצ"ד ז שם בגמרא ל"ב פאוקימתא דרבי ח משנה שם ל"ה וקדמפרש לה רבא שם וכפירוש רש"י ט שם במשנה י שם במשנה כר' יוסי וקרבי שמעון כ צניחתי לעיל בסימן שצ"ד ל משנה מ"ט וכרבי יהודה מ הרא"ש שם בפרק הנזכר ופשוט הוא מדין ישן לעיל סימן ת"א נ שם במשנה ס משנה שם פ"ב ע בריתא שם ל' פ ארעבתן קאי דאלו לחולה בשתי סעדות כפי מזונו סגי, בית יוסף כפרוש דברי הטור צ רמב"ם בפרק א מהלכות ערובין מסוגיא דגמרא שם

ש"ח סעיף ג) מפת קאו מפל דבר שמשותפין בו שתופי מבואות, ואם הוא לפתן, בכדי לאכל בו שתי סעודות סגי, ואומר בזה הערוב אהיה מתר לילך למחר אלפים אמה, וחוזר וילן בביתו, ואפלו הכי מודדים לו תחומו ממקום ערובו, שאנו רואים כאלו דר שם, שאכל התלמידים האוכלים אצל בעלי בתים שפתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם, מודדין להם תחומם מבית רבם שהוא מקום לינתם שהוא להם עקר, ששם היו חפצים גם לאכל אלו היה שם מזונם:

ח אם ירצה ישלח הערוב על ידי שליח, ויאמר בזה הערוב יהא פלוני מתר לילך, ויבלבד שלא יהא חרש שוטה וקטן או שאינו מודה בערוב, ואם שלחו על ידי חרש שוטה וקטן או עובד כוכבים או אחר שאינו מודה בערוב, אינו ערוב. ואם אמר לאחד לקבלו ממנו ושלחו על ידי אחד מאלו, ואפלו שלחו על הפיל או על הקוף וראה מרחוק שהגיע שם ונתנו לו, הוי ערוב אף על פי שלא ראה שהניחו האחר, דחזקה שליח עושה שליחתו, וכן רבים שגשפתפו בערובי תחומין ורצו לשלח ערובם ביד אחר, הרי אלו משלחין:

ט באחד או רבים שאמרו לאחד צא ערב עלינו וערב עליהם באיזה רוח שרצה, הרי זה ערוב ויוצאים בו, שהרי לא יחדו לו רוח:

י האומר לחברו ערב עלי בתמרים וערב עלי בגרוגרות, בגרוגרות וערב עליו בתמרים, אמר לו הנח ערובי במגדל והניחו בשוכף, בשוכף והניחו במגדל, בבית והניחו בעליה, בעליה והניחו בבית, אינו ערוב. אבל אם אמר לו ערב עלי סתם וערב עליו, בין בגרוגרות בין בתמרים, בין בבית בין בעליה, הרי זה ערוב:

יא ימי שבא בדרך ומפיר אילן או גדר

בסוף אלפים אמה וירא שמא תחשף קדם שיגיע שם, ואמר שביתתי תחתיו בעקרו, קנה שביתה בעקרו ויש לו משם אלפים אמה, האף על פי שאינו יכול להגיע שם מבעוד יום במהלך בינוני אלא אם פן ירוץ, מתר לילך לשם בנחת אף על פי שאינו מגיע שם מבעוד יום, אבל אם לא היה יכול להגיע שם כלל מבעוד יום לא יזוז ממקומו, שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא קנה. ודוקא שיחד ד' אמות והם בתוך אלפים אמה, כגון שאמר שביתתי בעקרו ומכאן עד עקרו אין יותר מאלפים, אבל אם אין כל האילן בתוך אלפים ולא יחד מקום תחתיו, לא קנה שביתה, דשמא היה בדעתו על ד' אמות שהם חוץ לאלפים, וגם כאן לא קנה, שהרי עקר דעתו מכאן, ולא יזוז ממקומו. ואם בלו עומד תוך אלפים ולא יחד מקום שביתתו, כגון שאמר שביתתי תחתיו, יש לו ד' אלפים ממקומו לצד האילן חוץ משעור משך תחתיו של אילן, כגון אם שעור האילן כ' אמה יש לו אלפים פחות כ' אמה וזוהרמב"ם, הקונה שביתה ברחוק מקום ולא סים מקום שביתתו, לא קנה שביתה שם אלא במקום שהיה עומד בו כשחשקה, וכן אם אמר שביתתי במקום פלוני והוא רחוק ממנו יותר מאלפים, קנה שביתה במקומו, והאומר שביתתי תחת אילן פלוני, אם יש תחתיו ח' אמות או יותר לא קנה שביתה, שהרי לא פון מקום שביתתו, לפיכך צריך להתפונן לשבת בעקרו או בד' אמות שבפופו או בדרומו, ואם היה תחתיו פחות מח' אמות ונתפונן לשבת תחתיו, קנה, שהרי מקצת מקומו מסיים. וכן דעת הר"ף בזה:

יב שהיו שנים, אחד מפיר ואחד אינו מפיר, מוסר שביתתו למפיר ואומר שביתתנו במקום פלוני:

יג ודוקא לכא בדרך התיירו לו כהאי גונא אבל לא למי שהוא בביתו, ואם אמר פן לא עלה לו ואין לו אלא שביתה ביתו:

סימן תי - דין הפחזיק בדרך כדי לקנות שביתה. ובו ג' סעיפים:

א מי שנתכונן לקבע שביתתו במקום ידוע אצלו, והחזיק בדרך והלך כדי שיגיע לאותו מקום וקנה בו שביתה, אף על פי שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזירו חברו ללון אצלו או שחזר מעצמו ללון או שנתעפכ, יש לו להלך למחר עד מקום שנתכונן לו ומאותו המקום אלפים אמה לכל רוח, שפיון שגמר בלבו לקבע שם שביתתו והחזיק בדרך, נעשה כמי שעמד שם או שהניח ערובו שם. כפמה דברים אמורים, בעניי, שאין מטריחין אותו להניח ערוב, או ברחוק, כגון שהיה בא בדרך, אבל אם לא היה עני ולא רחוק לא:

ב זה שאמרנו שהקונה שביתה ברחוק מקום שיחזיק בדרך, לא שיצא וילך בשדה, אלא אפלו ירד מן העליה לילך לאותו מקום וקדם שיצא מפתח הקצר החזירו חברו, הרי זה החזיק וקנה שביתה. וכל הקונה שביתה ברחוק מקום אין צריך לומר שביתתי במקום פלוני, אלא פיון שגמר בלבו והחזיק בדרך כל שהוא, קנה שם שביתה, ואין צריך לומר מי שיצא ברגליו ועמד במקום שקונה בו שביתה שאין צריך לומר כלום, אלא פיון שגמר בלבו, קנה:

ג האנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך להם ערובם למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירו חברו ולא הולך ערובם, הם לא קנו שביתה באותו מקום, שהרי לא הנח שם ערובם, ואין להם להלך במדינתם אלא אלפים אמה לכל רוח, והוא קנה שם ערוב, שהרי הוא בא בדרך ונתפונן לשבת שם והחזיק בדרך, לפיכך יש לו לילך לאותו מקום למחר וילך ממנו אלפים אמה לכל רוח:

באר הגולה

ק משנה שם כ"ו ופרק ב ועין בסימן שפ"ו ר שם בגמרא ע"ג ש שם בעין ונפשטא ת משנה שם ל"א א שם במשנה וקמרא שם ב ברייתא שם ג ג ברייתא גטין ס"ה וברבנן באוקימתא דרבה ד משנה ערובין מ"ט ה שם בגמרא נ"א וכאיקא דאמרי בשם רבא ו שם במשנה מ"ט ז שם בגמרא כשמואל הסכמת הפוסקים ח בפרק ז מהלכות ערובין כפי פרושו דרבני שמואל כמו שכתב הרב המגיד שם ט ברייתא שם י שם בגמרא נ"א וברב נחמן הסכמת הפוסקים [סימן תיא] א במשנה ערובין נ"ב ב רמב"ם פרק ז מהלכות ערובין וכתב הרב המגיד שהוא מסכם מר' מאיר ור' יהודה לפי אוקימתא דרב נחמן שם ג שם מצבדא דרב נחמן פו אושעיא כפי גרסת הר"ף ד שם בברייתא וכדר' יוסי וכאוקימתא דרב יוסף ה משנה שם וברבי יהודה הרמב"ם בפרק ז מהלכות ערובין

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

אָלֵא לְדַבֵּר מִצְוָה. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

א "אין מערבין ערובי תחומין אלא לדבר מצוה, כגון שהיה רוצה לילף לבית האבל או לבית המשחה של נשואין או להקביל פני רבו או יחברו שבא מן הדרך וכיוצא באלו. הגה או שרוצה לילף לט"ל ביום טוב או שבת בפרדס, שיש בו שמחה, כזה מקרי דבר מצוה (תריומת הדשן סימן ע"ו), או "מפני היראה, כגון שהיה רוצה לברח מן העובדי פוככים או מן הלסטים וכיוצא בזה (ואז מתר לו לילף אפלו לדבר הרשות) (טור והגהות אשרי פרק מיצד מערבין). וְאִם עָרַב שָׁאֵל לְאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ אֵלָּא לְדַבְּרֵי הַרְשׁוֹת, הָרִי זֶה עָרׁוֹב: "

ב "אין מערבין ערובי תחומין בין השמשות. וְאִם עָרַב, עָרׁוֹב עָרׁוֹב: "

ג "אמרו לו שנים צא וערב עלינו, אחד ערב עליו מבעוד יום ואחד ערב עליו בין השמשות, זה שערב עליו מבעוד יום נאכל ערובו בין השמשות וזה שערב עליו בין השמשות נאכל ערובו משחשכה, שניהם קנו ערוב. כִּי־נִשׁ חוֹלְקִים: "

ד לשמניח ערובי תחומין מכרף על מצות ערוב, ואומר בזה הערוב יהא מתר לי לילף ממקום פלוני אלפים אמה לכל רוח, ואם מערב לרבים אומר יהא מתר לפלוני ולפלוני או לכני מקום פלוני: "

סימן תטז - דין ערובי תחומין ביום טוב שח"ל להיות סמוך
לשבת. ובו ה' סעיפים:

א "יום טוב שחל להיות סמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה, או שני ימים טובים של גליות, יש לו לערב שני ערובין לשתי רוחות, וסומך על איזה מהם שירצה ליום הראשון ועל הערוב שברוח

מי שהודיעו מבעוד יום, אפלו לא גמר בלבו לסמך עליו מבעוד יום אלא לאחר שחשכה, הוי ערוב, אכל אם לא הודיעו מבעוד יום, אינו יכול לסמך עליו לאחר שתחשף. "וכן מי שהניח ערוב לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם שארצה אלף ואסמך עליו, אף על פי שלא גמר בלבו עד למחר, יכול לסמך עליו. "וכן מי ששמע שיש לחכם לבא ואינו יודע לאיזה רוח, והניח שני ערובים ואמר לאותו צד שיבא החכם יקנה לי ערוב, לרוח שבא לו החכם קנה לו. או אם אמר אם לא יבא קלל אהיה פכני עירי, או אם יבאו שנים, למקום שארצה אלף, הפל לפי תנאו. "וכן אם אמר לשנים או לג' הריני מערב על איזה מהם שארצה, אף על פי שלא ברר את מי רצה עד שתחשף, הוי ערוב: "

סימן תי"ד - ש"א לערב אלא לדעתו. ובו ב' סעיפים:

א "אין מערבין ערובי תחומין לאדם אלא לדעתו, שמא אינו רוצה לערב באותו רוח שרצה זה, כחוצי מבני ובתו הקטנים אפלו אינם סמוכין על שלחנו ועבדו ושפחתו הפנענים ואפלו מחו בו שלא לערב עליו, ואפלו ערכו הם ערוב אחר, אינו פלוס, אכל בנו ובתו הגדולים אפלו סמוכים על שלחנו "ועבדו ושפחתו העברים ואשתו, אינו מערב עליהם אלא מדעתם, וְאִם עָרַב עֲלֵיהֶם וְשָׁמְעוּ וְשָׁתְקוּ וְלֹא מָחוּ יוֹצֵאִים בְּעָרׁוֹב, אֲכָל אִם מָחוּ בּוֹ אוֹ שָׁעֲרָבוּ הֵם עָרׁוֹב אַחַר לְעַצְמָם, אִין עָרׁוֹב עָרׁוֹב לָהֶם: "

ב "קטן בן שש שנים או פחות, יוצא בערוב אמו ואין צריך להניח עליו מזון שתי סעודות לעצמו: "

סימן תטז - ש"א לערב ערובי תחומין

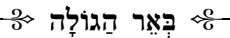
המשך הלכות עירובי תחומין
סימן תיא - מי שהנה ביתו במזרח ונתן הערוב במערב. ובו סעיף אחד:
א "מי שהיה במזרח ביתו בשדה ואמר לשלוחו לערב לו במערב, אם נתן הערוב מהלאה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו יותר מאלפים וביתו קרוב לו בתוך אלפים, הערוב אינו פלוס ונשאר לו שכיתת ביתו, נתן הערוב בענין שהוא לו בתוך אלפים, אף על פי בשגם ביתו לו בתוך אלפים, קנה שכיתת במקום ערובו ולא בביתו: "

סימן תיב - דין החולק ערובו. ובו סעיף אחד:

א "ערב חצי היום הראשון לרוח צפון והשני לרוח דרום, שטעה והיה סבור שאפשר לעשות כן, או שאמר לשנים ערכו עלי, אחד ערב עליו לצפון ואחד לדרום, אם הניח כל אחד ערובו בסוף אלפים לא יזוז ממקומו, שאין ידוע איזה ערוב קנה לו, ואם לא נתנו הערובים בסוף אלפים, הולף מה שאפשר לו לילף מכח שניהם. כיצד, נתן כל א' ערובו לסוף אלף מביתו, יש לו אלף אמה מביתו לכל א' מהערובים, נתן אחד למזרח לסוף אלף והשני למערב לסוף ת"ק, הולף למערב אלף מכח מה ששיר לו הערוב שבמזרח, ולמזרחו אלף ות"ק מכח מה ששיר לו הערוב שבמערב: "

סימן תיג - דין המערב לרבים
ובו סעיף אחד:

א "המערב לרבים משלו, אומר הרי ערוב זה בשביל כל בני העיר, ובכלבד שיהא בו מזון שתי סעודות לכל אחד, וכל מי שירצה יסמך עליו, יוצריף לזכות להם על ידי אחר הראוי כמו בערובי חצרות (ועין לעיל סימן שס"ו סעיף י'). יוצריף להודיעם. וכל

סימן תיא] א משנה ערובין ס' ב הרא"ש שם ומשנה אב דנקט גרישא לערובו יותר נקט נמי בסיפא יותר [סימן תיב] א משנה ערובין ל"ח ובריתא דף נ' והרמב"ם פרק ח מהלכות ערובין ב שם בבריתא [סימן תיג] א משנה ערובין פרק ב ב שם במשנה ג שם בגמרא פרוש פרב ויכר נחמן ד משנה שם פ"א וכדמפרש לה שם רב אשי הודיעו ולא הודיעו קמתי ה בריתא ל"ז כמאן דמקל בערוב ו משנה ל"ז ב בריתא שם ל"ז [סימן תיד] א משנה ערובין דף פ"א ב בריתא שם פרק ב ג הרא"ש שם ד שם בבריתא ה הרא"ש שם ו שם בבריתא ובגמרא שם ז וגמרא שם דף פ"ב פרב אסי הרי"ף והרמב"ם וסמ"ק וסמ"ג [סימן תטז] א ערובין פרק ב ב משנה א משנה ג משנה שם ל"ו ד רמב"ם בפרק ב' מהלכות ערובין ה שם במשנה ו טור בשם הרמב"ם שם ז משנה שבת ל"ד כדמפרש לה שם בגמרא ח טור בשם הרמב"ם שם ט שם בגמרא ל"ד ובערובין ע"י רמב"ם שם וכן פרוש רש"י כ לפרוש רבנו תם שבערובי חצרות דוקא הוא וכן דעת הרא"ש והרמב"ם והרשב"א ל רמב"ם שם וספר העתים ומסכם מן הגאונים [סימן תטז] א משנה ערובין ל"ח וכו' אליעזר שם בגמרא

השנייה ליום השני, או מערב ערוב אחד לרוח אחת וסומך עליו לאחד משני הימים, וביום השני יהיה ככני העיר וכאלו לא עשה ערוב, ויש לו אלפים אמה לכל רוח במה דברים אמורים, בשני ימים טובים של גלויות, באבל בשני ימים טובים של ראש השנה, הרי הן כיום א', ואינו מערב לשני ימים אלא לרוח אחת. וכן מתנה אדם על ערובו ואומר, ערוב לשבת זו אבל לא לשבת אחרת, לשבת אחרת אבל לא לשבת זו, לשבתות ולא לימים טובים, לימים טובים ולא לשבתות:

ב והמערב לשני ימים טובים של גלויות או לשבת יום טוב, אף על פי שהוא ערוב אחד לרוח אחת לשני הימים, צריך שיהיה הערוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל ב' כל בין השמשות. פיצוד הוא עושה, מוליכו בערב יום טוב או בערב שבת ומחשיף עליו ונטולו בידו וקא לו אם היה ליל יום טוב, ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחשף, ואוכלו אם היה ליל שבת או מביאו אם היה יום טוב, מפני שהן שתי קדשות, ואינם כיום אחד כדי שגאמר מליל ראשון קנה הערוב לשני ימים. ונאכל הערוב בראשון, קנה הערוב לראשון ואינו ערוב לשני. וערב ברגליו בראשון, צריך לערב ברגליו בשני, והוא שילף ויעמד באותו מקום ויחשב שם בלבו שיקנה שם שביטה, ולא יאמר כלום מפני שאסור לעשות שום הכנה מיום טוב לשבת או משבת ליום טוב אפלו בדבור, וכל שכן שאינו יכול לערב פת שלא ערב בו כבר ביום הראשון, מפני שהיה צריך לקרות עליו שם ערוב ונמצא מכין. ערוב בראשון במאכל, אם רצה לערב ברגליו בשני הרי זה ערוב, ואם רצה לערב פת, צריך לערב באותה הפת עצמה שערב בה בראשון, שאין צריך לומר כלום, שפכר קרא שם ערוב, ואם כן אינו מכין כלום:

ג וזה שאמרנו שיש לו לערב ב' ערובין בשתי רוחות לשני הימים, הוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל אחד משני הערובים ביום הראשון, אבל אם אי אפשר להגיע לערוב של יום השני ביום הראשון אין

ערוב השני ערוב, שהערוב מצותו שיהיה בסעדה הראויה מבעוד יום, וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה הערוב ביום הראשון הרי זה אינה ראויה מבעוד יום. פיצוד, הרי שהגיה ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו לרוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון, והגיה ערוב שני ברחוק אמה אחת או מאה או אלה ברוח מערב וסמך עליו ליום שני, אין זה השני ערוב, שהרי ביום הראשון אין זה ערוב השני ראוי לו מבעוד יום לפי שאינו יכול להגיע אליו, שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום, אבל אם הגיה ערובו ברחוק אלה ות"ק מביתו ברוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון, והגיה ערוב שני ברחוק מביתו לרוח מערב בתוך ת"ק אמה וסמך עליו ליום השני, הרי זה ערוב, שהרי אפשר שיגיע לו ביום הראשון:

ד יום הפפורים הרי הוא פשבת, בין לענין ערובי חצרות בין לענין ערובי תחומין:

ה יום טוב נוהג בו ערובי תחומין אבל לא ערובי חצרות:

הלכות ראש החדש

א סימן תיו - הלכות ראש החדש
ראש החדש מתר בעשית מלאכה. והנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה הוא במנהג טוב. הגה ואם המנהג לעשות מקצת מלאכות ולא לעשות קצתן, אזלינן בתר המנהג (בית יוסף):

ב סימן תיח - דין תענית בראש החדש. ובו ה' סעיפים:

א ראש החדש אסור בתענית:

ב אין גזרין תענית על הצפור בראש החדש הנפה ופורים. ואם התחילו, שגזרו להתענות כף וכף ימים והתחילו בהם קדם ראש החדש אפלו יום א' אין מפסיקין, ומתענין ומשלימין:

ג יחיד שקבל עליו תענית כף וכף ימים ופגע בו ראש החדש, או שקבל עליו להתענות בראש החדש, יאם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא אין צריך התרה, ואם קבלו עליו בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר, צריך התרת חכם. (ועין ביוזרה דעה בסימן רט"ו סעיף ג):

ד יאם נשבע להתענות כף וכף ימים וארע בהם ראש החדש, השבועה חלה עליו מטעם אסור כולל. ואם נשבע בפרוש להתענות בראש החדש, נראה לי שחלה עליו שבועה כיון שאינו אלא מדרבנן, אלא שמדברי הרמב"ם נראה לכאורה שהוא מדאורייתא (ועין לעיל סימן תק"ע):

ה המתענה בראש החדש או בחנכה ופורים תענית חלום, צריך למיתב תענית לתעניתה:

סימן תיט

א מצוה להרבות בסעדת ראש החדש: סימן תכ - אם הנשים רשאות לקונן בראש החדש. ובו ב' סעיפים:

א על המת נשים מענות, שפולן אומרות כאחד, ומטפחות, דהיינו להכות כף אל כף, אבל לא מקוננות, שתהא האחת אומרת והאחרות עונות אחריה, ואחר שנקבר המת, לא מענות ולא מטפחות:

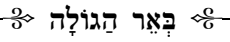
ב אומרים צדוק הדין וקדישו. הגה ואין נוהגין כן, ועין ביוזרה דעה סימן ת"א סעיף ו' בהגה, וכן בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון (מנהגים), וכן בערב שבת אחר חצות. יש אומרים שאם קוברין מת בלילה, שאין אומרים קדיש ולא צדוק הדין (כל בו):

ב סימן תכא - קריאת ובראשי החדשים קדם פסוקי דזמרה. ובו סעיף אחד:

א נוהגין באשכנז שאומרים פרשת ובראשי החדשים שחרית אחר פרשת התמיד, ובספרד אין נוהגין לאמרה, לפי שצתידין לקרות אותה בספר תורה:

ב סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש החדש. ובו ז' סעיפים:

א ערבית שחרית ומנחה מתפלל י"ח ברכות ואומר יעלה ויבא ברכה. ואם לא אמרו בערבית אין מחזירין אותו (ובאיתא מקום שגזפר שאינו חוזר, עין לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה'). בין שראש החדש יום אחד בין שהם שני ימים, מפני שאין מקדשין את החדש בלילה, אבל אם לא אמרו שחרית ומנחה, מחזירין אותו. ואם נזכר קדם שהתחיל מודים, אומר במקום שגזפר. ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל מודים, אם נזכר קדם שהשלים תפלתו

ב משנה שם ל"ט וכו' יוסי דבריתא ושנאו רבי במשנה בלשון חכמים ג צינתיו לעיל בסימן תי"ג ד לשון הרמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין ה משנה שם ל"ח ו שם במשנה ז בריתא שם ובגמרא ל"ח ח שם ל"ח ט שם בגמרא נ"א ולשון רמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין י רמב"ם שם וסמ"ג כ פרייתות יג ל שם מהרי"ף והרא"ש בפ"ק דיו"ט וכן פסק הרמב"ם בפרק הנזכר [סימן תיו] א ערכין י ובתניניה י"ח ובתבוהו הרי"ף והרא"ש בפ"ק דמועד קטן ב ירושלמי פ"ק דתענית ובפרק מ"ד מפרקי ר' אליעזר [סימן תיח] א משנה תענית ט"ו ב שם ג בגמרא וכו' יוסי ד מסקנת הגמרא שם ה בריתא תענית י"ב והביאה הרא"ש בפרק ט דנדרים ו שם בשם יש מפרשים ובשם הרמב"ם ז בית יוסף מדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות שבועות ח פרק ב מהלכות נדרים ט הגהת ממזני בפ"א מהלכות תענית [סימן תיט] א טור מהא דירושלמי דמגלה ה' אהא דתנן באלו אמרו מקדימין וכו', ומן התורה ומן הנביאים ומן הפסיקתא וכו' הרוקח [סימן תכ] א משנה מועד קטן כ"ח ב טור בשם תלמידי רש"י בשם רש"י וביוזרה דעה בסימן ת"א בשם רמב"ם ובשם תשובת הגאונים [סימן תכא] א טור צינתיו לעיל סימן מ"ח [סימן תכב] א בריתא שבת כ"ד ב שם בריתא ג גמרא ברכות כ"ט

חוזר לרצה, ואם לא נזכר עד שהשלים תפלתו חוזר לראש. ^ד ואם הוא רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו ונזכר אחר שהשלים תפלתו קדם שיעקר רגליו, חוזר לרצה. הגה ואם הוא ספק אם הזכיר או לאו, אין צריך לחזור (פל בו הלכות תפלה). וש"צ ששכח מלהזכיר בשחרית, עין לעיל סימן כ"ו:

ב "וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין ושבלי לקט) ולבסוף יהללוהו, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נוהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורפנו תם), וכן נוהגין במדינות אלו. ומכל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשיחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שוחר טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

ג "בענין הפסוקים שכופלין בו וכן בפסוקים שש"צ אומר והקהל עונים אחריו, כל מקום פני מנהגו:

ד "לענין הפסקה, אפלו באמצע שואל בשלום אדם שהוא צריך לנהוג בו כבוד, ומשיב שלום לכל אדם, אבל בענין אחר לא יפסיק. הגה ודוקא בראש חדש ופסח בימים שאין גומרין הלל, אבל כשגומרין אותו, לענין הפסקה דינו כמו בקריאת שמע, ועין לקמן סימן תפ"ח סעיף א:

ה "אם הפסיק בו ושהה, אפלו שהה כדי לגמר בלו, אין צריך לחזור לראש:

ו "הקורא הלל למפרע, לא יצא. (טעם), יחזר למקום שטעה בו) רפנו ירחם:

ז ימצות קריאת הלל מעמד:

סימן תכג - סדר קריאת התורה בראש חדש. ובו ד' סעיפים:

א "אומר קדיש מתקבל וכו', במוציאין ספר תורה וקורים בו ד', אין פותחין מהם ואין מוסיפין עליהם, ואין מפטירין בנביא:

ב וקורא הפה"ג פסוקים. שהם, וידבר, צו, ואמר, ילוי חוזר וקורא ואמר, וקורא את הכבש אחד ועשירית האיפה, וישאל קורא עלת תמיד עד ובראשי חדשיכם, ורביעי קורא ובראשי חדשיכם עד הסוף:

ג "אומר קדיש ואשרי וכו' לציון, ואין אומרים יענף ה' ביום צרה, ומחזיר ספר תורה למקומו ועומדים להתפלל תפלת מוסף, ומחזיר ש"צ התפלה ויאומר כתר, וכשמגיע למלא כל הארץ כבודו אומר לעמקם משפחים כמו בקדשת שחרית, ואחר שסיים חזרת התפלה אומר קדיש, ויאומר מזמור ברכי נפשי את ה':

ד נוהגים לחלץ תפלין כשרוצים להתפלל מוסף:

סימן תכד - דין הנקבת יעלה ויבא בכרפת המזון. ובו סעיף אחד:

א "מזכירין יעלה ויבא בכרפת המזון, וראם לא אמר אין מחזירין אותו. ואם נזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, יאומר ברוך שנתן ראש חדש לעמו ישראל לזכרון. הגה ועין לעיל סימן קפ"ח סעיף ו:

סימן תכה - דיני ראש חדש שחל להיות בשבת. ובו ג' סעיפים:

א "ראש חדש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה, ויאינו מזכירי של שבת ביעלה ויבא. ומוציאין שני ספרים, וקורין בראשון שבעה בסדר היום, ובשני קורא מפטיר וביום השבת ובראשי חדשיכם עד סוף הפרשה, ומפטירין השמים כסאי, (ואם מזכיר של ראש חדש, עין לעיל סימן רפ"ד סעיף ב), חוץ מראש חדש אלול שחל להיות בשבת שמפטירין עניה סערה. הגה ויש אומרים השמים כסאי (טור) ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים, וכן נוהגין במדינות אלו, אבל ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין שמעו, (אבודרהם) ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים, ויש אומרים השמים כסאי, וכן עקר במקום שאין מנהג (תרומת הדשן סימן י"ט ומנהגי מהרא"ק). ואם ארע ראש חדש בד' פרשיות, מפטירין בשל פרשה (מנהגים). ועין לקמן סימן תרפ"ה:

ב "ראש חדש שחל להיות באחד בשבת, מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש, (ואין דוחין עניה סערה ולא שמעו משום מחר חדש) (מנהגים). ואם ראש חדש שני ימים, שבת ויום ראשון, ומפטירין השמים כסאי, ונוהגים לומר אחר כך פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן, לזכר שמחר גם כן הוא ראש חדש הגה ויש אומרים שאין להפסיק מנביא לנביא, ואין אומרים רק הפטרת ראש חדש (תרומת הדשן סימן ב' ופסקיו סימן צ"ד), וכן נוהגין, אבל אם הפטרה באותו נביא עושין כן, וכן אם היה חתנה בראש חדש או בשאר שבתות, שאין דוחין הפטרה:

ג "ראש חדש שחל להיות בשבת, כולל במוסף בכרחה רביעית שבת וראש חדש ויחזתם מקדש השבת וישאל וראשי חדשים:

סימן תכו - ברפת הלכנה וזמנה. ובו ד' סעיפים:

א "הרואה לכנה בחדושה, מברך אשר במאמרו ברא שחקים וכו'. הגה ואין לקדש החדש אלא בלילה בעת שהלכנה זורחת ונהנין מאורה (אגור):

ב "אין מברכין על הירח אלא במוציא שבת כשהוא מבשם ובגדיו נאים: הגה ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא קדם י' בחדש, או ממתינין עד מוצאי שבת, אבל אם הוא אחר כך אין ממתינין עד מוצאי שבת, שמא יהיו ב' לילות או ג' או ד' עננים ולא יראו הלכנה ויעבר הזמן. וכשמקדשין אותה בחל יש ללבש בגדים נאים (תרומת הדשן סימן ל"ה). אין מקדשין הלכנה קדם ט' באב ולא קדם יום הפפורים (מהרי"ל) ובמוציא יום הפפורים מקדשין אותה דאז שורין בשמחה אבל לא במוציא תשעה באב או שאר תענית (דעת עצמו). ואין מקדשין אותה במוציא שבת שחל בו יום טוב (מהרי"ל הלכות יום טוב). ויתולה עיניו ומישר רגליו ומברך (מעמד) (טור) ויאמר ג' פעמים סימן טוב תהיה לכל ישראל, ברוך יוצרך וכו'. הגה ודוקד

⊕ באר הגולה ⊕

ד שם פלשנא בתרא דרב נחמן בר יצחק וכן פסקו הר"ף והרא"ש והרמב"ם ה פענית כ"ח ו וכן נראה מדברי הר"ף ומפרוש רבנו יונה ז רש"י ח בהלכות תנפה ט טור מהא דספכה ל"ח מיתו מנהג קריאת ההלל וכתב הר"ן שם מנהגא קרי לה היכא דנהוג נהוג וכו' י מימרא דרבא ברכות י"ד כ הרא"ש שם רוב המפרשים ל רשות הרבים ל"ד וכו' יתמן ידיה מ מגלה י"ז נ שבלי הלקט בשם הר"ם [סימן תכג] א טור ב משנה מגלה כ"א ג שם וקרב ד טור ה שבלי הלקט בסימן מ"ה וכן הוא מנהג ספרדים ו טור בשם מנהג ספרד [סימן תכד] א שבת כ"ד וקרב דתניא פותה ב מימרא בברכות מ"ט ג צינתיו בסימן קפ"ח סעיף ו [סימן תכה] א ברייתא ביצה י"ז ערובין מ' ב טור מרדכי בפרק ב' דשבת ג מימרא דרב הונא מגלה ל"א ד מרדכי שם והרד"א וכתב עליו הבית יוסף שהוא הנה בקי בהגי מלי טובא ולכן ראוי לסמוך על דבריו ה שם בגמרא ו בית יוסף בשם תמיו הרב ר' יצחק סב"ע ז בית יוסף ח צינתיו לעיל סעיף א' ט תוספות והר"ן מהא דאותיב לוי לרבי ברכות מ"ט [סימן תכו] א מימרא דרב יהודה סנהדרין מ"ב ב טור בשם מסכת סופרים ג שם

ג' פְּעָמִים כְּנִגְדָה וְאוֹמֵר כְּשֵׁם שְׂאֲנִי רוֹקֵד כּו',
וְאוֹמֵר תִּפְלַע עֲלֵיהֶם וְגו', וְלִמְפָרֵעַ כְּאֲבָן יִדְמוּ
כו' ג' פְּעָמִים, וְיֹאמֵר לְחִבְרוֹ ג' פְּעָמִים שְׁלוֹם
עֲלֶיךָ וּמְשִׁיב הַרוּחַ שְׂאוֹאֵל (טוּר). וְנוֹהֵגִין לוֹמֵר
דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם, שְׂמִלְכוּתוֹ נִמְשַׁל
לְלִבְנָה וְעֵתִיד לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ, וּכְנִסָּת

יִשְׂרָאֵל תִּחְזֹר לְהִתְדַבֵּק בְּבַעֲלָה שֶׁהוּא
הַקַּב"ה, דְּגִמְתַּת הַלִּבְנָה הַמְתַּחַדֶּשֶׁת עִם הַחֲמָה,
שְׂנֵאָאֵמֵר שְׂמֵשׁ וּמִגֵּן ה', וְלִכֵּן עוֹשִׂין שְׂמִחוֹת
וְרִקְוִדִין בְּקִדּוּשׁ הַחֲדָשׁ דְּגִמְתַּת שְׂמִחַת נְשׂוּאִין
(בְּחַיֵּי פְרִשְׁת וַיֵּשֶׁב וּד"ע):
ג' יַעַד אֵימָתִי מְכַרְכִּין עֲלֶיךָ, עַד י"ו מֵיּוֹם

הַמּוֹלָד וְלֹא י"ו בְּכֻלָּל. (וְאֵין לְקַדֵּשׁ אֶלֶּא
עַד חֲצֵי כ"ט י"ב תִּשְׁעִי"ג מִן הַמּוֹלָד)
(תְּשׁוּבַת מֵהַר"ל):
ד' אֵין מְכַרְכִּין עֲלֶיךָ עַד שְׂיַעֲבֵרוּ שְׂבָעָה
יָמִים עֲלֶיךָ. הַגֵּה וְאֵין מְקַדְּשִׁין הַלִּבְנָה פִּתְחַת
הַגֵּג (הַגְּהוֹת אֶלְפָּסִי הַחֲדָשׁוֹת):

⌘ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⌘

ד שֵׁם בְּסִנְהֶדְרִין וְכִנְהוּדָעִי הַר"י גִּיקְטְלִיא בְּעַל שְׁעָרֵי אוֹרֵה בְּתִשְׁבָּה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקוים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ת. ט.) "מיזם שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

רוצה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים וזכה ורוצה בשמחתה. וכל האוכל בשר או שותה יין בפעודה המפסקת, עליו הפתוח אומר ותהי עונותם על עצמותם:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקס - לעשות זכר לחרבן, וכו' ה' סעיפים:

א משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו פאותו הדור שאין בונין לעולם בגין מסיד ומכיר בגנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשיר מקום אמה על אמה כנגד הפתח פלא סיד. והלוקח חצר מסידת ומכירת (פרוש מצירת), הרי זו בחזקתה ואין מתיבים אותו לקלה בבתלים:

ב וכן התקינו שהעורף שלחן לעשות סעודה לאורחים, מתסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי הפסח והנהג, משירה מין ממיני התכשיט שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם. וכשהחתן נושא אשה, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפלין: הגה ויש

ארץ הרים ונגעות בארץ ישראל, וכבוס של שאר ארצות אפשר שהוא כבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד יש מי שפרש דגהויץ הינו מים ואפר או נתר וברית, וכבוס הינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד, ונמצא שכל כבוס של זמן הזה הוי גהויץ ואסור מדינא אפלו בכלי פשתן ללבשן מיהא: הגה ואנו נוהגין להקמיר בכל זה מתחלת ראש חדש עד אחר התענית, אם לא לצורך מצוה, כגון אשה הלובשת לבנים מתרת לבס וללבש לבנים ולהציע תפתינה (רוקח ואור זרוע), אכל בט' באב עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה (הגהת שצרי דירא) וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור לתן פלים לכובסת אינה יהודית לכבס מראש חדש ואילך, אכל קדם ראש חדש מתר לתת אף על פי שכובסת אחר ראש חדש (תוספות פרק ב דתענית ומהרי"ל):

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנד - דברים האסורים בתשעה באב, סעיף כה

כה כל האוכל ושותה בתשעה באב אינו

המשך הלכות ארץ ישראל

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דיני שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, סעיף ג

ג שבוע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבשו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפלו אין לו אלא חלוק אחד, אסור, וכן המכבסים מקדם בין ללבש בין להציע בהם המטה, ואפלו מטפחות הידים והשלחן, אסור. וכבוס שלנו מתר, אכל גהויץ (פרוש), מעבירין על הפגדים אכן חלק להחליקו, ערוף) שלנו אסור. וכלי פשתן אין בהם משום גהויץ והרי הם ככבוס שלנו ומתר. והגי מלי לגהיץ ולהניחן עד אחר ט' באב, אכל אסור ללבשן בשבוע זה. ונהגו לאסור אפלו כלי פשתן ואפלו ככבוס שלנו, בין ללבש בין לכבס ולהניח, ואין להקל בדבר כיון שנהגו, וכל שכן דאפשר דמדינא נמי אסור, שהרי יש מי שכתב דכבוס שלנו קרי (גהויץ) לשל בניי בבל, שאין מתלבנים יפה לפי שמימיהם הם עכורים, שאינו

מקומות שנהגו לשפר כוס בשעת חפה או לשום משה שחרה או שאר דברי אבילות בראש החתן (כל בו). וכל אלה הדברים כדי לזכר את ירושלים, שנאמר אם אשכתך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

ג וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה ויש אומרים דוקא מי שנגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, או בבית המשפחה (טור). ואסור לשמעים מפני החרבן. ואפלו שיר בפה על תנון אסורה, שנאמר בשיר לא ישתנו יוני. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הזמאות וזכרון חסדי חקב"ה על תנון: הגה וכן לצדד מצוה כגון בבית חתן ובלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג ונהגות מימוני):

ד וכן גזרו על עמרות חתנים שלא להניח כלל, ושלא יניח החתן בראשו שום פליל, שנאמר, הסר המצנפת והרים העמרה. וכן גזרו על עמרות הפלה אם היא של כסף, אבל של גדיל מותר לבלה. ודוקא לחתן ובלה, אבל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

ה אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקסא - דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחרבן, ובו ה' סעיפים:

א הרואה ערי יהודה בחרבן אומר ערי קרשך היו מדבר וקורע (ואינו חייב לקרע אלא בשמנוע סמוך להם כמו מן הצופים לירושלים) (בית יוסף):

ב הרואה ירושלים בחרבנה אומר, ציון היתה מדבר שממה וקורע, וכשרואה בית המקדש אומר, בית קרשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו תיה לשרפת אש וכל מחמדנו תיה לחרבה, וקורע. ומחייב חייב לקרע, מן הצופים, ואחר כך בשרואה המקדש קורע קרע אחר, וכל קרועה טפה. ואם בא דרד המקדש שאז רואה המקדש תחלה, קורע על המקדש טפה, ואחר כך בשרואה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא:

ג אם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע בשרואה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע

אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה, אין צריך לקרע על שאר ערי יהודה:

ד כל הקרעים האלו בידו ומעמדו, וקורע כל כסותו שעליו עד שיגלה את לבו, ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, אבל רשאי לשלול למללן ללקטן ולתפרן במין סלמות:

ה היה הולך ובא לירושלים הולך ובא, תוך ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (והוא הדין בערי יהודה ובמקדש):

הלכות תענית, סימן תקסב - דין קבלת התענית, סעיף יב

יב תענית שגוזרים על הצבור, אין כל יחיד צריך לקבלו בתפלת המנחה, אלא ש"צ מכריז התענית ודרי הוא מקבל. ויש אומרים דהני מלי בארץ ישראל שניה להם נשיא, לפי שגזרתו קומת על כל ישראל, אבל בחוץ לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם פיהדים שכל אחד מקבל על עצמו:

הלכות תענית, סימן תקסו - דיני תענית צבור, סעיף ד

ד נוהגים להרבות סליחות בכרפת סלח לנו. ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות, וכן הנהיגו הפקדמונים בארץ ישראל, והוא המנהג הנכון:

הלכות תענית, סימן תקעה - דיני תענית שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים, ובו י"ג סעיפים:

א סדר תעניות שמתעניין בארץ ישראל על הגשמים כך הוא, הגיע י"ז פמר חשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' ובי' וכל התלמידים ראויין לקרע. ודין תעניות אלו בדין תענית יחיד:

ב הגיע ראש חדש פסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' ובי', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים בדרך שעושים בכל התעניות:

ג עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' ובי', ובאלו מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשית מלאכה ביום, אבל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף

בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, אבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מטר, ואסורים בסיכה, אלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשימש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות:

ד עברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני, וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומזרידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התעניות, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אומן התניות המוכרות אכילה ושתייה) (בית יוסף בשם רש"י). כדי שימצאו לקנות לסעדת הלילה, ובחמישי פותחין כל היום חניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לחנות אצטבא לפניו, פותח בדרכו בחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להקמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי בשמתעניין על הגשמים, לפי שפשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה (אלא אם כן פתלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין אלא אם לא קיים מצות פריה ורבייה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנופין וכמנדים למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבר ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתריין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתעניין עוד,

שאינן הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר בשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו בכביעה (פרוש, המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו') וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שיירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שיירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבר זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שיירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשתות, מתענין על הגשמים בכל צת שלא יהיה להם מים לשתות ואפלו בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בצרת ומתענים וזועקים עד שיירדו גשמים או עד שיעבר זמנם:

ט במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שבעה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חנכה ופורים, ושוחין אחר כך כמו ששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י כל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם כלילה ודינם פדין שאר תענית, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום פסח אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא היו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיפנסו בעמק הארץ התרבה טפח, ובכבינונית שני טפחים, ובכבינו ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עזן לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועזן לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות לא ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב תקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם קדם שעלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

הלכות תענית, סימן תקעו - על איזה דברים מתענין ומתריעין, סעיפים ב, ט, י, יא

ב וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. היו בה אלה ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנן אנשי המדינה לענו זה. הנה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גלילות עליהם (ודוקא דאיבא דבר בכלה ולא במקצתה) (ר"ן פרק ג דתענית). הנה דבר במדינה ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיהן מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ט וכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנה אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית וכול הארץ מתענין ומתריעין עליהם, ועל הגובאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד. ועכשו שאין אנו מכירין מינים הללו, על כלם מתריעין:

י וכן על המזונות. כיצד, הרי שהזולו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון כלי פשתן בכבל וזון ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למכר שנה י' בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, ובשבת זועקים עליה, אבל אין תוקעין עליה בשבת:

יא וכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנויים באבנים ורב גשמים מוכה להם, ואין מתענים להעביר המוכה. ועכשו בצפת מצויים מפלת בתים מפני הגשמים, ומתפללים עליהם:

הלכות תענית, סימן תקפ - ימים שמתענים בהם, סעיף ב

ב באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. ב' באיר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הכפורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים. בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. ב"ח בו פכה גר מערבי בימי אהז. ב"ו באלול מתו מוציא דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחפש ר' עקיבא. ב' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל. ב' במרחשון עורו עיני צדקיהו ונחטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהוה את המגלה שכתב פרוץ מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה וננית בימי תלמי המלך והנה חשף בעולם ג' ימים. ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על עזן פילגש בגבעה. בז' באדר מת משה רבנו עליו השלום. בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

הלכות ראש השנה, סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה, סעיף ב

ב אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

הלכות יום הכפורים, סימן תריב - אסור אכילה ביום פסח ושעור פמותה, סעיף ז

ז אבל עלי קנים פסור ולולבי גפנים שלבלבו קדם ראש השנה פסור דעץ בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) מראש השנה ועד יום הכפורים חבי:

הלכות לולב, סימן תרסג - סדר תפלת חל המועד, סעיף א

א בחל המועד מוציאין ספר תורה וקורים בו ד' בקרבנות הקוג שבפרשת פנחס. וביום הראשון של חל המועד קורא פהן וביום השני ולוי וביום השלישי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי, והרביעי קורא ספקא דיומא וביום השני וביום השלישי,

ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה ויש אומרים ששנים הראשונים קורין בספקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והר' חזון וקורא כל ספקא דיומא דהינו מה שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים. וביום הז' הבהן קורא ביום התמישי, לוי ביום הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי, וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבותיו ומהר"י ומנהגים). ובארץ ישראל שאין שם ספקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד, כי ביום ב' הוא א' לחלו של מועד קורא בתן וביום השני, והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרישה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים:

הלכות מגלה ופורים, סימן תרפח - דין פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון. ובו ח' סעיפים:

א פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון אפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו אפלו אם הם בחוצה לארץ ואפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים

ממלאכתן ועסקין בצרכי צבור). והוא שיהיה ואחר כך ישב או ישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אבל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ן):

ב וכן הפכים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שסמוכים להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו הואיל ונעשה בו הנס:

ג פכים ועירות גדולות ופרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים בי"ד:

ד כרף שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים בי"ד ובט"ו ובלילהון, ולא יכרף פי אם בי"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה בן עיר שהלך לכרף או בן כרף שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו,

ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במקבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (כל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וגוברים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת מוציאים ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ואין עושין סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש פים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליה עמו, יקראנה בי"ג או בי"ב או באחד עשר בלא פרכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, יש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש.

הגה והכי נהוג, ומיהו אם נודמן לו אחר כך מגלה חזון וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מכל מקום קרא אותה שלא בזמנה (כל בו ובית יוסף):

ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגלה ואחר כך נודמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו:

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שויביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ראש חודש

סימן תכו - פשראש חדש ב' ימים היאך בותבין בשטרות. ובו סעיף א' אחד: א פשראש חדש שני ימים, כותבין בשטרות ביום הראשון ביום ראש החדש שהוא יום ל' לחדש שעבר, (והמנין לחדש מיום השני וכותבין בו באחד לחדש) (טור). הגה לשמעברין השנה כותבין באדר ראשון אדר סתם ובשני אדר השני (טור):

סימן תכח - סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות. ובו ח' סעיפים:

א אלו הימים שאין קובעים בהם המועדים, לא אד"ו ראש השנה, ולא גא"ו יום הכפורים, ולא זכ"ד פורים, ולא בד"ו פסח, ולא גה"ז עצרת והושענא רבה, לא ג' חנוכה, ולא אג"ו צום אסתר, ולא בד"ו צום תמוז ואב. לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג לעומר, וסימן פל"ג, וביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת כשיהיו כסדרן או חסרים:

ב אלו הימים שהקבעו בהם ראשי החדשים ולא בזולתם. ניסן אגה"ז, אייר בגה"ז, סיון אגד"ו, תמוז אגה"ו, אב בדו"ו, אלול אבד"ו, תשרי בגה"ז, מרחשון גדו"א, כסלו א"ב ג"ד ה"ו, טבת אבגד"ו, שבט בגדה"ז, אדר זכד"ו, (ובעבור אדר הראשון בדה"ז ושני בדו"ז):

ג יסימן לקביעת המועדים. א"ת כ"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף. פרוש, ביום א' של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן על מצות ומררים יאכלהו, ביום כ' בו שבועות, וביום ג' בו ראש השנה, ביום ד' בו קריאת התורה שהוא שמחת תורה, ביום ה' בו צום כפור, ביום ו' בו פורים שעבר:

ד ילעולם קורין צו את אהרן קדם פסח בפשוטה ומצרע במעברת, חוץ מבה"ח מעברת (וה"ש מעברת) שקורין אחרי מות

קדם הפסח. וילעולם קורין פרשת במדבר סיני קדם עצרת, ט' באב קדם ואתחנן, אהם נצבים קדם ראש השנה, ולכן פשראש השנה ביום כ"ג, שיש שתי שבתות בין ראש השנה לסכות, צריכים לחלק נצבים וילף, כדי שיקראו וילף בין ראש השנה לצום כפור, והאזינו בין צום כפור לסכות, וסימן. כ"ג המלך פת וילף, אבל פשראש השנה ביום ה"ו, אז אין בין ראש השנה לסכות אלא שבת אחת שקורין בה האזינו אז וילף עם נצבים קדם ראש השנה. וסימן לפשוטה, פקרו ופסחו, ולמעברת סגרו ופתחו, מנו ועצרו, צומו וצלו, קומו ותקעו:

ה הפרשת האזינו מחלקין פרשיותיה כדרך שהיו מחלקין אותה במקדש, שהיו קורין השירה פעם אחת לששת ימי השבוע, וסימן, הזי"ו ל"ך, האזינו, זכור, ירפכהו, וירא, לו חכמו, כי אשא אל שמים עד סוף השירה, והשביעי קורא מסוף השירה עד סוף הפרשה. הגה ודוקא בשבת מחלקין הפרשיות, אבל במנחה בשבת וב' וה' אין לחוש (מרדכי פרק הקורא עומד):

ו יקללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם, אלא א' קורא כלם, ומתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם, אבל קללות שבמשנה תורה יכולין להפסיק בהם, ו'ואף על פי כן נהגו שלא להפסיק בהם (וכן נוהגין שלא לקרות אחד בשמו לצלות אלא קורין מי שירצה):

ז שמונה פסוקים אחרונים שבתורה אין מפסיקין בהם, אלא יחיד קורא את כלם:

ח מ"ו בתמוז ואילף מפטירין ג' דפרענותא, ז' דנחמתא, תרתי דתיובתא.

ג' דפרענותא, דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ישעיהו, שבע דנחמתא, נחמו, ותאמר ציון, עניה סערה, אנכי, רני

עקרה, קומי אורי, שוש אשיש. וביום צום גדלנה במנחה מפטירין דרשו, ובשבת שבין רשות הרבים ליום הכפורים מפטירין ילעולם שובה ופשראש השנה כב"ג, שיש שבת בין יום הכפורים לסכות וקורין בו האזינו, מפטירין בו וידבר דוד. לויש אומרים שפשראש השנה כב"ג, שוילף בין ראש השנה ליום הכפורים מפטירין בו דרשו, ובשבת שבין יום הכפורים לסכות שקורין האזינו מפטירין שובה: הגה והמנהג פסבא הראשונה. ובשאר שבתות השנה מפטירין מעין הפרשה (טור). ויש שקורין שתי פרשיות, מפטירין באחרונה (מרדכי פרק בני העיר), מלבד באחרי מות וקדושים דמפטירין הלוא כבני כשיים שהיא הפטרת אחרי מות (מנהגים). ונוהגין להפטיר בכתנה שוש אשיש, ואין דוחין מפניה שום הפטרה הנזכרת כאן, ולא של ד' פרשיות ולא של ראש החדש או מקור החדש או חנוכה או שירה (מרדכי פרק בני העיר והטור ומנהגים), אבל שאר הפטרות דוחין מפניה. וכבר נתבאר לעיל סימן תכ"ה דאין מדלגין מנביא לנביא (וגם נתבאר שם סעיף ב' אם דוחין מפני של ראש החדש אחת מאלו הפטרות שנוכרות כאן):

הלכות פסח

סימן תכט - שאין נופלין על פניהם ככל החדש ניסן. ובו ב' סעיפים:

א אשואלין בהלכות פסח קדם לפסח שלשים יום. הגה ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצרף פסח, וכל מי שדר בעיר י"ב חדש צריך לתן לזה (א"ז):

ב אין נופלין על פניהם בכל החדש ניסן, ואין אומרים צדקתך בשבת במנחה, ואין מספידין בו, ואין מתעניין בו להזכיר בצבור, והכבודות מתעניין בו בערב פסח: הגה גם אין אומרים צדוק הדין בכל החדש

באר הגולה

[סימן תכו] א טור וכן פתב באבן העזר סימן ככו' בשם רבנו פרץ [סימן תכח] א טור ב שם ג שם ד שם ה טור בשם רב פלטוי גאון מימרא דרב ראש השנה לא" ו משנה מגלה לא" ז ברייתא שם וכפרוש הרב ר' מנחם ח הרמב"ם ט מימרא דרבה מנחות ל' י טור בשם פסיקתא כ בית יוסף ומדברי הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות תפלה וכן פתב התוספות והמרדכי בפרק ד' דמגלה ל טור [סימן תכט] א פסחים ו'. ב טור בשם מצא כתוב במסכת סופרים ובפרק בתרא וכן פתב הרומח סימן רמ"ה ג בית יוסף בשם מסכת סופרים שבדינו ד פרוש הבית יוסף שהתלמידים שנוהגים להתענות בה"ב מפני חלול השם וכו' גדלקמן סימן תק"פ גם בניסן מתעניין

ניסן, ונהגו שאין מתעניין בו תענית כלל אפלו יום שמת בו אביו או אמו, אכל תענית חלום מתעניין, ואין אומרים מזמור לתודה ואל ארץ אפים ולמנצח בערב פסח ולא ביום טוב (מנהגים), ונהגים להרבות קצת באכילה ושתיה ביום אחר התג, והוא אסרו חג (גמרא ורש"י פרק לולב):

סימן תל"ג - ובו סעיף אחד:

א "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו. הגה והמנהג לומר במנחה ההגדה מתחלת עקדים היינו עד לכפר על כל עונותינו ופוסקים לומר ברכי נפשי (מנהגים):

סימן תל"א - זמן בדיקת החמץ.

ובו ב' סעיפים:

א "בתחלת ליל י"ד בודקין את החמץ לאור הנר בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ:

ב "יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל עד שיבדק, ויאפלו אם יש לו עת קבוע ללמד לא ילמד עד שיבדק, ויאה התחיל ללמד מעוד יום אין צריך להפסיק, (ויש אומרים שצריך להפסיק וכן נראה לי עקר):

סימן תל"ב - דין ברכת בדיקת

חמץ, ובו ב' סעיפים:

א "קדם שיתחיל לבדק יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על בעור חמץ, ואם התחיל לבדק בלא ברכה יברך כל זמן שלא יסיים בדיקתו (כל בו). ויזהר שלא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה, ויטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמר כל הבדיקה, כדי שישים אל לבו לבדק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ:

ב "בברכה אחת יכול לבדק כמה בתים. ואם בעל הבית רוצה, יעמיד מבני ביתו אצלו בשעה שהוא מברך, ויתפזרו לבדק איש איש במקומו ועל סוף ברכה שברך בעל הבית: הגה ונהגים להניח פתיחי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה (מהרי"ו ברי"ן), ומיהו, אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבקר אם נמצא. (כל בו):

סימן תל"ג - דיני בדיקת החמץ.

ובו י"א סעיפים:

א "הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר ולא לאור הלכנה. ויאה עבר ולא בדיק ליל י"ד, כשבודק ביום י"ד לא יבדק לאור החמה אלא לאור הנר, ויאכסדרה שאורה רב אם בדיקה לאור החמה דיו, והוא הדין בנגד ארבה שבחדר:

ב "אין בודקין לאור האבוקה אלא לאור הנר, ויאה בנר של חלב ולא של שמן ולא של שמן אלא בנר של שעורה: הגה והוא יחידי, אכל ב' גרות ביחד אפלו קלועים, דינם כפאבוקה (מהרי"ל בשם אגדה):

ג "בודק כל המקומות שיש לחוש שמא הכניסו בהם חמץ. ולכן כל חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה, שפעמים אדם נכנס בהם ופתו בידו, אכל אוצרות יין שאין מסתפק מהם, וכן מתבן וכיוצא בו, אין צריך בדיקה:

ד "חורי הבית וזיוני הבולטים מהבתלים שאינם גבוהים הרבה ולא נמוכים הרבה, צריכים בדיקה, אכל הגבוהים שאין יד האדם מגעת שם והנמוכים פחות מג' טפחים, אין צריך בדיקה:

ה "גג היציע והמגדל שגגיהם משפעים ומפני כך אין גגיהם ראויין לשום תשמיש, אין צריך בדיקה אפלו הם בתוך הבית:

ו "רפת של בקר אין צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ הבהמות יאכלוהו, וכן לול של תרנגולים אין צריך בדיקה, מפני שאם היה שם חמץ התרנגולים יאכלוהו, וכן אמצעה של חצר אין צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ העורבים ושאור עופות המצויים שם יאכלוהו, ויהי מלי מספק חמץ, אכל ודאי חמץ לא: הגה אכל לקמן סימן תמ"ה סעיף ג' מבאר דמתר להשליך חמץ במקום שהעופות מצויים, כל שכן שאין צריך לבקר משם אפלו חמץ ודאי עד לאחר זמן אסורו:

ז "חור שבין יהודי לחברו, כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת והשאור מבטל בלבו ודיו, ושביין יהודי לאינו יהודי אין צריך

בדיקה כלל, שמא יאמר כשפים הוא עושה לי, ונמצא בא לידי סכנה:

ח "כתל שנשתמש בו חמץ בחורין ונפל ונעשה גל, אפלו אינו גבוה ג' טפחים כדי חפישת הכלב אין צריך לבדק תחתיו, כיון שיש בו סכנת עקרב שמצויים בגלים, חישנין שמא אחר שישלים בדיקתו שאינו עוסק במצוה יחפש אחר מחט שנאבד לו ויבא לידי סכנה, והני מלי בסתם, אכל בידוע שיש תחתיו חמץ אם אין עליו גבה ג' טפחים צריך להוציאו משם במרא וחצינא בענין שאין בו סכנה, ואם יש עליו גבה ג' טפחים מבטלו בלבו ודיו:

ט "מרתף שמסדרין בו שורות של חביות זו אצל זו עד שנתמלא פלו, וחורין ומסדרין שורות אחרות על התחונות עד הקורה, אין צריך לבדק אלא שורה העליונה ואחרת למטה ממנה, דהינו שורה על פני רחב המרתף ולא על כל שטח המרתף, אלא העליונה הרואה את הקורה ואת הפתח ואחרת למטה ממנה:

י "בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה, מפני שהתינוקות מכניסים בהם חמץ:

יא "המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכון לבדק החמץ ולבערו ויזהר שלא להכניס שם עוד חמץ, אף על פי כן צריך לבדק כליל י"ד: הגה וכל אדם צריך לבדק חדריו קדם הבדיקה (מרדכי ריש פסחים). והפסחים או פתי יד של בגדים שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכין בדיקה (מהרי"ו):

סימן תל"ד - דינים הנוהגים תכף אחר הבדיקה, ובו ד' סעיפים:

א "אחר הבדיקה יהא נזהר בחמץ שמשייר להצניע שלא יצטרף בדיקה אחרת, כגון אם יטלנו עכבר בפניו, או אם יחסר לחמו כגון שניח עשר כפרות וימצא ט', אכל בסתם, שאינו יודע אם חסר ממנו אם לאו, לא. ויאה כפה עליו כלי ולא מצאו אין צריך לבדק שודאי אדם נטלו לכף, יכפה עליו כלי או יתלנו באויר או יניחנו בתבה, מקום שאין עכבר יכול לבא:

באר הגולה

וכו' עכ"ל ויכר כתב רמ"א בהג"ה המנהג: [סימן תל"ג] א תוספות בשבת פרק ז וכן כתב הל' בו ושגלי הל'קט: [סימן תל"א] א משנה ריש פסחים ב הרב המגיד בשם התוספות ג מימרא דאפ"י שם ז' ד' ר' יונה שם מלשנא דאפ"י: [סימן תל"ב] א מסקנא דגמרא פסחים ד' ב טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב הרשב"א בתשובה ג טור ד שם מתוספתא דברכות: [סימן תל"ג] א ברייתא פסחים ז' וחי' ב שם בירושלמי ג מימרא דרבא שם פכלי ד שם בגמרא ה ברייתא שם. ו טור בשם אביו הרא"ש למנהג אשפזו ז משנה ריש פסחים ח ברייתא וגמרא שם ח ט שם בברייתא י טור ורבונו ירחם וכן כתב הרא"ש בתשובה כ שם בברייתא ל שם בברייתא מ שם מימרא דרבא נ שם בית יוסף בשם סמ"ק ס שם בברייתא ע שם בברייתא ו כפלימו פ משנה ל"א וברייתא מ' ובגמרא שם צ בתוספות שם ח ק משנה ריש פסחים ו כבית הלל וכדמפרש לה רב שם בגמרא ח וכן פסק הרמב"ם בפרק ב מהלכות חמץ ושאר פוסקים ר טור בשם הירושלמי ש שם בשם ראב"ן [סימן תל"ד] א משנה פסחים י וכדמפרש לה רבא ורב מרי שם דף ט ב ירושלמי כתבו הרא"ש שם

ב יאחר הבדיקה מיד בלילה יבטלנו, ויאמר כל חמירא דאיתא ברשותי דלא חזיתה ודלא בערתה לבטל ולהוי כעפרא דארעא: הגה ויאמר הבטול בלשון שמבין (מהר"י ברי"ן), ואם אמרו בלשון הקדש כל חמירא פולל חמץ ושאר (ת"ה סי' קל"ד), אבל בשאר לשונות צריך להזכיר כל אחד בפני עצמו (דעת עצמו), ויטוב לחזור ולבטלו פעם אחרת ביום י"ד סוף שעה חמישית קדם שתגיע שעה ששית, שמשתיגע שעה ששית נאסר ואין בידו לבטלו. הגה ואין לבטלו ביום, אלא לאחר ששורף החמץ כדי לקיים מצות שרפה בחמץ שלו (מהרי"ו):

ג הבטול היום יאמר דחזיתה ודלא חזיתה דבערתה ודלא בערתה:

ד ישלוחו יכול לבטל. (וכשמבטל שליח צריך שיאמר, חמצו של פלוני יהא בטל וכו') (משו"ב מהר"י ברי"ן) ואם אין האיש בביתו יבטל במקום שהוא, ואם אינו עושה כן, טוב שתבטל אשתו:

סימן תל"ה - דין מי ישא בדק בליל י"ד. ובו סעיף א' אחד:

א אלא בדק בליל י"ד, יבדק ביום י"ד באיזו שעה שיזכר מהיום, לא בדק כל יום י"ד יבדק בתוך הפסח. לא בדק בתוך הפסח יבדק לאחר הפסח, כדי שלא ישל בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה. יועל הבדיקה שלאחר הפסח לא יכרך:

סימן תל"ו - דין המפרש בנים והיוצא בשירא. ובו ג' סעיפים:

א המפרש מבישה לים או יוצא בשירא ואינו מניח בביתו מי שיבדק, תוף שלשים יום זקוק לבדק. (ולא יכרך אז על בעור חמץ) (כל בו) קדם לי יום אין צריך לבדק (וכשמגיע פסח יבטלנו) (טור). וואם דעתו לחזור קדם הפסח, צריך לבדק ואחר כך יצא דחישנין שמא יחזור ערב פסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער, וכן העושה ביתו אוצר, תוף לי יום זקוק לבדק ואחר כך פוגס אוצרו לתוכו, קדם לי יום, אם דעתו לפנותו קדם הפסח, צריך לבדק ואחר

כך עושהו אוצר, ואם אין דעתו לפנותו קדם הפסח אינו צריך לבדק: הגה ואוצר חטים שלש חטים מחמצים בקרקעית הכור, אם נעשה האוצר שלשים יום קדם הפסח אינו זקוק לבער, אלא מבטלו בלבד ודיו, ומיהו, לאחר פסח כשמפנה האוצר אסור להנות מאותן חטים. ואם אין שם חמץ ידוע אלא ספק, מותר למכר האוצר כך ביחד. (תשובת הרשב"א סי"ט):

ב ייש אומרים, דקדם לי יום שאין צריך לבדק הינו כשאין דעתו לחזור בתוף הפסח, ואף על פי שדעתו לחזור קדם הפסח או אחריו אין צריך לבדק, כיון שהוא קדם שלשים, (וכשגיע פסח יבטלנו) אבל אם דעתו לחזור בתוף הפסח, צריך לבדק, אפלו מראש השנה והוא שכתב ולא בדק, יבטל כשיגיע הפסח, ולא יכרך על הבטול: הגה גם אשתו תבדק ותבטל בביתו, דלמא ישפח לבטל במקום שהוא (כל בו):

ג ישראל היוצא מבית אינו יהודי תוף שלשים יום ונכנס בבית אחר בעיר זו או הולך לעיר אחרת אינו צריך לבער בית האינו יהודי, שהרי קיים מצות בעור באותו בית אחר, אבל אם הוא מפרש או יוצא בשירא ולא יכנס בפסח בבית, ייש מי שאומר שחל עליו חובת הבעור כיון שהוא תוף לי יום וצריך לבער בית האינו יהודי שהוא יוצא ממנו, כדי לקיים מצות בעור, (אף על פי שהאינו יהודי יכנס לבית בפסח, ויש אומרים שאינו צריך לשנכנס בו האינו יהודי) (טור):

סימן תל"ז - המשפיר בית לחברו על מי חל חובת בעור. ובו ד' סעיפים:

א המשפיר בית לחברו לצורך י"ד וממנו ואילו יזקנהו באחד מהדרכים ששכירות קרקע נקנה בו, אם עד שלא מסר לו המפתח חל י"ד על המשפיר לבדק, ואם משמסר לו המפתח חל י"ד על השוכר לבדק:

ב השוכר בית מחברו כ"ד ואינו יודע אם הוא בדוק, אם הוא בעיר שואלו אם בדקו, והוא אינו בעיר, חזקתו בדוק ומבטלו בלבד ודיו:

ג המשפיר בית לחברו בחזקת בדוק, ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדק, ואינו מקח טעות, ואפלו במקום שבודקים בשכר, שהרי מצוה הוא עושה: הגה ויש אומרים דצריך להחזיר לו שכר הבדיקה הואיל והתנה בהדיא שיהיה בדוק. (המגיד פרק ב ומשמע לעיל סימן י"ד):

ד יבית שהחזק שלא בדקו המשפיר, ואמרו אשה או עבד או קטן אנו בדקנוהו הרי אלו נאמנים, והוא שיהא קטן שיש בו דעת לבדק:

סימן תל"ח - עכבר שנכנס למקום בדוק וכבר בפיו. ובו ב' סעיפים:

א עכבר שנכנס לבית בדוק וכבר בפיו, ונכנס אחריו ומצא פרווין, אפלו כדי כל הכפר, צריך לחזור לבדק הבית אחר הכפר שהכניס, לפי שאין דרכו של עכבר לפרו, והני פרווין מעלמא אתו ולא מאתו כפר, אבל אם תינוק נכנס לבית בדוק וכבר בידו ונכנס אחריו ומצא פרווין, אין צריך לחזור ולבדק, שחזקתו שאכלו ואלו הפרווין שנפלו ממנו בשעת אכילה, שדרך התינוק לפרו. ויש אומרים שאם אין פרווין כדי כל הכפר צריך לחזור ולבדק. (דיני עכבר נכנס ויוצא השמיט הרב הואיל ולא שכחתי):

ב יבנית חמץ למעלה על הקורה, מחיבים אותו להביא סלם להורידו, מפני שפעמים יפל מהקורה, אבל אם היה חמץ בבור אין מחיבים אותו להעלותו, אלא מבטלו בלבד ודיו:

סימן תל"ט - דין מי שבדק ולא מצא מספר בקורות שהניח. ובו ד' סעיפים:

א א"ט צבורין של מצה ואחד של חמץ, ובא עכבר ונטל ולא ידענו אם נטל חמץ או אם נטל מצה, ונכנס לבית בדוק, צריך לחזור ולבדקו. (מיהו, אם הכפר קטן שיכול העכבר לאכל, תלינן להקל שאכלו ואין צריך לבדק) (טור), שכל הקבוע, כמחצה על מחצה. ואם פרש הכפר ממקום קביעתו ונטלו העכבר משם, אין צריך לחזור ולבדק, דכל דפריש מרבא פריש:

⊕ באר הגולה ⊕

ג מימרא דר' יהודה שם ז הרי"ף והרא"ש שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה טור בשם הרב ר' פרץ וכן כתב רבנו ירחם ו שם וכן כתב הרב המגיד בפרק ב בשם בעל העטור ז כל בו [סימן תל"ח] א משנה פסחים י ובפרוש התוספות וכן פסק הרי"ף והרא"ש ב טור וכן כתב הרמב"ם [סימן תל"ח] א מימרא דרב פסחים ו ב מימרא דרבא שם ובפרוש הר"ן בשם אחרים וכן כתב הטור בשם הרמב"ם ויהי"ץ גיאור ג גם זה שם בגמרא ד טור ובפרוש רש"י שם ה טור ו שם בשם אבי העזרי ו שם ושם: [סימן תל"ח] א ברייתא פסחים ד' פרוש הר"ן ב בית יוסף וכן כתב הרב המגיד בפרק ב מהלכות חמץ ומצה ג שם בגמרא ד בעיא שם וכן פשט רב נחמן בר יצחק אף על גב דדחי לה בגמרא וכן כתב הרמב"ם בפרק ב והרא"ש כיון דמדברגן הוא, דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי ה שם בעיא ונפשטא ו שם בגמרא ז טור בשם הרמב"ם [סימן תל"ח] א מימרא דרבא פסחים י ב כן כתבו שם התוספות והר"ן וכן כתב הטור ג בעיא שם בגמרא ולא נפשטא וכתב רמב"ם בפרק ב' דצריך להורידו וכו' [סימן תל"ט] א גמרא פסחים ט

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

הבבלי ושכר המדי וכל פיוצא פאלו מדכרים הנאכלים, אכל דכר שיש בו תערכת חמץ ואינו ראוי לאכילה מתר לקימו בפסח, כגון ערכת העפדנין שנתן לתוכה קמח, ועורות אפלו נתנן שעה אחת קדם זמן הבעור הרי זה מתר לקימו, ואם לא נתן העורות ונתן הקמח קדם ג' ימים לשעת הבעור מתר לקימו, שהרי נפסד והבאיש תוף ג' ימים חייב לבער, יבן הקילור והרטיה והאספגנית והתריאק"ה שנתן לתוכו חמץ, מתר לקימן בפסח, שהרי נפסד צורת החמץ:

הפת עצמה שעפשה והנפסלה מלאכל הפלב, ומלוגמא שנסרחה, אינו חייב לבער:

יבגדים שכבסו אותם בחלב חטה וכן גירות שדבקו אותם בחמץ, וכל פיוצא בזה, מתר לקימן בפסח, שאין צורת החמץ עומדת: הגה ולכן מתר לדבק גירות בחלון תוף ל' לפסח, ויש מחמירין אם נראה מבחוץ (תרימת הדשן סימן ק"י ופסקיו סימן קמ"ט ומהר"ו):

ידבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו מאכל כל אדם כגון, התריאק"ה וכיוצא בו, אף על פי שמתר לקימו אסור לאכלו עד אחר הפסח, ואף על פי שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכלו: הגה ולקמן סימן תמ"ז סעיף ד בהגה יתבאר דיש חולקים ומתירים אם נתבטל קדם הפסח והכי קמא לן:

השכר שעושים מחטים ושעורים חייבים לבערו, וכן אם העמיד גבינות בחלא משכר שעורים או חטים, חייב לבערם:

לבערו, אפלו אם כבוש תחת ידו כגון שהוא גר תושב ושרוי עמו בחצר, והצריך לעשות לפניו מחצה גבוה י' טפחים, כדי שלא ישפח ויאכלנו: הגה ואינו יהודי שהניח חמץ בבית ישראל בלא רשותו, כופה עליו כלי (ריב"ש סימן ת"א), ודוקא ביום טוב, אבל אם הוא קדם יום טוב צריך לעשות מחצה, (עין לקמן סימן תמ"ז סעיף א):

גאינו יהודי שנקנס לבית ישראל וחמצו בידו אינו זקוק להוציאו אף על פי שהישראל רוצה חמץ של אינו יהודי אין בכך פלוס, אבל אסור להעלותו עמו על השלחן ואפלו בהפסק מפה:

ד"ישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל חברו או אצל האינו יהודי, אף על פי שקבל עליו הנפקד אחריות, עובר עליו (אף) המפקיד:

סימן תמ"א - דיני מי שהלהוה על חמץ, ובו ב' סעיפים:

אאינו יהודי שהלהוה לישראל על חמצו ומשכנו בידו ואמר לו מעכשו יהא שלך אם לא אפרע לך לזמן פלוני והגיע הזמן ולא פרעו מתר, באפלו לא הגיע הזמן שקבע עד אחר הפסח, דמשהגיע הזמן ולא פרעו נקנה לו למפרע והוי לה חמצו של אינו יהודי:

בישראל שהלהוה לאינו יהודי על חמצו אם משכנו בידו ואמר לו מעכשו, והגיע הזמן אפלו אחר הפסח ולא פרעו אפלו אין אחריותו עליו אסור, משום דקני לה למפרע. אבל אם לא אמר לו מעכשו ואין אחריותו עליו, מתר:

סימן תמ"ב - דין תערכת חמץ, ובו י"א סעיפים:

א"תערכת חמץ עוברים עליו משום פל נראה ובל ימצא, כגון המוריס וכותח

המשך הלכות פסח, סימן תלט - דין מי שבדק ולא מצא מספר ככרות שהניח

ב'כ' צבורין אחד של חמץ ואחד של מצה, וב' פתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק, וכאו שני עכברים זה נטל חמץ וזה נטל מצה, ואין ידוע לאיזה בית נכנס זה שנטל החמץ, וכן שני פתים בדוקים וצבור אחד של חמץ ובא עכבר ונטל, ואין ידוע לאיזה בית נכנס, או שידע שנקנס לאחד מהם, ונכנס אחריו ובדק ולא מצא פלוס, או שבדק קצת מהבית ומצא פכר, אין צריך לחזור ולבדק. (כף הס דברי הרמב"ם אבל מסקנת הפוסקים אינו כן):

גהניח ט' ככרות חמץ ומצא י' צריך לבדק אחר כל הט' יבן אם הניח עשרה ומצא ט' צריך לבדק אחר כל הי', שאינו אומרים מה שהניח נטל ואלו אחרים הם, הניש אומרים הני מלי בקשורים יחד, אבל אם אינם קשורים יחד אין צריך לבדק אלא אחר האחד:

ד'הניח חמץ בנזית זו ומצאו בנזית אחרת, צריך לחזור ולבדק:

סימן תמ" - דין חמצו של אינו יהודי שהפקיד אצל ישראל, ובו ד' סעיפים:

אאינו יהודי שהפקיד חמצו אצל ישראל אם הוא חייב באחריותו מגנבה ואבדה בין שהוא בביתו בין שהוא בכל מקום ברשותו, חייב לבערו: הגה ואפלו חזר והפקידו ביד אינו יהודי אחר (הגהות אלפסי פרק קמא דפסחים). בניש אומרים שאפלו אינו עליו אלא שומר חנם שחייב בפשיעה, חייב לבערו, ונאפלו אם אינו חייב באחריותו בדין אלא שידע שהאינו יהודי אלם ויכפהו לשלם אם יאבד, חייב לבערו, ויש חולקים:

ב'ואם אינו חייב באחריותו, אינו חייב

באר הגולה

ב שם בגמרא ולשון הרמב"ם בפרק ב' ואירי בשבטל וסגי מדאורייתא וקמו שקטב שם בגמרא וכן כתב הרב המגיד שם ג' שם י' וכתבם תוספות סוף פ"ד דמעשר שני ד שם בגמרא ובתוספתא בכתבם תוספות שם מהא דביצה י' ו שם בגמרא וכתבם [סימן תמ"א] א ברייתא וגמרא פסחים ה ב טור בשם בה"ג והרא"ש. ג שם בשם רמב"ם בפ"ד מהלכות חמץ ומצה ד שם בברייתא ובגמרא. ה מימרא דרב שם ו'. ו ברייתא שם ז והרשב"א בתשובה ח טור בשם ר"י והרא"ש והרמב"ם בפרק ב [סימן תמ"א] א משנה פסחים ל' וקאוקימתא אלבא דרבא בדה ל"א הסקמת הפוסקים. ב טור בשם הראב"ד והרא"ש וכן כתב הר"ן ג שם במשנה ד כ"כ הרא"ש וכן פסק הטור [סימן תמ"ב] א משנה פסחים מ"ב וכו' אליעזר טור בשם הרמב"ם ב ברייתא שם דף מ"ה וכו' נתן ג תוספתא בכתב הר"ף שם וטור בשם בעל העשור וכן כתב הרמב"ם בפ"ד ד ברייתא שם ד' מ"ה ה תוספות שם ושאר פוסקים ו טור בשם הרמב"ם ושם ז שם ושם ח הרא"ש בשם ר"ת בפרק ג דפסחים

ו טנהגו לגרר הכתלים והפסאות שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שישמכו, ואם יש חמץ בסדק שאינו יכול לחטט אחריו, יטיח עליו מעט טיט:

ז בצק שבסדקי ערבה, אם יש פזית במקום אחד חזב לבער, ואם לאו, אם היה עשוי לחזק בו שבדי הערבה או לסתם בו נקב, בטל במעוטו, ואם לאו חזב לבער:

ח כהיו בו שני חצאי זיתים בב' מקומות וחוט של בצק ביניהם, רואים כל שאלו ינטל החוט נטלין עמו חזב לבער, ואם לאו אין צריך לבער. במה דברים אמורים, בערבה, אבל בבית, אף על פי שאם נטל החוט אין נטלין עמו חזב לבער, מפני שפעמים מקבץ אותם. ליהיה חצי זית בבית וחצי זית בעליה, חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה, חצי זית בבית זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו, מהואיל ואלו החצאי זיתים דבוקים בפתלים או בקורות או בקרקעות, אינו חזב לבער, אלא מבטלו בלבו ודיו:

ט יחמץ שנתעפש קדם זמן אסורו, ונפסל מאכילת הכלב, או ששרפו באש (קדם זמנו) (ר"י) ונתרף עד שאינו ראוי לכלב, או שיחדו לשיבה וטח אותו בטיט, מתר לקימו בפסח:

י ידיו שהוא מבטל בשכר שעורים, מתר לכתב בו:

יא ערבות שלשין בהן חמץ, אין לסמך על מה שרוחצים אותן בחמין ומנקרין החמץ מהן, כי אי אפשר לנקרן שלא ישאר בהן בין הכל פזית, והכלי מצרפו, וצריך לתנן במתנה לאינו יהודי עד לאחר הפסח או לטוחן בטיט, והוא הדין לבצק שבכלי נסרים שאינו יכול להוציאו: הגה וטוב לעשות כן בכלים שמניחים בהם קמח כל השנה (מהרי"ו). וכן בכלים שמניחים בהם פת כל השנה, ומפה שהיתה מנחת על שק קמח לא מהני לה נעור, וצריכה כבוס כדי להשתמש עליה בפסח (מהרי"ל):

סימן תמוג - דין חמץ בערב פסח לאחר שש. ובו ג' סעיפים:

א חמץ משש שעות ולמעלה ביום י"ד

אסור בהנאה, (אפלו חמצו של אינו יהודי, אסור להנות ממנו) (טור סימן ת"ן וריב"ש סימן י"ח), ופאסורוהו חכמים שתי שעות קדם, והינו מתחלת שעה ה', וימיהו כל שעה ה' מתר בהנאה, ורשאי למכרו לאינו יהודי, ואפלו הרבה ביחד שודאי לא יאכלנו קדם פסח, והיכול להאכילו לבהמה חיה ועוף, ויבלבד שיעמד עליהם לראות שלא יצניעו ממנו, ויבער מה ששיריו ממנו, ומתחלת שעה ו' ולמעלה אסורוהו גם בהנאה: הגה ובשנת העבור שהיום ארץ, אלו הדי' שעות לפי ענין היום, ומתר לאכל חמץ עד שליש היום, (רמב"ם בפרוש המשנה ריש ברכות ומהרי"ו), ויש אומרים עד ב' שעות קדם חצות (תרומת הדשן סימן קכ"א):

ב הישראל שהיה בידו חמצו של ישראל אחר בפקדון יעכבנו עד שעה ה' ואם לא בא בעליו ימכרנו לאינו יהודי, ואם לא מכרו, חזב לבערו בזמן אסורו אפלו אם אינו חזב באחריותו:

ג אם קנו שום דבר בחמץ אחר שש שעות, מתר, מפני שחמץ אינו תופס דמיו:

סימן תמוד - דין ערב פסח שחל להיות בשבת. ובו ח' סעיפים:

א י"ד שחל להיות בשבת, בודקין ליל י"ג יומבערים הכל לפני השבת, ומשירין מזון ב' סעודות לצרף השבת, וסעדה ג' זמנה אחר המנחה, ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ אלא במצה עשירה, וצריך לעשותה קדם שעה עשירית: הגה ובמדינות אלו שאין נוהגין לאכל מצה עשירה, גדלקמן סימן תס"ב סעיף ד בהגה יקום סעדה ג' במיני פרות או בשר ודגים, גדלעיל סימן רצ"א סעיף ו בהגה:

ב טוב לבער בערב שבת קדם חצות, כדי שלא יבאו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות, (וביום השבת יבטלנו) (טור):

ג אין מבשלין לשבת זה דיסא וכיוצא בזה, ואין עושין בו פת הצנומה בקערה: הגה ואם עבר ובטל והמאכל דבוק בקדרה ואי

אפשר לקנחו, יש להדיחו מעט להעביר החמץ (מהרי"ו):

ד אחר שאכל בשבת זה סעדת שחרית, ינער המפה שאכלו בה ויקנח הקערות באצבעו ויטמנה א' מן העין עם שאר כלי החמץ, ואם נשאר פת, יכול לתנו לאינו יהודי על מנת שלא לצאת בו לרשות הרבים, דרך הערמה ודבר מועט:

ה אם נשאר חמץ אחר שאכלו, מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב ומבערו:

ו טאף על פי שלא ישאר החמץ בבית אחר סעדת שחרית סעדת שחרית, צריך לבטל החמץ בדרך שהוא מבטל בשאר שנים:

ז ההולף ביום י"ד לדבר מצוה, כגון למול את בנו או לאכל סעדת ארוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בביתו, אם יכול לחזר לביתו ולבער ולחזר למצותו יחזר ויבער, ואם לאו יבטלנו בלבו. כואם היה הולף להציל מן הנזהר ומן הדלקה וממפלת ומיד האנס, יבטלנו בלבו, ולא יחזר אפלו יש שהות, וואם יצא לצרף עצמו יחזר מיד, עד כמה הוא חזר עד כביצה, פחות מכאן מבטלו בלבו ודיו:

ח יהיתה לו עסה בביתו והוא טרוד במקום אחר וירא שמא תחמיץ, מבטלה בלבו קדם שתחמיץ, אבל אם התמיצה אין הבטול מועיל אם הוא אחר זמן אסורו:

סימן תמה - דין בעור חמץ. ובו ג' סעיפים:

א כיצד בעור חמץ שורפו או פוחרו וזורה לרוח או זורקו לים, ואם היה החמץ בקשה ואין הים מחמכו במהרה, הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים: הגה והמנהג לשרפו וטוב לשרפו ביום, דמאי דנותר שהיה נשרף ביום (דעת עצמו). אף אם רוצה לשרפו מיד אחר הבדיקה כדי שלא יגרנו חלדה הרשות בידו: (הנהגות מימוני פרק ג וכל בו):

ב יאם נתנו לאינו יהודי קדם שעה ו' אין צריך לבער. ואם שרפו קדם שעה ששית, הרי זה מתר להנות בפחמין שלו בתוף הפסח, אבל אם שרפו משעה ששית

סג באר הגולה

ט טור בשם ראב"ן על פי סמך מן הירושלמי י משנה שם דף מ"ה כלשנא בתרא דרב יהודה הרי"ף והרמב"ם בפרק ב כ שם מימרא דשמואל ל בעינא שם ולא נפשטא מ רמב"ם בפרק ד וטור בשם בעל העשור ואביו הרא"ש נ ברייתא שם ס תרומת הדשן ע טור בשם ר' יחיאל מפריש פ רוקח [סימן תמג] א ברייתא פסחים כ"א וכו' יהודה טור בשם הרמב"ם בפרק א והרא"ש ושאר פוסקים ב משנה דף י"א וכו' יהודה גמרא שם ג משנה דף כ"א ובגמרא שם ד ברייתא שם וכב"ה ה שם במשנה ו כך פרש הרא"ש שם ז שם בגמרא ז ח שם י"ג בעבדא דיוחנן חקוקאה ט טור בשם ר"ת במעשה דשפתה גויה אחת ותוספות בחלין דף ד [סימן תמד] א רמב"ם בפרק ג' ב משנה פסחים מ"ט וכו' אלעזר בר' צדוק וכו' אלעזר איש ברתומא בברייתא י"ג ג טור בשם רבנו תם ד בית יוסף ולקמן סימן תע"א ה טור והמרדכי בשם רש"י ו כל בו בשם רב האי ושאר פוסקים ז טור בשם תשובת הרא"ש ח רמב"ם בפי' ג בית יוסף י משנה מ"ו כ שם במשנה ל שם בפרוש הרמב"ם מ שם וברב יהודה נ ברייתא ז וכדמפרש לה רב אחא בר יעקב שם [סימן תמה] א משנה פסחים כ"ח וכתבמים ב הרמב"ם בפרק ג וברב יוסף ג משנה שם כ"ז ובגמרא שם ד לשון הרמב"ם בפרק ג ממשנה ובמסקנת הגמרא כ"ו ולקמרא

ולמעלה, הואיל והוא אסור בהנאה, הרי זה לא יסיק בו תנור וכינים ולא יבשל ואם בשל או אפה, אותה הפת ואתו התבשיל אסורים בהנאה, וכן הפחמין שלו אסורים בהנאה הואיל ושרפו אחר שצאסר בהנאה:

ג הקדם זמן אסורו יכול להשליכו במקום שהעורבים מצויים שם, ואם מצאו אחר זמן אסורו שלא אכלוהו העורבים, אף על פי שהמקום הפקר לא יניחנו שם, אלא יבערנו: (ואם לא מצא חמץ בשבדק ישרף הכלי שלקח לכדיקה כדי שלא ישפח חובת בעור (מהרי"ל):

סימן תמו - מי שמוצא חמץ בתוף המועד. ובו ד' סעיפים:

א המוצא חמץ בביתו, אם הוא כחל המועד יוציאנו ויבערנו מיד, ואם הוא יום טוב יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו: (לפי שלא יוכל לטלטלו ביום טוב (ריב"ש), גם לשרפו במקומו אסור (ר"ן):

ב יוש מי שאומר, דיום טוב שני דינו כחל המועד לענין זה:

ג לגנו של אינו יהודי שהיה סמוך לגנו של ישראל ונתגלגל החמץ מגנו של אינו יהודי לגנו של ישראל, הרי זה דוחפו בקנה, ואם היה בשבת או ביום טוב כופה עליו כלי, (דאסור לטלטלו ביום טוב ושבת):

ד ימצא פת בפסח בביתו ואינו יודע אם הוא חמץ או מצה, מתר אפלו באכילה, דאזלינן בתר פתא. ואם הוא מעפש הרבה שאי אפשר לו להתעפש כל כך משוכנס הפסח, אז ודאי הוא חמץ. ואם עברו מימי הפסח שנוכל לתלות שנתעפש משוכנס הפסח עד עתה, אם אנו נוהגים לאפות בפסח פת חם בכל יום, תולין להקל אפלו הוא מעפש הרבה, שאנו תולים לומר בכל יום אפה פת חם ונתנו עליו ולמכר הרבה להתעפש:

סימן תמו - דיני תערובת חמץ בתוף הפסח. ובו י"ב סעיפים:

א חמץ בפסח אסור תערובתו בין במינו בין שלא במינו במשהו, אפלו בהנאה: הגה

וצריך לשרף הכל, ולא סגי בפדיון דמי החמץ ולמכר השאר (מרדכי פרק קמא דפסחים ופסקי מהרא"י סימן קס"ד ותשובת מהר"י ברי"ן). מיהו, כלים שנתבשל בהם מתרים לאחר הפסח, ואין צריך שבינה או הגעלה. (דעת עצמו ותוספות פרק כל שעה), ודין תערובתו כדין שאר התערובת, אלא שמה שאוסר בשאר תערובת פחות מס' אוסר בחמץ במשהו, אכל אם בשאר תערובת לא היה צריך ס' אלא קלפה או גטילת מקום, אף בחמץ פן, שחם בחם בלא רטב די בקלפה כשאר אסורים. וכן אם נגע כפר חמץ בכפר מצה ושניהם חמין ואין שם דבר המפפפון, לא אסור אלא מקום מגעו בלבד, לפי שאינו מבליע יותר: הגה ודין ריחא מלתא לענין תבשיל שיש בו חמץ עם שאר תבשילין, יש מקלין במקום דהיה מתר בשאר אסורים (מרדכי פרק כל שעה), ויש מחמירין דמשהו מיהו איכא (הגהות סמ"ק ותוספות דעבודת זרה) ודוקא במקום ששיף בו ריחא, אלא דבשאר אסורים לאו מלתא היא, כמו שיתבאר ביורה דעה סימן ק"ח בסעיף ד':

ב חמץ שנתערב משש שעות (ולמעלה) עד הלילה אינו אוסר במשהו, אלא דינו כשאר אסורין, (ונותן טעם לפגם נמי שרי), (דעת עצמו אלבא דכלי עלמא):

ג החטה שנמצאת בערב פסח בתרנגולת מבשלת, מתר לבטלה בס', אכל אם חממו התרנגולת בפסח בעוד שהחטה בתוכה, חוזרת לתן טעם בתוכה בפסח והוי במשהו: הגה ומיהו, בחמום כלי שני אין לחוש (הגהות מימוני פרק א), ויש מחמירין בכלי שני בפסח, וטוב להחמיר אם היד סולדת בו, דבלאו הכי לא מקרי כלי שני:

ד אם נתערב החמץ קדם פסח ונתבשל בס', אינו חוזר ונעור בפסח לאסור במשהו, ויש חולקים: הגה ונוהגין כסברא הראשונה בכל תערובות שהוא לח בלח (תרימת הדשן סימן קי"ד) מיהו בדבר יבש שנתערב או שיש לחוש לתערובת כגון פת שפפל לין אף על פי שנטלו משם אסור

בפסח, דחישין שמא נשאר בו פרוין ונותנין טעם בפסח (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

ח כבשר יבש וגבינה ודגים שנמלחו קדם הפסח ואלא נזהרו בהם, מתר לאכלם בפסח. מיהו, דגים מלוחים השרויים במים בפסח בכלי חמץ, יש להחמיר לזרה מהן מפני שהם בולעים בפסח מפליטת הכלים, וחמץ בפסח במשהו: הגה ויש חולקין ומחמירין. ובמדינות אלו המנהג להחמיר לכתחלה שלא לאכל גבינות ודגים וכשר יבש, אכל אם הדיחו הכשר ג' פעמים קדם פסח נוהגין לאכלו. ובכרפשות אין מועיל הדחה, לפיכך אין להשרות הטבחות הנבשות (מהר"י ברי"ן), ובדיעבד אין להחמיר באלו, אכל בשמן מהתף בכלי חמץ אסור מדינא אם לא היו נזהרין בשעת עשייתו מחמץ, ושלא התיכו אותו בכלי חמץ שהם בני יומן (מרדכי ריש פרק כל שעה וסמ"ג והגהות מימוני פרק א), וכן כל דבר שמבשלים בכלי חמץ, כגון יין מבשל או מרקחת וכדומה, אסור בפסח, אכל ביום טוב האחרון יש להקל בו (פסקי מהר"א סימן קע"ו), והוא הדין אם נתערב משהו מדברים אלו תוף המצאכל, שאין להחמיר לאסור התערובות, פן נראה לי. יש מחמירין להסתפק מחמץ יין שמסתפקין ממנו כל השנה, דחישין שמא נתנו בו מן הנשאר מן הסעודה ולפעמים יש בו פרוי לחם (מהרי"ל) ובמקומות אלו שאין חמץ יין מצוי לא ראיתי מחמירין בזה. ועוד יש מחמירין לכתחלה שלא למלאת מן יין וחמץ יין תוף ל' לפסח בכלי חמץ, ואם מלאוהו תוף ל' נוהגין שלא לשותו בפסח (תשובת מהר"י ברי"ן) והמקל לא הפסיד, כל שכן במקום שאין יין וחמץ מצוי, כנ"ל. חבית יין שדבקו נסריו בכצק, אם הוא תוף ב' חדשים קדם פסח, צדין רך הוא ונותן טעם בפסח ואסור לשותו, ואם נתנהו קדם לכן, כבר נתבשר ואינו נותן טעם בפסח ושרי, (מרדכי ריש פרק כל שעה וסמ"ג והגהות מימוני פרק א). מיהו, אם יש פניית בצק במקום אחד חייב לבערו אף על פי שעשו לחצק (פסקי מהרא"י סימן קמ"ט) כדלעיל סימן תמ"ב סעיף ז:

⦿ באר הגולה ⦿

ה הגהות מימוני פ"ג [סימן תמו] א מימרא דרב פסחים ו ב ארחות חיים ג הריב"ש בתשובה בשם הרי"ף גאות ד שם בגמרא ז [סימן תמו] א מימרא דרבא פסחים ל: ב הסכמת רב הפוסקים וכתב רמב"ם בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות משום דהוי דבר שיש לו מתיירין ורא"ש בשלהי ע"ז כתב דחמץ דלא בדילי מנה כלי שמתא חמירו בו ג הרב המגיד בסוף פרק ד מהלכות חמץ ומצה ושכן כתבו המפרשים (עין ביורה דעה סימן ק"ה בסעיף ד' וה' ששם פסק כדי נטילה ד תוספות בע"ז סעיף ו והרא"ש בפרק ב' דפסחים ושאר פוסקים ה תרומת הדשן סימן קי"ד בשם הגהות ו שם וכן כתב הטור בשם רש"י ובעל העשור ז פן נראה מדברי רמב"ם ספ"ד והרב המגיד בשם הרבה מהגאונים והרי"ף גיאות ור' ירמיה בשם הרשב"א ח טור בשם רש"י ט פן כתב רש"י בתשובת י טור בשם תשובת אביו הרא"ש

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

**סימן תמט - דין חמץ שנמצא
בחנות ישראל והפועלים אינו
יהודי או בהפקה. ובו סעיה אחר:**

א חנות של ישראל ומלאי (פרוש הסחורה וכלי החנות) של ישראל ופועלים הנכנסים לשם אינם יהודים, חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה. חנות של אינו יהודי ומלאי של אינו יהודי ופועלים הנכנסים לשם ישראל, חמץ שנמצא שם מתר אפלו באכילה, כן היא גרסת רש"י ורבנו האי, אבל רבנו חננאל גורס בהפך:

**סימן תנ - דין ישראל ואינו יהודי שיש
להם שתפות. ובו ז' סעיפים:**

א ישראל שלוח פרו מוכרו קדם הפסח צריך לפרעו אחר הפסח, ויש בו משום גזל אם אינו פורעו:

ב ישראל שמקבל מאינו יהודי ברבית פפרות בכל שבוע, יאמר לו קדם פסח שיתן לו בשבוע של פסח קמה או מעות, ובין שהתנה עמו כן, אף על פי שאחר הפסח נותן לו פפרות חמץ, חליפי הקמח והמעות הן ושרי:

ג ישראל ואינו יהודי שיש להם תנור בשתפות, אומר לאינו יהודי קדם הפסח טל אתה של פסח ואני אטל אחר כן:

ד ישראל שהיה לו תנור ואפה בו אינו יהודי חמץ בפסח, אפלו מעות אסור לקבל בשכרו, דהנה לה משתפר באסורי הנאה, ואם "קבל פפר המעות, מתר להנות מהם:

ה ויש מי שמתיר להשפיר תנורו לאינו יהודי על מנת שיאפה בו מצה, ואם יאפה בו חמץ אין זקוק לו: הגה וכן מתר להשפיר לו בית לדור בו, ואף על פי שמכניס בו אחר כן חמץ שרי (אגור):

שפא יפל מחמץ נקשה שבהן לתוך מאכל, (פסקי מהרא"י סימן קס"ו):

**סימן תמח - דין חמץ שעבר
עליו הפסח. ובו ז' סעיפים:**

א חמץ של אינו יהודי שעבר עליו הפסח מתר אפלו באכילה:

ב אם אינו יהודי מביא לישראל דרון חמץ ביום אחרון של פסח, לא יקבלנו הישראל, וגם לא יהא נפר מתוך מעשיו שחפץ בו, וטוב שיאמר שאינו רוצה שיקנה לו רשותו:

ג חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה, ואפלו הניחו שוגג או אנוס, והוא מכרו או נתנו לאינו יהודי ושמחוץ לבית קדם הפסח, אף על פי שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל, אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו, מתר, ובלבד שיתננו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט, ואכל מתנה על מנת להחזיר לא מהני:

ד הראשי ישראל לומר לאינו יהודי בשעה ה' או קדם, עד שאתה לוקח חמץ במנה קח במאתים שפא אצטרף ואקחנו ממך אחר הפסח, ואכל לא ימכר לו ולא יתן לו על תנאי, ואם עשה כן הרי זה עובר בכל יראה ובל ימצא:

ה חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אף על פי שבטל:

ו אסור להאכיל חמצו בפסח אפלו לבהמת אחרים או של הפקר:

ז לאסור לתן בהמתו לאינו יהודי להאכילה בימי הפסח, אם הוא יודע שמאכיל אותה פסלת שעורים שהוא חמץ:

**המשך הלכות פסח, סימן תמו - דיני תערובת
חמץ בתוך הפסח**

ו למלח ששמו במדוכה, מתר למלח בו בשר בפסח, (משום דאינו מפליט בצונן):

ז לבסר שדיכין קדם פסח במדוכות מחמצות, מתר לאכלו בפסח: הגה משום דאינו מפליט בצונן, ואפלו אם נעשה בפסח אינו אסור אם היה הפלי נקי, אבל אם נתכו בספיין של חמץ תוך הפסח יש להחמיר, דסתם ספיין אינו נקי ויש לחוש לחמץ הדבוק עליו (מהרי"ל), אבל אם נתערב אותו דבר בתבשיל אין לחוש ולהחמיר ולאסור מספק, כנ"ל:

ח מיתים שנתהרו להתכם בספיין חדשה, אפלו לא נזהרו לכבשם בקדרה חדשה, אם אינה בת יומא מתרת לכלי עלמא:

ט יבש בביש, אף על גב דבשאר אסורים חד בתרי בטיל, חמץ במצה אפלו באלף לא בטיל, ויש אומרים דחמץ שנה לשאר אסורין בזה:

י נותן טעם לפגם מתר גם בפסח: הגה ויש מחמירין וכן נוהגין באלו המדינות. ובמקום שיש מנהג להחמיר, אפלו משהו ונותן טעם לפגם אסור (תרומת הדשן סימן קצ"ח):

יא בין חמץ שנתערב קדם פסח ועבר עליו הפסח, בין שנתערב בפסח ויעבר עליו כל הפסח, בין שעבר הפסח על החמץ ונתערב לאחר הפסח, בטל בס' (ובפחות מס' סגי לה בהשלכת הנאת האסור לים המלח (הגהות מימוני פרק א):

יב חמץ נקשה, אפלו בעינה, אינו אסור בהנאה אחר הפסח, והפיידאוי"ש חמץ גמור הן ואסורים בהנאה אחר הפסח: הגה יש נמנעין לשחוק על השלחן עם קלפים הנקראים קרטין בפסח, דחוששין

באר הגולה

כ מרדכי פרק ב' דפסחים ושם כתב במדוכה של חמץ ל סמ"ק בסימן רכ"א מ טור אפלו לדעת בעל התרומות דכין דבשעת כבישה נותנים בהם מים בטל חורפיהו נ הרי"ף בסוף פרק בתרא דעבודת כוכבים והמרדכי בפרק ב דפסחים והרשב"א בתורת הבית. ס טור בשם אביו הרא"ש שם בעבודת גלולים ע טור בשם רבנו יונה ורבנו תם ורש"י ורא"ש ורב הפוסקים פ מימרא דרבא שם ושם בגמרא ל' צ הריב"ש בתשובה [סימן תמוח] א משנה פסחים כ"ח ב טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב דפסחים ג משנה שם ד רמב"ם בפרק א ה תוספות פתבה הרא"ש בפרק ב דפסחים ו בית יוסף מדברי תרומת הדשן ז שם בתרומת הדשן ח שם בתוספתא הנופרת ט רמב"ם בפרק ד י טור בשם הירושלמי ורא"ש בפרק ב' דפסחים ורבי יוחנן כ שם בשם הירושלמי ל אגדה [סימן תמט] א ברימא פסחים ל"א [סימן תנ] א טור בשם רש"י ובשאר פוסקים מהא דבי ר' ינאי על זה ס"ה ב טור בשם אבי העזין ג שם בשם תשובת רש"י ד טור בשם רשב"א ושם מפרש שהביאו לו אחר הפסח ה שם ועין לעיל סוף סימן תמ"ג ו שם ממשנה ריש פ"ה דעבודת גלולים

ימתר לומר לעבד בפסח הילך דינר זה וקנה ואכל, אף על פי שידוע שיקנה חמץ, האכל לא יאמר לו צא ואכל ואני פורע, ויש מתירים גם כזה, אלא אם כן הקדים דינר או שנושא ונתן ביד: הגה ואסור לקנות חמץ לאינו יהודי בפסח אפלו במעותיו של אינו יהודי (ריב"ש סימן מ"א):

אסור להשכיר כלי לאינו יהודי בפסח כדי שיבשל בו חמץ, אכל משכיר לו חמור להביא עליו חמץ: הגה ויש מתירין להחם חמין בכלי חמץ ולרחוץ בהן וכן שאר צרכי הנאה בכלי חמץ, וכן הוא המנהג (תוספות פרק אין מעמידין, מרדכי פרק כל שעה):

סימן תנא - דיני הגעלת ברים
ובו כ"ו סעיפים:

א קדרות של חרס שנשתמש בהם חמץ כל השנה, באפלו אותם שעושים בהם דיסא ומיני קמחים, משפשפן היטב בענין שלא יהא חמץ נפר בהם ומתיר להשהותן לאחר הפסח להשתמש בהם בין במינו בין שלא במינו, ומצניען בפסח במקום צנוע שאינו רגיל לילך שם, כדי שלא יבא להשתמש בהם בפסח. וטוב לסגור בחדר ולהצניע המפתח. האכל הסק שניסקם באש אינו מועיל להם ולא לשום כלי חרס שנשתמש בהם חמין, אפלו שלא על ידי האור אלא שערה לתוכה רותחין: הגה ויש אוסרים אפלו בכלי שני (המגיד פרק ה) ואפלו אם ימלאום גחלים, דחישנין דלמא חייס עליהו שמא פקעי (פרוש, שמא יתבקעו) ולא עביר להו הסקה מעליא. ומיהו, אם החזירן לכבשן שמצופין בו כלי חרס חדשים מתר, דכיון שמכניסן להסק גדול כזה ודאי לא חיס עליהו דלמא פקעי, אכל לתנורים שלנו לא: הגה כל כלי הצריך לבון או הגעלה, אסור להשתמש בו אפלו צונן בלא הכשר, (מרדכי ריש פרק כל שעה ועין ביררה דעה סימן קכ"א):

ב יוכי, שהוא כלי שעושיין מלבנים ועפר ואופים ומטגנין בו, וכן תנור קטן שקורין פידליא, הסוק מבחוץ אסור לאפות בו בפסח, דאין חמץ שבו נפלט בכך ואם מלאו גחלים מבפנים שרי:

ג סכנינים מגעילן בכלי ראשון ומתירין. וכלי ראשון נקרא שהתחילו בו מים על האש, אפלו אינו עתה על האש רק שעודנו רותח. ונקדם ההגעלה צריך לשיפם יפה במשחזות או ברחים להעביר כל חלדה שבהם קדם הכשרם. הלכך אם יש בו גומות ואינו יכול לנקותו יפה אינו מועיל לו הגעלה, (פרוש הפלטה, שהפלים פולטים האסור שבהם, והוא מלשון שורו עבר ולא יגעיל) לבד וצריך לבון במקום הגומות: הגה והנזן של סכנינים אין לה תקנה בהגעלה ואסור להכניס בה הספין בפסח (מהרי"ל):

ד ככלים שמשמשים בהם על ידי האור, כגון שפודים ואספלאות וכיוצא בהם צריכים לבון, ולהלבון הוא עד שיהיו ניצוצות נתזין מהם: הגה ויש מקלין אם נתלבן כל כך שקש נשרף עליו מבחוץ, (מרדכי ספ"ו והגהות מימוני פרק יז מהלכות מאכלות אסורות), ונוהגין כסבא ראשונה בכל דבר שדינו בלבון, אכל דבר שדינו בהגעלה רק שיש בו סדקים או שמחמירין ללבנו סגי בלבון קל כזה. וצובה צריך לבון (מהרי"ל):

ה ככלים שנשתמש בהם בחמין כפי תשמישן הכשרן, אם תשמישן בכלי ראשון, כגון כף שמגיסין בו בקדרה, צריך להכשירן בכלי ראשון, ואם תשמישן בכלי שני, הכשרן בכלי שני, וכלי שמשמשים בו בערוי שמערה מכלי ראשון, לא סגי לה בהכשר דכלי שני, אלא צריך לערות עליו מכלי ראשון: הגה כל הכלים שיש בהן סדקים או גומות או חלדה והוא בתוך הכלי ולא יוכל לנקרן ולנקותן, אין להגעילן, וצריכין לבון במקום הסדק והחלדה (רשב"א בתשובה):

ו סכל כלי הולכין בו אחר רב תשמישו, הלכך, קערות אף על פי שלפעמים משתמשין בהם בכלי ראשון על האש, כיון שרב תשמישן הוא בערוי שמערה עליהן מכלי ראשון, כך הוא הכשרן: הגה ויש מחמירין להגעיל הקערות בכלי ראשון, (טור בשם אבי העזרי ומרדכי פרק כל שעה ותוספות סוף מסכת עבודה זרה), וכן הוא

המנהג, וכן בכל דבר שיש לחוש שמא נשתמש בו בכלי ראשון כגון כפות וכדומה לזה (הגהות מימוני פרק ה ואגור), ויש מחמירין להגעיל כל כלי שחנה אף על פי שתשמישן בצונן, משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין (רבינו ירמיהו), וכן הוא המנהג להגעילן, ובדיעבד סגי להו בשטיפה, וקערות גדולות שלא יוכל להכניס תוך כלי ראשון, יתן עליהם תבן מלבן ויערה עליהם רותחין מכלי ראשון והוי ככלי ראשון, וכן כל כיוצא בזה, ויצעיר האבן על כל הכלי שאז מגעיל כלו (מרדכי פרק כל שעה והגהות מימוני פרק ה ואגור ואסור וחתר כלל ג"ח):

ז ייש מי שאומר דכפות העשויות מקרן אין להם תקנה בהגעלה, דכיון שמתקלקלין במים חמין חישנין דלמא חיס עליהו:

ח א אחד כלי עץ ואחד כלי אבן ואחד כלי מתכת דינם להכשירם בהגעלה: הגה וכן כלי עצם צריכים הגעלה (מרדכי פרק כל שעה):

ט המגעיל קדם שעה ה' יכול להגעיל ביחד כלי ראשון וכלי שני וכלים שבלעו דבר מועט, ואינו חושש (גם כן אם מגעיל מקצת הכלי שני פעמים) (דעת עצמו):

י פסלים שמולחים בהם הכשר יש מצריכין להם הגעלה, ויש מי שחולק, ונראה דכרי. (וטוב להגעילן או לקנות חדשים):

יא ימחבת שמטגנין (פרוש, שיוצקין בה שמן לאפותו) בה, מתרת בהגעלה. ואם היא ארכה, משים חציה והופך עוד ומשים חציה האחר. ואם היא ארכה ביותר, מלבנה באמצע (ויבלבון כל דהו שקש נשרף עליו סגי לה. ויש מחמירין ללבן המחבת, אף בלבון כל דהו דחינו שישרף עליו קש מבחוץ, סגי (דעת עצמו) ונוהגין ללבנו לכתחלה, מיהו, סגי לה בהגעלה אם אין בו גומות) (מהרי"ל):

יב שכל הכלים צריך להגעיל ידותיהם כמותן. הגה מיהו, אם לא הגעילו הידות אין לאסר בדיעבד, ואפלו לכתחלה יכול להגעילן על יד ערוי שמערה עליהן אסור וחתר כלל ע"א:

באר הגולה

ז טור והמרדכי בפרק ב' דפסחים ח מהא דעבודת גלולים ס"ג ט שם במרדכי י טור מפני שרוצה בקיימו של אסור שלא יבקע הכלי כ שם בשם התוספות וסימן תנא א גמרא פסחים ל' ב כשמואל הסכמת הפוסקים ג הרא"ש שם ד טור ה שם בגמרא ו תוספות שם והביאו שאר פוסקים ז שם בגמרא ח שם בגמרא ט טור מהא דשבת מ"ב משנה ופרוש רש"י שם י הרא"ש שם בפרק ב דפסחים והביא ראיה מספרי כ ברייתא סוף ע"ג הביאונה הרי"ף ורא"ש בפרק ב' דפסחים וכן הסכמת רב הפוסקים להשוות דין חמץ לשאר אסורין ל' וירושלמי שלהי עבודת גלולים מ שם ברייתא בעבודת גלולים והביאונה הרי"ף ורא"ש בפרק ב' דפסחים נ תוספות בשבת לט בשם ר"י ס הרי"ף ורמב"ם בפרק ה והר"ן והרשב"א בתשובה ע טור בשם בעל המנהיג פ הרי"ף בפרק ב' דפסחים ורא"ש שם צ טור בסמן תנ"ג בשם אבי הרא"ש והתוספות בסוף עבודת גלולים ושא"ר פוסקים ק טור בשם אבי העזרי ר שם בשם אבי העזרי וכן כתב אבי הרא"ש בתשובה ש טור וכן כתב המרדכי בפרק ב' דפסחים

יג תכלי שיש בו טלאי, אם קדם הטלאי לבליעת האסור אין צריך להסירו, דכבולעו כף פולטו, ואם קדמה בליעת האסור לטלאי, צריך להסיר הטלאי קדם הגעלה, או ישים גחלים על מקום הטלאי עד שישרף גוף האסור אם ישנו ואחר כך מגעיל כל הפלי. ואם הוא של עץ אין לו תקנה, אלא אם פן ירחיב הסדק כל כך שיוכל להוציא משם מה שבתוכו: הגה רשם שעושים האמנים בתוף כלים מתר להגעילן מאחר שנעשה מחדש, וינקרם היטב (אסור והתר והגהות):

יד אפסוי של ברזל שמכסים בו הקדרה צריך הגעלה, כיון שמויע בכל שעה מחם הקדרה. ואם נתנהו בפסח על הקדרה בלא הגעלה, כל התבשיל אסור, שזעת הכסוי מתערב בתבשיל:

טו גפסוי של ברזל שמשמים אותו על התררה כשנאפית על הפירה, צריך לבון:

טז ימדוכה מתרת בהגעלה, ואם היא גדולה שאינו יכול להכניסה ביורה, משים בה מים רותחים ומכניס בתוכה אבן רותחת ועולה הרתיחה בכל שפתה, דכל כהאי גוונא הוי הגעלה דכלי ראשון: הגה ויש מחמירין ללבן המדוכה (טור יורה דעה בשם ר' יואל, ותשובת רשב"א וטור בשם רש"י ורבנו תם), אף בלבון כל דהו, דהינו שישרף עליו קש מבחוץ סגי (דעת עצמו) ונוהגין ללבנו לכתחלה, מיהו סגי לה בהגעלה אם אין בו גומות (מהרי"ל). ואם המדוכה של עץ, יש לקלפו בכלי אמנות, דחשיבין לגמות, ולהגעילו אחר כך (הגהות מימוני פרק ה):

יז יהדף שערכים עליו כל השנה וכן יערכה שלשין בה, צריכים הגעלה: הגה ולא מהני בה קלוף בכלי אמנות, וכן כל דבר שצריך הגעלה לא מהני לה קלפה (מהרי"ו). והמנהג שלא להשתמש בפסח בערבות ודפין שלשין עליהן כל השנה, אפלו על ידי הגעלה, וכן עקר (מדרכי פרק כל שעה וכל בו), וכבר נתבאר לעיל סימן תמ"ב סעיף י"א:

יח הנפכה, צריך לדקדק בה מאד לנקותה מפתיתי החמץ הנדבק בה ונסרף ונדבק בנקבי אריגת הנפכה ובצעץ שבה, וישפשפו אותה במים יפה יפה, והוא הדין לכל שאר כלי הלישה, שהשפשוף בהם עקר גדול: ונהגו שלא להשתמש בנפכה על ידי הגעלה, ואין לשנות (מהרי"ל ובית יוסף) וכן בכל פיוצא בזה, כגון הפלי שקורין ר"ב איזין או הפיס של רחים (מהרי"ל), בכלן לא מהני להו הגעלה, וכן סלים שמשפשושין בהן חמץ דינם כנפכה, אבל שקים ישנים נוהגין בהן התר על ידי כבוס, וצריך להתיר כל התפירות שבהן קדם הכבוס (תרומת הדשן סימן ק"ו):

יט הרתחת שקורים פאל"ה יש אומרים שאין מועיל לה הגעלה וצריך לקנות חדשה:

כ השלחנות והתבות שמצניעים בהם אוכלין כל השנה גילים לערות עליהם וותחין, לפי שלפעמים נשפך מרק מן הקדרות לתוך:

כא לחביות של חרס שנתנו בהם שכר שעורים מתרים בהגעלה או בערוי ג' ימים. הגה והגעלת החבית יעשה בדרך זה, ולבן אבנים וישמים בהם ויערה עליהם ורתחים מפלי ראשון, וינגלגל החבית שגזע הגעלה לכל מקום (הגהות מימוני פרק ה), וכדיעבד אם נתנו בהם יין או דבש בלא הגעלה רק שהדיחן היטב תחלה מתר לשותות ממנו בפסח (מדרכי פרק כל שעה והגהות אשרי פרק ב דעבודת אלילים ותרומת הדשן בסימן ר"א):

כב כל הכלים אפלו של חרס, שנושתמש בהם חמץ בצונן, מתר להשתמש בהם מצה אפלו בחמין, חוץ מבית שאור ובית חרסת, שאף על פי שלא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן אסור להשתמש בהם מצה בחמין, אבל בצונן להניח בהם מצה אפויה מתר, אבל אסור ללוש בהם, וכל זה בלא הגעלה, אבל על ידי הגעלה,

אפלו בית שאור וחרסת מתרים אם אינם של חרס, אבל לשל חרס לא מהני הגעלה, ואפלו לא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן לא ישתמש בהם מצה אפלו בצונן, והאידינא נהגו עלמא דלא לאשתמושי בפסחא במאני דפחורא עתיקי (פרוש, כלי חרס ישנים). ותנור של בית החרף דינו ככלי חרס, ואסור לשום שום דבר על התנור בפסח (מהרי"ו):

כג כלי חרס המצופין בהתוף זכוכית, דינם ככלי חרס: הגה ויש מקומות שנהגו שלא להשתמש בכלי חרס גליזאר"ט אפלו חדשים (מהרי"ל), ואין להחמיר רק במקום המנהג (תשובת מהרי"ו):

כד כלי עץ המצפים בסמנים שקורין פרינס, דינם ככלי חרס: הגה ויש מקומות שמחמירים שלא להשתמש בכלים צבועים, אפלו הן חדשים, (מהרי"ל) וכן המחפין בכדיל, ואין להחמיר בזה רק במקום שנהגו אסור (תשובת מהרי"ל):

כה קבל כלי השתייה, בין צלוחית בין כוסות, מתרים בשטיפה, בין שהם של זכוכית בין שהם של עץ בין שהם של מתכת בין שהם של חרס, ואף על פי שלפעמים נוהגים בהם לחם חם, כיון שרכ תשמישן אינו אלא בצונן סגי בשטיפה, שלא הלכו בכל כלי אלא אחר רב תשמישו: הגה מיהו יש מחמירים ומצריכים הגעלה, וכן נוהגין (ועין לעיל סעיף ו):

כו כלי זכוכית, אפלו מכניסין לקיום וואפלו משתמש בהם בחמין, אין צריך שום הכשר, שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו: הגה ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפלו הגעלה לא מהני להו, וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו (סמ"ק ואגור). וכן כלי כסף שיש בתוכן התוף זכוכית שקורין גישמעלצ"ט אין להגעילו, אבל מבחוץ אינו מזיק (תרומת הדשן סימן קל"ב):

⊕ באר הגולה ⊕

ת טור בשם אבי העזרי א טור ב שם וכן כתב הגהות מימוני בהלכות הגעלה ממשנה סוף פרק קמא דמכשירין ג טור לדעתו וכן דעת רב הפוסקים ד טור בשם ר"י ורא"ש ה רבנו ירחם וכן כתב בהגהות מ"י פרק ב ו טור וכן כתב הגה"מ בפרק ה' ז בגמרא דפסחים ל' ח כל בו ט כל בו י הגה"מ פרק ה ותרומת הדשן מדרבי הסמ"ק כ טור ל טור בשם ר' יואל ובית יוסף בשם רב הפוסקים כיון דתשמישו בצונן מ מהא דשמואל פסחים ל"ז כגרת הרא"ש שם נ הרא"ש שם בשם ר"י ושאר פוסקים שם בגמרא דף ל' ע כגרת הרי"ף שם וכמו שפרש הר"ן שם פ שם בגמרא צ טור בשם רב האי ק טור מהא דצנתי לעיל סעיף ד ר תשובת הרשב"א ש הר"ן בפרק ב' דפסחים ת הרשב"א בתשובה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח, סימן תנא - דיני הגעלת כלים

כז אשפור ישן שצלו בו עופות בפסח, מתרין, אף על פי שמקדם צלו בו בשר מלוח ממלח שלא נבדק: הגה מיהו אין להתיר רק בדיעבד. וכן הברזות שפחכיות של יין נוהגין להדיחן (אגור מהרי"ל), וכן העצים שתוחבין בהם כלי שתיה צריכין הדחה לשום בהם כלים בפסח (מהרי"ו):
סימן תנב - זמן הנעלת הכלים.
ובו ז' סעיפים:

א איש לזהר להגעיל קדם שעה חמישית, כדי שלא יצטרף לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו, (או אם יש ס' במים נגד כלי שמגעיל או לאו) (טור), וכן אם מגעיל כלים שבליעתן מועטת עם כלים שבליעתן מרבה וכן אם משהה הכלים בתוך היורה יותר מדאי ואינו משהה אותן כל כך, וכן כדי שלא יצטרף לזהר שלא ינחוו המים מרתיתתן: הגה אף רבים חולקים וסבירא להו דאין הגעלה מועלת כלום אם אין המים רותחים (כן משמע מהרא"ש וסמ"ג ותרומת הדשן סימן קל"א ואגור וטור בסימן ק"ה) על כן יש לזהר אפלו קדם זמן אסורו שלא ינחוו מרתיתתן כל זמן שמגעיל (דעת עצמו) וישל אכניס הכלים עד שיתחילו המים, וכן כדי שלא יצטרף להגעיל היורה הגדולה שמגעילים בה תחלה וסוף: הגה ואם לא הגעיל קדם זמן אסורו יכול להגעיל עד הפסח, שאז חמץ במשהו ואינו מועיל הגעלה, שחזור וכולע, אבל מתר ללבן כלי תוך הפסח (דעת עצמו ותשובת רשב"א) וכשמגעיל קדם פסח לאחר שש, צריך לזהר בכל הדברים הנזכרים שאין צריך לזהר בהן קדם שש:

ב איש לזהר מלהגעיל כלי הבשר וכלי חלב ביחד, אלא אם כן אחד מהם אינו בן

יומו, (וכל שכן כלי של אסור. על כן נהגו שלא להגעיל שום כלי בן יומו):

ג ילא יניח כלים הרבה לתוך כלי ויגעילם יחד (אם נוגעים זה בזה):

ד האם מגעיל בצבת יגלגל הכלי, דאם לא כן במקום הצבת לא סליק דיקולא דמנא:

ה יאין מגעילין בחמי טבריה אפלו כלים שדינם ככלי שני, מפני שאינה תולדת האור, וככולעו כף פולטו, מה בולעו על ידי תולדת האור אף פולטו על ידי תולדת האור: הגה מיהו אם נשתמש בו רק במי טבריה, מגעילו בהן (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואין מגעילין בשום משקה רק במים, מיהו בדיעבד מהני הגעלה בכל משקה (בית יוסף בשם ארחות חיים). אם מגעיל הרבה כלים ביורה עד שמרב פליטת הכלים נעשו המים כציר, אין להגעיל עוד באותן המים (ר"ן פרק כל הבשר):

ו יפלי גדול שאינו יכול להכניסו תוך כלי אחר מחמת גדלו, עושה שפה לפיו "בטיט כדי שיתמלא היטב ויגיעו המים בשפתו וממלאו מים ומרתיתו, ט"א יקח אבן רותחת או לפיד אש וישליכנו לתוכו בעודו רותח ומתוך כך יתחילו המים יותר ויעלו על שפתו):

ז ינוהגין לשטף הכלי במים קרים אחר הגעלה מיד:

סימן תנג - דיני החטים ותיחנתם למצות. ובו ז' סעיפים:

א אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה, בחטים ובשעורים ובקסמין ובשבלת שועל ובשפון, (והמנהג לקח לכתחלה חטים) (מהרי"ל), באבל לא בארז ושאר מיני קטניות, וגם אינם באים לידי חמוץ, יומתר לעשות מהם תבשיל: הגה ויש אוסרים (טור ונהגות מימוני פרק ה ומרדכי פרק כל שעה). והמנהג באשפנו להחמיר,

ואין לשנות. מיהו, פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל, וכן מתר להדליק בשמנים הנעשים מהם, ואין אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל יב) וכן מתר להשהות מיני קטניות בבית (תורת הבית סימן קי"ג) ונרע אקליז"א (מהרי"ל) ואני"ס אלינד"ר אין מיני קטניות, ומתר לאכלן בפסח, כן נראה לי:

ב י העושה עשה מן החטים ומן הארז אם יש בה טעם דגן, יוצא בה ידי חובתו בפסח:

ג האם לא בררו החטים מאכלית עכבר, אין בכך כלום: הגה וכן אם לא בררו ממנו אותו דגן שצמח. מיהו צריך לראות שאין בו כל כך שלא יהא ששים כנגדו מן הקמח (נהגות מימוני בשם סמ"ק ותרומת הדשן סימן קי"ד):

ד י החטים שעושים בהם מצת מצוה, טוב לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירתה, ולפחות משעת טחינה. ובשעת הדחק מתר לקח קמח מן השוק:

ה י האידנא אסור לתת, בין חטים בין שעורים:

ו י שקים שנותנים בהם קמח כל השנה, אם רוצה לתן בהם קמח ומכבסים אותם יפה, צריכים להתיר קדם הכבוס כל התפירות שבהם בקצוות או אם הם מטלואים:

ז י כשמוליכים השקים שיש בהם קמח מהרחים, אסור להניחם על גבי בהמה שאין אפף או עור עב תחת השק: הגה וכן יזהר לכתחלה שלא להניח הרבה שקים עם קמח זה על זה במקום שאפשר (מרדכי סוף פרק אלו עוברין):

ח י לנוהגין לזקק הרחים, משום דזמנין נתנו בהם תבואה לתותה לסלת, וינוהגים שקמח הראשון שנטחן אחר הנקור שומרים אותו עד לאחר הרגל. הגה ואנשי

⊕ באר הגולה ⊕

א מרדכי בפרק ב דפסחים [סימן תנג] א טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב דפסחים ג הרשב"א בתשובה ד מרדכי בפרק ב דפסחים בשם הרוקח ה מצא כתוב בשם ספר הגאון ו ארחות חיים ז עבודת גלולים ע"ח לשון הרי"ף והרא"ש ט הרא"ש ז והמרדכי בפרק ב דפסחים י טור בשם תשובת רש"י ושאר פוסקים [סימן תנג] א משנה פסחים ל"ה ב שם בגמרא ג מהא דרב הונא שם ד משנה פרק ב דתלה וכתבו הרמב"ם בפרק י ה לדעת הטור ותשובת הרמב"ן בסימן קי"ו ו טור בשם הרי"ף מימרא דרבא שם מ' ז כמו שכתב הרא"ש ממיקרא דרב הונא שם ח טור בשם גאון ט הרי"ף והרא"ש בפרק ב' דפסחים ורמב"ם בפרק ה י תרומת הדשן כ שם ל האגור בשם מהרי" מולין ותשובת אשכנזים מ שם

מעשה רגילים לילך בעצמם אל מקום הרחיים לראות הם בעצמם לטחינת קמחיהם (מִרְדְּכִי):

ט יצריף לטחן החטים יום או יומים לפני הלישה, ואם טחנו בערב פסח, יש אומרים שאסור ללוש מצה בו ביום, לפי שהקמח בשעת טחינה רותח ומחמם המים והעפה נוחה להחמיץ:

סימן תנר - באיזה מצה אינו יוצא ידי חובתו. ובו ד' סעיפים:

א אין יוצאין לא בפת סבין ולא בפת מרסן, אבל לש הוא את העפה בסבין ובמרסן שבה יוצא פה. ויוצא במצה מסלת נקנה ביותר, ואין אומרים אין זה לחם עני. הגה וטוב לכתחלה שלא לעשות המצה רחבה יותר מדאי, דהוי פאשישה (מהרי"ו):

ב געטת הפלבים, בזמן שהרועים אוכלים ממנה יוצאים פה, ואם לאו אין יוצאין פה, ישאין זו משמרת לשם מצה: הגה כף הם דברי הרמב"ם, אבל יש אומרים הטעם משום שאינו קרוי לחם כל זמן שאין הרועים אוכלים ממנו, וכן נראה עקר (טור) יורה דעה סימן ש"ל, ור"ש בפרוש דמסקת חלה פרק קמא):

ג הליכא בזמן הזה דינדע למחלט, הלכך כל מין חליטה אסור:

ד אין אדם יוצא ידי חובתו במצה גדולה, במה דברים אמורים כשגזול מצה, אבל אם גזל חטים או קמח ועשאו מצה, יוצא בה שקנאה בשנוי, ודמים לבד הוא חיב לו: (ולענין ברכה, ע"ל ריש סימן תרמ"ט):

סימן תנה - דין מים שצננו. ובו ו' סעיפים:

א אין לשין אלא במים שלנו, בין שהם מי בורות ומעינות בין שהם מי נהרות. ושואבין אותה מבעוד יום (סמוך לבין השמשות) [ד"ע והגהות מימוני פרק ה] או בין השמשות, ואין לשין בהן עד שיעבר הלילה כלה, ויכולים לשאב יום אחד לימים הרבה, ואם הזמן חם יניחם

במרתף שהוא קר, ואם הזמן קר יניחם באויר פי המרתף הוא חם, ויצריף להשכים ולהכניסם לבית קדם שיזרח השמש ואפלו ביום המענן: הגה ואם לא הכניסם בהשפמה, אם לא עמדו כל כך עד שהתחמו, אינו מדיק, ויותר טוב להעמידם תחת התקרה שמה ישכח להכניסם בהשפמה (בית יוסף בשם ארחות חיים). וכשמוליד המים תחת אויר הרקיע יש לכסותו (תורת הבית סימן קט"ו בשם סמ"ג וסמ"ק ומהרי"ק).

כשחל פסח באחד בשבת יש לשאב המים אור י"ג, דהינו בליל ה' (מִרְדְּכִי טוף פרק קמא דפסחים). לכתחלה יש לשאב מן הנהרות ולא מן הבארות (אשרי ומרדכי), אבל כשהנהרות גדולות מהפשרת שלגים וגשמים, טוב יותר לשאב מן הבארות (מהרי"ו). ואין לשפף מים שלנו מכת מת או תקופה הנופלת (מִרְדְּכִי פרק כל שעה והגהות מימוני פרק ה), ומכל מקום טוב לכתחלה להשים בהם ברזל. גם אסור לשאב מים על ידי אינו יהודי למצות של מצוה, ואף לשאר מצות ישאב ישראל (מִרְדְּכִי ומהרי" בר"י ומהרי"ל) אם אפשר. ונוהגין לטל מים מיחדים למצה של מצוה. ונוהגין לקח כלי חרס חדשים, ואין לשנות המנהג אבל בשל עץ אין להקפיד (כל בו):

ב יש אומרים שמים המכנסין בסיסטירנה מתר ללוש בהם סמוך לשאיבתו, ואין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק:

ג אין ללוש במים חמין אפלו לא נתחממו אלא בחמה, ולא במים הגרופים מדוד גדול שנתחמו עבה ותלוי על מקום האש ומים שבתוכו פושרים, אפלו כשאין האש תחתיו, ואם עבר ולש, בין באלו בין במים שלא לנו, אסור. ויש חולקין ומתירין בלש במים שלא לנו, ויש אומרים דבשוגג מתר, ובשעת הדחק יש לסמך עליהם. הגה ואפלו בלא דחק יש להתיר אם עבר בשוגג ולש במים שלא לנו (רבנו ירחם ובית יוסף):

ד מים שלא לנו שנתבטלו חד בתרי במים שלנו, לשין בהם:

ה ענוהגין שלא לתן מלח במצה, וכן הדבר. (ואפלו בדיעבד יש לאסור) (מִרְדְּכִי ודעת עצמו):

ו כלש המצה קצח ושמשמין ובמיני תבלין, כשרה, בין שיש פה טעם מצה, וימכר מקום אין לתן בה תבלין, לפי שהוא חד ומחמם העפה: הגה ופלפלין אפלו בדיעבד אסור, וכן אם נפל בה סיד (מהרי"ב):

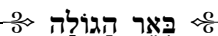
סימן תנו - שעור פמות אישת המצות. ובו ג' סעיפים:

א אין לשין לפסח עפה גדולה משעור חלה, שהיא מ"ג ביצים וחמש ביצה בינונים, והוא עשרון. וכן ישעור אותה. ימלא כלי מים ויערה המים ממנו לכלי אחר, ואחר כך יתן ארבעים ושלש ביצים, ויחזיר בו המים שערה ממנו והמים שינתרו יתנם בכלי אחר, והכלי המחזיק אותם הוא המדה למלאתו מקמח, ויהמדה מחוקה ולא גדושה, ושעורה מקמח חטה מצרית חמש מאות ועשרים דראהם מצריים בקרוב. הגה ולא ידחק הקמח במדה, דאם כן לא ללוש פה. וטוב לומר בשעת נתינת הקמח למדה, שעושה לשם מצוה (מהרי"ל):

ב יאם לש יותר משעור זה, מתר בדיעבד: ג יאף על פי שאין מודדין קמח ביום טוב ללוש, ויום טוב של פסח שאין לשין עפה גדולה מעשרון מתר למדד. ויש אומרים, אלא יקח באמד הדעת, ולא ירבה על עשרון (והכי נהוג).

סימן תנו - דין הנהגת החלה בעפת מצה. ובו ב' סעיפים:

א מפני שצריף לדקדק בשעור העפה שלא להרבות בה משום חשש חמוץ ומוטב שימעט בה, לכן טוב לקרב העסות יחד בשעת הפרשת חלה שישקו זו בזו, דשמא יש בהם שלא היה בה בשעור. ואם אי אפשר להפריש חלה בעודה עפה מפני המהירות, יפרישנה אחר אפיה מיד, שיתן כל המצות בסל והסל מצרפם לחלה, וזהו הדרך היותר נכון. הגה ואם

ג האגור בשם שבלי הלקט על פי הירושלמי [סימן תנר] א טור בשם הרמב"ם בפרק ו ממשנה ז' פרק ב דחלה ב ברייתא פסחים ל"ו ופרוש רמב"ם וכן פסק הרא"ש דברי הר"ף: ג משנה פרק קמא דחלה ד הרמב"ם לפי פרושו שם שהעפה הנעשית לכלבים ושלם יאכל ממנה שום אדם אינה תיבת חלה ואינה לחם גם לענין חובת מצה בפסח ה טור בשם הגאונים וכן פסק שאר פוסקים] ו הרמב"ם שם וכן דקדק הרא"ש מפרק ב דפסחים והרב המגיד מן הירושלמי ז הרב המגיד שם [סימן תנה] א מימרא דרב יהודה פסחים מ"ב ב הרא"ש שם וכן פתב הכל בו ג רש"י ובעל הלכות גדולות ושאר רב פוסקים ד תשובת הרשב"א ה טור בשם אביו הרא"ש ו ארחות חיים ז ארחות חיים בשם הראב"ד ח בית יוסף ט שם בגמרא מ"ב י בפרוש רש"י שם כ שם וכרב אשי ל טור בשם הר"ף והר"ף גאות לפרושו דבמים שלא לנו פליגי וכן פתב הרמב"ם בפרק ה מ טור לפרוש רש"י וכן פסק הרא"ש שם נ שם בשם אבי העזרי ורבנו ירחם ס סמ"ג בשם ר' חייאל וסמ"ק ע טור ובית יוסף פ רמב"ם בפרק ה והרא"ש והמִרְדְּכִי בפרק ב דפסחים מהא דמנחות כ"ג צ טור בשם רוקח ושם כתבו פלפלין אסור התבלין פתב הכל בו בשם הראב"ד [סימן תנו] א מימרא דרבא פסחים מ"ח ב טור ושאר פוסקים ג תשובת הרשב"א והרא"ש בהלכות חלה ושאר פוסקים ד טור בשם הר"ר יונה והרא"ש ושאר פוסקים ה תוספות והרא"ש לדעת המתירין ו שם בבבב"א כ"ט והר"ן ז הר"ף והרמב"ם והעשור ושאר פוסקים [סימן תנו] א טור ב מימרא דרב יוסף וכו' אליעזר פסחים מ"א

היה בו שעור חלה ושכח להפריש, יפריש אחר כך, ואפלו צרוף סל לא צריך. ואם לקח ממקצת העסות וממקצת לא לקח ונתערבו, צריך לקח חלה מכל אחד ואחד, או ללוש עסה אחת ויקח ממנו גם כן על אותו שנתערבו, ואם מכיר מזה אחת שחייבת בחלה, נוטל ממנה על האחרת (הגהות מימוני פ"ק ג ומרדכי ריש פ"ק אלו עוברין ובית יוסף בשם תוספות פ"ק קמ"א דביצה):

ב יהלש עסה ביום טוב של פסח לא יקרא שם לחלה עד שתאפה, שאם יקרא לה שם אינו רשאי לאפותה, ואם יניחה כף תחמין ואינו רשאי לשרפה ביום טוב. ואם שכח וקרא לה שם, יטילנה לצונן וימנענה מלהחמין: הגה ואם יש כהן קטן שלא ראה קרי או גדול שטבל לקריו, מתרים לאפות החלה בשבילו (טור). ויש אומרים שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן (מהרי"ו). יש אומרים דמתר ביום טוב ללוש פחות ממשעור כדי לפטר עצמו מן החלה (ר"ן ריש פ"ק אלו עוברין):

סימן תנח - מצוה ללוש המצה בערב פסח. ובו סעיפים אחד.

א "נוהגים שלא ללוש מצת מצוה בערב פסח עד אחר שש שעות, שהוא זמן הקרבת קרבן פסח, ובי"ד שחל להיות בשבת בלשין בערב שבת אחר שש שעות:

סימן תנ"ט - מקום וסדר לישת המצות. ובו ו' סעיפים:

א "אין לשין במקום השמש, וביום המעונן אסור תחת כל אור הקיע, משום דיומא דעיבא בלה שמשא: הגה ועל כן נהגו לזהר מללוש נגד החלון הפתוח אפלו אין שם שמש, שמא יהיה מענן ולא אדעתה (תרומת הדשן סימן קצ"ג) וכן יש לזהר מלהוליך המצות לתנור תחת הקיע מגלה, וכן המים או הקמח (הגהות מימוני פ"ק ה בשם סמ"ק, ומהרי"ו). בלא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חם התנור:

ב ילא יניחו העסה בלא עסק ואפלו רגע אחד, ויכול זמן שמתעסקים בו אפלו כל

היום, אינו מחמין. ואם הניחו בלא עסק שעור מיל הני חמין, ושעור מיל הני רביעית שעה וחלק מעשרים מן השעה: הגה ויש להתמיר למהר בענין עשיית המצות, כי יש לחוש שהשחיות יצטרפו לשעור מיל או שיהיה במקום חם שממטה להתחמין (הגהות מימוני פ"ק ה ומרדכי פ"ק אלו עוברין). ואחר שנתעסקו בפצק ונתחמם בידים, אם יניחוהו בלא עסק מיד יחמין. ואם התחילו בשתי עסות באחד והחמיצה האחת, בידוע שהחמיצה גם השנית, אפלו אין רואין בה סימני חמין. ואם החמיצה עד שישיש בה סדקים, אפלו לא נתערבו הסדקים זה בזה אלא אחד הולך והנה ואחד הולך והנה הני חמין גמור והאוכלו חייב פרת. ואם אין בו סדק, אלא הכסיפו (פרוש נשתנה מראיתו ללכן. ערוף) פניו כאדם שעמדו שערוותיו, האוכלו פטור: הגה ואם המצה עשויה ונרא שלא תבא לידי חמין, מתר לשברה ולחזר לעשותה כדי שהעסק יבטל החמין, מיהו, טוב לזהר לכתחלה (מהרי"ל בשם אגדה ורוקח):

ג אם האשה שהיא לשה היא מקטפת במים, לא תקטף באותם מים שמצוננת בהם ידיה מפני שהם מתחממים ומתחממים את העסה, אלא יהא לה כלי אחר מלא מים שתקטף בו: הגה ומיהו, בעברה ולא צננה ידיה, מתר (רמב"ם פ"ק ה):

ד "אם לש אחר זמן אסור חמין אלו המים עם שאר המים שרוחצים בהם הערבה לא ישפכם אלא במקום מדרון כדי שלא יתקבצו במקום אחד ויחמין: הגה והכלים שמתקנים בהם המצות והספין שחוזקין בו העסה, יגררם תמיד בשעת עשייה שלא ידבק בהם הפצק, ולאחר עשייה ידיהם וינגבם היטב לחזר ולתקן בהם פעם שנית (מהרי"ל), וזהו צדיף טפי ממה שנוהגין לגררן, כי אי אפשר לנקותן היטב על ידי גרידה, והתחמיר, יגררן ואחר כך ידיתן (דעת עצמו). וביום טוב מתר לעשותו על ידי אינו יהודי, ואם אין אינו יהודי יטילם לצונן או יתנם לתנור שיאפה הפצק שעליהם. והערבות

שאפשר לתת דבר בתוכו, מתר להדיח, וכן כל פיוצא בזה. ויש לזהר בערבה שלשין בה שלא יהיה בו שום גמא או סדק שלא יוכל לנקרו אחר הלישה ותחמין, ואחר כך לשחזור ולש בו מתערב בפצק (מהרי"ל) ולא יתן הערבה על פר או כסת צמר בשעת הלישה, שמחמם הערבה, אבל על של עור שרי (מהרי"ו):

ה לעברה ולשה תחת השמש, הפת מתרת: **ו** "אם העסה רכה לא יוסיף בה קמח, אלא עושה עסה קטנה מגבול קשה ויערבנה עם העסה הרכה: הגה וירחיק המצות מהקמח, כי הקמח הנדבק בהן בא אחר כך בתבשיל ומתחמין (מרדכי ריש פ"ק אלו עוברין):

סימן תס - דיני מצת המצוה.

ובו ז' סעיפים:

א "אין לשין מצת מצוה ולא אופין אותה על ידי אינו יהודי ולא על ידי חרש שוטה וקטן:

ב "הרא"ש היה משתדל במצת מצוה ועומד על עשייתה ומזרז העוסקים בהם ומסייע בעריכתה, וכן ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו במצוה:

ג יהלש אחר זמן אסור חמין יאמר בשעת לישה כל פרוורים שיפלו בשעת לישה ויעריכה, ויכן בצק הנדבק בפלים אני מבטל אותם, כדי שנמצא שמכבטלן קדם חמוצין:

ד "אין עושין סריקין המצירין, דהינו לצייר בפת כמין תיה ועוף, ואבל כל מה שעושים אותו במסרק כדי שלא יתפח וכן מה שמנוקבין המצות, מתר, ומכל מקום טוב למהר לעשותן שלא להשהות בהם: הגה ויש לעשות המצות רקיקין ולא פת עבה כשאר לחם, כי אין הרקיקין ממהרין להתחמין:

ה "אין עושין בפסח פת עבה טפח:

ו "אין להקל במה שהחמירו הקדמונים שלא לעשות פאנדי"ש או פלאדוני"ש:

ז "אין לתן ביצים שלמים במצה, שתאפה עמהם:

☪ באר הגולה ☪

ג משנה פסחים משנה ז וכו' אליעזר הסכמת הפוסקים ד הרא"ש שם בשם רבנו תם (סימן תנח) א טור בשם אביי הרמב"ם שם בשם אביי הרא"ש ובשם המדקדקים שאופין הכל קדם מועד שאם יש משהו חמין יתבטל קדם זמן אסור (סימן תנ"ט) א מימרא דרבא פסחים מ"ב ב יומא כ"ח ג הרא"ש שם בפ"ק ב דפסחים ד מהא דרבא שם וכפשוטי" או מפשנה מגן אברהם ובחכמים ה בריתא שם מ"ו א שם בגמרא ז תשובת הרא"ש כלל י"ד ח משנה שם מ"ח ט משנה שם מ"ח ונחכמים י מימרא דרבא שם מ"ב וכפשוטי הר"ן כ משנה שם מ"ב וגמרא מ"ב ל הרמב"ם בפ"ק ה שלא כדעת הרא"ש דאסור מ תרומת הדשן (סימן תכ) א טור בשם השאלות ורב כהן צדק וכן פסקו שאר פוסקים ב שם ג טור וכן כתב המרדכי בפ"ק ג דפסחים ושאר פוסקים ד שם במרדכי ושאר פוסקים ה בריתא פסחים ל"ז ו טור וכן כתב הכל בו ז רבי ירחם ממשמעות הגמרא ל"ז ח ארחות חיים ט שם

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תסא - דיני אפינת הפצה.

ובו ה' סעיפים:

א "תנור שאופים בו חמץ, צריך לזהר כשיסיקוהו כדי לאפות בו מצה, שילכו הגחלים על פני פלו, ואין די לו בלהקה, דכמו שבוילע על ידי גחלים כף פולט על ידי גחלים, ושיהו נצוצות נתזין ממנו, הלכך אם הסיקוהו כמה פעמים קדם הפסח אינו מספיק, אלא אם בן פון להתירו לצרף פסח, כי שמא לא הלכו הגחלים על פני פלו כל זמן שלא פון לכף. ויש נוהגין להטיל בו קרקע חדש כדי שלא יצטרכו הסק, ומנהג יפה הוא: הגה וכשמכשירו על ידי הסק, טוב וישר הוא לחזר ולהסיק לצרף האפינה ולא לעשות הכל בהסק אחד (תשובת מהרי"ב):

ב "טפקא (פרוש, אחד מן הרעפין שמכסין בהם הגג, קופי בלע"ז) של חרס חדשה, לא שגא הסיקה מבפנים או מבחוץ, מתר, כיון שהאור שולט תחתיה, אף על פי שאין שלהבת עולה על גבה מרתח רתח והפת נאפית מיד ואינה באה לידי חמוץ, אבל צריך להסיק תחלה, בין תנור בין כוביא בין באלפס בלא מים בין בקרקע, אבל להדביקו תחלה ואחר כך להסיק ייש אוסרים, וטוב לזהר, ויש מי שאומר שראוי למחות שלא יעשו חרות ברמץ (פרוש, אפר חס צינורוני בלע"ז):

ג "מצה שנאפית עד שאם פורסין אותה אין חוטין נמשכים ממנה, יוצאין בה: (הגה) ויש לזהר שלא ללקחה מן התנור קדם לכן (דעת עצמו) ולהחזירה כי תוכל לבא לידי חמוץ (מהרי"ל):

ד "יוצא אדם במצה שרויה והוא שלא נמוחה, אבל אם בשלה אינו יוצא בה:

ה "אם אפו חמץ עם מצה, לא נאסרה, אלא אם פן נגעה בחמץ, ונוטל ממקום שנגעה כדי נטילת מקום והשאר מתר. הגה מצה שנתפלה בתנור ודבוקה עד שאין שולט שם האש, אוסרין אותה תוך הפסח, אבל שאר מצות שבתנור מתרים, וקדם פסח אין לאסר רק מקום דבוקה (תרומת הדשן סימן קנ"ז ופסקיו סימן קמ"ה). מצה נפוחה באמצעייתה אסורה, אבל אם עלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת אפיה, מתרת (מהרי"ל) אם שני מצות שוכבות זו על זו בתנור קדם אפינתן, אסורים, דהוי כמצה כפולה (מהרי"ט), וכן יש לזהר שלא יגעו זה בזה בתנור בעודן לחין, כי אין האור שולט במקום נגיעתן וכאין לידי חמוץ (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן תסב - דין מי פרות אם מחמיצין. ובו ז' סעיפים:

א "מי פרות בלא מים אין מחמיצין כלל, ומתר לאכל בפסח מצה שנלושה במי פרות אפלו שהתה כל היום, אבל אין יוצא בה ידי חובתו מפני שהיא מצה עשירה, וקרא פתיב, להם עני:

ב "מי פרות עם מים ממחרים להחמיץ יותר משאר עסה, הלכך אין ללוש בהם, ויאים לש בהם יאפה מיד:

ג "מתר ללוש בזין אף על פי שאי אפשר לו בלא טפת מים שנפולת בשעת הבציר, ואף לכתחלה רגילים לתן מים בשעת הבציר כדי להתיר נצוק, ואף על פי פן אין לחוש להם, הואיל וכבר נתבטלו המים בזין קדם שלשו העסה:

ד "מי ביצים ושאר משקים, כלם הוו בכלל מי פרות: הגה ובמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פרות, ואפלו לקטף המצות אין נוהגין רק לאחר אפינתן בעודן חמין, ואין

לשנות, אם לא בשעת הדחק לצרכי חולה או זמן הצריך לזה:
ה "הלש עסה במי פרות טוב לעשותה פחות משעור עשרון כדי שלא תתחבב בחלה:
ד "חטה שנמצאת בדבש או בזין וחמץ מתר, ובלבד שלא נתערב בהם מים:
ז "יש לברר המלח מחטים שלא יהיו בתוכו, כי כשהמלח מתחלחל הוא נכנס מעט מעט בחטים ומתחמץ:

סימן תסג - אם מתר לחרף שני שבילים יחד, ודיני פרמל. ובו ג' סעיפים:
א "מתר לחרף שני שבילים ביחד, ולא חישינן שמא יצאו מים מאחת לחברתה, שהם מי פרות ואינם מחמיצין:
ב "בתיקא, שהוא תבשיל העשוי משמן ומלח עם קמח מתר, והוא שלא יהא בו מים: הגה ולידין שנוהגין להחמיר במי פרות גם זה אסור:

ג "פרמל שמהבהבין אותו באור וטוחנין אותו, אין מבשלים הקמח שלו במים, שמא לא נקלה באור יפה ונמצא מחמיץ כשמבשלים אותו. וכן כשמוליין הקדרות החדשות (פרוש, שנוהגים קמח לתוך המאכל להקפות), אין מבשלים בהם אלא מצה אפוייה שחזר וטחנו אותה:

סימן תסד - חרדל שנתערב בתוכו קמח. ובו סעיף אחד:

א "חרדל או שאר מיני טבול שיש בהם מים אין נוהגין בהן קמח. ואם נתן לתוך החרדל, יאכל מיד ולא ישהנו שמא יחמיץ. ובשאר מיני טבולין, כיון שאינם חדין כמו חרדל ודאי החמיץ, וצריך לשרפו אם הוא אחר זמן אסור חמץ: הגה והמנהג שלא לאכל חרדל כלל בפסח אפלו נתערב קדם פסח, דהוי כמיני קטניות שנוהגין בו אסור (הגהות מ"מני ריש פרק ה ותרומת הדשן סימן ק"ג):

באר הגולה

[סימן תסא] א טור בשם הרב רבנו יונה ב טור בשם רב נטוראי ג שם בשם רב עמקם ד ארחות חיים ה בריתא פסחים ל"ו ו בריתא שם מגן אברהם וכו' יוסי ז טור בשם רבנו תם ח בית יוסף לדעת הרא"ש שהביא הטור [סימן תסב] א טור בשם ר"י ממימרא דר' והושע בן לוי פסחים ל"ה ב שם בכריתא ג טור מבריתא דאין לשין וכו' שם ד שם בריתא ובתקמים ה סמ"ג ז טור בשם ר"מ והרא"ש כ"ב דפסחים. ז סמ"ק סימן ר"ט בשם ר' נתנאל מפני שאינה מקבלת טמאה ואסור לשרפה ואסורה לטמאים כדלעיל בס"ס תצ"ו בהג"ה עין ביהודה דעה סימן שכ"ד ח טור ודלא כהירושלמי וכן כתב הרא"ש בפרק ב' דפסחים ט הנהגות מ"מני פרק ט [סימן תסג] א פסחים מ' ויכרב ב שם ל"ט ג בריתא שם וכמבאר בסימן דלעיל סעיף ב' ד שם מימרא דמר וזכרנו ה לשון רמב"ם בפרק ה' [סימן תסד] א משנה פסחים מ' וכת"ק וכדמפרש לה רב כהנא

סימן תסה - דיני מרסן בפסח.
ובו ג' סעיפים:

א אין שורין מרסן לתרגולים בשום פנים כולא חולטין: הגה וכשנותנים להם שעורים או חטים לאכל, יזהר שלא להשליכם במקום לח שיבאו לידי חמוץ (מהרי"ו):

ב אין האשה שפה מרסן על בשרה אפלו יבש:

ג אם שפשו מרסן באוז לח ממים, יש מי שאומר שהאוז אסור: הגה והכי נהוג לענין אסור חמץ שהוא במשהו, ויש לזהר שלא להקב העופות בקשין, שמא יהיו שם חטים או דגן מחמץ ויתן טעם בעופות בשעת ההקבוב:

סימן תסו - אם הרק ומי רגלים ודומיו מקמיצים. ובו ו' סעיפים:

א לא ילעס אדם חטים ויתן על גבי מפתו מפני שהן מחמיצות, שהרק מחמץ:

ב הנותן שעורים לבהמתו ומצא בהם ריר, צריך לבערם: הגה אבל מסתם אין לחוש, הואיל וכבר בטל (דעת עצמו) ויש מחמירין לבער כל הנותן מן הבהמה אף על פי שאין רואה עליו ריר (מרדכי ריש פרק אלו עוברין בשם הרקח):

ג ישק מלא קמח שנתלחלח מזעת החומה מטר ויש אוסרים:

ד הנפלו מים על קמח או נתלחלח השק, יאחו בידו כל המקום המלחלח בשק עד שצריך כל הקמח שבשק, ואם אי אפשר לעשות כן, ירקד הקמח והשאר מטר, ודוקא כל זמן שהוא מלחלח, אבל אם נתביש הלחלוחית לא מהני רקוד, דמפרף ומתערב עם השאר, ואסור לאכלו בפסח, אלא ירקדנו וישמרנו עד אחר הפסח. ואם נתביש בפסח אסור להשהותו:

ה הטל מחמץ, וכן מי רגלים ומי הפה והחטם והעין והאזן (אבל דם) (רבנו ירמיה) ורחל וזעת אדם אינו מחמץ (טור):

ו קמח שנפל עליו דלף אפלו כל היום, אינו בא לידי חמוץ, והוא שהיה הדלף טורד בלי הפסק, ויואפנו מיד לכשיפסק. ואם הוא מספק אם הדלף טורד אם לאו, אסור:

סימן תסז - דין חטים שנפלו עליהם מים ותבשיל שנמצא לתוכו חטה. ובו זו סעיפים:

א דגן שנטבע בנהר או שנפל עליו מים, פשם שאסור לאכלו כף אסור לקנמו, אלא מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קדם הפסח. ואם מכרו לאינו יהודי קדם הפסח, מוכר מעט לכל אחד ואחד כדי שיכלה קדם פסח, שמא יחזר האיני יהודי וימכרנו לישראל:

ב דגן זה שננטבע בנהר או שנפלו עליו מים, אף על פי שלא נתבקע, אסור, דכיון דמינח נחתי אתי לידי חמוץ: הגה ולכן יש לזהר שלא יבאו מים או גשמים מזלפים על החטים, כי אז אפלו לא נתבקעו אסורות.

ודגן שהיה מנח בעליה וירדו גשמים דרך הגג בקצת המקומות ונתלחלחו, אותן שנתלחלחו אסורות, אבל שאר מקומות מטר להשהותן מנח ספק ספקא, שמא לא ירדו עליהם גשמים, ואם תמצו לומר ירדו שמא לא נתחמץ, אבל לאכלן בפסח אסור ולא מהני ספק ספקא (אגור וכל בו):

ג חטים שבאו בספינה, אם הם יבשות וקשות ולא נשתנה מראיהן, אחזוקי אסורא לא מחזקינן:

ד ישנה שרבו גשמים וירדו על ערמות שבשדות עד שהיו קצת מהשבלים שעל הערמות מעלים צמחים, אין חוששין לסתם חטים של אותה שנה:

ה דגן שבמחבר שנתביש לגמרי ואין צריך ליניקה, כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חמוץ אם ירדו עליו גשמים:

ו חטים שנמצאו בהם מבקעות, אותן שאין מבקעות מטרות, מפני שהדבר מצוי שבשעת גשמים עליונית הגדיש ותחתיתו מתחמץ ומתבקע, ואין המים נוגעים באמצעיתו כלל:

ז ישראל שיש לו בורות מלאים חטים וחושש שמא יש בקרקעית הבור ובקירותיו חטים מבקעים מלחות הבור והארץ, בבטול בעלמא סגי (ועין לעיל סימן תל"ו סעיף ח):

ח הדבש של אינו יהודי, אין מחזיקים בו אסור, ואוכלים אותו בפסח: הגה מיהו יש מחמירין (מרדכי פרק כל שעה, והנהגות מלמוני פרק ד) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל דבש, רק אותו שמביאים בחביות מן הפורת, שעושין ממנו משקה שקורין מע"ד, ותאנים יבשים וענבים יבשים שקורין רוזיני" גדולים או קטנים, תלוי במנהג המקומות, כי יש מחמירים שלא לאכלן, ויש מקליו, ולכך נהגו במדינות אלו להחמיר שלא לאכל שום פרות יבשים, אם לא שידוע שנתבישו בדרך שאין לחוש לחמץ. וצוק"ר אסור לאכלו, אפלו להשהותו אסור (תרימת הדשן סימן ק"ד). וביום טוב האחרון אוכלין פרות יבשים וצוק"ר קנדי"ל שאין בו חשש חמוץ (מהרי"ל) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל פרכם שקורין זפריין, או נעגליף, (מהרי"ל) מיהו אינן אוסרין תערבתן, וכנ"ל:

ט תבשיל שנתבשל ונמצא בו שעורים או חטים, אם נתבקעו ממש הרי כל התבשיל אסור, ואם לא נתבקעו ממש, התבשיל מטר: הגה ואין המנהג כן, אלא אוסרים הכל במשהו אפלו לא נתבקעו, ואותם חטים או שעורים שורפים אותם:

י תרנגלת מבשלת שנמצא בה בפסח חטה מבקעת, מטר למכרה לאינו יהודי, שאינה נמכרת יותר ביקר בשביל החטה שנמצאת בתוכה: הגה ובמדינות אלו נוהגין לשרף הכל (ועין לעיל סימן תמ"ז סעיף ג). וְאִם נמצאת ביום שמיני של פסח, מטר להשהותה עד אחר הפסח:

יא לאם נמצאת חטה בקועה בעסה או במצה אפויה, יסיר ממנה כדי נטילת מקום, והשאר מטר. ויש מי שאוסר כל העסה יאו אותה מצה, וראוי לחוש לדבריו, אם לא במקום הפסד מרבה או בשעת הדחק: הגה וכן נוהגין תוף הפסח לאסור אותה מצה שנמצא בה החטה ומתירין את האחרות, בין שנמצא בה אפויה או חטה, ואמרינן פאן נמצאת פאן היתה, ואם נמצאת בעסה, אוסר כל העסה. ודוקא תוף הפסח, אבל קדם פסח אין אוסרין רק כדי נטילה, והכי נהוג:

באר הגולה

סימן תסה א משנה פסחים לט ב טור בשם הגאונים ויכדלעיל ג משנה שם וכתב הרא"ש שם דהאינדא יש למנען וכן כתב הטור בשמו ד טור בשם אבי העזרי (סימן תסז) א משנה פסחים ל"ט ב טור וכן כתב המרדכי בשם רוקח בפרק ג דפסחים ג טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב' דפסחים ד טור בשם ר' אליעזר מגרמזי"א ה שם ו מרדכי בשם ר"י מוינא בפרק ב' דפסחים ז ירושלמי ח ר' ירמיה וארחות חיים ט שם בארחות חיים י ברייתא שם ל"ט ב שם בגמרא ל הרא"ש שם וסימן תסז א לשון הרמב"ם בפרק ה מעבדא דהוא ארכא דטבעה וכו' פסחים מ' וכפי גרסתו שם בגמרא ב טור בשם רבנו אפרים והג"ה בשם ר"ח ג טור בשם בעל הלכות גדולות ובשם רב צמח גאון ד תשובת הרשב"א ה רשב"א בתשובה מהא דפסחים ל"ג ו תשובת הר"ן ז בתשובה להרמב"ן בסימן קס"ח ח טור והנהגות מלמוני בשם רב"ן והרא"ש בתשובה כלל כ"ד ט טור בשם הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק ה' ב' מ' מרדכי בפרק ב' דפסחים. כ טור בשם ר"א ממין ושאר פוסקים. ל טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב' דפסחים. מ שם בשם אחרים וכן כתב הרשב"א בתשובה סימן קע"ז ג טור בשם קצת גדולים

יב ס'אם מלגו (פרוש) שהתחיהוה במים להעביר הנוצה) תרנגולת ואחר כך מצאו במים גרעין חטה בקועה, אסורה התרנגולת. "ואם נמצאת חטה בקועה או לחם חמץ בכלי של מים ואין בו כדי לתן טעם, ששהמים צוננים, ובשלו באותם מים תבשיל או לשו עסה מתר. ויש מי שאוסר אם הוא בתוך הפסח. הגה ויש מי שמתיר אפלו במליגת תרנגולים משום דאמרין שמא אחר כך נפלה לשם (תא"ו נ"ה מח"ו ומהר"ב) ויש מי שאוסר בשאר בשר ומתיר בתרנגולת מכח ספק ספקא, (מרדכי פרק כל שעה) ולענין מנהג, נראה לאסור בשאר בשר או בחטה שלמה אפלו בתרנגולת. ודוקא אם נמלגו תרנגולים דהינו שהיו המים חמין, אבל אם היו צוננין ושרו שם התרנגולים אין לאסור מספקא, ובמקום דאיכא למימר שמא נתעכל החטה בתרנגולת, כגון שהיא שבוכה (מהר"ב) אפלו במליגה יש להתיר מכח ספק ספקא, מיהו, אם נתערבו התערובות ויש הפסד מרבה ומניעת שמחת יום טוב, יש להקל בכל זה בספקות אסור דרבנן שהוא משהו ויש להתיר שאר תבשילין שיש בהן תערובות מאותה תבשיל של הבשר שנסברה במים או נמלג כף נראה לי:

יג אם הגעילו יורה מקמצת בת יומא וירדו המים (המחמצים) לבזר שבתוך הפסח אסור לשתות מימיו בפסח בשביל שנתערבו:

יד אם נמצאת חטה מבקעת בתרנגולת קדם מליחה, די בשטיפה, ואם אחר מליחה די בקלפה. ויש מחמירין לומר שמעמיק כל סביבותיה וחותך ומשליף, ואם נמלחו עמה תרנגולות אחרות קולף את כלם: הגה ויש מחמירים לאסור כל מה שנמלח ביחד, אבל העקר לאסור אותה חתיכה בלה שנמצאת החטה עליה ולהתיר האחרות על ידי קלפה קצת, ואם רוצה יוכל למכר הכל לאינו יהודי, כמו שנתבאר סימן תמ"ז סעיף א' אף על גב דאין נוהגין בן בשאר תערובות חמץ, בן נראה לי:

טו תרנגולת צלזיה שנמצאת בה חטה מבקעת בתוך הפסח, חותך מקום פפועו לפי אמד הדעת. ויש אוסרים את כלה לפי שכשמהפכים השפוד מתפשט הטעם בכל התרנגולת. וכן יש מי שאוסר כל התרנגולות הצלויות עמה באותו שפוד הנוגעות זו בזו, כי על ידי הפוד השפוד מתפשט מזו לזו:

טז יחטה או שעורה שנמצאת בזפק העוף לאחר שהבהבו אותו, העוף מתר, והחטה והשעורה צריך לשרפם, ודלא חשיבי כמעבלים:

סימן תסח - שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות, ובו ו' סעיפים:

א העושה מלאכה בערב פסח מחצות ולמעלה, כהיו משמתין אותו, ואפלו לעשות בחנם אסור. ויש מי שאוסר אפלו על ידי אינו יהודי, ויש מי שמתיר (וכן הוא המנהג):

ב בהמה דברים אמורים, כשעושה מלאכה להשתפר (או בחנם והוא מלאכה גמורה, לתפר בגדים ממש) (בית יוסף) אבל מתקן הוא כליו ליום טוב, וכן מי שכותב ספרים לעצמו דרך למודו, מתר:

ג יקדם חצות מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין: הגה ולדידן, מקום שנהגו שלא לעשות (מהר"ו). ודוקא מלאכות גמורות, אבל שאר מלאכות, אפלו מנהג ליכא (מהר"ב):

ד ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, לא יעשה ובישוב מפני המחלקת, אבל עושה הוא במקדבר, וההולך ממקום שאין עושים למקום שעושין לא יעשה, ונותנים עליו חמרי מקום שיצא משם וחמרי מקום שהלך לשם, ואף על פי בן לא יתראה בפניהם שהוא בטל, מפני אסור, לעולם אל ישנה אדם מפני המחלקת: וכן מי שדעתו לחזור למקומו, נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין

להחמיר, והוא שלא יתראה בפני אנשי המקום שהוא בו מפני המחלקת:

ה אפלו במקום שנהגו לעשות, לא יתחיל בתחלת מלאכה בארבעה עשר אף על פי שהוא יכול לגמרה קדם חצות, כאלא שלשה אפניות בלבד הם שמתחילים בהם במקום שנהגו לעשות, ועושין עד חצות ואלו הם, החיטים והספרים והכוכבים, אבל שאר אפניות אם התחיל בהם קדם ארבעה עשר הוא שיגמר עד חצות: הגה ויש מקלין לומר ששלשה אפניות הנזכרים מתחילין ועושין עד חצות, אפלו במקום שנהגו שלא לעשות, ואם התחיל מבעוד יום בשאר אפניות והוא לצורך המועד עושין עד חצות, והכי נהוג (טור בשם הרא"ש):

ו מושיבין שוככים לתרנגולים בארבעה עשר, מדהינו לתקן מקום שיצמדו התרנגולים והתרנגולות:

ז תרנגולת שישבה על הביצים שלשה ימים או יותר ומתה, מושיבין אחרת תחתיה כדי שלא יפסידו הביצים:

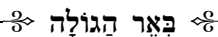
ח גורפין (פרוש, מוציאין במגרפה, והוא כלי מיוחד לך) זבל מתחת רגלי בהמה:

ט הכול שבחצר לא יוציאנו אלא יסלקנו לצדין, ואם נתרבה בחצר יוציאנו לאשפה:

י מולכים ומביאים פלים מבית האמן כל היום אף על פי שאינם לצורך המועד: הגה ונהגו שלא להקזיז דם בשום ערב יום טוב, ואין לשנות (כל בו בשם מהר"ו):

סימן תסט - שלא ליחד בשר לפסח, ובו סעיף אחד:

א אסור לומר על שום בהמה, בין חיה בין בשחוטטה, בשר זה לפסח לפי שגארה שהקדישו מחיים לקרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ, כאלא יאמר, בשר זה ליום טוב: הגה וגדי מקלט (פרוש) שלם על ראשו ועל כרעיו ועל קרבו), אף על פי שלא פרש ואמר, זה לפסח, אסור לעשותו (טור), כדלקמן ריש סימן תע"ו, אבל מתר לומר חטים אלו לפסח:

ס טור בשם ראב"ן ע שם בשם אבי העזרי פ דתתי בעינן שיהא יותר מששים ושיהיו המים צוננים צ בן פרש הבית יוסף דברי הטור דמתיר לדעת הרא"ש ק טור והמרדכי בפרק ב דפסחים ר בית יוסף ש בית יוסף ת ר' ירחם: א טור בשם הרא"ש ורשב"א בשם רא"ם ב כל בו בשם הראב"ד ג טור בשם הרא"ש בשם ר' אליעזר ממין לגסח הבית יוסף, וכן פתב ארחות חיים ד טור בשם הרוקח ה שם בשם הרא"ש אביו ו הר"ן סוף פרק ב דפסחים ובאר שם דסגי בקליפה ועור הנזקף חשיב קליפה ז טור בשם אביו הרא"ש דאין ללמד אסור מטמאה דלענין אסור לא הוי עכול וכן פתב התוספתא בחלין צ"ו ומרדכי בפרק ב' דפסחים ונהגות מיומני בפרק א בשם ס"ה (פימן תסח) א משנה פסחים ג"ב ב שם בגמרא ג מרדכי שם ד רוקח בסימן ש"י ה טור בשם אבי העזרי וכן פתב הרא"ש ו משנה שם ג"א ז משנה שם ח שם ג"א ט משנה שם ג"ה י הרא"ש שם כ שם במשנה פתקמים ל טור בשם המב"ם בסוף הלכות יום טוב מ משנה שם ו כפרוש הרמב"ם בסוף הלכות יום טוב לפי גרסתו כמבו' בבית יוסף בסימן תקל"ו נ שם ברמב"ם לפי פרוש שם בגמרא וכמו שכתב הבית יוסף שם ס משנה שם ע בריתא שם וכדמפרש לה רבא ט פ משנה שם (סימן תסט) א ממרא דרב פסחים ג"ג ב בפרוש רש"י שם והרא"ש שם ג טור בשם מנהג אשכנז ד שם בגמרא וכתב פפא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תע - שהבכורות מתעניין

בערב פסח. ובו ג' סעיפים:

א הבכורות מתעניין בערב פסח בין בכור מאב ובין בכור מאם. ויגיש מי שאומר שאפלו נקבה בכורה מתענה (ואין המנהג כן) (מהרי"ל):

ב יאם חל ערב פסח בשבת, יש אומרים שמתענים הבכורות ביום ה', ויגיש אומרים שאינם מתענים כלל: הגה אכל יש לנהג כסבא הראשונה. ונהגין כשהאב בכור, האם מתענה תחת בנה הבכור כשעדין קטן, ואם אין האב בכור, הוא מתענה בעד בנו עד שיגדל:

ג יהאיסטניס מתענה בערב פסח כדי שיאכל מצה לתאבון:

סימן תעא - בערב פסח אחר שעה

עשירית אסור לאכל פת. ובו ג' סעיפים

א אסור לאכל פת משעה עשירית ולמעלה כדי שיאכל מצה לתאבון, אבל אוכל מעט פרות או ירקות, אבל לא ימלא פרסו מהם (ואם הוא אסטניס שאפלו אוכל מעט מזיק באכילתו, הכל אסור) (רבנו ירום) ויין מעט לא ישתה משום דמסעד סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה שותה, מפני שכשהוא שותה הרבה גורר תאות המאכל:

ב ויורדם שעה עשירית מתר לאכל מצה

עשירה: הגה אבל מצה שיוצאין בה בלילה אסורים לאכל כל יום ארבעה עשר (ר"ן) פרק אלו עוברין בשם הרמב"ם והמגיד פרק ו'. וקטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים מתר להאכילו (תרומת הדשן סימן ז).

ג ויש נוהגין שלא לאכל חזרת בערב פסח כדי לאכל מרור לתאבון (תא"ו ג"ה ח"ג), וכן ביום

ראשון של פסח כדי לאכל כליל שני לתאבון, וכן נוהגין קצת למעט באכילת מצה ביום א' מהאי טעמא (כל בו), ויש מחמירין עוד שלא לאכל פרות כדי לאכל התרסת לתאבון, ואין לחוש למנהג ההוא, ויש מחמירין שלא לפרר או לשבר המצות בערב פסח שלא לבא לאכל מהם (מהרי"ל), ואין לחוש גם לזה. מצה שנאפפה כתקנה ואחר כך נתפררה ונלושה ביין ושמן, אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח (מהרי"ו):

ג יאם התחיל לאכל קדם שעה עשירית ומשכה סעדתו עד הלילה, דינו כמו בשבתות ושאר ימים טובים, שנתבאר סימן רע"א סעיף ו'. (ומצוה לרחץ ולגלח בערב יום טוב וללבש בגדים נאים כמו בשבת, ועין לעיל סימן ר"ס ורס"ב):

סימן תעב - דיגי הסבה וד' פוסות. ובו ט"ז סעיפים:

א יהיה שלחנו ערוף מבעוד יום כדי לאכל מיד כשתחשף, יראף אם הוא בבית המדרש יקום, מפני שמצוה למהר לאכל בשביל התינוקות שלא ישנו, אבל לא יאמר קדוש עד שתחשף:

ב ייסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו, ויכין מקום מושבו שישב בהסבה דרך חרות: הגה ואפלו עני שאין לו פרים ישב על הספסל (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים):

ג יכשהוא מסב לא יטה על גבו ולא על פניו ולא על ימינו, אלא על שמאלו. (ואין חלוק בין אטר לאחר) (טור בשם רש"י ותרומת הדשן סימן קל"ו):

ד יאשה אינה צריכה הסבה אלא אם בן היא חשובה: הגה וכל הנשים שלנו מקרי חשובות (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים ורבנו ירום) אף לא נהגו להסב פי סמכו על

דברי ראבי"ה דכתב דבזמן הזה אין להסב (דעת עצמו):

ה בן אצל אביו צריך הסבה אפלו הוא רבו מבקה, לתלמיד לפני רבו אין צריך הסבה, אפלו אינו רבו מבקה, אלא אם בן יתן לו רבו רשות, לתלמיד חכם מפלג בדורו, אף על פי שלא למד ממנו כלום, חשוב כרבו ואין צריך הסבה. (ונוקא כשאוכלין על שלחן א', אבל אם אוכל על שלחן בפני עצמו צריך להסב):

ו השמש צריך הסבה:

ז יכל מי שצריך הסבה, אם אכל או שתה בלא הסבה לא יצא, וצריך לחזור לאכל ולשתות בהסבה: הגה ויש אומרים דבזמן הזה דאין דרך להסב כדאי הוא ראבי"ה לסמך עליו שבידיעבד יצא בלא הסבה (אגדה פרק ערבי פסחים). ונראה לי, אם לא שתה כוס שלישי או רביעי בהסבה אין לחזור ולשתות בהסבה, ויש בה חשש שנקאה כמוסיף על הפוסות, אבל בשני פוסות ראשונות יחזור וישתה בלא ברכה (מנהגים) וכן באכילת מצה, ולכתחילה יסב כל הסעדה (מהרי"ב):

ח צריך לשתות ארבע פוסות על הסדר, ואם שתאן ע"ה אחר זה שלא כסדר לא יצא:

ט ישעור הפוס רביעית לאחר שימזוגנו (אם רוצה למזוגו), וישתה פלו או רבו, ויאם יש בו הרבה רביעיות שותין ממנו כל כך בני אדם כמנזן רביעיות שבו. ויש אומרים שצריך לשתות רב הפוס אפלו מחזיק כמה רביעיות. (וצריך לשתות השעור שלא בהפסק גדול בינתיים) (בבית יוסף בשם רוקח):

י ימי שאינו שותה יין מפני שמזיקו או שונאו, צריך לרחק עצמו ולשתות לקיים מצות ארבע פוסות:

באר הגולה

וסימן תע"א א טור בשם מסכת סופרים פרק אחרון ב שם בשם אבי העזרי ונהגות מימוני בפרק ו ג תשובת אשכנזים בשם ספר אגדה ד תרומת הדשן וכן כתב הרומן והאגוד בשם מהר"י מולון ה שם אביו ו מהא דרב ששת פסחים ק"ח [סימן תע"א] א משנה פסחים צ"ט ב הרא"ש שם ג הרמב"ם בפרק ו ומדברי הר"ף ד מהא דרבא ברכות ל"ה, וכן כתבו התוספות שם ה הרא"ש בריש פרק ערבי פסחים ו טור בשם הר"ף וזהו הספיק הרא"ש פהא דשמואל שם ק': [סימן תע"ב] א ברייתא פסחים ק"ט וכפרוש רש"י ב ברייתא שם ג משנה שם צ"ט וכמו שכתב התרומת הדשן ד טור ה משנה שם צ"ט ו שם בגמרא ק"ח ז שם ח שם ט תוספות והרא"ש שם י שם בגמרא כ הרא"ש והמרדכי מדקדוק סוגיות הגמרא ל תרומת הדשן מ שם בגמרא בעיא ונפשטא וכן הספיקת הפוסקים ג הרא"ש שם מדייק לשון הגמרא וכתב הרמב"ם בשעת אכילת פזית מצה וכן כתבו שאר פוסקים ובהגהות כתבו וכן פזית אפיקומן ס שם בגמרא ק"ח ע בן פרש הרא"ש ושאר פוסקים פ שם בגמרא צ כל בו ונארחות חיים ק הרמב"ן ומהר"ר ש"ט ר הרשב"א בתשובה מהא דנדרים מ"ח ומהירושלמי

יא שמעו לחזרו אחר זין אדם (ואם אין הלכן משבח ממנו) (טור):

יב היוצאים ביין מבשל ובקונדיטון:

יג אפלו עני המתפרנס מן העדקה יימנע מלבושו או לזה או ישפיר עצמו בשביל זין ל' כוסות:

יד גג הנשים תיבות בארבע כוסות ובכל מצות הנהגות באותו לילה:

טו יתינוקות שהגיעו לחנוכה, מצוה לתן לכל אחד כוסו לפניו: הגה ואין לקח כוס שפיו צר קצין כלו"ג גלא"ז מפני שלא יוכל לשתות רביעית באחד (מהרי"ב), ובכוס של ברפת המזון בלא הכי אין לוקחין אותו, ועין לעיל סימן קפ"ג סעיף ד' בהגה, וכן הכוס של קדוש. ועין לעיל סימן רע"א סעיף י'. (בבית יוסף):

טז המצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שנוי וישאלו:

סימן תעג - דיני כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס שני. ובו ז' סעיפים:

א מזוגין לו כוס ראשון ומקדש עליו ומברך בשהחנינו, ואם חל בשבת אומר ויכלו, ואם חל במוצאי שבת אומר יקנה"ז. ואם שכח להבדיל ולא נזכר עד שהתחיל ההגדה ישלים ההגדה עד גאל ישראל ואחר כך יבדיל: הגה ואין לטל ידיו כלל קדם קדוש (פנני ירחם והרא"ש בתשובה ומרדכי פרק ערכי פסחים). ואם אין ידיו נקיות יטל מעט, אבל אין לברך על הנטילה. ובעל הבית לא ימנע בעצמו רק אחר ימוג לו, בדרך תורת (מהרי"ב):

ב ישותה בהסבה ויאניו מברך אחריו:

ג ואם ירצה לשתות כמה כוסות, הרשות בידו. ומכל מקום ראוי לזהר שלא לשתות בין ראשון לשני אם לא לצורך גדול, כדי שלא ישתפר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה:

ד מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלש מצות ומרור וחרסת וכרפס או ירק אחר (וחמץ או מי מלח) ושני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה. ונהגו

בכשר וביצה: הגה ויסדר הקערה לפניו בענין שאין צריך לעבר על המצוה, דהינו הכרפס יחזר למעלה מן הכל, והחמץ סמוך לו יותר מן המצה, והמצות מן המרור והחרסת, והם יהיו יותר קרובים אליו מן הכשר והביצה (מהרי"ל). והבשר נהגו שיהיה זרע. ונהגו שהבשר יהיה צלי על הגחלים והביצה תהיה מבשלת. (והוא הדין צלויה, וכן נהגין בעירונו):

ה יאלו ירקות שיוצאין בהם ידי חובתו:

חרת, עלשין, תמכא, תרביבא (פרוש, מיני עשבים מרים) מרור. ויוצאים פליין שלהם ובקלקון, לאכל לא בשרש, אלא שבעלין אין יוצאין אלא אם כן הם לחים, ובקלקון יוצאים בין לחים בין יבשים, לאכל לא כבושים ולא שלוקים ולא מבשלים. וכלם מצטרפים לכזית, שהוא השעור שלהם, ועקר המצוה בחזרת, ואם אין לו חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר שהם שנויים: הגה ואם אין לו אחד מאלו הירקות, יקח לענה או שאר ירק מר (אגור), וחרסת יעשה עב, וזכר לטיט, ואחר כך נותנין בו מעט חמץ או זין אדם, וזכר לדם (טור). ועושין חרסת מפרות שנמשלו בהם ישראל (תוספות פרק ערכי פסחים), כגון תפוחים, תאנים, אגוזים, רמונים, שקדים. ונותנין עליו תבלין, כגון קמח וזנגביל הדומים לתבן, שהיו מגבלין בו הטיט. (טור):

ו נוטל ידיו לצורך טבול ראשון ולא יברך על הנטילה. ויקח מהכרפס קפחות מפזות ומטבולו בחמץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל, ואינו מברך אחריו. ויקח מצוה האמצעית ויבצענה לשתיים, ויתן חצייה לאחד מהמסבין לשמרה לאפיקומן, ונותנין אותה תחת המפה, וחצייה השני ישים בין שתי השלמות. ויגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר, הא לחמא עניא, עד מה נשתנה: הגה ויאמרו בלשון שמכבינים הנשים והקטנים או יפרש להם הענין, וכן עשה ר"י מלונדרי כל ההגדה בלשון לע"ז, כדי שבינו הנשים והקטנים. (כל בו מהרי"ל). אלא יצוה להסירם מעל

השלחן ולהניחם בסוף השלחן פאלו ככר אכלו, כדי שיראו התינוקות וישאלו:

ז מזוגין לו מיד כוס שני, כדי שישאלו התינוקות למה שותים כוס שני קדם סעדה. ואם אין חכמה בכן, אכיו מלמדו. אם אין לו בן, אשתו שואלתו. ואם לאו, הוא שואל את עצמו ואפלו תלמידיו חכמים שואלים זה לזה מה נשתנה וכו', (וכשהבן או האשה שואלת אין צריך לומר מה נשתנה, אלא מתחיל עבדים) (מהרי"ל) יוכשמתחיל עבדים היינו לפרעה, מחזיר הקערה שבה המצות לפניו וקורא כל ההגדה. ויבשעניע למצה זו צריך להגביה להראותה למסבין, שתחבב המצוה עליהם (ויש להגביה מצה הפרוסה שהיא פלחם עני) (מהרי"ו), וכן בשיעור למרור זה. ויבשעניע ללפיקו מגביה, כל אחד כוסו בידו עד שחותם גאל ישראל: הגה ונהגין לזרק מעט מן הכוס באצבע (דעת עצמו) כשמניע לדם ואש ותמרות עשן, וכן כשמזכיר הפסות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט, הכל ט"ז פעמים (מהרי"ל). ויהיה הפת מגלה בשעה שאומר ההגדה עד לפיקו שאחזו הכוס בידו, ואז יכסה הפת (אגור ובית יוסף):

סימן תעד - על כוס ב' אין מברכין. ובו סעיף אחד:

א שותה כוס שני ואין מברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, שאין מברכין בורא פרי הגפן כי אם על כוס של קדוש ועל כוס של ברפת המזון. ואין מברכין על הגפן כי אם אחר כוס רביעי: הגה והמנהג בין אשכנזים לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס, אבל ברכה אחרונה אין מברכין רק אחר האחרון לבד, וכן דעת רב הגאונים:

סימן תעה - יתר דיני הסדר. ובו ז' סעיפים:

א יטל ידיו ויברך על נטילת ידים ויקח המצות פסדר שהניחם הפרוסה בין שתי השלמות, ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצוה, ואחר כך יבצע

☞ באר הגולה ☜

ש טור בשם הירושלמי פרק ג דשקלים ת שם בשם הירושלמי א משנה פסחים צ"ט בבבלי ב פירוש הרשב"ם שם ג שם ק"ח ד הרא"ש שם בתשובה והמרדכי ה בריתא שם ק"ח [סימן תעג] א משנה פסחים ק"ד ב פן משמע ק"ג גבי יקנה"ז ג ספר ארחות חיים בשם רבו ד מסקנא דגמרא ק"ח ה טור בסימן תעד"ד בשם רב שרירא ורב האי ורא"ש והר"י מושנה ק"ז ז כל בו בשם ר' יהונתן ח טור בסימן תע"ה בשם התוספות והרא"ש ט שם בגמרא ק"ד י טור כ משנה שם ל"ט ל הגה"מ בשם ר"ת וסמ"ג מ שם בגמרא נ שם במשנה ס שם בגמרא ע הנהות מימוני פ יציתי בסימן קנ"ח סעיף ד' צ שם בגמרא ק"א ק הרא"ש שם, ר"י שאר פוסקים ותשובת מהרי"ל כדי לאפוקי נפשה מפלגתא דפוסקים בכרכה אחרונה ר הרא"ש והמרדכי ושא"ר פוסקים ש טור והרקות ת הרא"ש בתשובה ושא"ר פוסקים א שם בגמרא קט"ז וכן כתב התוספות ורשב"ם שם ב משנה ובריתא שם קט"ז ג טור מהא דלחם עני כו' קט"ו ד שם ק"א ה טור בשם מנהג אשכנז ושא"ר פוסקים [סימן תעד] א טור בשם אביו הרא"ש שם בגמרא ערכי פסחים ורב כהן צדק וכתב הרא"ש שם שכן נהגו ב שם בשם רב שרירא ורב האי והרא"ש והר"י [סימן תעה] א פסחים קט"ו ב ברכות ל"ח

מהשלמה העליונה ומהפרוסה המשתיהן
 ביחד, ו'ויטבלם במלח: הגה ואין המנהג
 לטבל במלח בלילה ראשונה, דפת נקי אין
 צריך מלח. ויאכלם בהסבה ביחד פזית
 מפל אחד. ו'ואם אינו יכול לאכל כשני
 זיתים ביחד, יאכל של המוציא תחלה,
 ואחר כך של אכילת מצה, ו'ואחר כך יקח
 פזית מרור ו'וישקענו פלו בחרסת, ולא
 ישהנו בתוכו, שלא יבטל טעם מרירותו,
 ו'ומטעם זה צריך לנער החרסת מעליו,
 ויברך על אכילת מרור ויאכלנו בלא
 הסבה, ואחר כך נוטל מצה שלישית
 ובוצע ממנה ו'וכורכה עם המרור
 ו'וטובלה בחרסת: הגה ויש אומרים דאין
 לטבלו, וכן הוא במנהגים, וכן ראיתי נוהגין,
 ואומר זכר למקדש כהלל, ואוכלן ביחד
 בהסבה. ומשברך על אכילת מצה כלא
 יסיה בדבר שאינו מענין הסעדה עד
 שיאכל פריכה זו, פדי שתעלה ברפת
 אכילת מצה וברפת אכילת מרור גם
 לכריכה זו:

ב לאם אין לו ירקות לטבול ראשון אלא
 מרור, יברך עליו בטבול ראשון בורא פרי
 האדמה ועל אכילת מרור, ובטבול השני
 יטבולנו בחרסת ויאכלנו בלי ברכה:

ג ב'בלע מצה יצא, אבל אם בלע מרור לא
 יצא, דטעם מרור בעיניו וליבא. ואפלו אם
 בלע מצה ומרור באחד, ידי מצה יצא ידי
 מרור לא יצא. ו'ואם ברכם בסיב ובלעו,
 אף ידי מצה לא יצא, לפי שאין דרך
 אכילה בכך:

ד אכל מצה בלא פונה, כגון שאנסוהו
 נכרים או לסטים לאכל, יצא ידי חובתו,
 כ'פינן שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא
 חיב באכילת מצה, אבל אם סבור שהוא
 חל או שאין זו מצה, לא יצא:

ה אכל פזית מצה והוא נכפה בעת שטותו
 ואחר כך נתרפא, חיב לאכל אחר

שנתרפא, לפי שאותה אכילה היתה
 בשעה שהיה פטור מפל המצות:
ו יאכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית
 יצא, ובכבוד שלא ישהה בין אכילה
 לחברתה יותר מכדי אכילת פרס: (ועין
 לקמן סימן תרי"ב סעיף ג):

ז אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה
 הראשון בלבד: הגה ונהגו לעשות שלש
 מצות של סדר מעשרון, וזכר לחממי תודה.
 ועושים בהם סימן לידע איזה ראשונה או
 שניה או שלישית, ומניחים הראשונה עליונה
 והשניה באמצע והשלישית בתחתונה
 לכריכה, ואם שנה לא עכב (טור בשם
 הרא"ש) ואופין אותם גם כן כסדר (כל בו
 ואבודרהם). ואם נשברה אחת מהן לוקחין
 אותה לשניה דבלאו הכי פורסין אותה
 (אגור). ו'ראף בלילה הראשון יוצא בכזית.

(ושעור פזית עין לקמן סימן תפ"ו):

**סימן תעו - מנהג אכילת צ"י
 בלילה פסח. ובו ב' סעיפים:**

א מקום שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים
 אוכלים, מקום שנהגו שלא לאכל אין
 אוכלין, גזרה שמא יאמרו בשר פסח
 הוא, ובככל מקום אסור לאכל שה צלוי
 פלו באחד בלילה זה, מפני שגראה
 כאוכל קדשים בחוץ. ו'ואם היה מחתף או
 שחסר ממנו אבר או שלק בו אבר והוא
 מחבר, הרי זה מתר במקום שנהגו: הגה
 ולא יאכל ולא ישתה הרבה יותר מדי,
 שלא יאכל האפיקומן על אכילה גסה או
 לשתפר וישן מזד (מהרי"ל):

ב יאפלו בשר עגל ועוף, כל דבר ששטעון
 שחיטה, אסור לאכל צלי במקום שנהגו
 שלא לאכל צלי: הגה נוהגים בקצת
 מקומות לאכל בסעדה ביצים, וזכר לאבלות,
 ונראה לי הטעם משום שליל תשעה באב
 נקבע בליל פסח, ועוד, וזכר לחרבן, שהיו
 מקריבין קרבן פסח. ויש נוהגין שלא לאכל
 שום טבול בלילה רק ב' טבולים שעושים
 בסדר (מהרי"ל):

⚡ **באר הגולה** ⚡

**סימן תעו - דיני אכילת
 האפיקומן. ובו ב' סעיפים:**

א לאחר גמר כל הסעדה אוכלים ממצה
 השמורה תחת המפה פזית כל אחד, וזכר
 לפסח הנאכל על השבע. ו'ויאכלנו
 בהסבה ולא יברך עליו. ו'יהא זהיר
 לאכלו קדם חצות. (ויקדים עצמו, שגם
 ההלל יקרא קדם חצות) (ר"ן פרק ערבי
 פסחים וסוף פרק ב דמגלה):

ב אם שכח ולא אכל אפיקומן ולא נזכר עד
 שנטל ידיו, או שאמר הב לן ונברך, אוכל
 אפיקומן בלא ברפת המוציא. ואם לא
 נזכר עד שברך ברפת המזון, ו'ואם נזכר
 קדם שברך בורא פרי הגפן, יטל ידיו
 ויברך המוציא ויאכל האפיקומן, (ויחזור
 ויברך ברפת המזון ויברך בורא פרי הגפן
 וישתה הכוס) (בית יוסף). ו'ואם לא נזכר עד
 אחר שברך בורא פרי הגפן לא יאכל
 אפיקומן, ויסמך על מצה שאכל בתוף
 הסעדה, שכלן שמורות הן משעת לישא.
 יאכל במקום שנהגו לעשות שמור למצת
 מצוה משעת קצירה, אפלו לא נזכר עד
 אחר ההלל, יטל ידיו ויברך המוציא ויאכל
 האפיקומן: הגה ויחזור ויברך על הכוס, ואין
 לחוש במה שמוסיף על הכוסות (תשובת
 הרא"ש פלל כ"ד). ואם נאבד האפיקומן, יאכל
 פזית אחד ממצה שמורה אחרת (רוקח):

**סימן תעח - שלא לאכל אחר אכילת
 האפיקומן. ובו ב' סעיפים:**

א אחר אפיקומן אין לאכל שום דבר: הגה
 ולא יאכלנו בשני מקומות, דלא עדיף מאלו
 הפסיק בשנה דאסור לאכלו משום דהרי
 כשני מקומות (טור):

ב כ'מי שישן בתוף הסעדה והקיץ, אינו חוזר
 לאכל. בני חבורה שישנו מקצתן בתוף
 הסעדה חוזרים ואוכלים, נרדמו כלם
 ונעורו, לא יאכלו, נתמנממו כלם, יאכלו:
 הגה וכל זה אינו אלא שישנו לאחר
 שהתחילו לאכל האפיקומן, אבל שנה קדם
 לזה לא הוי הפסק (טור ורבנו ירמיה):

ג הרא"ש והמרדכי שם ושאך פוסקים ד טור בשם הירושלמי ה טור ו משנה פסחים ל"ט ז מימרא דר' פפא קט"ו ח טור בשם ר' יונה ט ברייתא שם י טור בשם ר' שמעיה בשם רש"י והרא"ש כ טור בשם אחי הר"ר יחיאל ל שם בגמרא קט"ו י וברב חסדא מ שם בגמרא נ שם ס ראש השנה כ"ט ע פרוש הר"ן שם לפי מאי דקמא לן מצות צריכות פונה פ טור בשם הרמב"ם בכריתא ב"ה שם צ בכריתא פסחים קט"ו ק פשוט שם בגמרא ק"כ ר שם [סימן תעו] א משנה פסחים כ"ב ב ברייתא שם ג שם ע"ד ד טור בשם הירושלמי [סימן תעו] א הרי"ף והרא"ש בסוף פרק ערבי פסחים רמב"ם ב צינתי ליעיל בסימן תע"ב ס"ז ג מימרא דרבא אלבא דר' אלעזר בן צוריה ק"כ וכתב הרא"ש שנקון להחמיר ושי"ד טור בשם ר' פרוץ והגהות ממוני בשם סמ"ק ה שם בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש ו שם ז הרא"ש בתשובה פלל כ"ד [סימן תעו] א משנה פסחים ק"ט וכדמפרש לה שם בגמרא שמואל ור' יוחנן וכלשנא קמא דרב יהודה אמר שמואל ב משנה שם וברבי יוסי וכפרוש רמב"ם בפרק ח' דרבי יוסי אסיפא קאי והוא הדין לענין מצה מעבדא דרבא שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תעט - ברפת המזון על

פום שלישי. ובו סעיף א'חד:

א "אחר כך מוזגין לו פום שלישי, ומברך עליו ברפת המזון ובורא פרי הגפן ושותהו בהסכה, וכלא יברך אחריו, וכלא ישתה יין בינו לכוס רביעי: הגה מיהו, מכוס שלישי יכול לשתות כמה פעמים, והכל מחשב שתיה אחת אף על גב דהפסיק בינתים, (מהרי"ל ומהרי"י ותשב"ץ). דמצינה לתור אחר זמון: הגה והגדול שבהן אמר הודו ונא, והאחרים עונין אחריו, (כל בו) והגדול יכול לתן לקטן רשות (מהרי"ל). וכול לצרף לזמון לענין הלל אף על גב שלא אכל עמקם. ונהגו שבעל הבית מברך ברפת המזון בליל פסח, שנאמר, טוב עין הוא יברך והוא מקרי טוב עין, שאמר כל דכפין ייתי ויכול וכו'.

סימן תפ - סדר פום רביעי. ובו

סעיף א'חד:

א כוס רביעי מתחיל לא לנו וגומר עליו את ההלל, ואינו אמר יהללוך, אלא אמר אחר גמר ההלל יהלל הגדול, שהוא מהודו לה' עד על נהרות ככל, שהם כ"ו פי לעולם חסדו, ואחר כך אמר ינשמת כל חי וישתבח עד ומעולם ועד עולם אלה אל, ונאז יאמר יהללוך עד מלך מהלל בתשפחות, ושותהו בהסכה בלא ברכה תחלה (וכבר נתבאר לעיל סימן תע"ד דאנו נוהגין לברך) ומברך אחריו על הגפן, ואם שותהו בלא הסכה, יצריך לשתות פעם אחרת בהסכה (ועין לעיל סימן תע"ב סעיף ו). ומברך לפנינו בורא פרי הגפן לפי שהסית דעתו מלשתות עוד: הגה ויש אומרים שיש לומר שפך חמתך וכו' קדם לא לנו (ר"ן פרק ערבי

פסחים) ולפתח הפתח כדי לזכר שהוא ליל שמורים, ובכנות אמונה זו יבא משיח וישפך חמתו על המכפחשים בה' (מהרי"ב) וכן נוהגין, ויכול לגמר הלל אף שלא במקום סעודה. (רמב"ם והמגיד פרק ח):

סימן תפא - שלא לשתות אחר

ארבע כוסות. ובו ב' סעיפים:

א "אחר ארבע כוסות אינו רשאי לשתות יין אלא מים: הגה וכל המשקין דינן כזין (בית יוסף). ומי שהוא אסטניס או תאב הרבה לשתות, יכול לשתות כוס חמישי ויאמר עליו הלל הגדול. (מך"כ):

ב דיחב אדם לעסק בהלכות הפסח וביציאת

מצרים ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שתחטפנו שנה: הגה וכל דין ליל ראשון יש גם כן בליל שני (אגור). ונוהגים שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע ולא שאר דברים שקורין בשאר לילות כדי להגן, כי ליל שמורים הוא מן המזיקין:

סימן תפב - דין מי שאין לו

מצה שמורה. ובו סעיף א'חד:

א "מי שאין לו מצה משמרת אלא פזית, מברך על אכילת מרור ואוכל, וכשגומר סעדו ממצה שאינה משמרת מברך על אכילת מצה ואוכל אותו פזית ואינו טועם אחריו פלום: הגה מי שאין לו ב' הלילות רק ג' מצות, יברך ליל ראשון המוציא ועל אכילת מצה, וכן הכריכה הכל מן הפרוסה וב' השלמות לליל ב'. (אבודרהם בשם אבן ירמיה):

סימן תפג - דין מי שאין לו יין.

ובו סעיף א'חד:

א "מי שאין לו יין בליל פסח מקדש על הפת, שמברך המוציא ובוצע ומניח ידיו עליו עד שגומר הקדוש ומברך על אכילת

מצה ואוכל, ואחר כך אוכל שאר ירקות, ומסלק השלקין ואומר מה נשתנה וכל ההגדה עד גאל ישראל, ומברך על המרור ואוכל, ואחר כך בורך מצה ומרור ואוכל: הגה בלא ברכה. ובמקומות שנוהגים לשתות משקה הנעשה מדבש, שקורין מע"ד, יכול לקח אותו משקה לארבע כוסות אם אין לו יין (מהרי"ל). ויש אומרים שאין עושין קדוש על שאר משקין, כמו שנתבאר לעיל סימן ער"ב סעיף ט'. ולי נראה דלענין ד' כוסות יש לסמך אמאן דאמר המקדשין על שאר משקין אם הוא חמר מדינה, כמו שנתבאר לעיל סימן ער"ב:

סימן תפד - מי שרוצה לעשות הסדר

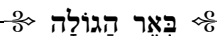
בהרבה בתים. ובו סעיף א'חד:

א "מאן דבעי לברוכי בתרי או בתלת בתי, מברך ברישא בביתה ואכיל כל מאי דצריך ומברך ברפת המזון ויהדר מברך לכל חד וחד בביתה, ושתי אנהו פסא דקדושא ודאדאמתא ואכלי ירקי ומצה, ואיהו לא אכיל ושתי בהדיהו, ושביק להו למגמר סעדתיהו ומברכי אנהו ברפת המזון, ואי לא ידעי, יקרא מלה במלה ויהדר אזיל לביתה אחרניא ועביד הכי, ויהדר אזיל לביתה וגמר הלילא ושתי פסא דהלילא. ואי בעי לאקדומי להנך בתי ברישא, בריך להו ולא אכיל ולא טעים, ויהדר אזיל לביתה ומקדש. ואם ירצה, יגמר הכל בביתו ואחר כך ילך לקדש בבתים האחרים ולא יאכל וישתה עמקם:

סימן תפה - דין מי שנושבע

שלא לאכל מצה. ובו סעיף א'חד:

א "אמר שבועה שלא אכל מצה סתם, אסור לאכל מצה בליל פסח, אמר שבועה שלא אכל מצה בליל פסח לוקה ואוכל מצה בליל פסח:

[סימן תעט] א משנה פסחים קי"ז ב צינתינו לעיל סימן תע"ג סעיף ב ג משנה קי"ז ד טור בשם מרדכי תהלים [סימן תפ] א משנה פסחים קי"ז וכמו שדקדק הרא"ש שם ב ברייתא שם וברב יהודה שם ג ברבי יוחנן שם וכמו שכתב הטור בשם הרשב"ם ד כרב יהודה שם ה צינתינו לעיל סימן תע"ד ו ג זה שם ז צינתינו לעיל סימן תע"ב סעיף ו ח צינתינו לעיל בסימן תע"ד [סימן תפא] א טור בשם אביו מדברי ר' יוסף טוב עולם וישפך פתב הרי"ף וישפך פתבו כל הגאונים ב טור בשם תוספתא מהא דמעשה ברבי אליעזר ור' יהושע וכו' [סימן תפב] א טור בשם אביו הרא"ש לסקרת הרי"ף בסוף פסחים וישפך פתב רבנו יונה [סימן תפג] א טור בשם הרי"ף בסוף פסחים [סימן תפד] א טור בשם הרי"ף סוף פסחים ב מהא דרב אשי ראש השנה כ"ט ג מהא דתני אהבה שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה הרי"ף שם [סימן תפה] א וירושלמי בפרק ג דשבועות וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בסוף פסחים וכמו שפרש הרי"ף שם

סימן תפו - ובו סעיף אהד:

א *שעור פזית יש אומרים דהוי פחצי ביצה: הגה ויאכלנו ביחד ולא מעט מעט ובירקות צריך למעך חלל האויר שבין הנרק ולשער שעור הפזית בירקות עצמן ולא באויר שביניהם:

**סימן תפו - סדר תפילת ערבית
של פסח. ובו ד' סעיפים:**

א סדר היום *ערבית ושחרית ומנחה אומר ג' ראשונות וג' אחרונות וקדשת היום באמצע אמה בחרתנו וכו' ותמן לנו ה' אלהינו את יום חג המצות הזה את יום טוב במקרא קדש הזה (ועין לעיל סימן תצ"ט סעיף ג) זמן חרותנו, יעלה ויבא והשיאנו, וחוחם מקדש ישראל והזמנים, ויום אמר מקדש השבת וחוזר בו תוף כדי דבור, יצא אחרי שהוא יודע שהוא יום טוב. ואם חל בשבת, האומר את יום המנוח הזה ואת יום חג המצות הזה ויחוחם מקדש השבת וישראל והזמנים, וזאין אומרים ברפת מעין שבע:

ב *אין שליח צבור מקדש בבית הפנסת:

ג *שכח לומר אמה בחרתנו ואמר יעלה ויבא, יצא: הגה ואפלו היה שבת אם הזכיר ביעלה ויבא יצא (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם אמר אמה בחרתנו והזכיר בו שבת, אפלו הכי צריך לחזור ולהזכירו ביעלה ויבא (תשובת מהרי"ל), מיהו, אם לא הזכירו ביעלה ויבא אין צריך לחזור (בית יוסף) וש"צ ששכח להזכיר של יום טוב בשחרית, עין לעיל סימן קכ"ו:

ד *בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בצבור בנעימה בכרחה תחלה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גליות: הגה וכל זה אין אנו נוהגים כן, כי אין אנו אומרים בלילה בבית הפנסת ההלל כלל:

**סימן תפח - סדר תפילת שחרית
של פסח. ובו ג' סעיפים:**

א *שחרית נכנסים לבית הפנסת וקורים הזמירות של שבת ומתפללין תפלת

שחרית, וגומרין ההלל (ומברכין) לקרות ההלל. וזאין מפסיקין בו אלא בדרך שאמרו בקריאת שמע, באמצע הפרק שואל בשלום אביו או רבו ומשיב שלום לאדם נכבד שנתן לו שלום, ובין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב בשלום לכל אדם: הגה (וידקא בכ' ימים הראשונים שגומרים בהם ההלל דינא הכי לענון הפסקה, אבל בימים שאין גומרין עין לעיל סימן תכ"ב סעיף ד). והוא פסק באמצע ושהה אפלו כדי לגמור את כלו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק:

ב *בהלל אפלו עשרה קורין פאחד:

ג *מוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה גברי, (ואם מוסיפין ביום טוב עין לעיל ריש סימן רפ"ב) בפרשת בא, "מן משכו עד מארץ מצרים על צבאתם, ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס, ובחדש הראשון, ומפטיר ביהושע בעת ההיא, ומתפללין תפלת מוסף, וזאין מזכירין גשם מאן ואילף, (ועין לעיל סימן קי"ד) וכן פוסקים משם ואלף מלשאל בכרפת השנים: הגה ונוהגין לומר בכל יום טוב בתפלת מוסף פסוקי מוסף היום אחר שאמר על ידי משה עבדך באמור:

**סימן תפט - סדר תפילת ליל שני של
פסח וספירת העמר. ובו י' סעיפים:**

א *בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספר העמר. ואם שכח לספר בתחלת הלילה, יהולף וסופר כל הלילה, ומצוה על כל אחד לספר לעצמו. וצריך לספר ימעמד ולברך תחלה. וסופר הימים והשבועות ביחד, ביום הראשון אומר היום יום אחד (בעמר), עד שמגיע לז' ימים ואז יאמר היום שבעה ימים שהם שבוע אחד (בעמר), וביום ח' יאמר היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד (בעמר), וכן עד שיגיע לארבעה עשר יאמר היום ארבעה עשר ימים שהם שני שבועות (בעמר), ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום:

ב *אם טעו ביום המענן וברכו על ספירת העמר, חוזרים לספר כשתחשיך, והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות:

ג *המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמהם בלא ברכה, ואם יזכר בלילה יברך ויספר: הגה ואפלו ענה אמן על ברכת הקהל, אם היה דעתו שלא לצאת יחזר ויברך ויספר בלילה (בית יוסף בשם רשב"א):

ד *מי ששואל אותו חברו בית השמשות פמה מי הספירה בנה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך שאם יאמר לו היום כך וכך אינו יכול לחזור ולמנות בכרחה אבל קדם בית השמשות, פיון שאין זמן ספירה אין בכך כלום: הגה וכשהגיע הזמן אסורין לאכל עד שיספר, ואפלו התחיל לאכל פוסק וסופר. מיהו אם התחיל לאכל קדם שהגיע הזמן אין צריך להפסיק אלא גומר אכילתו וסופר אחר כך (דעת עצמו למאן דאמר ספירה בזמן הזה דאורייתא):

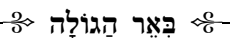
ה *אם אינו יודע החשבון ופתח אדעתא דלפנים כמו שישמע מחברו ושתק עד ששמע מחברו וסיים כמוהו יצא:

ו *אם פתח ואמר ברוך אמה ה' אלקיני מלך עולם אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבור שהם ד' ונזכר וסיים בה' והם ה' או איכא שהם ד' ופתח אדעתא דלימא ד' וטעה וסיים בה' אינו חוזר ומברך:

ז *שכח ולא ברך כל הלילה יספר ביום בלא ברכה:

ח *אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה, יאכל אם הוא מספק אם דלג יום אחד ולא ספר, יספר בשאר ימים בכרחה:

ט *ליל שבת וליל יום טוב מברכים וסופרים אחר קדוש בבית הפנסת, ויבמוצאי שבת ויום טוב, קדם הבדלה אחר קדיש תתקבל. וכשתחל יום טוב האחרון של פסח במוצאי שבת דאז אומר קדוש והבדלה בפעם אחת, יש לספר קדם

סימן תפז א בית יוסף מדברי תוספות חלין ק"ג **סימן תפז** א טור מהא דרב שבת כ"ד ותוספות פ"ג ב טור בסימן תקפ"ב בשם מסכת סופרים ומנהג ספרד ולזה הסכים בית יוסף ג ברכות מ"ט ד תוספות דברכות יב ה ביצה יז ו ברכות מ"ט ז טור בשם בעל העשור על שם רבנו נסים ושאר פוסקים ח טור בשם מנהג אשכנז ושאר פוסקים ט ארחות חיים י בן מנהג הספרדים **סימן תפח** א לשון טור ב מימרא ערכין י' ג טור בשם הר"מ מרוטנבורג ד צינתיו לעיל סימן תכ"ב ה גם זה צינתיו שם ו ברייתא מגלה כא ז הרא"ש ושאר פוסקים בשם רב עמרם וכתבו ואולי רבנו סבוראי הנהיגו כן והגאונים אחריהם שייצאו בו ספר תורה וסמכו אהא דאמרו שאמר הקב"ה לאברהם וכו' מגלה ל"א ח ברייתא מגלה שם ט צינתיו לעיל בסימן קי"ד **סימן תפט** א ברייתא מנחות ס"ו ב פשוט ממשנה מגלה כ"א ג ברייתא מנחות ס"ו ד הרא"ש בסוף פסחים מבריתא דבבבא שם ס"ו וכתבוהו הר"ף והרא"ש בסוף פסחים ו הרא"ש בתשובה וכן פתח השור ז תשובת הרשב"א ח מהר"ר דוד אבןדרהם בשם מחזר ויטרי ופרש שם השעם ש שם לשון הרמב"ם שאם מנה ולא ברך יצא י טור בשם אבי העזרי כ בית יוסף לפי מה שכתב הר"ן שרב הפוסקים מסכימים שספירת העמר עקשו מדרבנן ודלא כמו שכתב השור בשם אבי העזרי ל טור בשם הרא"ש וכן כתבו שאר פוסקים לדעת ר"ת בתוספות מנחות ס"ו מ שם בשם בה"ג וכן כתבו התוספות בשמו שם במנחות ס"ו נ תרימת הדשן ס שם סימן ס' ע שם פ אבןדרהם צ שם בתרימת הדשן דיש לאחר הבדלה היתור שנוכל

שמכרכין על הכוס בבית הכנסת: הגה ואם אין לו זין וצריך לקדש יקנה"ז, עיני לעיל סימן רצ"ו:

י אסור לאכל חדש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן, ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

ט סימן תצ - סדר תפילת יום שני ותפילת הל"ו של מועד. ובו ט' סעיפים:

א "ביום ב' קורין בפרשת אמר שור או כשב עד סוף העונן, ומפטיר קורא כמו ביום ראשון, ומפטיר במלכים בפסח דיאשיהו מושלח המלך עד ואחריו לא קם כמוהו:

ב יום ג' שהוא חלו של מועד, ערבית ושחרית ומנחה מתפלל בדרכו ואומר יעלה ויבא בעבודה, ואם לא אמרו מחזירין אותו, וכן מזכירו בכרפת המזון, ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, ובמוסף מתפלל בדרך שמתפלל במוסף של יום טוב: הגה אלא כשמגיע לעל ידי משה עבדך מפי כבודך פאמור, אומר והקרבתם עלה וגו' עד ושני תמידין בהלכתן (טור):

ג ינהגים שביום טוב אומר את יום טוב מקרא קדש הזה ויבחרו של מועד אומר את יום מקרא קדש הזה. (ואנו אין נוהגין לומר מקרא קדש כלל, לא ביום טוב ולא בחל המועד) (טור):

ד הכל תימים של חלו של מועד ושני ימים אחרונים של יום טוב קורין ההלל בדלוג כמו בראש חודש:

ה יסימן הפרשיות של ח' ימי הפסח משך, תורה קדש בכספא, פסל במדברא, שלח בוכרא. וזוה הסדר לא ישתנה כי אם כשחל פסח ביום ה' שביום ג' שהוא שבת קורא ראה אתה אומר אלי שהוא פסל, וביום א' ב' ג' קורין קדש, בכספא, במדברא:

ו בכל ימי חל המועד ושני ימים טובים אחרונים קורין (הרביעי) "בספר שני בקרבנות המוספין שבפנתס ומתחיל והקרבתם, עד סוף פסקא:

ז "בליל יום טוב האחרון מקדשין על היין ואין אומרים זמן: הגה ואומרים בתפלה

ובקדוש זמן חרותנו, כמו ביום טוב ראשון (מהרי"ל ומנהגים):

ח 'מפטירין ביום שביעי וידבר דוד, וביום השמיני עוד היום כנגד לעמד:

ט כשבת שחל בחל המועד, ערבית שחרית ומנחה מתפלל בדרכו של שבת ואומר יעלה ויבא בעבודה, ובמוסף אומר סדר מוסף יום חל המועד, אלא שמזכיר של שבת ואומר ותתן לנו את יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה, וכן אומר את מוספי יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה וחותם מקדש השבת לוישראל והזמנים, ומפטירין היתה עלי: הגה ואין מזכירין בכרפת ההפטר להפסח לא באמצע ולא בחתימה ונוהגין לומר שיר השירים בשבת של חל המועד. ואם חל שבת ביום טוב האחרון אומרים אותו באותו שבת, וכן הדין בסכות עם קהלת. ונוהגין לומר רות בשבועות (אבודרהם). והעם נהגו שלא לברך עליהם על מקרא מגלה ולא על מקרא כתובים:

סימן תצא - סדר הבדלה במוצאי יום טוב. ובו ב' סעיפים:

א "במוצאי יום טוב בין במוצאי יום טוב לחל בין במוצאי יום טוב לחלו של מועד, במדיל בתפלה כמו במוצאי שבת, אלא שאינו מברך לא על הנר ולא על הבשמים:

ב יום טוב שחל להיות במוצאי שבת אומר באתה בחרתנו ותודיענו:

סימן תצב - תענית שני וחמישי ושני אחר המועדים. ובו סעיף אחד:

א "יש נוהגים להתענות שני וחמישי ושני אחר הפסח וכן אחר חג הסכות, וממתינים עד שיעבר כל החדש ניסן ותשרי ואז מתענים: הגה מיד בה"ב שאפשר להתענות (דעת עצמו) ובאשכנז וצרפת נהגו להתענות ועושין אותו כמו תענית צבור לקרות ויחל (טור):

סימן תצג - דינים הנוהגים בימי העומר. ובו ד' סעיפים:

א "נוהגים שלא לשא אשה בין פסח לעצרת

עד ל"ג לעמר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא, באבל לארס ולקדש שפיר דמי. ונשואין נמי, מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו: הגה מיהו מל"ג בעמר ואילך הכל שרי (אבודרהם בית יוסף ומנהגים):

ב ינהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעמר, שאומרים שאז פסקו מלמות, ואין להסתפר עד יום ל"ד בכקר, אלא אם פן חל יום ל"ג ערב שבת, שאז מסתפרין בו מפני כבוד השבת: הגה ובמדינות אלו אין נוהגין בדרביו, אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון (מהרי"ל ומנהגים). ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב (מהרי"ל) מיהו, אם חל ביום ראשון, נוהגין להסתפר ביום ו' לכבוד שבת, (מהרי"ל) ומי שהוא בעל ברית או מל בנו, מתר להסתפר בספירה לכבוד המילה (הגהות מנהגים):

ג יש נוהגים להסתפר בראש חודש אפר, וטעות הוא בידם: הגה מיהו בהרבה מקומות נוהגים להסתפר עד ראש חודש אפר, ואותן לא יסתפרו מל"ג בעמר ואילך אף על פי שמתר להסתפר בל"ג בעמר בעצמו, ואותן מקומות שנוהגין להסתפר מל"ג בעמר ואילך לא יסתפרו כלל אחר פסח עד ל"ג בעמר, ולא ינהגו בעיר אחת מקצת מנהג זה ומקצת מנהג זה משום לא תתגדדו, וכל שפן שאין לנהג הטר בשתייהן (דעת עצמו):

ד ינהגו הנשים שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת משקיעת החמה ואילך:

סימן תצד - סדר תפילת חג השבועות. ובו ג' סעיפים:

א "ביום נ' לספירת העמר הוא חג שבועות, וסדר התפלה כמו ביום טוב של פסח, אלא שאומרים את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו. בוגומרים ההלל. ומוציאין ישי ספרים וקורין בראשון יחמשה המבחדש השלישי עד סוף הסדר, ומפטיר קורא בשני וביום הכפורים ומפטיר במקרבה דיתזקאל ומסיים בפסוק ותשאני רוח:

סג באר הגולה

ק מימרא דרבינא מנחות ס"ח ועין בורה דעה סימן רצ"ג [סימן תצ] א מגלה בריקתא ל"א ב בריקתא שבת פרוק ד ג צינתיו לעיל בסימן תע"ו ד טור בשם תשובת רב האי ה מימרא ערכין י' ו מימרא דאב"י מגלה ל"א ז הרא"ש והמרדכי שם ושאר פוסקים ח צינתיו לעיל בסימן תפ"ח סעיף ג ט סבה מו מימרא דר' יוחנן י מימרא דרב פפא מגלה ל"א כ בריקתא ביצה י"ז ועורבין מ' ל כרבי דפליג את"ק רש"י ותוספות שם והרמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה [סימן תצא] א יומא פרוק ח ב בריקתא פסחים ק"ד ג רמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת, וכן כתב הטור משמעות הגמרא פסחים ק"ב דחשיב יקנה"ז ולא חשיב בשמים ד ברכות ל"ג [סימן תצב] א ותוספתא בקדושין פרוק א אהא דסקבא דשתא רגלא וכן כתב הטור בשם מנהג אשכנז וצרפת ב צינתיו לעיל סימן תכ"ט ג לפי שהוא מרבה במועדות [סימן תצג] א לשון טור ב שם בשם הר"ץ גאות שפן הורו הגאונים ג טור והר"י בן שועיב בדרשת י"ט ח' של פסח ד שם בדרשה ה רשבי"ץ בתשובה ו בית יוסף ז טור ומסמך למנהגא מקרא דשבת שבתון וכו': [סימן תצד] א לשון הטור ב צינתיו לעיל ריש סימן תפ"ח ג גם זה צינתיו שם ד משנה מגלה כ"א ה בריקתא שם ל"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח, סימן תצד - סדר תפלת חג השבועות

ב יביום השני קורין בפרשת כל הפסח עד סוף סדרא, ומפטיר קורא כמו אתמול, ומפטיר בחבוקק מן וה' בהיכל קדשו עד למנצח בגנינותי:

ג יאסור להתענות במוצאי חג השבועות: הגה ואין אומרים תתנון מתחלת ראש חדש סיון עד ח' בו, דהינו, אחר אסור חג (הגהות מימוני הלכה ב' ומנהגים) ונוהגין לשטח עשבים בשבועות בבית הפנסות והפתים, וזכר לשמחת מתן תורה ונוהגין בכמה מקומות לאכל מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות. ונראה לי הטעם, שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים בליל פסח וזכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכל חלב ואחר כך מאכל בשר, וצריכין להביא עמהם ב' לחם על השלחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לב' הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים:

הלכות יום טוב

סימן תצה - איזה מלאכות אסורים ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אכל נפש, וחוץ מהוצאה והבערה, וכן מכשירי אכל נפש שלא היה אפשר לעשותה מאתמול: הגה ויש מחמירין אפלו באכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם קלל, אם עשאו מערב יום טוב (אלוהו זוטא ומהרי"ל). מיהו אם לא עשאו מערב יום טוב ויש בו צרך יום טוב מתר לעשותו על ידי שנוי (סמ"ק ור"ן):

ב יקציצה וטחינה וביצירה וסחיטה וצידה, אף על פי שהם מלאכת אכל נפש, אסורים חכמים:

ג יאין מוציאין משא על הבהמה ביום טוב:

ד ימקצה, אף על פי שמתר בשבת החמירו בו ביום טוב ואסרוהו: הגה ויש מתירין מקצה אפלו ביום טוב (טור בשם פוסקים), אבל נולד אסור לדבריהם אפלו בשבת. וכל מקצה שאינו בעלי חיים, כגון אוצר של פרות ועצים, סגי כשיאמר מכאן אני נוטל ואין צריך שיירשם (רמב"ם ורמ"א נתיב ד ח"ג) ומתר להכין מיום טוב ראשון לשני בב' יום טוב של גלויות (כל בו). וענין לעיל סימן ש"י כל דיני מקצה:

סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלויות. ובו ג' סעיפים:

א בגלויות שעשוין שני ימים טובים מספק, כל מה שאסור בראשון אסור בשני, והיו מנדין למי שמזולזל בו, ואם הוא צורךא דרבנן לא היו מחמירין לנדותו אלא היו מלקין אותו:

ב אין חלוק בין ראשון לשני אלא בלענין מת, וכן להחיל את הענין: הגה או שאר חלי שאין בו סכנה (ר"ן פרק אין צדין). ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי אינו יהודי אם אין בו סכנה, בשני מתר אפלו על ידי ישראל, חוץ מיום טוב שני של ראש השנה, דשני ימים קדשה אחת אריכתא הן: הגה ודוקא שבות דרבנן דמיא דמכחל עינא אבל אב מלאכה אסור לישראל לעשותו אפלו ביום טוב שני (ר"ן פרק אין צריך והמגיד פרק ד):

ג יבני ארץ ישראל שבאו להוציא לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בלשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לישוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדין לא הקבע להיות כמותן, אבל אם הגיע לישוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין בלשוב, וכל

חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלף לשם:

סימן תצז - דיני הכנה ביום טוב. ובו י"ז סעיפים:

א אין צדין מן הביכורים: הגה אפלו במקום שאינם מחסרים צידה לפי שהביכר רחב הרבה והדגים נשמטים אלף ואילף (המגיד פרק ב):

ב ידגים ועופות וחייה שהם מקצה אין משקין אותן ביום טוב ואין נותנים לפניהם מזונות ישמא יבא לקח מהם וכל מה שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מקצה, אסור לטלטלו:

ג יאפלו ספק צידה אסור, כגון מצודות חיה דגים ועופות שהיו פרושות מערב יום טוב ולמחר מוציא בהם, אסורים, אלא אם כן ידוע שצודו מבעוד יום. והוא מצא המצודות מקלקלות מבערב יום טוב, כידוע שמערכ יום טוב נצודו:

ד יספק מוכן מתר ביום טוב שני, משום דהוי ספק ספקא:

ה יאם סכר אמת המים בכניסה ובציאה מערב יום טוב, מתר לקח ממנה דגים ביום טוב, דהנה נצודין ועומדין (מאחר שאמת המים היא צרה ואינן יכולים להשטט) (המגיד פרק ב):

ו יאזנים ותרנגולים ויונים שבפית או שבחצר העומדים לאכילה מתר לצודן ואין צריך זמון:

ז שאר כל חיה ועוף שמחסרים צידה שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו, אסור לצודן ולתן לפניהם מזונות, וכל שאין מחסרים צידה, מתר לצודם ולתן לפניהם מזונות:

באר הגולה

ו שם ז אגור בסימן תרנ"א בשם ר' ישעיה וכן כתב ר' יעקב בן יעקב בעבדא דמת אלכסנדראי בלוד [סימן תצה] א משנה ביצה ל"ו ומגלה ז ב משנה וגמרא ביצה י"ב וכבית הלל ג ברייתא מגלה שם וכו' יהודה ד הרא"ש בריש פרק ג דביצה ובירושלמי מסמיה להו אקראי ה רמב"ם בפרק ה' וסמ"ג ו מסקנת הגמרא אלבא דרב נחמן בריש ביצה דבית הלל סבירא לה ביום טוב כרבי יהודה וכן פסק הר"ף ורמב"ם בפרק א' וכן הסכימו האחרונים [סימן תצז] א פסחים נ"ב בעבדא דנתן בר אחא ב מימרא דרבא ביצה ז' ג מהא דאמימר שם כ"ב ד ארחות חיים מעבדא דרמי בר חמי חלין ק"י [סימן תצז] א משנה ביצה כ"ג ב שם במשנה ג פרוש התוספות וכן כתב הרמב"ם בפרק ב מהלכות יום טוב ד משנה שם כ"ד וכמאן דאסר בגמרא שם ספק מוכן ה ברייתא שם וכו' וסמ"ג ב משנה ג פרוש התוספות וכן כתב הר"ן משום דאי אפשר שיבא לפניך ספק מוכן ביום טוב שני אלא בשני ספקות וענין לקמן סימן תקט"ו ז מימרא דרב שם כ"ה ח ברייתא שם ט משנה שם כ"ד כר' שמעון בן גמליאל וכדמפרש לה שמואל בגמרא

ח איל וצבי שקננו בפרדס ונלדו בו עפרים ועדין הם קטנים שאין צריכים צידה מתרים בלא זמון ודוקא בפרדס הסמוך לעיר כבתוף שבועים אמה דדעתה עליוהו. ויהאם, אפלו זמון אין מועיל לה פינן שפוסרת צידה:

ט מיוני שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפוחים (פרוש, כלי חרס הבנויים בפתלים לקנן בהם העופות) אסור לצודן, לפיכך אין זמון מועיל להם. והני מלי בגדולים, אכל בקטנים שאינם מפריחים ימתר לצודן, אכל זמון צריכים:

י פיצד הוא הזמון, אומר זה זה אני נוטל למחר, ואין צריך לנענעם, אכל באומר מאפן אני נוטל למחר לא סגי:

יא אם זמן כל השובך ואין צריך אלא לזוג, אינו מועיל: הגה ואם הוא אפשר שיצטרף כל השובך, יכול להזמין כל השובך ולמחר נוטל מה שצריך, (ובנו ירחם הגהות אשרי פרק קמא דביצה):

יב זמן שנים ומצא שלשה, או זמן שחורים ולבנים בקנים המבדלים במחצה ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים, אסורין, אלא אם פן מפירן:

יג זמן ג' ומצא ב', מתרים, (ואפלו היו מקשרים ביחד מנחמי מהדר) (בית יוסף):

יד זמן בתוף הקן ומצא לפני הקן אסורים, ואם אין סביבותיהם קן אחר הרי אלו מתרים, והני מלי במדדין, אכל אם הם מפריחין, אסורים, ואפלו יש קן אחר בתוף נ' אמה, אם הוא בקרן זוית שאינו יכול לראותו מקן זה, פינן שאינם מפריחין אלא מדדין, משום דכל היכא דמדדה ולא הדר חזרה לקנה לא מדדה: (ואם הזמין תוף הקן ומצא על פתח הקן, מתרים) ("א"):

טו אינו יהודי שהביא דורון לישראל ביום טוב בני יונה קטנים משוככות שיש לו בעיר, פינן שאין צריך צידה, מתרים:

טז השוחט בהמה ביום טוב, טוב לו שלא יבדק עד שיפשיט, שאם תמצא טרפה לא יהא רשאי להפשיטה:

יז אם נמצאת טרפה אסור לטלטלה, אכל מתר למכרה לאינו יהודי כדרך שהתירו

מכירה לישראל, שלא ישקל ולא יזכיר סכום דמים, ואם אינו מאמינו יקח ממנו משכון:

סימן תצח - דיני שחיטה ביום טוב, וכו' כ' סעיפים:

א אין מראין ספין לחכם ביום טוב לראות אם הוא ראוי לשחט בו, שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחט בה מפני פגמתה, וילך ויחדנה במשחזת, ויחכם שראה ספין לעצמו, יכול להשאילו לאחרים: הגה ועכשו בזמן הזה שכל שוחט רואה ספין בעצמו, כל הרוצה לשחט ביום טוב יבדק ספינו מערב יום טוב, ולא ביום טוב שמא ישחזנו (דעת עצמו ומהרי"ל והגהות שחיטה) מיהו, אם לא בדקו מערב יום טוב והוא שעת הדחק, יכול לבדקו ביום טוב (שחיט ישנים):

ב יכול להוליך ספין והבהמה אצל טבח לשחט, ואפלו גדי קטן שצריך להוליכו על כתפו, ואף על פי שהיה אפשר להוליכם מאתמול. (והוא הדין שהטבח יכול להוליך הספין אצל הבהמה) (בית יוסף):

ג דבהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוף התחום, הרי אלו מוכנות ולוקחין מהן ושוחטין אותן ביום טוב, אכל הרועות והלנות חוץ לתחום, אם באו ביום טוב אין שוחטין אותן ביום טוב, מפני שהן מקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן. והני מלי בבהמות ישראל, האכל של אינו יהודי לית בהו משום מקצה, דאין האינו יהודי צריך הכן, אלא אם פן באו בשביל ישראל שאז אסור לפיכך אינו יהודי שהביא בהמה במקולין (פרוש, מקום ששם שוחטים הבהמות) אם ידוע שלנות חוץ לתחום אסורות, ואם ספק, מתרות אפלו באו לצרף ישראל, שהמקצה הולכים בספקו להקל. ואם הביאום לצרף האינו יהודי, או אפלו סתם בעיר שרבה אינם יהודים, מתר, שכל המביא לצרף הרב מביא:

ד דבהמות הדיועות ללון חוץ לתחום ונמצאו בעיר ביום שני, אני אומר שמא מבערב הכניסן וחוץ לחומה לנו ומתרות,

וכל שפן השחוטות בבקר, שחזקה מבערב הכניסן לתוף התחום:

ה העגל שנולד ביום טוב, מתר לשחטו אם האם טעומדת לאכילה, והוא דקים לה בגויה שכלו לו חדשיו: הגה ובזעין גם פן שהפרים על גבי קרקע (טור והרא"ש) דחלשינן שמא יראה בו ריעותא באברים הפנימיים ונמצא שחט ביום טוב שלא לצרף, כף נראה לי מדברי הרא"ש והטור. ואם היו שבת יום טוב סמוכים זה לזה, נולד בזה מתר בזה:

ו כבהמה מספנת שיא שמא תמות, והוא אכל בכר ואין צריך לה, אסור לשחטה אלא אם פן יש לשהות ביום כדי לאכל ממנה פזית צלי מבעוד יום (ואפלו אין שהות לנתחה ולבדקה תחלה) (טור) וכשש ששהות ביום ושחטה אינו נוטל עורה אלא אם פן שיר ממנו אבר אחד ומביאו עמו. הגה ויש אומרים דאין להפשיטה ללל אלא אם פן שחטה לצרף יום טוב, וכן ראוי להורות (הגהות אלפסי פרק אין צדין):

ז אם שחט בהמה בשדה, לא יביאנה כמוט או כמוטה כדרך שעושה בחל, אלא יביאנה בידו אברים אברים:

ח עוף שנדרס ברגלים ויש לחוש שנתרסקו אבריו ולכן צריך שהיה מעת לעת ובדיקה אחר שחיטה, מתר לשחטו ביום טוב ולא חלשינן שמא ימצא טרפה, אף על גב דאתיליד בה ריעותא:

ט עכור בזמן הזה שאינו יכול לשחטו בלא מום, אין חכם יכול לראותו ביום טוב אם יש בו מום, ואפלו אם עבר וראהו ומצא שיש בו מום אינו יכול לשחטו, אכל אם נולד במומו ועבר וראהו, נשחט על פיו. וואם ראה המום מערב יום טוב וראה שהוא מום שראוי לשחט עליו, יכול לחקר עליו ביום טוב אם נפל בו המום מאליו ומתירו: הגה ואם נפל בכור לבור, אסור להעלותו, דהא אינו ראוי לשחטו, אלא עושה לו פרנסה במקומו (רמב"ם פרק ב):

י קאותו ואת בנו שנפלו לבור, מעלה את הראשון על מנת לשחטו ואינו שוחטו, וחוזר ומערים ומעלה את השני, רצה זה שוחט, רצה זה שוחט:

באר הגולה

י מסקנא בגמרא שם כ"ה כ טור מהא דקתפף במשנה ל"א פפרוש המפשישים ל שם בגמרא כ"ה מ בריתא שם כ"ד נ משנה י' ס כ"ה שם ע שם בגמרא פ רבנו ירחם צ משנה וגמרא שם ק שם במשנה ר שם במשנה ש שם בגמרא ד' י"א ת הרשב"א בתשובה א טור וכן פתב ר"י בחלק ב בשם המפשישים ב שם לדעת הר"ף שפוסק ביום טוב כר' יהודה במקצה ובבהמה בריאה ארי, ועין בסמ"ח תק"ח בית יוסף [סימן תצח] א ביצה כ"ח וברבנן ב שם וברב יוסף ג בריתא שם י"א כבית הלל ר משנה ובריתא שם מ' וכתנא קמא ה הר"ן שם על פי הירושלמי ו א"ח בשם הרשב"א ז שם בשם הרשב"א ח בריתא ביצה ז' ט הרא"ש שם י טור בשם פעל העשור ואביו הרא"ש כ משנה ביצה כ"ה וכת"ק ל וכתב הבית יוסף אפלו לא גמר גלבו לאכל פינן דקניא לן כמאן דאית לה הואיל וכו' הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק א' מהלכות יום טוב מ הר"ן ס בשם הרשב"א נ שם במשנה ס בעיא שם ל"ד ונקיט הרא"ש והרמב"ם בפרק ב' ורשב"א לקלא ע משנה שם כ"ה כ"ו וכו"ש הר"ף ורא"ש פ שם וכו"ש צ שם כ"ז ק בריתא שם ל"ז וכו' יהושע הספמת הפוסקים

יא יבמה חציה של אינו יהודי וחציה של ישראל יכולים לשקטה ביום טוב, ואפלו יש להם שתיים יכול לשקט שתייהן:

יב שהשוחט בהמה ביום טוב אינו רשאי לתלש העמר לעשות מקום לספין, אלא מפנהו (בידו ב"י) ומושכו אילף ואילף, ואם נתלש נתלש:

יג השוחט את העוף, הלא ימרט את הנוצה כדי לעשות מקום לספין:

יד הלא ישחט אדם חיה ועוף ביום טוב אלא אם פן יש לו עפר מוכן מבעוד יום. ואם עבר ושחט, אם יש לו דקר (פרוש, בעין יתד של ברזל שחופרין בו את הקרקע) נעוץ מבעוד יום בעפר תחוח, מכסהו בו (אפלו היה צריך לכמה דקירות, שרי) (בית יוסף):

טו באפר כירה שהסק מערב יום טוב מתר לכסות בו, אבל אם הסק ביום טוב אסור אלא אם פן הוא חם שראוי לצלות בו ביצה. ויום שחט, מתר לכסות בו אף על פי שאינו ראוי לצלות בו ביצה (ומיהו, עדיף טפי לכסות בדקר נעוץ בעפר תחוח אם יש לו) (בית יוסף בשם הרא"ש וטור):

טז והכניס עפר הרבה לביתו לצרף גנתו והוא פנוס במקום אחד, מתר לכסות בו, שכל זמן שהוא צבור, דעתו עליו לכל מה שיצטרף, אבל אם הכניס מלא קפה לצרף גנתו לא, שמאחר שהוא מועט בטל:

יז המכניס אדם מלא קפתו עפר לפית בסתם, ועושה בו כל צרכו, (ועין לעיל סימן ש"ח סעיף ל"ח) ולא אמרינן שהוא בטל אגב קרקע הבית, והוא שיחד לו קרן זוית, דכיון שלא שטחו מוכחא מלתא דלצרכו בעי, ואם הוא עפר תחוח, מתר לכסות בו:

יח כ"ז (פרוש, בריה שגולדה מתיש וצבי) אין שוחטין אותו ביום טוב, ואם שחטו אין מכסין את דמו, ואפלו יש לו עפר מוכן, מפני שהרואה יאמר ודאי חיה הוא, דאם לא פן לא היו מטריחין לכסות דמו ביום טוב, ונכא להתיר חלבו. ולערב אם

רשומו נפר יכסנו: הגה ודוקא ששחטו בקרן זוית וכהאי גוונא, אבל אם שחטו באמצע החצר, אפלו דם בהמה יכול לכסות אם יש לו עפר מוכן, דהוי לה כגוף של רעי וצריך לכסות שלא יתלכלכו פליו בחצר (הגהות אלפסי פרק קמא דביצה):

יט כשחט בהמה וחיה ונתערב דמם ויש לו עפר מוכן או אפר כירה, אם יכול לכסותו בדקירה אחת, שאין צריך להרבות בשביל דם הבהמה, יכסנו, ואם לאו לא יכסנו:

כ לשחט צפור מערב יום טוב ולא פסה דמו, לא יכסנו ביום טוב

סימן תצ"ט - דין מליצה ומליחה ביום טוב. ובו ה' סעיפים

א אין מרגילין ביום טוב. כיצד הוא מרגיל, זה המוציא כל הבשר מרגל אחד כדי שיוציא כל העור שלם ולא יקרע, מפני שטורח בהפשט זה טרח גדול ואין בו צרך למועד:

ב אסור למלג גדי אלא אם פן מולגו לאכל העור:

ג בהמה שנשחטה ביום טוב, להגביה עורה ולתנה במקום דריסת הרגלים אף על פי שאין עליו בשר כלל, והמתר למלח עליו מליחה קלה בדרך שמולחים לצלי, והמתר להערים למלח כאן מעט וכאן מעט עד שימלא את פלו, אבל אם נשחטה מערב יום טוב, אסור: הגה ונוצות של עוף דינן כמו בעור, דמתר לטלטלן כדי להצניען כמו בעור:

ד אין מולחין את החלבים ולא מהפכין בהם אפלו לשטחן על גבי יתדות אף על פי שנשחטה ביום טוב, וכן אסור למלח בשר עליהם באויר:

ה העלי שהוא דף עב וכבד וכלי הוא אלא שמלאכתו לאסור לכתש בו הריפות, מתר לטלטלו לקצב עליו בשר, וולאחר שקצב עליו אסור לטלטלו מחמה לצל (אבל לצרף גופו ומקומו שרי):

סימן תק - הנצרה לבשר ביום טוב היאך יתנהג, וסדר מליחתו. ובו ו' סעיפים

א אין קונים בשר בפסוק דמים, לומר לטבח תן לי בסלע או בשתיים, וכן לא יאמר לו, הריני שתף עמך בסלע, אלא מחלק להם שלישיית או רביעיות כפי החלקים שדורף לחלק בעיר בלא פסוק דמים, ומביא שתי בהמות ויאמר זו כזו, ולמחר שמין הנשארת וכפי ששורה כך פרע לו: הגה ויש אומרים ודוקא ישראל לגבי ישראל שרי כהאי גוונא, אבל ישראל עם אינו יהודי אפלו בכהאי גוונא אסור (הגהות אשרי פרק אין צדין):

ב אסור לשקל בשר אפלו בביתו לידע כמה יבשל. ואפלו לתנו בכף מאזניים לשמרו מן העכברים אסור. אם היא תלויה במקום שרגילים לשקל בה. ואפלו לשקל מנה פנגד מנה אסור. והמתר לשקל בידו, שלוקח החתיכה בידו ומשער כמה יש בה, וטבח אמן. אפלו זה אסור, אבל אם הוא יודע לבזן דרך חתיכתו לחתך ליטרא או חצי ליטרא, חותך בדרךכו ואינו חושש:

ג אין נוקבין נקב בבשר בספין לתלותו בו, אבל כיד מתר, ואם לעשות בו סימן, מתר אפלו בספין:

ד כמולגין הראש והרגלים ומהבהבים אותם באור, אבל אין טופלין אותם בסיד ולא בחרסית ולא באדמה, דמתחזי בעבוד, ואין גוזזין אותם במספרים, שגראה בעושה לצרף השער:

ה למתן למלח כמה חתיכות בבת אחת אף על פי שאין צריך אלא אחת: הגה ויש אומרים דלא שרי להערים רק קדם אכילת שחרית, (ר"י ובית יוסף בשם סמ"ג) ומתר למלח הבשר ביום טוב, אף על פי שהיה אפשר למלחו מערב יום טוב (מהרי"ל ותרומת הדשן סימן פ"ד):

ו מנהגין לנקר בשר ביום טוב אפלו נשחט מערב יום טוב. (וטוב לשנות קצת אם יוכל לשנות באיזה דבר) (מהרי"ל ותרומת הדשן סימן פ"ד):

באר הגולה

ר גמרא שם כ"א ש טור בשם ר"י ואביו הרא"ש ת שם בשם הרמב"ם בפרק ג' מהלכות יום טוב א משנה ביצה ב' ובדמפרש לה אמוראי שם ב שם במשנה ויגמרא ג ירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש שם ד ברייתא שם בבבלי וכפרוש רש"י ה שם מימרא דרב יהודה ו שם מימרא דרב זוטרא ז פרוש ואין צריך דקר נעוץ ורישא נמי אורי בעפר תחוח כמו שקבת הטור והבית יוסף ח משנה חליון פרק ו ט גמרא ביצה ח' י פשוט וכן משמע מדברי הרא"ש שם כ ברייתא שם וכרבי יוסי בר' אסינאה ל מימרא דרבא שם [סימן תצ"ט] א ברייתא כבורות ל"ג וכפרוש רמב"ם בפרק ג מהלכות יום טוב ב טור בשם בה"ג, ועין לקמן סימן ת"ק ג משנה ביצה יש אומרים ויבית הלל ד ברייתא ויגמרא שם ה ירושלמי כתבוהו הרי"ף והרא"ש שם ויכמו שקבת רבנו ירחם שהעירמה זו מתרת לכל אדם ו שם בבבלי מימרא דעולא וכפרוש הטור, וכן נראה מדברי הרא"ש וכן כתב הרב המגיד בשם הרשב"א בפרק ב מהלכות יום טוב ז ברייתא שם וכתנא קמא ח משנה שם ט ברייתא שם י לדעת הרי"ף וידעת רבנו יונה והרא"ש אסור טור: [סימן תק] א משנה ביצה כ"ו ובדמפרש רש"י שם בגמרא וברייתא שם ב משנה שם כ"ה ג טור ד משנה ויגמרא שם ה שם בגמרא ו טור וכן נראה דעת רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ז שם בגמרא וכפרוש הרי"ן, וכן פרוש הרא"ש ח הרב המגיד בפרק ה מהלכות יום טוב בשם הרשב"א ט שם בגמרא י שם כ ברייתא שם ל"ד ודין מליצה הגדי בסיון תצ"ט ל מימרא דשמואל שם מ"ד וכפרוש רבנו ירחם דרב אדא בר אבהו להוסיף על דברי שמואל בא דאפלו להערים ולמלח חתיכה אחת כך לטל אחרת ולומר כזו אני ורצה מתר ועל זה קאי הגהות רמ"א מ מרדכי בפרק קמא דביצה ושאר פוסקים מהא דרב אדא בר אבהו לעיל

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ה (הקדשים) למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם. אפלו ביצים לא יעמיד אותם שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה, וכן כל פיוצא בזה צריך שנוי: הגה וכן שלחן שיש לו דפנות המגיעות לארץ (תוספות) צריך שנוי, אבל מותר להשיב שלחן שלנו על רגליו ואין בזה משום בנין. ויש אומרים דאפלו מגיע לארץ, כל זמן שאין צריך לאויר של תחתיו שרי (טור):

ב יאגדה של עצים שהדלקה במדורה, כל עץ שלא אחזה בו האש מותר לשמשו, ואינו דומה למסיר שמן מהנר: הגה ומותר לקח עץ הדלוק מצד זה של מדורה ולהניחו בצד אחר הואיל ואינו מכונן לכבוי (מרדכי):

ג אין סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת. הגה אבל מותר לצלות בו (הרי"ף), וכל שכן שמתר להסיק בו עם שאר עצים אף על גב שאינו ראוי להסיק בפני עצמו (ר"ן):

ד ה"לדידן מותר לבשל בקדרות חדשות ביום טוב: הגה ויש אסרין (הרא"ש והטור) וכן המנהג, אם לא על ידי הדחק, ולכן נהגו לשקונין קדרות חדשות בפסח מבשלין בהם קדם יום טוב (דעת עצמו):

סימן תקג - שלא להכין מיום טוב להברוא. ובו ב' סעיפים:

א אסור לאפות או לבשל או לשהח ביום טוב לצרף מחר, אפלו הוא שבת או יום טוב, ואפלו בשני ימים של ראש השנה, יאכל ממלאה אשה קדרה בשר, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת: הגה וכל שכן שיכול לשחט אף על פי שאין צריך אלא לכזית (סמ"ק). וכן יכולה לבשל הרבה קדרות ולאכל מכל אחת מעט (בית יוסף ורננו ירקם ותשובת הרשב"א). וידין קא

ו לכלים שנשברו ביום טוב אין מסיקים בהם מפני שהם נולדו, (ואם הסיק בכלים אסור להפך פאש לאחר שהדלקו במקצת, דאז הוי שבר כלי, אלא אם פן רבה עליהם עצים מוכנים) (המגיד פרק ב ור"ן פרק קמא דביצה), אבל מסיקין בכלים שלמים מאו בכלים שנשברו מבעוד יום:

ז ישקדים ויאגזיזם שאכלו מערב יום טוב, מסיקין בקלפיהם ביום טוב, ואם אכלם ביום טוב אין מסיקין בקלפיהם: הגה גם אין להסיק עם האגזיזים והשקדים עצמן, אלא אם פן הם עדין בקלפה (בית יוסף), ולפידים שנשארו מיום טוב ראשון שכתבו מותר לחזר ולהדליקם אפלו ביום טוב שני של ראש השנה או יום טוב אחר שבת (הרא"ש ומרדכי ריש ביצה ובית יוסף):

סימן תקב - דיני האש ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א אין מוציאין אש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים וראין עושים פחמים, וראין גופחין במפוח אלא בשפופרת, וינהגו התר במפוח של בעלי בהים על ידי שנוי, להפכן מלמעלה למטה: הגה ומותר לכסות האש בכלי או בעפר מוכן אם אינו מכבהו. ודוקא לצרף יום טוב ראשון, אבל לצרף יום טוב שני אסור (מהרי"ל). והעושה מדורה ביום טוב, כשהוא עורף את העצים אינו מניח זה על זה עד שיוסדר המערכה מפני שנגרא כבונה, אלא או שופך העצים בערבוב או עורף בשנוי, ביצד, מניח עץ למעלה ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ. וכן הקדירה, אוהז אותה ומכניס האבנים תחתיה, אבל לא יניחנה על גבי האבנים, וכן המטה, אוהז

המשך הלכות יום טוב
סימן תקא - עצים האסורים והמותרים ביום טוב. ובו ז' סעיפים:

א אין מקציען עצים מן הקורות שעומדות לבנין ולא מקורה שנשברה ביום טוב, אפלו אם היתה רעועה מערב יום טוב וקרוכה להשבר, אבל אם נשברה מערב יום טוב, אם אי אפשר להסיקה בלא בקוץ מקציען ממנה חתיכות גדולות, בלא יבקע לא בקרדם ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ (פרוש, ספין של קצבים, ויש עושין בו ב' ראשין דומה קצת לקרדם רש"י), יבצד הקצר שלו אבל לא בצד הרחב. ויש מי שאוסר אפלו בקופיץ לפי שאין אנו בקיאים מהו, ולא התירו אלא בספין:

ב העצים גדולים קצת וראויים להסקה בלא בקוץ לא יבקע כלל, ואפלו לשברם ביד י"ש מי שאוסר:

ג אין מביאין עצים מן השדה אפלו היו מכנסין שם במעבר, אבל מגבב הוא בשדה משלפניו (וכן בחצר לוקח מלפניו) (בית יוסף ורמב"ם) ומדליק שם. "ומביאין מהמכנסין שברשות היחיד אפלו היתה מקפת שלא לשם דיירה, טובלבד שיהיה בה מסגרת ותהיה בתוף תחום שבת, ואם חסר אחת מכל אלו הרי הן מקצה:

ד 'עלי קנים ועלי גפנים, אף על פי שהם מכנסים בקרפה, פיון שהריות מפזרת אותם הרי הם כמפזרין, ואסורים, ואם הניח עליהם כלי כבד מערב יום טוב הרי אלו מוכנים:

ה יעצים שנשרו מן האילן ביום טוב אין מסיקין בהם (ועין לקמן סימן תקיז סעיף ב):

באר הגולה

סימן תקא א משנה וגמרא ביצה דף ל"א ב משנה שם ג שם בגמרא פלשנא בתרא רמב"ם בפרק ד' מהלכות יום טוב ד טור בשם סמ"ק בשם תוספות ה פן נראה מדברי רמב"ם בפרק ד וכן פתח שאר פוסקים ו טור בשם אביו הרא"ש ז מימרא דשמואל שם ומתניתין יחידאה היא ח משנה וגמרא שם כפרי יוסי שם בגמרא וקפירוש הרמב"ם בפרק ב וכן דעת העשור י מימרא דרבא שם כ מימרא דרבי יוחנן שם ל שם ל"ב וכו' והודה ושבת כ"ח וקכ"ד מ שבת קכ"ד ג ברייתא שם נ"ט וכו' והודה רמב"ם בפרק ב מהלכות יום טוב ועין לקמן סימן תקי"ד (סימן תקב) א משנה ביצה לג ב משנה שם ל"ב ג ברייתא שם ה מימרא דרב והודה שם ל"ב ול"ג ושלוש הרמב"ם בפרק ד ו מימרא דרב והודה קינסא שרי שם כ"ב וקפירוש הרמב"ם בפרק ד ז משנה שם ל"ב וסיה הרמב"ם שם בפרק ד דלא התירו לטלטל עצים אלא להסקה בלבד ח פרוש קדרות שלנו שכל תקונין נגמר בתנור של יוצרים, ולא דמי לקדרה חדשה דאמר ריש לקיש שם ל"ד סמ"ג והמרדכי ור"י ובית יוסף (סימן תקג) א ברייתא ביצה יז ב הגהות מימוני בשם סמ"ק ג ברייתא שם ד טור בשם העשור ותוספות י"א

קדם אכילה, אכל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר, אכל ממנה פזית, דהוי הערמה מיהו אם עברה ובשלה (או שחט) מתר לאכלו:

ב ימלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד: הגה אכל צריך להשים הכל אצל האש בפעם א' אכל אסור להוסיף אם כבר החבית אצל האש, דטרחא שלא לצורך הוא (המגיד פרק א):

סימן תקד - דין התבלין ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א "דכין את התבלין בדרבן, שאם ידוף אותם מבעוד יום יפיג טעמן, אכל מלח אינו נדוף ביום טוב אלא אם כן השתה המכתש או שידוף בקערה וכיוצא בה כדי שישנה, שאם שחק המלח מערב יום טוב לא יפיג טעמו. יאין שוחקין את הפלפלין ולא יאת התרדל ברחים שלהם משום דהוי בעבדין דחל, (אלא) דף אותם במדוכה ככל התבלין: הגה ומיהו, נוהגין לשנות קצת בדיכת תבלין (הגהות מימוני פרק ג בשם סמ"ג), וכן ראוי להורות:

ב "מתר להוליך תבלין ומדוף אצל מדוכה או מדוכה אצלם אפלו דרף רשות הרבים, אף על פי שהיה אפשר להוליכם מערב יום טוב:

ג יאין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אכל כותשין במכתשת קטנה, שגה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיין שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתר לגרו גבינה ביום טוב על הכלי שהוא מורג חרוץ, מיהו, צריך שנוי מעט כמו דיכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

ד "מתר אדם למדד תבלין לתן בקדרה בשביל שלא יקדיח תבשילו (פרוש), שלא ישרפנו ויקלקלנו מחמת רבוי תבלין):

סימן תקה - דין החורב בהמה ביום טוב. ובו סעיף אחד:

א "בהמה שהיא עומדת לאכילה ורוצה לחלב אותה לאכל החלב, אם לקדרה

שאין בה אכלין אסור, ואם יש בה אכלין מתר, ויגון שבא החלב לתקנו, יאו יש בה פרוורין והחלב נבלע בהם. יאכל החולב כל צאנו לא התר מפני פרוסה שנותן בכלי. הגה ואינו יהודי החולב בהמה ביום טוב וישאל רואהו, יש להקל (רשב"א בתשובה), אף נהגו בו אסור ואין לשנות. מיהו ביום טוב של גליות מתר ביום טוב שני (הגהות אשרי ריש ביצה). ואם מתר לומר לאינו יהודי לחלב בהמתו בשבת, עין לעיל סימן ש"ה סעיף כ' ועין לקמן סימן תק"י סעיף ה' אם מתר להעמיד חלב ולעשות גבינה ביום טוב:

סימן תקו - דיני אישה ביום טוב. ובו ט' סעיפים:

א "אין מודדין קמח ביום טוב כדי ללוש, אלא יקח באמד הדעת: הגה ומתר לקח הקמח מן הפלי אף על פי שעושה גמא בקמח (ר"ן פרק קמא דביצה ופרק פירח):

ב "אין מרקדין הקמח בתחלה אפלו על ידי שנוי, יאכל אם רקדו מאתמול ונפל בו צרור או קיסם ורוצה לרקדו פעם שנית, מתר אף בלא שנוי: הגה ויש אומרים דמתר לטל הצרור או הקיסם בידי אכל יש מחמירין ואוסרין (המגיד פרק ג). ואם לא נפל בו דבר אלא שרוצה לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה, יצריך שנוי קצת, כגון על גבי שלחן: הגה והוא הדין דמתר לעשות על ידי אינו יהודי אפלו תחלת הרקידה אם ישנה קצת (בית יוסף):

ג "הלש עסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה ולהוליכה לכהן (שרי, אפלו הפרישה מאתמול). אכל עסה שגולשה בערב יום טוב, אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב: הגה אלא אוכל ומשיר קצת ולמחר מפריש מן המשיר חלה. ומתר לאפות הפת על ידי שיאכל ממנו ויפריש אחר כך חלה (בית יוסף). ואם רוצה, יוכל ללוש עוד עסה ביום טוב, ויצרפם יחד ויפריש מאותה עסה גם על מה שלש מערב יום טוב (הגהות מימוני פרק ג ומרדכי פרק אלו עוברין ובית יוסף בשם תוספות פרק קמא דביצה):

ד "המפריש חלה ביום טוב והיא טמאה, לא יאפה אותה ולא ישרפנה, שאין שורפין קדשים ביום טוב, אלא מניחה עד הערב ושורפה:

ה "מתר לעשות ביום טוב פתינ גדולים, ולא חישינין שמתוך כך יבא לאפות יותר ממה שצריך:

ו "היה לו קמח או עסה בשתפות עם אינו יהודי, אסור לאפותה ביום טוב, אלא יחלקנה ויאפה את שלו:

ז "אם יש לאדם הרבה פת נקיה אינו אופה פת אחרת, יאכל אם כן יש לו פני בית שרגיל להאכילם פת הדראה, אכל אם יש לו פת הדראה הרבה יכול לאפות פת נקיה:

ח לאסור לעשות שאור ביום טוב אלא על ידי שנוי, מפני שהיה אפשר לעשותו מבעוד יום:

ט יאפלו נשחטה בהמה מערב יום טוב, מתר להפריש המתנות ביום טוב: **סימן תקז - דין אפייה ביום טוב.** ובו ז' סעיפים:

א "אופין כפורני", דהינו תנורים שלנו הגדולים ופיהם בצד, ובלבד שלא תהא חדשה, דחישינין שמא תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יום טוב. ומחמין חמין באנטיכי (פרוש יורה גדולה):

ב יאף על פי שעצים שגשרו מן הדקל ביום טוב או בשבת שלפניו אסור להסיקן, יאם גשרו ביום טוב בתוך התנור מרבה עליהם עצים מוכנים (שלא יהיו עצי אסור נפרים) (ר"ן פרק קמא דביצה) ומבטלן, ובלבד שלא יגע בהם עד שיתבטלו ברב, האכל אם נפלו בתנור בשבת, אסור להסיקן ביום טוב שלא תריו אפלו על ידי בטול ברב:

ג יאסור לקח עץ מבין העצים לחתות בו האש בתנור, דהוי מתקן מנא:

ד יתנור שגפלו לתוכו משיח הטטי אם אפשר לאפות ולצלוח בו בלא גריפה ולא יתחרף הפת או הצלי, אסור לגרפו, מפני שהוא מטלטלו שלא לצורך, אכל מתר

⚡ באר הגולה ⚡

ה מרדכי בשם רבני קולנא והרשב"א בתשובה ו שם בביתא [סימן תקד] א משנה ביצה י"ד וכב"ה ב שם בגמרא ברב פרוש הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק ג משנה שם כ"ג וכתבם הספמת הפוסקים ד הרב המגיד בפרק ג בשם רשב"א וכן פתב הר"ן ה משנה שם י"א וכתב הלל ו בית יוסף כמו שכתב הר"ן בדין הולכת הספין ז ברייתא וגמרא שם י"ד ח הרב המגיד בפרק ד ולפון נראה מדברי קצת הגאונים נחתום שאמרו שם בגמרא כ"ט לאו דוקא והוא הדין לכל אדם [סימן תקה] א מימרא דרב חסדא שפת קמ"ה ב הר"ן בפרק קמא דביצה ושאור פוסקים ג סמ"ג בהלכות שבת ד הריב"ש בתשובה [סימן תקו] א ביצה כ"ח כשמאיל ב הרא"ש שם ג ברייתא שם וכתנא קמא ד מעבדא דאמוראי שם ה שם בגמרא ל"ז ו שם ט' וכאבוה דשמאל וקדעת רב הפוסקים ז נתבאר במה דצינתי לעיל בסמן תנ"ו סעיף ב ח ברייתא ביצה כ"ב וכתב הלל ט מימרא דרב חסדא שם כ"א י סמ"ק והר"ן בפרק ט"ו דשבת בשם התוספות מבריתא דהציל פת נקיה וכו', כ הרא"ש שם ל מרדכי בפרק קמא דביצה מ בית יוסף נ מהרי" אבוהב בשם הרשב"א: [סימן תקז] א ברייתא ביצה לד ב רמב"ם בפרק ג' ג הרב המגיד בפרק ב ד מהא דרב מתנה שם ד' ה טור בשם אחיו הר' יחיאל ו מימרא דרבא שם ל"ג ז משנה וגמרא שם ל"ב

להשכיב והאשר והאפר שבו כפי שיהיה חלק ולא יגע בפת כלל, אף על פי שאם היה נוגע בו לא היה כדי לחרכו, אבל אם יש בטיח שנפל לתוכו כדי לחרף הפת או הצלי אם היה נוגע בהם, אף על פי שבלא גריפה היה אפשר לאפות ולצללות בו, כיון שהיה מתחרף מתר לגרפו, ודחשיב טלטול לצרף. ודוקא בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת סביבם ואין צריך לגרפם אלא מהטיח שנפל לתוכו, אבל תנורים שלנו, כיון שאי אפשר לאפת בהם בלא גריפה, מתר לגרפן מהאפר והגחלים, ואף על פי שהוא מכבה, אי אפשר בלא פן, וכשם שמתר להבעיר לצרף אכל נפש, כך מתר לכבות לצרף אכל נפש, והרי זה כמניח בשר על הגחלים, וכן נהגו:

ה תנור וכירים חדשים אין סכין אותם בשמן ולא טשין אותן במטלית, אבל מתר להסיקן אפלו הסק ראשון, ובלבד שלא יפיגם בצונן כדי לחסמן. ואם הסקו יותר מדאי והצרכו להפיגם בצונן כדי לאפות בהן, מתר. לפיכך מתר לשרות במים המכבדת שמכבדין בה התנור אף על פי שמכבה:

ו ימתר לאפות תנור מלא פת אף על פי שאין צריך אלא פת אחד. ודוקא בתנוריהם שהיו קטנים והיו מדבקים הפת בדפנותיהם, ומתוך שהוא מלא אין מקום לחמו להתפשט והפת נאפה יפה, אבל בתנורים שלנו אין לאפות יותר ממה שצריך:

ז ימתר לסתם פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנהר, והוא שרכבו מאמש או יעשה בו סימן ונתקו לצד אחר, אבל לגבל טיט ביום טוב אסור. ומתר לגבל אפר לסתם בו פי התנור:

סימן תקח - דברים האסורים ביום טוב להכנת צלי. ובו ב' סעיפים:

א אין מלבנים את האבנים לצלות או לאפות עליהם מפני שמחממן, ואין

שוכרין את התרס ואין חותכין את הניר לצלות עליהם. ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו:

ב יפוצעים אגוזים במטלית, ולא חישנין שמא תקרע:

סימן תקט - במה דינים פריטים להלכות יום טוב. ובו ז' סעיפים:

א שפוד (שנרצה), אף על פי שהוא יכול לפשטו בידו, אין מתקנין אותו: הגה ודוקא שיוכל לצלות בו בלא תקון, אבל אם אינו יכול לצלות בו כך ונשבר ביום טוב, מתר לתקנו (טור), ואין מורין פן לרבים (רפנו ירחם חלק ג), שלא יבאו לתקן גם פן בנשבר מערב יום טוב, והוא הדין לכל מקשרין שאי אפשר לעשותו מערב יום טוב:

ב שפוד שרוצים לצלות בו והיה ארוך יותר מדאי אסור לחתכו ולא לשרפו אין משחזין את הספין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או חרס או אבן, ואין מורים דבר זה לרבים, כדי שלא יבא לחדדה במשחזת. במה דברים אמורים, כשיכולה לחתך בדחק או שנפגמה, אבל אם אינה יכולה לחתך כלל אין משחזין אותה אפלו על העץ, ושמא יבא להשחיתה במשחזת:

ג ועופות שממלאים אותם בשר וביצים, מתר לתפרם ביום טוב, והוא שיתקן מערב יום טוב החוט וישמנו במחט ויזהר שלא יחתך בחוט ביום טוב: הגה וכן נהגו לשרף החוט הנשאר בעוף לאחר שתפרו בו:

ד ימתר לחתך ביום טוב אגד גדיים ועופות מקלסים וחוטים תפורים, וכן כולים לשרף פתילה או סמרטוט שקושרים בו העוף:

ה ימתר ללבן ביום טוב כלי ברזל שאפו בו פלאדיין של גבינה ואחר הלבון יאפה בו פשטיד"א של בשר, והוא שכשיתלבן יתנו אותו על המאכל מיד, אבל אם הוא בלוע מנבילה וכיוצא בה, אסור ללבנו לאפלו לאפות בו דבר התר: הגה והוא הדין דאסור להגעיל כלי ביום טוב (מדרכי סוף ע"ג

וא"ו והגהות ממוני פרק א) ומתר ללבן שפוד שצלו בו בשר שאינו מלוח ורוצה לחזר ולצללות בו ביום טוב (מהר"א מפראג):

ו אין נוקבין נקב חדש בחבית ביום טוב:

ז להטביל כלי חדש ביום טוב, דינו כמו בשבת, כדאייתא בסימן שכ"ג סעיף ז': הגה ודין הדיקה ושפשוף פלים ביום טוב, דינו כמו בשבת כדאייתא סימן שכ"ג ומתר לטלטל מקצה לצרף אכל נפש ושמתח יום טוב (מדרכי פרק בכל מערבין ובית יוסף בשם התוספות פרק קמא דביצה):

סימן תקי - במה דברים האסורים לעשות ביום טוב ואיזו מהם מתרים על ידי שנוי. ובו יא סעיפים:

א מוללין מלילות ומפרכין קטניות בדרך ביום טוב, וימנפח מעט מעט ואוכל, ואפלו בקנון ותמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה:

ב הבורר קטניות ביום טוב בורר בדרך פחיקו ובתמחוי אם רוצה לאכלו בו ביום (המגיד פרק ג), אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה, במה דברים אמורים כשהאכל מרבה על הפסלת, אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל בורר את האכל ומניח את הפסלת, ואם היה טרח בכרירת הפסלת מן האכל יותר מטרח ברירת האכל מן הפסלת, אף על פי שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת: הגה ולוזהם ובטנים שנסתברו ועדין בקלפיהם, לא מקרי הקלפה פסלת, כיון דאדחיהו בהכי ועדין מערבין (טור):

ג אין מסניני החרדל במסנתת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת של עץ, אבל בשל מתכות מתר:

ד אין תולין המשמרת ביום טוב לסגן בה שמרים, אבל אם היתה תלויה ועומדת מתר לתן בה שמרים לסגן, ומערים ותולה אותם לתן בה רמונים ואחר כך נתן בה שמרים: הגה ושאר דיני סנון ביום טוב כמו בשבת, כדאייתא סימן ש"ט (בית יוסף):

באר הגולה

ח לשון הטור לדעת הרא"ש אביו ט פן פרש הרא"ש שם י בריתא שם ל"ד כ הרא"ש שם וכן כתב הטור ל שם בבריתא מ טור בשם ר"מ מרוטנבורג נ בריתא שם י"ז וכו' שמעון פן אלעזר גמרא שם ס הרא"ש שם ושאר פוסקים ע מימרא דרב אשי שם ל"ב פ פפרוש רמב"ם בפרק ג צ פפרוש רש"י שם ק טור בשם רש"י אהא דאמר רבינא וקיימא שרי שם [סימן תקח] א משנה ביצה ל"ג וכפרוש רמב"ם בפרק ג אהא דאייתא שם בגמרא ואמרי לה לחסמן כמו שכתב הרב המגיד שם ב פפרוש הרמב"ם שם ג בריתא שם [סימן תקט] א מימרא דשמואל ביצה כ"א ופרש רש"י נרצה שנגמק וכן פסק הרמב"ם בפרק ד ב מדרכי בפרק ד דביצה בשם אבי העזרי ג משנה שם ולשון הרמב"ם בפרק ד ד שם בגמרא מעבדא דרבא ורבה ה שם מימרא דרב יוסף ו פן פרוש הרמב"ם שם ז ר"י בחלק ב בשם הראב"ד וכן כתב הפל בו ח הגאון בשם שבלי הלקט ומדרכי בפרק ד דביצה ט תשב"ץ סימן ש"פ י מדרכי פרק ב דביצה בשם ר"י כ הגהות מ"י פרק א ל פרוש כיון דאסורא בלע צריך לבון גמור שפשייר מקלפתה ונכר בטוב דלהכשרה הוא עושה מ הרא"ש בתשובה דהו מקשרי אכל נפש דיכול לעשותה מערב יום טוב נ צינתיו לעיל: [סימן תקן] א מימרא דרבא ביצה י"ב ב בריתא שם ג משנה שם י"ד וכבית הלל ד בריתא כר' גמליאל ובגמרא שם ה בריתא שבת קל"ד ו משנה שם קל"ו וכחכמים ז מימרא שם דאמוראי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

בשבילו. ודוקא להזמינו: הגה לביתו, אבל לשלח לו לביתו על ידי פותי שרי (הגהות מימוני פרק א בשם אליהו זוטא). **אבל עבדו ושפחתו, וכן שליח שגשפולח לו, וכן פותי שבא מאליו, מתר להאכילו עמו ולא חישינו שמא ירבה בשבילו:** הגה ומתו להרבות בשביל עבדו ושפחתו באותה קדירה שמבשל בה לעצמו (מרדכי פרק ב דביצה), אבל לשאר פותים בכל ענין אסור (ארחות חיים ותוספות). וישאל האופה בתנור של פותי וצריך לתת לו פת אחד, לא יחד לפותי אחד קדם אפיה, דאז אופה של פותי, אלא אפיה סתם וימן לו אחר כך אחד (כל בו):

ב יבני החיל של פותים שנתנו קמח שלהם לישראל לאפות להם פת, אם אינם מקפידים כשישראל נתן ממנו לתינוק, מתר לאפות להם:

ג האסור לבשל ולאפות לערף קלבים, אבל ימתר לטלטל מזונות ולתן לפניהם: הגה אבל אסור להוציא בשבילן מרשות לרשות (הגהות מימוני והמגיד פרק א), וכן אסור לגבל המרסן לעופות (מרדכי), כי אם על ידי שנוי (כל בו), ומתר להרבות בשביל הכלבים באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, אפלו אם יש לו דבר אחר שיוכל לתן לכלבים אם היה רוצה (בית יוסף בשם הר"ן והירושלמי):

סימן תקיג - דין ביצה שנוצרה
ביום טוב. ובו ח' סעיפים:

א "ביצה שנוצרה ביום טוב אסור בלגע בה: הגה דהינינו לטלטלה (מרדכי ריש ביצה ופרק כל הכלים), וכל שפן שלא לאכלה. ואם נתערבה אפלו באלף, פלן אסורות:

ב יספק אם נולדה ביום טוב או בחל, אסורה:

ג יביצה שנוצרה ביום טוב שנתבשלה בשוגג עם בשר ותבשיל, האם יש ששים

יא אין מביאין עצים לא כחבל ולא כקפה ולא כמחצלת, אבל מביא כמטפחת וכחיקו:

סימן תקיא - הבערה ופיקוח מים מתר ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א "מתר לעשות מדורה להתחמם כנגדה: הגה יש אומרים דאסור להחם בית החרף ביום טוב דלפעמים אין חקר גדול ואינו אלא למפנקים, והוי כמרחץ ומגמר דאסור (בית יוסף בשם תשובת אשכנזים), ונהגו להקל:

ב "מתר להחם ביום טוב מים לרחץ ידיו, אבל לא כל גופו אפלו אינו רוצה בבת אחת: הגה אבל מתר לרחץ תינוק במים שהוחמו על ידי ישראל ביום טוב (מרדכי פרק ב), אבל אסור לחמם לצרכו אפלו על ידי אינו יהודי (מהרא"מ מפראג), אבל כשצריך להם לבשל או להדיח, או מתר להרבות בשבילו (כל בו). ודין חמי טבריה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכ"ו (בית יוסף) **אבל במים שהוחמו מערב יום טוב מתר לרחץ כל גופו אפלו באחד, מיהו, דוקא חוץ למרחץ אבל במרחץ אסור:** הגה ויש אוסרים בכל ענין, וכן נוהגין (טור והרא"ש):

ג יאדם מתר לטבל ביום טוב משמאתו:

ד "אין עושין מגמר דהינו לפזר מיני בשמים על הגחלים, בין להריח ובין לגמר הבית או הכלים, אבל אם עושים כדי לתן ריח טוב בפרות למתקן לאכילה מתר אפלו אם מפזרן על גבי גחלת של עץ. הגה ואסור לסחף כוס מבשם על הבגדים, משום דמוליד בהן ריחא (המגיד פרק א והגהות אשרי סוף פרק ב דביצה):

סימן תקיב - שאל רבש"ל לצרף עכו"ם ביום טוב. ובו ג' סעיפים:

א "אין מבשלים לצרף פותים ביום טוב, לפיכך אסור להזמינו שמא ירבה

המשך הלכות יום טוב, סימן תקי - כמה דברים האסורים לעשות ביום טוב

ה "אין עושין גבינה ביום טוב (ואין מעמידין חלב ביום טוב) (הגהות מימוני פרק ג ור"ן סוף פרק ד דביצה ובית יוסף בשם הרוקח) והוא הדין דאין עושין חמאה מן החלב ביום טוב (ריב"ש סימן קכ"א):

ו "אין גוזזין את הירק במספרים שדרפן לחתכם בהן מן המחבר:

ז "מתקנים את הקונדס והעכביות: הגה ומתר למלח הרבה חתיכות צנון ביום טוב אם רוצה לאכלן אף על פי שאסור בשבת, ויש מחמירין (מהרי"ל):

ח "אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב אפלו שלא לערף, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. פיצד, "המביא פדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקפה לתת לתוכו ד' או ה' פדים, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יום טוב הביאם: הגה ודוקא כשמולכן ממקום למקום, אבל מזוית לזוית (בית יוסף בשם רש"י), או מבית לבית באותו חצר (א"י) שרי בכל ענין:

ט "המוליך את התבן לא יפשיל את הקפה לאחוריו, אלא נוטלה בידו:

י "וכן משאות שדרפן לשא אותם במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו, ושדרפן לשא אותן מאחוריו ישא אותן על כתפו, ושדרפן להנשא על הפתף ישא אותן בידו לפניו או יפרש עליהן בגד, וכל פיוצא כזה משנוי המשא. וואם אי אפשר, כגון שזמן הרבה אורחים וצריך למחר ולהביא לפניהם, עושה כדרךכו. "במה דברים אמורים, בנושא על האדם, אבל על גבי בהמה לא יביא כלל:

באר הגולה

ח פניא ונפשטא שם קל"ד ט בריתא ביצה ל"ד י שם והם מיני ורקות שליש טרח בתקונם כ לשון הרמב"ם בפרק ה' ל משנה שם כ"ט וכפרוש רש"י שם מ שם במשנה נ מהא דאתקין רבא במחוזא שם ל' ס שם בגמרא וכפרוש הטור ע רמב"ם בפ"ה וצניחתי לעיל בסימן תצ"ה פ תוספות פרק ג דביצה (סימן תקיא) א משנה ביצה כ"ח וכתב הלל ב הר"ף ותוספות מהא דאמרו להן חכמים משנה שבת ל"ח ג טור בשם הר"ף ורמב"ם בפרק א' וסמ"ג ד משנה ביצה י"ז וכתב הלל בפרק א' וסמ"ג ה משנה שם כ"ב וכתבמים ו שם בגמרא כשמאל ז שם כ"ג וירבא (סימן תקיב) א בריתא שם ובגמרא כ"א ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם ג הרא"ש שם ד טור בשם בה"ג ורמב"ם בפרק א מהא דכתיב מרב הונא ופשטא שם ה בריתא שם ו הרא"ש שם (סימן תקיג) א בריתא ביצה ג' ב עין בבית יוסף ג שם בכריתא ובגמרא ד לשון כל בו ה טור לדעת רבנו תם

פגגדו הכל מתר חוץ מן הביצה, יאכל
אם לבנו בו התכשיל וכיוצא בזה, מידי
דלקחותא וטעמא עביר, לא בטיל:

ד ימתר לכפות עליה כלי כדי שלא תשבר,
חבלכד שלא יגע בה הפלי:

ה טאם נולדה ביום טוב ראשון, מתרת ביום
טוב שני בשני ימים טובים של גליות,
אכל בשני ימים טובים של ראש השנה
וכן בשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה
נולדה בזה אסורה בזה: הגה ואם יום טוב
ביום א' ב' ונולדה בשבת שלפניהם מתר
ביום ב' של גליות (מהרי"ל):

ו ביצה שיצאה רבה מערב יום טוב וחזרה
ואחר כך נולדה ביום טוב, מתרת. לפיכך
אפלו בדיק בקנה של תרנגולת ערב יום טוב
סמוך לחשכה ולא מצאה בה ביצה
ולמחר השפים ומצא בה ביצה, מתרת,
שתרנגולת אינה יולדת בלילה ואנו תולין
שמאתמול יצא רבה וחזר, ליהוא שיש
תרנגול זכר תוף ס' בתים ואינו מפסיק
נהר שאין בו גשר, שאם לא פן אפשר
שתלד בלילה ואסור, אכל אם לא בדיק
מערב יום טוב, אפלו ליכא זכר בהדה
שריא, שאנו תולים שמאתמול נולדה,
וכאלא זכר רבן יולדות ביום, לפיכך מתר
לקח ביצים מן האינו יהודי בלילה ראשון
של יום טוב, דתלינן שמערב יום טוב
נולדו, וכן בלילה שני של שני יום טוב של
גליות, אכל לא בלילה שני של ראש
השנה ולא בלילה יום טוב שאחר השבת:
הגה ואינו יהודי המביא ביצים ביום טוב
ראשון ומסיח לפי תמו שנוולדו מאתמול,
מתר לסמוך עליו, (מרדכי ריש ביצה) ודוקא
ביום טוב שחל באמצע השבוע, אכל ביום
טוב שחל באחד בשבת שאז יש לחוש שמא
נולדה בשבת ואסור מדאורייתא ביום טוב,
אין אינו יהודי מסיח לפי תמו נאמן, ודוקא
ביום טוב ראשון, אכל ביום טוב שני אפלו
ראש השנה נאמן, דאינו אלא דרבנן, (תרומת
הדשן סימן ע"ט):

ז השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים

גמורות מתרות, ונאפלו ביום טוב של
אחר השבת:

ח אפרוח שנולד ביום טוב אסור ונאם
נולד בשבת, אסור ביום טוב שלאחריו:

ט סימן תקיד - שלא לכבות ביום
טוב. ובו י"א סעיפים:

א אסור לכבות דלקה ביום טוב באפלו
אם רואה ביתו שנסרף, אם אין שם
סכנת נפשות ואין מכבין הבקעת ואפלו
כדי שלא יתעשן הבית או הקדרה יאו
כדי לשמש משתו: הגה ויש אומרים דוקא
אם אפשר להציל הקדרה בלא כבוי, אכל
אם אי אפשר להציל או לבשל הקדרה
בענין אחר רק שיכבה, מתר לכבות (הרא"ש
ומרדכי ור"ן פרק ב' דביצה ורשב"א וטור), וכן
נראה לי עקר. וכן בבית אם ישרף הבית
לא יהיה לו מקום לאכל שם ויפסיד
סעדו, מתר לכבות, אכל אם יש לו בית
אחר לאכל שם אסור לכבות משום הפסד
ממונו (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ב להטות הנר כדי להרחיק השמן מן
הפתילה, חשיב כבוי ואסור, הוכן אסור
לקח פתילה מנר הדליק אפלו לתנה בנר
אחר, שהרי בשמוציאה מיד הוא מכבה
אותה: הגה ומתר להוסיף פתילות לנר דולק
כדי שיבעיר הרבה ויכבה במהרה (ר"ן פרק
אין צדין):

ג יגר של שענה שרוצה להדליקו ביום טוב
וחס עליו שלא ישרף פלו, יכול לתן
סביבו קדם שידליקנו דבר המונע מלשרף
בענין שיכבה כשיגיע שם. הגה ויש
מתירין לחתך נר של שענה באור, דהינו
שמדליקים גם למטה כדי לקצרה וכן נוהגין,
אכל על ידי סכין אסור (הגהות מיומני פרק
ז והגהות אשרי ומרדכי ותוספות פרק קמא
דביצה) ומתר להעמיד נר במקום שהריות
שולט כדי שיכבה, אכל אסור להעמידו שם
אם כבר הרוח מנשב (מהרי"ל):

ד יגר שפכה ורוצה להדליקו בו ביום, מתר
לחתך ראש הפתילה כדי שיהא נוח לדלק:
הגה ושיירי שמן ופתילה מתירין אפלו ביום

טוב אחר שבת או שני ימים טובים של ראש
השנה (בית יוסף בשם רב הפוסקים):

ה יגר של פטלה דהינו, שאין צריך לו,
אסור להדליקו, אכל של בית הכנסת לא
חשיב של פטלה ומתר להדליקו אפלו
ביום טוב שני אחר מנחה, ואין בזה משום
מכין לחל, שהרי בהדלקתו יש מצוה
לאותה שעה. וילתמן הפתילות והעששיות
ביום טוב אחר מנחה, אם רוצה להדליק
בו ביום מתר, ואם לאו אסור: לאין נותנין
גר על גבי אילן מערב יום טוב, דהיישנין
שמא יבא להשתמש באילן:

ז אין פוחתין נר של חרס, דהינו בעודו
רף, כמו ביצים של יוצר, למען אותו
כדי לעשות לו בית קבול, מפני שהוא
עושה כלי:

ח אין חותכין הפתילה לב, אלא אם פן
על ידי שנותן שני ראשיה כפי שני גרות
ומדליקה באמצע, והוא שיהא צריך
לשתיקה:

ט אין גודלין את הפתילה ולא מהבהבין
אותה, אכל אם אינה קשה כל צרכה יכול
למעכה בידו כדי להקשותה, ומתר
לשרותה בשמן, (שאין בו נר דלוק) (בית
יוסף בשם הרוקח):

י למתן להסיר הפחם שבראש הנר
כשהוא דולק, אכל אינו חותך ראש
הפתילה בכלי:

יא המדליק נר של יום טוב, צריך לברך
אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר
של יום טוב:

סימן תקטו - דין דברים הבאים ביום
טוב מהוין לתחום. ובו י"א סעיפים:

א אינו יהודי שהביא דורון לישראל ביום
טוב, אם יש ממינו במקבר או בשמחסר
צידה, אסור אף למי שלא הובא בשבילו
לאכלו בו ביום (ואפלו עבר ונתן לפיו
ולעסו, אסור לבלעו) (ר"ש בפרוש המשנה פרק
ח משנה ב דתרומות), ואפלו לטלטלן אסור,
ולערב מתרים בכדי שיעשו ובשני ימים

באר הגולה

ו שצרי דורא ומצא בשם מהר"ר איסרלן ועין ביונה דעה סימן ק"ב ז ברייתא שם ח צינתי לעיל סימן ש"י סעיף ו' ועין שם ט בשם בגמרא וכרב י מימרא דר'
יוחנן שם כ מימרא דרב מארי שם ל שם בגמרא מ כפרוש רש"י ותוספות והר"ן שם נ הרא"ש והמרדכי והר"ן שם ס טור ושאר פוסקים ע ברייתא שם ב' פ הרא"ש
והר"ן שם ו שפן נראה מדברי הר"ף והרב המגיד בפרק א מהלכות יום טוב בשם המפרשים צ שם בגמרא ו' וכרב טור בשם הגאונים הר"ף ורמב"ם בפרק ב' ושאר
פוסקים ק טור בשם אחיו הר' יחיאאל [סימן תקיד] א מהא דבעי אבני מרגה ופשוטה ביצה דף כ"ב ב שם בגמרא כרבנן הר"ף ורמב"ם ורבנן ירחם ג כשיטת
אבני שם כ"ב וכן הספיקו רב הפוסקים ד מעבדא דעולא שם ה הרא"ש שם ו טור ז מימרא דרב יהודא קינבא שרי וכפרוש הערוף הרא"ש שם ח וירושלמי בפרק ה
דביצה וכרבי יוחנן וכתבו התוספות והרא"ש סוף פרק ב דביצה ט הרא"ש שם י טור בשם תשובת אביו גלל ה' סימן ח' וכמו שפרש הבית יוסף כ תשובת הרשב"א
כמו שפרש הבית יוסף ל מימרא דרב, שבת מה מ רמב"ם בפרק ד נ משנה ביצה ל"ב וכפרוש רש"י ס שם במשנה ע שם וכרבי יהודה וכדתינ רבי חנא טור בשם
הר"ף ורמב"ם בפרק ד פ וירושלמי הביאו הרא"ש צ ברייתא שם ק שם מימרא דרב ר טור בשם הרמב"ם ש הגהות אשרי בפרק ד' דביצה והמרדכי בפרק ב דשבת
בשם הירושלמי ושאר פוסקים [סימן תקטו] א מימרא דרב פפא ביצה כ"ד ב ערוכין ל"ט ג הר"ף והרא"ש שם

טובים של גליות, אם הובא ביום ראשון ימטר מיד כליל יום טוב שני בכדי שיעשו: הגה יש מחמירין לאסרו עד מוצאי יום טוב שני (טור בשם ר"ח ורש"י וסמ"ג), ונוהגין להחמיר אם אינו צריך יום טוב לצורך אורחים ובכחאי גונא דאז נהגין להקל לאחרים שלא הובא בשבילן (תרומת הדשן סימן ע"ה). ה"כן אם הובא ביום טוב שני, צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו, ואכל כב' ימים של ראש השנה או ביום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניו בין מאחרי, אם הובא בראשון, צריך להמתין עד מוצאי יום טוב ושבת בכדי שיעשו, וישעור כדי שיעשו, הינו, כדי שילך האינו יהודי למקום שלקט, ויגמר המלאכה ויחזור לכאן, ואם נסתפק לו מהיכן הביאן שעורן כדי שניבא מחוץ לתחום:

ב אפלו תלשן האינו יהודי או צדן לעצמו או נפל מן האילן מעצמו או נצוד מעצמו, אסור לאכלו בו ביום ולטלטלו אף למי שלא הובאו בשבילו, אכל לערב מתרין מיד במוצאי יום טוב אף למי שהובאו בשבילו:

ג אפלו אם הוא ספק אם נלקטו או נצודו היום אסורים, אכל אם נכר בהם כשלא נלקטו ושלא נצודו היום, מתר למי שלא הובאו בשבילו, ואם לא באו מחוץ לתחום, מתר אף למי שהובאו בשבילו: הגה אינו יהודי מסיח לפי תמו שלא נלקט היום או נצוד היום, נאמן (ועין לעיל סימן תקי"ג סעיף ו):

ד אינו יהודי שהביא דורון לישראל מדברים שיש במינם במחבר ביום טוב א' של ראש השנה שחל להיות בה' בשבת, יש מתירים לאכלם בשבת בכדי שיעשו, ויש אוסרים: הגה ולדין דנהגין להחמיר בשני ימים טובים של גליות נמי דינא הכי, ולענין הלכתא נראה, דבשני ימים טובים של ראש השנה יש להחמיר בשבת, אכל בשני ימים טובים של גליות יש להקל בשבת שהוא לאחריו, ודוקא בפרות שאין צריך הכנה

ביום טוב שלפני השבת, אכל דבר שצריך להכין ביום טוב שני לצורך השבת אסור מאחר דנהגין לאסרו, ואף לטלטל ביום טוב שני אם לא לצורך אורחים וכיוצא בזה (תרומת הדשן סימן ע"ח):

ה ידבר שאין במינו במחבר ואינו מחסר צידה, אם בא מתוך התחום מתר לכל, ואם באו מחוץ לתחום אסור לאכלן למי שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו, אכל מתר לטלטלן בתוך ד' אמות או בתוך העיר מקפת חומה או מבצר שידוע שהקף לדידה, ואחרים מתרים אף לאכלם, ולערב (יום טוב ראשון) צריך להמתין מי שהובאו בשבילו בכדי שיעשו: הגה ומתירן אחר כך, אפלו לדין שנוהגין להחמיר בשאר דברים, כמו שנתבאר:

ו בפעיר שרבה אינם יהודים, מן הסתם כל המביא לצורך הרב מביא: הגה מחצה על מחצה, או שידוע שלקט לצורך שניהם, אסור (בית יוסף וסמ"ג):

ז אם הוא ספק אם באו מחוץ לתחום, אם הוא אינו יהודי השרוי עמו בעיר ופרות המצויים בעיר מתר, ואם לאו אסור:

ח ידבר שאין במינו במחבר שהובא לישראל ביום טוב ראשון של ראש השנה, מתר בשני, והוא הדין לשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה:

ט ישיראל ששגור דורון להכרו על ידי אינו יהודי מערב יום טוב ונתעפב האינו יהודי והביאם ביום טוב מחוץ לתחום, מתר אפלו למי שהובא בשבילו לאכלם, אכל אסור לכל ישראל לטלטלם חוץ לד' אמות או חוץ לעיר המקפת חומה או חוץ למבצר שידוע שהקף חומה לדידה: הגה ודוקא שהיה דעתו מאתמול, דלית בה אסור מקצה, אכל אם לא היה עליו דעתו מאתמול, אף על גב דלית בה אסור תחומין אסור משום מקצה, דכל של ישראל צריך הכנה מבועד יום ואפלו למי שלא הובא בשבילו אסור (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

סימן תקטז - דין איזה דברים מתרים לשי"ח ביום טוב. ובו ג' סעיפים:

א מתר לשלח להכרו ביום טוב בהמה חיה ועוף, אפלו חיים, וינות שמנים וסלתות וקטניות, אכל לא תבואה, לפי שמחסרת טחינה, שהיא מלאכה האסורה ביום טוב:

ב יכל דבר שמתר לשלח ביום טוב לא ישלחנו בשורה, דהינו ג' בני אדם או יותר זה אחר זה נושאים כלם מין אחד, יאכל אם כל אחד נושא מין אחד, מתר:

ג המשלחים פלים אף על פי שאינם תפורים, ושהם ראויים לשען עליהם, ואפלו יש בהם פלאים, אם הם קשים. ומשלחין תפלין, כיון שראויים להניחם כחל: הגה וכל פיוצא בזה אפלו דרך רשות הרבים מתר לשלחן (בית יוסף):

סימן תקיז - באיזה אופן מתר לקח ביום טוב מן ההקנני מיני מאכל. ובו ד' סעיפים:

א אומר להקנני לתת לו ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה, דינו ביום טוב כמו בשבת (כמו שנתבאר לעיל סימן שכ"ג סעיף ד). ונאם הוא אינו יהודי, אסור לקח ממנו דבר שבמינו במחבר או שבמינו מחסר צידה, אלא אם כן נכר בהם שלא נלקטו ושלא נצודו היום, וכן לא יקח ממנו ביצים שמא נולדו היום, אכל דבר שאין בו משום מחבר ולא משום צידה ולא משום נולד מתר לקח ממנו אפלו הובא היום מחוץ לתחום, וכן קמח שנטחן היום בעיר שרבה אינם יהודים, מתר לקח ממנו דאדעתא דאינו יהודי טחינה, והוא הדין לקח ממנו פת שאפה בו ביום, (וכן אם נאפה בשבת שלפניו) (בית יוסף):

ב ישיראל שאמר לאינו יהודי מבועד יום תקנה לי יונים למחר, לא יפה עושה, אכל אם עשה כבר, מתר לאכל מהם ביום טוב, והוא שלא יהיו מפרחין, אכל אם רגיל בכך, אסור לאכל מהם, דאין זה חשוב דיבעד כיון שרגיל בכך:

באר הגולה

ד בפרוש רש"י שם ה שם בערובין ו תוספות שם ושאר פוסקים ז הר"ן בפרק ב' דביצה והרשב"א בתשובה והרב המגיד בפרק ב' ח מעבדא דמחוזא ערובין מ' ט צינתיו לעיל בסימן תצ"ז סעיף ג' י אפלו ביום טוב שני (והא דפסק לעיל שם דספק מוכן מתר ביום טוב שני התם בספק הבא ממילא, אכל הכא כל שבמינו מחבר ורפן של בני אדם ללקט אותן ביום, כן כתב הר"ן בפרק כ"ג דשבת) כ מעבדא דמחוזא ערובין מ' ל כל בו בשם חכמי לוגיל הראב"ד והרשב"א דמונטפליר מ תשובת הרשב"א וטור בשם בעל העטור ובעל הלכות גדולות אפלו בשאר יום טוב נ מירא דרב פפא ביצה כד ס הרא"ש שם ובפרק ד דערובין והר"ן בפרק ג דביצה ע טור בשם הר"ף ובעל התרומות והר"ן והרשב"א פ ארחות חיים בשם הרשב"א ממשנה פרק ב' דמכשירין צ טור בשם הרשב"א ק שם ורא"ש ושאר פוסקים בשם חכמי לוגיל ד בארחות חיים ש כל בו והרשב"א בתשובה ת ס ברשב"א (סימן תקטז) א משנה ביצה י"ז וכתיב הלל ב טור בשם רמב"ם ואביו הרא"ש ג שם בגמרא ד שם בענין ולא נפשטא ורמב"ם בפרק ה פסקה לקלא ה משנה שם ו שם בגמרא י"ד ועין ביונה דעה סימן ש"ז ז שם ט"ו בעבדא דרב ששת (סימן תקיז) א משנה ביצה כ"ט ב הרא"ש שם בשם בעל הלכות גדולות ג הרא"ש שם מעבדא דמחוזא ערובין מ ובעבדא דדברי שם מ"ז ד תוספות בעבודת גלולים סעיף ו ועין כמה שצינתיו לעיל שכ"ה סעיף ד' ה טור בשם אביו הרא"ש בתשובה קלל כ"ד

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

חתיכות, מעמידין אותן ביום טוב, והוא שלא יתקע:

ג ה' להתיר ולהפקיע ולהתיר חותמות שבכלים ושבפיקוע ולשבר פותחות, כדינם בשבת כן דינם ביום טוב (ועין סימן ש"ד סעיף ז):

ד ילקטם קש או קיסם או תבן או עצי בשמים, דינן ביום טוב כדינן בשבת (כדאיתא סימן שכ"ב סעיף ד):

ה יקמטים שעושים הנשים בבתי זרועותיהן ובבתי שוקיהן, אסור לעשותן ביום טוב, משום תקון מנא:

סימן תקכ - לכבוד הבית:

א "לכבוד הבית, כדינו בשבת כן דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן של"ז):

סימן תקכא - דין שליש ברות ביום טוב במקום למקום. וכו' ג' סעיפים:

א "משלין פרות דרך ארבה, (פרוש, מן פי ישל זיתך, כלומר, מפילין הפרות לארץ) ביום טוב, כולא ישלשלם בתלונות ולא יורידם בסלמות ולא יטלטלם מגג לגג אף על פי שהן שוין:

ב ימתר לכסות פרות או פדי יין או לבנים מפני הדלף:

ג ילתן כלי תחת הדלף, כדינו בשבת כן דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן של"ח סעיף ח):

סימן תקכב - קצת דברים האסורים לשלש ביום טוב. וכו' ד' סעיפים:

א "אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו. (ודין חגור, דינו ביום טוב כמו בשבת, ועין לעיל סימן ש"א סעיף ט"ו):

ב "אין יוצאין בכסא, אחד האיש ואחד האשה. יואיש שהיו רבים צריכים לו,

מקצה (רמב"ם פ"ק א ומרדכי ריש פ"ק בכל מערבין):

ד ימתר לטלטל סלם של שוכף משוכף לשוכף טאפלו ברשות הרבים, אבל סלם של עליה אסור בטלטול:

ה כלהוציא גרף של רעי ולהחזירו, כדינו בשבת כן דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן ש"ח סעיף ל"ה):

ו לבהמה שמתה ביום טוב, אם היתה מסכנת מערב יום טוב, הרי זה מחתכה לכלבים, ואם לא היתה מסכנת, אף על פי שהיתה חולה הרי זה מקצה ולא יזינה ממקומה:

ז ימתחילין בערמות התבן אם הוא תבנא סניא (פרוש סרוחה) ואית בה קוצים, שעומד להסקה:

ח ינטלים עצים הסמוכים לדפני הספה ומסיקין בהם: הגה והוא הדין אם נרק חבילות על הספק דאינן בטלות לגבי הספק אם דעתו להסיקן מתר לטלן משם:

ט סבית שהוא מלא פרות מוכנים ונפחת, נוטל במקום הפחת:

סימן תקיט - צירי דלתות מתר להסיר ולהחזיר לצירף יום טוב. וכו' ה' סעיפים:

א "מסלקין תריסי (פרוש, קרשים שנועלים בהם התניות) חניות ומחזירין אותם ביום טוב, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע משמחת יום טוב. בכמה דברים אמורים, כשיש להם ציר באמצע, אבל יש להם ציר מן הצד אסור, גזרה שמה יתקע, ושאינן להם ציר מן הצד כל עקר, אפלו בבית מתר להחזיר:

ב יכלים שהם מפצלים, כגון מנורה של חליות וכסא ושולחן שהם חתיכות

המשך הלכות יום טוב, סימן תקיז - באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מן החנוני מיני מאכל

ג ילומר לחברו, מלא לי כלי זה יין, דינו ביום טוב כמו בשבת: הגה כדאיתא סימן שכ"ג. והוא הדין דאסור להטיל גורלות ביום טוב כמו בשבת כדאיתא לעיל סימן שכ"ב סעיף ו:

ד ילא ימד אדם שעורים לתן לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה:

סימן תקיח - דינו הוצאה מרשות לרשות ביום טוב. וכו' ט' סעיפים:

א "מתוך שהתרה הוצאה לצרף אכילה התרה שלא לצרף, כגון כקטן ולולב וספר תורה יכלים: הגה הצריכים לו קצת או שמתירא שלא יגנבו או שאר פסידא (הגהות ס"מ ק ורבנו ירמיה) אבל אכנים וכיוצא בהן, אסור: הגה ומתר לשחק בכדור אפלו ברשות הרבים, אף על גב שאינו אלא טיול בעלמא (תוספות ורבנו ירמיה). ואם הניח ערוב, מתר לטלטל ולהוציא כל שיש לו תורת כלי אף על פי שאינו לצרף היום כלל (ר"ן פ"ק ב דביצה):

ב "אסור לישאל הוציא שום דבר ביום טוב לצרף אינו יהודי: הגה אבל מתר לשלח לו על ידי אינו יהודי, כגון שצריך להחזיר משכון לאינו יהודי אלם וכדומה לזה (מרדכי סוף פ"ק קמא דביצה ובית יוסף בשם תוספות פ"ק קמא דכתבות):

ג ילקח עץ שאינו מיוחד לשפוד וצלה בו בשר, אסור לטלטלו אחר כך, שאינו כלי, אלא שומטו ומניחו בקרן זוית כדי שלא יזוק בו, אפלו אין עליו בשר כלל: הגה ולצרף אכל נפש מתר לטלטל הכל אפלו

באר הגולה

ו צינתיו לעיל סימן שכ"ג ז צינתיו לעיל סימן שכ"ד סעיף ב' (סימן תקיח) א גמרא ביצה י"ב ב משנה שם ובבית הלל ג הרי"ף ושאר פוסקים ד שם ה מרדכי בסוף פ"ק קמא דביצה והתוספות בכתבות ז ו מימרא דאמונא ביצה כ"ז ז שם וכרבנא ח משנה שם ט ובבית הלל ט כלשנא קמא שם בגמרא לקלא הרא"ש בשם הגאונים ושאר פוסקים י בריתא שם וכו' והנה ב צינתיו לעיל בסימן ש"ח סעיף ל"ד ל שם כ"ז וכדמתרגם ועירא למתניתין וכגורת הרי"ף, וכן כתבו שאר פוסקים מ משנה וגמרא שם ל' ג משנה שם ל' וכדמפרש לה שמואל שם ס משנה שם ל"א וכתנא קמא ונאפלו הנה בנן גמור בית יוסף לדעת הרמב"ם בפ"ק ב' והשעם לפי שאין הפרות מקצים מחמת עצמן רמב"ן (סימן תקיח) א משנה ביצה י"א ב אוקימתא דאב"י שם ג לשון רמב"ם בפ"ק ד' מהלכות יום טוב ממשנה שם כ"א ד מדין תריסי חניות יא ה צינתיו לעיל סימן ש"ד סעיף ו ו סעיף י ו צינתיו לעיל סימן שכ"ב סעיף ד' ז מהא דקטורי בידי שם כ"ג (סימן תקכ) א צינתיו לעיל סימן של"ז (סימן תקכא) א משנה ביצה ל"ה ב בכריתא וגמרא שם ג צינתיו לעיל בסימן של"ח סעיף ז' ד גם זה שם (סימן תקכב) א בריתא ביצה כ"ה ב שם בכריתא ג שם בגמרא

מתר, יומוציאין אותו על הכתף אפלו באפריון:

ג. מי שנתכוננו (פרוש), שנתכוננו ונעשו קצרים) גידי שוקיו, יכול לצאת במקל:

ד. אין מנהיגין בהמה במקל:

סימן תקכג - דינים הנוהגים בבהמות ביום טוב. וכו' ד' סעיפים:

א. מסירים זבובים הנתלים בבהמה, אף על פי שהן עושים חבורה:

ב. אין מגרדין בהמה במגרדת ביום טוב, מפני שמשרת שער:

ג. אין מילדין בהמה ביום טוב, אבל מסעדין אותה, שאוחז בולד שלא יפל לארץ ונפח לו בחטמו ונותן לו דד לתוף פיו:

ד. בהמה שרחקה ולדה, מתר לזלף (פרוש, לשפף) מי שלתה עליו ולתן מלא אגרוף מלא ברחמה כדי שתרחם עליו, אבל הטמאה אסור לעשות לה פן: הגה ועין לעיל סימן רמ"ו סעיף ג בהג"ה אם אדם מצוה על שבימת בהמתו ביום טוב:

סימן תקכד - פמה דברים האסורים ביום טוב. וכו' ב' סעיפים:

א. אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות פה על ירך, ולא מטפחין להכות פה על פה, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מנימין, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדישין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד':

ב. כשיכיר מרע דתקיף לה עלמא טובא, שרי לגרש אפלו בשבת:

סימן תקכה - דין הנואה ביום טוב. וכו' ב' סעיפים:

א. הלאות יום טוב נתנה לתבע בדין (ועין לעיל סימן ש"ז סעיף י"א):

ב. גבאי צדקה גובין מהחצרות ביום טוב, אבל לא יכריזו כדרך שמכריזין בחל, אלא גובין בצנעה ונותנים לתוף חיקם ומחלקים לכל שכונה ושכונה בפני עצמה:

סימן תקכו - דין מת ביום טוב.
ובו י"ב סעיפים:

א. מת המטל לקברו, אם הוא ביום טוב א' (לא יתעסקו בו ישראל ואפלו יסריח ואי אפשר בעממין, (אבל) יתעסקו בו עממין, באפלו מת בו ביום (ועין לעיל סימן ד"ש) ואפלו אם יכולין להשהותו עד למחר שלא יסריח יוכל זה בעשית (קבר) וארון ותכריכין, אבל להלבישו ולחמם לו מים לטהרו ולהוציאו ולשומו בקבר, מתר על ידי ישראל: הגה וטוב לנהר לטהרו על ידי קש על גב עור או נטר ולא על ידי סדינים, שלא יבא לידי סחיטה (תרומת הדשן סימן פרק ב):

ב. ימת ביום טוב ראשון, אסור להלינו עד יום טוב שני פדי שיתעסקו בו ישראל:

ג. בשבת וביום הכפורים לא יתעסקו בו כלל אפלו על ידי עממין, אפלו להוציאו על ידיהם ולהניחו בכורף, (פרוש, בחפינה) העשויה מאתמול:

ד. ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל, אפלו ביום שני של ראש השנה, ואפלו לא אשתיה, אפלו לחתוף לו הדס מהמחבר ולעשות לו תכריכין וארון ו"לחצב לו קבר ולחמם לו מים לטהרו ולגזו לו שערו, וואם אין באותה העיר מקום קברות לישראל, מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת קברות אפלו חוץ לתחום, ומשכירין לו ספינה להוליכו ממקום למקום, ביום טוב שני לגבי מת בחל שויה רבנן, ואפלו אפשר בעממין יתעסקו בו ישראל: הגה אבל באשכנז ובמדינות אלו אין נוהגין פן, אלא כל היכא דאפשר בעממין עושין הקבר והארון ותכריכין על ידי עממין, ושאר הדברים עושים ישראלים כמו ביום טוב ראשון אבל אם לא אפשר בעממין מתר לעשות הכל על ידי ישראל (מרכיזי הלכות אבל ותרומת הדשן סימן פ"ב), בחוץ מן הכפה שבונים על הקבר, שאין בונים אותה ביום טוב: הגה אבל מתר לכסותו בעפר כדרך בחל (בית יוסף), ודלא פיש מתמירין, פן נראה לי.

לפמה דברים אמורים, כשורצים לקברו בו ביום, אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום, אין עושים לו שום דבר אסור מלאכה אפלו על ידי אינו יהודי, אבל טלטול מתר. (ודין קריאת שמע ותפלה אם מת לו מת ביום טוב ראשון או שני, עין לעיל סימן ע"א סעיף ב ולקמן סימן תקמ"ח בסעיף ה):

ה. החופר קבר למת ביום טוב שני מתר לו לטל שקר:

ו. מתר ללוות המת ביום טוב ראשון תוף התחום, וביום טוב שני אפלו חוץ לתחום וחוזרין למקומם בו ביום, וכן מתר להחזיר כלי הקבורה שהו ליכו עמהם חוץ לתחום:

ז. המלוים את המת, אסורים לרכב על בהמה אפלו ביום טוב שני, ואפלו האבלים, אבל הקוברים שצריכים לקברו, אם אי אפשר מתירים להם ביום טוב שני לרכב על גבי בהמה:

ח. אם נודע לכני עיר אחת שישראל מת רחוק משם ד' או ה' ימים ולא נתן לקבורה, אף על פי שלא יוכלו להגיע לו עד לאחר המועד, מתר לצאת לדרך ביום טוב שני כדי למהר קבורתו: הגה ומתר להביא מת ביום טוב שני מחוץ לתחום העיר לקברו בקבורת ישראל אף על פי שהיה אפשר לקברו במקומו (בית יוסף בשם תשובת רשב"א):

ט. יתינוק שמת בתוף שלשים, אם גמרו שערו וצפרניו, הוא בחזקת פן קניא, ודינו כמת גדול, אף על פי שאין אנו יודעים אם פלו לו חדשיו, דרב נשים יולדות ולך קניא:

י. אנפלים, שנהגו להסיר ערלתו בצרור אבן או בקנה, אסור אפלו ביום טוב שני של גליות: הגה ואסור לקברו ביום טוב, אלא מניחו עד למחר (בית יוסף):

יא. אין קורעין על המת אפלו ביום טוב שני, אפלו קרוביו:

יב. כשמת בליל יום טוב שני משכימין וקוברין אותו קדם תפלה כשמת ביום, קוברין אותו אחר האכילה: הגה ודין

⊕ באר הגולה ⊕

ד. מהא דאמימר ומר זוטרא שם ה צינתיו לעיל בסימן זה ו משנה שם ל"ב וכת"ק [סימן תקכג] א משנה ביצה כ"ג וכו' אלעזר פן עזריא דאמר מקרדין וקפודש רמב"ם, וכן איתא בערוף ב פשוט לדעת הבית יוסף ג משנה וגמרא שבת קכ"ג ד ברייתא וגמרא שם [סימן תקכד] א משנה ביצה ל"ו ב צינתיו לעיל סימן של"ט [סימן תקכה] א גמרא שבת קמ"ח וברבא טור בשם התוספות וכן פסק רמב"ם בפרק ד ב טור בשם הרמב"ם וכתב הרב המגיד שהוא ירושלמי ובריתא במסכת דמאי [סימן תקכו] א מימרא דרבא ביצה ו ב טור בשם אביו הרא"ש וכן פתח הר"ן דאפלו מר זוטרא שרי אמירה לאינו יהודי והא דאמר והוא דאשתיה קאי איום טוב שני דמתעסקים בו ישראל ג לשון הגהות מימוני בפרק א בשם ראב"ן וכן פתח הטור בשם ר' יחיאל הלוי ואביו הרא"ש בפסקיו שם ובתשובה ושאר פוסקים ד ארחות חיים ה הר"ן בפרק קמא דביצה ושכן פתח הרמב"ן בספר תורת האדם והריב"ש בתשובה ו מימרא דרבא ביצה ז ז שם בגמרא ויכרב אשי ח הרא"ש והר"ן שם ט הרשב"א בתשובה י רוקח בסימן כ"א כ טור ל הרא"ש בפרק ק דמועד קטן מ רבנו יצחק נ טור בשם בה"ג ושאר פוסקים ס הרמב"ן בתשובה ע רמב"ן בספר תורת האדם פ הרשב"א בתשובה צ טור בשם הרב ר' יעקב בן הרב ר' יצחק הלכן וכמו שפרש הבית יוסף ק הגהות מימוני בפרק א מהלכות מילה ר רמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב ושאר פוסקים ש כל בו בסימן קי"ד

צדוק הדין ביום טוב, עין ביוֹרָה דעה סימן ת"א סע"ף ו' :

סימן תקכז - דיני ערוב תבשילין. ובו כ"ד סעיפים

א איום טוב שקל להיות בערב שבת, לא יבשל בתחלה לצרף שבת בקדירה בפני עצמה, אכל מבשל הוא כמה קדרות ליום טוב, ואם הותר הותר לשבת, ועל ידי ערוב מבשל בתחלה לשבת. (פרוש ענין הערוב הוא שבישל ונאפה מיום טוב לשבת עם מה שבשל ונאפה כבר מערב יום טוב לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה ביום טוב אלא גמר אותה). הגה ומתיר להניח ערוב זה אפלו ספק חשכה (מרדכי סוף פרק במה מדליקין):

ב יערוב זה עושין אותו בפת ומבשיל, וְאִם לֹא עָשָׂאוּ אֶלָּא מִתְבַּשֵּׁיל לְבַד, מִתֵּר :

ג השעור תבשיל זה פזיז, בין לאחד בין לאֲלֵפִים, בין בתחלתו בין בסופו: הגה ויש מצריכין לכתחלה בפת כביצה (ירושלמי), וכן נוהגין לכתחלה:

ד יצריך שיהא תבשיל זה דבר שהוא ראוי ללפת בו את הפת, ולאפוקי דיסא:

ה תבשיל זה שאמרו, אפלו צלי, אפלו שלוק, אפלו כבוש או מעשן, אפלו מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים והדחתן הוא בשולן לאכילה, הרי זה סומך עליהם, וכן סומך על תפוחים מבשלים, (והוא הדין שאר פרות מבשלים), ועל דגים קטנים שבשולן:

ו סומך מערב יום טוב אפלו על עדשים שבשולי קדירה, וכן על שמנונית שנדבק בפסין וגררו, והוא שיהא בו פזיז:

ז מצוה על כל אדם לערב, וימצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שישמך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח ערוב ואבד (והוא הדין עם הארץ שאינו יודע לערב) (אליהו זוטא), אכל מי שאפשר לערב ולא ערב אלא שרוצה לסמך על ערובו של גדול העיר, נקרא פושע ואינו יוצא בו:

ח כשמערב על אחרים אינו צריך לפרט, אלא מניח בכלל על כל בני העיר, וְכֵן מִי שֶׁהוּא בְּתַחוּם הָעִיר יוֹצֵא בּוֹ: הגה אכל מי שהוא חוץ לתחום אינו יוצא בו אפלו הניח ערוב תחומין ויכול לבא לכאן, אלא אם כן התנה עליו המניח בהדיא (המגיד פרק ו):

ט דעת מניח בעינו, שיכון להוציא לאחר, אכל דעת מי שהניחו בשבילו לא בעינו בשעת הנחה, רק שיודיעוהו ביום טוב קדם שיתחיל לבשל לצרף השבת: הגה ואם דרף הגדול להניח עליהם, סומכין עליו מסתמא (ר"ז פרק ב):

י המערב לאחרים צריך לזכות להם על ידי אחר, וכל מי שמזכים על ידו בערובי שבת מזכין על ידו בערובי תבשילין, וכל מי שאין מזכין על ידו באותו ערוב אין מזכין על ידו בזה (ועין לעיל סימן שס"ו):

יא שצריך הזוכה להגביה הערוב מן הקרקע טפח:

יב החזר ונוטל מיד הזוכה ומברך על מצות ערוב, ואומר בדין יהא שרא לן לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת לנא ולפלוגי ולפלוגי, או לכל בני העיר הזאת: הגה ומי שאינו יודע בלשון הקדש, יוכל לאמרו בלשון לע"ז שמבין (מהרי"ל):

יג אף על פי שהניח ערוב, אינו יכול לבשל מיום טוב ראשון לשבת:

יד אם הניח הערוב על דעת לסמך עליו כל זמן שיהיה קדם אפלו ליום טוב אחר, בלכתחלה לא יסמך עליו ליום טוב אחר, יאכל בדיעבד יכול לסמך עליו:

טו יאכל הערוב או שאבד קדם שבשל לשבת, אינו יכול לבשל אלא אם כן נשתיר ממנו פזיז:

טז לאחר שהכין צרכי שבת יכול לאכלו:

יז התחיל בעפתו ונאכל הערוב, גומר אותה עסה, והוא הדין אם התחיל לבשל, שגומר אותו התבשיל שהתחיל:

יח יאפה ולא בשל או בשל ולא אפה ונאכל הערוב או אבד, מה שנעשה בהתר, אפלו

נתפון בו לצרף יום טוב יכול הוא להניחו לשבת ולבשל מאפן ואילך ליום טוב:

יט מי שלא ערב מתיר להדליק נר של שבת, טו"ש אוסרים:

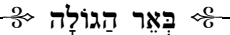
כ מי שלא ערב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים אפלו בביתם, וגם אחרים אסורים לבשל לו, ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שערכו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפלו בביתו יכולים לבשל. ואם אין שם אחרים שערכו, ייש אומרים שמתיר לאפות בצמצום פת אחד ולבשל קדירה אחת ולהדליק נר א': הגה ואם הניח ערוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא, אלא אמר בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא, הוי כמי שלא ערב כלל (אליהו זוטא). ומי שמתענה ביום טוב, אסור לבשל לאחרים אפלו לצרף בו ביום, דהוי כמי שלא הניח ערוב שאינו מבשל לאחרים (מהרי"ו):

כא לאם נזכר שלא ערב, קדם סעדת שחרית, יבשל הרבה בקדירה אחת ויותר לשבת: הגה והוא הדין שיוכל לילך מבעוד יום לחדר בנר דלוק לחפש איזה דבר ויניחנו דולק עד הלילה (טור), וְיִישׁ אומרים דאפלו לבשל כמה קדרות מתיר מין שקדם אכילה הוא, והוא שיאכל מכל אחד ואחד:

כב אם נזכר ביום טוב ראשון שלא ערב, יאם הוא ביום טוב של ראש השנה אינו יכול לערב על הנאי, אכל אם הוא ביום טוב של גלויות יכול לערב בתנאי, אם היום קדש אין צריך לערב, ואם היום חל, בערוב זה יהא שרא לן לאפויי ולבשולי וכו', ולמתיר אין צריך לומר כלום. וְיִישׁ אומרים דאי לית לה מידי דבשיל מאתמול, לא מהני תנאו:

כג אם עבר במזיד (או בשוגג) ובשל כמה קדרות שלא לצרף יום טוב, מתיר לאכלן בשבת או בחל:

כד אם הערים לבשל ב' קדרות לצרף היום והותר אחת לצרף מתיר, אסור לאכלה:

וסימן תקכז] א משנה ביצה ט"ו ב ממשמעות המשנה בית יוסף ג טור בשם רבנו תם ורבי שמשון הנקן ובה"ג ד הגהות מיומני דסומכין על ר"י והר"ף ושאר פוסקים ה שם בגמרא ט"ז כרבי אבא וכרבי ז שם וכלשנא בתרא ז כרבי זירא ח בריתא ט שם הגהות מיומני בפרק ה מהלכות תחומין בשם סמ"ג מהירושלמי נדרים י משמעות דכרי רב יוסף שם כ שם תני ר' חייא ל שם מימרא דרב יצחק מ שם ט"ו נ מהא דאבוה דשמואל ורב אמי ורב אסי שם ס מעבדא דההוא סמיא שם ע מהא דאבוה דשמואל ורב אמי ורב אסי פ שם בגמרא צ פשוט שם בגמרא ק שם מהא דאכריו רב יצחק בר אידי ר הרי"ף והרא"ש שם מהא דצינתי לעיל בסימן שס"ו ש גם זה צינתי שם ת גם זה צינתי שם א טור בשם הרא"ש ובעל העטור ב כל בו בשם רבי נתנאל ג פדעת רא"ש לטעמה דרב אשי בערוב תבשילין שם בגמרא ט"ו ד משנה שם ה בריתא שם י"ז ו מימרא דאבי שם ז הראב"ד בהשגות בפרק ו מהלכות יום טוב וכתב הרב המגיד שסבא נכונה היא ח בית יוסף מדברי הרמב"ם בנסח לשון הערוב ט הרא"ש והר"ן שם בפרק ב דביצה י בעיא ונפשטא שם י"ז כ מימרא דרב הונא כ"א כפי פרוש הרא"ש שם ל מרדכי בפרק ב דביצה מ ר"י נ שם ג בעבדא דרבנו י"ז ס טור בשם רבי אפרים ע בעיא שם ולא נפשטא ופסקו הפוסקים לקלא פ שם בגמרא

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ג אפלו אם היה אנוס ומפני כך לא גלח בערב יום טוב, אינו מגלח במועד, והוא הדין למי שהיה חולה ונתרפא במועד:

ד ואלו מגלחין במועד, מי שניצא מבית השבטה ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שניצא מבית האסורים ואפלו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנדה שהתירו לו ברגל, וכן מי שגדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הפא ממדינת הים בחל המועד, או שפא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

ה אף על פי שהתירו להסתפר, לא יסתפר בפרשות הרבים אלא בצנעה:

ו טקטן מתר לגלח במועד אפלו נולד קדם הרגל (ואפלו בפרהסיא שרי) (וכן משמע ממרדכי):

ז אבל שקל שביעי שלו בשבת ערב הרגל, מתר לגלח בחל המועד: הגה מי שהמיר לדת כותים וחזר בתשובה ודרכו לגלח, מתר לגלח במועד (תרומת הדשן סימן פ"ז):

ח כל אדם מתר לטל שפה בחל המועד. הגה אפלו בפרהסיא. ומתר לחף ולסרק ראש במועד אף על פי שמשיר שער, ואין בזה משום גלוח (מרדכי ריש מועד קטן):

סימן תקל"ב - נטיילת צפרנים
בחל המועד. ובו ב' סעיפים:

א מתר לטל צפרנים, בין הדי בין דרגל, אפלו במספרים. הגה אבל יש מחמירין ואוסרים, וכן הוא המנהג להחמיר שלא לטלן בין בספין בין במספרים, אם לא לצורך מצות טבילה שנוטלן בדרבן בחל (סמ"ק ותוספות):

ב כל רפואה מתר בחל המועד:

ב חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו. כיצד משמחו, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו. וחייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר עניים. (ודין תענית ביום טוב כמו בשבת, ועין לעיל סימן רפ"ח):

ג אדם אוכל ושותה ושומח ברגל, ולא ימשך בבשר ובבין ובשחוק וקלות ראש, לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוינו על הוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת ה' יוצר:

ד חייבים בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו משוטטים ומחפשים בגנות ובפרדסים ועל הנהרות, שלא יתקבצו שם לאכל ולשתות אנשים ונשים ויבאו לידי עברה, וכן יזהירו בדבר זה לכל העם שלא יתעברו אנשים ונשים בכתיהם בשמחה, ולא ימשכו ביין שמא יבאו לידי עברה, אלא יהיו פלם קדושים:

הלכות חול המועד

סימן תקל - ובו סעיף אחד:

א חל המועד אסור בקצת מלאכות ומתיר במקצתן: הגה לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר:

סימן תקל"א - דיני גלוח בחל המועד. ובו ח' סעיפים:

א מצוה לגלח בערב יום טוב:

ב אין מגלחין במועד אפלו אם לא גלח קדם מועד:

המשך הלכות יום טוב

סימן תקכ"ח - דיני ערובי חצרות ביום טוב. ובו ב' סעיפים:

א יום טוב אין צריך ערובי חצרות ושתופי מבואות, אבל ערובי תחומין צריך. וכל הלכות תחומין נתבאר בהלכות ערובי תחומין:

ב יום טוב שקל להיות בערב שבת, אין מערבין לא ערובי חצרות ולא ערובי תחומין, (אפלו אם הניח ערב תבשילין). (ר"ן פרק ב דביצה) אבל אם נזכר ביום הראשון בשני ימים טובים של גלויות, כולל לערב ערובי חצרות בתנאי, אבל ערובי תחומין אין מניחין אותו ביום טוב בתנאי:

סימן תקכ"ט - דיני שמחת יום טוב. ובו ד' סעיפים:

א מצות יום טוב לחלקו, חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה, ואל יצמצם בהוצאות יום טוב, וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת. הגה ואסור לאכל ממנחה ולמעלה בערב יום טוב כמו בשבת, שזהו מקלל הכבוד (רמב"ם פרק ו). מיהו, אם ערב יום טוב שבת, יכול לקיים סעדה שלישית, ויאכל מעט פת לכבוד יום טוב. ומצוה ללוש פת בערב יום טוב לכבוד יום טוב (מהרי"ל הלכות יום טוב) כמו בערב שבת, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ב. והחייב לבצע על שתי פירות ולקבוע כל סעדה על היין ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת ולא נהגו לעשות בו סעדה שלישית (וביום טוב מאחרין לבא לבית הכנסת וממהרין לצאת משום שמחת יום טוב (גמרא פרק הקורא עומד):

באר הגולה

[סימן תקכ"ח] א הרי"ף ורא"ש בפרק ק דביצה והרמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין ב מסקנא דגמרא ביצה ט"ו ג שם י"ז [סימן תקכ"ט] א ברייתא ביצה ט"ו ופסחים סעיף ה וכו' יהושע ב צנתי לעיל בסימן רמ"ב לענין שבת ג רמב"ם בפרק ו מהלכות יום טובד הרי"ף בפרק י דפסחים ורמב"ם בפרק ל' מהלכות שבת ה שם ו הגהות מימוני בפרק ז מהלכות יום טוב מהירושלמי ז טור בשם הרא"ש וכן כתב הפל בו ח לשון הרמב"ם בפרק י"ז ומבריתא דפסחים ק"ט ט הרמב"ם שם י שם [סימן תקל] א בית יוסף הכריע מהא דחגיגה י"ח כהנף ובריתא דאסור מלאכה בחל המועד הוא מדאורייתא והתורה מורה לחכמים כמו שכתב רמ"א בהג"ה [סימן תקל"א] א פשוט בגמרא מועד קטן י"ד ב טור והגהות אשרי בשם אור זרוע ושאר פוסקים ג שם בגמרא ד משנה שם י"ג וי"ד ושם בגמרא ה הרי"ף ורמב"ם ואלא כדעת הטור ושאר פוסקים ואלא כדאורייתא ו בית יוסף ז שם בגמרא ח מרדכי בשם התוספות ט שם וכלשונא בתרא דשמואל לקלא י ברייתא וגמרא שם כ שם י"ח ובגמרא הרי"ף ורמב"ם, כמו שכתב הרב המגיד שם בפרק ז [סימן תקל"ב] א ברייתא מועד קטן י"ז וכו' יוסי, טור בשם הרי"ף ורא"ש ב תוספתא. כתובה הרי"ף ורא"ש בפרק קמא דמועד קטן

סימן תקל"ג - מלאכות המתירים

בחה' המועד. ובו ה' סעיפים:

א "מתר לטחן קמח לצרף המועד אפלו בון מלאכתו במועד, ולקץ עצים מהמחבר, ולהטיל שקר, בין של תמרים בין של שעורים לצרף המועד ושלא לצרף המועד אסור. ומיהו אין צריך לצמצם אלא עושה בהנהגה, ואם יותיר יותר. באבל לא יערים לטחן או לעשות (שקר) יותר בכונה, או אם יש לו קמח (או שרר) לא יערים (לעשות אחר) ויאמר מזה אני רוצה, יאבל אם יש לו לחם מתר לטחן (לפת) דפת חמה עדיף, (והוא הדין בשקר אם החדש עדיף בלא הערמה שרי) (המגיד פרק ז):

ב ימתר לעקר פשתן מפני שראוי לכסות בו את האכלים, ולעקר בשות, שראוי להטיל בו שרר לצרף המועד, ולעקר שמשמן, שהיבשים שבו ראויים לאכל מיד:

ג הפרות שנתבשלו קצת ונאכלין על ידי הדחק, מתר ללקטן כדי לאכלן, ואם לקטן לאכלן והותר, וחושש שמא יתלעו אם לא יכבשם להוציא לחם מהם, יכול לכבשם, יאבל אסור ללקטם תחלה כדי לכבשם, ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד, מתר לקנותו ולכבשו:

ד יצד אדם דגים כל מה שיכול לצוד, ומולח הכל במועד, שהרי אפשר שיאכל מהם במועד אם יסחט אותם בידו פעמים רבות עד שיתרככו, (ומתר לצודן בפרהסיא, שנפר לכל שהוא לצרף המועד) (מרדכי):

ה הכל מלאכות שהם לצרף המועד, כשעושין אותם אמניהם עושין בצנעה. כיצד, הצידים (של חיות ועופות) והטוחנין והבוצרים למפר בשוק הרי אלו עושים בצנעה לצרף המועד: הגה ומת' לחלב הבהמה אפלו שלא לצרף המועד, דהוי דבר האבד (תרומת הדשן סימן י"ג ובית יוסף):

סימן תקל"ד - דיני כבוד בחה'

המועד. ובו ג' סעיפים:

א אין מכבסין במועד. ואלו שמכבסין, הבא ממדינת הים, והיוצא מבית השביה,

ומבית האסורין, בומגדה שהתירו לו חכמים ברגל, ומי שגדר שלא לכבס ונשאל ברגל והתירו לו, ומטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג, יובגדי קטנים, יובעלת הפתם שנמצא במועד, ומי שאין לו אלא חלוק אחד, וכלם מכבסין בדרבן, אפלו בנתר ואהל (פרוש, מיני ברית) ופרהסיא על גבי הנהר: הגה מיהו, לא יכבסו רק הצריך להן, דהינו חלוק אחד (מרדכי והגהות אשרי פרק אלו מגלחין) מיהו בגדי הקטנים ביותר, דהינו אותן שמלפפים בהם ומשתינים ומוציאין רעי, בהם מתר לכבס ד' וה' בפעם א' כי צריך להרבה מהם כל רגע, והא דמתר לכבס בפרהסיא הינו דוקא כשרוחץ על גב הנהר, משום דמתכבס יותר יפה על גב הנהר, אבל אם אינו פוכס על גבי נהר, לא יכבס רק בצנעה ולא בפרהסיא, כן נראה לי:

ב "כל כלי פשתן מתר לכבסו, ואלא נהגו כן, והנה לה דברים המתירים ואחרים נהגו בהם אסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם:

ג מביאין מבית האמן פלים שהם לצרף המועד, כגון פרים וכסות וצלוחיות, אבל פלים שאינם לצרף המועד, כגון מחרשה או צמר מבית הצבע, אין מביאין. ואם אין לאמן מה יאכל, נותן לו שרר ומניחן אצלו. ואם אינו מאמינו, ימניחן בבית הסמוך לו. ואם חושש שמא יגנבו, מפנין לחצר אחרת, לא יאכל לא יביאם לביתו אלא בצנעה:

סימן תקל"ה - שאלא לפנות מחצר לחצר בחה' המועד. ובו ג' סעיפים:

א אין מפנין מחצר לחצר, אפלו מבעורה לנאה, ולא לפנות דירתו ולא לפנות פליו שאינם לצרף המועד: הגה כל שכן שאסור להסיע ממנו מעיר לעיר (מרדכי פרק מי שהפך) באבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר, ואם אין הבתים פתוחים לחצר אלא למבוי, יש אומרים שמבית לבית הסמוך לו מתר: הגה ואם מתירא מחמת גנבה בחצר שדר שם, מתר אפלו

מחצר לחצר המשתמר ואפלו מעיר לעיר בדבר האבד שרי (הגהות אשרי ומרדכי):

ב יש מתירים לפנות מחצר של אחר לחצר שלו, ואפלו מנאה לבעורה:

ג "הכל שבחצר אסור להוציא, אלא יסלקנו לצדדים. ואם נתרבה עד שנעשה חצר פרפת, מוציאין אותו לאשפה:

סימן תקל"ו - כל צרכי בהמה מתר לעשות בחה' המועד. ובו ד' סעיפים:

א מי שצריך לרכב במועד לטיל או לצרף המועד ולא נסה ללכת ברגליו, יכול לטל צפרני הסוס ולתקן ברגליו והאפה והרסן וכל צרכי רכיבה, ובלבד שלא יבון מלאכתו במועד: הגה ומת' לרכב במועד אפלו מעיר לעיר אפלו בחנם, וכן נהגו, אלא שאסור לתקן צרכי הרכיבה אם אינו רוכב לצרף או לטיל (בית יוסף):

ב מתר לסרק הסוס כדי ליפותו:

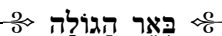
ג אין מרביעין בהמה במועד, יאבל מקיזין לה דם, ואין מונעין ממנה כל רפואה, האפלו יש בה מלאכה:

ד אין מושיבין תרנגולת על הביצים לגדל אפרוחים, ואם הושיבה קדם המועד וברחה מעליהם יכול להתזירה, (אבל אסור להושיב אחרת אפלו מתה הראשונה) (בית יוסף), והוא שיהיה לו בתוף ג' ימים לבריחה:

סימן תקל"ז - דין מלאכת דבר האבד. ובו ט"ז סעיפים:

א "דבר האבד מתר לעשותו בחל המועד בלא שנוי (מיהו בכל מה דאפשר להקל בטרחתו יעשה) (כל בו). בלפיקו, בית השלחין (פרוש, הארץ הצמאה) שהתחיל להשקותה קדם המועד מתר להשקותה, שבין שהתחיל להשקותה קדם לכן אם לא ישקנה עכשו תפסד, אבל שדה הבעל שאין משקין אותה יאכל להשביחה יותר, אסור להשקותה:

ב אפלו בבית השלחין לא התירו אלא היבא דליבא טרחא יתרא, כגון מן המעין בין חדש בין ישן שהוא ממשכו ומשקה, אבל לא ידלה וישקה מן הברכה או ממי

(סימן תקל"ג) א ברייתא מועד קטן י"ד ב ברייתא קמא טור בשם אביו הרא"ש ושא"ר פוסקים ג הרשב"א בתשובה ד שם בגמרא מימרא דרב יהודה ה שם ט"ז וברב פפא ופרוש הרא"ש ו טור ז לשון רמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב באיבא דאמרי משמה דרבא שם י"א ח משנה שם י"ג וכתנא קמא: (סימן תקל"ד) א משנה מועד קטן י"ג ב צינתי לליל סימן תקל"א ג הירושלמי שם ד מרדכי בשם רבי אבהו ה מימרא דרבי יוחנן שם י"ח ו מרדכי שם ז שם מירושלמי שם ח מימרא דר' יוחנן שם וכן הסקמת רב הפוסקים ט הרא"ש שם וכמו שכתב ר"י בשמו י ברייתא במועד קטן י"ג ופסחים ג"ב כ כגדסת הרי"ף והרא"ש שם ל רמב"ם בפרק א וכפי גרסת ספרים (סימן תקל"ה) א משנה מ"ק י"ג ב כדמפרש לה אב"י שם וכפרוש הנמוקי יוסף ג טור והגהות אשרי ד הרא"ש בשם הראב"ד מירושלמי ושאיין גמרא דידן חולק בזה ה ברייתא אוקימתא דרבא פסחים ג"ה (סימן תקל"ו) א מימרא דרב חמא בשם ר' מאיר י"ז וכמו שכתב הרא"ש שם ב רמב"ם וסמ"ק מהא דרבא שם ג ברייתא שם י"ג ד ברייתא ומימרא דאמריא שם י' ה תוספות שם ו משנה פסחים ג"ה כאב"י ז אוקימתא דרב הונא שם אפלו תוף ג' לשיבתו כפאוקימתא דרב אמי שם, בית יוסף לדעת רמב"ם בסוף הלכות יום טוב (סימן תקל"ז) א משנה מועד קטן י"א ו"ב וכו' יוסי ובגמרא שם ב משנה שם ב' וד' וכו' אליעזר בן יעקב הסקמת הפוסקים ג שם בגמרא ד משנה שם ב'

הגשמים מקבצים מפני שהוא טרח גדול.
האפלו ערוגה אחת הצינה גבוהה ורחיצה
נמוף, אין דולים ממקום נמוף להשקות
מקום גבוה:

ג ינהרות המושכין מן האגמים, מתר
להשקות מהם בית השלחין במועד, והוא
שלא פסקו. וכן הברכות שאמת המים
עוברת בניניהם מתר להשקות מהן, וכן
ברכה שנטפה מבית השלחין ועדין היא
נוטפת, מתר להשקות ממנה בית השלחין
אחרת, והוא שלא פסק המעין המשקה
בית השלחין העליונה:

ד ירקות שרופה לאכלן במועד, וכול
לדלות מים להשקותן כדי שיגדלו ויהיו
ראויים למועד, אבל אם אינו רוצה לאכלן
במועד ועושה כדי להשביחן, אסור:

ה אין עושים החריצים שבעקרי הגפנים
כדי שיתמלאו מים, ואם היו עשויות
ונתקלקלו, הרי זה מתקנן במועד, (אבל
אסור להעמיקן יותר מבראשונה) (המגיד
פרק ח):

ו לאמת המים שנתקלקלה מתקנין אותה.
היתה עמקה טפח, חופר בה עד ששה,
היתה עמקה טפחים, מעמיק עד שבעה:

ז מושכין את המים מאילן לאילן, ובלבד
שלא ישקה את כל השדה. וואם היתה
שדה לחה, מתר להשקות את כלה:

ח אסור לפתח מקום לשדה כדי שיפנסו
בה מים להשקותה. ואם עושה כדי לצוד
דגים כדי לאכלן במועד, כגון שפותח
למעלה מקום שיפנסו ולמטה מקום
שיצאו, מתר:

ט אסור להשוות השדה לצרף חרישה. ואם
נפר שמכון כדי לדוש לצרף המועד, כגון
שמשוה בלה, מתר:

י אסור ללקט עצים מן השדה ליפותו
לחרישה. ואם נפר שמכון לצרכו, שצריך
לעצים, כגון שנוטל הגדולים ומניח
הקטנים, מתר:

יא אסור לקצץ ענפי האילן לתקנו. ואם נפר
שמכון בשביל הענפים להאכילן לבהמתו

ולא לתקנו, כגון שקוצץ פלן מצד אחד,
מתר:

יב אין מתליעין האילנות ולא מזהמין
(פרוש, מדביקים שם וכל כדי שלא ימות
האילן) הנטיעות, אבל סכין האילנות
והפרות בשמן:

יג יאישות ועכברים שמפסידים בשדה אילן
מתר לצודן פדרכו, שחופר גמא ותולה
בה המצודה. ואפלו בשדה הלכן הסמוכה
לשדה האילן מתר לצודן פדרכו, שיוציאין
ממנה ומפסידים האילן. ואם אינה סמוכה
לשדה האילן אין צדין אותן אלא על ידי
שנוי, ששנועץ שפוד בארץ ומנענעו לכאן
ולכאן עד שנעשית גמא ותולה בה
המצודה. ויוש אומרים, שבשדה הלכן
הסמוכה לשדה האילן אינו מתר אלא על
ידי שנוי, ואם אינה סמוכה לשדה האילן
אסור אפלו על ידי שנוי:

יד אין מכניסין צאן לדיר בחל המועד לזבל
השדה, ואם הכניסו האיני יהודי מעצמו
מתר אף בשבת, אפלו אם מחזיק לו טובה
על שהכניסו, ובלבד שלא יתן לו שגר,
ואפלו אינו נותן אלא שגר מזונו אסור.

והיום טוב יכול לתן לו שגר מזונו,
ובלבד שלא יתן לו שגר אחר. ובחל
המועד אפלו אם נותן לו שגר אחר מתר,
ובלבד שלא ישפירנו, ואלא ימסור לו
שומר לנער הצאן, (פרוש מוליכה ממקום
למקום ומתוף פה הגללים מתנערים), וואם
היה האיני יהודי שכיר שבת שכיר הדש
שכיר שנה, מסייעין אותו בחל המועד
ומוסרין לו שומר לנער הצאן:

טו אסור לקצר השדה בחל המועד אם אינו
נפסד אם יעמד עד לאחר המועד. וואם אין
לו מה יאכל, ואפלו מוצא בשוק לקנות
אין מצריכין אותו לקח מן השוק, אלא
קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר פדרכו,
ובלבד שלא ידוש בפרות, והני מלי שאין
צריך אלא לו לבדו, אבל אם הוא צריך
לדוש לצרף רבים דש אפלו בפרות:

טז מי שיש לו פרם אצל פרמו של אינו
יהודי ואינו יהודי בוצר שלו בחל המועד,
ואם לא יבצור הישראל גם את שלו

יפסיד, יכול לכצרו ולצרף היין ולעשות
החביות וכל צרכי היין בלא שנוי, ובלבד
שלא יכון לעשות מלאכתו במועד:
סימן תקל"ח - כמה עננים הנקראים
דבר האבד. ובו ו' סעיפים:

א מי שהפך את ויתיו או שהיה יינו בבור,
וארע אנס או ששכח או נתעצל, שהיה
סבור שהיה יכול לשהות לאחר הרגל ולא
עשה קדם הרגל, מאחר שהוא דבר האבד
יזולף וגומר ומזפת החביות, בין קטנות
בין גדולות, וגף (פרוש, שישים בהן
מגפסתן) בחביות פדרכו בלא שנוי: הגה
והוא הדין דכחל לתקן החביות לקשרם
בעקלים (מרדכי). אבל לא יכון מלאכתו
במועד, אלא יעשה הכל קדם המועד אם
יודע שיצטרף במועד (הגהות מיומי ותרומת
הדשן) וכן שולה פשתנו מן המשרה, וכל
פיוצא בזה מדבר האבד, ובלבד שלא
יכון מלאכתו במועד:

ב מתר להכניס פרות מפני הגנבים אם
אינם במקום המשתמר, ומיהו, יעשה
בצנעה, כגון שיכניסם בלילה. וואם הוא
דבר שיש בו פרום בלילה יותר מביום,
כגון שצריך להכניסו באבוקות ובקולות,
כניסם ביום: הגה ואם אי אפשר לעשותן
כי אם בפרהסיא, הכל שרי פדבר האבד
(המגיד פרק ז) ומרדכי פרק מי שהפך:

ג אסור להסיע מזונו מעיר לעיר אם לא
בשביל דבר האבד:

ד היו לו תאנים שטוחים בשדה ליבש וירא
מהמטר, מתר לחפותם בקש אפלו חפוי
עב:

ה כמי שיש לו סחורה שאם לא יתפכה
ממטה למעלה תקלקל, מתר להפכה בחל
המועד:

ו להמכין מלאכתו והניחה למועד ועשאה
במועד, בית דין מאבדין אותה ממנו
ומפקירים אותה לכל: הגה ואם הוא עושה
מלאכת אחרים שאי אפשר לקנסו, כגון חייט
או סופר שעושה מלאכת אחרים, היו
משמתין לה ומלקין אותו (בית יוסף ור"י).
וואם מת לא יקנסו בנו אחריו ומתו לו
לעשותה אם הוא דבר האבד:

ע באר הגולה

ה בריתא שם ד' וכו' אליעזר בר' שמעון ו מימרא דר' ירמיה שם ז בריתא שם ח בריתא שם ט פאוקימתא דאביי שם י בריתא שם כ משנה
ב' וגמרא שם ד' ל משנה שם ו וגמרא שם ז משנה שם ו' וכו' אליעזר בן יעקב נ רמב"ם בפרק ח מהא דשדה מטוננת שם פגמרא ס מימרא דרבא שם ע מימרא
דרבא שם וקפירוש רש"י שם טור ור"י פ ג זה שם צ ג זה שם ק בריתא בעבודת גלולים נ' ר משנה מועד קטן ו' וכדפרש"י שמעון בן גמליאל בבריתא שם טור
בשם אביו הרא"ש וכן כתב הר"ף ור"ץ גאות ש בריתא שם ז פפרוש הרמב"ם ת טור בשם הרמב"ם בפרק ח' ולפי גרסתו, ולזה הסכים הרב המגיד שם א בריתא
שם י"ב וכרבי ב טור וקפירוש הנמוקי יוסף ג שם בריתא וכתנא קמא ד שם ה מעבדא דרב הונא שם ו מעבדא שם ז הרמב"ם שם מדאקפד שמואל ח בריתא שם
ט ירושלמי כתובה הרא"ש שם י מעבדא דרבי ינאי שם בבבלי והרא"ש שם בשם הירושלמי [סימן תקל"ח] א משנה מועד קטן י"א ב שם וכרבי יוסי ג משמואל וכרבי
דימי ולקלא, הרמב"ם בפרק ח מהלכות י"ט וכן כתב הטור בשם אביו הרא"ש ד משנה שם י"א ה שם ו שם במשנה י"ב ז בריתא שם ח מעבדא דרב יוסף שם
ט מרדכי שם מבריתא דלעיל י משנה שם י"ג וכרבי יהודה כ נמוקי יוסף בשם הירושלמי ל משנה שם י"ב מ בעיא שם ונפשטא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות חול המועד

סימן תקל"ט - דיני הפחורה
בחה המועד. וכו' י"ד ע"פ:

א אכל סחורה אסורה אפלו כל שהוא, בין לקנות בין למכר ואפלו אם הלך מעות על מנת שיתנו לו אחר כך יין או סחורה אחרת בפרעון חובו כדי להשפיר, אינו יכול לילך ולתבע, אלא אם כן אינם מצויים אחר המועד, דהנה לה דבר האבד אם לא ילך בחל המועד למקום ויתבע: הגה מיהו, אם מזדמן לו רוח מרבה במועד יכול למכר בצנעה, ויוציא לשמחת יום טוב יותר ממה שיהיה דעתו להוציא (בית יוסף):

ב מי שהלך לחברו מעות, מתר לתבעו בחל המועד לגבת מעותיו, "ואין צריך לומר שמתר לגבות חובו מן העכו"ם:

ג מכר לחברו פרקמטיא קדם מועד, ייש מי שאוסר לתבע דמיה במועד, אלא אם כן היא הלוקח אדם שאינו מצוי במקום המוכר ונזדמן לו בחל המועד, דהוי כדבר האבד. ולי נראה, שפירין שזקף עליו המעות בחובו קדם המועד, הנה לה פהלאה ומתר לגבות ממנו בחל המועד אפלו הוא אדם שמצוי במקום המוכר: הגה וכן מתר לקבל במשפט בשביל חובותיו המתרים לתבע (מרדכי סוף פרק מי שהפך) וכן מתר לעשות זקפה עם חובותיו במועד כדי לתבטיחן, דכל זה בכלל דבר האבד ושרי (המגיד פרק ז ונמוקי יוסף פרק קמא דמועד קטן):

ד אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן, מתר למכרה. אבל אם לא יפסיד מהקרן, לא. מפל מקום אם הוא בענין שאם ימכרנה עתה יהיו לו מעות ברוח ויוציא יותר לשמחת יום טוב, מתר

למכר. ונראה לי, שלא נאמרו דברים הללו אלא במי שיש לו מעות מועטים וחס עליהם מלהוציא כל כך לשמחת יום טוב ואלו היו לו מעות ברוח היה מוציא יותר, אבל מי שיש לו מעות ברוח להוציא לשמחת יום טוב ככל אשר יתאנה ואין בדעתו להוציא כל כך, לא נתיר לו למכר כדי שיוציא יותר:

ה אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד, כגון ספינות או שירות שבאו או שהם מבקשים לצאת ומכרו בזול או לקחו ביקר, מתר לקנות ולמכר אפלו שלא לצרך משמישו אלא לעשות סחורה ולהשפיר, והוא הדין לירידים הקבועים מזמן לזמן, (ואפלו מעיר לעיר מתר לפע בכהאי גונא) (ר"ע) אבל מקומות שיש להם יום השוק יום אחד בשבוע, אינו מתר למכר ולקנות ביום השוק שבתוך המועד, שאין זה דבר האבד, שאם אינו נמכר ביום השוק שבתוך המועד ימכר ביום השוק שלאחר המועד: הגה ותגר שקונה מזה ומוכר לזה וחוזר וקונה ומוכר מתר, דהוי דבר האבד (כל בו):

ו ימציאה אסור לטרח ולחפש עליה, כגון נהר שהציק דגים על שפתו אסור לאספם כדי לכבשם, אלא אם כן יהיו ראויים לאכל מהם במועד:

ז המלך את חברו על חפץ או על סחורה על תנאי שאם לא יפרע לו לסוף ח' ימים שיהא קנוי לו, ייש מתירים ויש אוסרים:

ח עכו"ם שפרע לישאל יין בחובו מתר לקבלו ממנו, דכמציל מידו דמי:

ט מי שצריך לקנות יין בעת הצורך שניתת כל השנה, ואם יעבר המועד לא

ימצא כמו שמוצא עתה, דבר האבד הוא ומתר לקנות ולתקן החביות ולזפתן, ובלבד שלא יבון מלאכתו במועד, אבל יותר מכדי צרך שתיתו לא יקנה: הגה ואם הוא דבר שאינו מצוי אחר כך להרויח בו, מתר (בית יוסף):

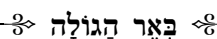
י ימוכרי תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקיים, פותחין ומוכרים כדרךכם בפרהסיא, שהכל יודעין שהם לצרך המועד:

יא שמוכרי פרות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצרך המועד. כפיצד, אם היתה חתונה פתוחה לזוית או למבוי פותח כדרךכו, ואם היתה פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת. ועבר יום טוב האחרון של חג הסוכות מוציא ומעטר את השוק בפרות בשביל כבוד יום טוב (ומתר לקנות לצרך יום טוב שני של יום טוב האחרון) (טור והרא"ש):

יב אין לוקחים פתים ואכנים עבדים ובהמה [אלא] לצרך המועד, או לצרך המוכר שאין לו מה יאכל, יאו לצרך השכיר שמוליך הדברים הנקנים שאין לו מה יאכל: הגה ודוקא הני דאיכא פרסום בקנייתו ואושי מלתא, אבל שאר פלים נהגו לקנותו בצנעה (המגיד):

יג להלוות לכותי ברבית לאותם שרגילים ללוות ממנו, מתר, משום דהוי דבר האבד, ולאותם שאינם רגילין ללוות גם כן מתר, והוא שיקחו רבית של שבוע ראשון ויוציאו בשמחת יום טוב: הגה ומתר לקח ערבות במועד על הלואה שיעשה אחר המועד (הגהות אשרי):

יד ההלואה דשלחנות בקביעות וחלוף, אסור:

וסימן תקל"ט א מ"מרא דרבא י ב הרא"ש שם ג מעבדא דרביןא שם ד הרא"ש שם בשם תשובת ר"י בשם רבנו תם ה הגהות אשרי בשם רש"י והרב המגיד ו טור ז בית יוסף לדעת רבנו תם ח מ"מרא דרבי יוסי בר אבין שם והרא"ש שם מהנה דמיתא שם וזמן הירושלמי ט הרא"ש שם מהירושלמי בעבדא דרבי אושעיא ועבדא דר' יונה י בית יוסף ושפן נראה מהמדרכי פרק קמא דמועד קטן ומדברי הרמב"ם כ וירושלמי והביאו רא"ש שם והרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב ל טור לדעת אביו הרא"ש וכן דברי הרב המגיד שם לדעת רמב"ם ושפן פתבו הראב"ד וקצת מפרשים וכתב הבית יוסף שפן נראה גם כן בדברי הר"ף והגאונים מ רא"ש וכמו שפרש הבית יוסף וכן כתב בתשובות נ צינתיו לעיל סימן תקל"ג סעיף ד ס טור בשם ע שם לדעת הטור וכן כתב בהגהות אשרי פרק קמא דמועד קטן פ הרא"ש בפרק ב' דמועד קטן צ גם זו שם ק טור ר מהא דרב יהודה שם במועד קטן ש משנה שם י"ג ת בריתא שם א שם בבביתא כפרוש הרמב"ם: ב משנה שם ג מהגהת אשרי שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה תוספות בפרק קמא דמועד קטן

**סימן תקמ - דיני בגין וסתירה
בחל המועד. ובו ח' סעיפים:**

א "בגין אפלו כל שהוא אסור. וראם נפרץ גדר גנתו (או כהל חצרו שבינו לחברו) (מדרכי פרק קמא דמועד קטן והגהות מימוני פרק ח) בונה מעשה הדיוט, דהיינו שמניח אבנים זו על זו ואינו טח בטיט, יאו גדר אותו בקנים וגמא וכיצא בהם.

וכן אם עשה מעקה לגג בונה אותו מעשה הדיוט. אבל כהל חצר הסמוך לרשות הרבים שנפל, בונה כדרכו. וראם היה נוטה לפל סותרו מפני הסכנה ובונה כדרכו: הגה ואפלו אינו נוטה רק לחצר או למבוי מטר לסתרו מפני הסכנה ולחזור ולבנותו, וכן בשאר דברים דאיכא למחש לסכנה, בונה וסותרו כדרכו (בית יוסף בשם רבנו ירחם בנמוקי יוסף):

ב "מטר לטל גבשושית שבבית:

ג "סדקים שבגג מטר לסתמן ביד וברגל אבל לא בכלי אמנות:

ד "ציר הדלת והמפתח (והמנעול) (גמרא) והצנור והקורה כיון שהם של עץ בין שהם של ברזל שנשברו לאפלו מערב יום טוב, יכול לתקנם בלא שנוי, מפני שזה הפסד גדול הוא, שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות נמצא מאבד כל מה שבבית, (ולכן מטר, ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד) (רבנו ירחם):

ה "מטר לבנות מעשה הדיוט אבוס שתאכל בו הפהמה:

ו "מטר לבנות מעשה הדיוט אצטבא לישב או לישן עליה:

ז "תנור וכירים שאפשר שייבשו ויאפה בהם במועד עושין, ואם לאו אין עושין אותם, (והוא הדין עשית קדרות ואלפסין שרי בבקאי גנא) (נמוקי יוסף סוף פרק קמא דמועד קטן והמגיד פרק ח). ובין כך ובין כך עבונים על חרס של תנור ועל הפירה הטפלה שלהם:

ח "נוקרים את הרחים ופוחתים להם עין (פרוש, נקב שעושים באמצע הרחים)

ומעמידים אותם. וכוונים אמת המים של רחים, וקוצצים צפרני החמור של רחים: הגה ומטר לחדד סכין במועד, וסכין שנשבר במועד מטר לעשות אחרת (המגיד פרק א):

סימן תקמא - דיני ארינה בחל המועד. ובו ח' סעיפים:

א "מטר לעשות מצודות דגים מערבה שהוא מעשה הדיוט, אבל לא הארוגים מחוטים, שהוא מעשה אמן: הגה ומטר לתקן הפתילות לנרות בחל המועד, דמעשה הדיוט הוא (נמוקי יוסף פ"מ ורבנו ירחם נ"ד ח"ה ובית יוסף):

ב "מסרגין (פרוש הוא קעין הארינה אלא שבסריגה יש רוח מה בין חוט לחוט) המטות אבל אין מפשילין חבלים בתחלה:

ג "מטר למעך בגדי פשתן בגדים אחר הכבוס כדי ללבן ולרכך, אבל אין עושין קשרי בתי ידים מפני שהוא מעשה אמן (ומטר להחליק הבגדים עם הזכוכית כדרכו, הואיל והוא לצרף המועד) (ס"מ ורבנו ירחם):

ד "אסור לתקן מלבושיו ומנעליו הקרועים, וכן אסור לומר לאינו יהודי לתקנם (מיהו, על ידי שנוי שרי לתקנם קצת לצרף המועד) (רבנו ירחם):

ה "מי שצריך לו בגד במועד, אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו, ואם היה אמן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט, דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה פשוט הבלב. הגה וכל אדם יחמיר על עצמו לתפר בשנוי זה, ולא מהני לאמן לתפר על ידי שישנה באחיזת המחט בידו אלא בעיני שנוי הנכר (תרומת הדשן סימן פ"ז):

**סימן תקמב - ש"א לעשות
מלאכה לאחרים בחל המועד
א"א בחנם. ובו ב' סעיפים:**

א "אפלו מלאכות המתרות, אינם מתרות לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחנם, אבל בשכר אסור. ובימיהו אם אינו נוטן לו שכר קצוב אלא שאוכל עמו בשכרו,

מטר: הגה ודבר האבד מטר לעשות אפלו בשכר קצוב (כל בו):

ב "כל מלאכה מטר לעשותה על ידי פועל שאין לו מה יאכל כדי שישתפר ויגרוח: **סימן תקמג - דין מלאכה על ידי אינו יהודי בחל המועד. ובו ג' סעיפים:**

א "כל דבר שאסור לעשותו, אסור לומר לאינו יהודי לעשותו:

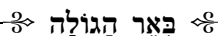
ב "אינו יהודי שקבל מערב יום טוב לבנות ביתו של ישראל בקבלנות, אסור להניח לעשות בחל המועד אף על פי שהוא חוץ לתחום. אבל אם נתן לו מלאכה בתלוש קדם המועד בקבלנות לעשותה בתוך ביתו של אינו יהודי, מטר:

ג "מטר לתן לאינו יהודי מלאכה בקבלנות או בשכיר יום שישעשה אחר המועד, ובלבד שלא ימדד וישקל וימנה כדרך שעושה בחל: הגה ואף אם יעשה אינו יהודי אחר כך מלאכה שרי, הואיל והתנה עמו לעשותה אחר המועד (מדרכי ריש פרק מי שהפך ובית יוסף ורבנו ירחם):

**סימן תקמד - דין צרכי רבים
בחל המועד. ובו ב' סעיפים:**

א "צרכי רבים מטר לעשותה בחל המועד, כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם המכשולות, ולצנין הקברות כדי שיהיה מהם הפהנים, ולתקן המקנאות: הגה ודוקא צרכי רבים כאלו שהם צריכים לגוף האדם, אבל שאר צרכי רבים כגון בגין בית הכנסת (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א), אסור לעשות במועד, והוא הדין דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אמן במועד, והוא הדין דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אמן במועד (ריב"ש סימן רנ"ו):

ב "בורות ומעיינות של רבים שנפל בהם עפר ונתחלקלו מטר לתקנם, ואפלו אין רבים צריכים להם עתה, כיון שאינו מעשה אמן, אבל לתפר להם בורות מחדש שהוא מעשה אמן, אם הרבים צריכים להם עתה מטר ואפלו אם פונו מלאכתן במועד, ואפלו בפרהסיא ובטרקא יתרתה, ואם אין צריכים להם

וסימן תקמ] א ממשמעות הגמרא דמועד קטן ז' ב משנה שם ז' ג ברייתא שם ו' ד אוקימתא דרב יוסף שם ה משנה שם י"א ו אוקימתא דרב יוסף וברייתא שם ומימרא דרב חסדא שם ז' ז ברייתא שם ונגרסת הרב"ד ושאר פוסקים דלא גרסי לר"ה ח פסקי תוספות פרק קמא דמועד קטן וסמ"ג וסמ"ק ושאר פוסקים ט משנה שם י"א י שם במשנה כ ממשמעות הגמרא שם ל מהא דתנן שם ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד מ מהא דר' יהודה שם י' וכפרוש רמב"ם ב' פ' פ' ח' פ' משנה שם וכתנא קמא וקדמפשי רב יהודה ורב חייאל בגמרא שם צ רמב"ם המשנה נ מהא דרבא ש' שם י"א מהא דרב יהודה ע משנה י' וכפרוש רמב"ם ב' פ' ח' פ' משנה שם וכתנא קמא שם בגמרא ג מימרא דרבא שם וכפרוש רמב"ם וסמ"ג ד שם ק מימרא דר' יהודה שם [סימן תקמא] א מימרא דרב מועד קטן י"א ב משנה שם ח' וכתנא קמא שם בגמרא ג מימרא דרבא שם וכפרוש רמב"ם וסמ"ג ד שם ה הרא"ש שם ושאר פוסקים אהא דתנן הדיוט תופר כדרכו ח' ו לשון רמב"ם פרק ז' מהלכות יום טוב ממשנה דלעיל ומגמרא שם [סימן תקמב] א הרא"ש מהא דרב חמא דשרי לאבונגרי וכו' מועד קטן י"ב ב שם בגמרא ופרוש רש"י ג שם י"ג בעיא ונפשטא [סימן תקמג] א ברייתא מועד קטן י"ב ב שם כדאמר רב משרשיא ג הרא"ש שם בשם הראב"ד והגהות מימוני בשם סמ"ק ד ברייתא שם הלכות חל המועד סימן תקמב תקמג [סימן תקמד] א משנה ריש מועד קטן וברייתא ה' ב שם במשנה ג אוקימתא דר' יוחנן שם ד הרא"ש שם בשם הראב"ד

עמה לא יעשו. האכל בורות שיחין ומצרות של יחיד אסור לחפור אותם מתדש, ואפלו צריך להם עמה, ואם היו עשויים כבר ונתקלקלו, אם צריך להם עמה מותר לתקנם ואם אין צריך להם עמה אסור לתקנם, ואכל מותר להמשיך מים לתוכן ואפלו אין צריך להם עמה:

סימן תקמ"ה - דיני בתיבה בחל

המועד. וכו' א"א סעיפים:

א אסור לכתב בחל המועד ואפלו להגיה אות אחת בספר אסור: הגה ולצורך רבים, יש אוסרים כל שאינו לצורך המועד (תרומת הדשן סימן פ"ה), ויש מתירין (כל בו ובית יוסף). ונהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אמן:

ב ינראה לי שאם אין להם ספר תורה כשר לקרות בו בצבור מותר להגיהו בחל המועד כדי לקרות בו בצבור, וכן בספרי מקרא וגמרא שצריך לקרות במועד, מותר להגיהם במועד משום דהוה דבר האבד. ואם אין להם ספר תורה כלל, אם אפשר לכתבו בלה בחל המועד על ידי סופרים הרבה יכתבוהו, דצורך המועד הוא לקרות בתורה בצבור במועד: הגה והוא הדין שאר ספרים ללמד בהם (תרומת הדשן סימן פ"ה ור"ק):

ג יכתב אדם תפלין ומזוזות לעצמו, וטוהר על ירכו תכלת (וציצית) (בית יוסף) לבגדו. וואם אין לו מה יאכל, כותב ומוכר לאחרים כדי פרוסתו: הגה או שיהיו לו הוצאותיו יותר ברוח לשמחת יום טוב (טור) ואם כתבן כדי להניחן במועד, בכל ענין שרי (סמ"ג) ואינו אסור רק בתיבה, אבל עשייתן שרי (בית יוסף בשם תוספות):

ד המותר לכתב השבונותיו ולהשב יציאתו: הגה והוא הדין הכתבים שכותבים בשמליון על משפנות שרי, (הגהות מרדכי כל בו ומהר"ל סוף פרק מי שהפך

ה ומותר לכתב שטר קדושין ושטרי פסיקתא, גטין ושוכרים דיתיקי, מתנות, פרוזבולין, אגרות שום ואגרות מזון, (פרוש, שטרי פסיקתא, שאדם פוסק לתת לבנו או לבתו כך וכו'. ופרוש דיתיקי, שטר צנאה, דא תהא

למיקם ולהיות. ופרוש פרוזבול, פרוז בולי ובוטי, כלומר, תקנת המלוה שלא יאבד ממנו ותקנה ללוה שימצא מי שילווה. ופרוש אגרות שום, ששמו בית דין נכסי לזה ונתנם למלוה. ואגרות מזון, שמכרו בית דין את הקרקע למזון האשה והבנות וכתבו מעשה בית דין על זה, אי נמי, שקבל עליו לזון את בת אשתו), שטרי חליצה ומאוינין ושטרי ברורין ופסקי דינין: הגה ומותר לכתב כתבה במועד (כל בו), ויש אוסרים (סמ"ק), ואגרות שאלת שלום שאדם שולח לחברו, ואפלו על דבר פרקמטיא שאינה אבודה. (ויש אוסרין בשאלת שלום) (טור בשם הלכות גדולות) (ונהגו להחמיר אפלו בכתובה שלנו שהיא כתיבה משיט"א):

ו אין פותכין שטרי חוב במועד, ואם אינו מאמינו מלוה ללוה (והלכה צריכה למעות) או שאין לו לסופר מה יאכל, הרי זה יכתב: הגה ומותר לכתב שטר מכירה במועד (תוספות). אבל אין לכתב שטר אריסות וקבלנות שקבל קדם המועד (רמב"ם ור"ק):

ז כל הדברים שמתר לכתב, אפלו בלא שנוי מותר, וכל מה שאסור לכתב, לאפלו על ידי שנוי אסור: הגה ובלוחות של שערה מותר לכתב, לפי שאינו כתב המתקין: (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ח מי ששאלו לשאל ממנו שאלה ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד, מותר לכתבה, וכן מותר להעתיקה, מפני שחשוב דבר האבד:

ט ואם שמע דבר חדוש, מותר לכתבו כדי שלא ישפח, וכן אם ראה ספר מחדש מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד:

י בזמן הפית היו דיני בין דיני ממונות בין דיני נפשות, והיו משמתין ומפני למי שלא קבל עליו הדין):

יא מותר לקבל בשביל חובותיו בחל המועד: **סימן תקמ"ו - דיני ארוסין ונשואין בחל המועד. וכו' ה' סעיפים:**

א אין נושאין נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מזבמין. וימותר לארס

ובלכד שלא יעשה סעדת ארוסין הארוס בבית ארוסתו בשעת ארוסין. וימותר לעשות רקודין ומחולות. ולעשות סעדת הארוס עם מרעיו שלא בבית ארוסתו, וכן לסעד הארוס בבית ארוסתו שלא בשעת ארוסין, מותר:

ב ימותר להחזיר גרושתו מן הנשואין:

ג הפל מתרים לשא בערב הרגל ולעשות סעדה ברגל, בין בתולות בין אלמנות:

ד ימותר לעשות ברגל סעדת ברית מילה וכן סעדת פדיון הבן:

ה יעושה אשה כל תכשיטיה במועד. ופוחלת ופוסקת (פרוש מחלקת שערה לכאן ולכאן, רש"י) ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו, והוא שתוכל לסלקו במועד. ומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה, בין בנד בין בכלי ומעברת ספין על פדחתה:

סימן תקמ"ז - דיני מי שמת לו מת בחל המועד. וכו' א"ב סעיפים:

א חל המועד אסור בהספד ותענית, לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב, שלא להרגיל את ההספד. ומטעם זה אין מוליכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתקן:

ב יגשים מענות, דהיינו שכלם עונות פאחת, אבל לא מקוננות, דהיינו שאחת מדברת וכלן עונות אחריה, ולא מטפחות, דהיינו להפנות פה על פה. נקבר המת, אף לא מענות:

ג יכל לי יום לפני המועד אסור להספיד על המת שמת לו לפני לי יום קדם המועד. ואפלו אם יש לו הספד בלא זה, כגון שמת לו מת בתוך לי שמתר לספדו, אפלו מת ערב הרגל אסור להספיד עמו על המת שמת לפני לי יום קדם המועד:

ד מי שבא לו שמועה בתוך לי יום קדם הרגל ינראה לי שמתר לספדו, ואף על פי שהיא רחוקה:

ה ינראה לי שמה שאנו נוהגים בתשלום השנה לספד המת ולהזכיר נשמתו אינו בכלל זה ומותר לעשותו בתוך לי לרגל:

א"ת באר הגולה

ה שם ורמב"ם בפרק ח' מהלכות י"ט ממסקנת הגמרא שם ו ברייתא שם ז הסמכת הפוסקים [סימן תקמ"ה] א משנה מועד קטן י"ח ב בבית יוסף דקא מלשנא דהרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב וכן כתב בתרומת הדשן והרוקח ג משנה שם ורכבי יהודה ד ברייתא שם י"ט וכו' יוסי ה תוספתא פתובה הרי"ף והרא"ש שם ופרש הרמב"ם בפרק ו הטעם דאין אדם נזהר בתקונו ונמצאו כמעשה הדין והרשב"א כתב דשמה לא יזכר ויאבד ממנו ו משנה שם ז פ"ר הרי"ף והרא"ש והרמב"ם מהירושלמי ח בית יוסף מהא דהתירו סתם ט משנה שם י כפרוש רש"י שם כ מרדכי בשם הרי"ף ל טור בשם ריב"א מ תשובת הרא"ש פ"ל כ"ג נ טור בשם אביו הרא"ש ס הגהות סמ"ק מהא דמלתא חדתי שאני תמורה י"ד ע ברייתא שם במועד קטן י"ד פ מרדכי שם בפרק ב בשם אבי העזרי מירושלמי [סימן תקמ"ז] א משנה מועד קטן ח' ב מימרא דשמואל י"ח ג הריב"ש בתשובה ד שם במשנה ח' ה ברייתא שם דעקר שמחה ונשואין ביום ראשון הוא ו הרשב"א בתשובה ז התוספות שם ח משנה שם ט ברייתא שם ט' י הרמב"ם בפרק ז' דסבירא לה דתנא קמא לא פליג ארבי יהודה כ שם ושם בברייתא [סימן תקמ"ז] א משנה מועד קטן כ"ז ב נמוקי יוסף ג משנה שם כ"ט ד משנה שם ח' ואפלו בחנם כשמואל שם טור בשם הראב"ד והרא"ש והרמב"ם בפרק ז' ה כפרוש הראב"ד ו בית יוסף מהירושלמי ז שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות חול המועד, סימן תקמז - דין מי שמת לו מת בחול המועד

י אין קורעין על המת בחול המועד אלא לקרוביו ששה חייבים להתאבל עליו, וכן על חכם או על אדם פשוט או אם עמד שם בשעת יציאת נשמה, ועל קרוב שחייב להתאבל עליו ועל חכם קורע אפילו אינו בפניו, אלא שבאה לו שמועה במועד אם הוא בתוך ל' יום, ועל אדם פשוט אינו קורע אלא אם בן ידע בין מיתה לקבורה: הגה ויש חולקים. ונהגו בני אשכנז שלא לקרע במועד כי אם על אביו ואמו, ועל שאר המתים קורעים לאחר המועד (מהרי"ל ותרומת הדשן סימן רפ"ח), ובמקום שאין מנהג יש לקרע על כלם:

ז אין חולצין כתף אלא קרוביו של מת הממחבים להתאבל עליו, או על חכם:

ח ימכרין בחול המועד, והוא שלא יכרו בקרבה אלא קרוביו של מת. ולא יכרו האבל בתוך ביתו אלא על מטות זקופות, לפי שאין כפית המטה ברגל כלל:

ט על החכם מכרין הכל בחול המועד בתוך הרחבה כדרך שמכרין את האבלים, שהכל אכלים עליו:

י עושין כל צרכי המת בחול המועד. גוזזין שערו ומכבסים כסותו ועושין לו ארון פחצר שבו המת כדי שיהא נפר שהוא לצרף המת, ואם לא היו להם נסרים מבאיים קורות ונסרים מהם נסרים בצנעה בתוך הבית, וְאִם הָיָה אָדָם מִפְּרָסָם עוֹשִׂים אִפְלוּ בְשׂוּק, יֵאָכֵל אֵין פּוֹרְתִין עַץ מִן הַיַּעַר לְנֹסֵר מִמֶּנּוּ נְסָרִים לְאֵרוֹן, וְאֵין חוֹצְבִין אֲבָנִים לְבָנוֹת בְּהֵם קָבֵר. וּבִמְקוֹם שֶׁהַיְהוּדִים מַעֲט דָרִים בְּמָקוֹם אֶחָד וְהַכֹּל יוֹדְעִים כִּשְׁשֵׁשׁ מֵת בְּעִיר, הַכֹּל חָשׂוּב בְּמִפְּרָסָם:

יא אין חופרים פוכין בפירה וקברות בבנין בחל המועד להיות מוכנים למת שמימות, אכל מחנכין אותה, אשאם היה ארץ מקצרו או מאריכו או מרחיכו:

יב אין לתלש עשבים ועפר בחל המועד בבית הקברות כמו שנהגים לעשות בחל: (דין צדוק הדין במועד, עין ביו"ד דעה סימן ת"א סעיף ו):

סימן תקמח - דיגי אבילות בחל המועד. ובו כ' סעיפים:

א הקובר את מתו בתוך הרגל לא חל עליו אבילות ברגל, אלא לאחר הרגל מתחיל למנות ז' ונהגו בהם אבילות ומונה ל' מיום הקבורה ונהגו בשאר הלכות ככל גזרת שלשים:

ב במקומות שעושין שני ימים טובים במונה השבועה מיום טוב שני האחרון אף על פי שאינו נוהג בו אבילות, הואיל ומדבריהם הוא, עולה לו מן המנין, ומונה מאחריו ששה ימים בלבד: הגה אם יום שני של ראש השנה עולה למנין ז', עין ביו"ד דעה סימן שצ"ח ס"ג בהנהות:

ג י הקובר את מתו ביום טוב שני של גליות שהוא יום טוב האחרון או ביום טוב שני של עצרת, נוהג בו אבילות אם היה אותו היום יום מיתה וקבורה, והואיל יום טוב שני מדבריהם ואבילות יום ראשון של תורה, ידחה עשה של דבריהם מפני עשה של תורה, אכל אם קברו ביום טוב ב' של ראש השנה אינו נוהג בו אבילות, ששניהם ביום ארץ: הגה ויש חולקים דסבירא להו דאין נוהג אבילות בשום יום טוב שני, וכן מנהג פשוט ואין לשנות (בבנו תם והרא"ש):

ד זה שאמרנו שהקובר מתו ברגל לא חלה עליו אבילות, הני מלי דברים של פרהסיא, יאכל דברים שבצנעה נוהג

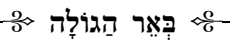
(מיהו, מתר לישן עם אשתו בחדרו ואין צריך שמירה):

ה י אף על פי שאין אבילות נוהג במועד אנינות נוהג בו, שאם מת לו מת בחל המועד אסור בדברים שאונן אסור בהם. ואם מת ביום טוב ואינו רוצה לקברו בו ביום, אין עליו דין אנינות, אלא אם כן צריף להחשיף על התחום להכין לו צרכי קבורה, אז חל עליו דין אנינות משעה שמתחשיף. אכל אם מת ביום טוב שני והוא רוצה לקברו בו ביום, או ביום טוב ראשון ורוצה לקברו על ידי אינו יהודי, חל עליו אנינות:

ו י אף על פי שאין אבילות ברגל, אם מת לו מת ברגל מתעסקים בו ברגל לנחמו, ולאחר הרגל פשיכולו שבועה למיתת המת, אף על פי שעדין לא פלה האבילות, מלאכתו נעשית על ידי אחרים, בכתיבה, ועבדיו עושים לו בצנעה בתוך ביתו, ואין צריף לנחמו אחר הרגל מנין הימים שנחמוהו ברגל:

ז ימת לו מת קדם הרגל ונהג אבילות לאפלו שעשה אחת לפני הרגל, בטלה ממנו גזרת שבועה, וימי הרגל עולים למנין ל', הרי ז' לפני הרגל והרגל, ומשלים עליהם עד ל'. ודוקא שנהג אבילות באותה שעשה, אכל אם שנג או הזיד ולא נהג אבילות, או שהיה סמוף לחשכה ולא היה יכול לנהג, אין הרגל מבטל האבילות ודינו כדין קובר מתו ברגל:

ח יאם נהג שבועה ופגע בו הרגל, מבטל ממנו גזרת ל', אפלו חל יום שבועה בערב הרגל מתר לספר ולכבס בערב הרגל: הגה והוא הדין הרחיצה לדין ונהגין אסור רחיצה כל ל'. ומת רחץ סמוף לערב ואין צריף להמתין עד הלילה

ח משנה שם כ"ד ט הרא"ש שם בשם הראב"ד מירושלמי י ברייתא שם כ"ה כ הרא"ש בשם הראב"ד מהא דאב"י בעבדא דרב ספרא ל שם במשנה כ"ד מ צינתינו לעיל נ שם במשנה ס ברייתא שם כ"ה ע ברייתא שם ח' פ משנה שם צ שם בברייתא וכו' שמעון בן גמליאל ק ירושלמי פתובהו הרי"ף והרא"ש שם ר ירושלמי ש תוספות שם והטור ושאר פוסקים ת משנה ויגמרא שם א בדמפרש רב יהודה שם ב הנהות מימוני בפרק ח מהלכות יום טוב בשם הר"מ (פימן תקמח) א טור בשם בעל הלכות גדולות והרי"ף והרא"ש בפרק ג דמועד קטן ב לשון רמב"ם בפרק י מהלכות אבילות ג שם בנדע בה"ג והרי"ף ד הרשב"א בתשובה לדעת הגאונים ה הרמב"ם שם ו תוספות והרא"ש בריש פתבות והרמב"ם בספר תורת האדם ז הרא"ש אביריתא דמי שמתו משל לפניו וכו' מועד קטן כ"ג ח ברייתא שם י"ט ט ר"י י כפרוש רש"י שם כ משנה שם י"ט ל פחכמים בברייתא שם כ' מ רא"ש שם בשם הראב"ד מדקתני קים כפית המטה נ שם במשנה ס שם בגמרא וכאבא שאול

(הגהות מימוני ומרדכי והגהות אש"ר). ואין צריך לומר אם חל יום ח' להיות בשבת ערב הרגל שמתור לספר בערב שבת, וואם לא גלח בערב הרגל מתור לגלח אחר הרגל, שהרי כבר נתבטל ממנו גזרת שלשים, אבל בתוך הרגל לא יגלח, כיון שהיה אפשר לו לגלח קדם הרגל. וואם חל יום שבעה שלו בשבת ערב הרגל, מתור לגלח בחל המועד, כיון שלא היה אפשר לו לגלח קדם:

ט והא דרגל מבטל גזרת שלשים, בשאר מתים. אבל באביו ואמו שאסור לספר עד שיגיעו בו חביו, אפלו פגע בו הרגל לאחר ל' יום אינו מבטל:

י וואם חל א' מימי האבלות חוץ מהשביעי בערב הרגל, מתור לכבס, ולא ילכסנו עד הלילה. וטוב לזהר מלכבס עד אחר הצות, כדי שיהא נפר שמפני הרגל הוא מכבס. יאכל לרחוץ אסור עד הלילה. ויש מתירין לרחוץ אחר תפלת המנחה סמוך לחשכה: הגה ולידין דנהגים אסור רחיצה כל ל', אסור לרחוץ, דהא הרגל לא בטל ממנו רק גזרת שבעה, והוא הדין לענין כבוס במקום דנהגין אסור כבוס כל ל':

יא הראש השנה ויום הכפורים חשיבי כרגלים לבטל האבלות:

יב נהג שעה אחת לפני הפסח, אותה שעה חשובה בשבעה, וח' ימי הפסח הרי חמשה עשר, ומשלים עליהם (עוד) ט"ו:

יג השעה אחת לפני עצרת חשובה כזו, ועצרת, כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל ז' חשוב כזו, הרי י"ד, ומשלים עליהם (עוד) י"ו, ויום ב' של עצרת עולה למנין הי"ו:

יד השעה אחת לפני ראש השנה בטלה ממנו גזרת שבעה מפני ראש השנה, וגזרת שלשים מבטל ממנו יום הכפורים, ומגלח בערב יום הכפורים, והוא הדין לקובר מתו בשלשה לתשרי שמגלח בערב יום הכפורים:

טו השעה אחת לפני יום הכפורים בטלה ממנו גזרת שבעה מפני יום הכפורים,

וגזרת שלשים מבטל ממנו החג, ומגלח בערב החג:

טז ישעה אחת לפני החג והחג הרי י"ד, ושמיני עצרת שבעה הרי כ"א יום, ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב, ומשלים עליהם ח':

יז ישמע שמועה קרובה בשבת או ברגל ולמוצאי שבת ורגל נעשית רחוקה, דינו כדין שמע שמועה רחוקה אחר השבת והרגל, אלא שבשבת וברגל נוהג דברים שבצנעה:

יח ישמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל, אינו נוהג בהם אפלו דברים שבצנעה אלא למוצאי שבת או הרגל נוהג שעה אחת ודיו:

יט ישמע שמועה קרובה בשבת, שבת עולה ליום אחד, ולמחר קורע, והוי לה יום ששי שביעי לאבלות:

כ אם עשרה ימים אחר החג שמע שמת לו מת בערב החג, אף על פי שאם נמנה שעה אחת לפני החג שבעה, ושבעת ימי החג ויום שמיני עצרת כ"א ועשרה ימים אחרים הרי ל"א, אין לזה דין שמועה רחוקה, אלא דין שמועה קרובה, שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבלות קדם לו כלל, וכל שפן למי שלא היה יודע שמת לו מת:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

סימן תקמ"ט - להתענות ד' צומות. ובו ב' סעיפים:

א חובבים להתענות בתשעה באב ובי"ז בתמוז ובג' בתשרי ובי' בטבת, מפני דברים הרעים שארעו בהם:

ב יאף על גב דכתיב בקרא בחדש הרביעי בתשעה לחדש הבקעה העיר, אין מתעניין בט' בו אלא בי"ז, מפני שאף על פי שבראשונה הבקעה בט' בו, כיון שבשניה הבקעה בי"ז בו, תקנו להתענות בי"ז בו, משום דחרבן בית שני חמיר לן:

סימן תקנ" - הברדל שיש בין ט' באב ליתר צומות. ובו ד' סעיפים:

א הכל חובבים להתענות ארבע צומות הללו ואסור לפרץ גדר: הגה מיהו, עברות ומיניקות שמצטערות הרבה אין להתענות (הגהות מימוני והמגיד פרק ה), ואפלו אינן מצטערות אינן מחיבות להתענות, אלא שנהגו להחמיר. ונדקא בג' צומות, אבל בט' באב מחיבות להשלים (כדלקמן סימן תקנ"ד סעיף ה):

ב צומות הללו חוץ מט' באב מתרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום:

ג יכל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת נדחין לאחר השבת: הגה ואם חלו בערב שבת, קורים בשחרית ומנחה ויחל (בית יוסף), ואם יש חפה ביום התענית בערב שבת, נוהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל, ואחר כך עושין החפה (ועין לעיל סימן רמ"ט סעיף ד' אם משלימין התענית):

ד בשבת קדם לצום מכריז שליח צבור הצום, חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים, וסימנך, אכ"ף עליו פיהו, (ומנהג האשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם):

סימן תקנ"א - דיני שבוע שחל ט' באב להיות בתוכה. ובו י"ח סעיפים:

א משנכנס אב ממעטין בשמחה. ובר ישראל דאית לה דינא בהדי פותי, לשותמיט מנה, דריע מזלה: הגה מילה שהיא מראש חדש עד ט' באב, נוהגין שהמוהל יבעל ברית ואבי הבן לובשין בגדי שבת (מנהגים), אבל בלאו הכי אסור. אפלו בשבת של חזון אין מחליפין ללבש בגדי שבת, כי אם הפנת לך (מרדכי הלכות ט' באב והגהות אש"ר פרק ב דתענית ואגדה ורוקח). אבל פורשין פרקת של שבת, אם לא שארע ט' באב בשבת ונדחה, שאז אין פורשין פרקת של שבת. ומי שיש לו נשואין בשבת נחמו, מתור ללבש בגדי שבת בשבת של חזון (מהרי"ל):

א - באר הגולה

ע שם בכריתא וקאבא שאול פ שם בריתא וגמרא קאבא שאול צ הרא"ש שם בריתא דעל כל המתים כו' שם ק הרא"ש שם בשם הראב"ד ר מימרא דרב הונא שם י"ט ש הגהות מימוני בשם רב"ה ור"י הלוי ת משנה שם וכו' שמעון בן גמליאל א מימרא דרב ענני בר ששון שם כ"ד ב שם וכדאמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא ג שם מימרא דרב פפא ד רמב"ן וכן כתב השו"ה שם ו מימרא דרבינא שם ז מימרא דרבי יוסי בר אבין שם ח הרא"ש שם בשם רמב"ן דכיון דאפתי שמועה קרובה היא הוי קבוצר את מתו ברגל ט גס זה מדברי הרא"ש בשם הרמב"ן י טור בשם סמ"ק כ רבנו ירמיה בנתיב כ"ח בשם בעל המאור וכן כתב הרמב"ן בספר תורת האדם [סימן תקמ"א א בריתא ראש השנה י"ח ב תוספות שם והרמב"ן בספר תורת האדם [סימן תקנ"א א רמב"ן בספר תורת האדם טור ושאר פוסקים ב תוספות בסוף פרק בתרא דתענית ושאר פוסקים ג משנה מגלה ה' וכפוש רש"י שם וכן פתב רמב"ם בפרק ה מהלכות תענית ד אבודרהם [סימן תקנ"א א משנה תענית כ"ו ב מימרא דרב פפא שם כ"ט

ב ימראש חדש עד התענית ממעטים במשא ובמתן ובבנין של שמחה, בגון בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, בגון אכורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו, או ימיני הדס ומיני אהלים. ואם היה פתלו נוטה לפל, אף על פי שהוא של שמחה מתר לבנות, (ולצדף מצוה הכל שרי) ר"ן סוף פרק קמא דתענית. ויאיני נושאים נשים ואין עושין סעדת ארוסין, אבל לארס בלא סעדה מתר, ואפלו בט' באב עצמו מתר לארס, שלא יקדמנו אחר: הגה ונוהגין להחמיר שאין נושאים מי"ז בתמוז ואילף עד אחר ט' באב (מנהגים):

ג יכבוע שחל בו ט' באב אסורים לספור ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבוש עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפלו אין לו אלא חלוק אחד, אסור, וכן המכבסים מקדם בין ללבוש בין להציע בהם המטה, ואפלו מטפחות הידים והשלחן, אסור. וכבוס שלנו מתר, אבל גהוץ (פרוש), מעבירין על הבגדים אכן חלק להחליקו, ערוף) שלנו אסור. וכלי פשתן אין בהם משום גהוץ והרי הם ככבוס שלנו ומת. ינהיג מלי לנהוץ ולהניח עד אחר ט' באב, אבל אסור ללבוש בשבוע זה. ונהגו לאסור אפלו כלי פשתן ואפלו בכבוס שלנו, בין ללבוש בין לכבס ולהניח. ויאיני להקל בדבר מיון שנהגו, וכל שפן דאפשר דמדינא נמי אסור, שיהי יש מי שפתב דכבוס שלנו קרי (גהוץ) לשל בניי בבל, שאין מתלבנים יפה לפי שמיימהם הם עכורים, שאינו ארץ הרים וגבעות פארץ ישראל, וכבוס של שאר ארצות אפשר שהוא ככבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד ייש מי שפרש דגהוץ הינו מים ואפר או נתר וברית, וכבוס הינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד, ונמצא שכל כבוס של זמן הזה הוי גהוץ ואסור מדינא אפלו בכלי פשתן ללבוש מיהא: הגה

ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ראש חדש עד אחר התענית, אם לא לצדף מצוה, כגון אשה הלוכשת לבנים מתרת לכבס וללבוש לבנים ולהציע תחמיה (רוקח ואור רוצי), אבל בט' באב עצמו לא תלבש לבנים רק לוכשת חלוק בדוק ויפה (הגהת שצרי הורא) וכן לכבוד שבת לוכשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור לתן פלים לכובסת אינה יהודית לכבס מראש חדש ואילף, אבל קדם ראש חדש מתר לתת אף על פי שכובסת אחר ראש חדש (תוספות פרק ב דתענית ומהרי"ל):

ד ילאחר התענית מתר לספור ולכבס מיד. ואם חל ט' באב ביום ראשון או בשבת ונדחה לאחר השבת, מתר בשתי השבתות, בין שקדם התענית בין שאחריו. ויש מי שאומר שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו חוץ מיום ה' ויום ו': הגה ונוהגין להחמיר מתחלת ראש חדש לענין כבוס, אבל תספרת נוהגים להחמיר מי"ז בתמוז (מנהגים):

ה יאסור לעבריות לכבס בגדי העובד כוכבים בשבוע זה:

ו יכלים חדשים, בין לבנים בין צבועים, בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבת זה, (ואנו מחמירין מראש חדש ואילף):

ז ייש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנעלים חדשים בשבת זה, ויש להחמיר בזה מראש חדש: הגה והוא הדין דאסור לקנותו, וכן אפן ישראל אסור לעשותו לאחרים, בין בשכר בין בחנם (תרומת הדשן ובית יוסף). ונהגו להקל בזה אבל אם ידוע ומפרסם שהמלאכה של אינו יהודי שרי (תרומת הדשן). וכן נהגו לתת לאמנים אינם יהודים לתקן פלים חדשים תוף זמן זה כדי שיהיו מוכנים לאחר התענית, ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר, דלא צדיף משאר משא ומתן דממעטינן:

ח ינשי דנהיגי דלא למשתי (פרוש), לסדר ולצדף החויטין שהולכין לארכו של בגד, והוא מלשון או בשתי או בערב) עמרא מדעילי אב, מנהגא (ונוהגין שלא לקדש

החדש עד אחר תשעה באב) (מהרי"ל ודעת עצמו):

ט ייש נוהגים שלא לאכל בשר ויש לא לשותות יין בשבת זו (ומתיר בחמץ של יין) (אגדה ומהרי"ל). ויש שמוסיפין מראש חדש עד התענית. ויש שמוסיפין מי"ז בתמוז: הגה ומצניעים מראש חדש ואילף הספין של שחיטה, (ובנו ירחם נתיב י"ח חלק ג והגהות מימוני), שאין שוחטים פי אם לצדף מצוה, כגון לחולה או שבת או מילה וכיוצא בו:

י ייש מי שאומר, שהנוהגים שלא לאכל בשר בימים הנזכרים, מתרים בתכשיל שנתבשל בו בשר, ויאסורים בבשר עוף ובשר מלוח ויין תוסס. ומתיר לשותות יין הבדלה ובכרת המזון: הגה ונוהגין להחמיר שלא לשותות יין בכרת המזון ולא בהבדלה (תשובת מהרי"ל סימן ק"ו) אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק מתר בעצמו לשותות הבדלה. ובסעדת מצוה כגון מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעדת ארוסין, אוכלים בשר ושותין יין כל השכיבים לסעדה, אבל יש לצמצם שלא להוסיף, ובשבוע שחל ט"ב בתוכה אין לאכל בשר ולשותות יין רק מנזן מצמצם, וזה אפלו בערב תשעה באב שרי (מנהגים ומהרי"ל), ובלבד שלא יהיה בסעדה שמפסיק בה ד"ע):

יא יכל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו אסור, פורץ גדר הוא וינשכנו נחש (ומתיר לשותות כל שכר, אפלו של דבש שקורים (מע"ד):

יב יתספרת שבוע זה, אחד ראשו ואחד כל שער שבו, אסור:

יג יבזקן, כל שמעכב את האכילה מתר:

יד יאסור לגדולים לספור לקטנים ולכבס פסותם בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה: הגה מיהו, בגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי שמוציאים בהם רעי ומשתנין בהם, הני ודאי משרא שרי ואפלו בגדי שאר קטנים נוהגים להקל (בית יוסף):

באר הגולה

ג ברייתא ובגמרא יבמות מ"ג וכפרוש הרמב"ן בספר תורת האדם וכן העתיק השור ד ברייתא וגמרא ה רמב"ם פרק ג דתענית ו שם בגמרא ז שם ברמב"ם ח שור בשם הירושלמי כתובה הרי"ף ורא"ש שם בתענית ט שם ביבמות י שור בשם רבנו נסים כ משנה תענית כ"ג וכאוקימתא דרב ששת שם וברייתא ל רמב"ן בספר תרומת הדשן ושאר פוסקים מהא דרב ששת דבטלו קצרי דבי רב מ ברייתא שם וכפרוש רש"י נ מהא דר' יוחנן ס שור בשם אבי העזרי ע בית יוסף פ הר' יהודה בר ראוון צ נמוקי יוסף ק משנה תענית כ"ט וכו' מאיר וכו' שמעון בן גמליאל ותרויהו לקלא כרבא שם ר וירושלמי כתובה הרא"ש והר"ן ש שור בשם סמ"ג וסמ"ק ת תרומת הדשן ובית יוסף מהירושלמי א שור בשם הרמב"ם ב שם בשם רבנו שמואל בן נטרונאי והגהות מימוני בשם הרוקח ג שור לדעתו ד שם בשם הירושלמי פרק ד' דפסחים ושם נתן טעם שבו פסקה אכן השתיה והטעם פי השתות והרטון ה שור משום דאיכא נוסחאי דגרסי בירושלמי בן וכן כתב הרמב"ם בפרק ח ו שם ובשם הרמב"ן ז שם וכתב הקל בו בשם הרב ר' אשר מפני שבו בשל התמיד וגם נסוף היין ח כל בו ט מרדכי שם י מ"כ תשובה אשכנזית כ הרשב"א בתשובה ל שור בשם הרמב"ן מ שם נ בהלכות שמחות

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ט ככל זה בסעדה המפסקת שאין דעתו לאכל עוד אחריה סעדת קבע וכשהוא אחר חצות, אבל אם היה קדם חצות, או אחר חצות ודעתו לאכל אחריה סעדת קבע, אין צריך לזהר בדברים הללו: הגה ומנהג בכל גלילות אשכנז לאכל סעדה קבועה קדם מנחה, ואחר כך מתפללין מנחה ואוכלים סעדה מפסקת (מהרי"ל). ונהגין להרבות קצת בסעדה ראשונה כדי שלא יזיק להם התענית, הואיל ופוסקים מבעוד יום כמו ביום פפור, ויש קצת ראייה לזה ממדרש איכה רבתי. מיהו מי שיוכל לסגף עצמו יודע בעצמו שאין התענית מזיק לו ומחמיר על עצמו, נקרא קדוש, כן נראה לי:

י לאם חל תשעה באב באחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת, אוכל בשר ושונה יין בסעדה המפסקת ומעלה על שלחנו אפלו בסעדת שלמה בעת מלכותו. (מיהו, צריך להפסיק מבעוד יום), (סמ"ק):

יא מי שקבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות השנה וארע ערב תשעה באב להיות בשני, ישאל על נדרו, או לנה תעניתו ופורע: הגה והגאונים כתבו דמתענה עד אחר תפלת מנחה ואוכל סעדה המפסקת קדם ביאת השמש (הגהות אשרי ומרדכי והרומת הדשן סימן ע"ה) וכן נהגין והוא הדין מי שמתענה תענית חלוס (מהרי"ל):

יב אין אומרים תחנה ערב תשעה באב במנחה משום דאקרי מועד. ואם הוא שבת אין אומרים צדקתך (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תקנג - דין סעדה המפסקת. ובו ב' סעיפים:

א "אף על פי שאכל סעדה המפסקת מתר לחזור ולאכל, אלא אם כן קבל עליו בפרוש שלא לאכל עוד היום: הגה וקבלה

לשתה יין ולא יאכל שני תבשילין: הגה ואף משקים אחרים כמעט בשתינתן ממה שרגיל לשתות (טור ובית יוסף בשם תוספות ורוקח). וכן לא יאכל אחר סעדתו צנון ומליח, דברים שנוהג בהם בשאר פעמים, כדי שיתנהג בפרישות (מרדכי):

ב יאפלו בשר מלוח שעברו עליו יותר משני ימים ולילה אחת ובשר עופות ודגים ויין מגתו, דחינו שאין לו יותר משלשה ימים, נהגו לאסור:

ג יאפלו בשל מין אחד בשתי קדרות מקרי שני תבשילין וכן יש לתחמיר ולזהר משני מינים בקדרה אחת, אלא אם כן הוא דבר שדרכו בכך כל השנה כגון אפונין (מיני זרעונין ובלע"ז ציצר"י) שנותנים עליהם בצלים וביצים. ותבשיל הנעשה מדבר שאנכל כמות שהוא חי מקרי תבשיל לענין זה: הגה ואין חלוק בין צלי למבשל לענין זה (מרדכי הל' ט' באב):

ד ימתר לאכל פרות כשהם חיים אפלו כמה מינים:

ה ונהגים לאכל עדשים עם ביצים מבשלים בתוכם שהם מאכל אבלים: הגה ויש נוהגים לאכל ביצים קשים שהוא גם כן מאכל אבלים (הגמ"י פ"ה):

ו מי שאפשר לו לא יאכל בסעדה המפסקת אלא פת חרבה במלח וקיתוץ של מים: הגה ויש מחמירים לטבל אחר אכילתו פת באפר ולאכלו על שם ויגרוס בחצץ וגו':

ז טנהגו לישוב על גבי קרקע בסעדה המפסקת (ואין צריך לחלץ מנעליו) (הגהות מימוני ורמב"ם פ"ז ובית יוסף):

ח יש לזהר שלא ישבו שלשה לאכל בסעדה המפסקת כדי שלא יתחבבו בזמון, אלא כל אחד ישב לבדו ויברך לעצמו:

המשך הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דין שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה

טו מי שתכפוהו אבלות של מת ושל שבת זו והכביד שערו, מקל בתער אבל לא במספרים, ומכבס פסותו במים אבל לא בנתר ובחול:

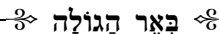
טז ע"ש נוהגים שלא לרחץ מראש חדש, פ"וש שאין נמנעין אלא בשבת זו. פ"וש מתענים מי"ז בתמוז עד ט' באב: הגה ולצורך מצוה שרי, ולכן נדה ורחצת וטובלת (מהרי"ל). ואפלו אם טובלת ליל י' מתר לה לרחץ בערב ט' באב אם אי אפשר לה לרחץ ליל י' (אגדה). ונראה שהוא הדין אשה הלוכשת לבנים יכולה לרחץ מעט בדרך אשה בשאר שנה, הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. ונהגין שלא לרחץ אפלו בצונן מראש חדש ואילף (תרומת הדשן סימן ק"ו) ואפלו בערב שבת של חזון אסור לרחץ כי אם ראשו ופניו וידי ורגליו, בצונן (מהרי"ל ותשובת מהרי"ל סימן ט"ו ובית יוסף). ויש מקלים בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת:

יז טוב לזהר מלומר שהחנינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה. (וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב מתר לברך ולאכלו בין המצרים), (בנזמין זאב סימן קס"ג ותשובת מהרי"ל):

יח שצריך לזהר מי"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילף יחידי מד' שעות עד ט' שעות, (משום שבהם קטב מרירי שולט), ולא יפו התלמידים בימים ההם:

סימן תקנג - דין ערב תשעה באב. ובו י"ב סעיפים:

א "ערב תשעה באב לא יאכל אדם בסעדה המפסקת שאוכלה אחר חצות בשר ולא

ס ברייתא מועד קטן י"ז וכאוקימתא דרב חסדא ע טור בשם אבי העזרי פ מרדכי שם צ טור מיום שהבקעה העיר ויש אומרים כנגד ג' שבועים שהתענה דניאל ק תשובה אשכנזית בשם ספר חסידים ר בית יוסף לדעתו ש הגהות מימוני החדשות והרוקח בסימן ש"ט ממדרש איכה רבתי ומדרש תהלים מזמור נ"ח [סימן תקנב] א משנה תענית כ"ז וכתנא קמא ב טור והגהות אשרי בסוף תענית בשם אור זרוע ג שם בשם הרי"ץ גיאור ד שם בשם הרמב"ן ה שם בשם אביו הרא"ש ו שם ז ב"י ח טור מהא דרבי יהודה בר אלעאי תענית ל' ט שם בשם אבי העזרי י שם בשם אביו הרא"ש והגהות מימוני כ מיקרא דרב יהודה שם ל' ותרויהו לקלא ל ברייתא שם כ"ט וכן כתב הטור בשם אביו הרא"ש מ תרומת הדשן סימן ער"ה בשם תשובת הרא"ש נ הגהות מימוני [סימן תקנג] א טור בשם התוספות ואביו הרא"ש וכן

בלב אינה קבלה, אלא צריך להוציא בשפתיו (בית יוסף בשם התוספות):

ב בתשעה באב לילו כמו לכל דבר, ואין אוכלים אלא מבעוד יום, ובין השמשות

שלו אסור כיום כפור. הגה ומת' ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל עד בין השמשות.

מיהו, בחל נוהגין לחלץ מנעלים קדם שיאמר ברכו, ואם הוא שבת חולצים לאחר ברכו, מלבד שליח צבור שחולץ קדם ברכו

(הגהות מימוני) רק אומר תחלה המבדיל וכו', (מנהגים בשם מהרא"ק). ונהגו שלא

ללמד בערב ט' באב מחצות ואילף כי אם בדרךים המתרים בט' באב, ולכן אם חל

בשבת אין אומרים פרקי אבות (מהרי"ל ומנהגים) וכן לא יטיל ערב תשעה באב:

סימן תקנד - דברים האסורים בתשעה באב. וכו' כ"ה סעיפים:

א "תשעה באב אסור ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואסור לקרות בתורה נביאים וכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובגמרא, בהלכות ובאגדות, משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. בתינוקות של בית רבן בטלים בו.

אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבידמנה, ואם יש ביניהם פסוקי נחמה צריך לדלגם:

ב יומת' ללמד מדרש איכה ופרק אלו מגלחין, וכן ללמד פרוש איכה ופרוש איוב:

ג "יש מי שאוסר ללמד על ידי הרהור:

ד יומת' לקרות כל סדר היום ופרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל: הגה ומת' לחזר הפרשה בט' באב (מנהגים):

ה יעברות ומיניקות מתענות בט' באב בדרך שמתענות ומשלימות כיום כפור, "אבל בג' צומות אחרים פטורים מלהתענות, ונאף על פי כן ראוי שלא תאכלנה להתענג במאכל ובמשתה אלא כדי קיום תולד (ועין לעיל סימן תק"ג סעיף א):

ו חתה כל ל' יום וכן חולה שהוא צריך לאכל אין צריך אמד, אלא מאכילין אותו

מיד דבמקום חלי לא גזרו רבנן: הגה ומיהו, נוהגין להתענות כל זמן שאין להם צער גדול שהיה לחוש לסכנה, ותמקל לא הפסיד:

ז ירחיצה אסורה בט' באב, בין בחמין בין בצונן, אפלו להשיט אצבעו במים אסור:

ח לטבילה של מצוה בזמנה מתרת. "אבל בזמן הזה אין טבילה בזמנה, הלכך לא תטבל בו, יוכן נהגו:

ט אם היו ידיו מלכלכות בטיט ובצואה, מת' לרחץ להעביר הלכלוך, ולא יטל כל ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך: הגה ואם עשה צרכיו אם מת' לרחץ, דינו כמו ביום כפור. ועין לקמן סימן תרי"ג סעיף ג:

י נוטל אדם ידיו שחרית, וצריך לזהר שלא יטל ידיו אלא עד סוף קשרי אצבעותיו:

יא יולאחר שנגב ידיו ועדין לחות קצת, מעבירם על עיניו. "ואם היה לפלוף על גבי עיניו ודרכו לרחצם במים, רוחץ ומעבירו ואינו חושש דהנה לה בטיט וכצואה שרוחץ בדרך ואינו חושש:

יב "ההולך להקביל פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו או לצרכי מצוה, עובר במים עד צוארו ואינו חושש, וכן בחזרה מת':

יג "שהולך לשמר פרותיו, עובר במים עד צוארו ואינו חושש, אבל בחזרה אסור:

יד "הבא מן הדרך ורגליו בהות, מת' לרחץ במים: הגה ומת' לשרות מפה במים בערב ט' באב, ומוציאה מן המים והיא מתנבכת ומקנח בה פניו ידיו ורגליו, אפלו אינו עושה רק לתענוג שרי פיון שהיא נגובה (טור):

טו "סיכה אינה אסורה אלא של תענוג, אבל מי שיש לו חטטין בראשו סף בדרך ואינו חושש:

טז נעילת הסנדל, דוקא של עור, אבל של בגד או של עץ או של שעם (פרוש, קלפי עץ) וגמי מת', וישל עץ מחפה עור אסור:

יז יאכל ומנדה שמהלכים בדרך מתרים בנעילת הסנדל, וכשיגיעו לעיר יחלצו, וכן בט' באב: הגה וכן במקום שדרים בין האנים יהודים לא יחלץ כי אם ברחוב היהודים, וכן נהגו (טור) ונהגות מימוני ונהגות מרדכי ריש פרק קמא):

יח "יש מי שאומר שלא יישן בליל ט' באב עם אשתו במטה, ונכון הדבר, משום לף לף אמרינן לזוירא:

יט אם חל ט' באב בשבת מת' בכלל, אפלו בתשמיש המטה: ויש אוסרים תשמיש המטה וכן נוהגין (טור) בשם ר"י ואגור ומנהגים):

כ אין שאלת שלום לחברו בתשעה באב, והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום, משיבים להם בשפה רפה ובכבוד ראש:

כא "יש מי שאומר שלא ילף ויטיל בשוק, כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות והתול:

כב מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושין, במקום שנהגו שלא לעשות אין עושין, ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים, וכל הרוצה לעשות עצמו תלמיד חכם לענין זה, עושה, ואפלו במקום שנהגו שלא לעשות, מת' על ידי אינו יהודי אפלו בביתו. ופרקמטין להרויח ולהשתפר, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אסור, ובמקום שנהגו לעשות מת' אלא שממעט, שאפלו משונכנס אב ממצטין מלשא ולתן: הגה ולא נהגו באסור מלאכה כי אם עד חצות (מנהגים).

ונהגו להחמיר עד חצות בכל מלאכה שיש בה שהוי קצת אפלו מעשה הדייט, אבל דבר שאין בה שהוי, כגון הדלקת נרות או קשיחה וכדומה, מתרת. ולחלב הפרות, טוב לעשות על ידי אינו יהודי אם אפשר באינו יהודי:

כג לימלאכת דבר האבד מת', בדרך שאמרו בחלו של מועד:

כד מפל העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה:

כה יכל האוכל ושותה בתשעה באב אינו רואה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. וכל

❦ באר הגולה ❦

כתב הרי"ף לענין תענית צבור שפוסק מבעוד יום בפרק קמא דתענית ב רמב"ם בפרק ה' מהא דפסחים נ"ד (פרוש מפני הטרופ) [סימן תקנד] א ברייתא תענית ל' ב כר' יהודה שם ג הנהגות מימוני התדשות בשם הנל בו ד תשובת מהרי"ל ה אגור בשם מהרי"י מולין ו טור בשם הרמב"ן ז מימך א דבא פסחים נ"ד ח הרב המגיד פרק ה' מהלכות תענית מהא דהרשב"א בתשובה ט שם י טור בשם הרמב"ן בתורת האדם ושאר פוסקים כ מימך א דר' אלעזר פסחים נ"ד כ ברייתא תענית י"ג וכתנא קמא מ תוספות בשם ר"י ביצה י"ח נ מהרי"ק בסימן ל"ה ס ה"א"ש בסוף תענית ע ר"י בשם הסבמת הפוסקים פ טור בשם הירושלמי כפי גרסתו ופרושו צ שם בשם הרי"ף גאות וכן כתב הרמב"ן בתורת האדם ק ברייתא יומא ע"ז ר מהא דרב יוסף שם ש מהא דרבא שם ט טור בשם הירושלמי שם א ברייתא יומא שם ב ממשמעות הגמרא שם ע"ח וכן פסקו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בהלכות יום כפור ג טור יורה דעה סימן שפ"ב ד ירושלמי בפרק קמא דתענית וכתבנוהו הרי"ף והרא"ש ה הנהגות מרדכי דמועד קטן ו טור בשם אביו הרא"ש מלשון התוספתא ושכן כתב רמב"ן ז תוספות וירושלמי, וכן פסקו הפוסקים ח כל בו ט משנה פסחים נ"ד וכו' שמעון בן גמליאל תוספות י רוקח כ רשב"א בתשובה ל שם בתשובה מ ברייתא תענית ל' נ ברייתא שם ס ברייתא שם

האוכל בשר או שותה יין בסעדה המפסקת, עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם:

סימן תקנה - דיני תפלין וציצית בט' באב. ובו ב' סעיפים:

א "נוהגים שלא להניח תפלין בתשעה באב שחרית ולא טלית, אלא לובשים טלית קטן תחת בגדים בלא ברכה, ובמנחה מניחים ציצית ותפלין ומברכים עליהם:

ב יוש מי שנוהג לשכב בליל תשעה באב מטה על הארץ, ימשים אבן תחת ראשו: הגה ויש לאדם להצטער בענין משכבו בליל תשעה באב, שאם רגיל בכ' פרים לא ישכב פי אם באחד (תוספות סוף תענית). ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם, וזכר למה שנאמר ויקח מאבני המקום, שראה התרפן (מרדכי דמועד קטן). מיהו, עברות שאינן יכולין להצטער אינן חייבות בכל אלה (תוספות). ומעט אדם מכבודו והנאתו בתשעה באב בכל מה שאפשר:

סימן תקנו - תשעה באב שחרית ביום ראשון. ובו סעיף אחד:

א "ליל תשעה באב שחרית באחד בשבת, כשרואה הגר אומר בורא מאורי האש, ואין מברך על הבשמים, ובליל מוצאי תשעה באב מבדיל על הכוס ואינו מברך לא על הגר ולא על הבשמים:

סימן תקנו - לומר נחם ונגנו בתשעה באב. ובו סעיף אחד:

א "בתשעה באב אומר בבונה ירושלים נחם ה' אלהינו את אבלי ציון וכו', ונגנו בשומע תפלה. ואם לא אמר לא זה ולא זה אין מחזירין אותו: הגה והמנהג פשוט שאין אומרים נחם רק בתפלת מנחה של תשעה באב, לפי שאז הציטו במקדש אש ולכן מתפללים אז על הגמחה (רוקח ואבודרהם). מי שאכל בתשעה באב יאמר נחם בברכת המזון (מהרי"ל):

סימן תקנה - במוצאי תשעה באב אין

אובלין בשר. ובו סעיף אחד:

א "בט' באב לעת ערב הציטו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי, ומפני כך מנהג בשר שלא לאכל בשר ושלל לשמות יין בליל עשירי יום עשירי: הגה ויש מחמירין עד חצות היום ולא יותר (הגהות ממוני). אם חל תשעה באב בשבת ונדחה ליום א', מתר לאכל בשר ויין יום ב', אבל בלילה אסור מפני אבלות של יום (מהרי"ל):

סימן תקנו - מנהגי תשעה באב ודין מילה בתשעה באב. ובו י' סעיפים:

א "אם חל תשעה באב במוצאי שבת, אין אומרים צדקה בתשעה באב בשבת: הגה ומבדילין בלילה בתפלה כשאר מוצאי שבת (הגמ"ר הלכות ט' באב), ואם שכח מלהבדיל, עין לעיל סימן רצ"ד סעיף ג. ומתפללים בנחת ודרך בכי פאבלים. וכן עושים בקריאת איכה (הגהות ממוני), ובכל איכה מגביה קולו יותר (מהרי"ל), וכשמגיע החזן לפסוק השיבנו אומרים אותו הקהל בקול רם ואחר כך החזן וחוזר הקהל ואומרים השיבנו בקול רם, וכן החזן (הגהות ממוני):

ב "בליל ט' באב (מתפללים ערבית ואומרים איכה וקנינות), (הגהות ממוני ומהרי"ל), ואומר אחר קנינות ואיכה סדר קדשה, ומתחיל מואתה קדוש. וואם חל במוצאי שבת, אין אומרים ויהי נעם: הגה ולא למנצח בניגונות, ולא ויתן לך (פל ב). ומסירין הפרכת מלפני הארון, על שם בצע אמרתו (מנהגים):

ג "ליל תשעה באב ויומו יושבים בבית הכנסת לארץ עד תפלת המנחה. (ועכשיו נהגו לישוב על ספסליהם מיד אחר שיצאו מבית הכנסת שחרית, ומארכיין עם הקנינות עד מעט קדם חצות). "ואין מדליקין גרות בלילה, פי אם נר אחד לומר לאורו קנינות ואיכה:

ד "אין אומרים תחנון (ולא סליחות) (הגהות אשרי) בט' באב ואין נופלים על פניהם,

משום דמקרי מועד: הגה וקורין בתורה פי תוליד בנים, ומפסירין בירמיה אסף אסיפם. וכל הקדישים שאומרים אחר איכה עד שיוצאים למחר מבית הכנסת אין אומרים מתקבל. ואין אומרים אל ארץ אפים (טור ומנהגים). ולא למנצח (מנהגים). ולא פטום הקטרת (מרדכי). ואין צריך לשנות מקומו בתשעה באב:

ה "בשעת הקנינות אסור לספר דבר ולצאת חוץ, כדי שלא יפסיק לבו מן האבל, וכל שכן שלא לשיח עם העובד כוכבים. (ונוהגין לומר קצת נחמה אחר הקנינות לפסק בנחמה) (הגהות ממוני):

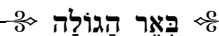
ו "אם יש אבל בעיר, הולך בלילה לבית הכנסת, וגם ביום עד שיגמרו הקנינות:

ז "אם יש תינוק למול מלין אותו אחר שגומרים הקנינות. ויש ממתינין למולו עד אחר חצות. ומברכים ברפת המילה בלא בשמים, (והמנהג כסבא ראשונה) וואם היולדת מצויה במקום המילה יברך על הכוס ותשתה ממנו היולדת, והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס. וואם אינה שם, יברך על הכוס ויטעים לתינוקות:

ח "בעל ברית לובש בגדים אחרים, אף לא לבנים ממש: הגה ואבי הבן והמוהל והסנדק בלם נקראים בעלי ברית (בית יוסף). ומתר ללבש בגדי שבת לאחר שגמרו הקנינות ובאין למול התינוק, אבל לא ללבשו לבנים (מהרי"ל):

ט "יט' באב שחרית להיות בשבת ונדחה ליום א', בעל ברית מתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ואינו משלים תעניתו, לפי שיום טוב שלו הוא:

י "נוהגים שלא לשחט ושלל להכין צרכי סעדה עד אחר חצות: הגה והולכים על הקברות מיד שהולכים מבית הכנסת (בית יוסף בשם תוספות). ואם ארע מת בט' באב אין אומרים צדוק הדין תשב"ץ):

סימן תקנה א טור ב פל בו בשם הר"ש מאבא ג הגהות מרדכי [סימן תקנו] א טור בשם בה"ג וישן הספים הרא"ש וכן פתב רב נטוראי וכן פתבו שאר פוסקים [סימן תקנו] א וירושלמי פתבוהו הר"ף והרא"ש בסוף מסכת תענית וכתבו דנהגו לאמרו בבונה ירושלים מהא דמשמה דרב במסכת עבודת גלולים ב מהא דתני רב אושעיא שבת כ"ד [סימן תקנה] א בריתא תענית כ"ט [סימן תקנו] א טור וכן פתב אשרי"י והגהות אשרי"י בסוף תענית והמרדכי בריש מועד קטן ב טור ג שם ובשם רב צמח זאון ורבנו נסים ושא"ר פוסקים ד הגהות בשם מה"ם וימנהג הצרפתים ה הרא"ש בסוף תענית ממרדכי איכה רבתי ו טור והמרדכי בריש מועד קטן והרוקח והגהות אשרי"י ז מסכת סופרים פרק י"ח וכן פתב הרמב"ן בספר תורת האדם והטור ח הרא"ש בסוף תענית בשם הר"מ ט טור י שם וכן פתב המרדכי לב' הדעות ושא"ר פוסקים כ הרשב"א בתשובה ל טור בשם התוספות, דלא חישינן דלמא אתי למסרף ולשתות אף בלא זה כיון שאינו דבר קבוע מ שם נ טור מעשה ברבי יעב"ץ מהא דתניא אמר ר' אליעזר בר צדוק תענית י"ב ס הרא"ש סוף תענית בשם הר"מ

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רשאי לשלזן למללן ללקטן ולתפרן כמין סלמות:

ה הנה הולך ובא לירושלים הולך ובא, תוף ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (והוא הדין בערי הנהגה ובמקדש):

הלכות תענית

סימן תקסב - דין קבלת התענית. ובו י"ג סעיפים:

א כל תענית שלא שקעה עליו חמה, דהינו שלא השלימו בעד צאת הכוכבים (דהינו שיצאו ג' כוכבים בינונים או שהלכנה זורחת בכח ותאיר על הארץ) (הנהגות אשרי פרק קמא תענית והנהגות מימוני פרק א) אינו תענית, ואם דעתו לאכל קדם לכן אינו מתפלל עגנו: הגה מיהו, נוהגין להתפלל עגנו אף על פי שאין משלימין עד צאת הכוכבים, וכן דעת מקצת רבנותא (תרומת הדשן סימן קנ"ו), ונראה לי דדוקא ביחיד דאומר עגנו בשומע תפלה, דבלאו הכי יכול להוסיף כמו שנתבאר לעיל סימן קי"ט, אבל ש"צ לא יאמר עגנו אלא אם כן משלימין, וכן נוהגין:

ב יוש אומרים שמי שרגיל להתענות עשרת ימי תשובה כיון שאין רגילות לקבלם בתפלה אין צריך להתענות עד צאת הכוכבים אלא עד שיצא מבית הכנסת: הגה והיחיד מתפלל עגנו (הנהגות אשרי ומדככי פרק קמא תענית) וכן חתן תפלה עגנו קדם שנוכנס לחפה ואז יוכל לשתות מכוס של ברכה (תרומת הדשן סי' קנ"ז) אבל מי שמתענה מ"ז בתמוז עד תשעה באב צריך להשלים אף על גב דאינו צריך קבלה, וכן מי שאינו מתענה כל עשרת ימי תשובה רק מתענה יום או יומים, בעי קבלה

ד וכן גזרו על עטרות חתנים שלא להניח כלל, וישל א יניח החתן בראשו שום כליל, שגאמר, הסר המצנפת והרים העטרה. וכן גזרו על עטרות הפלה אם היא של פסח, אבל של גדיל מתר לכלה. ודוקא לחתן וכלה, לאכל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

ה מאסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

סימן תקסא - דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בקרבן ובו ה' סעיפים:

א הרואה ערי יהודה בקרבן אומר ערי קדשך היא מדבר וקורע (ואינו חייב לקרע אלא כשמגיע סמוך להם כמו מן הצופים לירושלים) (בית יוסף):

ב הרואה ירושלים בקרבנה אומר, ציון היתה מדבר שממה וקורע, וכשרואה בית המקדש אומר, בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה להרבה, וקורע. ומהיכן חייב לקרע, מן הצופים, ואחר כך כשיראה המקדש קורע קרע אחר, ויכול קריעה טפח. ואם בא דרך המדבר שאז רואה המקדש תחלה, קורע על המקדש טפח, ואחר כך כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא:

ג אם קרע על אחת מערי הנהגה אינו חוזר וקורע כשיראה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה, אין צריך לקרע על שאר ערי יהודה:

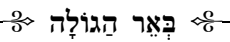
ד יכל הקרעים האלו ביחד ומעמד, וקורע כל פסותו שעליו עד שיגלה את לבו, ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, לאכל

המשך הלכות תשעה באב סימן תקס - לעשות זכר להרבן. ובו ה' סעיפים:

א משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונים לעולם בנין מסיד ומבנין כבנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשיר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד. ויהלוקת חצר מסדת ומבירת (פרוש, מצירת), הרי זו בחזקתה ואין מחיבים אותו לקלף בפתלים:

ב וכן התקינו שהעורף שלחן לעשות סעדה לאורחים, מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי הפסח והזהב, משירה מין ממיני התכשיט שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם. והכשהחתן נושא אשה, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפלין: הגה ויש מקומות שנהגו לשבר כוס בשעת חפה או לשום מפה שחרה או שאר דברי אבלות בראש החתן (כל בו). וכל אלה הדברים כדי לזכר את ירושלים, שגאמר אם אשפך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

ג וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, או בבית המשתה (טור). ואסור לשמעם מפני הרבן. ואפלו שיר בפה על היין אסורה, שגאמר בשיר לא ישתו יין. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקב"ה על היין: הגה וכן לצרף מצנה כגון בבית חתן וכלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג והנהגות מימוני):

סימן תקסא א ברייתא בביא פתרא ס' ב לשון הרמב"ם בסוף הלכות תענית מבריתא דאין מסדין וכו' ג שם בברייתא ד שם בברייתא ופרוש רמב"ם שם ה מימרא דר' יצחק שם ו משנה סוטה מ"ט ז מהא דמר עוקבא גטין ז' ח משנה סוטה מ"ט ט מהא דרבינא ומר בר רב אשי גטין ז' י משנה שם בסוטה כ דמפרש ר' יוחנן וברייתא שם ל רמב"ן בתורת האדם בשם רבנו תם מהא דגטין ז' מ מימרא דרבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי ברכות ל"א [סימן תקסא] א מימרא דר' אלעזר מועד קטן כ"ו ב ברייתא שם ג קדין מי שמת לו מת אחר מת ד הרמב"ם לפי פרושו שם בגמרא הא דפגע במקדש וכו' ה וכן דקדק ר"ש שם והרב המגיד בסוף הלכות תענית בשם הרמב"ן ו הרמב"ם שם מבריתא דאלו קרעים שאין מתאחים וכו' שם בגמרא מועד קטן כ"ו ז ברייתא שם ח ירושלמי בפרק ט דברכות והביאו הרא"ש פרק ב דמועד קטן וכן כתב הרמב"ם [סימן תקסב] א מימרא דרב חסדא תענית י"ב ב הרא"ש שם ג טור בשם אבי העזרי

והשלמה (תרומת הדשן ס"קמ"ז). ונראה לי
דוקא בסתם אכל אם התנה שלא להשלים
הרשות בקדו דלא עדיף משאר תענית:

ג יחיד שקבל עליו תענית סתם בערב שבת,
צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אם לא
שפרש בעת קבלת התענית עד שישלימו
הצבור תפלתם (ועי' לעיל סימן רמ"ט):

ד "תענית חלום צריך להתענות עד צאת
הכוכבים ואפלו בערב שבת (ועי' לעיל
סימן רמ"ט סעיף ד):

ה יכל תענית שלא קבלו עליו היחיד מבעוד
יום אינו תענית: הגה להתפלל עגנו, ולא
לעגן אם חיב תענית סתם ומתענה כף לא
יצא ד"י נדרו (מרדכי והגהות ממוני פרק א).
מיהו, יש אומרים דמתפלל עגנו (מרדכי בשם
ר"י). וכן נראה לי לנהוג בתענית יחיד. ולכלי
עלמא המתענה תענית חלום מתפלל עגנו
אף על פי שלא קבלו עליו מאתמול:

ו יאימתי מקבלו, בתפלת המנחה אומר
השומע תפלה או ט"א אחר שפי' תפלתו
קדם שיעקר רגליו, הריני בתענית יחיד
מחר. יהי רצון שתהא תפילתי ביום תענית
מקבלת. ואם לא הוציא בפיו, אם הרהר
בלבו שהוא מקבל תענית למחר יהי
קבלה, יהיה שיהרהר בן בשעת תפלת
המנחה: הגה וטוב יותר לקבלו אחר תפלה
מבשעת תפלה כדי שלא להפסיק תפלתו
(המגיד והגהות ממוני קל בו ובית יוסף):

ז לקבל עליו תענית בתפלת המנחה, אף
על פי שהוא אוכל ושותה בלילה, לא
הפסיד כלום, וכן אם קבל עליו
להתענות ג' או ד' ימים או יותר זה אחר
זה, להתענות בימים ויאכל בלילות, אף
על פי שהוא אוכל כל הלילה, לא
הפסיד כלום, דהוי קבלה לכלם אף על
פי שלא קבל כל אחד ואחד במנחה
שלפניו: הגה ואם קבל להתענות שני ימים
רצופין, מתר לאכל בלילה שבניהם, אם
לא פרש בקדיא אף על הלילה (מרדכי פרק
קמא ותענית), ואז מתפלל כל יום במנחה
עגנו, (פסקי מהרא"י סימן ק"ח):

ח אם קבל עליו בתפלת המנחה ג' או ד'
תעניות ולא רצופין זה אחר זה, כגון
שקבל עליו להתענות שני וחמישי ושני
וכיוצא בזה, י"ש מי שמסתפק אם סגי
בקבלה אחת לכלם או אם צריך קבלה
לכל אחד ואחד: הגה מיהו, נהגו העם
לקבלם בקבלה אחת וסגי בהכי, וכן דעת
מקצת רבנותא (מרדכי והגהות ממוני):

ט קבל עליו להתענות למחר והתענה,
ובלילה שלאחר התענית נמלך להתענות,
אף על פי שלן בתעניתו, שלא אכל
בלילה והתענה כל היום השני, אינו
תענית, מפני שלא קבלו עליו מבעוד
יום:

י "מתענה אדם תענית שעות, והוא שלא
יאכל כל היום. פ"יצד, (הרי"י) שהיה
טרוד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אכל
עד חצות או עד ט' שעות, ונמלך
להתענות בשעות שנשארו מן היום, הרי
זה מתענה אותם שעות ומתפלל בהם
עגנו, שהרי קבל עליו התענית קדם
שעות התענית. ויש אומרים שגם זה
תענית שעות וצריך שיקבלו עליו
מאתמול, והיכי משפחת לה, כגון שקבל
עליו מאתמול להתענות עד חצי היום
וכשהגיע לחצי היום נמלך וגמרו, או
שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום
ואילך ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי
היום ראשון, הרי זה תענית שעות:

יא אם קבל עליו תענית עד חצי היום ואכל
אחר כך, או שאכל עד חצי היום וקבל
עליו תענית משם ואילך, אינו נקרא
תענית להתפלל עגנו, שאכל נקרא תענית
לעגן שצריך להשלים נדרו:

יב תענית שגורים על הצבור, אין כל יחיד
צריך לקבלו בתפלת המנחה, אלא ש"צ
מכריז התענית ויהי הוא מקבל. ויש
אומרים דהני מלי בארץ ישראל שהיה
להם נשיא, לפי שגורתו קימת על כל
ישראל, אבל בחוץ לארץ צריכים כל
הצבור לקבל על עצמם פיהדיים שכל
אחד מקבל על עצמו:

יג י"ש מי שאומר שמי שנדר ואמר אם לא
אלף למקום פלוני אשב בתענית, מאחר
שמה שהתנה הוא דבר הרשות, הוי
אסמכתא (פרוש, שאדם סומך בדעתו שיוכל
לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נדר או
מתחייב בדבר מה). אכל אם אמר, אם לא
אעשה מצוה פלונית אשב בתענית, וכן
אם אמר, אם יצילני ה' מצרה, או, אם
יצליח דרכי, לא הוי אסמכתא:

סימן תקסג - דין מי שהרהר
בלבו להתענות. ובו סעיף א' אחד:

א "מי שהרהר בלבו שלא בשעת תפלת
המנחה להתענות למחר, לא הוי קבלה,
דלא עדיף מהוציא בפיו להתענות למחר,
דלא הוי קבלת תענית כיון שלא קבלו
בתפלת המנחה:

סימן תקסד - דין ל"ל שלפני
התענית. ובו סעיף א' אחד:

א "כל תענית שאוכלים בו בלילה, בין צבור
בין יחיד, הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה
עמוד השחר, והוא שלא ישן (שנת קבע)
(טור), אכל אם ישן (שנת קבע), אינו חוזר
ואוכל ולא שותה אלא אם בן התנה
לאכל או לשותות: הגה ויש אומרים
דבשתייה אין צריך תנאי, דמסתמא דעתו של
אדם לשתיה אחר השנה והוי כאלו התנה
(טור ומרדכי והגהות ממוני והגהות אשרי):

סימן תקסה - דין תפלת עגנו.
ובו ו' סעיפים:

א "יחיד אומר עגנו בשומע תפלה, בין יחיד
שקבל עליו תענית בפני יחיד המתפלל עם
הצבור בתענית צבור, וכן ש"צ שמסדר
תפלתו בלחש כיון דמי ובשומע תפלה:
הגה ואמרו קדם פי אפה שומע וכו', ולא
יחתם בעונה בעת צרה, אלא לשמיע לבכל
עת צרה וצוקה ימים פי אפה שומע תפלת
וכו' (בית יוסף בשם תוספות). ולא לשנה
ממטבע הברכה, אפלו לשמיענה יחיד יאמר:
עגנו בצום תעניתנו וכו' (רשב"א סימן נ"ח):

ב יאם שכח מלומר עגנו, אין מחזירין אותו
(ועי' לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה), ואם
נזכר קדם שיעקר רגליו האומר בלא
חתימה, (לאחר תפלתו):

באר הגולה

ד צינתיו לעיל בסימן רמ"ט ה גם זה צינתיו שם ו מימרא דשמואל שם ז שם י"ב כשמואל ח טור בשם רבנו תם ט כפרוש רש"י י טור בשם רבנו תם דהוי בכלל
נדיב לב מהא דשבועות כ"ו כ עין לקמן סימן תקס"ג ל מימרא דר' הונא שם מ לגרסת ר"מ שם נ טור בשם הרא"ש ס מימרא דרב הונא י"ט וכגרסת ספרים שלנו
הרא"ש שם ע שם בגמרא עבודה זרה ל"ד פ אוקימתא דרב חסדא שם י"א צ לפרוש רש"י שם ק לפרוש הרא"ש שם וסמ"ק והר"ן והראב"ד בהשגות פרק ח ר מהנהו
תרי מימרא דר' חסדא שם הרא"ש שם אהא דר' יהודה ור' יונה שם בירושלמי והתוספות בעבודה זרה שם ת הרא"ש שם בשם הראב"ד מהירושלמי דר' יהודה נשיאה
גזר תעניתא וכו' והגהות ממוני פרק א' וכן נראה מדברי הרמב"ם א הר"ן בשם הרמב"ן ב רבנו ירחם נתיב י"ט [סימן תקסג] א צינתיו לעיל סעיף י' [סימן תקסד] א ברייתא
תענית י"ב וכרבי ב כלשנא בתרא דרבא שם טור בשם אביו הרא"ש ושאר פוסקים ג ירושלמי שם וכן הסכמת רב הפוסקים [סימן תקסה] א מימרא דר' יצחק ורב
ששת תענית י"ג ב הרא"ש שם ג כל בו ד ברייתא שבת כ"ד ה טור לדעתו

ג י"ש אומרים שאין היחיד אומר עננו כי אם במנחה, שמה יאחזנו בלמוס ונמצא שקרן בתפלתו, אבל ש"צ אומר וגם בתפלת שחרית כשהוא מתפלל בקול רם, שאי אפשר שלא יתענו קצת מהקהל. והבארבע צומות גם היחיד אומר בכל תפלותיו, דאפלו יאחזנו בלמוס ויאכל שיף שפיר למימר עננו ביום צום התענית הזה, כיון שתקנו חכמים להתענות בו: הגה ונהגו בכל הצומות שלא לאמרו כי אם במנחה, מלבד ש"צ שאומר שחרית כשמתפלל בקול רם:

ד טוב לומר בתחנונים שאחר תפלת המנחה לאחר אלהי נצר וכו' רבון כל העולמים, גלוי וידוע לפניך שבזמן שבית המקדש קים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבים ממנו אלא חלבו ודמו וכו':

ה אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מדות בדרך תפלה ובקשת רחמים, דדבר שבקדשה הם, אבל אם בא לאמרו בדרך קריאה בעלמא, אומרים: הגה וכן אין ליחיד לומר סליחות או יעבר (מהרי"ל בשם אור זרוע):

ו להתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה, הוא נענש על כך:

סימן תקסו - דיני תענית צבור.
ובו ח' סעיפים:

א בתענית צבור אומר ש"צ עננו בין גואל לרופא בוחתם ברופא אתה ה' העונה לעמו ישראל בעת צרה, (ואם שכח, עין לעיל סוף סימן קי"ט סעיף ד). וקוררים ויחל בשחרית ובמנחה, בין שחל בבי' וה' בין שחל בשאר הימים: הגה ומפטרין במנחה דרשו, ובשחרית אין מפטרין חוץ מתשעה באב, וקורים אפלו כשחל בערב שבת (מהרי"ל). ואם מתענים בראש חודש, קורים שחרית פרושה ראש חודש ומנחה בשל

תענית (ר"ן סוף פרק קמא דתענית ובית יוסף בשם רוקח):

ב כשהצבור גוזרים תענית על כל צרות שלא תבא עליהם, וכן בתענית שני וחמישי ושני שאחר הפסח ואחר החג שנוהגים באשכנז להתענות הצבור, ונהגו הראשונים לומר ש"צ עננו בין גואל לרופא ולקרות ויחל: הגה מיהו, אם קבעו התענית בבי' וה', אין דוחים פרושה השביע בשחרית, אלא קורין בשחרית בפרשה ולערב קורין ויחל, בלבד בה"ב שמתענין אחר הפסח וסכות שקורין שחרית וערבית ויחל, והכי נהוג. ה' ויש שתמהו עליהם והקשו עליהם, והרא"ש ישב קשיתם, הלכך למנהג הראשונים שומעין. ומיהו, היכא שגוזרים תענית שלא לשום צורך ואלא לשוב בתשובה, יש נוהגים לדונו בתענית צבור לענין עננו בין גואל לרופא וקריאת ויחל, ויש נוהגים לדונו בתענית יחיד שאף ש"צ אינו אומר עננו אלא בשומע תפלה ואין מוציאין ספר תורה:

ג אין ש"צ אומר עננו ברכה בפני עצמה אלא אם כן יש בבית הכנסת שמתענין, ואפלו אם יש בעיר שמתענין, כיון שאין בבית הכנסת שמתענין לא:

ד נוהגים להרבות סליחות בברכת סלח לנו. ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות, וכן הנהגו הקדמונים בארץ ישראל, והוא המנהג הנכון:

ה בתענית צבור, ש"צ שאינו מתענה לא יתפלל:

ו יש מי שאומר שאין עומד לקרות בתורה בתענית צבור מי שלא התענה. ואם הפכה אינו מתענה יצא הפכה מבית הכנסת, ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה:

ז בתענית צבור יעמדו שנים אצל ש"צ, מזה אחד ומזה אחר, ושיאמרו עמו סליחות:

ח ס'ל תענית צבור יש בו נשיאות פנים במנחה חוץ מביום הפסחים: הגה ובגלילות האלו אין נוהגין בנשיאות פנים רק במוסף של יום טוב, וכבר נתבאר בהלכות נשיאות פנים (מרדכי דתענית והגהות מימוני פרק א):

סימן תקסז - טעיקה ורחיצת הסה שמתר בתענית. ובו ג' סעיפים:

א השרוי בתענית יכול לטעם כדי רביעית, ובלבד שיפלט, ויביום הפסחים ובתשעה באב אסור: הגה ויש מחמירין בכל תענית צבור, והכי נוהגין (תוספות והגהות מימוני פרק א ותרומת הדשן סימן קנ"ח):

ב יש אומרים שלא התירו רביעית בפעם אחת אלא מעט מעט, ה' ויש אומרים שאפלו בפעם אחת יכול לטעם עד כדי רביעית, אם יודע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע פלוג:

ג ימי שדרכו לרחץ פיו בשחרית, בתענית צבור לא פשו למעבד הכי, אבל בתענית יחיד שרי כיון שפולט, ואפלו יש במים שרוחץ יותר מרביעית: הגה ומתיר ללעס עצי קנמון ושאר בשמים וצץ מתוך לחלח גרונו ולפלט, מלבד ביום הפסחים דאסור (מרדכי דתענית והגהות מימוני פרק א):

סימן תקסח - דיני גדר תענית.
ובו י"ב סעיפים:

א גדר להתענות יום זה ושכח ואכל, משלים תעניתו, והוא הדין אם היה תענית חלום או שהיה תענית צבור באו שהיה יום ידוע לו להתענות ביום שמת בו אביו או רבו. אבל אם נדר להתענות יום א' או שני ימים וכשהתחיל להתענות שכה ואכל פזית, אבד תעניתו וחיב לצום יום אחר. (ויש מחמירין דאפלו בגדר להתענות יום זה דחיב להשלים, מפל מקום מחמירין להתענות יום אחר) (תרומת הדשן סימן ק"ט):

באר הגולה

ו שם בשם הגאונים ז פרוש הבית יוסף בדברי הגאונים וכן נראה מדברי הסמ"ג והרוקח והמרדכי בפרק ב' דשבת ח' כל בו ט טור מהא דברכות י"ז י שם בשם רב נתן כ הרשב"א בתשובה ל תשב"ץ סימן ק"ה מהירושלמי פרק קמא דתענית ג' ב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות תפלה ג טור בשם רב שר שלום ד טור ה שם בשם אבי העזרי בשם אביו ר' יואל ורבו ר' שמשון ו שם ז הרא"ש והמרדכי ח שם במרדכי והגהות מרדכי ישן וכתב הבית יוסף ונהגא נהא ופשוטה ט טור וכן כתב רשב"א בתשובה י טור בשם ר"י מהא דעבודת גלולים ח' כ שם וכתב הבית יוסף יוסף טעמא דלא אמרו להוסיף אלא קצת ברכות ולא להאריך ל שם בשם רב נתן מ מהרי"ק בשרש ט' נ טור בשם מדרש מהא דאחרן וחור הרוקח והמרדכי בשם פרוש רבנו חננאל ס צנתינו לעיל סימן קכ"ט (סימן תקסז) א בעיא ונפשטא ובריתא ברכות י"ד ב תוספות ורא"ש בשם ר"מ ג רא"ש בפרק קמא דתענית בשם הר"י בפרצוני ד הגהות מימוני בפרק א' והרוקח ה רשב"א ו תרומת הדשן (סימן תקסח) א הרי"ף בפרק קמא דתענית בשם הירושלמי ב טור ג שם בירושלמי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ח י' אין צריך להתענות אלא ביום מיתת אביו ולא ביום קבורה:

ט א"ם ארע יום מיתת אביו בשבת או בראש חודש, ידחה למחר: הגה ואין נוהגין בן, אלא אין מתענין כלל, וכן בשאר ימים שאין בהם תחנון:

י י' הנודר לילך על קברי צדיקים שבמקום פלוני ונתעכב ימים רבים, ואחר כך ארע שהשפירוהו ללכת שם די בהליכה זו:

יא י' הנודר לצום סכום ימים רצופים וארע בהם תענית חובה, עולין לו:

יב י' כל השרוי בתענית, בין שהיה מתענה על צרתו או על חלמו, בין שהיה מתענה על עם הצבור על צרתם, הרי זה לא ינהג עדוינו בעצמו ולא יקל ראשו ולא יקנה שמח וטוב לב, אלא דואג ואונן, פענן שנאמר, מה יתאוון אדם חי:

סימן תקס"ט - דין נזדר בעת צרה. ובו ב' סעיפים:

א א' יחיד המתענה על צרה ועברה, או על חולה ונתרפא או מת, צריך להשלים כל התעניות שקבל עליו, אלא צבור שמתענין על שום דבר ונענו יקדם חצות, לא ישלימו. ואם תלמידי חכמים ורב צבור רוצים להשלים, אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם:

ב ב' היחיד שמתענה על צרה ונודע שקדם קבלת התענית כבר עברה, אין צריך להשלים: הגה והוא הדין לצבור ששמעו אחר חצות שקבלו התענית בטעות, אין צריכים להשלים (תרומת הדשן סימן ר"פ):

סימן תקע - הנזה ופזורים וימים שאין אומרים בהם תהנה שנגפשו בתוך ימי נדרי תענית. ובו ג' סעיפים:

א א' יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים וארע בהם שבתות וימים טובים או ראש

רצופים: הגה ויש אומרים, דבאדם חלש סגי לו בב' ימים רצופים, אבל אדם בריא ג' ימים (הנהות מנהגים בשם מהר"י ברי"י). ונראה לי דכל זה לא מירי אלא במי שנתחייב לצום מ' ימים שאינם רצופים מכת תשובה כדי להצטער, ואז משוינן האי צער להאי צער, ועל פיוצא בנה נאמר דינים אלו בדברי האחרונים ז"ל, אבל מי שנודר לצום מ' יום, צריך לקיים מה שנודר, ולא גרע מיזם זה דאינו לזה ופורע, ואפלו למאן דאמר דאפלו יום זה לזה ופורע, הכא מודה דצריך לקיים נדרו, כל שכן מ' יום שלפני יום פפור שמתענים לזכר עלית משה ברה, שמי שקבל עליו, שאין להם תשלומין בב' או ג' ימים רצופים:

ה ה' המתענה תענית חלום ביום טוב או בחלו של מועד או בראש חודש או בחג ופזורים או בערב יום הכפורים, צריך למיתב תעניתא לתעניתה כדין המתענה תענית חלום בשבת. (ועין לעיל סימן רפ"ח סעיף ד):

ו ו' אין תענית צבור בכבל לאסר במלאכה ולהפסיק מבעוד יום אלא תשעה באב בלבד, כהלכה יחיד שקבל עליו תענית לא יחישנין שמה תענית צבור קבל עליו, ומתיר בכלן, למפל מקום לכתחלה טוב לומר בשעת קבלת תענית הריני בתענית יחיד לפניך מחר:

ז ז' בשארע יום שמת אביו או אמו באדר והשנה מעברת "יתענה באדר ב': הגה ויש אומרים דיתענה בראשון (מהרי"ל מהר"י מיץ), אם לא שמת בשנת העבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני (תרומת הדשן סימן רצ"ה). וכן המנהג להתענות בראשון, מיהו, יש מהמירין להתענות בשניהם (פסקי מהר"י בשם מהר"י מולין):

המשך הלכות תענית, סימן תקסח - דיני נדרי תענית

ב ב' הנודר לצום י' ימים באיזה יום שירצה ויהיה מתענה ביום אחד מהם, הנהצריך לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול (או שפוטטער) (טור), הרי זה לזה ופורע יום אחר, שהרי לא קבע הימים בתחלת הנודר. אבל אם לא קבל עליו קדם לכן להתענות יום אחד, אלא במנחה קבל עליו להתענות למחר, מקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו: הגה וכל שכן יום זה ממש, כגון שאמר בתחלת נדרו, אתענה יום פלוני או אתענה ב' וה' כל השנה או כדומה לזה (תרומת הדשן סימן ע"ד וכל בו). וכן אם היה תענית חלום אינו יכול ללוותו: הגה וכל שכן שאינו יכול ללוות ולפרע תענית צבור (תרומת הדשן סימן ק"ט וכל בו ורבנו ירמיהו). מיהו, תענית בה"ב שנוהגים להתענות אחר פסח וסכות, או אפלו בעשרת ימי תשובה, וארע בהם ברית מילה, מצוה לאכל ואין צריך התרה, כי לא נהגו להתענות בכהאי גוונא. ודוקא כשאוכלים שם, אבל אם שולחים לו לביתו אין לו לאכל. ואם קבל עליו התענית במנחה צריך להתענות (הנהות ממוני פרק א). יש אומרים שאם מצטער הרבה בתעניתו יכול לפדותו בממון, והוא הדין באנס אחר (הרא"ש בשם הראב"ד ורבנו ירמיהו ג"ה חלק א), ונראה דוקא בקבל עליו תענית בעלמא, אבל אם קבלו דרך נדר, צריך לקיים נדרו:

ג ג' ימי שנודר להתענות סך תעניות, יכול לדחותם עד ימי החרף ויכול ללוות יום ארץ ושלם יום קצר, דכל א' מקרי יום (תרומת הדשן סימן ס' והגמ"ר):

ד ד' יש מי שאומר שישני ימים ושני לילות רצופים יש להשוותם למ' תעניות שאינם

באר הגולה

ד' מימרא דרב וכלשנא קמא דשמואל הרמב"ם בפרק ד' והרא"ש הרמב"ם שם מעבדא דרב אושעיא בר אידי ו שם בגמרא ז פתבי מהר"ר איסרלן סימן ס' והנהות מדרכי סוף פרק ה דבא מציעא ח שם בפתחים ט הנהות ממוני פרק א מהלכות תענית מעבדא דלוד בבביתא ראש השנה י"ח י מימרא דר' רמיה תענית י"א כ רבייה ל הקדכי בשם רבייה מ תשובת מהר"ל לדעתו ג אגדה מדקאמר שמואל יום שמת בו אביו שבועות כ' ס מהר"ק בשרש ל"א ע מהר"ל בתשובה פ שם ממשנה ישראל יוצאין ידי חובת שמחה בנדרים ונדרות וכו' בפרק קמא דתניגא צ רמב"ם בפרק א [סימן תקס"ט] א ברייתא תענית י' ב רא"ש ממשנה דהוי מתענין ונדרו להם גשמים וכו' וכן משמע מדברי רמב"ם ג שם וכו' אלעזר ד תרומת הדשן בסימן ר"פ בשם אור זרוע ה שם ממשנה דיש דברים שהם כגולד ואינם וכו' נדרים ס"א [סימן תקע] א צינתי לעיל בסימן ת"ח סעיף ג לענין ראש חודש וענין שם ובירור דעה בסימן רט"ו סעיף ב'

חדש חנכה ופורים או ערב יום הכפורים, אם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא אין צריך התרה, ואם קבלו בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר, צריך התרת חכם. ויפתח בחרטה, שיאמר לו אלו שמת אל לבך שיארעו בהם אלו הימים לא היית נודר, ומתיר לו. ולהרמב"ם, משקבל עליו בלשון נדר ופגעו בו שבתות וימים טובים או ערב יום הכפורים או ראש חודש, חייב לצום בהם אם לא יתירו לו אבל אם פגע בו חנכה ופורים, נדרו בטל ולא יצום בהם, מפני שהם מדבריהם וצריכים חזוק: הגה והמנהג פסקא הראשונה. מי שנדר להתענות סך ימים ואמר חוץ מימים טובים, אין חנכה ופורים בכלל, ואם אמר שדעתו היה עליהם, הולכים אחריו (תשובת הרשב"א סימן תרנ"ט) אבל ערב יום הכפורים בכלל, והכי נהוג, ודלא כמו שפסק ביו"ד דעה סימן רט"ו סעיף ד':

ב הנודר להתענות בשבת יום טוב וערב יום הכפורים וחנוכה ופורים, דינו שוה לנודר להתענות כף וכף ימים וארעו בהם ימים הללו, אם הוציאו בלשון נדר דינו כמקבל עליו בלשון נדר, ואם הוציאו בלשון קבלת תענית בעלמא דינו כמקבל בלשון קבלת תענית:

ג אם נשבע להתענות כף וכף ימים וארעו בהם ימים הללו, השבועה חלה עליהם מטעם אסור כולל, אבל אם נשבע להתענות בשבת או ביום טוב בפרוש, לא חלה עליו שבועה, דאין שבועה חלה על דבר מצוה, אלא לוקה על שנשבע לשווא ואוכל. ואם נשבע להתענות בחנכה ופורים, חלה שבועה עליו כיון שאינן אלא מדרבנן (ויש להתיר שבועתו ואינו מתענה). ונראה לי דהוא הדין לראש חודש וערב יום הכפורים שאינם אלא מדרבנן, אלא שמדברי הרמב"ם נראה שהם של תורה:

סימן תקע"א - מי הם החוטאים לישב בתענית. וכו' ג' סעיפים:

א "היושב בתענית, אם יכול לסבול התענית נקרא קדוש, כואם לאו, כגון שאינו בריא וחסר, נקרא חוטא:

ב תלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים, יאלא אם כן כשהצבור מתענים שלא יפרש עצמו מהם. והמלמדי תינוקות דינם כתלמידי חכמים:

ג יעיר שהקיפוח כותים וכן יחיד הנדרף מפני אנסין או מפני לסטים או מפני רוח רעה, אינם רשאים להתענות, שלא לשבר פנים, יאלא יקבלו עליהם להתענות כף וכף תעניות לכשיצילו, וכן אם גזרו גזרה וגזרו שלא להתענות עליו, יקבלו עליהם להתענות כף וכף תעניות כשיצבור הגזרה:

סימן תקע"ב - באיזה ימים אין גוזרין תענית צבור. וכו' ג' סעיפים:

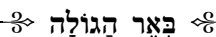
א "אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה ביום חמישי, שלא להפקיע (פרוש), שלא ליקר השער) שצעים, כואפלו במקום שאין לחוש לכף:

ב "אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חודשים או בחנכה ופורים או בחלו של מועד ואם התחילו להתענות על הצרה יאפלו יום אחד ופגע בהם יום מאלו, מתענין והמשלימין היום בתענית:

ג יצבור שבקשו לגזר תענית בה"ב ופגע בתענית ט"ו בשבט, התענית נדחה לשבת הבאה, כדי שלא יגזרו תענית בט"ו בשבט, שהוא ראש השנה לאילנות: הגה מיהו, אם התחילו להתענות אין מפסיקין, כמו בראש חודש וחל המועד (בית יוסף):

סימן תקע"ג - שבט"ה מגלת תענית. וכו' סעיף אחד:

א "הלכתא, בט"ה מגלת תענית, וכל הימים הפתוחים בה מתר להתענות בהם, וכל שפן לפניהם ולאחריהם, חוץ מחנכה ופורים שאסור להתענות בהם בעצמם, אבל לפניהם ולאחריהם מתר, כוכן שבתות וימים טוב וראשי חודשים מתרים לפניהם ולאחריהם: הגה מי שיש לו נשואין בחנכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין בניסן מתענה ביום חפתו אפלו בראש חודש ניסן מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם גדלקמן סוף סימן תק"פ (הגהות מנהגים וקוטי מהר"ש):

סימן תקע"ד - שנותנין בתענית המקרי המקום שניצא ושהלך דשם. וכו' ה' סעיפים:

א "החולף ממקום שמתענין למקום שאין מתענין ודעתו לחזור, צריך להתענות כל תעניות שקבלו עליהם:

ב "החולף ממקום שאין מתענין למקום שמתענים, יתענה עמהם אפלו דעתו לחזור. וימיהו. כיון שלא קבל עליו תענית, אם יצא מן העיר חוץ לתחום, מתר לאכל ואין צריך להשלים: הגה ודוקא שבא לשם ביום התענית, אבל אם בא לשם מבעוד יום, צריך לקבל עליו התענית וצריך להשלימו (טור):

ג ישכח ואכל, אל יתראה בפניהם כאלו אכל, ולא ינהג עדוניהן בעצמו לומר הואיל ואכלתי מעט אוכל הרבה (ואפלו שלא בפניהם אסור לנהג עדוניהן בעצמו) (מרדכי פרק קמא דתעניות):

ד "מצוה להרעיב אדם עצמו בשנת רעבון, ויאסור לשמש מטתו חוץ מליל טבילה. וילחשוכי בנים (פרוש, ולמועזי בנים) מתר (ועין לעיל סימן ר"מ סעיף י"ב):

ה "כל הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתן, וכל המצטער עמהם זוכה ורואה בנחמתן:

סימן תקע"ה - דיגי תענית שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים. וכו' י"ג סעיפים:

א "סדר תעניות שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כף הוא, הגיע י"ז במר השון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' וב' כוכל התלמידים ראויין לכף. ודין תעניות אלו כדין תענית יחיד:

ב "הגיע ראש חודש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות:

ג יעברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', ובאלו

ב גם זה שם וענין שם ג גם זה שם וענין שם [סימן תקע"א] א אוקימתא דמקרא תענית י"א אלכא דר' אלעזר ב שם אלכא דשמואל ג מימרא דרב ששת שם ד סמ"ג וסמ"ק ה ירושלמי ו סמ"ג בשם התוספתא ז בית יוסף מהא דבמי ר' זינר גזרו שמדא תענית ח' [סימן תקע"ב] א משנה תענית ט"ז ב הרב המגיד ודעת הרמב"ם וישפן פתבו הגאונים ג משנה שם ד כרב אשי שם י"ח ה פתקמים שם ו הגהות מימוני פרק א מהלכות שופר (ולשון המרדכי ריש ראש השנה ומתוך לשונו דקדק הבית יוסף דלאו למימרא דאם התחילו מפסיקים, דלא חמיר מחנכה ופורים אלא יגזרו לומר דמעקרא דוחים מלהתחיל להתענות עד שבת הבאה) [סימן תקע"ג] א מסקנת הגמרא ראש השנה י"ט ב בריתא תענית י"ז [סימן תקע"ד] א בריתא תענית י' ב שם בבריתא ג טור בשם ריב"א ד שם בריתא ה מימרא דרב יהודה שם י"א ו מימרא דריש לקיש שם ז בריתא שם ח בריתא שם [סימן תקע"ה] א משנה תענית י' ב בריתא שם וברבי יוסי ג שם משנה ד משנה שם י"ב

מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום האכל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, ואכל פניו וידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מתר, ואסורים בסיכה, האלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשימש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות:

ד ועברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי וישני, וכל מה שאסור בשלשה שלפניו אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומורידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התניות, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אותן התניות המוכרות אכילה ושתיה) (בית יוסף בשם רש"י), כדי שימצאו לקנות לסעדת הלילה, ובחמישי לפותחין כל היום חניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לחנות אצטבא לפניו, פותח בדרךו בחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להחמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי כשמתענין על הגשמים, לפי שפשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובבגנון של שמחה (אלא אם כן כתלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין יאלא אם לא קיים מצות פריה ורבייה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנוזופין וכמגדים למקום, שיעם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבוד ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתריין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים. ייצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד, השאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה יהואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו ברביעה (פרוש), המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו' וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעברו זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשתות, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות ואפלו

בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בצרת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעברו זמנם:

ט לפמה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שכעה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים, ושהיה אחר כך כמו שששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י יכל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם בלילה ודינם כדן שאר תעניות, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום פפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא והיו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיפנסו בעמק הארץ התרכה טפת, ובבינונית שני טפחים, ובכבוד ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות לא ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב תקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם קדם שעלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

✽ באר הגולה ✽

ה ברייתא שם י"ג ו מיקרא דר' חסדא וברייתא שם מהא דתנן נועלים את המרחצאות ז שם במשנה ח רמב"ם בפרק ג ט שם במשנה (והגרסא כמו שהגהתי) י משנה שם ט"ז כ משנה שם י"ב ל ברייתא שם י"ד מ בית יוסף ממשמענות פרוש רש"י נ שם בברייתא ס פרוש רמב"ם בפרק ג' ע ברייתא י"ד וכאוקימתא דרב אשי שם פ רמב"ם וסמ"ג מירושלמי צ שם בגמרא בעבדא דר' יהודה נשיאה וברייתא ק משנה ויגמרא שם י"ב ר רמב"ם שם ש ברייתא שם י"ד ת שם במשנה א ירושלמי ב רמב"ם שם ג שם במשנה ד רמב"ם שם ה שם במשנה ו ירושלמי ויהיאו הר"ף והרא"ש והרמב"ם שם ז משנה שם י"ח ח אוקימתא דרב נחמן שם וכפרוש ראשון ברש"י וכן כתבו הפוסקים ט ברייתא שם י משנה ויגמרא וברייתא שם כ שם במשנה ל הרמב"ם בפרק ג מהלכות תענית והוא מבאר בירושלמי וגם נראה מן הגמרא שלנו מ כן הגיה הבית יוסף נ רמב"ם שם מהא דשמואל אין תענית צבור בבבל ס ברייתא שם כ"ה וכחכמים ע משנה שם י"ט וכרבי אליעזר פ שם במשנה י"ט צ הרשב"א בתשובה ק שם בתשובה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתירידים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות תענית

סימן תקעו - ע"ה איזה דברים מתעניין ומתריעין. וכו' מ"ו סעיפים:

א כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כך מתענים על שאר הצרות, כגון פותים שפאו לערף מלחמה עם ישראל או לטל מהם מס או לקח מידם ארץ או לגור עליהם צרה אפלו במצוה קלה, הרי מתעניין ומתריעין עד שיתקמו. וכל הערים ששכיבותיהם מתענים אצל אין מתריעין, אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתם. ונאפלו לא באו אלא לעבר דרך ארצם, שאין להם מלחמה עמם אלא על פותים אחרים ועוברים על מקום ישראל, מתעניין ומתריעין:

ב יוכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. ויצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. והיו בה אלה ויצאו ממנה ששה מתים כג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. ויצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי השבון זה. ויזין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה. והיה דבר בארץ ישראל, מתעניין שאר גליות עליהם (וידוקא דאיכא דבר בכלה ולא במקצתה) (ר"ן פ"ק ג דתענית). והיה דבר במדינה ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיקה מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ג ואם היה דבר בחזירים, מתעניין מפני שמעיהם דומים לשל בני אדם, וכל שכן אם היה דבר בעכו"ם ולא בישראל שמתענים:

ד יוכן מתעניין על המפלת שבעיר. כיצד הרי שרבתה בעיר מפלת לפתלים בריאים שאינן עומדין בצד הנקה, הרי זה צרה ומתעניין ומתריעין עליה, יוכן על הרעש ועל הרוחות שהם מפילים הפנן והורגים, מתענים ומתריעין עליהם:

ה יוכן מתעניין על החלאים. כיצד, הרי שגרד חלי אחד לאנשים הרבה באותה העיר, כגון אסכרה (פרוש, חלי סוגר הגרון, מענין וסכרו מעינת תהום) או חרחור וכיוצא בהם, והיו מתים מאותו חלי, הרי זה צרת צבור וגוררין עליה תענית ומתריעין. יוכן חפוף לח הרי הוא כשחין פורח, ואם פשט ברב הצבור מתעניין ומתריעין עליו, אצל חפוף יבש צועקים עליו בלבד: הגה ובאלו חלאים אין צריך שימותו בג' ימים זה אחר זה כמו בדבר שהוא בא מכת שנוי אור, אלא מתענים ומתריעים על אלו החלאים מיד (בית יוסף):

ו יוכן על חיה רעה שנסתלקה, אפלו לא הזיקה אלא נראית בלבד, מתעניין ומתריעין בכל מקום אפלו הרחוקים אצל אם אינה משלחת, אינה אלא מקרה. איזו היא משלחת, נראתה בעיר ביום הרי זה משלחת, נראתה בשדה ביום, אם ראתה ב' בני אדם ולא ברהה מפניהם, הרי זה משלחת ואם הייתה שדה שסמוכה לאגם וראתה ב' בני אדם ורדפה אחריהם, הרי זה משלחת, לא רדפה אחריהם, אינה משלחת. ואם הייתה באגם, אפלו רדפה אחריהם אינה משלחת, אלא אם טרפה שניהם ואכלה א' מהם, אצל אם אכלה שניהם באגם אינה משלחת, מפני שדה הוא מקומה ומפני הרעבון טרפה לא מפני שהיא משלחת:

ז קבצים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות, הואיל והם מקום גדודי חיה, אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה (פרוש, מטה קטנה, מענין הנה ערשו ערש ברזל) הרי זה משלחת, ואם לא הגיע למדה זו אינה משלחת, שאלו בני אדם שפגנו בעצמם ובאו למקום החיות. ואצל שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו, כגון שלוח נחשים ועקרבים שמוזיקים ואינם ממתים, ואין צריך לומר צרעים ויתושין והדומה להם, אין מתענים עליהם ולא מתריעין:

ח יוכן על ירקון והשדפון משהתחיל פתבואה, אפלו לא התחיל אלא במקום אחד בפמלא פי התנור, מתעניין ומתריעין (אפלו הרחוקים (טור), רק שיהיו באותו הפרקיא) (ר"ן):

ט יוכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית וכול הארץ מתעניין ומתריעין עליהם, ועל הגובאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אצל על החגב אין מתעניין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד. ועכשו שאין אנו מכירין מינים הללו, על כלם מתריעין:

י יוכן על המזונות. כיצד, הרי שהוזלו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון כלי פשתן כבכל וזיין ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למפר שנה י' בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, והבשבת זועקים עליה, אצל אין תוקעין עליה בשבת:

יא יוכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו

באר הגולה

וסימן תקעו א לשון הרמב"ם בפרק ב' ממשנה דתענית י"ט ומעבדא דרב יבמות ס"ג ב שם במשנה וכתנא קמא ג ברייתא שם כ"ב ד שם במשנה ה ברייתא שם כ"א ו רמב"ם בפרק ב מלשון המשנה דתנן מוציאה ת"ק רגלי דמשמע הגברים לבד מהטף וכו' וכן משמע מהירושלמי דאמר בחורים ולא זקנים והוא הדין לאינך ז עבדא דרב נחמן משום דגבירה לוקה שפתה לא כל שפן ח עבדא דשמואל שם ט עבדא דרב יהודה שם י תוספות והר"ן לסבא ראשונה כ משנה שם י"ט ל ברייתא שם כ' מ טור בשם הרמב"ם בפרק ב שנהו נכלל בכלל מפלת נ לשון הרמב"ם שם מברייתא שם י"ט ס שם מברייתא וגמרא ברא קמא פ' ע משנה תענית י"ט פ ברייתא שם כ"ב צ לשון הרמב"ם בפרק ב מהך ברייתא ויבדמפרש לה שם בגמרא ק רמב"ם בפרק ב' מברייתא כ"ב ויבדמפרש רב פפא ר טור בשם רמב"ם שם מברייתא שם י"ד ש במשנה שם י"ט כפרוש רמב"ם ת פרוש דבר מועט וכו' עקיבא בברייתא כ"ב ותרב המגיד שם א רמב"ם ממשנה י"ט וברייתא כ"ב ב ברייתא ברא בתרא צ"א ג אוקימתא דרבי יוחנן שם ד אוקימתא דרב יוסף שם ה רמב"ם שם בפרק ב ו רמב"ם שם מהך דרב וברייתא כ"ב

מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה
מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם
הבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על
רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים
ובתיהם בניינים באבנים ורב גשמים טובה
להם, ואין מתענים להעביר הטובה.
ועכשו בצפת מצויים מפלת בתים מפני
הגשמים, ומתפללים עליהם:

יב וכל עיר שיש בה צרה מכל אלו, אותה
העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננים
ומתריעים בשופר עד שתעבר הצרה, וכל
סביבותיה מתענות אבל לא מתריעות,
אבל מבקשים עליהם רחמים. ובכל מקום
אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים
בשבת יום טוב על שום צרה, חוץ מצרת
המזונות שזועקים עליהם בשבת:

יג העיר שהקיפוה אנסין או נהר, וספינה
המטרפת בים, אפלו יעל יחיד הנרדף
מפני אנסין או לסטים או רוח רעה, או
חולה שאר חלי שיש בו סכנת היום
(ולברך החולה בשבת, עין לעיל סוף סימן
רפ"ה), זועקים ומתחננים בתפלות בשבת,
אבל אין תוקעין, אלא אם בן תוקעין
לקבץ העם לעזר אחיהם ולהצילם:

יד תעניות אלו שמתענים על הצרות, אין
מתענין בהם לא עברות ולא מניקות ולא
קטנים, ומתרים לאכל בלילה אף על פי
שמתענים למחר, חוץ מתעניות הגשמים:

טו לצבור שהיו להם שתי צרות אין מבקשים
רחמים אלא על אחת מהם, דכתיב,
נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת,
ואומרים, אף על פי שיש בלבנו צרות
רבות, על צרה פלונית באנו להתפלל.
ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר,
מבקשים רחמים על הרעב, משום דכי
יהיב רחמנא שובעא לחיי יהיב:

טז בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני
הצרות, בית דין והזקנים היו יושבין בבית
הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר
מאחר תפלת שחרית עד חצי היום,
ומסירין המכשולים ומזהירין ודורשין

וחוקרים על בעלי חסם ועברות ומפרישין
אותן, ועל בעלי זרוע ומשפילין אותם,
וכיוצא בדברים אלו, ומחצי היום ולערב
רביע היום קורין בתורה ומפטירין פנביא,
ורביע היום האחרון מתפללין מנחה
ומתריעים ומתודין וזועקים כפי חסם:

סימן תקעז - אם נתברבו הגשמים עד
שמשטשטים הפרקע, איה מתנהגים.
ובו סעיף א' אחד:

א בכל מקום אם רב גשמים מטשטשים
הפרקע ומונעים המחרשה, מתריעים
ומבקשים רחמים. ב' ואם הענין נחפז ואין
פנאי להתריע כסדר שאר תעניות, אין
גוזרין בו תענית על הצבור, שאין הצבור
יכולים להתענות בכל יום, אלא מתריעין
בכל יום ובכל תפלה, ובהתענה בפה די.

ואם היחידים רוצים להתענות, רשאים
הם בכך, ובהתענת הפה, דהיינו בענו
אבינו ענונו יאמר יהי רצון מלפניך ה'
אלהינו ואלהי אבותינו שיבקשו רחמיה
את בעסך ויגלו רחמיה על מדותיה
ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס
להם לפני משורת הדין ובטובך הגדול
רחם עליהם, שאין פרענות בא לעולם
אלא בשביל ישראל, והם עמך ונחלתך
אשר הוצאת מארץ מצרים, ואינם יכולים
לקבל לא רב רעה ולא רב טובה, השפעת
עליהם רב טובה אינם יכולים לקבל,
כעסת עליהם אינם יכולים לקבל, יהי
רצון שיהא רוח פעולם וזכר רחמיה:

סימן תקעח - שכל יחיד יתענה
ויתפלל על צרתו. ובו סעיף א' אחד:

א אכשם שהצבור מתענים ומתפללים על
צרתם, כך כל יחיד מתענה ומתפלל על
צרתו. ביצה, הנה לו חולה, או תועה
במדבר או חבוש בבית האסורים, יש
להתענות ולבקש רחמים בתעניתו, ב' ולא
יתענה בשבת ומועד חנכה ופורים וראש
חודש:

סימן תקעט - סדר תפלות בא"ו
התעניות. ובו ג' סעיפים:

א בכל יום משבעה תעניות אחרונות של

גשמים מתפללים על סדר זה. מוציאם
את התבה לחובכה של עיר וכל העם
מתקבצים ומתחככים בשקים, ונותנים
אפר מקלה (פרוש, אפר של דבר שנשרף,
לאפוקי עפר בעלמא שגם הוא נקרא אפר)
על גבי התבה יועל גבי ספר תורה כדי
להגדיל הכבדה ולהכניע לבם, וא' מן
העם נוטל האפר ונותן בראש הנשיא
ובראש אב בית דין במקום הנחת תפלין
כדי שיכלמו וישובו, וכל אחד ואחד
נוטל ונותן בראשו, ואחר כך מעמידים
ביניהם זקן חכם והם יושבים. ה' לא היה
שם זקן חכם, מעמידין חכם. לא היה שם
לא זקן ולא חכם, מעמידין אדם של
צורה. ו' ואומר לפנייהם דברי פבושים
(פרוש, דברים שכובשין ומעוררין הלב
לתשובה). אחינו, לא שק ולא תענית
גורמים אלא תשובה ומעשים טובים, שפן
מצינו שלא נאמר פאנשי נינוה וירא
אלהים את שקם ואת תעניתם, אלא וירא
אלהים את מעשיהם, ובקבלה הוא אומר
קרעו לבבכם ואל בגדיכם. ומוסף
בענינים אלו כפי כחו עד שיכניע לבם
וישובו תשובה גמורה. ואחר שגומר זה
דברי פבושים ועומדים בתפלה, ומעמידים
שליח צבור הראוי להתפלל בתעניות אלו.
ואם היה אותו שאומר דברי פבושים ראוי
להתפלל מתפלל, ואם לאו מורדין אחר.
ומי הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו,
איש שהוא רגיל בתפלה ורגיל לקרות
בתורה נביאים וכתובים, ומטפל ואין לו,
ויש לו יגיעה בשדה, ו' ולא יהיה בכניו
ובני ביתו וכל קרוביו והנלוים אליו בעל
עברה, אלא יהיה ביתו ריק מן העברות
ולא יצא עליו שם רע בילדותו, שפל
כרך ומרצה לעם, ויש לו נעימה וקולו
ערב. ואם הנה זקן עם כל המדות האלו,
הרי זה מפאָר, ואם אינו זקן, הואיל ויש
בו כל המדות האלו יתפלל:

ב סדר התפלה ויש ברכות שהוא מוסף
ותקיעות שהוא תוקע, מבאר יפה בטור
בסימן זה:

ז רמב"ם שם מהא דעיר שלא ירדו עליה גשמים משנה י"ט וכתנא קמא ח טור בשם רמב"ם שם ממשנה שם י"ט וכתנא קמא ט ברייתא שם כ"ב וכפרוש הר"ן
י סביבא לה דלא פליג פנא קמא אר' יוסי בהא דהא קמא לן דמחללין שבת לפקוח נפש כ רמב"ם בפרק א וכתב הרב המגיד שזהו מוכח מן הגמרא ומספס מן
הפוסקים ל רמב"ם שם מעבדא דר' שמואל בר נחמני שם ח' מ לשון הרמב"ם פרק א ממיקרא דאפי' י"ב: [סימן תקעז] א לשון הר"ש בר צמח מבריתא תענית כ"ב
ב שם בהרשב"ץ בשם רבנו ג' שם מרפכת מתפלות ר'. ישמעאל בן אלישע כהן גדול ושל חוני המעגל [סימן תקעח] א טור בשם הרמב"ם בפרק א מהלכות תענית
וכתב הרב המגיד אף על פי שאין לו הכרע מן הגמרא דברים נראין הם מדרכי התשובה לחפש בדרכיו בעת צרתו ב מבריתא דיתידים מפסיקים לראשי חדשים
[סימן תקעט] א משנה תענית ט"ו ב בגמרא שם ט"ז מפרש טעמא ועקרו בירושלמי רש"י ג רמב"ם בפרק ד וכתב הבית יוסף ולא ידעתי מנין לו ד מיקרא דרב
יותנן שם י ה ברייתא שם ו שם ט"ז ז משנה שם ח ברייתא שם ט שם וברמב"ם רב חסדא וכפרוש הרמב"ם י שם וברמב"ם אפי' כ שם במשנה ט"ז וגמרא ט"ז

ג לשבע תעניות האלו, אחר שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברות וכוכים ומתחננים שם, כפולמר, הרי אתם מתים כאלו אם לא תשובו מדרךכם. (ולפי זה, אם אין קברי ישראל, הולכים על קברי פותים) (גמרא):

סימן תקפ - ימים שמתענים בהם. ובו ג' סעיפים:

א אלו הימים שארעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם, ואף על פי שמקצתם בראש חדש יוש מי שאומר שיתענו בו. (וטוב שלא להשלים בראש חדש):

ב באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשנה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. כ"י באר מת עלי הכהן ושיני בניו ונשבה ארון ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הפכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים. בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. כ"ח בו נכה נר מערבי בימי אחז. כ"י בו נגזר גזירה על הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחבש ר' עקיבא. כ"ו בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל. כ"ז במרחשון עורו עיני צדקיהו ונחטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהויקים המגלה שכתב ברוף מפי ירמיהו. כ"ח בטבת נכתבה התורה ונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם ג' ימים. יובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. כה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על עגון פילגש בגבעה. כז' באדר מת משה רבנו עליו השלום. כט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

ג יוש מי שאומר שגזרו שהיו מתעניין בכל ב' וה' על חרבן הבית ועל התורה

שגשרפה ועל חלול השם, ולעמיד לכא והפכם ה' לששון ולשמחה:

הלכות ראש השנה

סימן תקפא - דיני ימי תחנונים וערב ראש השנה. ובו ד' סעיפים:

א אנוהגים לקום באשמרת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים: הגה ומנהג בני אשכנז אינו כן אלא מראש חדש ואילך מתחילין לתקע אחר התפלה שחרית, ויש מקומות שתוקעין גם כן ערבית, ועומדים באשמרת לומר סליחות ביום א' שלפני ראש השנה, ואם חל ראש השנה ב' [ואן ג' מתחילין מיום א' שבוע שלפניו (מנהגים)]. ואבל אסור לצאת מביתו כדי לנס לבית הכנסת לשמע הפליחות, מלבד בערב ראש השנה שמרבים סליחות וכול האבל לנס לבית הכנסת (פסקי מהרי"א סימן קל"ג). וידקדקו לחזור אחר ש"ץ היותר הגון והיותר גדול בתורה ומעשים שאפשר למצא שיתפלל סליחות וימים נוראים, ושיהא בן שלשים שנים, גם שיהא נשוי (כל בו). מיהו, כל ישראל כשרים הם, רק שיהיה מרצה לקהל, אבל אם מתפלל בחזקה אין עונין אתריו אמן. וכן צריך שיצא כל אדם בתפלתו, ואם יהיה לו שונא ומכונן שלא להוציא, גם אהביו אינם יוצאים בתפלתו (הגהות מנהגים ישנים). ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום (כל בו):

ב בנוהגים להתענות ערב ראש השנה: הגה והמדקדקים נהגו שכל א' מתענה עשרה ימים (פרדכי סוף פרק קמא דראש השנה וריש יומא), וכן נכון לעשות. וכל אלו התעניות אין צריך להשלים, ואין קורין בהם ויחל אפלו ערב ראש השנה. וענין לעיל סימן תקס"ב סעיף ב. ואם חל ברית מילה בערב ראש השנה יכולים לאכל (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית). ורבים נוהגין לאכל בערב ראש השנה קדם עלות השחר (מהרי"ל),

משום חקות העמים שהיו נוהגים להתענות בערב חגיגה, ויכולין לאכל בלא תנאי אחר שכן נהגו (ר"ע):

ג אין נופלים על פניהם בערב ראש השנה בתפלה אף על פי שנופלים על פניהם באשמרת בפליחות. ואין תוקעין בערב ראש השנה (מנהגים):

ד ימכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה: (ויש נוהגין לטבל בערב ראש השנה משום קרי') (כל בו) ויש מקומות נוהגין לילך על הקברות ולהרבות שם בתחנונים ונותנים צדקה לעניים (כל בו):

סימן תקפב - סדר תפילת עשרת ימי תשובה וראש השנה. ובו ט' סעיפים:

א כ"ו ימי תשובה אומר המלך הקדוש, המלך המשפט. ואם טעה או שהוא מספק, אם הוא בהמלך הקדוש חוזר לראש, ואם הוא בהמלך המשפט, אם נזכר קדם שיעקר רגליו בחזור לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר, ואם לא נזכר עד שיעקר רגליו (עין לעיל סוף סימן ק"ז) חוזר לראש (עין לעיל סימן ק"ח):

ב אם אמר האל הקדוש ותוף כדי דבור נזכר ואמר המלך הקדוש, אינו צריך לחזור. וכן הדין בהמלך המשפט:

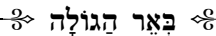
ג יבשבת בינתיים ערבית יאמר בכרפת מעין שבע המלך הקדוש. הגה והוא הדין אם חל ראש השנה בשבת. וחותרם בשל שבת לבד, וכן כשחל יום כפור בשבת (מהרי"ל מנהגים):

ד ייש נוהגים להתפלל בראש השנה ויום הכפורים בכריעה, וצריכין הם לזקוף בסוף הכרכות:

ה יאם לא אמר זכרנו ומי כמוך אין מחזירין אותן. הגה ואפלו לא עקר רגליו עדין רק ששים אותה ברכה (תרימת הדשן). והוא הדין אם לא אמר וכתב ובספר נמי דינא הכי (טור):

ו יאומר בתפלה ותתן לנו את יום הזכרון הזה ואינו מזכיר ראש חדש:

ז יאם חל בחל אומר יום תרועה מקרא קדש, ואם חל בשבת אומר זכרון תרועה:

ל ירושלמי שם מ שם בכבלי ט"ז (סימן תקפ) א טור בשם בעל הלכות גדולות ב שם ג כפי גרסת הבית יוסף הוא שבועה פאלול ד בכל בו איתא שמת בו עזרא הסופר ה שם (סימן תקפא) א טור בשם רב האי וכן הוא מנהג הספרדים ב טור בשם מנהג אשכנז על סמך מדרש ר' תנחומא ולקחתם לכם ביום הראשון כו' ג שם בשם מנהג אשכנז ד שם על סמך מדרש ר' סימון פי מי גוי גדול כו' (סימן תקפב) א מימרא דרב ברכות י"ב ומדפליג ר' אלעזר ואמר יצא שמע מנה דלרב לא יצא הרא"ש והרי"ף והרמב"ם בפרק י מהלכות תפלה ב כרב אשי שם ל"ד וכפרוש רמב"ם והרי"ף וכן כתבו התוספות ג תשובת הרשב"א מהא דנקיט פסא דתמרא בידה וכו' ברכות י"ב וכדעת הגאונים ד ה"ר מנחם בפרק י מהלכות תפלה ה טור בשם מנהג אשכנז ו טור בשם אביו הרא"ש וישן פתב הרמב"ם בשם הגאונים ז כו' חסדא ורבא ערובין מ' ח טור בשם רב שר שלום והרא"ש בסוף ראש השנה וכן פתב במסכת סופרים פרק י"ט

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ראש השנה, סימן תקפב - סדר

תפלת עשרת ימי תשובה וראש השנה

ח "אינו אומר מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון וכן אינו אומר והשיאנו. ובתפלת מוסף אינו אומר ואין אנו יכולין לעלות ולראות לפניך אלא ואין אנו יכולים לעשות חובותינו לפניך, (וחזתמן ודברך אמת וכו') (טור):

ט יאף על פי שכל ימות השנה מתפללים בלחש, בראש השנה ויום הכפורים נוהגין לומר בקול רם, ולהטעות לא חישבין כיון שמצויים בקרבן מחזורים: הגה ונוהגין שכל אחד אומר לחברו לשנה טובה תכתב (טור):

סימן תקפג - דברים שנוהגים לאכל בליל ראש השנה. ובו ב' סעיפים:

א "יהא אדם רגיל לאכל בראש השנה רופיא דהינו תלתן, פרתי, סלקא, תמרי, קרא. וכשיאכל רופיא ביאמר יהי רצון שירבו זכיותינו, פרתי, יברתו שנאינו, סלקא, יסתלקו אויבינו, תמרי, יתמו שנאינו, קרא, יקרע גזר דיננו ויקראו לפניך זכיותינו: הגה ויש נוהגין לאכל תפוח מתוך ברכוש (טור) ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין. ויש אוכלים רמונים ואומרים נרבה זכיות פרמון. ונוהגין לאכל בשר שמן וכל מיני מתיקה (מרדכי דיומא):

ב יאוכלים ראש כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב וזכר לאילו של יצחק: הגה יש מדקדקים שלא לאכל אגוזים, שאגוז בגימטריא חטא, ועוד, שהן מרבים פיתה וניעה ומבטלים התפלה (מהרי"ל). והולכין אל הנהר לומר פסוק ותשליך במצלות ים כל חטאתינו וגו' (מנהגים), וגם נוהגים שלא

לישן ביום ראש השנה (ירושלמי), ומנהג כן הוא:

סימן תקפד - סדר קריאת התורה בראש השנה. ובו ד' סעיפים:

א "אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים: הגה ונוהגין לומר אבינו מלפנו על הסדר ואם הוא שבת אין אומרים אותו (ר"ן פרק ב דראש השנה וריב"ש סימן תקי"ב) ומאריכים בפיוטים ותפלות עד חצות (מהרי"ל):

ב יבוציאין ב' ספרי תורה, בא' קורין ג'ה מוה' יפקד את שנה עד ויהי אחר הדברים האלה, ואם הוא שבת קורין בו ז', ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס ובחדש השביעי ומפטיר ויהי איש אחד מן הרממים עד וירם קרן משיחו: הגה ויש מקומות שנוהגים לקרות התקע ממנו החמשה העולים לספר תורה (כל בו):

ג יבני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאין אצלם ספר תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. (ועין לעיל סוף סימן קל"ה):

ד ימלין בין קריאת התורה לתקיעת שופר: סימן תקפה - ברכת השופר. ובו ה' סעיפים:

א יצריך לתקע מעמד: הגה ונוהגין לתקע על הבימה במקום שקורין:

ב יקדים שיתקע יברך לשמע קול שופר ויברך שהחנינו: הגה ואין חלוק בין אם יברך לעצמו או שפבר יצא ומברך להוציא אחרים, אפלו הכי התקע מברך ב' ברכות הנזכרות (בית יוסף ותירומת הדשן). ייתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים

ותר"ת ג' פעמים: הגה וטוב לתקע בצד ימין אם אפשר לתקע בכף (מנהגים). וכן יתפך השופר למעלה, שגאמר עלה אלהים בתרועה (רוקח ומהרי"ל):

ג יאם התחיל לתקע ולא יכול להשלים ישלים אחר, ואפלו ג' או ד', ודי בכרבה שברך הראשון, והוא שיהיו שם התקועים האחרונים בשעת ברכה. ואפלו אם ברך ולא יכול לתקע כלל, השני תוקע בלא ברכה ולא הויא ברכה לבטלה:

ד יאחר תוקע ולא ש"ץ כדי שלא יתבלבל, ואם הוא מבטח שחזור לתפלתו, רשאי לתקע: הגה ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לש"ץ לתקע, אכל תקיעות שתוקעין מלשב דהינו קדם שמתפללין מוסף מתר לש"ץ לתקע (כל בו). ואם אין השליח צבור תוקע מלשב, ראוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות, כי המתחיל במצוה אומרים לו גמור (רמב"ם וארחות חיים). ונוהגין להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה, ונכון הוא:

ה ינוטל שכר לתקע בראש השנה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וימים טובים, אינו רואה מאותו שכר סימן ברכה: סימן תקפו - דיני שופר ש"ל ראש השנה. ובו כ"ג סעיפים:

א ישופר של ראש השנה מצותו בשל איל, וכסופו. ויבדיעבד כל השופרות כשרים, בין פשוטים בין כפופים. ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים, ושל פרה פסול בכל גונא, וכן קרני רב החיות שהם עצם אחד ואין להם מפנים זכרות, פסולים (וכן שופר מבמה"ה טמאה פסול) (ר"ן פרק ד דראש השנה):

באר הגולה

ט שם בשם רב האי י שם בשם ר"י מגרמזא ומנהג אשפנו וספר כ פסקי תוספות סוף ראש השנה [סימן תקפג] א מימרא דאב"י פרייתו ר' ע"א והוריות י"ב ב מרדכי ריש ראש השנה בשם מנהג רב האי ג טור והמרדכי דמסקתא יומא ד שם בשם מהר"מ מרוטענבורג [סימן תקפד] א מימרא דרבי אבהו ראש השנה ל"ב ב צינתיו בסימן תפ"ח ג גם זה צינתיו שם ד ברוחא מגלה ל"א ופרוש הר"ן לפי ששפתיהן נפקדו בראש השנה ה מרדכי בסוף פרק קמא דראש השנה מהירושלמי פרק ז דיימא ו הגהות אשר"י שם, וכתב בתירומת הדשן סימן רס"ה משום דף הסדר ברית אברהם ועקבת יצחק [סימן תקפה] א טור ותגהות מימוני בשם סמ"ק משום דגרמין לכם דשופר מלכם דערב ב הרא"ש פרק בתרא דר"ה בשם ראב"ה מהירושלמי וכן כתב רמב"ם ור"י ג מהא דאתקין ר' אבהו בקשרי ראש השנה ל"ד ד טור בשם רבנו יונה ה שם בשם ר' האי מהא דתנן ל"ב השני מתקיע ולא אמר תוקע ו מברתא ד' פרוטות אין בהן סימן ברכה לעולם וחד מניהו שכר מתרגמנין פסחים ג' [סימן תקפז] א מימרא דר' אבהו ראש השנה ט"ז ב מימרא דר' לוי שם דף כ"ז ג משנה שם ד טור בשם הרמב"ן ה (הקשה שארי הרב ר' מרדכי קראשניק פק"ק ז"ל מהא דתנן בנדה פרק ו כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ומשמע שם דכלי עלמא היא וכמו שכתבו התוספות בשם רבנו תם בחלין דף נ"ט, ואם כן אינה בהמה טמאה ונראה לעניית דעתי דארי שילדתו בהמה טמאה והיצא מן הטמא טמא דתנן בפרק קמא דבכורות)

ב יהגזל שופר ותקע בו יצא, אפלו לא נתאשו הפעלים ממנו:

ג תקע בשופר של עבודת כוכבים של ישראל לא יצא, שאינה בטלה עולמית וכתותי מיכתת שעורה, האכל בשל עבודת כוכבים של עובד כוכבים וכן במשמשי עבודת כוכבים של עובד כוכבים לא תקע, ואם תקע בו יצא, והוא שלא נתפון לזכות בו, אכל אם נתפון לזכות בו לא יצא, דהנה לה עבודת כוכבים של ישראל. (ויש מחמירין דאפלו בשל עובד כוכבים אינו יוצא אלא בנתבשל בערב יום טוב) (מדרכי) (ועין לעיל סימן תרמ"ט סעיף ג):

ד שופר של תקרבת עבודת כוכבים, אפלו היה של עובד כוכבים שתקע בו, לא יצא, משום דאינה בטלה עולמית:

ה המדר הנגזר משופר, אדם אחר תוקע בו וזה יוצא ידי חובתו. לאכל אם אמר קונם לתקיעתו עלי, אסור לתקע בו אפלו תקיעה של מצוה:

ו היה קולו עב מאד או דק מאד, פשר, שכל הקולות פשרים בשופר:

ז אם נקב, יאם לא סתמו, אף על פי שגשפתנה קולו פשר, (מיהו, אם יש שופר אחר אין לתקע בזה, כי יש אומרים שאין לתקע בשופר נקוב) (כל בו ותשובת הרא"ש).

ח ואם סתמו שלא במינו, אף על פי שאינו מעכב את התקיעה לאחרי סתימה, שחזר קולו לכמות שהיה בתחלה, פסול אפלו נשתיר בו רבו. ואם סתמו במינו, אם נשתיר רבו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה אלא חזר קולו לכמות שהיה קדם שנקב, פשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול. ואם הוא שעת הדחק, שאין שופר אחר מצוי, יש להכשיר בסתמו במינו אם נשתיר רבו אפלו לא חזר קולו לכמות שהיה, וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינו אם נשתיר רבו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קדם שנקב:

ח נסדק לארכו פסול, יש אומרים אפלו בכל שהוא פסול אלא אם פן הדקו הרבה בחוט או במשיחה (ונשתיר שיעור התקיעה

ממקום הקשירה ולמעלה לצד הפה) (כל בו). ויש אומרים דקא ברבו. ואם דבקו, פשר, אפלו אם דבקו בדבק. ויש מי שאומר שאינו פשר אלא כשדבקו בעצמו, שחממו באור עד שנפשר וחבר קצותיו זה עם זה. שאם נסדק כלו אפלו מצד אחד פסול, האפלו חממו באור וחבר סדקיו זה עם זה:

ט נסדק לרחבו, במעוטו פשר ברבו פסול, אלא אם פן נשאר מהסדק לצד פיו שיעור תקיעה דהינו ד' גודלים, וכשנשתיר בו פן פשר אפלו אם מעכב את התקיעה. ויש מכשירים בנשתיר אפלו שלא לצד פיו:

י דבק שבירי שופרות זה עם זה ועשה מהם שופר, פסול, האפלו אם יש בשבר שפגגד פיו שיעור שופר:

יא יהוסף עליו כל שהוא, בין במינו בין שלא במינו, פסול, אפלו היה בו מתחלה שיעור שופר:

יב הפכו ותקע בו לא יצא, בין הפכו בדרך שהופכים החלוק, שהחזיר פנימי לחיצון, בין שהניחו כמו שהיה אלא שהרחיב את הקצר וקצר את הרחב והוא הדין אם תקע במקום הרחב פסול) (ר"ן פרק ב דראש השנה):

יג היה ארף וקצרו, אם נשאר בו שיעור תקיעה פשר:

יד גרדו מבפנים או מבחוץ עד ששעשאו דק מאד כמו גלד פשר:

טו לא הוציא זכרותו אלא נקב בו, פשר. לאכל אם הוציא הזכרות ועשה ממנו שופר, כגון שנקב בו, פסול:

טז צפהו זהב במקום הנחת פה, פסול, שלא במקום הנחת פה, פשר. צפהו זהב מבפנים, פסול, מבחוץ, אם נשתנה קולו מכמות שהיה, פסול, ואם לאו, פשר. יש מפרשים מקום הנחת פה הינו עבי השופר לצד פנימי שמניח שם פיו, והצד החיצון מן העבי עצמו קרוי שלא במקום הנחת פה, ויש מפרשים דעביו במקום הקצר הוא מקום הנחת פה, ושלא במקום הנחת פה הינו כל ארף השופר מצד הקצר עד צד הרחב:

יז המצירים בשופר צורות במיני צבעונים כדי לנאותו, לא יפה הם עושים, (אכל מתר לתקע בשופר עצמו צורות כדי לנאותו) (בית יוסף):

יח אם נתן זהב על עבי השופר בצד הרחב, הינו הוסיף עליו כל שהוא ופסול:

יט הרחיק את השופר ונפח בו ותקע בו, פסול:

כ נתן שופר לתוף שופר, אם הפנימי עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו, פשר: הגה ולי נראה דאפלו אינו בולט בצד הרחב רק שנה לחיצון, הואיל ובולט לצד הפה ותקע בפנימי יצא, פן נראה (לי) (וכן משמע מלשון הרא"ש). והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוף החיצון, ואם לאו פסול:

כא שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יום טוב אפלו בדבר שיש בו משום שבות. פיצד, היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו. והעל ידי אינו יהודי מתר, דהוי שבות דשבות (פרוש, אסור אמירה לאינו יהודי באסור דאורייתא הוא משום שבות, שאמרו חז"ל לשבת מזה אמירה לאינו יהודי, ובאסור דרבנן הוא שבות דשבות) ובמקום מצוה לא גזרו. (ועין לעיל סימן ש"ח):

כב אם אינו יהודי הביא שופר מחוץ לתחום, תוקעין בו. והוא הדין אם עשה אינו יהודי שופר ביום טוב, מתר לתקע בו:

כג יכול לתן בתוכו מים או יין לצחצחו, אכל מי רגלים אף בחל אסור מפני הכבוד:

סימן תקפז - דין התוקע לתוף הבור. ובו ג' סעיפים:

א התוקע בתוף הבור או בתוף המערה, אותם העומדים בתוף הבור והמערה יצאו והעומדים בחוץ, באם קול שופר שמעו יצאו, ואם קול הכרה שמעו לא יצאו, וכן התוקע לתוף חבית גדולה וכיוצא בה, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הכרה שמע לא יצא:

⊕ באר הגולה ⊕

ו הרא"ש מהירושלמי ז ברייתא חלין פרק ט וכמו שפרשו התוספות והרא"ש שם ט שם בתוספות והרא"ש ושאר פוסקים י שם כ מימרא דרבא שם בראש השנה ל הר"ן ושאר פוסקים ועין ביונה דעה סימן רט"ו מ ברייתא שם כ"ז ב ירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש שם ס משנה שם וכו' נתן בברייתא שם וכלשנא קמא דר' יוחנן טור בשם הגאונים ורמב"ם בפרק א ע דעת ר"י ורא"ש שהביא הטור וכמו שכתב הרא"ש טעמו שם בפסקיו פ משנה וברייתא שם צ הרא"ש שם בשם הרמב"ן ש משנה שם וכפרוש המפרשים ט טור בהר"ן ורמב"ם וסמ"ג וסמ"ק והגהות מימוני, וכן נראה מדברי הרמב"ם ג בעל העשור ורי"ן גיאור ד משנה שם ה טור ב ברייתא שם ז הרא"ש שם משום דשופר א' אמר רבמנא ולא ב' ח ברייתא שם וקרב פפא ור' מתנא שם וכפרוש א' שברא"ש וכהירושלמי ט ברייתא שם י ברייתא שם כ שם בגמרא ובירושלמי ל טור והר"ן מ שם ב ברייתא נ הר"ן שם ס הרא"ש שם וכן כתב הטור ע טור בשם הרמב"ן פ הרא"ש שם צ טור בשם הרמב"ן שם ר הרא"ש שם ש משנה שם ל"ב ט טור בשם רבנו יונה וצנתינו לעיל בסימן ש"ז סעיף ה' ועין שם א הגהות אשרי בפרק בתרא דראש השנה וטור בסימן תרנ"ה בשם הרשב"א ושאר פוסקים ב משנה שם ד' ל"ב ג ברייתא שם דף ל"ג (סימן תקפז) א משנה ראש השנה כ"ו וגמרא שם ב כפרוש רש"י ורמב"ם בפרק ב'

ב יאם התחיל לתקע בבור ועלה חוץ לבור וגמרה, יצא, שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר: הגה וכן אותם שהיו בבור בתחלת התקיעה (גמרא):

ג י' השומע מקצת תקיעה שלא בחיוב ומקצתה בחיוב, או שאומר לתוקע במתעסק פון להוציאני ידי חובתי, ותקע ומשך בה שעור תקיעה, "לא יצא. ויש אומרים שיצא אי אפא שעור תקיעה בחיוב: הגה והוא הדין אם שמע מקצת התקיעה קול הברה, כגון שהיה התוקע בבור והוא עומד בחוץ ובאמצע התקיעה יצא לחוץ (טור):

סימן תקפח - זמן תקיעת שופר. וכו' ה' סעיפים:

א "זמן תקיעת שופר ביום ולא בלילה, ומצותה משעת הנגן החמה ואילף. ואם תקע משעלה עמוד השחר, יצא. וואם שמע מקצת תקיעה קדם שעלה עמוד השחר ומקצתה אחר שעלה עמוד השחר לא יצא: הגה ואם היה שעור תקיעה בפה ששמע ביום, נתבאר סימן תקפ"ז סעיף ג':

ב ישמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא, ואפלו הם מט' בני אדם, תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה. ויש אומרים דדוקא בשלא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה כבא:

ג ישמע ט' תקיעות מט' בני אדם שתקעו כלם כאחד, לא יצא, שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה: הגה ואם שנים תקעו כא' כל הסדר, ואפלו אחד תקע בחצוצרות יצא, דיהיב דעתה על השופר (הנהגות אשרי וגמרא פרק ראיהו בית דין):

ד יהיה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם:

ה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר: הגה ואסור לטלטלו אם לא לצורך גופו ומקומו (אור זרוע והנהגות אשרי סוף פרק במה מדליקין):

סימן תקפ"ט - מי הם הראויים לתקיעת שופר. וכו' ט' סעיפים:

א אכל שאינו מחייב בדבר אינו מוציא

אחרים ידי חובתו:

ב יחפש שוטה וקטן פטורים. וחרש יאפלו מדבר ואינו שומע אינו מוציא, דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא: הגה אכל שומע ואינו מדבר מוציא אחרים ידי חובתם (בית יוסף):

ג יאשה פטורה, משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא:

ד יאנדרוגינוס מוציא את מינו. טמטום אפלו את מינו אינו מוציא:

ה ימי שחציו עבד וחציו פן חורין אינו מוציא אפלו עצמו, וצריך שיתקע לו פן חורין להוציאו:

ו יאף על פי שנשים פטורות יכולות לתקע, וכן אחר שיצא כבר יכול לתקע להוציאן, אכל אין מברכות, ולא יברכו להן: הגה והמנהג שהנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא על פן גם כאן תברכה לעצמן, אכל אחרים לא יברכו להן אם כבר יצאו ואין תוקעין רק לנשים, אכל אם תוקעין לאיש המחייב מברכין לו אף על פי שברר יצאו, כמו שנתבאר סימן תקפ"ה סעיף ב' הגה א' (ר"ע):

ז ימדד הנאה מחברו מתר לתקע לו תקיעה של מצוה, ודוקא בשהוא תוקע מאלו להוציאו, אכל אם אמר לו המדד תקע והוציאני, אסור: הגה ואם אמר קונם תקיעותיו עלי, בכל ענין אסור (ר"ן):

ח להתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו, וכן השומע מן המתעסק לא יצא, וכן התוקע לשורר ולא נתפון לתקיעת מצוה לא יצא. ונתפון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתפון התוקע להוציאו, או שנתכונן התוקע להוציאו ולא נתפון השומע לצאת, לא יצא ידי חובתו עד שיתפון שומע ומשמיע:

ט ימי שתקע ונתפון להוציא כל השומע תקיעתו ושמע השומע ונתפון לצאת ידי חובתו, אף על פי שאין התוקע מתפון לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו, יצא, שהרי נתפון להוציא לכל מי שישמענו. לפיכך מי שהיה מהלך בדרך

או יושב בתוף ביתו ושמע תקיעות מש"צ, יצא אם נתפון לצאת, שהרי ש"צ מכון להוציא את הרבים ידי חובתם:

סימן תקצ - סדר הראוי לתקיעת שופר. וכו' ט' סעיפים:

א אפמה תקיעות חייב אדם לשמע בראש השנה, תשע, לפי שגמרא תרועה ביובל ובראש השנה ג' פעמים, וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חודש השביעי אחד הן, בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם, תר"ת תר"ת תר"ת:

ב יתרועה זו האמורה בתורה, נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שבירים או אם הם שניהם יחד, לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים:

ג ייש אומרים ששעור תקיעה פתרועה, ושעור תרועה פשלושה זכבות, ודחינו ג' כחות בעלמא כל שהוא, והם נקראין טרומיטין. וולפי זה צריך לזהר שלא אומרים דאין לחוש אם האריך בשבירים קצת, ובלבד שלא יאריך יותר מדאי, (וכן נוהגין) (מרכיז והנהגות אשרי פרק י"ט). שאם פן יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה, וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת יותר מבשל תש"ת ובשל תש"ת יותר מבשל תר"ת, ומיהו, אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש, שאין לה שעור למעלה, וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שיצוה, וכן אם מוסיף על ג' שבירים ועושה ד' או ה' אין לחוש. ויש אומרים ששעור יבכא ג' טרומיטין, ושעור תרועה פשלושה יבכות שהם ט' טרומיטין, ושעור תקיעה גם פן תשעה טרומיטין פתרועה, ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשבירים, וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת פשעור י"ב טרומיטין. ומי שלא האריך בתקיעה פשעור הזה והאריך בשבירים, לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר:

באר הגולה

ג מימרא דרבא שם ד רבנו ירמיה ה שם בשם יש אומרים ושפן עקר ושלחה נראה שהספדים הרא"ש וכן פתב השור בשם בעל העשור ו שם בשם יש אומרים וכן פתב השור [סימן תקפ"ח] א משנה מגלה כ' ב מימרא דרבה ראש השנה כ"ח ג מימרא דר' יוחנן ובריתא שם ל"ד וברגסת הר"ף ד הרב המגיד בפרק ג בשם הרמב"ן ושלחה נתפון רמב"ם שם ה שם בכריתא וברגסת הרא"ש והרמב"ם ושאר פוסקים ו' וירושלמי בפרק ב' דמגלה והביאו הר"ן שם בראש השנה ז משנה ראש השנה כ"ט [סימן תקפ"ט] א שם במשנה ב שם ג כל בו ורשב"ץ ד משנה קדושין כ"ט ה בריתא ראש השנה שם ו מימרא ובריתא שם ז בריתא ל"ג וקאוקימתא דאב"י דר' יוסי ור' שמעון היא וכן פסק הרא"ש בשם רבנו חננאל והרב המגיד בשם רשב"א בשם הראשונים וכן פסק הר"ן ממה שאמרין גדול המצוה ועושה וכו' מדקאמר גדול שמע מנה דאינו מצוה ועושה נמי יש לו שבר ח טור בשם אבי העזרי והרא"ש ט הרמב"ם והנהגות בשם רש"י וסמ"ג והאגור בשם רבי ישעיה י מימרא דרב שם כ"ח כ' ר"ן ל משנה שם ל"ב מ מסקנת הגמרא שם נ כרבי ירמיה שם וכו' יוסי בריתא שם כ"ט דמצות צריכות פונה ס משנה שם כ"ו [סימן תקצ] א משנה וגמרא ראש השנה ל"ב ב בריתא שם דפליגי אמתיחין וכדאסקין רבי אבהו שם ג שם במשנה קאוקימתא דאב"י ובריתא ד טור בשם רש"י שם ה התוספות והרא"ש שם ו שם בשם הריב"ש והרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ה ואין אומרים פסוק במלכות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פרעניות של ישראל, ואין אומרים פסוק זכרונות של יחיד:

ו י"ש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם, שאין מזכיר בו שופר אלא הצוצרות, וזהו "והראש" ו"הרין" כתבו לקיים המנהג:

ז יוצאת יצחק היום לזרעו תזכר, כך היא הנסחא המפורסמת, והמדקדק לומר לזרע יעקב תזכר משנה מטבע שטבעו חכמים בכרכות, ואינו אלא טועה: הגה ואומרים עלינו ומלך, והשי"ן מוסף אחילה ושאר פייטים, כל מקום לפי מנהגו (טור):

ח ללא יתפלל ביחיד תפלת מוסף בראש השנה עד אחר ג' שעות היום:

סימן תקצב - תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות. ובו ד' סעיפים:

א אמחזיר שי"ן התפלה, ותוקעין על סדר הברכות למלכות, בתשרית פעם א' ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת. ידעכו נוהגים לתקע למלכות תשרית ג' פעמים ולזכרונות תש"ת ג' פעמים ולשופרות תר"ת ג' פעמים: הגה ויש אומרים שתוקעים תשרית למלכות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם רבנו תם ומנהגים), וכן המנהג במדינות אלו. ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם וארשת (מהרי"ל), ואפלו בשבת שאין תוקעין אומרים היום הרת עולם, אכל לא ארשת (מנהגים):

ב יחיד אינו מפסיק לתקע בברכות ואפלו יש לו מי שיתקע לו. הגה אלא תוקעים לו קדם שיתפלל מוסף, ואין צריך לתקע לו שנית (כל בו ובית יוסף בשם ארחות חיים):

לתקיעה, או לאחר שתקע ג' שברים שתק והפסיק ואחר כך תקע שברים אחרים ואפלו שבר אחד, בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם תקיעה ראשונה:

ט אם תקע שני תשרית או ב' תש"ת או שני תר"ת כהגון וטעה בשלישי, אין צריך לחזר אלא לאחרון שטעה בו. אם תקע בצד הרקב של השופר לא יצא: הגה ואחר שתקעו אמר השי"ן פסוק אשרי העם יודעי תרועה, ואשרי, ומחזירין הספר למקומו:

סימן תקצא - סדר תפלת מוסף ביחיד. ובו ח' סעיפים:

א יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף ט' ברכות ב"ש"ן יתפלל גם בן עמקם בלחש:

ב המנהג פשוט בכל בני ספרד שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף קלל: הגה והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ראש השנה, ואין אומרים פסוקי מוסף ראש חודש, אלא אומרים מלבד עלת החודש ומנחתה ועלת התמיד וכו', ושני שעירים לכפר ושני תמידין להלכתן (טור). ואומרים גם בן מוספי יום הזכרון (ר"ן סוף ראש השנה ורבנו ירמיהו וכל בו):

ג צריך לומר, את מוספי יום הזכרון, כדי לכלל גם מוסף ראש חודש. וגם ביום שני יאמר את מוספי:

ד האומרים עשרה פסוקים של מלכות וי של זכרונות וי של שופרות בכל ברכה, ג' מהם של תורה, ג' של כתובים, ג' של נביאים וא' של תורה, ואם רצה להוסיף על אלו י', רשאי: (ומיהו, אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר ובתורתך כתוב לאמר, יצא) (טור):

המשך הלכות ראש השנה, סימן תקצ - סדר הראוי לתקיעת שופר

ד ישלשה שברים צריך לעשותם בנשימה אחת, אכל ג' שברים ותרועה דתשרית י"ש אומרים שאין צריך לעשותם בנשימה אחת, והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מפדי נשימה. ויש אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת. וירא שמים יצא ידי כלם, ובתקיעות דמישב יעשה בנשימה אחת ובתקיעות דמצמד יעשה כב' נשימות: הגה והמנהג הפשוט לעשות הכל כב' נשימות, ואין לשנות:

ה אם תקע תר"ת בנשימה אחת, יצא, ליש מי שאומר שלא יצא:

ו אם האריך בתקיעה אחרונה של תשרית כשעור שתי תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשרית ובשביל הראשונה של תש"ת, לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת, ויש אומרים שאפלו בשביל אחת לא עלתה לו: הגה ואם תקע תקיעה אחת בין ב' סדרים, והתנה שאיזה מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה, יצא (בית יוסף):

ז אם טעה בתשרית ואחר שתקע ב' שברים טעה והתחיל להריע, אם נזכר מיד יתקע שבר אחר, ואם לא נזכר עד שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע, אלא חזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע, אכל אם ארע בתש"ת או תר"ת, הפסיד גם תקיעה ראשונה:

ח אם הפסיק בתרועה בין תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה, וכן אם הריע שתי תרועות זו אחר זו, או שתקע אחר התרועה תקיעה פמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה

באר הגולה

ז טור בשם ר"מ ח שם בשם רבנו תם ורב המפרשים ורב המגיד לזעת רמב"ם ושאר פוסקים ט שם בשם הרי"ף גאות והרא"ש והרמב"ן י תרומת הדשן כ ירושלמי והרא"ש לזעת הטור והר"ן ל ר"י בשם הרא"ש וקצת מפרשים מ משנה שם ל"ג רמב"ם בפרק ג' ורמב"ן ורשב"א נ טור בשם הירושלמי ס שם בשם מעשה במגנצא ע שם בשם הרמב"ן פ שם בשם הרא"ש צ מהא דאתקף רב צוריא שם ל"ד ק טור בשם רמב"ן מהתוספתא ד שם בשם הרמב"ן ש ר"ן מהירושלמי (סימן תקצא) א טור וכן כתב הרא"ש בתשובה כלל ד' סימן י"ט ב הריב"ש בתשובה ג טור ד ר"ן ור"י ושכן היו נוהגים גדולי הדור ה משנה וגמרא ראש השנה ל"ב ו משנה שם ז בריתא שם ח טור בשם רמב"ן והרי"ף גאות וכן כתב הר"ן בשם הרשב"א ט שם י בשם הרא"ה והרמב"ם בסדר תפלתו כ ריב"ש בתשובה ל מיקרא דר' יוסף מסכת עבודה זרה ד' (סימן תקצב) א ממשמעות המשנה ראש השנה ל"ג ב הרי"ף והרמב"ם בפרק ג ג בית יוסף ד בריתא שם

ג הלא ישיח, לא התקע ולא הצבור, בין תקיעות שמלישב לתקיעות שמעמד (מיהו, בענין התקיעות והתפלות אין הפסק) (פרדכי ומהר"ל), ואם סח דברים בטלים אין צריך לחזר ולברך (טור), ואין צריך לומר שלא ישיחו בין ברכה לתקיעות אם לא בענין התקיעות:

ד יזה שתוקע כשהו יושבין תוקע על סדר הפרכות: הגה ומיהו, אינו מעכב ויכול אחר לתקע, אלא שראוי לעשות כן, וכבר כתבתי לעיל סימן תקפ"ה:

סימן תקצג - אם הפרכות והתקיעות מעכבות זו את זו. ובו ב' סעיפים:

א "ברכות של ראש השנה ויום הכפורים מעכבות זו את זו, שאם אינו יודע בלם לא יאמר מה שידוע מהם, אלא לא יאמר כלום:

ב וכן תקיעות מעכבות זו את זו. והני מלי שאינו יודע אלא מקצת הסימן שלא יעשה אותו מקצת שידוע, גאבל תשר"ת תש"ת תר"ת אין מעכבין זה את זה, ואם ידע לעשות אחד מהם או שנים, עושה: הגה אבל הפרכות אין מעכבין התקיעות וכן התקיעות אין מעכבין הפרכות ואינה מהם שידוע יעשה (טור), וכן סדרן אינו מעכב (ר"ן סוף ראש השנה), ואם התפלל קדם שתקע, נצא:

סימן תקצד - יחיד שלא התפלל אין חבירו מוציא. ובו סעיף אחד:

א "יחיד שלא תקע, חבירו יכול לתקע לו להוציאו ידי חובתו, אבל יחיד שלא התפלל ט' ברכות, אין חבירו יכול להוציאו: הגה ויש חולקין ואומרים דאם לא יכול להתפלל, חבירו יכול להוציאו בתפלתו. (ר"ן סוף ראש השנה ופרדכי והגהות אשרי בפרק קמא דראש השנה):

סימן תקצה - מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפלה. ובו סעיף אחד:

א "מי שאינו בקי בתקיעות ולא בסדר תפלת מוסף ולפניו שתי עירות, באחת בקיאים

בתקיעות ולא בתפלת מוסף ובאחת בקיאים בתפלת מוסף ולא בתקיעות, הולך למקום שבקיאים בתקיעות, אפלו של מוסף ודאי ושל תקיעות ספק: הגה מיהו, אם יכול לילך למקום המתפללים ויש שהות ביום שישמע אחר כך התקיעות במקום שתוקעין, יקום שתי המצות, דכל היום כשר לתקע. (בית יוסף בשם ירושלמי):

סימן תקצו - ובו סעיף אחד:

א "לאחר התפלה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה: הגה ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקע ל' קולות (מנהגים ישנים), ולאחר שיצאו בנה שוב אין לתקע עוד בחנם. אבל קטן אפלו הגיע לחנוכה מתר לומר לו שיתקע, (המגיד פרק ב מהלכות שופר) ומתר לו לתקע כל היום (אור זרוע דראש השנה):

סימן תקצז - אם מתר להתענות בראש השנה. ובו ג' סעיפים:

א "אוכלים ושותים ושמים, ואין מתענין בראש השנה ולא בשבת שובה, באמנם לא יאכלו כל שבוע למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם:

ב ייש מקומות שקבלה בידם שכל מי שרגיל להתענות בראש השנה ומשנה רגילותו ואינו מתענה אינו משלים שנתו. הגה ומי שאינו ירא לנפשו אין צריך להתענות כל ימיו (כל בו ומנהגים). רק צריך התרה כמו שאר נדר (כל בו):

ג המתענה פעם אחת בראש השנה תענית חלום, אם היה ביום ראשון צריך להתענות שני הימים כל ימיו, ואם היה ביום שני יתענה כל ימיו יום שני בלבד: הגה ואין צריך למיתב תענית לתעניתו, דהא יש אומרים דמצוה להתענות בראש השנה (תרומת הדשן סימן רע"ה). ואין אומרים ענגו בראש השנה כמו שאין אומרים אותו ביום הכפורים (הגהות במנהגים):

סימן תקצח - ובו סעיף אחד:

א "ראש השנה שחל להיות בשבת אומרים צדקתך במנחה: הגה ויש אומרים שלא

לאמרו (ר"ן סוף ראש השנה ומנהגים), וכן אנו נוהגים:

סימן תקצט - ובו סעיף אחד:

א "ליל ראש השנה שחל להיות במוצאי שבת אומרים ותודיענו:

סימן תר - ביצה שנוצרה בראש השנה ודני הקדוש. ובו ג' סעיפים:

א "ביצה שנוצרה ביום טוב הראשון וכן מה שנוצד בו וכן מה שנתלש בו, אסור בשני: הגה וכבר נתבאר לעיל סימן תקי"ג סעיף ה' וסימן תקט"ו:

ב בקדוש ליל שני (ילבש בגד חדש (הגהות מימוני פרק כ"ט מהלכות שבת) או במניח פרי חדש ואומר שהחנינו. ואם אין מצוי (בגד חדש או) פרי חדש, יעם כל זה יאמר שהחנינו:

ג יאם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחנינו בשופר ביום שני. הגה ויש אומרים לאמרו אפלו אם חל יום ראשון בחל, וכן המנהג במדינות אלו. (הגהות מימוני הלכות שופר):

סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה. ובו ב' סעיפים:

א ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (טור) "וקורים מנהגיהם נסה את אברהם עד סוף סדרא, ומפטיר קורא כמו אומל, ומפטיר בירמיה פה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים. יובמוצאי ראש השנה מבדילין כמו במוצאי שבת, אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש:

ב גאף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

סימן תרב - סדר ימי תשובה. ובו סעיף אחד:

א "בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים מרבים בתפלות ותחנונים: הגה ואומרים אבינו מלכנו ערב ובקר, מלבד

⦿ באר הגולה ⦿

ה הרי"ף והרא"ש שם בשם ריש מתיבא והרמב"ם בפרק ג ורמב"ם שם [סימן תקצג] א ברייתא ראש השנה ל"ד ב שם בברייתא ג הרי"ף וכן משמע מדברי הרא"ש ז"ל [סימן תקצד] א ברייתא ראש השנה ל"ד ב אפלו הוא בור אין הסופר מוציא בתפלה טור בשם הרי"ף גאות ורב שריא [סימן תקצה] א ברייתא ראש השנה ל"ד [סימן תקצו] א טור בשם רב עמרם [סימן תקצז] א טור בשם רב האי והרי"ף גאות וכן כתב הרא"ש בפסקיו סוף ראש השנה והפרדכי בתחלה והגהות מימוני פרק א ומהמדרש שצינתי לעיל בסימן תקפ"א ב אגדה ג אגור ד הגהות מימוני והאגור בשם אגדה שקבלה מקדמונינו ה תרומת הדשן סימן רע"א [סימן תקצח] א טור בשם רב עמרם והכל בו בשם רב האי [סימן תקצט] א טור בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש בסוף ראש השנה [סימן תר] א מימרא דרב ושמאל ביצה ג' ויברא דף ד' ב טור בשם אבי הרא"ש ומהר"מ מרוטנבורג משום דאיפא פלגתא בין גדולי הפוסקים והגאונים אם יש לברך שהחנינו ג האגור פדעת רש"י ורשב"ם והעשור ד טור [סימן תרא] א ברייתא מגלה ל"א ב טור וצינתי לעיל בסימן תצ"א ג הרי"ף בפרק קמא דביצה והרמב"ם בפרק ה' מהלכות קדוש החודש ובפרק א מהלכות יום טוב [סימן תרב] א טור שם ובסימן תקפ"א

בשבת (טור). ואפלו אם חל מילה שאין אומרים תחנון, אפלו הכי אומרים אבינו מלכנו (מנהגים). ואומרים בכל יום ג' פעמים ודוי קדם עלות השחר, מלבד בערב יום כפור שאין אומרים אותו אלא פעם אחת (רוקח). ואין נוהגין חרם וכן אין משיביעין אדם בבית דין עד אחר יום כפור (מהרי"ל). אין מקדשין הלכנה עד מוצאי יום כפור. ושבת שבין ראש השנה ליום כפור המנהג לומר בו צדקה וצדקה:

סימן תרג - ובו סעף אחר:

א אף מי שאינו נוהג מפת של פותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזהר: הגה ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם ב' ימי תשובה. וספק עברה צריך יותר תשובה מעברה ודאית, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן קרבן אשם תלוי הצריך להיות יותר ביקר מחטאת. (ד"ע ורבנו יונה ריש ברכות):

הלכות יום הכפורים

סימן תרד - סדר ערב יום

הכפורים. ובו ב' סעיפים:

א מצוה לאכל בערב יום הכפורים ולהרבות בסעודה: הגה ואסור להתענות בו אפלו תענית חלוס (מהרי"ל). ואם נדר להתענות בו, עין לעיל סימן תק"ע סעיף ב:

ב אין נופלים על פניהם בערב יום

הכפורים: הגה גם אין אומרים למנצח ומזמור לתודה (מנהגים). גם אין אומרים קדם עלות השחר הרבה סליחות, ויש מקומות נוהגים להרבות בסליחות, והכל לפי המנהג. ולענין אמירת אבינו מלכנו בערב יום כפור יש בו מחלקת בין אחרונים, ומנהג עירי שלא לאמרו, כי אם כשחל יום כפור בשבת שאין אומרים בו אבינו מלכנו, אז אמרינן אותו ערב יום כפור שחרית:

סימן תרה - מנהג בפרות בערב

יום הכפורים. ובו סעף אחר:

א מה שנוהגים לעשות בפרה בערב יום

כפור לשחט תרגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים, יש למנע המנהג: הגה ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה, וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים, וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות כי הוא מנהג ותיקין. ונוהגין לקח תרגול זכר לזכר, ולקבץ לוקחין תרגולת (בית יוסף בשם תשב"ץ). ולוקחין למערכת ב' תרגולים, אולי תלד זכר. ובוחרין בתרגולים לבנים, על דרך שגאמר אם יהי חטאיכם פשנים פשגל לבינו. ונהגו לתן הכפרות לעניים או לפדותן במקמון שנותנים לעניים (מהרי"ל). ויש מקומות שנוהגין לילף על הקברות ולהרבות בצדקה, והכל מנהג יפה. ויש להסמיך שחיטת הכפרות מיד לאחר שהחזירו עליו וסומך ידיו עליו, דמות הקרבן. וזרקין בני מעיהם על הגגות או בחצר, מקום שהעופות יכולין לקחת משם. (טור):

סימן תרו - שיפוס אדם חברו בערב

יום הכפורים. ובו ד' סעיפים:

א עבדות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שיפיקנו, ואפלו לא הקניטו אלא בדברים צריף לפיטו. ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזר וילף פעם שניה ושלישית יובכל פעם יקח עמו ג' אנשים. ואם אינו מתפייס בג' פעמים, אינו זקוק לו. (מיהו, יאמר אחר כך לפני ש' שבקש ממנו מחילה) (מרדכי דיומא ומהרי"ל). ואם הוא רבו, צריך לילף לו כמה פעמים עד שיתפייס: הגה והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחל (מהרי"ל), אם לא שמכונן לטובת המבקש מחילה (גמרא דיומא). ואם הוציא עליו שם רע אין צריך למחל לו (מרדכי וסמ"ג והגהות מיומני פרק ב מהלכות תשובה ומהרי"ו):

ב אם מת אשר חטא לו, מביא י' בני אדם

ומעמידם על קברו ואומר חטאתי לאלהי ישראל ולפלוני זה שחטאתי לו (ונהגו לבקש מחילה בערב יום כפור. מרדכי דיומא):

ג יתקנת קדמונינו וחרם, שלא להוציא שם רע על המתים:

ד יכול לטבל וללקות מתי שירצה, רק שיהיה קדם הלילה. ואינו מברך על הטבילה: הגה ואין צריך לטבל רק פעם אחת בלא ודוי משום קרי. והוא הדין דהטלת ט' קבין מים נמי מהני (מהרי"ו וכל בו ותשב"ץ). מי שמת לו מת בין ראש השנה ליום הכפורים מטר לרחץ ולטבל בערב יום כפור, דיום כפור מבטל שבועה (מהרי"ל הלכות שמחות), אף על פי שנהגו שלא לרחץ כל שלשים, טבילת מצוה מטר. (דעת עצמו):

סימן תרו - סדר הודוי במנחה

בערב יום כפור. ובו ו' סעיפים:

א צריך להתודות במנחה קדם סעודה המפסקת: הגה ויחיד אומר אחר שגמר תפלתו ושלית צבור אומר ביום כפור בתוף התפלה. (טור):

ב אין צריך לפרט החטא. ואם רצה לפרט,

הרשות בידו. ואם מתודה בלחש, נכון לפרט החטא: הגה אבל כשמתפלל בקול רם או ש"ץ כשחזור התפלה אין לפרט החטא. ומה שאומרים על חטא בסדר א' ב' לא מקרי פורט, הואיל והכל אומרים בשנה אינו אלא כנסח התפלה. (ד"ע):

ג צריך להתודות מעמד. ואפלו כי שמע

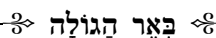
לה מש"צ והוא התודה כבר, צריך לעמד: הגה ויחזר ויתודה עם הש"ץ (ר"ן פרק ב דראש השנה). ועקר הודוי הוא אבל אנחנו חטאנו (טור):

ד העונות שהתודה עליהם ביום הכפורים

שעבר ולא שנה עליהם, אפלו הכי יכול לחזר ולהתודות עליהם:

ה בתפלת מנחה ערב יום הכפורים יאינו

חותם בודוי שאחריה: הגה ואין הש"ץ מחזיר הודוי במנחה, אלא מתפלל י"ח כבשאר ימות השנה (טור ומרדכי עין סוף סימן תרי"ד), ואין אומרים אבינו מלכנו וכל שכן תחנון:

[סימן תרג] א טור בשם אבי העזרי מהירושלמי [סימן תרד] א תני היא בר רב ברכות ח' וביומא פרק א ובכמה דוכתי וממדרש מעשה דחייט אחד שהביא הטור ב רוקח [סימן תרה] א הרשב"א בתשובה וארחות חיים בשם הרמב"ן [סימן תרו] א משנה יומא פרק ה ב מפנה עבדי שם בגמרא פ"ו ג מימרא דרב חסדא שם ד שם מצבדא דר' לר' תנינא ה מימרא דר' יוסי בר תנינא שם ו מרדכי שם ושיש סמך לזה מהתנחומא פרשת ואתחנן ז כל בו והתשב"ץ בשם הר"מ ח שם והטור בשם אביו הרא"ש [סימן תרו] א ברייתא יומא פ"ו וכתבתיים ב ברייתא שם וכו' עקיבא הרי"ף והרא"ש ג בית יוסף ד מהא דשמואל שם ה ברייתא שם וכו' אליעזר בן יעקב רמב"ם בפרק ב מהלכות תשובה והטור בשם אביו הרא"ש וקרוקח ו טור פיון דיאפא פלגתא דרבנותא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ולאמו שמתו (כל בו) וכן נכון, וכן פתבו מקצת רבנותא. ואם פבו גרות אלו ביום הפפורים, אין לומר לאינו יהודי שיתחזר וינדליקם (מהרי"ל ומהרי"ו). מי שפכה גרו ביום פפור, יחזר וינדליקנו במוצאי יום פפור, ואל יכנונו עוד אלא יניחנו לדלק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה במוצאי יום פפור גרו, לא הוא ולא אחר, כף נמצא במנהגים ישנים. ויש אומרים שיש להציע השלחנות ביום פפור כמו בשבת (מרדכי ומנהגים), וכן נוהגין. יש שנהגו ללבש בגדים לבנים נקיים ביום פפור דגמת מלאכי השרת, וכן נוהגין ללבש הקיטל שהוא לבן ונקי, גם הוא בגד מתים, ועל ידי זה לב האדם נקנע ונשבר (ד"ע מהנהגות מימוני פרק ז ושביבת עשור):

סימן תריא - שליל יום הפפורים דינו ביומו. ובו ב' סעיפים:

א יום הפפורים לילו ביומו לכל דבר. ומה הם הדברים האסורים בו, מלאכה, אכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה. ואין חיוב ברת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה:

ב יכל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביום פפור, וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביום הפפורים כן, אלא שבשבת זדונו בסקילה ויום הפפורים זדונו בכרת. וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום הפפורים. והתירו לקנב ירק ולפצע אגוזים מן המנחה ולמעלה כשהל בחל. והאידנא נהגו לאסור: הגה אם נפלה דלקה ביום הפפורים, מתר להציל סעדה אחת לצרף לילה כמו שמציל בשבת לסעדת מנחה (ר"ן פרק כ"ט). וכבר נתבאר סימן של"ד כיצד נוהגים בזמן הזה בדלקה בשבת, והוא הדין ביום פפור. ונהגו שהתינוקות משחקים באגוזים (אגדה ומהרי"ל) ואין למחות בנדם אפלו קדם

ג יאם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול, יכול לחזור ולאכל כל זמן שלא קבל עליו התענית: הגה ועין לעיל סימן תקנ"ג דאם קבל בלב לא הוי קבלה:
ד בערב יום הפפורים אין לו לאכל אלא מאכלים קלים להתעבל, כדי שלא יהא שבע ומתנאה כשיתפלל: הגה וכן אין אוכלים דברים המחממים את הגוף, שלא יבא לידי קרי, וכן אין לאכל מאכלי חלב, שמרבים זרע, אף בסעדת שחרית נוהגין לאכלן. (מהרי"ל):

סימן תרט - הטמנת חמין בערב יום פפור. ובו סעיף אהד:

א מתר להטמין חמין מערב יום הפפורים למוצאי יום הפפורים: הגה ויש אומרים שאין להטמין ביום הפפורים (עין בטור), וכן המנהג במדינות אלו (מהרי"ל):

סימן תרי - הדלקת הגרות ביום פפור. ובו ד' סעיפים:

א מקום שנוהגים להדליק גר בליל יום הפפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. (ואם יש לו גר בבית חייב להדליק בחדר ששוכב שם, כדי שלא יבא לידי תשמיש עם אשתו מאחר שרואה אותה אצל הגר שבביתו) (מהרי"ל).
ב יאם חל להיות בשבת חייבין הכל להדליק: הגה ומכרכין להדליק גר של שבת ושל יום הפפורים:

ג ייש מי שאומר שמכרף על הדלקת גר יום הפפורים: הגה וכן המנהג במדינות אלו:
ד יכל מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים:

ה נוהגים בכל מקום להרבות גרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים בבית הכנסת: הגה ונוהגים שכל איש גדול או קטן עושין לו גר (מרדכי, ומהרי"ו), גם גר נשמה לאביו

המשך הלכות יום הכיפורים, סימן תרז - סדר היודי במנחה בערב יום כיפור

ו יכל הקהל לוקים מלקות ארבעים אחר תפלת המנחה, שמתוף כף יתן אל לבו לשוב מעברות שבידו: הגה ונהגו שהנלקה אומר ודוים בשעה שנלקה, והמלקה אומר והוא רחום יכפר עון וגו' שלשה פעמים, שהם ל"ט תבות, כנגד ל"ט מכות (מנהגים). ונהגו להלקות ברוצעה כל דהו, דאינו רק זכרון למלקות, ויקח רצועה של עגל, על דרך שנאמר ידע שור קנהו (כל בו). והנלקה לא יעמד ולא ישב, רק מטה (מנהגים), פניו לצפון ואחוריו לדרום (מהרי"ל). יום הפפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו, אבל המבעט בו ומחשב בלבו מה מועיל לי יום פפור זה, אינו מכפר לו (רמב"ם פרק ג מהלכות שנגות):

סימן תרח - סדר סעדה המפסקת. ובו ד' סעיפים:

א אוכלים ומפסיקים קדם בין השמשות, שצריך להוסיף מחל על הקדש. בתוספות זה אין לו שעור, אלא קדם בין השמשות, שזמנו אלה ות"ק אמה קדם הלילה, צריך להוסיף מחל על הקדש מעט או הרבה:

ב ינשים שאוכלות ושותות עד שחשכה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחל על הקדש, אין ממחין בידן כדי שלא יבואו לעשות בידן: הגה והוא הדין בכל דבר אסור אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין, ודוקא שאינו מפרש בתורה אף על פי שהוא דאורייתא, אבל אם מפרש בתורה, מוחין בידם (ר"ן פרק ד דביצה ורא"ש בשם העטור). ואם יודע שאין דבריו נשמעין לא יאמר ברבים להוכיחן רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שידע שלא ישמעו אליו, אבל ביהודי חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו. (ר"ן סוף פרק הבא על יבמות):

באר הגולה

ז שם בשם מנהג אשכנז וכן כתב הרא"ש שם והכל בו (סימן תרח) א ברייתא יומא פרק ח ב הרא"ש שם ועין במה שצינתי בסימן רסא ג רמב"ם בפרק א מהלכות שביתת עשור מהא דשבת קמ"ח וביצה ל' ד הרא"ש שם ועין במה שצינתי בסימן תקנ"ג כל בו בשם הר"מ (סימן תריא) א טור (סימן תרי"א) א משנה פסחים ג"ג ב ברייתא פסחים שם וכו' שמעון בן אלעזר וכפירוש הרמב"ם ג טור בשם אביו הרא"ש ד משנה שם בפסחים ה טור וכן כתב הרא"ש ביומא (סימן תריא) א טור מהא דמפסיקין מבעוד יום וצינתי בסימן תר"ח ב משנה יומא ע"ג ג משנה מגלה ז' ד הרמב"ם ממשנה דלעיל ה שבת קי"ד

מנחה, ונתקרב המנהג מדין הפצעה
אגוזים הנזכר (ד"ע):

**סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור
ושעור במוחה. וכו' סעיפים:**

א האוכל ביום הכפורים כחובת הגסה
חיב, והוא פחות מכביצה מעט, ושעור
זה שנה לכל אדם, גבין לנגס בין לעוג
מלך הבשן:

ב יכל האכלים מצטרפים לשעור זה,
האפלו מלח שעל הבשר וציר שעל ירק,
יאכל אכילה ושתייה אינן מצטרפות:

ג יאכל וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה
ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי
אכילת פרוס מצטרפין, ואם לאו אין
מצטרפין:

ד שעור אכילת פרוס ויש אומרים ד' ביצים
ט"ז אומרים ג' ביצים שוחקות (רשב"א):

ה הא דבעינן שעור, הינו, לחיוב פרת או
חטאת אכל אסורא איכא בכל שהוא:

ו כאכל אכלים שאינם ראויים לאכילה לאו
שאכל אכילה גסה בגזן מיד על אכילה
שאכל ערב יום הכפורים עד שקץ במזונו
פטור: הגה ואם אכל מאכלים מבשמים או
מתבלים על אכילתו חיב דרוחא לבסומי
שכיחא (כל בו) ואסור ביום כפור לטעם דבר
להפליט אפלו עצי בשמים ועין לעיל סימן
תקס"ז סעיף ג' בהג"ה:

ז מאכל עלי קנים פטור ולולבי גפנים
שלבבו קדם ראש השנה פטור דעין
בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל)
מראש השנה ועד יום הכפורים חיב:

ח יכס (פרוש שפסס ופצע אותם בשניו)
פלפלי או זנגבילא אם הם יבשים פטור
דלא חזו לאכילה, ואם הם רטבים חיב:

ט השותה ביום כפור מלא לגמיו (פרוש,
מלא פיו), חיב ומשערים בכל אדם לפי
מה שהוא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי
קטנו. ואלא מלא לגמיו ממש, אלא כדי
שיסלקנו לצד א' בפיו ויראה כמלא
לגמיו, והוא פחות מרביעית באדם

בינוני. וכל המשקים מצטרפים
לכשעור: הגה שמה משקין שאינן ראויין
לשתייה, כגון ציר או מוריס וחמץ חי, פטור,
אכל חמץ מזוג חיב. (טור):

י שמה מעט וחזר ושתייה, אם יש מתחלת
שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה
ידי שתיית רביעית, מצטרפין לכשעור,
ואם לאו אין מצטרפין. ויש אומרים
ששעור צרוף השתיית כדי אכילת פרוס
כמו צרוף אכילות: הגה מטר לגע ביום
כפור באכלין ומשקין ולתן לקטנים, ולא
הישנין שיאכל או ישתייה אם יגע. (תרומת
הדשן סימן קמ"ו):

**סימן תריג - אסור רחיצה ביום
כפור. וכו' סעיפים:**

א אסור לרחץ ביום הכפורים בין בחמין
בין בצונן, ואפלו להושיט אצבעו במים
אסור, ואם היו ידיו או רגליו או שאר
גופו מלכלכים בטיט או בצואה או
שנטף דם מחטמו, מטר לרחצם, שלא
אסרו אלא רחיצה של תענוג:

ב ינטל אדם ידיו שחרית ומבוקר על נטילת
ידים, ויזהר שלא יטל אלא עד סוף קשרי
אצבעותיו, (ולא כוון להנאת רחיצה רק
להעביר הרוח רעה מעל הידים) (הגהות
מימוני):

ג אם הטיל מים ושפשוף בידו או עשה
צרכיו וקנח, מטר לרחץ, דהנה לה ידיו
מלכלכות (רוחץ עד סוף קשרי אצבעותיו).
ואם רוצה להתפלל, אפלו לא קנח נמי
מטר לטל עד סוף קשרי אצבעותיו: הגה
וכן כהן העולה להזניח נטל ידיו אף על פי
שהן טהורות, דכל רב רחיצה שאינו מכון בה
לתענוג מתרת (הגהות מימוני פ"ק ב מהלכות
יום הכפורים ומהרי"ל). ולכן אפלו בא מן
הדרך ורגליו כהות מטר לרחצן (בית יוסף
בשם הגהות מימוני וסמ"ג וטור הלכות ט' באב):

ד מי שהוא אסטניס ואין דעתו מישבת
עליו עד שיקנח פניו במים, מטר: הגה
ונהגו בזה להחמיר, ואפלו ברחיצת העינים
שהיא קצת רפואה נהגו להחמיר (מהרי"ל).

ואסור לרחץ פיו ביום הכפורים, כמו
שנתבאר לעיל סימן תקס"ז סעיף ג':

ה כהולף לבית המדרש או להקביל פני
אביו או רבו או מי שגדול ממנו בהקמה
או לצרכי מצוה, יכול לעבר במים עד
צוארו בין בהליכה בין בחזרה, ויכלבד
שלא יוציא מתחת שפת חלוקו להגביה
שולי חלוקו על זרועו, והוא שלא יהיו
המים רודפים, דאם כן אף בחל אסור
מפני הסכנה, אפלו אם אינם מגיעים אלא
עד מתנים:

ו הא דשרי לעבר בגופו במים לדבר מצוה,
דוקא לעבר בגופו במים עצמן, אכל
לעבר בספינה קטנה יש מי שאוסר:

ז הרב אסור לעבר במים כדי לילך אצל
תלמידו:

ח כהולף לשמר פרותיו, מטר לעבר במים
בהליכה אכל לא בחזרה: הגה וכן משמע
דמטר לעבר במים, אפלו היה לו דרך שכול
להקיף ביבשה מטר לעבר, דלמעט בהלוח
עדיף טפי (אור ורע):

ט אסור להצטנן בטיט לח אם הוא טופח
על מנת להטפיה, ואסור להצטנן בכלים
שיש בהם מים אפלו הם חסרים, בין של
חרס בין של מתכת, אכל אם הם ריקים
מטר, וכן בפרות ובתינוק: הגה ואסור
לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין
כלים נגובים ולהצטנן בה ביום כפור,
דחישנין שמא לא תנגב יפה ויבא לידי
סחיטה (הגהות מימוני פ"ק ב ומרדכי וסמ"ק
ומנהגים). החולה רוחץ כדרכו אף על פי
שאינו מסכן (רמב"ם):

י שכלה כל שלשים יום מתרת לרחץ פניה:

יא מי שראה קרי בזמן הזה ביום הכפורים,
אם לח הוא, מקנחו במפה ודיו, ואם יבש
הוא או שנתלכלך, רוחץ מקומות
המלכלכים בו לבד ומתפלל, ואסור לרחץ
גופו או לטבל אף על פי שבשאר ימות
השנה הוא רגיל לטבל לתפלה:

יב בזמן הזה אסור לאשה לטבל ביום
הכפורים אפלו הגיע זמן טבילתה בו
ביום:

⊕ באר הגולה ⊕

סימן תריב א משנה יומא ע"ג ב מסקנא דגמרא שם ג שם וכאפיי ד משנה שם ה שם בגמרא פ"ו שם במשנה ו הא דציר מצטרף דאכשורי אכלא הוא וחיביב
כאכל ז טור בש' הרמב"ם בפ"ק ג והתוספות שם ורש"י שם כר' שמעון משנה ערובין פ"ק ב ט רמב"ם שם והרשב"א כר' יוחנן בן ברוקא י יומא
דף ע"ג וכו' יוחנן כ משנה שם דף פ"א ל מימרא דר"ש לקיש שם מ ברייתא שם נ מימרא דרבא שם ס משנה שם ע"ח ע משנה י"א פ"ק י"ז דכלים פ מימרא
דשמואל יומא שם צ שם בגמרא ק שם בגמרא ק שם בגמרא ר רמב"ם שם מהתוספתא ש טור בשם הראב"ד מבריתא דכריתות י"ג [פימן תריג] א משנה יומא ע"ג ב ממשמעות
הגמרא שם ע"ח ובפסחים ג"ד ג ברייתא יומא ע"ז ד הגהות מימוני מהתוספות ה רוקח ו תוספות שם מהא דיד לפה תקצץ שבת ק"ט ז הרא"ש שם ח טור ט בית
יוסף י טור בשם גאון כ ברייתא יומא ע"ז ל מימרא דרב ושמואל שם וכפרוש רש"י שם דאינו נראה כמלבוש אלא כגושא על כתפיו מ שם וכאפיי נ טור בשם בה"ג
ס בעיא שם ולא אפשטא ופסקו הפוסקים להמרא ע ברייתא שם פ מהא דרב יוסף ואפיי שם צ שם ע"ח וכאפיי ק שם כרב אשר ר כרב יהודה ורבה שם ש משנה
שם וכו' אליעזר הסקמת הפוסקים ת רמב"ם בפ"ק ג א וסיים שם פין שבטלה תקנה זו ב צינתיו לעיל סימן תקצ"ד

סימן תריד - דיני סיכה ונעילת הסנדל. ובו ד' סעיפים:

א "אסור לסוף אפלו מקצת גופו, ואפלו אינו אלא להעביר הזהמא. אבל אם הוא חולה באפלו אין בו סכנה, או שיש לו חטטין בראשו, מתר:

ב "אסור לנעל סנדל או מנעל של עור. אפלו קב הקטע וכיוצא בו, אפלו של עץ ומחפה עור, אסור. אבל של גמי או של קש או של בגד או של שאר מינים, מתר אפלו לצאת בהם לרשות הרבים. ומתר לעמד על פרים וקסות של עור, ומכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה (מרדכי דיומא ותרומת הדשן סימן קמ"ט):

ג "החיה, כל ל' יום מתרת לנעל את הסנדל, והחולה כיוצא בה אף על פי שאין בו סכנה, וכן מי שיש לו מפה ברגליו:

ד "מתר כל אדם לנעל סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו, אם מצויים שם עקרבים או דברים הנושכים: הגה ואם ירדו גשמים ורוצה לילך לביתו מבית הכנסת או להפך והוא אסטניס, מתר לנעל מנעליו עד שמגיע למקומו (מהרי"ל):

סימן תרטו - יום הכפורים אסור בתשמיש המטה. ובו ב' סעיפים:

א "יום הכפורים אסור בתשמיש המטה. וואסור לגע באשתו כאלו היא נדה, וכן יאסור לישן עם אשתו במטה:

ב "הרואה קרי ביום הכפורים ידאג כל השנה, ואם עלתה לו השנה מבטח לו שהוא בן העולם הבא:

סימן תרטז - הקטנים מתי נתחילו להתענות. ובו ב' סעיפים:

א "התינוקות מתרים בכל אלו, חוץ מבנעילת הסנדל, שאין חוששין כל כך אם לא ינעלו. הגה ומתר לומר לעובד כוכבים לרחצן ולסוכן, אבל להאכילם אפלו בימים שרי (טור):

ב "קטן (הכריא) בן ט' שנים שלמות וכן י' שנים שלמות מחנכין אותו לשעות.

יפיצר, הנה רגיל לאכל בבי' שעות ביום מאכילין אותו בג', הנה רגיל לאכל בג' מאכילין אותו בד', לפי כח הכן מוסיפין לענות אותו בשעות (והוא הדין לקטנה הכריאה) (טור). י"ב בין זכר בין נקבה, מתענין ומשלימין מדברי סופרים כדי לחנכן במצות: הגה ויש אומרים שאין צריך להשלים מדרבנן כלל (ר"ן ואור זרוע

והגהות מימוני בשם הג"ג ורוקח ורא"ם), ויש לסמוך עליהו בנער שהוא פחוש ואינו חזק להתענות (תרומת הדשן סימן קכ"א) וכל מקום שמחנכין אותו באכילה, כן מחנכין אותו ברחיצה וסיכה (טור). "בת י"ב יום אחד ובן י"ג יום אחד שהביאו שתי שערות, הרי הם בגדולים לכל מצות ומשלימין מן התורה, אבל אם לא הביאו שתי שערות עדן קטנים הם ואינן משלימין אלא מדברי סופרים: הגה ואפלו הוא בן ופחוש צריך להשלים דחשינין שמא נשרו השערות (תרומת הדשן סימן קנ"ה). יקטן שהוא פחות מכן תשע אין מענין אותו ביום כפור כדי שלא יבא לידי סכנה: הגה אפלו אם רוצה להתמיר על עצמו מוחין בידו (כל בו):

סימן תריז - דין עברה ומניקה ויוצרת ביום הכפורים. ובו ד' סעיפים:

א "עברות ומניקות מתענות ומשלימות ביום הכפורים:

ב "עברה שהריחה (ופניה משתנים, אף על פי שלא אמרה צריכה אני) (רבנו ירום נתיב כ"ו), גלוחשין לה באזנה שיום הכפורים הוא, אם נתקנרה דעתה בזכרון זה מוטב, ואם לאו מאכילין אותה עד שתתישב דעתה:

ג "כל אדם שהריח מאכל ונשתנו פניו, מסכן הוא אם לא יתנו לו ממנו, ומאכילין אותו ממנו:

ד "היוצרת, תוף ג' ימים לא תתענה כלל. מג' עד ז', אם אמרה צריכה אני, מאכילין אותה. מכאן ואילך הרי היא ככל אדם.

יומים אלו אין מונין אותם מעת לעת, כגון אם ילדה בשבועה בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביום הכפורים אם לא אמרה צריכה אני, אף על פי שלא שלמו לה ג' ימים עד יום כפור בערב, משום דכיון שזכנס יום רביעי ללדתה מקרי לאחור שלשה:

סימן תריח - דין חוליה ביום הכפורים. ובו י' סעיפים:

א "חולה שצריך לאכל, אם יש שם רופא בקי, אפלו הוא עובד כוכבים, בשאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החלי ויסתפן, מאכילין אותו על פיו, ואין צריך לומר שמא ימות. אפלו אם החולה אומר איני צריך, שומעים לרופא. וואם החולה אומר צריך אני, אפלו מאה רופאים אומרים אין צריך, שומעים לחולה:

ב "רופא א' אומר צריך ורופא א' אומר אינו צריך, מאכילים אותו: הגה והוא הדין לשנים נגד שנים, ואפלו קצתן יותר בקיאין מקצתן, כן נראה לי:

ג "ואם החולה ורופא אחד עמו אומרים שאינו צריך ורופא (אחר) אומר צריך, יאו שהחולה אינו אומר פלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים אינו צריך, אין מאכילין אותו:

ד "אם שנים אומרים צריך, אפלו מאה אומרים אינו צריך, ואפלו החולה אומר עמהם שאינו צריך, מאכילים אותו מאחר ששנים אומרים צריך: הגה והוא הדין אם החולה ורופא אחד עמו אומרים צריך, אף על פי שמאה רופאים אומרים אינו צריך מאכילין אותו (טור), ולא חישנין דהחולה אומר צריך משום דמאמין לרופא זה שאומר צריך (בית יוסף בשם מהרי"א):

ה "אם החולה אומר איני צריך והרופא מספק, מאכילין אותו, אבל אם הרופא אומר אינו צריך והחולה אומר איני יודע, אין מאכילין אותו:

באר הגולה

[סימן תריד] א ברייתא יומא ע"ז ב כן פרש הרא"ש שם ג הרי"ף ורא"ש ממסקנא דגמרא ע"ח ד משנה שם ע"ג וכו' אלקנר ה הסכמת הפוסקים ו רמב"ם בפרק ג מדין התנה ר"ז ז רמב"ם שם והטור מהא דשמואל שם [סימן תרטו] א משנה יומא ע"ג ב בשם ספר אגדה ג הנהות מרדכי דמועד קטן הלכות תשעה באב ד תנא דבי רבי ישמעאל שם פ"ח [סימן תריז] א ברייתא יומא ע"ח ב משנה שם פ"ג וכדמוקיי לה רב חסדא ורב נחמן ג ברייתא שם ד כרב הונא ורב נחמן שם ה כרבי יוחנן שם הרי"ף ורמב"ם בפרק ב שם ו רמב"ם שם והכל בו [סימן תריז] א מימרא דרבא פסחים דף ג"ד ב משנה יומא דף פ"ב ג מעבדא דרבי שם ד הרא"ש שם מעבדא דאמימר ומר זוטרא פתבות ס"א ה הרא"ש שם בשם רמב"ן ושא"ר פוסקים ו תרומת הדשן מדברי התוספות גשין ח' [סימן תריח] א משנה יומא פ"ב ב הרא"ש שם ג מימרא דר' ינאי שם פ"ג ד שם ה הרמב"ם פרק ג וכתב הרב המגיד משום דספק נפשות להקל ו מסקנת הגמרא שם ז ממשמעות הגמרא שם ח שם בגמרא ט ורשמי ב"ש ר' יוחנן וכתבו הרא"ש והר"ן והרב המגיד י שם בשם הרמב"ן

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שויבאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

(מהרי"ו). והתנאים המתפללים כל היום לא יעורו כל הלילה, כי מאבדין קולם כשאינם ישנים (מהרי"ל):

סימן תרכ - מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית. ובו סעף אָחד:

א "טוב לקצר בפיוטים ובסליחות שחרית כדי למהר, בענין שיתפלל מוסף קדם שבע שעות:

סימן תרכא - סדר קריאת התורה ומילה ביום פפור. ובו ו' סעיפים:

א מוציאין שני ספרים, "בראשון קורים ששה בפרשת אַחרי מות עד ויעש כאשר צוה ה', ואם חל בשבת קורים שבעה, ומפטיר קורא בשני בפינחס ובעשור להדש ומפטיר בישעיה ואמר סלו סלו פנו דרך עד פי ה' דבר:

ב ימילה ביום הפפורים, מלין בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה, ולאחר המילה אומרים אשרי. (והמנהג למול אחר אשרי) (מנהגים). ואם הוא במקום שצריך לצאת מבית הכנסת, אין מלין עד אחר חזרת ספר תורה, וחוזרים ואומרים קדיש:

ג המברכין על המילה בלא פוס. (ויש אומרים דמברכין בכוס ונותנים לתינוק הנמול, וכן נהגין):

ד במוסף יאמר ש"צ סדר עבודה: הגה ונהגין לפל על פניהם כשואמרים והפנהים והעם, גם בעלינו לשבת, אכל ש"צ אסור לעקר ממקומו בשעת התפלה כדי לפל על פניו, ויש למחות ביד העושים בן:

ה יסדר הודוי הטאתי עויתי פשעתי: ונהגו לדר צדקות ביום הפפורים בעד המתים (ומזכירין נשמותיהם דהמתים גם בן יש להם כפרה יום הפפורים) (מרדכי):

של יום הפפורים בכרפת המזון, שאומר יעלה ויבא בכונה ירושלים:

סימן תריט - סדר ליל יום הפפורים. ובו ו' סעיפים:

א ליל יום הפפורים נוהגים שאומר ש"צ בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם העברנים. ונוהגים שאומר כל נדרי וכו', ואחר כך אומר שהחננו יבלא פוס: הגה ואחר כך מתפללים ערבית. ונוהגים לומר כל נדרי בעודו יום, וממשיך בנגונים עד הלילה. ואומרים אותו ג' פעמים, וכל פעם מגביה קולו יותר מבראשונה (מהרי"ל). וכן אומר הש"ץ ג' פעמים ונסלח לכל צד גוי, והקהל אומרים ג' פעמים, ויאמר ה' סלחתי בך בך (מנהגים). ואל ישנה אדם ממנהג העיר אפלו בנגונים או בפיוטים שאומרים שם (מהרי"ל):

ב יליל יום הפפורים ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם:

ג אם חל בשבת, אומרים ויכלו ויכרה אחת מעין שבע וחותרם מקדש השבת ואינו מזכיר של יום הפפורים. (ואין אומרים אבינו מלכנו בשבת, אכל שאר הסליחות והתפלות אומר כמו בחל) (ריב"ש סימן תקי"ב ומנהגים):

ד יצריך להעמיד אָחד לימין ש"ץ ואָחד לשמאלו:

ה יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה:

ו נוהגים ללון בבית הכנסת ולומר שירות ותשבחות כל הלילה: הגה וטוב לישן רחוק מן הארון (מרדכי). ומי שאינו רוצה לומר תשבחות ושירות בלילה לא יישן שם

המשך הלכות יום הכיפורים, סימן תריח - דין חולה ביום הכיפורים

א אם הרופא אומר שאינו מפיר את החלי, הרי הוא פאָדס דעלמא ואין דברי מעלין ולא מורידין. הגה מיהו, אם נחלש הרבה עד שפראָה לרב בני אדם שאָצלו שהוא מספן אם לא יאכל, מאכילין אותו (אסור והתר הארץ)

ז לכשמאכילין את העברות או את החולה מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשעור, הלכך מאכילין אותו מ פשני שלישי ביצה בינונית, וישוהו כדי אכילת ד' ביצים. והשתיה יבדקו בחולה עצמו כמה היא כדי שיסלקנו לצד אָחד ויראה כמלא לגמיו:

ח ינישקוהו פחות מאותו שעור, וישוהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבע ביצים, ולפחות ישוהו בין שתיה לשתיה כדי שעור שתית רביעית. ואם אמדוהו שאין השעורים הללו מספיקים לו או שהחולה אומר בן או שנסתפקו בך, מאכילים ומשקים אותו כל צרכו (מיד):

ט מי שאחזו בלמוס, והוא חלי שבא מחמת רעבון, וסימנו, שעניו פחות ואינו יכול לראות מאכילין אותו עד שיאירו עיניו. ואם אין שם מאכל של התר, מאכילין אותו מאכל אסור. ואם יש פאן שני מיני אסורים אָחד קמור מחברו, מאכילין אותו הקל תחלה: הגה אם צריך לכשר ויש פאן בהמה שצריך לשחטה ובשר נבלה מוכנת, עין לעיל סימן שכ"ח סעף י"ד:

י חולה שאכל ביום הפפורים ונתישב דעתו בענין שיכול לברך, צריך להזכיר

באר הגולה

כ רבנו ירמיהו ל הרא"ש שם מהא דכריתות י"ג מ הר"ן שם נ שם ס שם וכן כתבו הרא"ש שם והטור ע משנה יומא פ"ג פ בריתא שם צ טור בשם אביו הרא"ש והגהות מימוני ותשובת הר"ם ותשובת הרשב"א [סימן תריט] א טור בשם מנהג אשכנזי ושאר פוסקים מהא דר' שמעון חסידא ב לדעת רבנו תם והביאו הטור ובית יוסף הנסח שמתיר על העמיד פדאיתא ביה דעה סימן ר"א וכן נהגו בפאלאנא והרא"ש הסכים למה שכתב רב סעדיה גאון כמנהג הקדמונים להתיר השבועות משנה שעברה כגון נדרי שגגות ונאסין, וכן מנהג הספרדים ג ערוכין מ' ד טור בשם מנהג אשכנזי על פי מדרש רבה פרשת ואתחנן ה מימרא דרבא שבת כ"ד ו טור על פי פרקי ר' אליעזר וכן כתב הגהות מימוני בשם מקילתא ד טור על פי מדרש שהביא בסימן תר"ו ח שם מבריתא מיקרי ירושלים יומא י"ט [סימן תרכ] א טור והגהות מימוני [סימן תרכא] א משנה מגלה כ"ח ב בריתא שם ל"ח ג מרדכי והרוקח והגהות אחרונות מרדכי פרק י"ט דשבת ד שם בהגהות מרדכי בשם ר"י בר שמשון ו טור ושאר פוסקים מההוא דנחית קמה דרבא יומא ל"ד וכו' וכו' ז בריתא שם ל"ב וכחכמים טור בשם הר"ף ובה"ג ורב פלטי ור"ח מרדכי על פי ספרי בעגלה ערופה אשר פדית אלו המתים וכו'.

סימן תרכב - סדר תפלת

מנחה. ובו ד' סעיפים:

א "למנחה אומר אשרי ובא לציון. ואין אומרים ואני תפילתי אפלו אם חל להיות בשבת. הגה ואין אנו נוהגין לומר אשרי ובא לציון קדם מנחה רק קדם נעילה, וכן כתבו קצת רבנותא (מרדכי והגהות מימוני סוף ספר אהבה וסוף הלכות יום כפור וכל בו ומנהגים). ואין אומרים אין כאלהינו ביום כפור (מנהגים):

ב "ומוציאין ספר תורה וקורין ג' בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה גומסים מי אל כמוך ומברך לפניה ולאחריה, ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחותר בשל שבת: הגה ואין אומרים על התורה ועל העבודה במנחה (הגהות מימוני סוף הלכות יום כפור ומהרי"ל ומנהגים והגמ"ד):

ג "אם חל בשבת אומרים צדקתך ואומרים אבינו מלכנו: הגה ובמדינות אלו אין אומרים צדקתך ולא אבינו מלכנו:

ד "אין נושאים פנים במנחה ביום הכפורים. וכהן שעבר ועלה לדוכן. הרי זה נושא פסיו ואין מורידן אותו:

סימן תרכג - סדר תפלת

נעילה. ובו ו' סעיפים:

א "לנעילה אומר אשרי וקדיש ואינו אומר ובא לציון: הגה וכבר כתבתי דהמנהג במדינות אלו לומר אשרי ובא לציון קדם נעילה:

ב "זמן תפלת נעילה פשהחמה בראש האילנות, כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה. וצריך ש"צ לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה, וגם אין לו למשך בתפלת נעילה כל תבה ותבה כדרך שמושך בשאר תפלות, כדי שיגמר קדם שקיעת החמה. (ואומר במקום כתבנו חתמנו) (טור):

ג "אם חל בשבת מזכיר בה של שבת, ואכל בודוי שלאחר התפלה אין מזכירים בו של שבת. והגוי מליי חזי, אבל ש"ץ בין שאומר בתוך תפלתו מזכיר בו של שבת. ואם לא הזכיר בזה, אין מחזירין אותו:

ד "אומר קטר כמו במוסף:

ה "נושאים פנים בנעילה, (והמנהג במדינות אלו שלא לשא פנים ואומרים אבינו מלכנו):

ו "בסוף הסליחות אומרים ז' פעמים ה' הוא האלהים (ופעם אחת שמע ישראל וג') פעמים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) (מנהגים). ועין לעיל סימן ס"א. ותוקעים תשר"ת: הגה ויש אומרים שאין לתקע רק תקיעה אחת (מרדכי והגהות מימוני סוף הלכות יום כפור ואגור), וכן נוהגין במדינות אלו. ותוקעים לאחר שאמר קדיש לאחר נעילה, וקצת מקומות נהגו לתקע קדם קדיש:

סימן תרכד - סדר מוצאי יום

הכפורים. ובו ה' סעיפים:

א "מתפללים תפלת ערבית, ואומר הבדלה בחונן הדעת:

ב "צריך להוסיף מחל על הקדש גם ביציאתו, שימתינו מעט אחר יציאת הכוכבים:

ג "מבדילים על הכוס, ואין מברכים על הבשמים אפלו אם חל להיות בשבת:

ד "מברכים על האור. ואין מברכים במוצאי יום הכפורים על האור שהוציאו עתה מן האבנים. ויש אומרים שמברכים עליו מעמוד ראשון ואילף:

ה "ישראל שהדליק מעובד כוכבים, אין מברכין עליו במוצאי יום הכפורים, אף על פי שבמוצאי שבת מברכין עליו, שאין מברכים במוצאי יום הכפורים אלא על האור ששבת מבעוד יום ממש או על האור שהדלק ממנו, וכן נהגו להדליק מעששיות של בית הכנסת. ומיהו, אפלו אם הדלק ביום הכפורים, אם הדלק בהתרנגון לחולה, יכולים לברך עליו: הגה יש אומרים להבדיל על גר של בית הכנסת (המגיד פרק כ"ט ואבודרהם ואור זרוע), ויש אומרים שאין להבדיל עליו אלא מדליקין גר אחר ממנו, והנכון להבדיל על שניהן ביחד, דהינו להדליק גר אחד מגר בית הכנסת, ולא יבדיל על גר עצמו של בית הכנסת לחוד

הלכות פכה

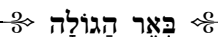
סימן תרכה - ובו סעיף אחד:

א "בפסות תשבו שבעת ימים וגו' כי בפסות הושבתו את בני ישראל, הם ענני כבוד שהקיפם בהם לכל יום שרב ושמש. ומצוה לתקן הספה מיד לאחר יום כפור, דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה (מהרי"ל):

סימן תרכו - העושה סבה תחת האילן

או תחת הגג. ובו ג' סעיפים:

א "אין לעשות סבה תחת בית או אילן. והעושה סבתו תחת האילן, יש אומרים שאם יחמילן צלתו מרבה מחמתו, פסולה בכל ענין אף אם הספה צלתה מרבה מחמתה, אבל אם האילן חמתו מרבה מצלתו, אם הספה צלתה מרבה מחמתה בלא אילן כשרה אפלו לא השפיל הענפים למטה לערבים עם סכך הספה, אבל אם אין הספה צלתה מרבה מחמתה אלא על ידי האילן, צריך שישפיל הענפים ויערבים עם הסכך בענין שלא יהיו נפרים, ויהא סכך רבה עליהם ומכבטלן. ויש אומרים שאפלו אם הספה צלתה מרבה מחמתה בלא האילן והאילן חמתו מרבה מצלתו, אם ענפי האילן מכונים כנגד סכך הכשר פסולה, בין שהאילן קדם בין שהספה קדמה, בין שענפי האילן מכונים כנגד סכך הכשר: הגה מיהו, אם השפיל הענפים למטה וערבן עם הסכך שאינו נפרין,

וסימן תרכב] א טור והמרדכי בשם סדר רב עמרם ב ברייתא מגלה ל"א ג טור ד שם וכן כתב רא"ש והמרדכי ור"ן ב דשבת ה טור והר"ן ו ר"ן ז צינתיו בסימן קכ"ט ועין שם [סימן תרכג] א טור ב הרא"ש בשם הר"ם בסוף יומא מהירושלמי גריש פרק בתרא דתענית וכתב שם הר"ף ושאר פוסקים ג בית יוסף וסעד לדבריו מהגהות מימוני שם ד פרבי יוחנן שם בירושלמי דאמר נעילת שערי היכל דהינו ביום ה מימרא דרבי יהושע בן לוי שבת כ"ד ו הרא"ש והמרדכי שם ושאר פוסקים ז טור ח משנה תענית כ"ו ט סמ"ג שקבל מרבנו יהודה בר יצחק [סימן תרכד] א הר"ף והרא"ש מהא דרב יומא פ"ז ב ברייתא שם פ"א ג רמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת ושאר פוסקים ד מימרא ר' יוחנן פסחים נ"ד ה שם בגמרא ו כל בו ז הרב המגיד בפרק כ"ט מהלכות שבת בשם הרמב"ן ח טור מהא דאור ששבת פסחים נ"ד וכפרש רש"י שם [סימן תרכה] א טור [סימן תרכו] א משנה סכה ט' ב אוקימתא דרבה שם ג טור בשם רש"י וכן כתב התוספות ד שם בשם אבן העזרי והראב"ן וכן כתב הר"ן

בטלין והספה כשרה (הרא"ש והר"ן). וכן אם הניח סכף הכשר על סכף הפסול מקרי ערוב וכשר (מדכ"י פרק קמא דסכה). אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכף הכשר (או שהסכף הרבה שאפלו נטל נגד האילן נשאר לשעור) (טור) כשרה, הואיל וצל הכשר הוא מרבה מחמתה, שאפלו אם נטל האילן יש שעור בכשר להכשירו, ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכף, דין אחד להם:

ב אם קצץ האילן להכשירו ולהיות הוא עצמו מהסכוף, כשר, והוא שישנענעו שיגבה כל אחד לבדו ומניחו וחוזר ומגביה חברו ומניחו, ואם לאו, פסולה משום תעשה ולא מן העשוי: הגה אבל מתר לעשות סכה תחת מחבר או בית ולהסירו אחר כך, ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי הואיל ואין הפסול בסכף עצמו (כל בו והנהות אשרי פרק קמא דסכה):

ג העושה סכה למטה בבית תחת הגג שהסירו הרעפים, אף על פי שושארו עדין העצים הדקים שהרעפים מנחים עליהם, כשרה: הגה וכן מתר לעשות הסכה תחת הגגות העשויות לתחת ולסגר, ומתר לסגן מפני הגשמים ולחזר ולפתחן (מהרי"ל), ואפלו ביום טוב שרי לסגן ולפתחן (אגדה דיומא ומהרי"ו) אם יש להם צירים (ד"ע) שסוגר ופותח בהן, ואין בזה לא משום סתירה ובגן אהל ביום טוב ולא משום תעשה ולא מן העשוי, רק שיזהר שלא ישב תחתיהן כשהן סגורין שאז הסכה פסולה:

סימן תרכז - דיני הישן בסכה.
ובו ד' סעיפים:

א (צריך לישב באויר הסכה).^א הישן תחת המטה בסכה, אם היא גבוהה י' טפחים לא יצא:

ב הישן תחת הפלה בסכה, אם אינה גבוהה י' טפחים או שאין לה גג רחב טפח, יצא:

ג העצים היוצאים מארבע ראשי המטה, אסור לפרס עליהן סדין ולישן תחתיו אפלו אם אינם גבוהים י', אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים בלונסות (פרוש), עצים ארפים פצין קנה של רמח) מזה לזה, מתר לפרס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח למעלה, והוא שלא יהיו גבוהים י' טפחים. והישן מכשירין אפלו בגבוהים י' טפחים:

ד פרס סדין תחת הסכף לנוי, אם הוא בתוך ד' טפחים לגג כשרה, ואם הוא רחוק ד' טפחים מן הגג פסולה. והוא אינו לנוי אף על פי שהוא בתוך ד' טפחים פסולה. (ויש לזהר שלא לתלות שום נוי סכה רק בפחות מד' לספה) (מהרי"ל):

סימן תרכח - דיני סכה תחת סכה. ובו ג' סעיפים:

א סכה שתחת סכה, העליונה כשרה והתחתונה פסולה. והני מלי, שישולה התחתונה לקבל פרים וכסות של עליונה ואפלו על ידי הדחק ויש ביניהם י' טפחים, אבל אם אין ביניהם י' טפחים, או שיש ביניהם י' טפחים אבל אינה יכולה לקבל פרים וכסות של עליונה אפלו על ידי הדחק, והתחתונה כשרה אם היא מסככת פהלכתה אפלו אם העליונה למעלה מכ', והוא אינה מסככת פהלכתה ומתפשטת על ידי סכף העליונה, צריך שלא יהא סכף העליונה גבוה מן הארץ למעלה מכ' אמה:

ב העושה סכתו בראש העגלה או בראש הספינה אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דביבשה, פסולה, אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דביבשה, אפלו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים, כשרה:

ג העושה בראש הגמל או בראש האילן כשרה, ואין עולין לה ביום טוב. מקצתה

על האילן ומקצתה בדבר אחר, אם הוא בעננין שאם נטל האילן תשאר היא עומדת ולא תפל עולין לה ביום טוב, ואם לאו אין עולין לה ביום טוב:

סימן תרכט - מפה צריף להיות הסכה. ובו י"ט סעיפים:

א דבר שמסככין בו צריף שיהיה צומח מן הארץ ותלוש ואינו מקבל טמאה, אבל דבר שאינו צומח מן הארץ, אף על פי שגדולו מן הארץ ואינו מקבל טמאה, יבגון עורות של בהמה שלא נעברו שאינם מקבלים טמאה או מיני מתכות, אין מסככין בהם. (וכן אין מסככין בעפר) (ר"ן):

ב יוכן דבר שמקבל טמאה, כגון שפודין וארוכות המטה וכל הכלים, אין מסככין בהם, והאפלו אם נשברו שלא נשאר בהם שעור קבלת טמאה:

ג יסככה בחצים שאין להם בית קבול כשרה, ויש בהם בית קבול פסולה:

ד יסככה בפשתן, כשלא נדק ולא נפץ כשרה, דעץ בעלמא הוא, אבל אם נדק ונפץ פסולה:

ה בחבלים של פשתן פסולה, של גמי ושל סיב כשרה:

ו במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי, בין שהיא חלקה שהיא ראויה לשכיבה, בין שאינה חלקה שאינה ראויה לשכיבה, אם היא קטנה, סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טמאה ואין מסככין בה אלא אם כן עשאה לסכוף: הגה דהינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסכוף (הרא"ש פרק קמא דסכה). ואם היא גדולה, סתמא עומדת לסכוף ומסככין בה, אלא אם כן עשאה לשכיבה (דהינו שמנהג המקום לשכב עליה). והני מלי שאין לה שפה, אבל אם יש לה שפה בעננין שראויה לקבל, אפלו אם נטל שפתה אין מסככין בה: הגה במקום שנהגו לקבוע מחצלות בגגין פצין תקרה, אין מסככין בהם (כל בו):

⊕ באר הגולה ⊕

ה משנה שם י"א ו כר' יוסף משמה דרב ובריתא וכפרוש רש"י שם ז טור (סימן תרכז) א משנה סכה כ' וכדמפרש לה שמואל ב פתתי לשני דר' יהודה אמר שמואל דלא פליגי שם י"א טור בשם הרא"ש וכן כתב הר"ף ורמב"ם בפרק ה ג משנה שם י' ד טור והר"ן מבריתא שם ה מדברי הר"ף שם וכן פסק הרמב"ם בפרק ה וכמו שתרץ הרב המגיד שם ו שם כר' חסדא ורבה בר רב הונא הר"ף ורא"ש ורמב"ם ז רא"ש שם (סימן תרכח) א משנה סכה ט' ב מהא דרב דימי שם י"ד ג שם בגמרא ד מיקרא דרבי ירמיה שם ו בגמרת רש"י ה שם ו משנה וגמרא שם כ"ב וכ"ג ז משמעות הגמרא שם ח משנה שם ט דאסור להשתמש ביום טוב כבעלי חיים ובמחבר: (סימן תרכט) א משנה סכה י"א ב כדלית רב ששת ורב חסדא מקראי ג רש"י בפרוש המשנה והרא"ש שם אהא דר' ששת וכו' ד משנה שם ט"ו ה מיקרא דרב אמי שם ו מיקרא דרב י"ב ז מיקרא דרבי יוחנן שם וכפרוש הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ה ח הרמב"ם שם מהירושלמי ט משנה שם י"ט וכאוקימתא דרב פפא כ' וכתנא קמא וכו' ישמעאל בר' יוסי ור' דוסא בבריתא, הר"ף והרמב"ם בפרק ה י שם בגמרא כ צינתיו לעיל סעיף ב'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

לספור, שפסולה מן התורה, אינה נחלת בהתרה אלא צריכה נענוע:

יח וכן אסרו לספק בנסרים שרחקן ד', 'אפלו הפכן על צדן שאין בהם ד'. ואם אין ברחקן ד' פשרים, 'אפלו הם משפים שדומים לכלים. 'ונהגו שלא לספק בהם כלל:

יט פרס עליה סדין מפני החמה או תחמיה מפני הנשר, יכלומר שלא יהיו עליו וקיסמין נושרים על שלחנו, פסולה, אבל אם לא פרס אלא לנאותה, כשרה, והוא שיהא בתוך ד' לספק. 'ויש אומרים שספק שהיא מסככת בהלכתה וירא שמא ייבש הספק או ישרו העליון ותהיה חממה מרבה מצלתה, ופרס עליה סדין שלא תתיבש או תחמיה שלא ישרו העליון, כיון שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרבה מחממה, פסולה, אבל אם לא פון בפריסת הסדין אלא להגן מפני החמה והעליון או לנאותה, כשרה, ובלבד שיהא בתוך ד' לספק. 'ומיהו לכתחלה לא יעשה אלא אם כן הוא נכר לכל שמכון כדי להגן, או שהוא שרוי במים, שאז נכר לכל שאינו שוטחו שם אלא ליבש:

סימן תרל"א - דיני דפנות הספקה.
ובו י"ג עיפויים:

א אכל הדברים פשרים לדפנות (ואין צריך להעמידם דרך גדילתן). (טור) 'ואפלו חממה מרבה מצלתה מחמת הדפנות כשרה: הגה מפל מקום לא יעשה הדפנות מדבר שריחו רע (ר"ן) או דבר שמתבבש תוך ז' ולא יהא בו שעור מחצה. (ד"ע):

ב ידפנות הספקה אם היו שטים זו אצל זו פמין ג"ם, עושה דפן שיש ברחבו יותר על טפח ומעמידו בפחות מג' לאחד

בד' טפחים: הגה וכל מה שדרכו ליבש תוף שבעה, מיד דינינן לה כאלו הוא יבש (ר"ן פרק קמא דספקה) והוי אור ופוסל בו אפלו מן הצד. (הגהות מ"מזוני פרק ד דספקה):
יג רכל דבר המחקר אין מספקין בו ודינו כדין האילן:

יד יש דברים שאסרו חכמים לספק בהם לכתחלה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טמאה וריחם רע, 'או שנושרים עליהן, דחוישינן שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הספק:

טו 'וכן אסור לספק בחבילה, 'מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הספקה ליבשה ואחר כך נמלף עליה לשם סבה, ואותה סבה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפסול, וגזרו על כל חבילה אטו זאת, וכיון שמשפני זה אסרוהו, לא הצרכו לאסר אלא בחבילה שדרך ליבשה, 'ואין זה בפחות מכ"ה קנים, הלכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה מתר לספק בה, 'ואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני, אינה נקראת חבילה כיון שעקרן אחד, 'ואם אגד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם כ"ה הויא חבילה. הגה וכל חבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כף, אינה חבילה ומתר לספק בה (בית יוסף בשם הפוסקים):

טז 'חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במנין ומיד כשיקנה תקנה יתירנה, אינה חבילה:

יז אם ספק בחבילה והתירה, כשרה, כיון שאין אסורה אלא משום גזרה. 'אבל חבילה שהעלה ליבש ונמלף עליה

המשך הלכות סוכה, סימן תרכח - ממה צריך להיות הסכך

ז ליש להסתפק אם מתר להניח סלם על הגג כדי לספק על גביו: הגה ולכן אין לספק עליו, ואפלו להניחו על הספק להחזיקו אסור, והוא הדין בכל כלי המקבל טמאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טמאת מדרס. (מהרי"ל):

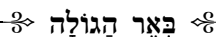
ח 'לחבר פלונסאות הספקה במסמרות של ברזל או לקשרם בכלאות (פרוש, חתיכות של בגדים בלויים) שהם מקבלים טמאה אין קפידא:

ט יכל מיני אכלים מקבלים טמאה ואין מספקין בהם:

י 'ענפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים, אם פסלת מרבה על האכל מספקין בהם, ואם לאו אין מספקין בהם. 'ואם קצרם לאכל יש לידיים תורת אכל לקבל טמאה וצריך שיהא בפסלת כדי לבטל האכל והיד. ואם קצרם לסכך, אז אין לידיים תורת אכל ואדרכא הם מצטרפים עם הפסלת לבטל האכל. 'ואם קצרם לאכל ונמלף עליהם לסכך, אין המחשבה מוציאה הדין מתורת אכל עד שיעשה בהם מעשה שגבר שרוצה אותם לסכך, כגון שידוש אותם:

יא 'מספקין בפנינוג"ו הנקרא בערבי שמר: (והוא מאכל בהמה, ואין בני אדם אוכלים אותו אלא לרפואה). (בבנו ירחם נתיב ח חלק ב וכל בו):

יב 'ספק בירקות שממהרין ליבש, אף על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טמאה, אין דינם כסכך פסול לפסל בד' טפחים, אלא כצריך חשיבי לפסל בג', ואם אין דרם ליבש, דינם כסכך פסול ופוסלים

ל תשובת הרמב"ן מ תרומת הדשן נ ברייתא שם י"ג ס שם וכתנא קמא שם ע שם בגמרא פ אוקימתא דברייתא שם בגמרא י"ג וכתנא קמא צ הרא"ש בתשובה כלל כ"ד וספר ארחות חיים בשם ר' יחיאל והרא"ש מאירא ק מימרא דשמואל וכפרש רש"י שם ושאר פוסקים ר משנה שם י"א ש שם י"ב בגמרא וכאפ"י ת שם י"ג וכאפ"י א משנה שם י"ב ב מימרא דר' יוחנן שם ג רושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש והרמב"ם בפרק ה ד מימרא דרב ורב חסדא שם י"ג ה שם מימרא דרב חסדא אלבא דרבנן דרבנן דמזנות אזוב משנה סוף פרק י"א דפרה ו מימרא דמרימ סכה י"ג ז משנה שם י"ב ח טור בשם ה"ר קרקישנא ט משנה שם וקאוקימתא דשמואל אלבא דרב יהודה הסכמת הפוסקים י שם בגמרא וכרב הונא כ שם ט"ו ל טור בשם סמ"ק מ משנה י' נ כפרוש רש"י וכן פתב הר"ן וטעמא כיון דלצרף אדם הוא פסולה מה שאין פן לנאותה דצרף סכה הוא, מרדכי ס שם בגמרא פרב חסדא ורבה בר רב הונא ע התוספות והרא"ש בשם תשובת הגאונים ושאר פוסקים פ טור מעבדא דכנימין עבדא דר' אשי שם [סימן תרל"א א משנה סכה י"ב ב ברייתא שם וכתנא קמא ג ברייתא שם ו' ד שם בגמרא פרב סימון ואיתימא ר' יהושע בן לוי

מהדפנות, וייעמיד קנה (כנגד הכתל) (טו)
כנגד אותו טפח, ויעשה לה צורת פתח,
שיעמיד קנה עליו ועל הטפח, וכשרה אף
על פי שהקנה שעל גביהן אינו נוגע בהן:
הגה ואם הטפח והדפן מגיע לסוף אין צריך
קנה על גביהן (מרדכי והגהות מימוני פרק ד).
ומה שנהגו בצורת הפתח עגלה הוא לנוי
בעלמא. (פן כתב המרדכי):

ג יהיו לה שני דפנות זו כנגד זו ויבניהם
מפלש, עושה דפן שיש ברחבו ד' טפחים
ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לאחד
משתי הדפנות וכשרה, וגם בזה צריך
לעשות צורת פתח, שיתן קנה מהפס על
הדפן האחד. ויש אומרים שאין זה צריך
צורת פתח: הגה אבל אם איכא דפן ז' בלא
לבוד אין צריך פאן צורת הפתח עד סוף
הכתל, הואיל ואיכא דפן ז' שהוא שעור
הכשר סכה, וכל שפן שאין צריך צורת
הפתח כשהדפן שלמה, ומה שנהגו בצורת
הפתח כשיש לה דפנות שלמות אינו אלא
לנוי בעלמא. (ר"ן והמגיד פרק ד וכל בו ובית
יוסף בשם מרדכי):

ד בפמה דברים אמורים, בעושה סתו
במקום שאין דפן אמצעי כנגדה, אבל
העושה סתו באמצע החצר רחוק
מדפנות החצר, אף על פי שאין לה אלא
שתי דפנות זו כנגד זו די לה בתקון
המתיר, כשתי דפנות העשויות כמין ג"ם:

ה כשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין
ג"ם בטפח וצורת פתח, אפלו אם יש
בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם
צורת פתח, שכשצטרף כל הפרוץ יהיה
מרה על העומד, כשרה, (רק שלא יהיו
הפתחים בקרנות פי המחצות צריכין להיות
מחברים כמין ג"ם) (ר"ן), ובלבד שלא יהא
בהם פרצה יתרה על י' אמות ואם יש בה
צורת פתח, אפלו ביותר מ'. וזה הרמב"ם,
אפלו יש לה צורת פתח, אם יש לה פרצה
יותר מ' פסולה, אלא אם כן עומד מרה
על הפרוץ: הגה ונהגו עכשו לעשות
מחצות שלמות פי אין הכל בקיאי בדין
המחצות (כל בו). ומי שאין לו כדי צרכו

למחצות, עדיף אז לעשות ג' מחצות שלמות
מד' שאינן שלמות. (מהרי"ל):

ו לנעץ ד' קונדיסין, בין באמצע הגג בין
על שפת הגג, וסוף על גבן, פסולה. ויש
מכשירין בנעץ על שפת הגג, משום
דאמרינן גוד אסיק מחציתא:

ז סוף על גבי סמבוי שיש לו לחי (פרוש,
עץ כמין עמוד) או על גבי באר שיש לו
פסין (פרוש, קרשי עץ סביבות הבאר
לעשות רשות היחיד), הרי זה סכה כשרה
לאותו שבת שבתוך החג בלבד, מתוך
שלחי זה ופסין אלו מחצות לענין שבת
נחשב אותם כמחצות לענין סכה. (ואין
להתיר אלא במקום שלחי ופסין מתירין
לענין שבת, דאז שיהי מגו) (ר"ן):

ח סוף על גבי אכסדרה שיש לה פצימין,
בין שהיו נראים מבפנים ואין נראין
מבחוץ בין שהיו נראים מבחוץ ואין
נראין מבפנים, כשרה. לא היו לה פצימין
כפסולה, ימפני שהיא סכה העשויה
כמבוי, שהרי אין לה אלא ב' צדי
האכסדרה, ואמצע האכסדרה אין בו כהל
ושכנגדו אין לו פצימין (פצים, פרוש לחי
וימזנה). (כל זה הוא לשון הרמב"ם, אבל
אחרים חולקין, ולכן אין לעשות סכה
ככהאי גוונא):

ט שהיו דפנותיה גבוהים ז' ומשהו והעמידם
בפחות מג' סמוך לארץ, כשרה אפלו הגג
גבוה הרבה, ובלבד שיהא מכון כנגדן,
ואפלו אינו מכון ממש ר"ק שהוא בתוך
ג' כנגדו, כשרה. ואם אינו גבוה אלא י'
טפחים, אפלו אין בדפן אלא ד' ושני
משהויין כשרה, שמעמידה באמצע
ואמרינן לבוד למעלה ולמטה והשוב
פסותם. והיו הדפנות גבוהות מן הארץ ג'
טפחים, פסולה:

י העושה סתו בין האילנות והאילנות
דפנות לה, אם היו חזקים או שקשר
אותם וחזק אותם עד שלא תהא הרוח
מצויה מנידה אותם תמיד, ומלא בין
האזורים בתוך ובקש כדי שלא תניד אותם
הרוח וקשר אותם, הרי זה כשרה. על

כן אין נכון לעשות כל המחצות מיריעות
של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן
בטוב, זמנין דמנתקי ולא אדעתה והוי
לה מחצה שאינה יכולה לעמד בפני רוח
מצויה. והרצפה לעשות בסדינים, טוב
שיארג במחצות קנים בפחות מג':

יא יעושים מחצה מבצלי חיים, שיקשר שם
בהמה לדפן:

יב יכול לעשות מחברו דפן לסכה
להכשירה, ואפלו ביום טוב, ובלבד שלא
ידע אותו שהעמד שם שבשכיל מחצה
העמד שם, אבל בחל אפלו אם הוא יודע
שפיר דמי: הגה ואפלו ביום טוב אינו אסור
אלא באותן ג' דפנות המתירים בסכה אבל
בדפן רביעית שרי (השגת הראב"ד והמגיד פרק
ד דסכה) וענין לעיל סימן שס"ב סעיף ה:

יג הסומך סתו על פרעי המטה והפרעים
הם מחצות, אם יש בה גבה י' טפחים מן
המטה לסוף כשרה, ואם לאו פסולה,
ואם סוף הסוף על עמודים והפרעים הם
דפנות, אפלו אין גבוה י' מהמטה עד
הסוף כשרה, כיון שיש י' טפחים מהארץ
עד הסוף:

סימן תרל"א - סכה שחמתה
מרה מצלתה ויותר דיגי הסכה.
ובו י' סעיפים:

א סכה שחמתה וצלתה שוין מלמעלה,
פסולה לפי שהחמה מתפשטת ברחוקה
ויהיה למטה חמתה מרה מצלתה, אבל
אם חמתה וצלתה שוים מלמעלה, כשרה:

ב אם ברב ממנה צלתה מרה שני
משהויין ובמעוט ממנה חמתה מרה
משהו, בענין שכשצטרף יחד החמה והצל
של כל הסכה יהיה צלתה מרה מחמתה
משהו, כשרה: הגה ויש מחמירין אם
הסכה גדולה ויש מקום ז' על ז' שחמתו
מרה, אף על פי שבצרוף כל הסכה הוי
הצל מרה (ר"ן סוף פרק קמא דסכה):

ג ידרף הסכוף להיות קל כדי שיראו ממנו
הכוכבים הגדולים. היתה מעבה כמין
בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים
מתוכה, כשרה:

פאר הגולה

ה כלשנא בתרא דרבא שם ו שם וכו' סימון אמר ר' יהושע בן לוי ז' הרא"ש שם בשם יש אומרים ושבן דעת הרי"ף והרמב"ם וכן כתב הר"ן ח שם בשם יש שפסקו
כך ט ר"ן מהא דאמרינן בגמרא שם י ברייתא שם כ בפרק ה מהלכות סכה ל ברייתא ד' מ בעיא ולא נפשטא בגרסת הרי"ף וליחמא כרבנן ואלבא רב נחמן וכן כתב
אבי העזרי ורבי ישעיה והרא"ש נ רב שריא גאון לפי גרסתו דלא גריס איבעיא להו והרי"ף גאות והרמב"ם וכן כתב הטור בשם ס מימרא דרבא שם ע מימרא
דרבא שם פ גם זה שם י"ח צ שם י"ט מעבדא רב פהנא ק פרבא שם ר לשון הרמב"ם כפי פרושו שם בגמרא כמו שכתב הרב המגיד שם ש ברייתא שם ט"ז
ת משנה שם י"ז א מימרא דאבימי שם ב שם במשנה ג משנה שם כ"ז ד אוקימתא דגמרא שם ה טור בשם ה"ר פרץ ו רמב"ם בפרק ד וטור מהא דצינתי לעיל
בסימן שס"ב סעיף ה ז גם זה שם ח משנה שם כ"א וכו' יהודה וקאוקימתא דאבי ויכדמפרש בירושלמי הרי"ף ורא"ש, וכתב עוד הרא"ש שצנאה דר' יהודה לפרושי
דברי תנא קמא אתא וליכא קמא פלגמא [סימן תרל"א] א הכי דיקינן בגמרא דסכה כ"ב מהמשנה שם ב מימרא דר' יוחנן י"ט וכפרוש הרא"ש שם ג וירושלמי הביאו
הרא"ש ד רמב"ם ה משנה שם כ"ב

ד יהיה פסוי דק מאד שיש בה אור הרבה
אלא שאין ג' טפחים במקום אחד, ובין
הכל צלחה מרבה מחמתה, כשרה:

ה יהיה הסך מדבלל (פרוש, מבלבל). והוא
הסכוף שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו
למטה, כשר, "ובלכד שלא יהיה בין
העולה והיורד ג' טפחים. ויאה היה ברחב
זה העולה טפח או יותר, אף על פי שהוא
גבוה מג' טפחים וראין אותו פאלו ירד
למטה ונגע בשפת זה היורד, והוא שיהיה
מכון פנגד שפת היורד: הגה דהינו שיש
באור שבין התחתון טפח שראוי להוריד
העליון, ואז כשרה אפלו חמתה מרבה, שיהא
הצל מרבה כשהחמה באמצע הנקיע. (ר"ן
פרק הישן ובית יוסף בשם הרמב"ם):

ו קנים היוצאים לאחורי הספה, כגון
שאחורי דפן אמצעי בולטים קנים מן
הסכוף, ויש בהם הכשר סכה וצלחה מרבה
מחמתה וג' דפנות, כשרה, אף על פי
שהדפן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא
בשביל עקר הספה שהוא לפנים ממנו:

ז יוכן הקנים הבולטים מן הסכוף לצד
הפרוץ ודפן אחד נמשך עמהם, כשר,
לאף על פי שעשה דפן על הצדדין יתר
על ז', והנה לן למימר הרי גלה דעתו
לעשות כל הספה בדפנות ארכות, ודפן
אחד שנמשך עם הקנים של סכוף אינו
מן הספה אלא בפני עצמו עומד, ונמצא
שאין לו אלא דפן אחד שהוא הדפן
הנמשך, אפלו הכי כשרה:

ח הסכה בשפודין שהם פסולין לסכוף בהם
ואין בהם ד', ואין מהם ד' במקום אחד,
והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן
שם סכוף כשר, פסול, ישאי אפשר לצמצם
שימלא כל האויר מסכוף כשר, ונמצא
הפסול מרבה, אכל אם העדיף סכוף
הכשר מעט על הפסול, ע או אם היה
הפסול נתון שתי ונתן הכשר ערב או
איפקא, כשר, שאז מתמלא כל האויר

מסכוף כשר: ודוקא בסכה גדולה, אכל
בסכה קטנה צריך להיות מן השפודים פחות
מג' במקום אחד. (בית יוסף ומהר"א מפראג):

ט פ בית המקרה הנסרים שאין עליהם
מעזיבה (פרוש, טיט וצרורות שמשמין
עליהם) וקא להכשירו לשם סכה, די פנה
שסיר כל המסמרים לשם עשית סכה, או
שיטל מבין שני נסרים אחד ויתן סכוף
כשר במקומו, וכלה כשרה אפלו
הנסרים רחבים ד'. קניש מי שאומר
שצריך שלא יהיו הנסרים רחבים ד':

י יסכה שאין לה גג, כגון שהיו ראשי
הדפנות דבוקות זו בזו כמין צריף, או
שסמך ראש הדפן של סכה לפתל,
פסולה. ויאה היה לה גג אפלו טפח, או
שהגביה הדפן הסמוך לפתל מן השרקע
טפח, הרי זה כשרה: הגה ויש אומרים
שהטפח לא תהיה אויר, רק מן הדפן או
הסכוף (רא"ש בשם ר"י ורמב"ם פרק ד). וצריך
שיהיה בה ז' טפחים על ז' בגבה י' טפחים
(טור), גם צריך שיהיו הדפנות לאחד שהם
גבוהים י' עשויות מדבר שמסככין בהם,
דהא הם הסכוף (ר"ן סוף פרק קמא דסכה),
ואם כל הדפנות מדבר שמסככין בהם, מותר
לישון אפלו תחת הדפנות (ס"ס בפרוש רבנו
ירחם נתיב ח חלק א):

**סימן תרל"ב - דברים הפוסקים
בסכה. ובו ד' עיפים:**

א "סכה פסול פוסל באמצע בד' טפחים,
אכל פחות מד' כשרה ומותר לישון
תחתיו. מן הצד יאינו פוסל אלא בד'
אמות, אכל פחות מד' אמות כשרה,
דאמרינן דפן עקמה, דהינו לומר שאנו
רואים פאלו הפתל נעקם, ויחשב זה הסכוף
הפסול מגוף הפתל, ודבר זה הלכה למשה
מסיני. "הלכה, בית שנפחת באמצע וסכוף
במקום הפחת, ונשאר מן התקרה סביב
בין סכוף כשר לפתלים פחות מד' אמות,
כשרה, ומיהו, אין ישנים תחתיו כל זמן

שיש בו ד' טפחים. יבמה דברים אמורים,
בסכה גדולה שיש בה יותר על הסכוף
פסול ז' טפחים על ז' טפחים, אכל בסכה
קטנה שאין בה אלא ז' על ז', בין באמצע
בין מן הצד, בג' טפחים פסולה, פחות
מג' כשרה וישנים תחתיו. ומצטרף
להשלים הסכה לכשעור:

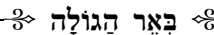
ב "אויר בין בגדולה בין בקטנה שוים, דבין
באמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה,
פחות מג' כשרה ומצטרף להשלים
הסכה ויאינו ישנים תחתיו: הגה ודוקא
שהולף על פני כל הספה (רבנו ירחם נתיב ח
חלק א) או שיש בו כדי לעמד בו ראשו
ורבו, אכל בלאו הכי מותר, דהא אין סכה
שאין בה נקבים נקבים (ר"ן סוף פרק קמא).
וקא דסכוף פסול פוסל בד' ואויר בג', הינו,
דוקא שהפסיק הסכה לשתיים ולא נשאר
שעור הכשר סכה עם דפנות במקום אחד,
אכל אם נשאר שעור סכה במקום אחד,
המקום ההוא כשר, ואף שמבחוץ, אם
מחבר לו מן הצדדים. (טור):

ג סכוף פסול פחות מד' ואויר אצלו פחות
מג', אין מצטרפים לפסול. הלכה, אם
אויר ג' במקום א', אפלו מעטו בסכוף
פסול, כשר. והני מלי בסכה גדולה, אכל
בקטנה שאין בה אלא ז' על ז', אם יש
בין שניהם ג' טפחים, מצטרפים לפסול:

ד כאם יש סכוף פסול ב' טפחים ועוד סכוף
פסול ב' טפחים ואויר פחות מג' מפסיק
ביניהם, יש להסתפק אם שני הפסולים
מצטרפין לפסול הסכה:

סימן תרל"ג - דין גבה הסכה.
ובו י' עיפים:

א "סכה שהיא גבוה למעלה מכ' אמה
פסולה, כיון שהיא גדולה בין שהיא
קטנה, בין שמחצות מגיעות לסכוף בין
שאין מגיעות, אכל כ' כשרה, אפלו כל
סכה למעלה מכ', כיון שאין בחללה
אלא כ':

ו משנה שם וכדמפרש לה רב ושמאל ז שם כדמפרש לה רב ורב יוסף ל הרא"ש שם מ משנה שם ט"ו נ שם בגמרא כגוסת רבנו חנונאל ורבנו תם כמו שכתב הרא"ש שם
שם י"ט וכדמפרש לה עולא כ שם כדמפרש לה רבה ורב יוסף ל הרא"ש שם פ משנה שם ויכרבי יהודה אלכא דבית הלל צ הרי"ף לדעת הרא"ש וכמו שכתב הרמב"ן והרי"ף כתב פשוטא ק רמב"ם והר"ן
ס כדמפרש רב אמי שם ע כרבה שם פ משנה שם ויכרבי יהודה אלכא דבית הלל צ הרי"ף לדעת הרא"ש וכמו שכתב הרמב"ן והרי"ף כתב פשוטא ק רמב"ם והר"ן
כפרוש דברי הרי"ף וכתב הבית יוסף שבשטה זו עולים יפה דברי רמב"ם ר משנה שם י טפחים וכו' אלעזר ש בריתא שם [סימן תרל"ב] א פדמתני והרדעי משמה
דשמאל סכה ט"ו הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק ה ושאר פוסקים ב טור ושאר פוסקים ג שם בגמרא ד' ובכמה דוכתי ד כפרוש רש"י והר"ן שם וכן פסק רמב"ם
ה משנה שם י"ז ו הרי"ף והרמב"ם שם ושאר פוסקים ז מימרא דרבא שם י"ט ח מימרא דרבא משמה דתלמידי בי רב ט"ז ושם בגמרא י"ט ט מימרא דרבא שם
י תוספות והרא"ש שם בפסקיו כ טור בשם אביו הרא"ש [סימן תרל"ג] א משנה ריש סכה ב כטעמא דרבא שם דסכה דירת צראי בעינן. ג מסקנת הגמרא שם ג

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים,
ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם
הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון פג - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"ע על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

לספך קדם שייעשה שאר הדפנות, כמו בחוטט בגדיש. (הגהות מימוני פרק ה):

סימן תרל"ו - דין סכה וישנה. וכו' ב' סעיפים:

א "סכה וישנה, דהינו שעשאה קדם שיפנסו שלשים יום שלפני החג, כשרה, יוכלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם החג, ויאפלו בטפח על טפח סגי אם הוא במקום אחד. ואם החדוש על פני פלה, סגי אפלו כל דהו. ואם עשאה לשם החג אפלו מתחלת השנה כשרה בלא חדוש:

ב יוצר כלי חרש שיש לו ב' סכות זו לפנים מזו ועושה קדרותיו בפנימית ומכרם בחיצונה, הפנימית אינו יוצא בה ידי סכה, כיון שהיא דירתו כל השנה אינו נכר שדר בה לשם מצוה, והחיצונה יוצא בה, שהרי אינו דר בה כל השנה:

סימן תרל"ז - דין סכה שאולה או גזולה. וכו' ג' סעיפים:

א "מי שלא עשה סכה, בין בשוגג בין במזיד, עושה סכה בחלו של מועד אפלו בסוף יום שביעי, וכן כול לצאת מסכה זו ולישב באחרת:

ב יוצאין בסכה שאולה וכן יוצאין בשל שתפות:

ג "הסכה גזולה, כשרה, כיצד, אם תקף על חברו והוציא מסכתו וגזלה וישב בה, יצא, שאין הקרקע נגזלת: הגה מיהו, לכתחלה לא ישב אדם בסכת חברו שלא מדעתו, כל שכן אם דעתו לגזלה, וכן לא יעשה סכה לכתחלה בקרקע של חברו שלא מדעתו וכן בקרקע שהיא של רבים (הגהות אשרי ואור זרוע), מיהו, כדיעבד יצא. וכן לא יקצצו ישראל הסכה בעצמם אלא יקנו אותם מעובדי כוכבים, דכל גזל אין עושין ממנו

סימן תרל"ד - שלא תהיה פחות מן שבועה על שבועה. וכו' ד' סעיפים:

א "סכה שאין בה ז' על ז', פסולה. ויולעגין גדל, אין לה שעור למעלה:

ב "אם היא עגלה, צריך שהיא בה כדי לרבע ז' על ז':

ג "יש בה ז' על ז' ונתן בה בגדים לנאותה וממעטים אותה מז' על ז', פסולה:

ד "מי שהיה ראשו ורבו בסכה ושלחנו חוץ לסכה ואכל, כאלו לא אכל בסכה אפלו אם היא סכה גדולה, גזרה שמה ימשך אחר שלחנו:

סימן תרל"ה - דין ספת גנב"ך ורקב"ש. וכו' סעיף אחד:

א "סכה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה כשרה והוא שתהיה עשויה לצל כגון ספת נכרים, נשים, בהמה, כותיים, רועים, קצצים, ברגנין, שומרי שדות, אבל סכה שנעשית מאליה פסולה, לפי שלא נעשית לצל. לפיכך החוטט בגדיש ועשהו סכה אינה סכה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל (ומה שעושה אחר כך הרי תעשה ולא מן העשוי) (טור). לפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם הגדיש חלל טפח במשך ז' לשם סכה וחתט בה אחר כך והשלימה לי, כשרה, שהרי נעשית סכה שלמה לצל. ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סכה גדולה, אינה כשרה פלה על ידי משך ז' שהניח תחלה. ואם חקק משני צדדים ד' אמות יותר על הז', אף הז' פסולה, דסכה פסול פוסל מן הצד בד' אמות: הגה ואין לעשות הסכה קדם שייעשה הדפנות, ואם עשה טפח סמוך לסכה, מתר

המשך הלכות סוכה, סימן תרל"ג - דין גובה הסוכה

ב "היתה גבוה יותר מכ' והוצין (פרוש), ענפים קטנים עם העלין שלהם) יורדים למטה, אם צלתן מרבה מחמתן כשרה, ואם לאו, פסולה:

ג "הסכה שחללה יותר מכ' אמה ותלה בה דברים נאים ועל ידי פן נתמעט חללה, לא הוי מעוט, וכן אם מעטה בכרים וכסות לא הוי מעוט, ואפלו בשלם:

ד "מעטה בתוך ובטלו, הרי זה מעוט, ואין צריך לומר עפר ובטלו, אבל סתם אינו מעוט "אפלו בעפר עד שיכטלנו בפה:

ה "היתה גבוה מכ' ובנה בה אצטבא כנגד דפן האמצעי על פני פלה ובה שעור סכה, כשרה כל הסכה אפלו מהאצטבא והלאה:

ו "אם בנה האצטבא מן הצד, אם יש מן האצטבא עד כתל השני פחות מד' אמות, כשרה לעל האצטבא דוקא, ואם לאו פסולה:

ז "אם בנה האצטבא באמצע, אם יש ממנו לכתל לכל צד פחות מד' אמות, כשרה על האצטבא אפלו אם גבוה יותר מי', ואם יש בינה לכתל ד' אמות, פסולה יאפלו האצטבא גבוה י':

ח "סכה שאינה גבוה י' טפחים, פסולה:

ט "היתה גבוה מי' והוצין יורדין לתוך י', אפלו אם חמתן מרבה מצלתן, פסולה. אבל אם הוצין יורדין לתוך י' אינם פוסלים:

י "היתה נמוכה מי' וחקק בה להשלימה לי ויש בחקק שעור הכשר סכה, אם אין בין חקק לכתל ג' טפחים, כשרה, יש ביניהם ג' טפחים, פסולה:

באר הגולה

ד שם דף ז' ה מימרא שם י' ו שם בגמרא ג' ד' ז שם ד' ח שם כרבנן משנה פרק ט"ו דאקלות הרי"ף ורא"ש שם ורמב"ם פרק ד ט שם י טור בשם רש"י ושלוחה הסכים אביו הרא"ש וכן פתב הרמב"ם כ שם בגמרא ל פרוש רש"י שם וכן פתב הרא"ש מ שם בגמרא נ פרבא שם דלא אמרינן גוד אסיק מחצתא דבעינן מחצות הנקרות ס משנה שם ריש סכה ע שם בגמרא ד' פ מימרא שם י' צ שם בגמרא ד' (סימן תרל"ד) א מימרא דרב הונא סכה ג' וכפרוש הרא"ש שם ורי"ף בסוף פרק ב ובגמרא ט"ו ב רמב"ם ג פרבי יוחנן שם ד פרב אשי שם י' ה משנה שם כ"ח וכבית שמאי (סימן תרל"ה) א בריתא שם ח' ב משנה שם ט"ו ג מימרא דרב הונא שם ד טור בשם אבי העזרי (סימן תרל"ו) א משנה סכה ט' וכבית הלל ב הרא"ש שם בשם הירושלמי ג פדאמרי חבראי שם ד כר' יוסי שם ה שם במשנה ואפלו לבית הלל ונקא מנה שאין צריך לחדש בה דבר ותספות ו מימרא דר' לוי משום ר' מאיר וכפרוש רש"י שם (סימן תרל"ז) א בריתא כ"ז וכתבמים ב שם וכתבמים ג בריתא שם וכתבמים ד מכל שכן דהא עדיפא משאולה, ריב"ש ה בריתא ל"א וכתבמים וכאוקמתא דרב נחמן

סכה לכתחלה. (מהרי"ל) ואם גזל עצים ויעשה מהם סכה, יאף על פי שלא חברן ולא שנה בהם כלום יצא, תקנת חכמים שאין לבעל העצים אלא דמי עצים בלבד. יאכל אם גזל סכה העשויה בראש הספינה או בראש העגלה וישב בה, לא יצא: הגה והוא הדין אם ראובן בנה סכה בקרקע שמעון, ושמעון תקף את ראובן וגזל סכתו הבנויה בקרקע שלו, לא יצא בה, ואין כאן תקנת השבים הואיל ולא טרח בה ולא הוציא עליה הוצאות (הגהות אשרי פרק ב דסכה):

סימן תרל"ח - סכה ונוניה אסורין כל שבעה. ובו ב' סעיפים:

א "עצי סכה אסורים כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפלו קיסם לחצץ בו שניו אסור) (מהרי"ל), ואין נאותין מהן לדבר אחר ככל שמונת הימים, מפני שיום הז' בלו הסכה מקצה עד בין השמשות, והואיל והקצה לבין השמשות של שביעי הקצה לכל היום הגה ואפלו נפלה הסכה אסורים, ולא מהני בה תנאי (טור), אבל עצים הסמוכים לסכה מתרים ועי' לעיל סימן תקי"ח סעיף ח'. וי'אם אחר שעשה השעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סכה הוסיף דפן, לא מתסרא, אבל אם עשה ארבעתן סתם, בלן אסורות ומקצות: הגה וכל זה לא מירי אלא בסכה שישב בה פעם אחר, אבל אם הזמינה לסכה ולא ישב בה לא נאסרה, דהזמנה לאו מלתא היא (הגהות אשרי פרק המביא):

ב "וכן אכלים ומשקים שתולין בסכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהם כל שמונה אפלו נפלו (ובי'ום טוב ושבת אסור לטלטלם דמקצים הם) (טור). ואם התנה עליהם בשעה שתלאם ויאמר איני בודל מהן כל בין השמשות (של ח' ימים) (בית יוסף בשם ארחות חיים), הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה, שהרי לא הקצה אותם ולא חל עליהם קדשת הסכה ולא נחשבו כמותה וידוקא שמתנה בזה הלשון, אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאכלם כשיפלו, אינו כלום. ויאם אמר אני מתנה עליהם לאכלם אימתי שארצה,

מהני, שגם בין השמשות בכלל: הגה וצריך לעשות התנאי קדם בין השמשות הראשון (ד"ע פסקת ארחות חיים שהביא הבית יוסף ולא כמהרי"ל). יש מן האחרונים שפיתו דבזמן הזה אין נוהגים להתנות (מהרי"ל), והכי נהוג בנויין התלויים בסכך, אבל בנויין שנותנים בדפנות, כגון סדינים המצויים, נוהגין לטלטלם מפני הגשמים אפלו בלא תנאי, משום דיש אומרים דאין אסור אפלו בדפנות עצמן כל שכן בנויין, ומכל מקום טוב להתנות עליהם (דרכי משה). אם סכך בהרס או תלה בסכה אתרוג לנוי, מתר להריח בו, ולא הקצה מריח, רק שלא יגע בו, דאסור בטלטול. ויש אוסרים בהרס (ר"ן סוף פרק לולב הגזול) כדלקמן סימן תרנ"ג:

סימן תרל"ט - דיני ישיבת סכה. ובו ח' סעיפים:

א "פיצד מצות ישיבה בסכה, שיהיה אוכל ושותה (וישן ומטייל) (טור) ודר בסכה כל שבעת הימים, בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה, וכל ז' ימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סכתו קבע. כפיצד, בלים הנאים ומצעות הנאות בסכה יוכלי שתיה כגון אשישות וכוסות, בסכה, אבל כלי אכילה (לאחר אכילה) (טור) כגון קדרות וקערות חוץ לסכה. המנוחה בסכה, ואם היתה סכה קטנה, מניחה חוץ לסכה. הגה ואל יעשה שום תשמיש בזוי בסכה כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ב "אוכלים ושותים וישנים בסכה כל ז' בין ביום בין בלילה, וי'אין ישנים חוץ לסכה אפלו שנת ארעי, אבל מתר לאכל אכילת עראי חוץ לסכה. וכמה יאכילת עראי כפיצה מפת. וימתר לשתות מים ויין ולאכל פרות (ואפלו קבע עליהו) (ד"ע) חוץ לסכה. וי'ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסכה אפלו מים, הרי זה משבח. ויתבשיל העשוי מחמשת מינים, אם קובע עליו חשיב קבע וצריך סכה: הגה ומה שנוהגין להקל עכשו בשנה שאין ישנים בסכה רק המדקדקין במצות, יש

אומרים משום צנה, דיש צער לישן במקומות הקרים (מרדכי פרק השני), ולי נראה, משום דמצות סכה איש וביתו איש ואשתו כדרך שהוא דרך כל השנה, ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו שאין לו סכה מיחדת פטור. וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה אם אפשר להיות לו סכה מיחדת:

ג "אכילה בסכה בליל יום טוב הראשון חובה, אפלו אבל כפזית פת יצא ידי חובתו, מפאן ואילף רשות, רצה לאכל סעדה, סועד בסכה, רצה אינו אוכל כל ז' אלא פרות וקליות חוץ לסכה אוכל, לדין אכילת מצה בפסח: הגה ולא יאכל בלילה הראשונה עד שיהא ודאי לילה (בית יוסף בשם ארחות חיים), ויאכל קדם חצות לילה (מהרי"ו ומהרי"ל). ולא יאכל ביום מחצות ואילף כדי שיאכל בסכה לתאבון (מהרי"ל), דמיא דאכילת מצה:

ד "כל ז' הימים קודא (ולומד) בתוך הסכה. וכשמבין ומדקדק במה שיקרא (וילמד), יכול ללמד) חוץ לסכה כדי שתהא דעתו מישבת עליו. המתפלל, רצה מתפלל בסכה או חוץ לסכה:

ה "ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתר לפנות, משירדו לתוך הסכה טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל, אפלו תבשיל של פול: הגה ואפלו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והגהות אשרי). ומי שאינו בקי בזה השעור, ישער אם ירדו כל כך גשמים לבית אם היה יוצא, יצא מסכתו גם כן (אור זרוע והגהות אשרי פרק השני ומרדכי פרק ב מימוני פרק ו ומהרי"ל). וכל זה דוקא בשאר ימים או לילות של סבות, אבל לילה הראשונה צריך לאכל פזית בסכה אף אם גשמים יורדין (טור והר"ן והרא"ש), ויקדש בסכה כדי שיאמר זמן על הסכה (תרימת הדשן סימן צ"ה):

ו "היה אוכל בסכה וירדו גשמים והלף לביתו ופסקו הגשמים, אין מחיבין אותו לחזור לסכה עד שיגמר סעדתו:

ז "היה לשן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים, אין מטריחין אותו

ו שם בגמרא ז רש"י אהא דאמר דמדורו ונגן בגזולה [סימן תרל"ח] א ברייתא סכה ט' ב ביצה ל' ג הר"ן בפרק ד דביצה ד ברייתא ביצה ל' ה אוקימתא דאב"י ורבא שם ו טור ושאר פוסקים מהא דאב"י ורבא לעיל ז שם בשם בה"ג [סימן תרל"ט] א משנה סכה כ"ט ב ברייתא שם ג מימרא דרבא שם כ"ט ד לשון הרמב"ם בפרק ו ה משנה וברייתא שם כ"ה ו שם בגמרא כ"ו פד טעים בר בי רב ועיל לבלה ופרשו תוספות ורא"ש בביצה ז מהא דרבא ומסקנת הגמרא יומא ע"ט ח משנה סכה כ"ו ט הרא"ש שם בשם התוספות פרק ו דברכות י משנה שם כ"ז פתכמים כ טור והר"ן שם ל דגמרין ט"ו הנאמר בסכה מ"טו הנאמר בחג המצות מ מימרא דרבא שם כ"ח כפרוש רש"י וכן פרשו שאר פוסקים ג משנה שם ס ברייתא שם דף כ"ט ע שם בברייתא

לחזור לספה כל אותה הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר. הגה ויעור משנתו (טור). מי שהוא ישן בספה וירדו גשמים אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל, דבגשמים מועטים הוי צער לישן שם ויוכל לצאת (מהרי"ו). וכל הפטור מן הספה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות (הגהות מימוני פרק ו). וכשיצא מן הספה מפת גשמים אל יבעט ויצא, אלא יצא כנכנע, כעבר שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו. (מהרי"ל):

ח פנהגו שאין מברכים על הספה אלא בשעת אכילה (והכי נהוג):

סימן תרמ - מי הפטורים משיבת ספה. ובו י' סעיפים:

א אנשים ועבדים וקטנים פטורים מן הספה, בטמטום ואנדורגיגוס חכים מספק, וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין חב:

ב יוקטן שאינו צריך לאמו, שהוא כבן יחמש כבן שש, חב בספה מדברי סופרים כדי לחנכו במצות:

ג החולים ומשמישהן פטורים מן הספה. ולא יחולה שיש בו סנה, אלא אפלו חש בראשו (או) חש בעיניו. ויש מי שאומר שאין המשמשים פטורים אלא בשעה שהחולה צריך להם. (ומי שמקויו דם חב בספה) (אור זרוע והגהות אשרי פרק הישן):

ד המצטער פטור מן הספה, הוא ולא משמשו (אבל בלילה ראשונה אפלו מצטער חב לאכל שם פזית) (כל בו). איזהו מצטער, זה שאינו יכול לישן בספה מפני הרוח או מפני החובכים והפרעושים וכיוצא בהם או מפני הריח. ידוקא שבה לו הצער במקרה אחר שעשה שם הספה, אבל אין לו לעשות סבתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני: הגה ואם עשה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשנה, או שאי אפשר לעשות לו אחד מהם בספה

מחמת דמתירא מלסטים או גנבים כשהוא בספה, אינו יוצא באותה ספה כלל, אפלו בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מרדכי פרק הישן). מי שפכו לו הנרות בספה בשבת ויש לו נר בביתו, מתר לצאת מן הספה כדי לאכל במקום נר, ואין צריך לילך לסכת חבירו שיש שם נר אם יש טרח גדול בדבר (תורמת הדשן סימן נ"ג ופסקיו סימן נ"ה). ואם בא רוח לכבות הנרות בספה מתר לפרש סדין או בגד מן הצד. אבל לא תחת הסכך (אור זרוע). מי שלא יוכל לישן בספה מחמת שצר לו בפשוט ידיו ורגליו לא מקרי מצטער, וחב לישן שם אף על גב דצריך לכפף ידיו ורגליו (תורמת הדשן סימן צ"ב) ולא יוכל אדם לומר מצטער אני אלא בדבר שדרך בני אדם להצטער בו (טור). ואין המצטער פטור אלא אם יצאל עצמו מן הצער, אבל בלאו הכי חב לישב בספה אף על גב דמצטער (מרדכי פרק הישן):

ה לאכל חב בספה:

ו מחתן ושושביניו וכל בני החפה פטורים מן הספה כל ז' ימי המשחה. (וסעדת ברית מילה וכן הסעדה שאוכלין אצל היולדת, חבין בספה) (מהרי"ק שרש קע"ט):

ז לשלוחי מצוה פטורים מן הספה ביום ביום ובין בלילה (וענין לעיל סימן ל"ח):

ח הולכי דרכים ביום פטורים מן הספה ביום וחכמים בלילה, הולכי דרכים בלילה, פטורים בלילה וחכמים ביום: הגה ודוקא כשיוכלו למצא ספה, אבל אם אינם מוצאים ספה יוכלו לילך לדרךם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה, כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום ביתו (רי"ן פרק הישן). ואף על פי שאינו הולך רק ביום פטור אף בלילה, דאין לעשות לו שם דירה. וההולכים לכפרים לתבע חובותיהם ואין להם ספה באותן הכפרים, יחמירו על עצמן לשוב לבתיהם בכל לילה לאכל בספה, ואף

על גב דיש להקל, מכל מקום הפחמיר תבא עליו ברכה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ט שומרי העיר ביום, פטורים ביום וחכמים בלילה, שומרי העיר בלילה, פטורים בלילה וחכמים ביום:

י שומרי גנות ופרדסים פטורים בין ביום ובין בלילה, קשאם יעשה השומר סבה ידע הנגב שיש לשומר מקום קבוע ויבא ויגנב ממקום אחר. לפיכך אם היה שומר כרי של תבואה שיוכל לשמר פלה ממקום אחד, חב לעשות ספה במקום ששומר: הגה והעושים יין אצל העובד כוכבים בסכות פטורים בין ביום ובין בלילה, דצרכים לשמר שלא יגעו העובדי כוכבים (הגהות מימוני פרק ז בשם ס"ק וכל בו). ואם הוא בענין שאין צריך שמור, חבין:

סימן תרמא - שאין מברכין שהחנינו על עשית הספה. ובו סעיף אחד:

א העושה ספה בין לעצמו בין לאחר, אינו מברך על עשייתה, באכל שהחנינו היה ראוי לברך כשעושה אותה לעצמו, אלא שאנו יסומכים על זמן שאנו אומרים על הכוס של קדוש: הגה ואם לא אכל לילה ראשונה בספה, אף על פי שברך זמן בביתו, כשאוכל בספה צריך לברך זמן משום הספה. ואם ברך זמן בשעת עשייה סגי לה. (רי"ן פרק לולב וענבה):

סימן תרמב - ובו סעיף אחד:

א אם חל יום ראשון של סכות להיות בשבת, אומרים בערבית ברכה אחת מעין שבע וחותרם בה בשבת בלכד:

סימן תרמוג - סדר הקדוש. ובו ג' סעיפים:

א סדר הקדוש יין קדוש וספה ואחר כך זמן, לפי שהזמן חוזר על קדוש היום ועל מצות ספה:

ב בלהרמב"ם מקדש מעמד ומברך לישב בספה ויושב, ואחר כך מברך זמן. (ואין נוהגין כן, אלא מקדשין מישב, וכן דעת הרא"ש):

⦿ באר הגולה ⦿

פ מרדכי שם והרב המגיד בפרק ו וכדעת רבנו תם שהביא הטור וכו' יותנן שם בגמרא מ"ה דכלהו אמוראי קימי פותה [סימן תרמ] א משנה סכה כ"ח ב רמב"ם גריש פרק ו ונלמד מדין השופר וצניחתי בסמן תקפ"ט ג שם במשנה ד רמב"ם שם מבריתא בערובין פרק ב ופרוש כבן חמש וכו' שלמות וכל חד וחד לפום חורפה ה משנה סכה כ"ה ו בריתא שם כ"ז ז ארחות חיים ח מימרא דרבא שם ט שם פרב י שם פרבא כ הרא"ש שם ל מימרא דרב כ"ו מ גס זה שם נ משנה שם כ"ה ס בריתא שם כ"ז ע שם בבריתא פ שם בבריתא צ שם בבריתא ק פרבא שם [סימן תרמא] א מימרא דרב חסדא מנחות מ"ב ב בריתא סכה מ"ו ג פרב פהנא שם [סימן תרמב] א שבת כ"ד [סימן תרמג] א מסקנת הגמרא סכה נ"ו ב כפ"ו בשם מנהג רבותיו וחקמי ספרד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרטם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

נוהגין במדינות אלו שאין לולבין מצויין (הנחות מימוני פרק ז):

ו נקטם ראשו דהיני שנקטמו ירב העלין העליונים, פסול: הגה ואם נקטם העלה העליון האמצעי שעל השדרה, פסול (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול). ודוקא דאיכא אחר, אכל ליכא אחר מברכים עליו (מרדכי פרק ג ומנהגים):

ז גסדק, לאם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שנראו כשנים פסול: הגה ואפלו לא נחלקה התיממת העליונה בענין שיפסל הלולב מכת נחלקה התיממת:

ח מיש לו פמין קוצים בשדרתו, או שנצמט ונכוץ, או שהוא עקם ולפניו, שהרי שדרו כגב בעל חטוטרת, פסול. וכן אם נעקם לאחד ממצדיו, פסול, אבל אם נעקם לאחוריו כשר, שזו היא בריתו:

ט אם כפוף בראשו, פסול. ודוקא כששדרתו כפופה, אבל עליו כפופים בראשו כמו שדרה להיות הרבה לולבים, כשר:

סימן תרמו - דיגי הדס. ובו י"א סעיפים:

א הדס שנקטם ראשו, כשר. בנשרו רב עליו, אם נשתיירו ג' עליו בקן אחד, כשר:

ב יהיו ענביו מרבות מעליו, אם ירקות כשר, ואם אדמות או שחורות פסול וואם מעטן, כשר. ואין ממעטין אותם ביום טוב, לפי שהוא כמתקן. העבר ולקטן, או שלקטן א' א' לאכילה, הרי זה כשר. (ומיום ראשון ואילף כשר בכל ענין) (בית יוסף בשם ארחת חיים):

ג ענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את עצו, כגון ג' עליו או יותר בגבעול אחד, אבל אם היו שני

פרק ח) פסול: הגה וכל שכן אם נפרצו ונעקרו למטה מן השדרה דפסול אפלו אגדן (טור ור"ן פרק לולב הגזול). וכן אם נתקשו העליון פצע ואין יכולין לחברן אל השדרה, פסול (טור ובית יוסף). וכל זה ברב עליו, אבל אם מעוט עליו נעשו כף ושאר עליו נשאר ויערין הלולב נשאר מכסה בעליו, כשר (ר"ן פרק לולב הגזול):

ג ברית עליו של לולב כף היא, כשהם גדלים, גדלים ב' ב' ודבוקים מבין, וגב של ב' עליו הוא הנקרא תיממת. הנחלקה התיממת (ברב העליון) (טור ובית יוסף), פסולה. והיו עליו אחת אחת מתחלת בריתו ולא היה תיממת, או שקל עליו כפולים מצדו האחד וצד השני ערם בלא עליו, פסול: הגה ויש מפרשים לומר דאם נחלק העלה העליון האמצעי שעל השדרה עד השדרה, מקרי נחלקה התיממת ופסול, והכי נוהגין (תרימת הדשן סימן צ"ז) מיהו, לכתחלה מצוה מן המבחר נוהגין לטל לולב שלא נחלק העלה העליון כלל, כי יש מחמירין אפלו בנחלק קצת. ואם אותו העלה אינו כפול מתחלת בריתו, פסול (כל בו):

ד ילא היה עליו זה על גב זה כדרה כל הלולבין אלא זה תחת זה, אם ראש זה מגיע לעקר שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של לולב מכסה בעליו, כשר, ואם אין ראשו של זה מגיע לצד עקרו של זה, או שאין לו הרבה עליו זה על זה אלא מפל צד יוצא אחד למטה סמוך לעקרו ועולה על ראשו, פסול:

ה ילולב שיקבו רוב עליו (או שדרתו) (טור), פסול. וישעור היבשות, משיכלה מראה ירקות שבו וילבינו פניו: הגה ויש אומרים דלא מקרי יבש אלא כשנתפרך בצפרן מחמת יבשותו (טור בשם התוספות), וכן

המשך הלכות סוכה, סימן תרמג - סדר הקידוש

ג יבשאר ימים מברך על הספה קדם ברפת המוציא. ונוהגים לברך על הספה אחר ברפת המוציא קדם שיטעם: הגה הכי נוהגין בחל אכל בשפת יום טוב שיש בהן קדוש, מברך לאחר קדוש (מהרי"ו). ואם קדש בבית ואכל בספה או איכא עין לעיל סימן רע"ג סעיף ב':

סימן תרמד - סדר ההלל כף ימי החג. ובו ב' סעיפים:

א שחרית אחר חזרת התפלה נוטלין הלולב ומברכין על גטילת לולב בושחנינו וגומרים ההלל, וכן כל שמונת ימי החג, ומברכים לגמור את ההלל, בין צבור בין יחיד. ואין מפקיקין בו אלא כדרך שאמרו בקריאת שמע, באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. ואם פסק באמצע ושהה אפלו כדי לגמור את כלו, אין צריך לחזור אלא למקום שפסק:

ב בהלל אפלו עשרה קורין באחד:

הלכות לולב

סימן תרמה - דיגי לולב. ובו ט' סעיפים:

א לולב שנקטם עליו זה מעל זה ולא נדלדלו בעלי החירות, כשר אפלו לא אגדו: הגה ומפל מקום, מצוה מן המבחר בלולב שאין עליו פרודות לגמרי (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול):

ב נפרצו עליו, והוא שידלדלו משררו של לולב בעלי החירות (דהיני שאינן עולים עם השדרה אלא תלוין למטה (המגיד

באר הגולה

ג טור בשם מהר"ם מרונטוביג ד שם בשם אביו הרא"ש [סימן תרמד] א בריתא ספה מ"ו ב הרא"ש ומהא דרב פהנא דמסדר להו אפסא דקנשה הכי נמי דלולב מברכין לה בשעת גטילה ג צינתיו לעיל סימן תפ"ח ד גם זו צינתיה שם ה גם זו צינתיה שם [סימן תרמה] א משנה ספה כ"ט וכתנא קמא ב שם במשנה ג לשון הרמב"ם פרק י"ז ד כלשנא בתרא משמה דר' יהושע בן לוי שם ל"ב ה מימא דרבא שם ו משנה שם כ"ט וכאוקימתא דאב"י שם ל"ב ז שם במשנה ח טור וכן כתב הרא"ש ט שם בשם ראב"ד י שם במשנה כ טור בשם אביו הרא"ש ל בריתא שם ל"ב וכדמפרש רב פפא וכפרוש רמב"ם בפרק ח' מ שם בבריתא נ כאוקימתא דרבא שם ס כלשנא קמא דרב נחמן שם ולחמרא ע שם בבריתא פ הרא"ש בתשובה [סימן תרמו] א עין לקמן סעיף י ומהא שצינתיה שם ב בריתא שם ל"ב ג משנה שם ל"ב וכאוקימתא דרב ל"ג ד שם במשנה ה שם בגמרא ו בריתא שם ל"ב וכדמפרש רב יהודה

העלים בשנה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהם, 'אין זה עבת, אבל נקרא הדס שוטה: הגה ופסול אפלו בשעת הדחק, ואיכא מאן דאמר בגמרא דכשר, ועל פן נזהגין באלו המדינות לכתחלה לצאת באלו ההדסים המוכאים ואין ג' עליו בגבעול אחד. ויש מי שכתב ההדסים שלנו אין נקראים הדס שוטה הואיל והם ב' על גב ב', ואינן פהדס שוטה הנזכר בגמרא, ולכן נהגו להקל כמו שכתב מהר"י קולון ומהר"י איסרלן ז"ל בתשובותיהם:

ד "יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא שלשה בקן אחד, פשר, אפלו נשרו רבם, כגון שהיו ז' ונשרו מהם ד' ונשארו ג':

ה "למצוה בעינן כל שעור ארץ ההדס שיחא עבות, ולעכובא ברבו (ואפלו אינו בראשו) (טור):

ו 'יבשו עליו, פסול. כמשו, פשר: ז שעור היבשות, אפלו אם נפרץ בצפרן אם עדין ירקים הם, פשר, ואינם נקראים יבשים אלא כשילבינו פניהם:

ח "יבשו רב עליו ונשתיר בראש כל בד מהג' בדין קן אחד וכו' ג' עליו לחין, פשר. ויש מפרשים, שאפלו מהג' שבחד קנא יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח, פשר, והוא שיהיה העלה שהוא מרוב על שניהם:

ט אם אותם עלים שלא יבשו הם כמושין, יש פוסלין ויש מכשירין:

י "נקטם ראשו פשר אפלו לא עלתה בו תמרה, והוא הדין ליבש ראשו. ויש פוסלין בנקטם ראשו: הגה וטוב להחמיר במקום שאפשר באחר (המגיד). ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העצים (ר"ן):

יא "אם אין לו אלא הדס שענביו מרבים מעליו ביום טוב, נוטלו ואינו מברך עליו: סימן תרמוז - דיני ערבה. וכו' ב' סעיפים:

א "ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן, עלה שלו משוף כנחל ופיו

חלק וקנה שלו אדם (ואפלו בעודו ירק פשר) (בית יוסף). ורוב מין זה גדל על הנחלים, לקח נקראו ערבי נחל. ואפלו היה גדל במדבר או בהרים, פשר. ויש מין אחד דומה לערבה, אלא שעלה שלו עגל ופיו דומה למסר (פרוש, מגרה סיג"ה בלע"ז), וקנה שלו אינו אדם, וזהו הנקרא צפצפה, והיא פסולה. ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו פי מגל קטן, וזה פשר:

ב הערבה שיקבשה או שנושרו רב עליה או ישנקטם ראשה, פסולה, אבל כמושה או שנושרו מקצת עליה, אפשר. והרמב"ם מכשיר בנקטם ראשה:

סימן תרמוז - דברים הפסולים באתרוג. וכו' כ"ב סעיפים:

א "אתרוג היבש, פסול. ושעור היבשות, כפשינו מוציא שום לחה. ויבדק על ידי שיעבור בו מחט וכו' חוט, ואם יש בו לחה יראה בחוט, (ואתרוג שהוא משנה שעברה, ודאי יבש הוא ופסול) (תרומת הדשן מהר"ל סימן ה):

ב "אתרוג שנקב נקב מפלש כל שהוא, פסול. ושאינו מפלש, אם היה כאסר פסול, ואם חסר כל שהוא פסול. ויש אומרים דגם בנקב מפלש בעינן חסרון משהו, ושאינו מפלש, בחסרון כאסר: הגה ונהגו להכשיר הנקבים שנעשו באילן על ידי קוצים. אף על פי שיש בהם חסרון, שיהו דרך גדלתן (תרומת הדשן סימן צ"ט). מיהו, אם רואה שאין העור והבשר קים תוך הנקב, פסול לסבא הראשונה אף על פי שאינו מפלש, ובשעת הדחק יש להקל בסבא האחרונה להכשיר חסרון שאינו כאסר ואינו נקב מפלש (דעת עצמו):

ג מפלש, יש מפרשים כפשוטו דהינו שנקב מצד זה לצד זה, ויש מפרשים, שפיון שנקב עד חדרי הדרע שהגרעינים בתוכו מקרי מפלש:

ד "אתרוג שנמוח כל בשרו בפנים וקלפתו החיצונה קימת וחדרי הדרע קימים בפנים, פשר. ויש פוסלים:

ה "נסדק פלו מראשו לסופו, אפלו אינו חסר כלום, פסול, אבל נשאר בו שיעור למעלה ולמטה אפלו כל שהוא, פשר. ויש מי שאומר דדוקא מלמטה, אבל בחטמו אפלו כל שהוא פסול. הגה ויש מחמירין לפסל בנסדק רבו. וכל שלא נסדק רב קלפתו העבה לא מקרי נסדק (רבנו נסים):

ו "נקלף הקלפה החיצונה שלו, שאינו מחסרו אלא נשאר ירק כמות שהוא ברינתו, אם נקלף פלו פסול, לאם נשאר ממנו כל שהוא פשר. ויש אומרים שצריך שישתמר פסלע:

ז "נטל דדו, והוא הראש הקטן ששונתו בו, פסול: הגה ויש מחמירין אם נטלה השונתא, דהינו מה שאנו קורים פטמא (ר"ן), וטוב להחמיר במקום שאפשר, מיהו לענין דינא אין לפסל אלא אם כן נטל הדד, דהינו העץ שראש הפטמא עליו, והראש נקרא שונתא (המגיד). וכל זה דוקא שנטלה, אבל אם לא היה לו דד מעולם פשר, וכן רב האתרוגים שמביאים במדינות אלו (הרא"ש):

ח "נטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעקר האתרוג ונשאר מקומו גמא, פסול: הגה ואם ינטל קצת העץ ונשאר עבי כל שהוא, שכל רחב הגמא מכסה, פשר (טור):

ט "עלתה תזזית (פרוש, תרגום או ילפת או תזזית) עליו, אם כבי' או כג' מקומות, פסול. ואם במקום א', אם עלה על רבו פסול, ואם על חטמו, אפלו כל שהוא פסול. וחטמו הינו במקום שמתחיל להתקצר ולהתחדד כלפי ראשו:

י "יש אומרים דהא דבב' וג' מקומות פסול הינו דוקא כשנתפשט הנמור ברבו אף על פי שבשטח החכרברורות הוא מעוט, אבל במעוטו כגון שפלים מצד א' של

באר הגולה

ז שם משמה דאמימר ח בריתא שם ט טור בשם הרא"ש שהקריע כדברי הראב"ד י שם במשנה כ בריתא שם ל"א ל טור בשם הראב"ד וכן כתב הר"י והרב המגיד מ בריתא שם ל"ג וכדמפרש רב חסדא נ טור בשם אביו הרא"ש ס שם בשם הראב"ד ע שם בשם אביו הרא"ש פ משנה שם ל"ד וכו' טרפון הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק ח ורמב"ן צ הראב"ד בהשגתו שם וזה לשונו וכבר הופיע רוח הקדש בבית מדרשונו מפה שנים והעלינו שהוא פסול כסתם מתני' וכו' וכתב הרב המגיד ויש קצת אחרונים מחמירין כדברי הרא" ז"ל וכן ראוי להורות עד כאן לשונו וכמו שכתב הרמ"א ק ארחות חיים בשם בעל ההשקמה [סימן תרמוז א] בריתא סכה ל"ג ל"ד ב רמב"ם בפרק ח והביאו הטור ושם כתב הרא"ש ג בריתא שם ל"ד ד בריתא שם וכדמפרש אפי"ה משנה שם ל"ג ו צינתי לעיל בסימן י' ז גם זה שם [סימן תרמוז א] משנה דף ל"ד ב טור בשם הראב"ד ג שם במשנה ובגמרא שפירש דעולא ארישא אנקב וחסר כל שהוא קאי אנקב ולא חסר וכן כתב הרמב"ם ד שם בשם ר"ח וכן כתב הראב"ד שפרש דעולא ארישא אנקב וחסר כל שהוא קאי ורמב"ם ד שם בשם ר"ח וכן כתב הראב"ד ו הרא"ש ו הרא"ש י הר"ן וכן כתב הר"ן ז בעינא שם בגמרא ולא נפשטא ונקט הרא"ף לקלא ח טור בשם יש מחמירין ולזה הסכים ט משנה שם ל"ד ובגמרא ל"ו וכפרוש רש"י ורא"ש י הר"ן שם כ שם במשנה וברבא שם ל"ו וכפרוש התוספות בשם ר"ח ל הרא"ף והרא"ש ורמב"ם מ תוספות בשם ר"ח נ שם במשנה ונטלה פטמתו כפרוש הר"ף ורמב"ם שם בפרק ח ס בריתא ל"ה נטלה בכנתו כפרוש הר"ף שם והרמב"ם שם ע שם במשנה וברבא שם בגמרא פ טור בשם הראב"ד והרא"ש וכן כתב הר"ב"ש

אתרוג, כשר. וְיִישׁ פּוֹסְלִים אֶפְלוּ בַמְעוּטוֹ שֶׁל צַד אֶחָד:

יא אם הוא מחצה על מחצה במקום א', וְיִישׁ מְכַשְׁרִים וְיִישׁ פּוֹסְלִים:

יב מְהַטְמוּ וְאֵילָף, דְּהִינּוּ מִמְקוֹם שְׁמַתְחִיל לְשַׁפֵּעַ עַד הַפְּטָמָא, פּוֹסֵל חֲזוּזִית וְכָל שְׁנוּי מְרָאָה בְּכָל שְׁהוּא. שְׁוִישׁ מִי שְׁאוֹמֵר דְּהוּא הַדִּין דְּיַבֵּשׁ פּוֹסֵל שֵׁם בְּכָל שְׁהוּא:

יג הַחֲזוּזִית הוּא כְּמוֹ אֲבַעְבוּעוֹת וְיִישׁ בּוֹ מַמְשׁ, שְׁמַקּוֹמוֹ נֶכֶר בַּמְשׁוּשׁ שְׁהוּא גְבוּהַ מְהַאֲתָרוּג: הַגַּה וְלִכְנֵן יֵשׁ לְהַכְשִׁיר אוֹתוֹ חֲזוּזִית שְׁקוֹרִין בַּלְשׁוֹן אֲשַׁכְנּוּ מו"ל לְפִי שְׁאִינָן גְבוּהִים מִשְׁאָר הַאֲתָרוּג (מַהְרִ"ל). וְיִישׁ מִי שֶׁתָּבֵב דְּיֵישׁ לְהַכְשִׁירִם מִטַּעַם דְּנִחְשָׁבִים מְרָאָה אֲתָרוּג, מֵאַחַר דְּרַגְלִילִים לְהִיּוֹת הַרְבֵּה כֶּף (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן צ"ט):

יד אם עלתה בו חזוּזית בענין שפסול, או שְׁהוּא מְנַמֵּר אִם שֶׁשְׁקוֹלָפוֹ חוֹזֵר לְמְרָאָה הַאֲתָרוּג, כֶּשֶׁר (לְאַחַר שֶׁנִּקְלַף וְלֹא חִסֵּר כְּלוּם):

טו בַּנֶּפֶל עָלָיו מִיָּם בְּתַלוּשׁ וְתַפַּח אוֹ סָרַח, או שְׁהוּא כְּבוּשׁ בְּחֻמֵּץ אוֹ מְבַשֵּׁל אוֹ מְנַמֵּר, פּוֹסֵל:

טז יֵאָם הוּא שְׁחוּר אוֹ לִבָּן, בְּמְקוֹם א' פּוֹסֵל בְּרַבּוֹ, כִּב' אוֹ בִּג' מְקוֹמוֹת דִּינוֹ בַּחֲזוּזִית לְפָסֵל אֶפְלוּ בַמְעוּטוֹ:

יז יִמְקוֹם שְׁהַאֲתָרוּגִים שְׁלֵהֶם כְּעֵין שְׁחוּרוֹת מַעַט, כְּשָׂרִים, וְאִם הָיוּ שְׁחוּרִים בְּיִתְרָה כְּאַדָּם כּוּשִׁי, הָרִי זֶה פּוֹסֵל בְּכָל מְקוֹם:

יח הַהַעֲגֵל כְּכַדּוּר, פּוֹסֵל:

יט יִגְדְּלוּ בְּדַפּוּס וְעַשְׂאוּ כַּמִּין בְּרִיָּה אַחֲרָת, פּוֹסֵל. יַעַשְׂאוּ כְּמוֹ בְּרִיתוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁעַשְׂאוּ דַפִּין דַּפִּין, כֶּשֶׁר:

כ הַתֵּיּוֹם, דְּהִינּוּ שְׁגוּל ב' דְּבוּקִים זֶה בָּזֶה, כֶּשֶׁר:

כא הַיֶּרֶק שְׁדוּמָה לְעֻשְׁבֵי הַשָּׂדֶה, פּוֹסֵל, אֲלֵא אִם כֵּן חוֹזֵר לְמְרָאָה אֲתָרוּג כְּשֶׁמִּשְׁהִין אוֹתוֹ, כֶּשֶׁר:

כב שְׁעוֹר אֲתָרוּג קָטָן, פָּחוֹת מִכְּבִיצָה פּוֹסֵל, אֲבָל אִם הוּא כְּבִיצָה, כְּאֶפְלוּ אִם הוּא בֶסֶר שְׁעָדִין לֹא נִגְמַר פָּרְיוֹ, כֶּשֶׁר. וְאִם הָיָה גְדוֹל כֶּל שְׁהוּא, כֶּשֶׁר:

סִימָן תְּרוּמָה - דְּבָרִים הַפּוֹסְלִים בְּאַרְבָּעָה מֵינִים. וְבוֹ ו' סְעִיפִים:

א כָּל אַרְבָּעָה הַמֵּינִים פּוֹסְלִים בְּגִזוּל וּבְגִנוּב, כִּינֵן לִפְנֵי יְאוּשׁ בֵּין לְאַחַר יְאוּשׁ. אֲבָל גִּזוּל וּקְנָאוּ בְּלֹא סִיוַע הַמְצוּהָ, כְּגוֹן גִּזוּל לְוֹלָב וּשְׁפָהוּ, כֶּשֶׁר, דְּקִנְיָה בְּשְׁנוּי מַעֲשֶׂה, דְּמִיָּהוּ, לֹא יִכְרַךְ עָלָיו. הַיִּישׁ מִי שְׁאוֹמֵר דְּלֹא נִפְסַל גִּזוּל וּגְנוּב אֲלֵא לְגַב וְלְגוֹלָן עֲצָמוֹ, אֲבָל לְאַחֲרֵים כֶּשֶׁר בְּשְׁאָר הַיָּמִים חוּץ מִיָּוֶם רֵאשׁוֹן: הַגַּה וּמִשׁוֹם זֶה יֵשׁ לְזַהֵר שְׂלֵא יִקְצָץ הַיִּשְׂרָאֵל בַּעֲצָמוֹ אֶחָד מֵד' מֵינִים שֶׁבְּלוּלָב לְצַרְף לְוֹלָב, דְּקָרְקַע אֵינָה נִגְזָלָת, וְסָתָם כּוֹתִים גּוֹזְלֵי קָרְקַע הֵם, וְיָבֵא בְּגוּזָה לְיָדוֹ, אֲלֵא יִקְצָצְנוּ כּוֹתֵי וּקְנִיָּה מִקֵּם (תְּשׁוּבַת הַרֶשֶׁבֶאי סִימָן תַּתְצ"ב הַגְּהוֹת אֲשֶׁרֵי סוּף פָּרַק לְוֹלָב הַגְּזוּל). וְאֵין חֲלוּקֵי בְּזָה בֵּין אָרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ חוּץ לְאַרְץ (אוֹר זְרוּעֵ). לְוֹלָב שֶׁאֲגָדוּ כּוֹתֵי וְעַשְׂאוּ, כֶּשֶׁר כְּמוֹ סִכַּת כּוֹתֵי. (מֵרֵדִי הַלְכוֹת קֹטְנוֹת):

ב וְיִכֵּן שְׂאוּל בְּיוֹם א', מִשׁוֹם דְּבַעֲיָנָן לְכֶם: הַגַּה וְהַמְּדָר הַנָּגָה מְלוּלָב שֶׁל חֲבָרוֹ אוֹ מְלוּלָבָו שֶׁל עֲצָמוֹ אֵינּוּ יוֹצֵא בּוֹ בְּיוֹם א', דְּלֹא הָרִי שְׁלֵכֶם (תְּשׁוּבַת רֶשֶׁבֶאי סִימָן תַּשְׁמ"ו וְתַשְׁמ"ז):

ג וְיִכֵּן שֶׁל עִיר הַנְּדַחַת וְשֶׁל אֲשֶׁרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל פּוֹסֵל, אֲבָל שֶׁל עֲבוּדָת פּוֹכְבִים לְכַתְחַלָּה לֹא יֵטַל, וְאִם נָטַל יֵצֵא מִיָּוֶם א' וְאֵילָף, דְּלֹא בַעֲיָנָן לְכֶם: הַגַּה וְדוּקָא שְׂלֵא נִתְפָּנָן לְזָכוֹת בּוֹ, אֲבָל אִם נִתְפָּנָן לְזָכוֹת בּוֹ הָרִי לֵה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּאֵינּוּ יוֹצֵא בּוֹ, וְדוּקָא קָדָם שְׁנִתְבַּטְל, אֲבָל אִם נִתְבַּטְל בְּיַד עַכּוּ"ם, אֶפְלוּ מִכֵּן לְזָכוֹת בּוֹ אַחַר כֶּף יוֹצֵא בְּדִיעַבַד (רַבְּנּוּ יִרְחָם נְתִיב ח חֶלֶק ג וּר"ן). וְעֵינִן לְעֵיל סִימָן תַּקִּפ"ו:

ד גְּבוּהוֹת הַצְּעִירִים שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְכִיּוֹצֵא בְּהֶם מִכְּתֵי שְׁמִשְׁיָהֶם, מִתָּר לְטַל מִשֵּׁם לְוֹלָב אוֹ שְׁאָר מֵינִים לְמְצוּהָ (וְאֶפְלוּ הָאֵילָן נְטוּעַ לִפְנֵי עֲבוּדָת פּוֹכְבִים, כֶּל זְמַן שְׁאִין עוֹבְדֵין הָאֵילָן) (רַבְּנּוּ יִרְחָם נְתִיב ח חֶלֶק ג):

ה כָּל אֵלוֹ שְׁאֵמְרָנוּ שְׁהֶם פּוֹסְלִין מִפְּנֵי מוֹמִין שְׁבִאֲרָנוּ אוֹ כִּמְפַנֵּי גִזוּל וּגְנוּבָה, בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן בְּלְבָד, אֲבָל בְּשְׁאָר יָמִים הַכֹּל כֶּשֶׁר: הַגַּה וְיִישׁ פּוֹסְלִין בְּגִזוּל כֶּל ז' יָמִים, וְהָקֵי נְהוּג, אֲבָל שְׂאוּל יוֹצֵא בּוֹ (טוֹר וְהַמְּגִיד

בְּשֵׁם פּוֹסְקִים). וּמִתָּר לְטַל לְוֹלָב שֶׁל חֲבָרוֹ בְּלֹא דַעַת חֲבָרוֹ בְּשְׁאָר יָמִים, דְּנִיחָא לָהּ לְאֵינִשׁ לְמַעַבַד מְצוּהָ בְּמַמְנוּהָ וְהָרִי כְּשְׂאוּל (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן ק' וּפְסָקִיו סִימָן קנ"ט). וְחִסֵּר, כֶּשֶׁר בְּשְׁאָר יָמִים (טוֹר). וְנִשְׁל פְּטַמְתּוֹ אוֹ עָקְצוּ דִינוֹ כַּחֲסֵר, וְכֶשֶׁר מִיָּוֶם רֵאשׁוֹן וְאֵילָף (רַבְּנּוּ יִרְחָם נְתִיב ח חֶלֶק ג) מִיָּהוּ, אִם נִקְבוּהוּ עַכְבָּרִים לֹא יִטְלוּ אֵף שְׁאָר הַיָּמִים מִשׁוֹם מְאוּס (כָּל בּוֹ), עַד שְׁיַסִּיר נִקְוֹר הַעַכְבָּרִים. אֲבָל אִם הָיָה יָבֵשׁ אוֹ מְנַמֵּר שְׁפָסוּל כֶּל ז' יָמִים, אֵף אִם חֲתָף הַיָּבֵשׁוֹת אוֹ הַנִּמְמוֹר פּוֹסֵל כֶּל ז' הוּאִיל וְכֹא מַכַּח פּוֹסֵל (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרֵי פָּרַק לְוֹלָב הַגְּזוּל). וּמִתָּר לְכַתְחַלָּה לְהַתְנוּת עַל אֲתָרוּג שְׁיָהִיָּה כְּלוֹ לְיוֹם רֵאשׁוֹן וְשְׂאִינּוּ בּוֹדֵל מִמְנוּ כֶּל בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת שֶׁל לֵיל ב' וְאֵילָף, וּמִתָּר אֲז לְכַתְחַלָּה לְאֲכַל מִמְנוּ מִיָּוֶם ב' וְאֵילָף וְלִצַּאת יְדֵי מְצוּהָ עִם הַנְּשְׂאָר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרֶא"שׁ), אֲלֵא שְׁאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּתַנְאִים, כְּדָלְעֵיל בְּסוּף סִימָן תְּרַל"ח בַּהַג"ה: לְהַפְּסוּל שְׁהוּא מִשׁוֹם עֲבוּדָת פּוֹכְבִים, אוֹ מִפְּנֵי שְׂאוֹתוֹ אֲתָרוּג אֲסוּר בְּאַכִּילָה, אוֹ מִפְּנֵי שְׂאִינִם מִיָּוֶם, אוֹ שְׁהֶם חֲסִרִים הַשְּׁעוֹר, בֵּין בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן בֵּין בְּשְׁאָר יָמִים פּוֹסֵל (וְחֲזוּזִית פּוֹסְלָת כֶּל שְׁבַעַת הַיָּמִים) (רַבְּנּוּ יִרְחָם נְתִיב ח חֶלֶק ג וּר"ן פָּרַק לְוֹלָב הַגְּזוּל). הַיִּתְעוּשִׁים שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים, פּוֹסְלֵי רֵאשׁוֹן נוֹטְלִין בְּשְׁנֵי אֲבָל בְּרוּכֵי לֹא מְכַרְכִּינָן (וְאִם יֵשׁ לְחַבְרוֹ לְוֹלָב וְאֲתָרוּג כֶּשֶׁר יִכְרַךְ עַל שֶׁל חֲבָרוֹ מְדַעַתוֹ (דַּעַת עֲצָמוֹ):

ו יְבַשְׂעַת הַדַּחֵק שְׁאִין נִמְצֵא כֶּשֶׁר, כֶּל הַפּוֹסְלִים נוֹטְלִין וְאֵין מְכַרְכִּין: הַגַּה וְיִישׁ מְכַשְׁרִין לְוֹלָב יָבֵשׁ אֶפְלוּ לְכַרְךָ עָלָיו (רַמְבַּ"ם פָּרַק ח וְהַמְּגִיד). וְכֵן נוֹתְגִין לְכַרְךָ עַל לְוֹלָבִין יָבֵשִׁים אֶפְלוּ בְּדִאיָכָא אַחֲרֵים לְחִים (אַגוּר) אֲבָל בְּשְׁאָר מֵינִים אֵין לְנִהַג הַכִּי. וְיֵישׁ מְקַלִּין אֶפְלוּ בַּהֲדָס יָבֵשׁ (הַגְּהוֹת מִיָּוֶם וּמְרֵדִכִי), וְיֵישׁ לְסַמֵּךְ עֲלֵיהֶם בְּשַׂעַת הַדַּחֵק. וְאֵף עַל גַּב דְּחִסֵּר כֶּשֶׁר בְּשְׁאָר יָמִים, אֵין לְחַתֵּף אֲתָרוּג לְב' אוֹ ג' חֶלְקִים וְלַחֲלָקוֹ וְלִצַּאת בּוֹ אֶפְלוּ בְּשַׂעַת הַדַּחֵק, דְּדוּקָא חִסֵּר וְנִשְׂאָר הַעֵקֶר קָיִם כֶּשֶׁר, אֲבָל כִּי הָיָה גְּנוּא מְקַרֵי חֲתִיכַת אֲתָרוּג וְלֹא אֲתָרוּג (ר"ן וּפְסָקֵי מַהֲרַאי סִימָן ג"ב). וְכֹל זֶה לְעַנְיַן לְכַרְךָ עָלָיו, אֲבָל בְּלֹא בְּרַכָּה יָכוֹל לְטַל כֶּל הַפּוֹסְלִין וְלֹא יִכְרַךְ עֲלֵיהֶם (טוֹר):

❦ בְּאֵר הַגּוּלָה ❦

צ שֵׁם בְּשֵׁם אַחִיו ר' יְחִיאֵל ק שֵׁם בְּשֵׁם הַרַבֵּב ד ר מִימְרָא דְרַבָּא שֵׁם וּכְפָרוּשׁ רש"י שֵׁם ש טוֹר בְּשֵׁם הַרַבֵּב ד וְכֵן כְּתִב הַר"ן וְאֶרְחוּת חֵיִים בְּשֵׁם וּבְשֵׁם הַרִיטְב"א ת הַרַבֵּב שֵׁם וּשְׂאָר פּוֹסְקִים א הַרַבֵּב שֵׁם ב בְּרִיתָא שֵׁם ל"ז ג שֵׁם בְּרִיתָא וּכְפָרוּשׁ הַרַבֵּב שֵׁם ד שֵׁם בְּמִשְׁנָה וּכְאֻקְיָמָתָא דְרַבָּא שֵׁם ל"ז וּכְפָרוּשׁ הַר"ף וְהַרְמַב"ם שֵׁם ה שֵׁם בְּבִרְיָתָא ו שֵׁם ז מִימְרָא דְרַבָּא שֵׁם ח שֵׁם בְּבִרְיָתָא וּכְתָנָא קָמָא ט שֵׁם בְּמִשְׁנָה כְּרַבֵי יְהוֹנָדָה תּוֹסְפוֹת וְהַרַבֵּב שֵׁם י שֵׁם בְּמִשְׁנָה וְכר' יְהוֹנָדָה כ שֵׁם בְּבִרְיָתָא וּכְחַכְמִים [סִימָן תְּרוּמָה] א מִשְׁנָה סָפָה כ"ט ל"ב ל"ג ל"ד ב שֵׁם בְּגִמְרָא וּכְרַבֵי שְׁמַעוֹן בֵּן יְחִיאֵל ג הַר"ן שֵׁם מִסְּהוֹרִשְׁלָמִי וְכֵן כְּתִב הַתּוֹסְפוֹת דְּמִשְׁמַע בֵּן שֵׁם בְּגִמְרָא ל' ד שֵׁם ה אֶרְחוּת חֵיִים ו מִשְׁנָה מ"א וּבְרִיתָא שֵׁם ז מִשְׁנָה כ"ט ל"ב ל"ג ל"ד ח מִימְרָא דְרַבָּא שֵׁם ל"א ט אֶרְחוּת חֵיִים י רַמְבַּ"ם שֵׁם מְהָא דְרַבֵי תְּנִינָא מִטְבַּל בָּהּ כ מְהָא דְצִינְיָתָא לְעֵיל סְעִיף ב ל רַמְבַּ"ם שֵׁם מ הַר"ן שֵׁם נ טוֹר בְּשֵׁם הַרַבֵּב ד וְכֵן הַכְּרִיעַ הַבֵּית יוֹסֵף

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות לולב

סימן תרנ - שעור הדס וערבה. ובו ב' סעיפים:

א "שעור הדס וערבה ג' טפחים, ושדרו של לולב ד' טפחים, כדי שיהא שדרו של לולב יוצא מן ההדס טפח, באמה בת ה' טפחים ב' עשה אותה ו', צא מהם ג' להדס, נמצא שעור הדס וערבה טפחים ומחצה שהם י' גודלים, ג' שעור שדרו של לולב י"ג גודלים ושליש גודל. ויש מי שאומר ששעור שדרו של לולב י"ד גודלים. ויש אומרים ששעור הדס וערבה י"ב גודלים ושדרו של לולב ט"ז גודלים (וכן נוהגים לכתחלה):

ב אין להם שעור למעלה. ויש מי שאומר שאפלו הוסיף בארץ ההדס והערבה כמה, צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפח:

סימן תרנא - נטילת הלולב וברכתו. ובו ט"ו סעיפים:

א מצות ד' מינים, אשיטל כל אחד לולב אחד ובי' ערכות וג' הדסים. (ובמקום הדחק דליכא הדס פשר סגי לה בחד דלא קטום) (בית יוסף סימן תרמ"ו בשם ארחות חיים). בומצוה לאגדם בקשר גמור, דהינו ב' קשרים זה על גב זה, משום נזי. גינכול לאגדם במין אחר. וואם נשרו מהעליון בתוף האגדה בענין שמפסיק, אין לחוש (דמין במינו אינו חוצץ, אבל שלא במינו חוצץ, על פן יזהר לקח החוט שרגיל להיות סביב ההדס) (מהרי"ל). וואם לא אגדו מבעוד יום או שהתר אגודו, אי אפשר לאגדו ביום טוב בקשר גמור אלא אגדו בעניבה: הגה ויש מי שכתבו לעשות הקשר בדרך אחר, שפוכיין סביבות ג' מינים

אלו ותוכיין ראש הפרך תוף העגול הפרך (טור), וכן נוהגין. ויש לקשר ההדס גבוה יותר מן הערבה (מהרי"ו). וישפיל ההדס והערבה תוף אגוד הלולב כדי שישל כל ג' מינים ביחד בשעת ברכה (מהרי"ל). ויש שכתבו לעשות בלולב ג' קשרים, וכן נוהגים (מךדי פרק לולב הגזול):

ב יטל האגדה בידי הימנית, וראשיהם למעלה ועקריהם למטה, והאתרוג בשמאלית:

ג אטר נוטל לולב בימין כל אדם ואתרוג בשמאל כל אדם, דכתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בתר ימין ושמאל דידה. הגה ויש אומרים דאזלינן בתר ימין דידה, ויש לטל הלולב בימין דידה והאתרוג בשמאל דידה (הרא"ש ומהרי"ו) וכן נהגו, וכן עקר. ואם הפך יצא (מהרי"ל ומנהגים). ושולט בב' ידיו, נוטל הלולב בימין ואתרוג בשמאל ככל אדם (כל בו):

ד אדם שאין לו יד, נוטל לולב בזרועו, וכן האתרוג:

ה יברך על נטילת לולב ושהחנינו קדם שיטל האתרוג כדי שיברך עובר לעשייתו, לאו יהפך האתרוג עד שיברך: הגה ויברך מעמד (מהרי"ל וכל בו). ולא יברך רק פעם אחת ביום אף על פי שנטלו כמה פעמים (מהרי"ו):

ו מלא יברך שהחנינו בשעת עשית לולב אלא בשעת נטילתו:

ז אם עשה בית יד ונתן בו הלולב ונטלו, שפיר דמי, דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה, ובלבד שיהא דרך כבוד, אכל אם אינו דרך כבוד, כגון שנתן הלולב בכלי ונטלו, לא יצא. וואם כרך עליו סודר ונטלו פאו שפרך [סודר] על ידו ונטלו, יש

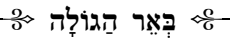
אומרים דלא יצא: הגה ונהגו להחמיר להסיר התפלין (מהרי"ל) וטבעות מידם, אבל מדינא אין לחוש האיל ואין כל היד מכסה בהן (אגדה פרק מקום שנהגו):

ח ינענע בשעה שמברך, וכן ינענע בהודו לה' פעם אחת (ומנענעים בכל הודו שיאמרו) (טור והרא"ש), ובהודו לה' שבסוף שפופלים אותו, שלית צבור והצבור מנענעין ב' פעמים, וכן באנא ה' הושיעה נא מנענע ב' פעמים לפי שפופלים אותו: הגה ויש אומרים שהש"ץ מנענע גם כן כשיאמר יאמר נא ישראל כו' אבל לא ביאמרו נא, וכן נהגו (הגהות אשר"י פרק לולב הגזול ומהרי"ל ומנהגים):

ט הנהנעוה הוא, שמוליק ידו מנגדו והלאה וינענע שם ג' פעמים בהולכה וג' פעמים בהקאה (טורף הלולב ומכספס העליון בכל נענוע) (ר"ן פרק לולב הגזול), ואחר כך מטה ידו לצד אחר ועושה בן וכן לכל צד מארבע צדדין ומעלה ומטה: הגה וההולכה וההקאה היא עצמה הנענועה, פי מוליק ומביא ג' פעמים לכל רוח (טור בשם גאון). ומטין ראש הלולב לכל צד שמנענע נגדו. וכשמנענע למטה הפכו למטה ומקרי דרך גדלתן (בית יוסף), הואיל ומחזיק אותן בידי דרך גדלתן (בית יוסף). ויש מדקדקין שלא להפך הלולב כשמנענעין למטה (מהרי"ל ובית יוסף בשם אביו וכן שמע ממהר"ר שכנא שראה בן ממהר"ר יעקב פולק וכן כתב בכתבי האר"י). והמנהג פסקרא ראשונה וכן נראה לי עקר:

י ייקף דרך ימין ונענעו מזרח דרום מערב צפון:

יא יצריך לחבר האתרוג ללולב בשעת נענועו ולינענע בשניהם יחד. (וכל

סימן תרנ"א א ברייתא ספח ל"ב וכו' טרפון שם בגמרא רא"ש והר"ן ב פרוש לששה חלקים בטפחים קטנים ג טור וכן כתב הר"ן בשם התוספות והרבנו יונה ד הרמב"ן שסביניא לה דטפח העודף של לולב מודה רבנו תם שצריך שיהא טפח שלם ה הר"ף ורמב"ם ובעל העטור וכתנא קמא ו הר"ף ורמב"ם ורא"ש ז הר"ן שם סימן תרנ"א א משנה ספח ל"ד וברבי ישמעאל ב ברייתא ל"ג וברבנן ושם בגמרא ג משנה שם ל"ה וכו' מאיר ד שם ל"ו וברבא ה ברייתא שם דעניבה אסור ומוקי לה כר"י וילדין דקמיא לן דעניבה לאו קשייה היא מתר לאגדו ו מימרא דרבא שם ל"ז ז משנה דר' שמעון בן יוחאי שם מ"ה ח שם ל"ח ט בעל העטור וכן כתב הטור י רוקח כ טור בשם הרמב"ם בפרק י ל שם בשם ר"י תוספות ל"ט מ הרא"ש מבריתא מ"ו מהא דרב פהנא שם לענין ספח ג שם ל"ט וברבא שם ס מ"ב ע תוספות יומא ג"ח ופסחים ג"ז וכתבו המרדכי בפרק ג דספח וכן כתב ר"י פ ר"ן שם צ תוספות והרא"ש מדין הקטן משנה מ"ב ומבריתא ק ברכות ל' ר משנה ספח ל"ז וכתב הלל ש מימרא דרבא ל"ז ל"ח ת תוספות והרא"ש שם בשם הערוך על פי הירושלמי א הרא"ש וכן כתב הטור בשמו ב תשובת מהרי"ל ג ה"ר מנחם מראקנטי בפרשת אמר

הנענועים אינן מעכבין ובאיזה דרך שנענע יצא בדיעבד):

יב יד' מינים הללו מעכבין זה את זה, שאם חסר לו א' מהם לא יכרך על השאר, "אבל נוטלן לזכר בעלמא (בין ביום א' בין בשאר ימים) (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב ח חלק ג מהרי"ק שרש מ"א) 'ואם היו ארבעתן מצויים אצלו ונטלם אחד אחד, יצא: הגה ובלבד שיהיו כלם לפניו (רמב"ם פרק ו.) ונטל הלולב תחלה ויכרך על הלולב ודעתו גם על האחרים (הרא"ש ור"ן ותשובת הרשב"א סימן קנ"ו). ואם סח ביניהם, צריך לברך על כל אחד בפני עצמו (הגהות מיומני):

יג 'ואם חסר לו א' מהמינים, לא יקח מין אחר במקומו:

יד "לא יוסיף מין אחר על ד' המינים, משום בל תוסיף:

טו "לא יטל יותר מלולב א' ואתרוג א', אבל בערכה והדס מוסיף בה כל מה שירצה. 'ויש מי שפוסל להניח הדס שוטטה בלולב נוסף על הג' בדין עבות, כיוש מתירין. 'והמדקדקים אינם מוסיפים על ב' ערבות וג' הדסים עבות:

סימן תרנג - זמן נטיילת לולב.

ובו ב' סעיפים:

א "מצות לולב ביום ולא בלילה. וכל היום פשוט לנטילת לולב, בשאם לא נטל שחרית יטלנו אחר כך וימכיל מקום זרזים מקדימים למצות ונוטלים אותו בבקר. 'וזמנו הוא משתגף החמה, "ועקר מצותו בשעת ההלל. 'ואם צריך להשפיע לצאת לדרך, נוטלו משעלה עמוד השחר: הגה והמדקדק יאחז הלולב בידו כשנכנס מביתו לבית הפנסות גם בשעת התפילה, וכן יחזירו לביתו, כדי לחבב המצוה (טור):

ב 'אסור לאכל קדם שישלטנו. ואם שכח ואכל ונזכר על שלחנו, ביום הראשון שהוא מן התורה יפסיק אפלו יש שהות ביום לטלו אחר שיאכל, ומיום א' ואילך, אם יש שהות לא יפסיק, ואם לאו יפסיק: הגה ואם התחיל לאכל יותר מחצי שעה שהגיע זמן חיובו, אפלו ביום א' אין צריך להפסיק בדאיבא שהות ביום (ר"ן פרק לולב הגזול):

סימן תרנג - הדס אסור להריח

בו. ובו ב' סעיפים:

א "הדס של מצוה אסור להריח בו, אבל אתרוג של מצוה מותר להריח בו מן הדין, אלא שלפי שיש להקלו בו מברכים עליו אם לאו, יש למנוע מלהריח בו:

ב "עבד להושענא ולא אגבהה למיפק בה, שריא בהנאה:

סימן תרנג - שנוכח להחזיר הלולב במים ביום טוב. ובו סעיף אחד:

א "מקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים, ותוסיף עליו מים אם צריף, אבל לא תחליף המים. ובחל המועד במצוה להחליפם כדי שישאר לח והדור: הגה ונהגין לקח כל יום חל המועד ערכה חדשה ולקשרה בלולב, והוא הדור מצוה:

סימן תרנג - ובו סעיף אחד:

א "נכרי שהביא לולב לישראל מחוץ לתחום, מותר לטלו אפלו מי שהובא בשבילו: הגה ועין לעיל סימן תקפ"ו סעיף כ"א וכ"ב וסימן ש"ז סעיף ג' אם מותר לומר לנכרי לילך אחריו או לחלל יום טוב בשבילו:

סימן תרנג - שצריך לחזור אחר הדור מצוה בקנינת האתרוג. ובו סעיף אחד:

א "אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום, כגון שהוא פביצה מצמצמת, ואחר כך מצא גדול ממנו, מצוה להוסיף עד שליש מלגו בדמי הראשון כדי להחליפו ביותר נאה. כיוש מי שאומר, שאם מוצא ב' אתרוגים לקנות והא' הדר מחברו, יקח ההדר אם אין מיקרים אותו יותר משליש מלגו בדמי חברו: הגה ומי שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת, אין צריך לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו המכובז אל יבזבו יותר מחמש אפלו מצוה עוברת (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב י"ב חלק ב). ודוקא מצות עשה, אבל לא תעשה, יתן כל ממונו קדם שיעבר (הרשב"א וראב"ד) (ועין לקמן סוף סימן תרנג"ח בהג"ה):

סימן תרנג - ובו סעיף אחד:

א "קטן היודע לנענע לולב כדינו, אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצות:

סימן תרנג - דיני לולב ביום טוב ראשון. ובו ט' סעיפים:

א "מן התורה אין מצות לולב חוץ למקדש אלא יום ראשון, ויחכמים תקנו שיהא נטל בכל מקום כל ז':

ב "ביום שבת אינו נוטל אפלו אם הוא יום ראשון: הגה ואסור לטלטל הלולב בשבת, דהוי כאבן (ר"ן סוף פרק לולב הגזול והמגיד פרק ד וכל בו), אבל האתרוג מותר בטלטול דראוי להריח בו. ואסור לתנו על הכגד אפלו ביום טוב, דמוליד ריחא (מהרי"ל):

ג "אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולב של חברו שהשאלו, דבעינן לכם משלכם. 'ואפלו אמר יהא שלך עד שתצא בו ואחר כך יהא שלי בכתחלה, לא יצא, דהוי כמו שאול. "ואם נתנו לו במתנה מותר:

ד יתנו לו על מנת להחזירו, הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. 'ואם לא החזירו, לא יצא אפלו נתן לו את דמיו ואפלו נאנס מידו, וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו לא יצא. הגה ומותר לתת לו אתרוג במתנה על מנת שלא יקדישנה, דלא גרע ממתנה על מנת להחזיר (ר"ן פרק ה דגדרים):

ה "נתנו לו סתם, הוי כאלו אמר לו על מנת שתחזירהו לי, דמסתמא על דעת כן נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר, ואם לא החזירו לא יצא: הגה וצריך לחזר ולתנו לבצעו במתנה כדי שיהיה של בעלים ויצאו בו (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב ח חלק ד). 'ומיהו, אפלו לא החזירו לידו אלא לאחר ואחר לאחר והאחרון מחזירו לבעלים, יצא:

ו "לא יתנו ביום ראשון לקטן קדם שיצא בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו אינו מחזר. 'ויש מי שאומר שאם הגיע לעונת הפעוטות מותר. "ואם תופס עם התינוק, כיון שלא יצא מידו שפיר דמי:

ז ישתפים שקנו לולב או אתרוג בשתפות, אין אחד מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה: הגה

» באר הגולה «

ד משנה וגמרא מנחות דף כ"ז וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בפרק ג דספק ה הרא"ש שם בשם הראב"ד ו רמב"ם בפרק ד וכדעת הרי"ף ז בריתא שם ל"ט ח שם בריתא ט תשובת רמב"ם בסוף ימיו וחו"מ"ש בחבורו י בה"ג כ רב טוראי ורב פלוטיל בית יוסף (סימן תרנג) א משנה מגלה ב ב משנה ספק ל"ח ג בריתא פסחים ד' ד שם במגלה ה משנה ספק ל"ז ו בריתא ברכות ל' ז משנה ובריתא ספק ל"ח א מימרא דרבא ספק ל"ז ב שם ג ר' שמחה ואבי העזרי ורביאם הטור ד סמ"ק ה הגהות אשרי בפרק ד דביצה (סימן תרנג) א משנה ספק מ"ב ב פירוש רש"י והמרדכי שם בשם ר' אליעזר ממין (סימן תרנג) א טור בשם הרשב"א והגהות אשרי פרק ד' דספק והמרדכי בפרק ג דספק (סימן תרנג) א מימרא דרב הונא בבבא קמא ט' וכפירוש הסמ"ג בשם רבי יעקב ב פירוש רש"י שם (סימן תרנג) א משנה ספק מ"ב (סימן תרנג) א משנה ספק מ"ד ג משנה ובריתא שם מ"א ד הרא"ש שם ה שם בבריתא ו ממעשה דרבי שמעון בן גמליאל ורבי יהושע וכו' בבריתא שם ז מימרא דרבא שם ח הרא"ש שם בשם בעל העטור ט שם וכפירוש הטור והר"ן י טור כ מימרא דר' יואב מ"ו ל ר"ן שם מ מרדכי והגהות אשרי בשם אור זרוע נ מימרא דרבא בר רב הונא בבבא קמא קל"ו והביאו הרי"ף ורא"ש בפרק ג דספק וכן כתב הרמב"ן

וְדוּקָא שְׂלָא קְנוּ לְצַרְף מְצוּהָ, אֲבָל אַם קְנוּ לְצַרְף מְצוּהָ יוֹצֵאִים בּוֹ מִסְתַּמָּא, דְּאִדְעָתָא דְהִכִּי קְנָאוּהוּ (הַמְגִיד):

ח הַאֲחִים שְׂקֵנוּ אֶתְרוּגִים מִתְּפִיסַת הַבֵּית וְנָטַל אֶחָד מֵהֶם אֶתְרוּג וְיָצָא בּוֹ, אִם כֹּחַ לְאָכְלוֹ וְאִין הַאֲחִים מִקְפִּידִים בְּכֶף יָצָא, וְאִם הָיוּ מִקְפִּידִים לֹא יָצָא עַד שִׁיתְנוּ לוֹ חֵלְקִים בְּמִתְנָה. "וְאִם קָנָה זֶה אֶתְרוּג וְזֶה פָּרִישׁ אוֹ שְׂקֵנוּ בְּאֶחָד אֶתְרוּג רְמוּז וּפְרִישׁ מִתְּפִיסַת הַבֵּית, אֵינּוּ יוֹצֵא בְּאֶתְרוּג עַד שִׁיתְנוּ לוֹ חֵלְקִים בְּמִתְנָה, וְאָף עַל פִּי שְׂאֵם אֲכָלוּ אִין מִקְפִּידִים עֲלוּ, מִפְּנֵי שֶׁכָּל שְׂאִין שֵׁם מְאוּתוֹ הַמִּין אִין מְחִילְתֶּם בְּסֶתֶם מוֹעֲלֵת, אֲבָל כְּשִׁישׁ שֵׁם מְאוּתוֹ הַמִּין, אִפְלוּ הִיָּה מְעֵלָה מֵאַחֲרִים, מְחִילְתֶּם בְּסֶתֶם מוֹעֲלֵת, לְפִי שְׂאִינֶם מִקְפִּידִים:

ט מָה שְׁנוֹהֲגִים בְּמִקּוֹם שְׂאִין אֶתְרוּג מְצוּי שֶׁכָּל הַקְּהָל קוֹנִים אֶתְרוּג בְּשַׂתְּפוּת, הַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁיִּינָן שְׂקֵנָאוּהוּ לְצֵאת בּוֹ מִסְתַּמָּא הָיוּ כְּאִלוֹ פָּרְשׁוּ שֶׁכָּל הַקְּהָל נוֹתְנִים חֵלְקִים לְכָל מִי שְׁנוֹטְלוֹ לְצֵאת בּוֹ עַל מְנַת שִׁיחֲזִירוּהוּ לָהֶם: הַגָּה וְגוֹבֵין מְעוֹת אֶתְרוּג לְפִי מִמּוֹן, דְּהַדְּדוּר מְצוּהָ מִנָּח טָפִי עַל עֲשִׂירִים מַעַל עֲנִיִּים. וְאִשֶּׁה פְּטוּרָה מִלְּתַן לְמַעוֹת אֶתְרוּג הוֹאִיל וְאֵינָה חֲזִיקַת בּוֹ (תְּשׁוּבַת מַהֲרִ"ל סִימָן קי"ד). וְכָל אִדָּם לְשַׂתְּדַל וְיִהְיֶה זְרִיו בְּמְצוּהָ לְקִנּוּת לוֹ אֶתְרוּג וְלוֹלֵב לְבַד כְּדִי לְקַיֵּם הַמְצוּהָ כְּתַקְנָה (הַגְּהוֹת מִיְמֵנוּ סוּף הַלְכוֹת לוֹלֵב):

י סִימָן תְּרַנְטוּ - סֵדֶר קְרִיאת הַתּוֹרָה בְּסֶבֶת. וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד: "מוֹצִיאִין ב' סְפָרִים, בֹּא' קוֹרִים שׁוֹר אוֹ כְּשֶׁב בְּפִרְשֵׁת אֲמַר, וּבְשָׁנֵי קוֹרֵא הַמְּפָטִיר קְרַבְנוֹת הַמוֹסְפִין וּבְחַמֶּשֶׁה עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, וְיַמְפָּטִיר בְּזִכְרֶיהָ הַגָּה יוֹם בֹּא וכו'":

יא סִימָן תְּרַם - סֵדֶר הַקֵּף הַבִּימָה. וְבוֹ ג' סֵעִיפִים:

א נוֹהֲגִים לְהַעֲלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה עַל (הַבִּימָה) "וּלְהַקְפִּיהָ פַּעַם אַחַת בְּכָל יוֹם, וּבְשָׁבִיעִי מִקְפִּים אוֹתָהּ ז' פַּעְמִים זָכַר לְמִקְדָּשׁ: הַגָּה וּמוֹצִיאִים ז' סְפָרֵי תּוֹרָה עַל הַבִּימָה בְּיוֹם שְׁבִיעִי (מַהֲרִ"ל), וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׂמוֹצִיאִים כָּל סְפָרֵי תּוֹרָה שְׁבִהִיכַל (מִנְהַגִּים).

(וְהִכִּי נוֹהֲגִין בְּמִדְּיוֹת אֵלּוּ) שְׁהָיוּ מִקְפִּים אֶת הַמְּצוּבָח. וְהַהֲקַפּוֹת לְצַד יְמִין. (וּבְשַׂבַּת אִין מִקְפִּים) (טוּר). (וְאִין מוֹצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה עַל הַבִּימָה):

ב בְּנוֹהֲגִים לְהַקְפִּיף אָף מִי שְׂאִין לוֹ לוֹלֵב: הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂמִי שְׂאִין לוֹ לוֹלֵב אֵינּוּ מְקִיף, וְכֵן נוֹהֲגִין (טוּר בְּשֵׁם רִש"י ור"ן פֶּרֶק לוֹלֵב). וּבְיוֹם שְׁבִיעִי נוֹטְלִין הָעֲרֻכָה עִם הַלוֹלֵב לְהַקְפִּיף (בֵּית יוֹסֵף). מִי שְׂאֵרַע לוֹ אֲבָל בְּחַג אֵינּוּ מְקִיף, וְכֵן אֲבָל כָּל י"ב חֲדָשׁ עַל אֲבִיו וְאִמּוֹ (כָּל בּוֹ), וְכֵן נְהָגוּ:

ג יֵישׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאִין אוֹמְרִים הוֹשַׁעְנָא בְּשַׂבַּת, וְלֹא נְהָגוּ כֵן:

סִימָן תְּרַסֵּא - וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד:

א אֲבָלִיל יוֹם טוֹב שְׁנֵי אוֹמְרֵי קְדוּשָׁה וְזִמְנָן אֲחִירֵי מִיָּד, וְאַחֵר כֶּף בְּרַכַּת סְפָה (זוֹ דַּעַת הַרַ"שׁ, וְכֵן רַא״ו לְנֵהָג):

סִימָן תְּרַסֵּב - סֵדֶר תְּפִלַּת יוֹם ב' שֵׁשׁ סְבוֹת. וְבוֹ ג' סֵעִיפִים:

א בְּיוֹם שְׁנֵי מְבָרְךְ עַל נְטִילַת לוֹלֵב וְכֵן בְּכָל שְׂאָר יָמִים:

ב אֵינּוּ מְבָרְךְ זִמְנָן בְּיוֹם שְׁנֵי עַל הַלוֹלֵב יֵאֲלֹא אִם כֵּן חַל יוֹם רֵאשׁוֹן בְּשַׂבַּת:

ג מוֹצִיאִים ב' סְפָרִים וְקוֹרִין בְּהֶם פְּרִשָּׁה שְׁנִקְרָאוּ אֶתְמוּל, וּמְפָטִיר בְּמַלְכִים וְיִקְהָלוּ עַד כִּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

סִימָן תְּרַסֵּג - סֵדֶר תְּפִלַּת חַ"ו הַמוֹעֵד וְבוֹ ג' סֵעִיפִים:

א בְּחַל הַמוֹעֵד מוֹצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה וְקוֹרִים בּוֹ ד' בְּקְרַבְנוֹת הַחֵג שְׁבַפְרֶשֶׁת פְּנַחֶס. וּבְיוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַל הַמוֹעֵד קוֹרֵא כַּהֵן וּבְיוֹם הַשְּׁנִי וְלוֹי וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּיִשְׂרָאֵל חוֹזֵר וְקוֹרֵא וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְהַרְבִּיעִי קוֹרֵא סִפְקָא דִּימָא וּבְיוֹם הַשְּׁנִי וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְעַל דְּרָף זֶה קוֹרִים בְּשֶׂאָר יָמִים.

הַגָּה וְיֵישׁ אוֹמְרִים שְׁשִׁנִּים הַרְאִשׁוֹנִים קוֹרִין בְּסִפְקָא דִּימָא וְהַשְּׁלִישִׁי קוֹרֵא בְּיוֹם הַמְּחֻרַת וְהַד' חוֹזֵר וְקוֹרֵא כָּל סִפְקָא דִּימָא דְהֵינּוּ מֵה שְׁקָרְאוּ שְׁנִים הַרְאִשׁוֹנִים, וְכֵן אֲנּוּ נוֹהֲגִים. וּבְיוֹם הו' הַכַּהֵן קוֹרֵא בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי, לוֹי בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי, יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְהַרְבִּיעִי קוֹרֵא בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְכֵן אֲנּוּ נוֹהֲגִין (רִש"י בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ וּמַהֲרִ"ו וּמִנְהַגִּים).

וּבְיַבְרָךְ יִשְׂרָאֵל שְׂאִין שֵׁם סִפְקָא דִּימָא אִין קוֹרִים בְּכָל יוֹם אֲלֹא קְרַבְנָן הַיּוֹם בְּלַבָּד, כִּי בְּיוֹם ב' הוּא א' לַחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד קוֹרֵא כַּהֵן וּבְיוֹם הַשְּׁנִי, וְהַג' הַעוֹלִים אֲחִירֵי חוֹזְרִים וְקוֹרִים אוֹתָהּ פְּרִשָּׁה עֲצֻמָּה, וְעַל דְּרָף זֶה בְּכָל יוֹם מְשַׂאָר הַיָּמִים:

ב הַשַּׂבָּת שֶׁל חֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד עֲרֻכִית וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה, מְתַפָּלֵל שֶׁל שַׂבָּת וְאוֹמֵר יַעֲלֶה וְיָבֵא בְּעִבְרָתָהּ, וּבְמוֹסַף אוֹמֵר אֶתָּה כְּחֻרְתְּנוּ, וּמִפְּנֵי חֲטֵאֵינוּ, אֶת יוֹם הַמְּנוּחַת הַזֶּה אֶת יוֹם חַג הַסְּפּוֹת הַזֶּה, וְחוֹתֵם מִקְדָּשׁ הַשַּׂבָּת וּיִשְׂרָאֵל וְהַיָּמִים: הַגָּה וְנוֹהֲגִין לומר קְהֵלַת בְּשַׂבַּת שֶׁל חַל הַמוֹעֵד אוֹ בְּשִׁמְנֵי עֲצָרַת אִם אֶקְלַע בְּשַׂבָּת (מַהֲרִ"ל). וְעֵין לְעִיל סִימָן ת"צ:

ג מוֹצִיאִין ב' סְפָרִים, וְבֹא' קוֹרִין רַאָה אֶתָּה אוֹמֵר אֵלִי, וּמְפָטִיר קוֹרֵא בְּקְרַבְנוֹת שֶׁל סִפְקָא דִּימָא, וּמְפָטִיר בִּיחֲזֻקְאָל וְהִיָּה בְּיוֹם בֹּא גוּג:

סִימָן תְּרַסֵּד - סֵדֶר יוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּה. וְבוֹ י"א סֵעִיפִים:

א בְּיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁהוּא הוֹשַׁעְנָא רַבָּה נוֹהֲגִים לְהַרְבּוֹת בְּמִזְמוּרִים כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב: הַגָּה וְאִין אוֹמְרִים נִשְׁמַת, וְאוֹמְרִים מְזִמּוֹר לְתוֹדָה. וְאוֹמְרִים אִין כְּמוֹף שְׂמַע יִשְׂרָאֵל וכו' כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב. וְאוֹמְרִים קְדִישׁ שֶׁלְאַחַר תְּפִלַּת מוֹסַף בְּגוֹנוֹן יוֹם טוֹב. וְאִין רְגִילִין לְעֲשׂוֹת מְלַאכָה שֶׁל חַל עַד אַחַר יְצִיאַת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְיֵישׁ לומר פְּזוּמֵן זָכוֹר בְּרִית כְּשִׁישׁ מִלָּה בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, וְאוֹמְרִים אוֹתוֹ קֶדֶם אֲנָא אֲזַן חִין כו'. כְּתַבוּ הַרְאִשׁוֹנִים ז"ל, שִׁישׁ סִימָן בְּצַל הַלְבָנָה בְּלִיל הוֹשַׁעְנָא רַבָּה שִׁיקְרָה לוֹ אוֹ לְקוֹרְבָיו בְּאוֹתוֹ הַשְּׁנָה. וְיֵישׁ מִי שְׂכַתְּבֵי שְׂאִין לְדַקְדַּק בְּזֶה כְּדִי שֶׁלֹּא לְתַרַע מְזָלָה, גַּם כִּי רַבִּים אֵינֶם מְבִינִים הַעֲנֵין עַל בְּרִיו, וְיוֹתֵר טוֹב לְהִיְוֵת תַּמִּים וְלֹא לְחַקֵּר עֲתִידוֹת, כְּנ"ל. וּמְרַבִּים קֶצֶת בְּגוֹרוֹת כְּמוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים: הַגָּה וְהַמְדַקְדְּקִים נוֹהֲגִים לְטַבֵּל עֲצָמָן קֶדֶם עֲלוֹת הַשַּׁחַר כְּמוֹ בְּעֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים (מִנְהַגִּים). וְיֵישׁ נוֹהֲגִים לְלַבֵּשׁ הַקִּיטֵל כְּמוֹ בְּיוֹם כַּפּוּר אֲלֵפֵי שֶׁבְחָה נְדוּנִים עַל הַמַּעֲוִים. בְּנוֹהֲגִים לְהִתִּיר בּוֹ אֲגוּדוֹ שֶׁל לוֹלֵב, וְיַמְקִיפִים ז' פַּעְמִים, וּמְרַבִּים תְּחִנוּנִים עַל הַמַּעֲוִים:

⊗ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⊗

ס מִימְרָא דְלְעִיל עִ בְּגוֹרַת הַרְי"ף שֵׁם וּכְפּוּרֵשׁ הַרְי"ן וְכֵן כְּתַב הַרְמב"ם וּכְפּוּרֵשׁ הַרְב"ם וְהַבַּיּוֹא הַרַ"שׁ בְּפֶרֶק ג דְּסִפְה [סִימָן תְּרַנְטוּ] א צִינְתִי לְעִיל בְּסִימָן תַּפ"ח ב בְּרִיתָא מְגָלָה ל"א [סִימָן תְּרַם] א מְהָא דְתַנְנָן בְּכָל יוֹם הָיוּ מְקַיְפִין וכו' סָפָה מ"ד ב וְכֵן כְּתַב בְּאֶרְחוֹת חֵיים בְּשֵׁם י"א ג טוּר בְּשֵׁם רַב שְׁרִירָא גָאוֹן [סִימָן תְּרַסֵּא] א רַא"שׁ בְּפֶרֶק ד דְּסִפְה בְּשֵׁם יֵשׁ מִן גְּדוּלִים אֶהָא דְאָמַר ר' יְהוּדָה סָפָה וְאַחַר כֶּף זִמְנָן שֵׁם ג' [סִימָן תְּרַסֵּב] א מִסְקַנְתָּ הַגְּמָרָא סָפָה מ"ו וְכַרְבִּי ב טוּר בְּשֵׁם ר' שְׁלֵמָה בֵּר שְׁמַעוֹן ור"י ורַא"שׁ ג טוּר ד צִינְתִּינוּ לְעִיל סִימָן ת"צ [סִימָן תְּרַסֵּג] א מְשִׁנָּה מְגָלָה כ"א ב שֵׁם ל"א ג מְהָא דְאֶתְקִין אֲמִימַר סָפָה נ"ה וְכַמוֹ שְׁפָרַשׁ הַרְי"ף וְהַרַ"שׁ בְּשֵׁם גָאוֹן ד בֵּית יוֹסֵף ה צִינְתִּינוּ בְּסִימָן ת"צ ו בְּרִיתָא מְגָלָה ל"א [סִימָן תְּרַסֵּד] א מְשִׁנָּה רֵאשׁ הַשְּׁנָה ט"ו ב טוּר וְהַמְדַקְדְּקִי בְּפֶרֶק ג דְּסִפְה וְסָמְךָ לָזַה כַּפַּת חֲסַר ו' פְּרוּשׁ ו' יָמִים יְהִיָּה כְּפוֹת ג מְהָא דְתַנְנָן וְאוֹתוֹ יוֹם הָיוּ מְקַיְפִין כו' סָפָה מ"ה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות לולב, סימן תרסד - סדר יום הושענא רבה

ב יונטולים ערבה ביום זה מלבד ערבה שבלולב, וזאין מברכין עליה. הגה ונהגו ששמש בית הכנסת מביא ערבה למקר, כמו שהיה המנהג בזמן שבית המקדש קים (ר"ן פרק לולב וערבה):

ג י"ש מי שאומר שאף ביום זה מקיפים בלולב ולא בערבה, ו'לא נהגו בן אלא להקיף בו גם בערבה:

ד השעור ערבה זו, אפלו עלה אחד בכד אחד: הגה מיהו, מכער הוא להיות עלה אחד בכד אחד (טור בשם רב האי), על בן נהגו לעשות ההושענות יפים משום זה אלי ואנוהו. ט השעור ארבה לשעור ארף ערבה שבלולב: הגה וכל הפוסל בערבה שבלולב פוסל בערבה זו (מדברי ר"ן פרק לולב וערבה).

ה וחובט בה על הקרקע או על הפלי פעמים או שלש: הגה ויש אומרים שצריך לנענע בה (טור בשם רש"י), ונהגו לעשות שתיקה, מנענעין בה ואחר כך חובטין אותה: וזאינה נטלת אלא בפני עצמה, שלא יאגד דבר אחר עמה, אבל אם יש בידו דבר אחר אין לחוש:

ו זאין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב אפלו הגביה אותה ב' פעמים, אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה. ויש אומרים שיוצא בה:

ז י"ש מי שאומר שאינו יכול לטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא ידי חובתו, עד אחר שיברך ויטל וינענע בתחלה, ואם נטלה עובר משום פל תוסיף, ואחר הנענוע הראשון יכול הוא לטלה עם הלולב, וכל שכן בשעת הקפה. ואף על פי שמה שכתב שאם נטלה עובר משום פל תוסיף טעות הוא בעיני, מפל מקום אין הפסד לחוש

לדבריו. וכתב עוד, דגם אחר נטילה ונענוע צריך לתפס הערבה לבדה להפיר שהיא חובה, ובשעת החבטה ישלנה בפני עצמה ויוציא בה ידי חובתו: הגה והמנהג פשוט לטל הערבה עם הלולב בשחרית בשעת הנענוע ובשעת הקפה עד שעת החבטה, ונוטלים הערבה לבדה. ויותר טוב שלא לטלה עם הלולב כלל. ואף הנוטלה עם הלולב, נראה לי דלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויאחו הערבה, שהם ההושענות שעושין. לכו, כל זמן שאומרים תחנונים על המים, ומנענעים ההושענות בשעה שאומרים ההושענות ואחר כך חובטים אותם:

ח י"ש מי שאומר שהושענא שבלולב אף על פי שנוזקה אין לפסע עליה (ועין לעיל סימן כ"א גבי ציצית):

ט י"ש מי שאומר שאסור להנות מן הערבה לאחר נטילתה אם לא התנה עליה מעקרא, דלכלא יומא אתקצאי למצותה: הגה נהגו להצניע ההושענות לאפית מצות כדי לעשות בה מצוה. (מהרי"ו ומהרי"ל):

י י"ש מי שאומר, שיש לזהר שלא יקץ ישראל ערבה למצוה משדה עכו"ם אפלו ברשות העכו"ם:

יא זאם חל יום הושענא רבה ביום א' וקצו עובדי פוכבים ערבה בשבת והביאו, פשרה: הגה מיהו, אם צוה ישראל לקצצה ואיכא פרהסיא בדבר, יש להתמיר אם יש לו ערבה אחרת. (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

סימן תרסה - אתרוג אסור דאכ"ב בשביעי. ובו ב' סעיפים:

א אתרוג בשביעי אסור, שהרי הקצה לכל ז', ואפלו נפסל אחר שעשה בו מצוה אסור כל ז' ימים, ובשמיני עצרת מתר. ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים

של גליות אסור אף בשמיני, ומתר בתשיעי ו'אפלו חל להיות באחד בשבת. ויש אסורים בחל להיות באחד בשבת:

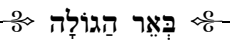
ב ההפריש שבעה אתרוגים לו' ימים, כל אחד יוצא בו ואוכלו למחר, אבל ביומו אסור, שהקצה לכל אותו היום:

סימן תרסו - דיני סכה ביום השביעי. ובו סעיף אחד:

א אף על פי שגמר מלאכל ביום השביעי שחרית לא יסתר סכתו, אבל מוציא הוא את הפלים ממנה מן המנחה ולמעלה ומתקן את הבית לכבוד יום טוב האחרון. וזאם אין לו לפנות פליו ורוצה לאכל בה בשמיני, צריך לפחות בה מקום ארבעה על ארבעה לעשות הכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סכה, שלא יהא נראה כמוסיף: הגה ואם רוצה לאכל בספה אחר הקג אין צריך לפחות בה, דלא נראה כמוסיף רק ביום שמיני (מנהגים). ואם הצריך לסעד בשאר היום צריך לאכל בספה שמצותה כל שבעה. ובחזון לארץ שצריך לישוב בה בשמיני, גמר מלאכל ביום השמיני מוריד פליו ומפנה אותם ממנה. ואם אין לו מקום להוריד את פליו ורוצה לאכל בה בתשיעי, אינו יכול לפחות בה מפני שהוא יום טוב, ומה יעשה להכרא, אם היתה קטנה שאסור להניח בה הנר בשאר הימים, יניחנהו בה, ואם היא גדולה שמתר להניח בה הנר, מוכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם, כדי להפיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה:

סימן תרסז - סכה ונויה אסורין גם ב' שמיני. ובו סעיף אחד:

א סכה ונויה אסורים גם בשמיני. ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים, אסור גם בתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם חל שבת

ד שם בגמרא מ"ד ה מהא דר' אליעזר בר צדוק ורב שם דסברי דמנהג נביאים הוא וכרבי יהושע בן לוי טור בשם הרי"ף והרא"ש ו הר"ן ופנן כתב רש"י בתשובה והרמב"ם בסוף פרק ז ז בית יוסף ח קרב ששת שם בגמרא הסקמת הפוסקים ט הר"ן י שם בגמרא חביט וכפרוש הרמב"ם והביאו הטור כ מימרא דרב אמי שם ל שם וכרבי אמי טור בשם הרמב"ם מ הרב ר' שלמה בן הרשב"ץ ובשם הגאונים והרשב"א בתשובה נ שם ס הגהות אשרי בשם אור ורוע בפרק ד דמגלה ע הנהות מימוני בשם ר"א ממיץ פ מצא כתוב מהא דרב הונא סכה ל' צ מרדכי בשם רבי אביגדור כהן בפרק ג דסכה (סימן תרסה א כו') יוחנן סכה מ"ו ב שם וכאפי ג טור בשם אביו הרא"ש ד שם בשם ר"ש ה שם וכרב אשי הסקמת הפוסקים (סימן תרסו א א משנה סכה מ"ח ב שם בגמרא וכרבי חייא בר אבא ג מסקנת הגמרא שם מ"ד ד כרבי יהושע בן לוי שם מ"ח ה שם בגמרא וכרבה (סימן תרסו א א מימרא דר' יוחנן סכה מ"ז דמגו דאתקצאי למצותה לאכל בה בין השמשות אי מתמי לה סעדה אתקצאי לכלא יומא

במוצאי יום טוב האחרון של חג, בנהגים שלא להסתפק מגוי סכה עד מוצאי שבת, ויש מתירים: הגה ויש שנהגו כשהיו יוצאים מן הסכה היו אומרים 'הי רצון שנוכה לי שבסכה של ליתן (פל בו). ואסור להקין ביום טוב לצרף ליל יום טוב, ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים בבית לצרף הלילה דהוי חנכה. (הגהות מימוני ומהרי"ל):

סימן תרסח - סדר תפילת ליל שמיני יומיו. ובו ב' סעיפים:

א ליל שמיני אומר בתפילה ותתן לנו את יום שמיני חג העצרת הזה: הגה ואנו נוהגין שאין אומרים חג בשמיני, דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג, אלא אומרים יום שמיני עצרת. (מנהגים) ובחורין לארץ אוכלים בסכה בלילה וביום מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה, ומקדשין ואומרים זמן:

ב שחרית מוציאין שלשה ספרים וקורין בראשון מוזאת הברכה עד סוף התורה, ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות, ובשלישי ביום השמיני עצרת, ומפטיר ויהי אחרי מות משה. ובמקום שעושים שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא ב' ספרים, וקורין באחד 'חמשה בפרשת ראה מכל הבכור, ויום השני שבת קורין ז' ומתחילין עשר תעשר, והמפטיר קורא בשני ביום השמיני עצרת, ומפטיר במלכים ויהי פכלות שלמה. ומחזיר הספרים ואומר קדיש ומכריז משיב הרוח ומוריד הגשם:

סימן תרסט - סדר ליל שמחת תורה. ובו סעיף אחד:

א במקום שעושין שני ימים טובים, ליל תשיעי מקדשים ואומרים זמן, ולמחר מוציאין ג' ספרים, וקורין באחד מוזאת הברכה עד סוף התורה, ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות, ובשלישי קורא המפטיר כמו אתמול ב'ומפטיר ויהי אחרי מות משה: הגה וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה לפי ששמחין ועושין בו סעדת משתה לגמרה של תורה. ונוהגין שהמסים התורה והמתחיל בראשית נודרים

נדבות וקוראים לאחרים לעשות משתה (טור). ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת כמו שמקיפים עם הלולב. והכל משום שמחה. ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין אסור בדבר (מנהגים ורי"ב סימן פ"ד). עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה וקורים להם פרשת המלאך הגואל וגו'. ובליילה קורים בספר תורה הנודרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו. עוד נהגו לסים התורה אף על קטן העולה, אף על גב דיש אומרים דדוקא תלמיד חכם צריך לסים (מרדכי הגהות קטנות). בזמן הזה שהסתן קורא אין לחוש (דעת עצמו). במקום שאין להם רק ב' ספרי תורה, קורין בראשונה וזאת הברכה ובשניה בראשית, וחוזרין ולקחין הראשונה לענגו של יום. וכן עושין כל מקום דבעינן ג' ספר תורה ואין להם רק שתיים. (מצא כתוב):

הלכות חנכה

סימן תרע - דברים האסורים והמתירים בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א "בכ"ה בכסלו (מתחילין) ח' ימי חנכה, ואסורים בהספד ותענית אבל מתירין בעשית מלאכה. ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות. ויש מי שאומר שאין להקל להם:

ב הרבוי הסעדות שמרבים בהם הם סעדות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה: הגה ויש אומרים שיש קצת מצוה ברבוי הסעדות, משום דבאותן הימים היה חנכת המזבח (מהר"א מפראג). ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעדות שמרבים בהם ואז הוי סעדת מצוה (מנהגים). יש אומרים שיש לאכל גבינה בחנכה, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב (פל בו ור"ן):

ג אין מספידין בהם אלא לתכם בפניו: הגה ואין מתעניין יום שמת בו אב או אם ותענית תלום בחנכה, עין לעיל סימן

תקס"ח סעיף ה'. ולענין צדוק הדין עין לעיל בהלכות ראש חודש סימן ת"כ בהג"ה, ועין לקמן סימן תרפ"ג:

סימן תרעא - סדר הדלקת נר חנכה ומקום הנחתו. ובו ח' סעיפים:

א "צריך לזהר מאד בהדלקת נרות חנכה. ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק:

ב כמה נרות מדליק, בליילה הראשון מדליק א', מכאן ואילך מוסיף והולך א' בכל לילה, עד שבלייל אחרון יהיו שמונה. ויאפלו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר: הגה ויש אומרים דכל אחד מבני הבית ידליק (הרמב"ם) וכן המנהג פשוט. ויזהרו לתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד כדי שיהא הפר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג):

ג ינר שיש לו שתי פיות, עולה לו בשביל שנים:

ד המלא קצרה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי, כל פתילה עולה בשביל נר א', לא כפה עליה כלי, אפלו לנר אחד אינו עולה לפי שהוא כמדונה: הגה ולכן יש לזהר להעמיד הנרות בשורה בשנה ולא בעגול, דהוי כמדונה (הגהות מימוני בשם סמ"ק). ומתיר להדליק בפמוטות שקורין לאמפ"א מאחר שכל נר מבדל הרבה מחברו (תרומת הדשן סימן ק"ה). ויזהרו כשעושים נרות אפלו בשענה, שאין לדבקן ביחד ולהדליקן, דהוי כמדונה (פסקי מהר"א סעיף ה), אפלו בנרות של שבת יום טוב יזהרו שלא לעשות כן (אור זרוע):

ה ינר חנכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו, ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר. ויום היה דר בעליה, שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. ובשעת הספנה שאינו רשאי לקים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו. וצריך נר אחר להשתמש לאורו. ואם יש מדונה, אין צריך נר אחר. ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדונה, צריך נר אחר:

באר הגולה

ב טור בשם אביו הראש וכ"כ התוספות בכיצה ל' ג שם וכ"כ התוספות בסכה ז': [סימן תרסח] א ברייתא סכה מ"א וכפרוש התוספות והרא"ש שם ב מסקנת הגמרא שם מ"ז ג מימרא דרבי יוחנן וכו' נחקו וישם בברייתא ד משנה מגלה כ"א ה ברייתא שם ל"א ו פרש רש"י על שם ביום השמיני שלח את העם [סימן תרסט] א ברייתא מגלה ל"א ב תוספות שם בשם יש אומרים שרב האי גאון תקן לומר כן ונגד התלמוד שם וכ"כ הטור בשם הירושלמי וישן המנהג [סימן תרע] א ברייתא שבת כ"א ב טור מברייתא דלעיל שעשאוהו י"ט בהלל והודאה ג כדי שיהא להם הפר שאסור להשתמש לאורן ד טור ה שם בשם מהר"מ מרוטנבורג ו מימרא דרבא מועד קטן כ"ז [סימן תרעא] א רמב"ם בפרק ב ממשנה דאפלו עני שבישראל וכו' פסחים צ"ח והכי נמי משום פרוסי ניסא ב ברייתא שבת כ"ג ובבית הלל ג תוספות שם וכ"כ הטור ד מימרא דרב הונא שם כ"ג ה מימרא דרבא שם ו ברייתא שם כ"א וכפרוש התוספות שם ז שם ברייתא ח מימרא דרבא שם

ו מניחו למעלה מג' טפחים, ומצוה להניחו
'למטה מי' טפחים, ואם הניחו למעלה מי'
טפחים יצא, אבל אם מניחו למעלה מכ'
אמה, לא יצא: הגה ואפלו לקחה כף דלוק
והניחה למטה מכ' לא יצא, והדלקה עושה
מצוה (בית יוסף בשם התוספות):

ז למצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח
משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין וגר
חנכה משמאל. ואם אין מזוזה בפתח,
מניחו מימין ואם הניחו בדת עצמו,
יניחנו מחציו של פניסה לצד שמאל:

הגה ומיהו, בזמן הזה שפלונו מדליקין
בפנים ואין הכר לבני רשות הרבים כלל,
אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח
הסמוך לפתח, ומכל מקום המנהג להדליק
בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם ואין
לשנות, אלא אם כן רבים בני הבית, שעדיף
יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלערב
הגרות ביחד ואין הכר פמה גרות מדליקין.
ומכל מקום יזהרו שלא להדליק במקום
שמדליקין הגרות כל השנה, כי אז לא יהיה
הכר כלל, ואף כי אין הכר רק לבני הבית,
מכל מקום הכר קצת מיהא בעי. ויבבית
הפנסת מניחו בכתל דרום (או בדרום
המנוחה, ומסדרן ממזרח למערב) (תרומת
הדשן סימן ק"ד, בית יוסף), ומדליקין
ומברכין (בבית הפנסת) משום פרסומי
נפא: הגה ואין אדם יוצא בגרות של בית
הפנסת, וצריך לחזר ולהדליק בביתו (ריב"ש
סימן קי"א). ונוהגין להדליק בבית הפנסת
בין מנחה למערב. ויש נוהגין להדליק
בערב שבת קדם מנחה (כל בו ואבודרהם)
ואם רוצים למטה להתפלל לאחר שברך
הש"ץ והדליק אחד מהן, יוכל השמש
להדליק הנשארם והש"ץ יתפלל. (מהרי"ל):

ח חצצר שיש לו ב' פתחים מב' רוחות, צריך
להדליק בשתיהן מפני החשד. ואם ב'
פתחים ברוח א' (והם בבית אחד) (כל בו)
די לו באחד מהם. הגה ואם מדליק בב'
פתחים, אינו מברך רק באחד מהם ובשני
מדליק בלא ברכה (ר"ן), מיהו בזמן הזה
שכלם מדליקין בפנים ממש ואין הכר לבני

רשות הרבים כלל, אפלו יש לחצר או לבית
הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים
אלא פעם אחת בפנים, כן נראה לי, וכן
המנהג פשוט:

סימן תרעב - זמן הדלקת גר חנכה. ובו ב' סעיפים:

א אין מדליקין גר חנכה קדם שתשקע
החמה אלא עם סוף שקיעתה, לא
מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר
שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג
המנחה ולמעלה, ויבלבד שימתן בה שמן
עד שתכלה רגל מן השוק:

ב ישכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת
החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל
מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאז
העם עוברים ושבים ואיבא פרסומי נפא,
הלכך צריך לתן בה שמן כזה השעור.
ואם נתן בה יותר, יכול לכבותה לאחר
שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש
לאורה לאחר זה הזמן: הגה יש אומרים
שבזמן הזה שמדליקין בפנים אין צריך
לזהר להדליק קדם שתכלה רגל מן השוק
(ד"ע וטור בשם התוספות), מכל מקום טוב
יותר לזהר גם בזמן הזה. ומיהו, הגי מלי
לכתחלה אבל אם עבר זה הזמן ולא
הדליק, מדליק והולך כל הלילה, ואם
עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו
תשלומין: הגה ובבילות האחרות ידליק
כמו שאר בני אדם אף על פי שלא הדליק
בראשונה (מ"כ בשם מהרי"ל ואגדה וד"ע):

סימן תרעג - שמנים ופתילות הפשוטות לחנכה. ובו ד' סעיפים:

א כל השמנים והפתילות פשוטים לגר
חנכה, ואף על פי שאין השמנים
נמשכים אחר הפתילה ואין האור נחלה
יפה באותם הפתילות: הגה ומיהו, שמן
זית מצוה מן המבחר (מרדכי וכל בו
ומהרי"ל). ואם אין שמן זית מצוי, מצוה
בשמנים שאורן זך ונקי. ונוהגין במדינות
אלו להדליק בנר של שצוה פי אורן צלול
כמו שמן. ויאפלו לבלי שבת שבתוף ימי
חנכה מתר להדליק בגר חנכה השמנים

והפתילות שאסור להדליק בהם גר שבת:
הגה אם אינו נותן בנר רק כדי שעור
מצותו. (תשובת הרשב"א סימן ע"ד), לפי
שאסור להשתמש בנר חנכה בין בשבת
בין בחול. ויאפלו לבדק מעות או למנותן
לאורה אסור. ואפלו תשמיש של קדשה,
כגון ללמד לאורה אסור. ויש מי
שמתיר בתשמיש של קדשה ונוהגים
להדליק גר נוסף, כדי שאם ישתמש
לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו
שהדלק אחרון, ונוניחנו מרחוק קצת
משאר גרות מצוה: הגה ובמדינות אלו
אין נוהגים להוסיף, רק מניח אצלן השמש
שבו מדליק הגרות, והוא עדיף טפי. ויש
לעשותו יותר ארוך משאר גרות, שאם בא
להשתמש ישתמש לאותו גר (מרדכי). אם
נתערב גר חנכה האסור בהנאה בשאר
גרות, אפלו אחד בארץ לא בטיל, דהוי
דבר של מנין (תרומת הדשן סימן ק"ג). אלא
ידליק מן התערובות כל כך, שבדאי גר
של התר דולק עם גר של אסור, ואז מתר
להשתמש אצלן (דעת עצמו):

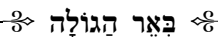
ב הדלקה עושה מצוה. ולפיכך אם כבתה
קדם שעבר זמנה, אינו זקוק לה. ויאפלו
כבתה בערב שבת קדם קבלת שבת שעדין
הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה. וכן אם
לאחר שהדליקה בא לתקנה וכבה אותה
בשוגג, אינו זקוק לה: הגה ואם רוצה
להחמיר על עצמו ולחזר ולהדליקה, אין
לכרף עליה (רשב"א סימן תקל"ט ור"ן):

ג גר של חרס שהדליק בו לילה אחת,
נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחרת,
אלא לוקח חדשים בכל לילה. ואם אין
לו אלא ישן, מסיקו בכל לילה באור. וגר
של מתכת אין צריך חדש ושל זכוכית או
של חרס מבסה דינו כמתכת:

ד אין חוששין לפתילות להחליפם עד
שתכלה:

סימן תרעד - שמתר להדליק מגר לגר. ובו ב' סעיפים:

א מדליקין גר חנכה מגר חנכה. ונדוקא
להדליק זה מזה בלא אמצעי, אבל מזה

ט טור בשם מהר"ם מרוטנבורג י מימרא דרבא שם כ מימרא דרבא שם ל מימרא דרבא שם מ כרב שמואל מדפתי שם נ טור בשם אבי העזרי ונהגות
מרדכי בשם ר' יקיר ס שם בשם סמ"ק והמרדכי שם ע שם פ כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג צ מימרא דרב הונא וברמב"ם
רבא שם כ"ג [סימן תערב] א לשון הרמב"ם בפרק ד מבריתא שבת כ"א ב בשם מהר"י אבוהה ג שם בגמרא לתרוצא בתרא ד שם בגמרא לתרוצא קמא ה פן
פרשו הרי"ף ורא"ש שם לתרוצא בתרא אין צריך לשעורא ו תוספות שם בשם הר"י פורת וכן משמע מדברי הרא"ש ז טור ושפן כתב ר' יצחק בר יהודה וכן
כתב המרדכי שם [סימן תרעג] א מימרא דרב שבת כ"א ב שם ג מימרא דרב שם כ"ב ד טור בשם אביו הרא"ש וכתב הר"ן שם דכיון שעל ידי נס שנעשה
במנוחה תקנוהו ונעשהו פמנוחה שאין משתמשין בה כלל ה טור בשם בעל העשור וכן כתב בשבלי הלקט ו טור וברבנו ירחם ז שם ברבנו ירחם ח מסקנת
הגמרא כ"ג ט כו חסדא ורבי ירמיה לטעמה דרב י תרומת הדשן כ הר"ן בשם תשובת הרשב"א ל טור בשם מהר"ם מרוטנבורג על פי מסכת סופרים וכן כתבו
שאר פוסקים מ שבלי הלקט [סימן תערד] א מימרא שבת כ"ב וכרב וכמאן דאמר משום בזוי מצוה רא"ש בשם הרי"ף וכן כתב הרמב"ן

לָזָה עַל יְדֵי גֵר שֶׁל חַל אֲסוּר. בְּיִשׁ
מִתִּירִים גַּם בְּזָה, יֵאָלֵא אִם פֶּן הוּא
בְּעִנְיַן שֵׁשׁ לְחוּשׁ שְׂיִכְבָּה הַגֵּר שֶׁל חַל
קִדְּם שְׂיִדְלִיק גֵּר אַחַר שֶׁל חֲנֻכָּה: הַגָּה
וְנִהְיֶה לְהַחֲמִיר בְּנֵרוֹת חֲנֻכָּה שְׁלֵא לְהַדְלִיק
אֶפְלוּ מִגֵּר לְגֵר, דְּעִקְרָא מִצְוַתוֹ אִינוּ אֵלֵא גֵר

א' וְהִשְׁאָר אִינוּ לְמִצְוָה כָּל כָּף, וְלִכְּן אֵין
לְהַדְלִיק זֶה מִזָּה (הַגָּהוֹת מִזְמוּנֵי וּמְרָדְכֵי). וְכָל
זֶה אִינוּ רַק בְּעוֹד שְׂדוּלְקִים לְמִצְוַתָּן, אֲבָל
אַחַר שֶׁעָבַר זְמַן הַמִּצְוָה מִתְרִים בְּהִנָּאָה, כָּל
שָׁפֵן שֶׁמִּתֵּר לְהַדְלִיק מִהֵן (נִמְוָקֵי יוֹסֵף,
הַלְכוֹת קִטְנוֹת):

ב יֵישׁ מִי שֶׁאָמַר, שֶׁגֵּר שֶׁל בֵּית הַכְּנֻסֶת וְשֶׁל
שִׁבְתָּ וְשֶׁל חֲנֻכָּה כָּלֵם שֶׁל מִצְוָה הֵם וּמִתֵּר
לְהַדְלִיק זֶה מִזָּה: הַגָּה וְהוּא הַדִּין גֵּר שֶׁל
תְּלִמוּד תּוֹרָה אוֹ גֵּר לְחוּלָה הַצָּרִיף גֵּר (נִמְוָקֵי
יוֹסֵף, הַלְכוֹת קִטְנוֹת). וּבְעִנְיַן גֵּר שֶׁל בֵּית
הַכְּנֻסֶת עֵינֵן לְעֵיל סִמְּן קִנְיָד סְעִיף י"ד:

⦿ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⦿

ב בָּשֵׁם בְּעַל הַתְּרוּמוֹת וְכֵן כְּתֹב הַר"ן כְּשֶׁמוּאֵל ג' תְּרוּמַת הַדָּשָׁן ד' טוֹר בָּשֵׁם סֵפֶר הַתְּרוּמָה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות חנוכה

סימן תרעה - שהדלקה עושה

מצוה ולא הנחה. ובו ג' סעיפים:

א "הדלקה עושה מצוה ולא הנחה, שאם היתה מנחת במקומה שלא לשם מצות חנכה, מדליקה שם ואין צריך להסירה ולהניחה לשם מצות חנכה. לפיכך, עשית שהיתה דולקת כל היום, שהדליקה מערב שבת למצות חנכה, למוצאי שבת מקצה ומדליקה לשם מצוה, מפל מקום צריך שידלקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה. וכן אם מדליקה ואוחזה בידו במקומה לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא אוחזה:

ב "יש מי שאומר דכיון שהדלקה עושה מצוה, צריך שיתן שמן בנר כדי שעור קדם הדלקה, אבל אם ברך והדליק ואחר כך הוסיף שמן עד כדי שעור לא יצא ידי חובתו:

ג "אשה מדלקת נר חנכה, שאף היא חייבת בה. אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום, ואף על פי שהניחה גדול. ויש מי שאומר, בקטן שהגיע לחנוכה מתר: הגה ולידין דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, קטן שהגיע לחנוכה צריך להדליק גם כן:

סימן תרעו - סדר הכרכות

ומהדלקה. ובו ה' סעיפים:

א "המדליק בליל ראשון מכבד ג' ברכות, להדליק נר חנכה ושעשה נסים ושהחנינו. וואם לא ברך זמן בליל ראשון, מכבד בליל שני או בשנייכר:

ב "מליל ראשון ואילך מכבד ב', להדליק

ושעשה נסים: הגה ויברך כל הכרכות קדם שיתחיל להדליק (מהרי"ל):

ג "מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנכה מכבד שעשה נסים, ובליל ראשון מכבד גם שהחנינו, וואם אחר כך בליל ב' או ג' בא להדליק, אינו חוזר ומכבד שהחנינו:

ד "אחר שהדליק אומר הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו':

ה "יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל ב' כשיסיף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסף שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין, וכן בליל ג' כשיסיף עוד אחד סמוך לב' נרות הראשונות יתחיל בנוסף, ובו יתחיל הכרכה, ואחר כך יפנה לצד ימין, וכן בכל לילה, נמצא שתמיד מכבד על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים נתוסף הנס:

סימן תרעז דין אכסנאי בחנכה. ובו ד"ס

א "אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנכה. וואם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפתחו, יאף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשנה והוא אוכל על שלחן בעל הבית, והוא הדין לבן האוכל אצל אביו: הגה ויש אומרים, דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש ידליק במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א סימן תקמ"ב):

ב "קטן שהגיע לחנוכה צריך להדליק:

ג "יש אומרים שאף על גב שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בכרכות: הגה פי חייב

לראות הנרות (מרדכי), וכן נוהגין. ואפלו אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומכבד עליהם, וכן נוהגין (תרומת הדשן ומהרי"ל בתשובת מהרי"ל סימן קמ"ה):

ד "הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, שהרי הקצה למצותו. ואם נתעבר בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו:

סימן תרעח - נר של שבת קודם לגר ש"ל חנכה. ובו סעיף אחד:

א "מי שאין ידו משגת לקנות נר חנכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו (ועין לעיל סימן רס"ג סעיף ג). וואם יש לו לשל שבת ואין לו לגר חנכה וליין לקדוש היום, יקנה לגר חנכה משום פרסומי נסא: הגה והוא הדין נר חנכה קדם ליין הכדלה. ועין לעיל סימן רצ"ו סעיף ה':

סימן תרעט - ובו סעיף אחד:

א "בערב שבת מדליקין נר חנכה תחלה ואחר כך נר שבת: הגה ומכבד עליהם כמו בחל, אף על פי שמדליקין בעוד היום גדול (תרומת הדשן סימן ק"ב):

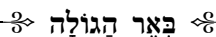
סימן תרפ - ש"ל להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת. ובו ב' סעיפים:

א "בליל שבת צריך לתן שום דבר לחץ בין הנרות לפתח, בשביל הרוח שלא יכבה הנרות כשפותח את הדלת:

ב "בערב שבת אסור לקבץ הנרות בדלת עצמה אחר הדלת, ויש מי שמתיר (ועין לעיל סימן רע"ו סעיף א):

סימן תרפא - אין מבדילין בנר חנכה במוצאי שבת. ובו ב' סעיפים:

א "במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנכה,

סימן תרע"ה א מסקנת הגמרא שבת כ"ג ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם דאף הם היו באותו הנס ופרש רש"י שגזרו תנינים על כל התולות הנשאות שיפגעו להגמון תחלה ועל ידי אשה נעשה הנס ז מסקנת הגמרא שם ח הר"ן בשם בעל העשור (סימן תרע"ו) א מימרא דרב יהודה שבת כ"ג ב טור בשם תשובת אביו הרא"ש ג שם במימרא הנזכרת ד שם וכפרושי רש"י בשם רבנו יצחק בן יהודה משום רבנו יעקב ה תשובת אשפנזי ו טור בשם מסכת סופרים ז מהרי"ק בש"ש קכ"ד על פי המרדכי בפרק ב' דשבת בשם ר"מ: (סימן תרע"ו) א מימרא דר' זירא שבת כ"ג ב מהא דרב הונא שם ג טור בשם תשובת אביו הרא"ש ד ארחות חיים ה מהרי"ל אבובב בשם ארחות חיים וכן כתב המרדכי ו הרא"ש בפרק ב' דשבת בשם שאלמות דרב אחאי ומרדכי בשם ילמדנו פסיקתא רבתי ז טור בשם הר"מ מרוטנבורג (סימן תרע"ו) א מימרא דרבא שבת כג ב שם בענין והדר פשטה (סימן תרע"ו) א טור בשם בה"ג (סימן תרפ) א טור ונתבאר בסימן רע"ז ב טור לפי פרוש רש"י ג שם בשם ר"מ מרוטנבורג בשם רבו ה"ר שמואל

שאינן נהנים לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאיתו לאורו:

ב במדליקין נר חנכה בבית הכנסת קדם הבדלה: הגה וכל שפן בביתו שמדליק ואחר כך מדליק שהרי כבר הבדיל בבית הכנסת:

סימן תרפב - דין על הנסים בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א "כל ח' ימי חנכה אומר על הנסים בכרפת המזון בכרפת הארץ, ובתפלה בכרפת מודים. יואם לא אמר אין מחזירין אותו (וענין לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה). ימייהו, אם נזכר באותה ברכה, כל זמן שלא הזכיר את השם, אפלו נזכר בין אתה להשם, חוזר: הגה יש אומרים פשטח על הנסים בכרפת המזון, כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו כו' (כל בו, וכבר נתבאר סימן קפ"ז סעיף ד):

ב יגם במוסף של שבת ושל ראש חודש צריך להזכיר של חנכה, אף על פי שאין מוסף בחנכה:

ג "אין אומרים כשם שעשית וכו', אלא מסיים ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת. ויש אומרים שאומרים אותו:

סימן תרפג - ובו סעיף אחד:

א "כל שמונת ימי חנכה גומרין את ההלל: הגה וכל שמונת ימי חנכה אין אומרים תחנון וצדקתך וצדקתך ולמנצח וצדוק הדיו, גם בערב חנכה במנחה. וענין לעיל סימן קל"א (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תרפד - סדר קריאת

התורה בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א "קורין בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא שלשה בכל יום, בומתחילין בכרפת כהנים (ויש אומרים שמתחילין ביום פלות משה (טור), וכן אנו נוהגין) יקורא אותו עם כהן ולוי, וישאאל קורא ביום הראשון. (ויש אומרים שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון, והלוי והישאאל קורין ביום הראשון) (מנהגים) (וכן נוהגין). יביום שני

קורא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר, ולוי עד ביום השלישי, וישאאל חוזר וקורא ביום השני, ועל דרך זה בכל יום: הגה ויש אומרים שישאאל קורא ביום שלאחריו, דהינו ביום השלישי, וכן בכל יום וכן נוהגין (הנהגות מימוני פרק י"ח). "ביום שמיני מתחילין ביום השמיני, וגומרין כל הסדר, וקורין פרשה ראשונה של בעלתה, (ונוהגים לסים פן עשה את המנוחה) (מנהגים):

ב בשבת שבחנכה מוציאין ב' ספרים, בא' קורא בפרשת השבוע ובשני קורא בשל חנכה, ומפטיר רני ושמחי. ואם חלו בו ב' שבתות, מפטיר בב' ובמלכים בנרות דשלמה: הגה ואם חל חתנה בשבת זו, מפטירין בשל חנכה (מנהגים):

ג "אם חל ראש חודש טבת בשבת מוציאין ג' ספרים, וקורין ו' בפרשת השבוע, ובשני קורא א' בשל ראש חודש ומתחיל וביום השבת, ובג' קורא מפטיר בשל חנכה, ומפטיר רני ושמחי. ואם חל ראש חודש בחל מוציאין ב' ספרים, וקורין בא' ג' בשל ראש חודש, ובשני קורא א' בשל חנכה. יואם טעה החזן וקרא ד' בשל ראש חודש, אם לא הוציאו ספר ב' אין צריך לקרות יותר, אכל אם הוציאו ספר ב', משום פגמו צריך לקרות ה' בשל חנכה: הגה ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנכה צריך להפסיק לקרות בשל ראש חודש (אבודרהם הלכות ברכות). ואם צריך לברך על קריאת ראש חודש, ענין לעיל סימן ק"מ:

סימן תרפה - סדר ד' פנשיות.

ובו ו' סעיפים.

א "ראש חודש אדר הסמוך לניסן שקל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים בשהיא פי תשא עד ועשית כיור נחשת, ומפטיר ויברת יהונדע, ומוציאין ג' ספרים, באחת קורא פרשת השבוע ובשני של ראש חודש ובשלישי קורא מפטיר בפרשה שקלים:

ב "בשבת שניה מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת השבוע, ובשני קורא זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטיר פקדתי את אשר עשה עמלק:

ג "בשבת שלישי שהוא ט"ו באדר מפסיקין, ובשבת ד' שהוא כ"ב באדר מוציאין ב' ספרים, בא' קורא בפרשת השבוע ובשני קורא פרשת פרה, ומפטיר וזרקתי עליכם מים טהורים (וענין לעיל סימן קל"ז סעיף ה):

ד "בשבת חמישי שהוא כ"ט באדר מוציאין ב' ספרים, בא' קורא פרשת השבוע ובשני החדש הזה לכם, ומפטיר בראשון באחד לחדש:

ה חל ראש חודש אדר הסמוך לניסן תוף ימי השבוע, ואפלו בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו ומפסיקין בשניה, כדי שתהא פרשת זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה. יואם חל פורים בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו:

ו "הימים שראוי לקבוע בהם ראש חודש אדר זכור וסימן לשבתות ההפסקה זט"ו ב"ו ד"ד וב"ו כלומר כשחל ראש חודש בשבת מפסיקין בהמשה עשר בו וסימן זט"ו, וכשחל ביום ב' מפסיקין בו' בו וסימן ב"ו, וכשחל ביום ד' מפסיקין בד' בו וסימן ד"ד, וכשחל ביום ו' מפסיקין בשתי שבתות, ב' בו ו"ו בו, וסימן וב"ו:

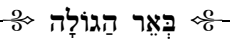
ז יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדמה חביבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנגן צריכים לבא למקום שיש מנגן בשבתות הללו כדי לשמע פרשיות אלו שהם מדאורייתא: הגה ואם אי אפשר להם לבא, מכל מקום יזכרו לקרותם בבגיתם ובטעמים (מצא פתוח):

הלכות מנחה ופורים

סימן תרפו - דין תענית אסתר.
ובו ג' סעיפים:

א "בחנכה ופורים מתיר להתענות לפניהם ולאחריהם:

ב "מתענים ב"ג באדר, ואם חל פורים בא' בשבת מקדימין להתענות ביום חמישי:

סימן תרפא א טור בשם הירושלמי ב תרומת הדשן סימן ס' [סימן תרפב] א כרב הונא ורב ששת שבת כ"ד ב הרי"ף והרא"ש מהא דתני ר' אושעיא שם וכן כתבו התוספות שם ובשם תוספתא דברכות וכן פתח הטור בשם ג טור ד מסקנת הגמרא שם ה טור בשם י' אומרים ואביו הרא"ש דלא ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות ו שם בשם י' אומרים דכיון דצריך רבים הוא שרי וכן פתח בארחות חיים שפך היא הנסחא כרב התפלות וכן פתח בגנפח הרמב"ם ובמסכת סופרים [סימן תרפג] א מימרא דר' יוחנן משום ר' יהוצק צרכין י' והטעם מפני שהנס נתחדש בכל יום ועוד שכל יום נשיא שלו חלוק משל חברו וכל אחד צריך לגמר הלל על קרבנותיו שבלי הלל [סימן תרפד] א משנה מגלה ל"א דאיתא בפסיקתא שבכ"ה בכלסו נשלם מלאכת המשפן טור ב שם בשם י' מקומות ג שם בטור ד שם ה שם ו בריתא שם במגלה ז שם ואף על גב דנרות דשלמה קדימי טפי אפלו הכי צדיפי לן דזכרנה דנבואות עתיד ניהו ר"ן ח מימרא דרבי יצחק נפתח מגלה כ"ט ט במאי דסלק מנה ועוד דפסוקי נסא צדיף הרא"ש י מימרא דר' יצחק שם כ וקת והכל בו בשם רש"י: [סימן תרפה] א משנה בריתא מגלה כ"ט ב כשמאיל ותניא פתח ג שם בבריתא ד שם במשנה ובריתא ל' ה שם ו שם ז כרב שם ח שם וכתב להקדים זכירה לעשיה ט הרי"ף והרא"ש שם י תוספות ברכות י"ג [סימן תרפז] א תוספות תענית י"ח וכן פתח הרא"ש בפרק קמא דמגלה ב הרא"ש שם אהא דאיתא שם ב' י"ג זמן קהלה לכל היא

הגה ותענית זו אינה חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך, כגון מעברות או מניקות או חולה שאין בו סכנה, ואפלו רק פואבי עינים, שאם מצטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אחר כך. אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הצבור (חדושי אגדה בשם מחזר ויטרי). ואם חל פורים ביום א', שמתענין ביום ה' שלפניו, וחל בו ברית מילה, מתר לאכל על המילה, ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגהות מנהגים):

ג י"ג מתענים ג' ימים, זכר לתענית אסתר: סימן תרפז חיוב קריאת המגלה. ובו כ"ב
א חייב אדם לקרות המגלה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. יושל לילה, זמנה כל הלילה, ושל יום, זמנה כל היום, מהנין החמה עד סוף היום. ואם קראה משעלה עמוד השחר, יצא:

ב ימבטלים תלמוד תורה לשמע מקרא מגלה, קל וחמור לשאר מצות של תורה שכלם נדחים מפני מקרא מגלה, ואין לה דבר שנדחה מקרא מגלה מפניו יחויז ממת מצוה שאין לו קוברים (כדי צרכו), שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא: הגה וכל זה לא מירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתיקה, אבל אם אי אפשר לעשות שתיקה אין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגלה (ר"ן ובית יוסף בשם תוספות ומהר"א מורח"י, והא דמת מצוה קודם הינו דוקא בדאפשר לו לקראה אחר כך (מהר"א מורח"י):

סימן תרפח - דין כרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון. ובו ח' סעיפים:

א כרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון יאפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו יאפלו אם הם בחוצה לארץ ויאפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים ממלאכתן ועוסקין בצרכי צבור). והוא שהקף ואחר כך ישב יאו שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי בשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אכל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ן):

ב וכן הפפרים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שפמוכים

להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ויבלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו והואיל ונעשה בו הנס:

ג כפפרים ועירות גדולות וכרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים בי"ד:

ד ככרף שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים בי"ד ובט"ו ובלילה הון, ולא יכרף פי אם בי"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה מן עיר שהלך לכרף או בן כרף שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעפכ ולא חזר, קורא במקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (כל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, ויגויכים מעות מתנות צניים ומחלקים אותם בו ביום. וכיום שבת מוציאים ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ויבא עשרת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש פים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליד עמו, יקראה בי"ג או בי"ב או באחד עשר בלא ברכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, ייש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש. הגה והכי נהוג, ומיהו אם נודמן לו אחר כך מגלה חזר וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מפל מקום קרא אותה שלא בזמנה (כל בו ובית יוסף):

ח מן עיר שהיה בספינה או בכרף ולא היה בידו מגלה ואחר כך נודמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו:

סימן תרפט - שהכל חיבים בקריאת מגלה. ובו ו' סעיפים:

א הכל חיבים בקריאתה אנשים ונשים

וגרים ועבדים משחררים. ומחנכים את הקטנים לקרותה:

ב יאחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו, והוא שישמע מפי מי שהוא חיב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא יחפש או הקטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא. ייש אומרים שהנשים אינם מוציאות את האנשים: הגה ויש אומרים אם האשה קוראה לעצמה מברכת לשמע מגלה, שאינה חייבת בקריאה (מרדכי פרק קמא דמגלה):

ג אנדרוגינוס מוציא מינו, ולא שאינו מינו. טמטום ומי שחציו עבד, אפלו מינו אינו מוציא: הגה יש אומרים דאפלו את עצמו אינו מוציא וצריך לשמע מאחרים (בית יוסף):

ד השומע מגלה ממי שהוא מדר הנאה ממנו יצא:

ה מקום שאין מנין, אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים, אחד פוטר את כלם, ואם כלם יודעים, כל אחד קורא לעצמו:

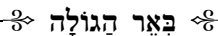
ו מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמע מקרא מגלה:

סימן תרצ - דיני קריאת המגלה. ובו י"ח סעיפים:

א קורא אדם את המגלה בין עומד בין יושב, אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור: הגה ואסור לחזן לקרא את המגלה עד שאומרים לו קרא. (מרדכי פרק הקורא):

ב יאפלו שנים ואפלו עשרה יכולים לקרותה ביחד, ויוצאים הם והשומעים מהם:

ג יצריך לקרותה בלה, והמתוך הכתב, ואם קראה על פה לא יצא. ויצריך שתהא פתוחה בלה לפניו לכתחלה, אבל בדיעבד יאם השמיט הסופר באמצעה תבות אפלו עד חציה וקראם הקורא על פה, יצא: הגה אבל אם השמיט תחלתה או סופה, אפלו מעוטה לא יצא (ר"ן). ואפלו באמצעה, דוקא דלא השמיט ענין שלם. (בית יוסף בשם ארחות חיים): אכל ביותר מחציה, אפלו הן פתובות אלא שהן מטשטשות ואין רשומן נבר, פסולה:

ג טור בשם מסכת סופרים ואף על פי שאותן היו בניסן לא רצו להתענות בניסן לפי שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן: [סימן תרפז] א מימרא דרבי יהושע בן לוי מגלה ד' ב רמב"ם פרק א ממשנה שם ג ברייתא שם ג' ד בעיא דרבא שם והדר פשטא [סימן תרפח] א משנה ריש מגלה ב ברייתא שם ג' ג טור וכן כתב הר"ן בשם התוספות והרמב"ן על פי הירושלמי וישנן דעת הגאונים ד תוספות והרא"ש שם דר' יהושע בן לוי ארי בלא הקף מימות יהושע בן נון ה מימרא דר' יהושע בן לוי שם ו טור בשם מהר"מ מרוטנבורג ז מימרא דר' יהושע בן לוי שם ובריתא שם ח שם בגמרא ב' ט שם בגמרא ג' משמה דרבא ואמרי לה כדי י' שם במשנה כ רמב"ם בפרק א' מהא דתקנה קרי בטבריא בי"ד וט"ו וכו' ה' ל שם מ רמב"ם שם א' ממשנה י"ט וכו' אוקימתא דרבא וכפרוש רש"י שם נ משנה שם ב' ס מצא פתוב בשם מנהג ירושלמי ע הר"ן בפרק קמא דמגלה פ טור בשם שדרו ממתיתא צ הגהת אשרי בשם אור ורוע וכן איתא בירושלמי ק שבלי הלקט ועל פי הירושלמי [סימן תרפז] א ברייתא בריש ערכין ב' ב רמב"ם בפרק א ג משנה י"ט ד שם וכדעת הר"ף ורא"ש וכן הוא בקצת נסחאות ספרי רמב"ם ועין בכסף משנה שם ובית יוסף ה שם וכתנא קמא, אבל נשים מוציאות לאנשים טור בשם רש"י בריש ערכין ו שם בשם בה"ג וכן כתב המרדכי בשם ראב"ה ז תוספות כתבה הרא"ש בפרק קמא דמגלה ח ארחות חיים ט שם י טור בשם הירושלמי [סימן תרצ] א משנה מגלה כ"א ב טור בשם הרמב"ם בפרק א ג שם במשנה ובריתא שם דכין דחביבה יחבי דעתיהו ושמי ד משנה שם י"ט וכו' מאיר שם בגמרא ה משנה שם י"ו ו מימרא דרב שם י"ט לכלי עלמא ז ברייתא שם י"ז ח אוקימתא דגמרא שם ורבה קרוי בלה כפרוש הרמב"ם בפרק א וכן כתב הטור וארחות חיים

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

יז מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט כאגרת להראות הגס, וכשיגמר חוזר וכורכה פלה ומברך: הגה ויש שכתבו שנהגין לומר ד' פסוקים של גאלה בקול רם, דהינו איש יהודי וגו', ומרדכי יצא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', פי מרדכי היהודי וגו', וכן נהגין במדינות אלו (הגהות מימוני פ"ח וכל בו ואבודרהם), והתנן חזון וקורא אותן. עוד כתבו, שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים וצבנים או לכתב שם המן עליהן ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו, על דרך מחה תמחה את זכר עמלק, ושם רשעים ירקב. ומזה נשתרבו המנהגים שמכים המן בשקורים המגלה בבית הכנסת (אבודרהם) ואין לבטל שום מנהג או ללעג עליו פי לא לחנם הקבעו. (ב"י בשם א"ח):

יח מנהג בי"ד ובט"ו צריך לחזר אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותה ביחיד: הגה ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה (הגהות אשרי פרק קמא, טור סימן תקפ"ד). ואם קראו אותה בצבור ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפלו לכתחלה ביחיד האיל וקורין אותה באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח). ולשתייחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה. (ב"י):

סימן תרצא - דיני כתיבת המגלה ותפירתה. וכו' י"א סעיפים:

א אין כותבין המגלה אלא בדיו, על הגויל או על הקלף, כספר תורה. ואם כתבה במי עפצים בנקנקנותם, כשרה. לכתבה בשאר מיני צבעונים, פסולה. ויצריכה שרטוט בתורה עצמה. והאין העור שלה צריך לעבד לשמה, ויש אומרים שצריך עבוד לשמה:

ב היתה כתובה על הניר או על עור שאינו

כתובה בשני לשונות, מי שמכניס יצאו (ב"י):
יא קול למחות ביד הקוראים לנשים המגלה בלשון לעז אף על פי שכתובה בלשון לעז:
יב יקראה מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשנה יצא, שאכל אם שמעה מתנמנם לא יצא:
יג היתה כותבה, שקורא פסוק במגלה שהוא מעתיק ממנה וכותבה, אם פון לבו לצאת ידי חובתו יצא, והוא שמהא כתובה פלה לפניו במגלה שהוא מעתיק ממנה. וכן אם היה מגיה וכן אם היה דורשה, שקורא פסוק במגלה שלמה ודורשו, אם פון לבו לצאת ידי חובתו יצא, בלא פסיק בה בענינים אחרים כשדורשה, שאסור להפסיק בה בענינים אחרים:

יד יהקורא את המגלה צריך שיכונן להוציא השומע, וצריך (שיכונן) השומע לצאת. ואם הקורא ש"צ, מסתמא דעתו על כל השומעים אפלו הם אחרים בית הכנסת. ואין מדרקדין בטעויותיה. ויש אומרים דרוקא בטעות שהלשון והענין אחד, כהוא עבדא דתרי תלמידי דהווי יתבי קמה דרב, חד קרי יהודים וחד קרי יהודיים ולא אהדר חד מניהו, אכל טעות אחר לא:

טו יצריך לומר עשרת בני המן ועשרת הכל בנשימה אחת, להודיע שכלם נהרגו ונתלו כאחד: הגה ורוקא לכתחלה, אכל בדיעבד אם הפסיק ביניהם יצא (תוספות סוף פרק קמא דמגלה ואבודרהם ומהרי"ל) ולכתחלה נוהגים לומר בנשימה אחת מתחלת חמש מאות איש ואת פרשנדתא כו' עד עשרת (מהרי"ל בשם רוקח):

טז יצריך שיאמר ארור המן ברוך מרדכי, ארורה זרש ברוכה אסתר, ארורים כל שנאי ה' וכו' ברוכים כל המאמינים בה' וכו', וצריך שיאמר וגם תרבוניה זכור לטוב:

המשך הלכות מגילה ופורים, סימן תרצ - דיני קריאת המגילה

ד מי שתופס בידו מגלה שאינה כשרה לא יקרא עם ש"צ, אלא שומע ושותק: הגה וכן לא יסע שום אדם על פה לחזן, ולכן אותן הפסוקים שקורין הקהל, צריך הסנן לחזן ולקרותם מתוך מגלה כשרה. (בית יוסף בשם שבלי לקט):

ה יקראה סרוגין, דהינו שפסק בה ושהה ואחר כך חזר למקום שפסק, כאפלו שהה כדי לגמר את פלה יצא: הגה ואפלו סח בנתיים, מיהו, גוערין במי שסח בנתיים, כדלקמן סימן תרצ"ב סעיף ב'. (הרשב"א סימן רמ"ד):

ו יהקורא את המגלה למפרע לא יצא. קרא פסוק א' ודלג השני וקרא שלישי ואחר כך חזר וקרא השני, לא יצא, מפני שקרא למפרע פסוק אחד, אלא כיצד יעשה, מתחיל מפסוק שני ששכת וקורא על הסדר:

ז יהקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו:

ח יהלועז ששמע את המגלה הפתובה בלשון הקדש ובכתבי הקדש, אף על פי שאינו יודע מה הם אומרים, יצא ידי חובתו:

ט היתה פתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות העכו"ם, לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותו הלשון בלבד, אכל אם היתה פתובה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא, שגמץא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו: הגה אכל אין לחוש באיזה פתב פתובה (בית יוסף):

י מי שידע לעז וידע אשורית אינו יוצא בלעז, ויש אומרים שיוצא: הגה ואם

באר הגולה

ט הרשב"א בתשובה ושבלי הלקט י משנה שם י"ז וכדמפרש שם בגמרא י"ח כ מסקנת הגמרא שם ל שם במשנה מ שם במשנה נ שם במשנה ס דאיכא מצות קריאה ופרסומי נסא גמרא י"ח ע הרמב"ם בפרק ב ממשנה דלעיל ובברייתא י"ח פ הרב המגיד על פי הירושלמי וחדושי הרשב"א והרמב"ן צ פ נראה מדברי רש"י והרמב"ם ק תשובת הריב"ש ותשובת ר"ן על זה ר משנה שם י"ז וכדמפרש בגמרא י"ח ש מרדכי על פי הירושלמי ושבלי הלקט בשם רבנו שמחה ת שם במשנה א שם בגמרא י"ח ב הרא"ש שם בשם הירושלמי ג יצנתי לעיל סימן תקפ"ט בסעיף ח' ט' ד טור בשם הירושלמי ה שם וכן פתב ארחות חיים והר"ן ו מימרא דרב אדא מגלה ט"ז ז טור בשם הירושלמי בפרק ד דהגהות ח שם בשם רב האי וישפן מנהג צרפת ואשפנו וספרד וכן פתב בשמו שאר פוסקים ט מגלה ה' וקרב וכפרוש התוספות שם וכן פתב הטור בשם רב עמרם ואביו הרא"ש [סימן תרצא] א לשון רמב"ם בפרק ב ממשנה מגלה י"ז ב במשנה תנן בקנקנותם פסולה והרב המגיד פתב שם ודע שבקנקנותם פסולה ובמימיו כשרה כו' ועין בתוספות שם י"ח ג שם במשנה ד מימרא דרבי תנחום ואמרי לה רב אשי שם ט"ז ה טור בשם רמב"ם ו שם בשם ר"ת ז משנה שם י"ז כדמפרש שם י"ט

מעבד, או השפכתה כותי או אפיקורוס, פסולה. ודינה כספר תורה לענין הקף גויל, וחטוטרת חתי"ן, ותלית ההי"ן וקופי"ן, וכל גופות האותיות בצורתן, ובחסרות ויתרות: הגה גם צריך לכתבה מן הכתב (ר"ן), ולהוציא כל תבה מפיו קדם שיכתבה, כמו בספר תורה (מהרי"ק). ועושין כל פשוטיה סתומות. ואם עשאן פתוחות פסולה (הגהות מימוני פ"ב ופסקי מהרא"י סימן צ"ג). ובדיעבד אין לפסל מגלה משום חסרות ויתרות, דלא גרע מהשמית בה הסופר אותיות דכשרה (הגהות מימוני פ"ב וא"ו), וכמו שנתבאר סימן תרצ"ד ע"פ ג'. וצריכה עמוד בסופה, וחלק בראשה כדי להקיפה בו. ויש אומרים שצריכה תגין, ויש אומרים שאינה צריכה: הגה ונהגו להתייגה גם נהגו שלא לעשות לה עמוד כלל בסופה. (מהרי"ל):

ג מעשרת בני המן צריך לכתבה כשירה, ולא כשאר שירות שחלק על גבי כתב, אלא מגיח חלק בין כתב לכתב, וואם לא עשה כן פסולה:

ד צריך להאריך בו"ו דיונתא (בכתיבתה, ויש אומרים בקריאתה) (ר"ן בשם הרא"ש ומהרי"ל ובית יוסף בשם ארחות חיים) וצריך לכתב איש בראש דפא ואת בסופה:

ה אם תפרה בחוטי פשתן, פסולה:

ו אם הטיל בה ג' חוטי גידים, כשרה, ובלבד שיהיו משלשות. ומפני שיש בו פרושים שונים צריך לצאת ידי כלם, ונעשה ג' תפירות בראשה וג' בסופה וג' באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחר: הגה ואם אין לו גידין יותר, מוטב לתפור הנשאר בחוטי פשתן מלהניחה בלא תפירה (הגהות מימוני פרק ב' וכל בו). אבל אם יש לו גידין יתפור כלם בגידין, ותתפירה תקנה מבחוץ ולא מבפנים (רבנו יחם נתיב י חלק ד בשם ארחות חיים):

ז צריך להניח שיעור בראש היריעה ובסופה כשתופרם יחד, ובמשהו סגי:

ח אין קורין בצבור במגלה הכתובה בין הכתובים, ואם קרא לא יצא, האלא אם כן היתה יתרה על שאר היריעות או

חסרה כדי שיהא לה הכר, אבל היחיד קורא בה ובאפלו אינה חסרה או יתרה ויוצא בה ידי חובתו, ודוקא כשהיא כתובה בגליון כספר תורה:

ט ימגלה שהיא נקודה, וכן אם כתב בה בדרך הראשון ברכות ופיוטים, האינה נפסלת בכך:

י אם אין מגלה כשרה, יקורים אותה בחמש בלא ברכה:

יא אם קרא במגלה גזולה יצא: הגה ואם מברכים עליה, ציץ לעיל סימן תרמ"ט לענין לולב הפסול, והוא הדין פאן:

סימן תרצב - דיני ברכות המגלה. ובו ד' עינים:

א הקורא את המגלה מברך לפניו שלשה ברכות, על מקרא מגלה ושעשה נסים ושהחינו, ובימים אינו חוזר ומברך שהחינו: הגה ויש אומרים דף ביום מברך שהחינו (טור בשם רבנו תם והרא"ש והמגיד). וכן נהגין בכל מדינות אלו. וא' יכול לברך והשני קורא (הגהות אשרי פרק ב). ובלאחריה נוהגים לברך הרב את ריבנו וכו'. ואם לא ברך לא לפניו ולא לאחריה, יצא: הגה ונהגו לומר בלילה אשר הניא אבל לא ביום (כל בו ובית יוסף בשם ארחות חיים). ואין לברך אחריה אלא בצבור:

ב אין לשוח בעוד שקורין אותה:

ג יאף על פי שיצא כבר, מברך להוציא את אחר ידי חובתו:

ד מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לבית הכנסת וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישוב בתענית כל כך, יכול לשמע קריאתה מעבור יום מפלג המנחה ולמעלה: הגה אבל אסור לאכל קדם שישמע קריאת המגלה אפלו התענית קשה עליו (תרומת הדשן סימן ק"ט):

סימן תרצג - סדר תפילת פורים. ובו ד' עינים:

א אחר קריאת המגלה בערבית אומר ואתה קדוש. ואם חל במוצאי שבת אומר ויהי נעם קדם ואתה קדוש: הגה ואומרים ויתן לך וקורין המגלה ואחר כך מבדילין (מנהגים):

ב יאמר על הנסים בלילה וביום: הגה ואם לא אמרו אין מחזירין אותו (טור). ואין אומרים על הנסים רק ביום י"ד אבל לא בט"ו (ב"י בשם א"ח ומנהגים). ובליל י"ד, אף על פי שלא קראו המגלה צדין אומר על הנסים בתפילת ערבית. (הגהות מימוני פ"ב):

ג אין קורין בו הלל, ויניין נופלין על פניהם: הגה ואין אומרים למנצח ואל ארף אפים (מנהגים ובית יוסף בשם תוספות):

ד מוציאין ספר תורה וקורין בפרשת ויבא עמלק ואף על פי שאין בה אלא ט' פסוקים, יכופלין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה פסוקים: הגה ואין המנהג לכפל פסוק האחרון של הפרשה. וקורין המגלה ואחר כך סדר קדשה. הגה כשיש מילה בפורים מלין התינוק קדם קריאת המגלה. (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תרצד - דין מעות פורים לעניים. ובו ד' עינים:

א חייב כל אדם לתן לפחות שתי מתנות לשני עניים: הגה יש אומרים שיש לתן קדם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נוהגין בארץ. ומאחר שג' פעמים כתוב תרומה בפירוש יש לתן ג' (מרדכי ריש פ"ק דיומא) ויש לתנו לביל פורים קדם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ויש לתן ג' חצאי גדולים במדינות אלו, כי אין מטבע שיש מחצית עליה מלבד זו. ובמדינות אויסטרייך יתנו ג' חצי ווינר שנקראו גם כן מחצית, וכן לכל מדינה ומדינה ואין חייב לתנו רק מי שהוא מן כ' ולמעלה. ויש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחצית אלו, ואין נוהגין כן:

ב אין משנים מעות פורים לצדקה אחרת: הגה ודוקא הגבאים (מרדכי פרק קמא דבבא בתרא), אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה:

ג אין מדקדקים במעות פורים, אלא כל מי שפושט דרו לטל נותנים לו. ומקום שנהגו לתן אף לעכו"ם, נותנים:

ד במקום שאין עניים, יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה:

ע באר הגולה

ח טור בשם רמב"ם ט שם בשם רבנו תם י מבריתא דבבא בתרא י"ג וכגרת התוספות וכן כתב בספר התרומה והרא"ש בפרוש המשנה פרק ג דמסכת ידים אפלו לפי מה שכתב שם לקיים גרסת הספרים כ טור בשם ר"ת ל שם בשם בעל הג"מ מ מימרא דרב שילא שם ט"ז נ טור בשם הירושלמי ס מימרא דרבי יוחנן שם ע טור בשם הירושלמי פ מימרא דרב שם י"ט צ שם ק פרוש רש"י ותוספות ופרוש רי"ף ופרוש הרמב"ם ר מימרא דר' יוחנן י"ט ושם בתוספתא ש מימרא דר' יוחנן שם ת בפרוש רש"י וכן פסק הרי"ף ורא"ש ורמב"ם א אוקימתא דרבא שם ב טור ג שם ד רשב"א בתשובה ה אבל לכתחלה אין לכתבה כן דלדעת המרדכי בפרק ד דמגלה היא פסולה ו בית יוסף לדעתו ז טור בשם בעל התרומות וכן כתב רשב"א בתשובה מדין השופר הגזול ונתבאר סימן תקפ"ו: [סימן תרצב] א מהא דרב ששת מגלה כ"א ב טור בשם הרמב"ם ג משנה ובגמרא שם ד טור בשם תוספתא ה טור לדעתו וכן כתב רשב"א בתשובה ו שם מהא דתני אהבה ראש השנה כ"ט ז תרומת הדשן: [סימן תרצג] א טור בשם יש אומרים ב שם ג שם ד מסקנת הגמרא מגלה י"ד ה טור בשם תשובה שמצא וכן כתב בארחות חיים ו משנה שם ל"ז ז בית יוסף שכן נהגו: [סימן תרצד] א מהא דתני רב יוסף מגלה ז' ב ברייתא במציעא ע"ח ג שם ד ר"מ בשם רבי אפרים ה מרדכי בפרק קמא דמגלה

סימן תרצה - דיגי סעדת פורים.

הגה מצנה^א להרבות בסעדת פורים (טור).

ובסעדה אחת יוצאים (מדרכי סוף פ"ק).

א **כ** סעדת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו: הגה ומפל מקום גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעדה. (תשובת מהרי"ב):

ב יחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: הגה ויש אומרים דאין צריך להשפיר כל פה, אלא ישמח יותר מלמודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (מהרי"ל) ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים. ואין להתענות בפורים מלבד תענית חלום. ועין לעיל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו ללבש בגדי שבת ויום טוב בפורים, וכן נכון (מהרי"ל).

ונוהגים לעשות סעדת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה, ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול, ורב הסעדה צריכה להיות ביום (מנהגים), ולא כמו שנהגין להתחיל סמוך לערב ועקר הסעדה היא ליל ט"ו. וכשחל פורים ביום ששי יעשו הסעדה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים). ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (תרומת הדשן). יש אומרים שיש לאכל מאכל זרעונים בפורים, וזכר לזרעונים שאכל דניאל וחבריו בבבל (כל בו). טוב לעסק מעט בתורה קדם שיתחיל הסעדה, וסמוך לדרך ליהודים היתה אורה ושמחה ודרשינן אורה זו תורה (מהרי"ב). ויחייב במשחה ושמחה קצת כב' ימים י"ד וט"ו (מנהגים), וכן נהגו. ויש אומרים דאם הדיק אחד את חברו מפת שמחת פורים פטור מלשם (תרומת הדשן סימן ת"י). ועין בהשן משפט דיגי נזיקין:

ג יאמר על הנסים בכרפת המזון, בכרפת הארץ ואם התחיל סעדו ביום ומשכה עד הלילה, יאמר על הנסים דבתר תחלת סעדה אזלינן. ויש מי שאומר שאין לאמרו (ונוהגין כסבא ראשונה):

ד יחייב לשלח לחברו שתי מנות בשר או של מיני אכלים, שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו, שתי מתנות לאיש אחד.

"וכל המרבה לשלח לרעים משכה. ויאם אין לו, מחליף עם חברו, זה 'שולח לזה סעדו וזה שולח לזה סעדו, כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו: הגה ויש לשלח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגלה). ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות כאיש, ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש, אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלח לאלמנה ויבאו לידי ספק קדושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש:

סימן תרצו - דיגי הספד ותענית וצעות מלאכה בפורים.

א פורים מתר בעצות מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין (והאיידנא נהגו בכל מקום שלא לעשות) (כל בו).

והעושה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם, אלא אם הוא בנזן של שמחה, כגון בית חתונות לבנו או אברונקי של מלכים, דשרי: הגה ומתר לעשות כל מלאכת מצוה, כגון לכתב פסקי הלכות, וכן מתר לעשות אפלו מלאכות גמורות לצורך פורים (תרומת הדשן סימן קי"ב):

ב יאפלו במקום שנהגו, לא נהגו אלא ביום מקרא מגלה בלבד, אבל לאסור את של זה בזה אינו מנהג:

ג ייום י"ד ויום ט"ו אסורים בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, ויבין לבני ברכים שהם עושין ט"ו בלבד בין לבני עירות שהם עושים י"ד בלבד. והנשים מענות בהם, שפלג עונות פאחת, ומטפחות, שמכות פה אל פה, אבל לא מקוננות, שתהא אחת מדברת וכלן עונות אחריה. נקבר המת, לא מענות ולא מקוננות:

ד כל דברי אכלות נהגים בהנפה ופורים: הגה ומפל מקום ילף לבית הכנסת לשמע המגלה (תוספות פ"ק דמועד קטן). ואם יוכל לאסוף מנזן לביתו לקרות המגלה עדיף טפי (מהרי"ל). ויש אומרים שאין אכלות נהג בפורים, לא ביי"ד ולא בט"ו (הרא"ש ומנהגים), וכן נוהגין, ואפלו אכלות יום ראשון נדחה מפני פורים (ד"ע), אבל דברים שבצנעה נהגו.

ואף על פי שאין נוהג אכלות בפורים, עולה לו למנזן ד' מי אכלות כמו שבת, וכן פסק הרב בעצמו בטור וז"ל דעה סימן ת"א:

ה יאם חל פורים במוצאי שבת והאכל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה, לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת מגלה, ולמחרת לא יצא מפתח ביתו:

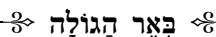
ו ייש מי שאומר שהאכל חייב לשלח מנות: הגה אבל אין שולחין לאכל כל י"ב חדש (מהרי"ל) וכמו שיתבאר ביורה דעה סימן שפ"ה, עין שם. ואם אין בעיר אלא האכל עם אחר, חייב לשלח לאכל כדי לקיים לשלח מנות, אלא אם כן מחל האכל על מנתו (מהרי"ב ש"ש):

ז ייש מי שאומר שאונן מתר בכשר ויין, דלא אתי עשה דיחיד דאכלות ודחי עשה דרבים דאורייתא, לשמח בפורים דדברי קבלה גינהו שהם כדברי תורה: הגה וכל שפן שחייב במקרא מגלה ותפלה וקריאת שמע. ונראה לי דדוקא בלילה אף על פי שמתו מטל לפניו, אבל ביום שרוצה לקברו, קבורת מתו קודם, כמו שנתבאר לעיל סימן תרפ"ז ולכן קורא ומתפלל אחר פה, דלא עדיף מיום טוב ושבת, כמו שנתבאר לעיל סימן ע"א, כנ"ל:

ח ימתר לשא אשה בפורים. הגה בין ביי"ד בין בט"ו. וכל שפן שמתר לעשות פדיון הנזן (תוספות פ"ק דמועד קטן). מה שנהגו ללבש פרצופים בפורים, ונכר לובש שמלת אשה ואשה פלי גבר, אין אסור בדבר מאחר שאין מכונים אלא לשמחה בעלמא, וכן בלבושת כלאים דרבנן. ויש אומרים דאסור, אבל המנהג כסבא הראשונה. וכן בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזל, ונהגו פה, ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהגן על פי טובי העיר (תשובת מהר"י מינץ סימן י"ז):

סימן תרצז - אין אומרים תחנה ביי"ד וט"ו שבאדר א' ודין תענית והספד בהן, ובו סעיף אחד:

א ייום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור יענה ה'

סימן תרצה א שם בגמרא במגלה ז' ב מימרא דרבא שם ג גס זה מימרא דרבא שם ד שבת כ"ד כרב הונא ורב ששת ה הנהת מימוני בפרק ב מהלכות מגלה בשם הר"מ וארחות חיים בשם הר"י מקורביל ו טור בשם אביו הרא"ש ז צניתינו לעיל ויש סימן תרצ"ד ח רמב"ם בפרק ב מהלכות מגלה ט מהא דאב"י בר אבין שם במגלה י כפרוש הר"ן שם [סימן תרצ"ז] א ברכה ברה דרבא מגלה ה' דמלאכה לא קבילו עליהו ב בשנויא קמא שם בגמרא אהא דלטיה רב ג רמב"ם בפרק ב מהלכות מגלה מהא דלטיה רב שם ד בשנויא בתרא שם בגמרא בעבדא דרבי דנטע נטיעה בפורים ה שבלי הלקט ו מהא דתני רב יוסף שמחה מלמד שאסורים בהספד שם בגמרא ז מימרא דרבא מהא דמגלה תענית שם ח משנה סוף מועד קטן ט רמב"ם בפרק י"א מהלכות אבלי י רוקח כ טור בשם הר"מ מרזבנבורג וכן כתבו שאר פוסקים בשם ל ארחות חיים מ תשובת רשב"א וס"ס דבענינים אלו הולכים בהם להקל דמדרבנן הם [סימן תרצ"ז] א בית יוסף על פי המנהג

ביום צרה ונאסורים בהספד ותענית, אבל
שאר דברים אין נוהגים בהם. ויש
אומרים דאף בהספד ותענית מתרים: הגה

והמנהג פסקרא הראשונה. יש אומרים שחייב
להרבות במשנה ושמחה בי"ד שבאדר
ראשון (טור בשם הר"ף) ואין נוהגין כן, מכל

מקום ירבה קצת בסעדה כדי לצאת ידי
המחמירים וטוב לב משנה תמיד, (הגהות
מימוני בשם סמ"ק):

נשלים טור אורח חיים והלכות מגלה.

שבח והודאה לנורא עליה. הוא וזכנו לגמור את בלה. ונצילנו מכל מכשול ותקלה. ברוך ה' לעולם אמן אמן:

❧ באר הגולה ❧

ב טור בשם הסמ"ג והרמב"ם בפ"ב מהלכות מגלה וכן דעת הר"ן ממשנה דאין בין אדר א' וכו' מגלה ו' בתרוצא בתרא בגמרא דמתניתין חסורי מחסרא וכו' וכן כתב הר"ף
שם ג שם בשם אביו הרא"ש והגהות מימוני והמרדכי בשם הר"מ

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני המלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקוים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ת. ט.) "מיזם שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

הלכות ארץ ישראל

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן א - דין השקמת הבקר, סעיף ג

ג ראוי לכל ירא שמים שיהא מצד ודואג על חרבן בית המקדש:

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן ג - הנהגת בית הכסא, סעיף ז

ז המטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש), מקום שיכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין יכולים לראות, רש"י, [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין החולף בדרך, סעיפים: ד, ז

ד צריך לפתח פתחים או תלונות בנגד ירושלים כדי להתפלל בנגדו, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב תלונות:

ז ולא אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחורי בית הכנסת

הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל בשמתפללים. ויש מפרשים בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם בשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחוריו לבית הכנסת, אכל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו בנגד ארץ ישראל בראוי ואחוריו לכתל ביתו שהוא כתל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

הלכות תפלה, סימן צד - צריך לכוון נגד ארץ ישראל, ודין הרוכב או יושב בספינה, סעיפים: א, ב, ג, ד

א בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ וחזיר פניו בנגד ארץ ישראל, ויכוון גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הנקדשים. היה עומד בארץ ישראל, וחזיר פניו בנגד ירושלים, ויכוון גם למקדש ולבית קדשי הנקדשים. היה עומד בירושלים, וחזיר פניו למקדש, ויכוון גם בן לבית קדשי הנקדשים. היה עומד אחורי הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

ב אם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, ולירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערבה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש כי זהו דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי החדשים). ומי שרוצה לקיים אקראם הרוצה להעשיר יצפין או להקדים ידרים, מפל מקום יצדד פניו למזרח:

ג מי שאינו יכול לכוון הרוחות, יכוון לבו לאביו שבשמים:

ד היה רוכב על התמור אין צריך לירד ולהתפלל אפלו אם יש לו מי שתופס תמורו, אלא מתפלל דרך הלכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לאו יושב במקומו ומתפלל. או אם היה חולף ברגליו, מתפלל דרך הלכו אף אם אין פניו בנגד ירושלים, אפלו שלא במקום סנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחר דרכו וישרד לבו ולא יוכל לכוון. והכל

לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מהמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

הלכות תפלה, סימן צה - בון איברי בשעת תפלה, סעיף ב

ב צריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב כאלו עומד בבית המקדש, ויכלבו ויכונן למעלה לשמים:

הלכות תפלה, סימן קיז - דיני ברכת השנים, סעיף א

א ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר. ומתחילין לשאל מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחר תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל ה'ס'), (הגהות ממוני פרק ב). ובארץ ישראל מתחילין לשאל מליל ו' במרחשוון. ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל:

הלכות בית הכנסת, סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת, סעיף יא

יא אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו, מתר להשתמש בו בחרבנו, אבל בישבו לא מהני תנאי, ואפלו בחרבנו, להשמיש מגנה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

הלכות דברים הנהגים בסעודה, סימן קע - דברי מוסר שיעה אדם בסעודה, סעיף כ

כ נקני הדעת שבירושלים לא היו מסבין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מסב עמם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישוב אצל עם הארץ בסעודה:

הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברכת המזון, סעיף ב

ב יתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברכת הארץ ואז מוזגו להודיע שבח הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות. ויוציאונו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלידן שאין לנו הרבה יין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו

היין לשם ברכה, וחבית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה זמלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

הלכות ברכת הפרות, סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר חמשת מיני פרות וחמשת מיני דגן, סעיף י

י בברכה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

הלכות ברכות, סימן רכז - דיני ברכות פרטיות, סעיף ב

ב הרוצה מקום שנעקרה עבודת כוכבים, אם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בשמיהו, בשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מכרף על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנוה לשם שנתן ארף אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות, הרים ונבעות, סעיף א

א על ימים ונהרות הרים ונבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

הלכות שבת, סימן רמח - דין המפליג בספינה והחולף בשניא בשבת, סעיף ד

ד היוצאים בשניא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, וכיום ראשון ובשני ובשלישי מתר לצאת, ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרף לחלל שבת מפני פקוח נפש, מתר ואין פאן חלול. והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שניא אפלו בערב שבת, כיון דכבר מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמם

לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמם חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחחו מחוץ לעיר ורוצה לבגס לעיר מתר, דכיון דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שניא תוך ג' ימים, כי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שישמכו:

הלכות שבת, סימן רס - דיני הכנסת שבת, סעיף ב

ב כשיהיה סמוך לחשכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר. ובמקום שאין מעשרין אין צריך לומר עשרתם (טור):

הלכות שבת, סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת, סעיף א

א ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כדי שעור הלוח ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה (טור בסימן רצ"ג וכדלקמן סוף סימן ב), ושעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים), אין מעשרין את הנראי, ואין מטבילין את הפלים, ואין מדליקין את הנרות, ואין מערבין ערובי תחומין (ועין לקמן סימן תט"ו סעיף ב), אבל מעשרין את הדמאי, וטומנין את החמין, ומערבין ערובי תחומות (ועין לקמן סימן שצ"ג). ומתר לומר לאינו יהודי בין השמשות להדליק נר לערב שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לערב מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה. הגה וכן מי שקבל עליו שבת שעה או שפנים קדם חשכה, יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר ושאר דברים שצריך (מהר"י סימן ק"ו). (ועין לקמן סימן שמ"ב):

הלכות שבת, סימן רסט - דין הקדוש בבית הכנסת, ובו סעיף אחד:

א נוהגין לקדש בבית הכנסת. ואין למקדש לטעם מין הקדוש אלא מטעמו לקטן, דאין קדוש אלא במקום סעדה (ועין לקמן סימן רע"ג). ומעקרא לא נתקן אלא

בשכיל אורחים דאכלי ושתי כבי כנישתא להוציאם ידי חובתם, ועכשו אף על גב דלא אכלי אורחים כבי כנישתא לא בטלה התקנה, זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבית הכנסת, אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבית הכנסת, וכן מנהג ארץ ישראל: הגה ונהגו לעמד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

הלכות שבת, סימן שו - באיזה חפצים מתר לדבר בשבת, סעיף יא

יא מתר לקנות בית בארץ ישראל מן האינו יהודי בשבת, והותם ומעלה בערבאות. הגה שלחם, בבית שלחם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא נזרו (אור זרוע):

הלכות שבת, סימן שלט - כמה דינים פרטיים הנהיגין בשבת, סעיף ד

ד אין דינין. הגה ולכן הנה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענין כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שפלי הל"קט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה וכנים (רמב"ם), ואפשר דהוא הדין הפניסה לחפה שרי (סמ"א). ואף על גב דלא קאמא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנהגתו ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש לנהר שלא יבא לידי כף (ועין בטור אכן העזר סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מיבמין, ואין כונסין, ולא מקדשין ולא מעריכין ולא מתרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, ואין פודין הבן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דחקיף לה עלמא). וכלם אם נעשו, שונגין או מודרין או ממעין, מה שעשו עשוי:

הלכות שבת, סימן שפו - דיני שתוף בערוב, סעיף ח

ח משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לנזיר ביין ולישראל בתרומה. וכן (הנודר) מאכל זה או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהנינו דוקא כשנדר או נשבע

שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא ינה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):

הלכות ערובי תחומין, סימן תט - דין מקום נתינת הערוב, סעיף ו

ו אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לדי אמות, או שהיתה תרומה ונטמאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשכה הרי זה ערוב, שקנתה הערוב בין השמשות אם ספק, פשר, שספק הערוב פשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אבל אם לא הנה חזקת פשרות, כגון ספק אם הנה שם אם לא, לא:

הלכות ראש חודש, סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש חודש, סעיף ב

ב וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין (ושבלי לקט) ולבסוף יתללוד, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נהגין בכל ארץ ישראל ויבביותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורמב"ם), וכן נהגין במדינות אלו. ומפל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשניחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שו"ת טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

הלכות פסח, סימן תפז - סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העמר, סעיף י

י אסור לאכל חודש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן, ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

הלכות יום טוב, סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלוה, סעיף ג

ג בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדן לא הקבע להיות

כמותו, אבל אם הגיע לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותו ואסור בין במדרב בין בשוב, וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלך לשם:

הלכות יום טוב, סימן תקד - דין התבלין ביום טוב, סעיף ג

ג אין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיון שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתיר לגרר גבינה ביום טוב על הפלי שהוא מורג חרוץ, מיהו, צריך שנוי מעט כמו דיכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

הלכות יום טוב, סימן תקכד - כמה דברים האסורים ביום טוב, סעיף א

א אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מיבמין, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדשין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד:

הלכות חול המועד, סימן תקלא - דיני גלוה בחל המועד, סעיף ד

ד ואלו מנהגין במועד, מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפלו היה חבוש כיד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנהג שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחל המועד, או שבא בערב תרגל ולא היה שחות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דיני שבע שחל תשעה באב להיות בתוכה, סעיף ג

ג שבע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבוש עתה

אֵלָא לְהַנִּיחוּ לְאַחַר ט' בָּאב, וְאַפְלוּ אִין לוֹ
אֵלָא חֲלוּק אָחַד, אַסוּר, וְכַן הַמַּכְבֵּסִים
מִקְדָּם בֵּין לְלִבְשׁ בֵּין לְחֻצֵי בֵּהֶם הַמַּטְהָה,
וְאַפְלוּ מִטְּפָחוֹת הַיָּדִים וְהַשֵּׁלֶטֶן, אַסוּר.
וְכַבּוּס שְׁלָנוּ מִמֶּנּוּ, אַכְּל גַּהוּץ (פְּרוּשׁ),
מַעֲבִירִין עַל הַבְּגָדִים אַכְּן חֲלָק לְהַחֲלִיקוּ,
עֶרְוָה) שְׁלָנוּ אַסוּר. וְכָלִי פֶשֶׁתָּן אִין בֵּהֶם
מִשׁוּם גַּהוּץ וְהָיָה הֵם כְּכַבּוּס שְׁלָנוּ וּמִמֶּנּוּ.
וְהָיָה מְלִי לְגִתְּצוֹן וְלִהְיִיתָן עַד אַחַר ט' בָּאב,
אַכְּל אַסוּר לְלִבְשׁוֹן בְּשׁוּבְעֵי זֶה. וְנִהְיָנוּ לְאַסֵּר
אִפְלוּ כְּלֵי פֶשֶׁתָּן וְאַפְלוּ בְּכַבּוּס שְׁלָנוּ, בֵּין
לְלִבְשׁ בֵּין לְכַבֵּס וְלִהְיִיתָ, וְאִין לְהַקְל בְּדָבָר
כֵּינֵן שְׁנֵהָגוּ, וְכַל שְׁכֵן דְּאַפְשֵׁר דְּמַדִּינָא נְמִי
אַסוּר, שֶׁהָיָה יֵשׁ מִי שֶׁכֵּתֵב דְּכַבּוּס שְׁלָנוּ קָרִי
(גַּהוּץ) לְשֵׁל בְּגֵי בְּכַל, שְׂאִין מִתְּלַבְּנִים יָפָה
לְפִי שְׂמִימִיהֶם הֵם עֹבְדִירִים, שְׂאִינוּ אֶרְצֵן
הָרִים וְנִבְעוֹת בְּאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל, וְכַבּוּס שֶׁל
שְׂאֵר אֶרְצוֹת אִפְשֵׁר שֶׁהוּא כְּכַבּוּס שֶׁל
אֶרְצֵן יִשְׂרָאֵל וְאַסוּר. וְעוֹד יֵשׁ מִי שֶׁפָּרַשׁ
דְּגַהוּץ הֵינּוּ מִים וְאַפְרָה אוֹ נִתְר וּבִרְבִּית,
וְכַבּוּס הֵינּוּ בְּמִים לְבָד, וּבְזֵמֵן הַזֶּה אִין
מַכְבֵּסִים בְּמִים לְבָד, וְנִמְצָא שֶׁכַּל כַּבּוּס שֶׁל
זֵמֵן הַזֶּה הָיָה גַּהוּץ וְאַסוּר מַדִּינָא אִפְלוּ
כְּלֵי פֶשֶׁתָּן לְלִבְשׁוֹן מִיָּהָה: הַגַּה וְאַנּוּ נוֹהֲגִין
לְהַחְמִיר בְּכַל זֶה מִתְּחֵלַת רֵאשׁ חֹדֶשׁ עַד אַחַר
הַתְּעַנּוּת, אִם לֹא לְצַרְף מַצּוּה, כְּגוֹן אִשָּׁה
הַלּוֹבֶשֶׁת לְבָנִים מִתְּרָת לְכַבֵּס וְלְלִבְשׁ לְבָנִים
וְלִהְצִיעַ תְּחַפְּיָהּ (רוֹקַח וְאוּר וְרוּעָה), אַכְּל בַּט'
בָּאב עַצְמוֹ לֹא תִלְבַּשׁ לְבָנִים רַק לּוֹבֶשֶׁת חֲלוּק
בְּדוּק וְיָפָה (הִנֵּהתָ שְׁעָרֵי הַיָּרֵא) וְכַן לְכַבּוּד שְׁבַת
לּוֹבְשִׁים כְּלֵי פֶשֶׁתָּן וּמַצִּיעִין לְבָנִים כְּמוֹ בִּשְׂאֵר
שְׁבָתוֹת. וְאַסוּר לַתָּן כְּלִים לְכּוֹבֶסֶת אֵינָה
יְהוּדִית לְכַבֵּס מֵרֵאשׁ חֹדֶשׁ וְאֵילָף, אַכְּל קִדְּם
רֵאשׁ חֹדֶשׁ מִמֶּנּוּ לְתַת אָף עַל פִּי שְׂכּוֹכֶסֶת אַחַר
רֵאשׁ חֹדֶשׁ (תּוֹסְפוֹת פְּרָק ב דַּתְּעַנּוּת וּמַהֲרִי"ל):

**הַלְבוּת תְּשַׁעֲה בָּאב וְשְׂאֵר תְּעַנּוּת, סִימָן
תַּקְנֵד - דְּבָרִים הָאִסוּרִים בְּתִשְׁעָה בָּאב,
סְעִיף כֹּה**

**כֹּה כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה בְּתִשְׁעָה בָּאב אֵינוֹ
רוֹאֵה בְּשִׂמְחַת יְרוּשָׁלַיִם, וְכַל הַמַּתְאַבֵּל
עַל יְרוּשָׁלַיִם זוֹכֵה רוֹאֵה בְּשִׂמְחַתָּה. וְכַל
הָאוֹכֵל בְּשֵׁר אוֹ שׁוֹתָה יֵיזֵן בְּסַעֲדָה
הַמַּפְסָקָת, עָלָיו הַכְּתוּב אוֹמֵר וְתָהִי עֲוֹנוֹתָם
עַל עַצְמוֹתָם:**

**הַלְבוּת תְּשַׁעֲה בָּאב וְשְׂאֵר תְּעַנּוּת, סִימָן
תַּקֶּס - לְעִשׂוֹת זְכוֹר לְחַרְבָּן, וְבוֹ ה' סְעִיפִים:**

**א מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ תִּקְנֵנוּ חֲכָמִים
שְׁתָּהוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר שְׂאִין בּוֹנִין לְעוֹלָם**

בְּנֵי מִסְדֵּי וּמְכַבְדֵּי כְּבָנֵי הַמַּלְכִּים, אֵלָא
טַח בֵּיתוֹ בְּמֵיט וְסָד בְּסִיד וּמִשִּׁיר מְקוּם
אִמָּה עַל אִמָּה כִּנְגַד הַפֶּתַח כְּלֹא סִיד.
וְחֲלוּקָה חָצֵר מְסִבֵּת וּמְכַבֶּרֶת (פְּרוּשׁ,
מְצִינָתָה), חֲרִי זוֹ בְּחֻזְקָתָהּ וְאִין מִתְּיָבִים
אוֹתוֹ לְקַלְפָּה בְּבָתָּלִים:

וְכַן הַתְּקִינֵנוּ שֶׁהָעוֹרֵד שְׁלָחַן לְעִשׂוֹת
סַעֲדָה לְאוֹרְחִים, מִחֲסַר מַמְנוֹ מַעַט
וּמְנִיחַ מְקוּם פְּנֵי כְּלֹא קְצֵרָה מִן
הַקְּעִירוֹת הַקְּרֹאוּיוֹת לְתַת שֵׁם.
וְכַשֶּׁהְיָא עוֹשֶׂה תְּכַשִּׁימֵי הַכֶּסֶף
וְתוֹחֵב, מְשִׁירָה מִן מַמְנֵי הַתְּכַשִּׁימֵי
שְׂנוּהָגָת בֵּהֶם כְּדִי שְׁלֹא יְהִיָה תְּכַשִּׁימֵי
שְׁלָם. וְכַשֶּׁהְחֵתָן נוֹשֵׂא אִשָּׁה, לוֹקַחַת
אִפְרָה מִקְלָה וְנוֹתָן בְּרֵאשׁוֹ בְּמִקְוֹם
הַנְּחַת תַּפְּלִין: הַגַּה וְיֵשׁ מִקְוֹמוֹת שְׂנֵהָנוּ
לְשַׁבֵּר בּוֹם בִּשְׁעַת תְּפַח אוֹ לְשׁוֹם מִפֶּה
שְׂחָרָה אוֹ שְׂאֵר דְּבָרֵי אֲבֵלוֹת בְּרֵאשׁ חֻזְקָתָן
(כַּל בֵּי). וְכַל אֵלָה הַדְּבָרִים כְּדִי לְזַכֵּר
אֶת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר אִם אֲשַׁכַּחְדָּךְ
יְרוּשָׁלַיִם וְגו' אִם לֹא אֲעִלָּה אֶת
יְרוּשָׁלַיִם עַל רֵאשׁ שְׂמֵחַתִּי:

וְכַן גִּזְרוּ שְׁלֹא לְנַגֵּן בְּכָלִי שִׁיר וְכַל
מִנֵּי זֶמֶר וְכַל מִשְׁמִיעֵי קוֹל שֶׁל שִׁיר
לְשִׂמְחַת בֵּהֶם: הַגַּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּנֻקָּא מִי
שְׂרָגִיל בֵּהֶם, כְּגוֹן הַמַּלְכִּים שְׁעוֹמְדִים וְשׁוֹכְבִים
בְּכָלִי שִׁיר, אוֹ בְּבֵית הַמַּשְׁתֶּה (טוֹר). וְאַסוּר
לְשַׁמְעֵם מִפְּנֵי הַחֲרָבָן. וְאַפְלוּ שִׁיר בִּפְהַ
עַל תַּנּוּן אִסוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁיר לֹא
יִשְׁתֵּנוּ יָוִי, וְכַבֵּר נִהְיָנוּ כְּלֵי יִשְׂרָאֵל לִזְמֵר
דְּבָרֵי תְּשֻׁבָּחוֹת אוֹ שִׁיר שֶׁל הוֹדָאוֹת
וְזִכְרוֹן חֲסִדֵי הַקְּב"ה עַל תַּנּוּן: הַגַּה וְכַן
לְצַרְף מַצּוּה כְּגוֹן בְּבֵית חֵתָן וְכַלָּה, כַּחַל שְׂרִי
(תּוֹסְפוֹת וּס"מ ג וְהַגָּהוֹת מִמִּזְמוֹנִי):

וְכַן גִּזְרוּ עַל עֲטוּרוֹת חֲתָנִים שְׁלֹא לְהַנִּיחַ
בְּכָלִי, וְשְׁלֹא יִיטָח חֲתָנָן בְּרֵאשׁוֹ שׁוֹם
כְּלִיל, שֶׁנֶּאֱמַר, הִסֵּר הַמַּצְנֶפֶת וְהָרִים
הָעֲטוּרָה. וְכַן גִּזְרוּ עַל עֲטוּרוֹת הַכֹּהֵלָה אִם
הִיא שֶׁל כֶּסֶף, אַכְּל שֶׁל גָּדִיל מִתְּר
לְכַלָּה. וְדוֹנְקָא לְחַתָּן וְכַלָּה, אַכְּל בְּשְׂאֵר
כָּל אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לֹא גִזְרוּ:

ה אַסוּר לְאָדָם שְׂיַמְלֵא פִּיו שְׂחוֹק בְּעוֹלָם
הַזֶּה:

**הַלְבוּת תְּשַׁעֲה בָּאב וְשְׂאֵר תְּעַנּוּת, סִימָן
תַּקֶּסא - דִּין הַרוֹאֵה עָרֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם
וְהַמִּקְדָּשׁ בְּחַרְבָּנָן, וְבוֹ ה' סְעִיפִים:**

**א הַרוֹאֵה עָרֵי יְהוּדָה בְּחַרְבָּנָן אוֹמֵר עָרֵי
קְדֻשָּׁה הֵיוּ מְדָבְרִין וְקוֹרְעִין (וְאֵינוֹ תִּבֵּי לְקוֹרְעֵי**

אֵלָא בְּשִׁמְנוּעֵי סְמוּךְ לָהֶם כְּמוֹ מִן הַצּוּפִים
לְיְרוּשָׁלַיִם) (בֵּית יוֹסֵף):

ה הַרוֹאֵה יְרוּשָׁלַיִם בְּחַרְבָּנָה אוֹמֵר, צִיּוֹן
הִיְתָה מְדָבְרֵי שְׂמִימָה וְקוֹרְעֵי, וְכַשֶּׁהְיָא
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוֹמֵר, בֵּית קְדֻשָּׁנוּ
וְתַפְאֲרָתָנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךְ אֲבוֹתֵינוּ הִיְתָה
לְשִׂרְפַת אִשׁ וְכַל מִחְמַדְנוּ הִיְתָה לְחַרְבָּה,
וְקוֹרְעֵי. וּמְחִיבֵן תִּבֵּי לְקוֹרְעֵי, מִן הַצּוּפִים,
וְאַחַר כִּךָּ בְּשִׁינְיָאָה הַמִּקְדָּשׁ קוֹרְעֵי קְרַע
אַחַר, וְכַל קְרִיעָה מִפֶּה. וְאִם כָּא דְּרָדָּךְ
הַמְדָּבֵר שְׂאוֹ רוֹאֵה הַמִּקְדָּשׁ תְּחֵלַת,
קוֹרְעֵי עַל הַמִּקְדָּשׁ מִפֶּה, וְאַחַר כִּךָּ
בְּשִׁינְיָאָה יְרוּשָׁלַיִם מוֹסִיף עַל קְרַע
רֵאשׁוֹן כָּל שְׂהוּא:

ג אִם קְרַע עַל אַחַת מִעָרֵי יְהוּדָה אֵינוֹ
חוֹזֵר וְקוֹרְעֵי בְּשִׁינְיָאָה שְׂאֵר עָרֵי יְהוּדָה,
חוּץ מִירוּשָׁלַיִם שְׁחוֹזֵר וְקוֹרְעֵי עֲלֶיהָ קְרַע
אַחַר כְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. וְאִם קְרַע עַל
יְרוּשָׁלַיִם תְּחֵלַת, אִין צְרִידָה לְקוֹרְעֵי עַל
שְׂאֵר עָרֵי יְהוּדָה:

ד כַּל הַקְּרָעִים הֶאֱלוּ בִּידוֹ וּמַעֲמָה, וְקוֹרְעֵי
כַּל כְּסוּתוֹ שְׁעָלָיו עַד שֶׁיִּנְגַּלָה אֶת לְבוֹ,
וְאֵינוֹ מְאַחָה קְרָעִים אֵלוֹ לְעוֹלָם, אַכְּל
רֵשָׁאִי לְשִׁלְלוֹ לְמַלְלוֹ לְלַקְטוֹ וְלְתַפְרֹן
כְּמִין סְלָמוֹת:

ה הִיְתָה הוֹלְךָ וְכֹא לְיְרוּשָׁלַיִם הוֹלְךָ וְכֹא,
תוֹף ל' יוֹם אֵינוֹ קוֹרְעֵי קְרַע אַחַר, וְאִם
לְאַחַר ל' יוֹם חוֹזֵר וְקוֹרְעֵי (וְהוּא הַדִּין בְּעָרֵי
יְהוּדָה וּבַמִּקְדָּשׁ):

**הַלְבוּת תְּעַנּוּת, סִימָן תַּקֶּסב - דִּין קְבָלָת
הַתְּעַנּוּת, סְעִיף יב**

יב תְּעַנּוּת שְׁגוֹזְרִים עַל הַצָּבוּר, אִין כַּל יָחִיד
צְרִידָה לְקַבְּלוֹ בְּתַפְּלַת הַמַּנְתְּהָ, אֵלָא ש"צ
מִכְרִיז הַתְּעַנּוּת וְחֲרִי הוּא מְקַבֵּל. וְיֵשׁ
אוֹמְרִים דְּהָנִי מְלִי בְּאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל שְׂחָהָה
לָהֶם נִשְׂיָא, לְפִי שְׁגוֹזְרָתוֹ קְנִימַת עַל כָּל
יִשְׂרָאֵל, אַכְּל כְּחוּץ לְאַרְצֵן צְרִיכִים כַּל
הַצָּבוּר לְקַבֵּל עַל עַצְמָם פִּיחִידִים שְׁכַל
אָחַד מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ:

**הַלְבוּת תְּעַנּוּת, סִימָן תַּקֶּסו - דִּינֵי תְּעַנּוּת
צָבוּר, סְעִיף ד**

ד נוֹהֲגִים לְחַרְבּוֹת סְלִיחוֹת כְּכַרְפַּת סֶלַח
לָנוּ. וְיֵשׁ שְׂאִין נוֹהֲגִים לִזְמֵר סְלִיחוֹת עַד
אַחַר סִינִים י"ח בְּרִכּוֹת, וְכַן הַנְּהִיגוּ
הַקְּדַמּוֹנִים בְּאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַמַּנְהִיג
הַנְּבִינִין:

הלכות תענית, סימן תקעה - דיני תענית
שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים, וכו'
י"ג סעיפים:

א סדר תעניות שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כדן הוא, הגיע י"ז במר חשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' וכו' וכל התלמידים ראויין לכך. ודין תעניות אלו כדין תענית יחיד:

ב הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וכו', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות:

ג עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וכו', ובאלו מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום אבל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, אבל פניו ירדו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מטר, ואסורים בסיכה, אלא אם כן הוא להעביר את הזקמא, ואסורין בהם בתשימש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כשאר תעניות:

ד עברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני, וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הנכרות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומורידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התענית, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אותן התעניות המוכרות אכילה ושתייה) (בית יוסף בשם רש"י), כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה, ובחמישי פותחין כל היום תענית המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לתנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לתנות אצטבא לפניו, פותח בדרך ובחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בו' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להחמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי כשמתענין

על הגשמים, לפי שכשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה (אלא אם כן כתלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין אלא אם לא קים מצות פריה ורבייה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנופין וכמנדים למקום, ועם הארץ שגתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבד ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרין ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתירין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חנוכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד, שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר לשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו ברביעה (פרוש), המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו' וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעברו זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשותה, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשותה ואפלו בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בעצת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעברו זמנם:

ט במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שבעה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חנוכה

ופורים, ושוהין אחר כך כמו ששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י כל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם בלילה ודינם כדין שאר תענית, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא היו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיכנסו בעמק הארץ החרבה טפה, ובכינונית שני טפחים, ובכנדה ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב יתקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים בליל תעניתם קדם שעלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

הלכות תענית, סימן תקעו - על איזה דברים מתענין ומתריעין, סעיפים: ב, ט, י, יא

ב וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. היו בה אף ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי השבון זה. ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה. היה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גלילות עליהם (ודוקא דאיבא דבר בכלה ולא במקצתה) (ר"ן פרק ג דתענית). היה דבר במדינה ושרות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתייהן מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ט וכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית יבול הארץ מתענין ומתריעין עליהם, ועל הגזבאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אבל על התגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין

בלבד. ועכשו שאין אנו מכירין מינים הללו, על כלם מתרעין:

וכן על המזונות. כיצד, הרי שהוולו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון בלי פשתן כבבל ויוון ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למכר שנה י בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, ובשבת זועקים עליה, אבל אין תוקעין עליה בשבת:

וכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בגוים באבנים ורב גשמים מוכה להם, ואין מתענים להעביר המוכה. ועכשו בצפת מצוים מפלת בתיים מפני הגשמים, ומתפללים עליהם:

הלכות תענית, סימן תקפ - ימים שמתענים בהם, סעיף ב

באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. כ"י באיר מת עלי הפהן ושני בניו ונשבה ארון ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הפכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הפהנים. כ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הפהן. כ"ח בו ככה נר מערבי בימי אהז. כ"ו באולול מתו מוציא דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחבש ר' עקיבא. כ"ו בו נגזרה גזרה על אבותינו שלמותו בחרב וקרע ובדבר מפני מעשה העגל. בז' במרחשון עורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהוקים המגלה שכתב ברוף מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה ונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם ג' ימים. ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקצצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פילגש בגבעה.

כ"ו באדר מת משה רבנו עליו השלום. בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

הלכות ראש השנה, סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה, סעיף ב

ב אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

הלכות יום הכפורים, סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור ושעור כמותה, סעיף ז

ז אכל עלי קנים פטור ולולבי גפנים שלבלבו קדם ראש השנה פטור דעין בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) מראש השנה ועד יום הכפורים תיב:

הלכות לולב, סימן תרסג - סדר תפלת חל המועד, סעיף א

א בחל המועד מוציאין ספר תורה וקורים בו ד' בקרבנות הקח שבפרשת פנחס. וביום הראשון של חל המועד קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי, והרביעי קורא ספקא דיומא וביום השני וביום השלישי, ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה ויש אומרים ששנים הראשונים קורין בספקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והד' חוזר וקורא כל ספקא דיומא דהינו מה שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים. וביום הד' הפהן קורא ביום החמישי, לוי ביום הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי, וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבותיו ומהה"י ומנהגים). ובארץ ישראל שאין שם ספקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן תיום בלבד, כי ביום כ' הוא א' לחלו של מועד קורא כהן וביום השני, והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים:

הלכות מגלה ופורים, סימן תרפח - דין פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון, ובו ח' סעיפים:

א פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון אפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו אפלו אם הם בחוצה לארץ ואפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים

ממלאכתן ועוסקין בצרכי צבור). והוא שהקף ואחר כך ישב או שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אבל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ז):

ב וכן הפכים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שסמוכים להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו הואיל ונעשה בו הגס:

ג פכים ועירות גדולות ופרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים ב"ד:

ד כרף שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים ב"ד ובט"ו ובליהיון, ולא יכרף כי אם ב"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה בן עיר שהלך לכרף או בן כרף שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (פל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת מוציאים כ' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ואין עושין סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש פים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליד עמו, יקראנה ב"ג או ב"ב או באחד עשר בלא פרכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, יש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש. הגה והכי נהוג, ומיהו אם נודמן לו אחר כך מגלה חוזר וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מכל מקום קרא אותה שלא בזמנה (פל בו ובית יוסף):

ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגלה ואחר כך נודמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו: